

Sven Winnell 10 december 2020:
Samhällsplanering och tidningsartiklar.
Debattartiklar 3 - 10 december
DN-artiklar 3 - 7 december 2020.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzy1.pdf>

Sven Winnell 10 december 2020:

Samhällsplanering och tidningsartiklar.

Debattartiklar 3 -10 december

DN-artiklar 3 - 7 december 2020.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzy1.pdf>

Innehåll:

4 **Kapitel 1: Samhällsplanering och tidningsartiklar**

5 Sven Winnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

5 En balansakt mellan kungen och penningpåsen

8 Ateism är inte en livsåskådning. Karikatyren av icke-troende skapar inga samtal

12 **Kapitel 2: DN debattartiklar 3- 10 december 2020**

33 **Kapitel 3 Utrikes och inrikes DN-artiklar 3 - 7 december 2020**

34 Sven Winnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

34 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas
begynnelse.
35 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
38 Utvecklingens krafter.
39 Systemet för mänskliga verksamheter.
42 Den fundamentala påverkanskedjan
44 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr
utvecklingen i världen.

46 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik

47 Folkmängd 2017 i världen

55 Kapitlet om Världen från Big Bang till början på mars
2020

56 Klimatet och FN:s mål för framtiden

60 SIDA

65 Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra
världen ?

65 En balansakt mellan kungen och penningpåsen

68 Ateism är inte en livsåskådning. Karikatyren av icke-troende
skapar inga samtal

71 **Utrikes DN-artiklar om USA 3 - 7 december 2020,**

111 **Utrikes DN-artiklar 3 - 7 december 2020, utom
USA**

264 **Inrikes DN-artiklar 3 - 7 december 2020**

Sida	<u>Inrikesartiklar i Kapitel 3</u>	1228	Myndigheter
265	<u>Riksdagen</u>		
294	<u>Statsrådsberedningen och statsministern</u>		
301	<u>Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.</u>		
556	<u>Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet</u>		
650	<u>Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi</u>		
705	<u>Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem</u>		
927	<u>Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.</u>		
1106	<u>Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.</u>		
1198	<u>Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.</u>		
1209	<u>De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.</u>		

Kapitel 1: Samhällsplanering och tidningsartiklar

Sven Winnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

Ska man kunna förbättra världen måste man ha bra kunkaper om världen: Hur den var, hur den är, kan bli och bör bli. Vetenskapliga forskningsrapporter om det tar flera år att göra och är vanligen inte dagsaktuella när resultaten presenteras. För förbättringar av världen behövs aktuella uppgifter, i tidningsartiklar kan man få underlag. Men de kan vara sanna eller falska, lämpliga eller olämpliga.

I projektet om samhällsplaneringens problem har under många år införts tidningsartiklar från DN, Dagens Nyheter, som är Sveriges största morgontidning och har många medarbetare över hela världen, och på ett enkelt sätt, vad man kan antaga, ger en bild av världen som kan vara till hjälp när man vill förbättra världen. Artiklarna kan ha brister men det finns ingen möjlighet att kunna kommentera alla artiklar om hur bra eller dåliga de är.

Regeringen har ingen minister för grundläggande livsåskådningar och idéer för politik, det närmaste de kommer det är Kulturministern som ska stå för demokrati och kultur och i arbetsuppgifterna har bl a religion och idrott. Kulturministern har enligt arbetsuppgifterna, verkar det, ett mycket bredare arbete än det hon visar upp. Aktörer inom politiken har svårt att hantera det som borde ingå i kulturministerns uppgifter .

När det gäller livsåskådningar o d är bland de främsta i Sverige Sven - Erik Lidman och när det gäller religion Christer Sturmark. De har artiklar i DN den 10 december 2020, som bifogas här.

" En balansakt mellan kungen och penningpåsen

DN 10 dec 2020

Moderaternas nya idéprogram genomsyras av en nostalgisk vurm för familjen och nationen. Idéhistorikern Sven-Eric Liedman synar tankarna om liberalkonservatism och finner en skvader.

Sverige har på några få år genomgått en dramatisk ideologisk förändring. Den började med att Sverigedemokraterna kom in i riksdagen 2010. Budskapet var ett och bara ett: invandringen höll på att förstöra Sverige.

Deras röstläge skruvades upp i falsett när den stora flyktingströmmen kom 2015. Snart var de inte ensamma i sin kritik. Parti efter parti talade om vikten av en stram invandringspolitik, i takt med att SD:s opinionssiffror sköt i höjden.

Både Kristdemokraterna och Moderaterna fick nya partiledare. Den fräna unga Ebba Busch övergav den lite veliga politik som Göran Hägglund fört. Hon drömde om en kristen höger i Sverige, lik den i USA.

Moderaternas Ulf Kristersson gjorde en ännu skarpare gir med sitt parti. Nu skulle det breda välfärdssystem som hans företrädare Reinholdt försvarat bantas ordentligt. Sverige skulle också bli svenskare.

Jimmie Åkesson började drömma om ett stort högerblock.

I april 2019 tillsatte Moderaterna en grupp som skulle ta fram ett nytt idéprogram för Moderaterna. Sekreterare blev Alice Teodorescu. Hon hade redan gett liberalkonservatismen ett ansikte. Det är också liberal-konservatismen som genomsyrar det programförslag som kommittén nyligen lagt fram.

Nationalismen är påfallande. ”Svensk kultur och svensk historia förenar människor över generationerna, men är också en viktig brygga in i det svenska samhället.”

På Reinfeldts tid höll man tyst om svenskhet och nationalstat och judisk-kristen tradition. Desto viktigare har dessa stora ord nu blivit. Vi får veta att ”Sverige är format av ett kristet socialt och kulturellt arv som sträcker sig mycket långt tillbaka”. Ja, ”Sverige är en av världens äldsta nationalstater”.

Gamla tiders högermän skulle ha skrockat belåtet inför sådana meningar, Men kanske hade de blivit lite betänksamma när de läst hyllningen till ”upplysningens och förnuftets tradition”.

Å andra sidan hade de tagit till sig de stränga orden om brott och straff i förslaget och än mer åt allt det vackra som sägs om vikten av ett starkt svenskt försvar (låt vara nu inlemmat i Nato).

I god konservativ anda värnar programförslaget också om familjen. Skribenterna är visserligen inte helt omoderna utan talar om familjen ”i de olika former den kan ha i vårt samhälle idag”. Men det är i familjen som vi framför allt tar ansvar för andra människor. En trygg familj gör barnen till ”starka vuxna”.

Ändå har inte allt återgått till det gamla. Plötsligt får man veta att Moderaterna också är ”individualismens parti”. Så sa man inte i gamla Högerpartiet. I all traditionell konservatism var familjen samhällets minsta beståndsdel. Men här är det fråga om den liberala sidan i det nya liberalkonservativa partiet.

Programförslagets rubrik är ”Frihet och ansvar”.

Vad är då frihet? ”Friheten att välja” står det först. Det är vad alla de gamla allianspartierna hävdade och fortfarande hävdar. Det är med valfriheten som vårt bisarra skolsystem motiveras. Valfriheten gör människan till konsument. Hon väljer fritt i det utbud som finns till salu.

Kanske har programkommittén funnit att det också krävs något mer. Friheten har ”ett avgörande existentiellt värde”, heter det. Det öppnas en vidare rymd över oss; vi slipper ut från varuhuset. Är det inte lite Jean-Paul Sartre över orden?

Å nej, så roligt ska det inte bli. Friheten är vägen till ”nya vetenskapliga insikter, till ett växande välstånd och till kulturella landvinningar”. Förhållandet mellan den enkla valfriheten och frihetens existentiella sida förblir oklart.

Friheten tillhör individen, men individen har också ett ansvar ”för sig själv, sina nära och vårt samhälle”. Ja, individen måste också göra sig ”anställningsbar” och därmed smidigt anpassa sig till den rådande arbetsmarknaden. Arbetslinjen gäller fortfarande.

När människor flyr från krig och nöd har vi också ett ansvar. Men ansvaret gäller först och främst närområdet, i synnerhet grannländerna. Underförstått: vårt ansvar för syrier och afghaner är begränsat.

Därmed är vi inne på det hetaste området i programmet, invandringen. Invandringen ska vara ”ändamålsenlig”, heter det. Människor som söker sig hit ska vilja arbeta eller ”driva företag”.

Massinvandringen har skadat Sverige. Integrationen har under de senaste årtiondena varit usel. Denna integration är en enkelriktad process – kort sagt, de som kommer hit ska anpassa sig efter oss, inte vi efter dem. De ska bli som vi.

Uppenbarligen är detta en norm, ett påbud och inte en beskrivning av hur integration gått till i verkligheten. Kulturer tar färg av varandra. Under hela efterkrigstiden har det svenska samhället påverkats av dem som kommit hit.

Men nu ska det enligt Moderaterna bli slut på detta. Människor långt bortifrån ska anpassa sig efter den uråldriga kristna svenska kulturen. Och helst ska de inte komma hit alls.

I några meningar sammanfattas den moderata versionen av den svenska utvecklingen efter 1945.

Fram till slutet av 60-talet genomgick landet en strålande utveckling (inte ett ord om att detta var socialdemokratins stora period). Sedan stagnerade ekonomin under ett kvartssekel, staten blev för stor, vård och skola likriktades. (I själva verket hade det varit så sedan reformationen.)

Så kom räddningen på 90-talet, den alltför stora välfärdsstaten ersattes med entreprenörskap.

Arbetslinjen gällde! Men under 10-talet stannade allting åter upp, och brottsligheten blev aggressivare. (Åter en sanning med modifikation: antalet mord ökade inte.)

Och nu är det alltså dags för liberalkonservatismen.

Liberalismen är närmare bestämt nyliberalism. Men en förändring har skett sedan Bildts tid. Då följde man Milton Friedman med hundlik tillgivenhet. Friskolorna var en kopia av Friedmans förslag. ”Voucher” blev ”skolpeng” på svenska.

Nu är det den andre store nyliberalen, Friedrich Hayek, som håller i taktpinnen. Det moderna samhället är ”oöverblickbart”. Därför är det omöjligt att detaljstyra.

Hayek in i detalj!

Men miljö och klimat måste man åtminstone ta tag i. Människan och inte den övriga naturen ska vara utgångspunkten. Vi har ett ”förvaltaransvar” (väl samma ansvar som Gud gav Adam i Bibeln). Och allt måste förenas med ”ekonomisk tillväxt”.

Himmel och jord må brinna, men tillväxten den står kvar.

Jämlikheten är enbart en jämlikhet inför lagen. Inte ett ord om de skenande sociala, ekonomiska och kulturella skillnaderna i dagens Sverige. De är inte politikens problem.

Till sist är frågan oundviklig: Hur går liberalism och konservatism ihop? Man kan lugnt svara: inte alls! Å ena sidan kungen och altaret, å andra sidan den ständigt mer välfyllda penningpåsen.

Men Sverigedemokrater och Kristdemokrater slickar säkert girigt i sig den kristna och nationalistiska grädden. Ekonomin får man ta på köpet.

Sven-Eric Liedman "

" Idéhistorikern och författaren Sven-Eric Liedman är aktuell med "Från Platon till demokratins kris" (Albert Bonniers förlag). "

"Ateism är inte en livsåskådning. Karikatyren av icke-troende skapar inga samtal, skriver Christer Sturmark

DN 10 dec 2020

Ett stort antal människor – bland andra undertecknad – menar att religion inte spelar någon betydande roll eller någon roll alls i deras liv. Men vi har fel, enligt religionshistorikern Paul Linjamaa (DN Kultur 4/12).

Religion, hävdar han, spelar i själva verket fortfarande en central roll i alla människors liv och det är till och med svårt att föreställa sig tillvaron utan den.

Vi behöver ha ett seriöst samtal om livsåskådningsfrågor i den offentliga debatten. Vår samtid präglas av en tilltagande globalisering och migration. Om vi inte förstår varandras livsåskådningar, eller ens vår egen, så kan vi inte heller förstå eller kommunicera med varandra. Det försvårar en fredlig samexistens.

Detta mål gagnas inte av den typ av resonemang som det Paul Linjamaa för där begrepp omdefinieras till oigenkännlighet och resonemang förenklas till halmgubbar (till exempel i kritiken av Björn Ulvaeus).

De flesta människor uppfattar begreppet "religion" som någon form av tro på övernaturliga fenomen, gudar, andar, transcendentia själar, återfödelse eller liknande, vilket bekräftas av de flesta uppslagsverk.

Men det är uppenbart att vi är ett stort antal – sannolikt ett växande antal – människor, i Sverige och i världen, som inte tror på sådana fenomen. När Linjamaa påstår att religion spelar en central roll även för dem, och att det är svårt att föreställa sig en tillvaro utan religion, så beror det inte på att han i grunden ifrågasätter detta.

I stället utgår påståendet från en omdefiniering av begreppet religion till att vara i det närmaste identiskt med kultur. Man brukar kontrastera kultur mot natur; med kultur i vid bemärkelse avses all mänsklig aktivitet. Till den räknas – för att ta exempel från Linjamaas artikel – litteratur, musik och konst, men också sociala företeelser som att människor gifter sig, ger sina barn namn och begraver sina döda.

Linjamaa låtsas som om dessa ritualer alltid utövas i en religiös kontext, men faktum är att de i växande omfattning sker under helt sekulära former. Allt färre gifter sig i kyrkan eller döper sina barn. Men i Linjamaas värld spelar det ingen roll. Alla dessa mänskliga aktiviteter är enligt honom ett uttryck för religion.

Vi människor har naturligtvis en stor frihet att sätta namn på ting och företeelser. Men kommunikationen oss emellan underlättas om vi är någorlunda överens om definitionerna. Med den etablerade förståelsen av begreppet religion råder det knappast någon tvekan om att ett stort antal människor inte är religiösa, särskilt i Sverige.

Linjamaa vill emellertid omdefiniera religion på ett sätt som innebär att den omfattar precis alla. Om man omdefinierar religion så att det är detsamma som fascination och förundran inför verklighetens natur och alla kulturella uttryck, så inkluderas givetvis fler i begreppet. Men det förlorar samtidigt sin innebörd och relevans, och Linjamaa missar att

berätta vilket nytt begrepp han vill använda för det som hittills har kallats religion.

Linjamaa lyfter också fram det kända fenomenet att en grups samhörighet och identitet ibland i högre grad formas av gemensamma yttre fiender än av en inre gemenskap. Han hävdar att det här gäller ateister, som enligt honom betraktar religion som en fiende.

Däremot menar han att gudstroende människor genom sin religiositet får både identitet och samhörighet. Det är riktigt, som Linjamaa själv konstaterar, att det enda som förenar ateister är en specifik fråga, nämligen uppfattningen att Gud inte existerar. I andra frågor som rör värderingar, kultur och politik har ateister runt om i världen vitt skilda uppfattningar. Det finns därför knappast någon strävan efter en gemensam identitet.

Men samma motsättningar finns bland religiösa. Den ”identitet och samhörighet” dem emellan som Linjamaa talar om existerar inte. I själva verket råder det, som alla har noterat, starka motsättningar inte bara mellan skilda religioner utan också mellan olika inriktningar inom samma religion. De leder många gånger till krig snarare än samhörighet.

Han skriver vidare att ”oavsett om man är kristen apologet eller ateist finns det anledning att stanna upp och tänka efter exakt vad det är man egentligen diskuterar”. Han myntar begreppet ”bekännande ateist”, ett begrepp som rimligen inte betyder någonting. (Jag tror inte att astrologi fungerar, är jag då en ”bekännande a-astrolog”?)

Linjamaa gör ett kategorifel när han ställer kristendom (en livsåskådning och religion) mot ateism (en uppfattning i en enskild sakfråga).

Ateism är inte en livsåskådning. Ateism är tomt på både innehåll och värderingar. En ateist kan tro på astrologi och spöken, kan vara vänster eller höger, demokrat eller antidemokrat. Ateism är förutom uppfattningen att det inte finns någon gud en innehållslös beteckning.

För egen del bekänner jag mig till livsåskådningen sekulär humanism. Den har en specifik kunskapsteoretisk hållning som bland annat leder till uppfattningen att astrologi inte fungerar och att spöken inte finns. Den livsåskådningen har en värdegrund och människosyn som vilar på en sekulärt formulerad etik. Den har också en naturalistisk verklighetsuppfattning: uppfattningen att världen definieras och styrs av naturliga, snarare än övernaturliga, krafter. Av naturalismen följer ateism. Så därmed är jag också ateist, men det är bara en av många konsekvenser av att vara sekulär humanist.

Alla sekulära humanister är således ateister (eller agnostiker), men alla ateister (eller agnostiker) är inte sekulära humanister. Att som Paul Linjamaa betrakta ateismen som ett kulturbärande och menings-
skapande begrepp är bara vilseledande.

Vi behöver tala om kultur och livsåskådningar med respekt och utan att göra karikatyrer av andras livsåskådningar. Först då kan diskussionen bli meningsfull.

Christer Sturmark

Författare, bokförläggare och vd för fackboksförlaget Fri Tanke. "

"Den "identitet och samhörighet" religiösa emellan som Linjamaa talar om existerar inte. I själva verket råder det, som alla har noterat, starka motsättningar inte bara mellan skilda religioner utan också mellan olika inriktningar inom samma religion. De leder många gånger till krig snarare än samhörighet. "

Artiklarna i kapitel 3

är artiklar om utrikes och inrikes förhållanden. Utrikesartiklarna är ordnade i en grupp för USA och en grupp för andra länder.

Inrikesartiklarna är ordnade i grupper enligt förteckningen i nästa spalt.

I början av kapitel 3 finns uppgifter om systemet för mänskliga verksamheter, världsbefolkningen, världshistorien, klimatet och FNs mål för framtiden.

Omådena för de inrikes förhållandena anknyter till regeringsdepartementens och ministrarnas uppgifter och har i början av varje område uppgifter om deras verksamheter.

Sida	<u>Inrikesartiklar i Kapitel 3</u>
265	<u>Riksdagen</u>
294	<u>Statsrådsberedningen och statsministern</u>
301	<u>Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.</u>
556	<u>Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet</u>
650	<u>Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi</u>
705	<u>Hälsa- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem</u>
927	<u>Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.</u>
1106	<u>Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.</u>
1198	<u>Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.</u>
1209	<u>De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.</u>

Kapitel 2: DN debattartiklar

3-10 december 2020

”Unga utsätts fortfarande för sextrakasserier trots metoo”

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

"DN. DEBATT 201203

Den nolltolerans mot trakasserier, diskriminering och våld som ska gälla i skolan stämmer inte överens med den verklighet som unga beskriver. I vår nya rapport vittnar de om att trakasserier är en del av vardagen i grundskolan, på gymnasiet, universitetet, praktikplatsen, studentpuben och i sociala medier, skriver generaldirektör Lena Nyberg, MUCF.

Fyra av tio unga säger att de någon gång i livet utsatts för ovälkomna sexuella handlingar. Sex procent uppger också att de utsatts för sexuellt våld eller utnyttjande under det senaste halvåret. 60 procent av tjejerna och 18 procent av killarna har utsatts för sexuella trakasserier en eller flera gånger. Det visar vår nya rapport (se faktaruta).

Det har gått tre år sedan metooupproret skakade om Sverige. Hösten 2020 är frågan högaktuell igen med nya avslöjanden kring sexuella trakasserier.

2017 samlade grundskole- och gymnasieelever sig kring uppropet #tystiklassen där de berättade om vad de fått utstå. Utbildningsmiljön ska enligt lag vara fri från diskriminering och sexuella trakasserier.

Har situationen blivit bättre under de år som gått? Vår rapport ger en mörk bild av studiemiljöerna. Den nolltolerans mot trakasserier,

diskriminering och våld som ska gälla stämmer inte överens med den verklighet som de unga beskriver.

Unga vittnar om att trakasserier är en del av vardagen i grundskolan, på gymnasiet, universitetet, praktikplatsen, studentpuben och i sociala medier. Deras uppfattning är att det inte görs tillräckligt för att stoppa trakasserierna. Vuxna ser men gör ingenting.

Utbildningsmiljöerna är fortfarande långt ifrån fredade zoner fria från trakasserier trots lagstiftning, tydliga regelverk och handlingsplaner. På frågan om metoorörelsen har påverkat studiemiljön svarar de unga att det egentligen inte har hänt så mycket. Däremot har metoo påverkat dem själva på så sätt att de nu ibland vågar berätta om vad de utsatts för, men i de flesta fall bara för någon som står dem nära.

Uttrycket metoo lever kvar genom att ha blivit något av ett stoppord. Särskilt äldre studenter säger att de använder ”sluta metooa” när någon går över gränsen. Yngre elever säger att de inte märker någon större skillnad mot tidigare.

Det är främst tjejer, hbtq-personer och unga med funktionsnedsättning som utsätts för sexuella trakasserier både muntligen och kroppsligen. När killar trakasseras handlar det oftast om nedsättande kommentarer som ”djavla bög”.

Men killar trakasseras också sexuellt. Killarna beskriver att normen i samhället säger att de inte kan utsättas för sexuella trakasserier utan de ”ska uppskatta att en tjej vill ha dem” och ”att de alltid ska vilja (ha sex)”.

Det finns en bred uppfattning bland unga i vår rapport att vuxna romantiserar och normaliserar sexuella trakasserier, att de ses som ett naturligt sexuellt spel mellan unga. Många upplever att lärare och mentorer ofta förminskar vad som hänt, medan de unga själva mår både fysiskt och psykiskt dåligt när de själva eller en vän drabbas. En jargong med nedvärderande ord, som ”hora” och ”fitta”, kan på ytan verka skämtsam, men unga vittnar om att jargongen både kan sår på djupet och kränka självkänslan. Grupptricket är ofta stort och leder till en tystnadskultur även när någon går över gränsen. Ingen vill framstå som den som saknar humor, överreagerar eller missförstår ”ett skämt”.

Unga tvivlar på att det skulle hjälpa om de anmälde trakasserier eller kränkningar till en lärare. Oron är stor för att den vuxne skulle utnyttja sin maktposition gentemot eleven och vifta bort en jobbig berättelse eller förminska den.

Det är alarmerande att få tror att en anmälan skulle leda någon vart. Många tror att det skulle förvärra hela situationen och att anmäla någon skulle uppfattas negativt, som att skvallra.

Elever och studenter är också rädda för att drabbas av repressalier om de till exempel skulle anmäla en lärare eller handledare för trakasserier. Skulle de anmäla en lärare som tafsar tror de att det skulle straffa sig i form av sämre betyg. Många väljer därför att vara tysta och försöka glömma. Få verkar känna till att utbildningspersonal är skyldig att anmäla till rektor om de misstänker sexuella trakasserier och att rektorn är skyldig att utreda.

Om unga vågar berätta vad de varit med om sker det ofta bland vänner, familj eller vuxna som inte har med utbildningen att göra.

Det är främst tjejer som tycker att skolmiljön är otrygg. Det är också främst de som råkar ut för sexuella trakasserier. De beskriver att de mår dåligt och kan ha svårt att koncentrera sig på studierna. Vissa orkar inte ens gå till skolan. För att undvika oönskade kommentarer, blickar och tafsande använder en del strategin att bära kläder som täcker kroppen mer än vad de egentligen har lust med. De vill inte verka utmanande. Andra undviker att gå till sina skåp om de inte måste och tar omvägar runt platser där många samlas mellan lektionerna. Att hela tiden tvingas parera sin omgivning leder till att tjejerna nedvärderar sig själva och känner sig ”smutsiga” och försvarslösa.

Killar säger å sin sida att de inte vågar ge tjejer positiva komplimanger eller visa att de är intresserade eftersom de är rädda för att bli missuppfattade. Några säger att de inte vågar ingripa när en tjej blir trakasserad. Ingen vill riskera att bli kallad ”tråkig” eller ”en som förstör stämningen”.

Unga hbtq-personer utsätts för både sexuella trakasserier och homofoba kommentarer under skoldagen, på fritiden och när de gör praktik.

Många som utsatts för sexuella trakasserier och övergrepp säger att händelserna finns med dem under lång tid och att deras liv påverkas i grunden. Ständig trötthet, stress, nedstämdhet, sömnsvårigheter, huvudvärk och ont i magen är vanliga symtom. Vår rapport och annan forskning visar att de också mår psykiskt sämre än andra jämnåriga.

I grundskolan arbetar elevhälsoteamen förebyggande och är välkända bland eleverna, medan elevhälsans arbete på gymnasiet är mindre känt. På universitet och högskolor är studenthälsan näst intill okänd. Här

finns mycket att arbeta med för att unga bättre ska kunna få stöd och hjälp.

Målet med den svenska ungdomspolitikerna är att ge alla unga lika goda levnadsvillkor. Grundskolan, gymnasiet, universitet och högskolor ska vara fredade platser från kränkningar, sexuella trakasserier och övergrepp.

Så ser verkligheten inte ut i dag.

Det är dags att på allvar förbättra den psykosociala miljön för elever och studenter. De ungas egna kunskaper om sin vardag måste bättre tas tillvara för att få till en långsiktig förbättring. Unga vill ha värderingsövningar i undervisningen, en mer närvarande elev- och studenthälsa och inflytande över handlingsplaner.

Det är djupt oroande att sexuella trakasserier är en del av ungas vardag, att de inte känner till sina rättigheter och inte vågar säga ifrån av rädsla för att det ska bestraffas.

Utbildningsmiljöerna behöver bli platser där alla känner sig trygga och respekterade. Här finns mycket som kan förbättras.

Låt unga ta en självklar plats i det systematiska och förebyggande arbetsmiljöarbetet. Alla utbildningsmiljöer ska vara fria från sexuella trakasserier och övergrepp.

Lena Nyberg, generaldirektör Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)

"Fakta. Rapporten

Rapporten "Det blir ju bara värre om jag berättar... Ungas erfarenheter av sexuella trakasserier i utbildningsmiljö" från MUCF publiceras i dag torsdag. Den baseras bland annat på:

MUCF:s nationella ungdomsenkät 2018: 5 000 slumpvis utvalda unga i åldern 15–25 år. 46 procent svarade och de har bedömts vara ett representativt urval.

Fokusgruppintervjuer våren 2020: 37 personer i åldern 14–30, inklusive 8 vuxna från elev- och studenthälsa.

Rapporten finns på www.mucf.se/fokus20. "

”Här är åtgärderna som får integrationen att fungera”

FREDAG 4 DECEMBER 2020

"DN. DEBATT 201204

Beskrivningen av integration i Sverige är alltför ljus och läget är inte hållbart. Det visar slutrapporten från vårt projekt Integration Sverige. Nu krävs kraftfulla reformer för att skapa integration på riktigt. Den enda möjligheten är att öka individens incitament att acceptera enkla arbeten, skriver entreprenörerna Rune Andersson, Lars Backsell, Lovisa Hamrin och Dan Olofsson.

I slutet av år 2019 initierade vi här på denna sida ett nytt projekt som vi döpte till "Integration Sverige" (DN Debatt 16/11 2019).

Bakgrunden var våra egna kontakter med företagare och anställda runt om i landet som vittnade om att den ekonomiska integrationen av utrikes födda till stora delar havererat. Vittnesmål som fick eldunderstöd i en Sifundersökning, beställd av Entreprenörskapsforum, som visade att åtta av tio svenskar dömde ut den förda integrationspolitiken.

Nu, ett år och fem rapporter senare, är projektet i hamn. I dag fredag lanseras slutrapporten: "Vägar till självförsörjning" på entreprenorskapsforum.se. Arbetet har letts av Johan Eklund, professor i nationalekonomi, som med sitt team tagit fram ett intressant material som vi menar att våra ledande politiker måste förhålla sig till vid utformningen av Sveriges framtida integrations- och migrationspolitik.

Först och främst visar de att hela grunden för verklighetsbeskrivningen på området bygger på en alltför ljus syn på den ekonomiska integrationen och sysselsättningsstatistiken. Alla är enligt SCB:s statistik sysselsatta bara de arbetat en enda timme under en undersökningsmånad.

Sysselsättningsmålet måste skrotas och ersättas med ett självförsörjningsmål som vägledning för integrationspolitiken. Det bör inte sättas för högt utan motsvara en årsinkomst på fyra prisbasbelopp, vilket år 2019 motsvarar cirka 12 600 kronor i månaden netto.

En sådan mer rimlig bedömningsgrund visar att drygt 600 000 utrikes födda i arbetsför ålder (20–64 år) redan före pandemin inte nådde upp till självförsörjningsmålet. De samhällsekonomiska kostnaderna för detta reella utanförskap är betydande. Enbart de statsfinansiella kostnaderna motsvarar enligt tillgänglig forskning 1 till 2 procent av bnp, alltså 50–100 miljarder kronor. Till detta kan läggas betydande samhällsekonomiska kostnader för kriminalitet och sociala problem i våra utanförskapsområden.

Detta är kostnader som sammantaget, om inget görs, kommer att stiga dramatiskt. Bara kostnaderna för grundskyddet i utrikes föddas pensioner kommer enligt prognoser från Pensionsmyndigheten att stiga från dagens 4,1 miljarder till 69 miljarder kronor om 40 år, om vi fortsätter i tangentens riktning. Det är denna utveckling som gör att vårt nuvarande integrationspolitiska samhällskontrakt håller på att lösas upp.

Det säger sig självt att detta inte är hållbart. Projektet Integration Sverige visar att det krävs kraftfulla reformer för att bryta denna trend och skapa integration på riktigt i vårt land. Det går inte utan att vi först

erkänner problemet och är beredda att vidta reella och genomgripande åtgärder.

Så vad måste då göras? Först visar projektet att den politiska favoritlösningen – en satsning på utbildning – inte förslår långt. Vi är för alla tänkbara insatser på området, och utbildning är en självklar integrationspolitisk delåtgärd. Men vi måste vara klara över att det inte går att utbilda bort sysselsättningsglappet mellan utrikes och inrikes födda i vårt land. Det är ett självbedrägeri att hävda att så är fallet.

Projekt Integration Sverige blottlägger med all önskvärd tydlighet att den enda möjligheten att påtagligt minska detta glapp är genom att öka individens incitament att acceptera enkla arbeten. Kostnaderna för att anställa individer med låga färdigheter och kunskaper är höga i Sverige sett ur ett internationellt perspektiv.

Kombinationen av tre vägar är angelägen:

1 Skapa ett respektavstånd mellan bidragsnivå och nettolön. Generösa ersättningssystem motverkar en ökad etablering på arbetsmarknaden. Inte minst utrikes födda kvinnors benägenhet att ge sig ut på arbetsmarknaden påverkas negativt av de nuvarande ersättnings-systemens konstruktion. Systemet utgör också en inhemskt skapad jämställdhetsbroms för de grupper i vårt samhälle som redan har en kulturell ryggsäck att bära i detta avseende.

2 Villkora bidragen. För att ytterligare stimulera en övergång till arbete ska bidragen inte delas ut utan motkrav. Det kan handla om krav på aktivt deltagande i språkundervisning och yrkesutbildningar.

Den vägledande principen måste vara att bidrag bara delas ut under förutsättning att bidragstagaren under tiden står till förfogande för alla aktiviteter som kan leda till att självförsörjning uppnås.

3 Underlätta för självförsörjning. Den svenska arbetsmarknaden har ändrats markant. Många utrikes födda får i dag sina första jobb i nya former i gränslandet mellan anställning och näringsverksamhet. I stället för att begränsa och försvåra för dessa frilansare, giggare och soloföretagare, måste samhället underlätta inträdet på den arbetsmarknad som i dag står till buds.

Här förtjänar det också att lyfta fram de goda möjligheter som ackordslöner ger. Taxinäringen är ett bra exempel på detta där många får ett första inträdesjobb. Att underlätta de första åren står inte i motsatsställning till att invandrare efterhand får traditionella avtalsenliga jobb eller arbetar som soloföretagare.

Hur bidragen justeras ned, och vilka bidrag som omfattas av den reformen, är en politisk fråga. Det viktiga är att det sätts ett bidragstak för den sammanlagda bidragssumma som varje individ/del av hushåll kan tillgodoräkna sig. Och denna nivå måste ligga i paritet med den självförsörjningsnivå som införlivas i den officiella statistiken samt ligga på en lägre nivå än de i dag kollektivavtalsbestämda minimilönerna efter skatt.

I dag kan en ensamstående förälder med ett barn få 14 800 kronor i månatligt bidrag. För en familj med två vuxna och fyra barn är bidragsnivån över 33 000 kronor i månaden. Om vi betänker att 741 979 helårspersoner i arbetsför ålder var helt försörjda av bidrag under 2019, ser vi storleken på detta samhällsåtagande. Bidragen är en stor samhällskostnad.

Härtill kommer att bidrag i nivå med arbetsinkomster efter skatt minskar drivkraften för den enskilde att byta bidrag mot inkomst. Bidragen på nuvarande nivåer är en fälla såväl för samhället som för den enskilde som fastnar i ett utanförskap. Det är viktigt att komma ihåg att vissa typer av bidrag har större effekt på arbetsbenägenheten än andra, de bör utsättas för särskild prövning. Ett typexempel är flerbarnstillägget som tenderar att höja tröskeln för utlandsfödda kvinnors vilja att träda in på arbetsmarknaden.

Över 800 000 personer jobbar i dag som företagare utan anställda. Projektet Integration Sverige föreslår en soloföretagsreform med en enkel schablonbeskattning för försäkringsskydd och pensionsinbetalning och ett okomplicerat regelverk kring bokföring och redovisning där jobb och ersättningar helt hanteras via en app.

Sammantaget utgör detta en trestegsraket mot ett fungerande integrationspolitiskt samhällskontrakt där utanförskapet minskar och det svenska samhället åter läker ihop.

Sanningen är den att om vi fortsätter i tangentens riktning riskerar vårt samhällskontrakt att lösas upp. Vi kan bryta utvecklingen så att invandrare kommer in på arbetsmarknaden och får egen försörjning. Om politikerna vill och vågar når vi dit.

Rune Andersson, grundare Mellby Gård
Lars Backsell, grundare Recipharm och ordförande
Entreprenörskapsforum
Lovisa Hamrin, ägare Herenco
Dan Olofsson, grundare Sigma "

”Vilseledande och falska myter om klimatkompensation”

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

"DN. DEBATT 201205

Idén med klimatkompensation är lockande, men i debatten finns många myter om detta. Och potentialen är begränsad. Kolinbindning i vegetation och mark behövs för att fånga delar av den koldioxid vi redan har släppt ut. Vi måste skifta fokus från Sveriges nettonollmål 2045 till inhemska, verkliga utsläppsminskningar, skriver 23 forskare och experter.

Effekterna av klimatkrisen blir allt tydligare för oss alla: extremväder, brinnande skogar och stigande havsnivåer. Den globala medeltemperaturen stiger rekordsnabbt och 1,5-gradersmålet blir allt svårare att nå. Många vill ”göra något” och en strid ström av nettonoll-mål lanseras nu av både länder och företag. Det låter ambitiöst och kan gesken av att världen är på väg att vakna och tackla klimatkrisen.

Nettonollmålen flyttar dock fokus från omedelbara utsläppsminskningar till åtgärder i framtiden. De bygger på föreställningen att utsläppen från förbränning av fossila bränslen ska kunna tas bort från atmosfären genom klimatkompensation och framtida storskaliga teknologier. Klimatkompensation tar dock inte bort våra utsläpp och möjligheten att köpa kompensation för fortsatta fossila utsläpp fördröjer omställningen till ett fossilfritt samhälle.

I debatten cirkulerar många myter kopplade till nettonollmål och klimatkompensation som behöver klargöras för att medborgare ska

kunna sätta tryck på regeringar och företag att fokusera på verkliga lösningar, här och nu:

1 Nettonollutsläpp till 2050 räcker för att lösa klimatkrisen.

Vilseledande. Drastiska utsläppsminskningar behöver ske direkt, annars äts det begränsade utsläppsutrymmet upp på några få år av våra nuvarande höga utsläpp. Nettonollmål förutsätter dessutom ofta stora mängder av framtida ”negativa utsläpp”, det vill säga borttagning av koldioxid ur atmosfären genom inbindning i vegetation, mark eller berggrund. Teknik för att nå sådana negativa utsläpp har stora osäkerheter, och bör därför inte ersätta utsläppsminskningar i dag.

2 Vi kan kompensera för fossila utsläpp genom så kallade

”naturbaserade lösningar” (kolinbindning i vegetation och mark).

Vilseledande. Fossila bränslen kommer från den långsamma kolcykeln (se faktaruta). Naturbaserade lösningar binder in ”grönt kol” i den snabba kolcykeln, men det är inte permanent – kol som lagras i skogar kan till exempel släppas ut igen genom skogsbränder. Fossila utsläpp sker i dag, inbindning i skog tar lång tid. Potentialen för naturbaserade lösningar är dessutom begränsad, och behövs för att fånga delar av den koldioxid vi redan släppt ut.

3 Nettonollmål och klimatkompensation ökar incitamenten för utsläppsminskningar i och med att utsläppen får en kostnad.

Stämmer inte. Tvärtom minskar incitamenten, så länge det är mer ekonomiskt fördelaktigt och socialt accepterat att köpa billiga utsläppsrätter från andra länder än att göra utsläppsminskningarna på hemmaplan.

4 Klimatkompensation i fattiga länder måste öka för att klara Parisavtalet. Stämmer inte. Genom Parisavtalet har alla länder, nu

även låginkomstländer, tagit fram klimatplaner. Länderna behöver alla utsläppsminskningar som kan genomföras i det egna landet för att klara av sina egna utsläppsmål.

5 Att betala för utbyggnad av förnybar energi är ett bra sätt att kompensera för verkliga utsläpp.

Problematiserande. Utbyggnad av förnybar energi i växande ekonomier leder sällan till att gamla kolkraftverk läggs ner, utan adderar ofta bara ytterligare energikapacitet till redan existerande. Förnybar energi är redan i dag ofta billigare än fossil energi.

6 Teknologier för storskalig inlagring i berggrunden kommer att lösa problemet.

Överoptimistiskt. Teknologier är under utveckling, men de är kostsamma, ofta mycket energikrävande, och med stora frågetecken om framtida potential och risker. Det är oansvarigt att i nettonollmålen förutsätta att framtida osäkra teknologier ska kompensera för verkliga utsläpp som sker i dag.

7 Klimatkompensation genom trädplanteringar fångar in mer kol än gammal skog.

Falskt. Gammal skog håller århundraden av kolinlagring i träd och mark och kan fortsätta inlagringen under hundratals år. Det är bättre att minska avverkningarna, så att redan inbundet kol inte frigörs. Det tar 100 år, eller mer, för utsläpp att återupptas i ny skog. Den tiden har vi inte.

8 Trädplantering i tropikerna är en kostnadseffektiv win-win-lösning för naturen och lokalbefolkningen.

Mycket förenklat. Det finns målkonflikter mellan trädplantering för koldioxidupptagning och trädplantering för lokalbefolkningens behov. Många studier har visat hur utsatta människors rättigheter, och möjligheter till matproduktion undermineras genom trädplanteringsprojekt med kolinbindning som

huvudsyfte. Den snabba ökningen av dessa projekt ökar risken för negativa sidoeffekter.

9 Varje ton koldioxid är likvärdigt och fullt utbytbart mot ett annat. Falskt. Utsläpp i dag kan inte kompenseras med inbindning i morgon. Utsläpp från lyxkonsumtion bör inte prioriteras före utsläpp från exempelvis livsnödvändig matproduktion. Fossilt kol kan inte kompenseras med inlagring av ”grönt” kol i växter.

10 Produkter och resor kan vara ”klimatneutrala” eller till och med ”klimatpositiva”. Falskt. Man skulle kunna tro att man gör klimatet en tjänst genom att köpa en ”klimatpositiv” produkt och en ännu större tjänst om man köper flera. Men produkter och resor som säljs som ”klimatneutrala/klimatpositiva” har fortfarande ett klimatavtryck.

Bara med kraftfulla åtgärder här och nu kan vi klara klimatkrisen och nå 1,5-gradersmålet:

Vi måste skifta fokus från Sveriges nettonollmål 2045 till inhemska, verkliga utsläppsminskningar på 12 till 15 procent per år. Denna genomgripande omställning av samhället krävs för att Sverige ska kunna uppfylla Parisavtalet.

Vi i rika länder måste, utöver maximala utsläppsminskningar på hemmaplan, drastiskt öka klimatfinansiering till låginkomstländer som har en liten skuld till klimatkrisen så de kan både ställa om och anpassa sig till klimatförändringarna.

Vi måste verka för att internationell klimatkompensation mellan rika och fattiga länder avvecklas och ersätts med

klimatfinansiering, baserat på vetenskaplig evidens, begränsad återstående kolbudget och global klimaträttvisa.

Vi måste sluta marknadsföra produkter och resor som klimatneutrala och klimatpositiva.

Vi måste ha separata mål för negativa utsläpp och de egna utsläppsminskningarna. Nödvändiga hållbara investeringar i negativa utsläpp måste ske som klimatinvesteringar eller klimatfinansiering – inte som klimatkompensation.

Vi måste stoppa produktion och användning av fossila bränslen, vilket är grundproblemet för klimatkrisen. I stället för luftiga nettonoll-mål krävs ett internationellt nedrustningsavtal för fossilbränsleproduktion.

Alasdair Skelton, professor i geokemi & petrologi, Stockholms universitet;

Andrew Ringsmuth, forskare, komplexa system & hållbarhet, Complexity Science Hub Vienna;

Caroline Greiser, forskare i ekologi, Stockholms universitet;

Duncan McLaren, gästlektor, kulturell politisk ekologi, Linköpings universitet;

Erik Huss, geograf och glaciolog, vd Husstainability;

Flora Hajdu, docent i landsbygdsutveckling, SLU;

Henrik Lagerlund, professor i teoretisk filosofi, Stockholms universitet;

Isak Stoddard, doktorand i naturresurser & hållbar utveckling, Uppsala universitet;

Kevin Anderson, gästprofessor i naturresurser & hållbar utveckling, Uppsala universitet;

Klara Fischer, docent i landsbygdsutveckling, SLU;
Linda Engström, forskare i landsbygdsutveckling och policyrådgivare, SLU;
Magnuz Engardt, docent i meteorologi, Researchers Desk;
Maria Johansson, doktor i brandekologi, Researchers Desk;
Maria Wolrath Söderberg, forskare i retorik & klimatkommunikation, Södertörns högskola;
Mats Björk, professor i marin växtfysiologi, Stockholms universitet;
Niclas Hällström, miljö och utvecklingsstudier, WhatNext?;
Nils Markusson, seniorlektor, miljöteknikpolitik, Lancaster University;
Paul Glantz, docent i atmosfärsvetenskap, Stockholms universitet;
Stephen Woroniecki, forskare i hållbarhetsvetenskap, Linköpings universitet;
Stig-Olof Holm, lektor i ekologi, Umeå universitet;
Svetlana Gross, doktorand i företagsekonomi, Handelshögskolan i Stockholm;
Sören Andersson, hållbarhetsrådgivare, thefuture;
Wim Carton, biträdande universitetslektor, hållbarhetsvetenskap, Lunds universitet.

Artikelförfattarna är medlemmar i nätverket Researchers Desk. "

"Fakta. Kolcykler

Grundämnet kol cirkulerar på jorden i två olika cykler: dels mellan atmosfär, land och hav med korta omloppstider, dels mellan atmosfär och berggrund med mycket långa omloppstider. Fossilt kol från berggrunden (kol, olja, gas) släpps i dag ut 80 gånger snabbare än det naturliga tillflödet från berggrunden (genom vulkanism). Eftersom returflödet till berggrunden tar miljontals år stannar ungefär hälften av kolet kvar länge i atmosfären och bidrar till global uppvärmning. "

" Klimatet är en ödesfråga som vi måste - prioritera ännu högre

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

I dag ser Dagens Nyheter annorlunda ut. Ledare och Debatt utgår. Vädersidan och Namn och Nytt har flyttat. Resesidorna har bytts ut mot KP. Dessutom har vi för första gången bjudit in en gästande chefredaktör.

På 58 sidor belyser vi klimatkrisen ur olika perspektiv. Reportage, granskningar och intervjuer. Så mycket kommer det inte alltid att vara. Men satsningen på förstärkt klimatbevakning är ingen engångshändelse. Klimatet är en ödesfråga, som vi behöver prioritera ännu högre och lägga mer resurser på.

När The Independent 2006 bjöd in Bono från U2 som gästande chefredaktör gjorde konstnären Damien Hirst en förstasida med rubriken "No news today". Man skulle kunna parafrasera det och säga att vi i dag gör "No views today". För klimatkrisen är ingen åsikt, det är fakta.

Din åsikt är dock viktig. Tyck gärna till om hur tidningen blivit. Mejla till klimatet@dn.se

Martin Jönsson

martin.jonsson@dn.se "

”Svensk välfärd fungerar inte för den som är sjuk länge”

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

"DN. DEBATT 201207

Svårt sjuka människor kan i dag förlora sin ersättning eftersom de anses ha en arbetsförmåga de egentligen inte har, vilket ofta leder till fattigdom och förvärrad ohälsa. Regelverket är strikt och förutsätter snabb återgång i arbete. Försäkringskassan har också skapat bedömningsinstrument som försvårar ytterligare för den som är sjuk, skriver 17 forskare.

Vi har i dag ett sjukförsäkringssystem som inte tjänar sitt grundläggande syfte: att erbjuda ekonomisk trygghet till personer som inte kan arbeta på grund av sjukdom. I stället har vi en situation där svårt sjuka människor kan förlora sin ersättning eftersom de anses ha en arbetsförmåga de egentligen inte har, vilket ofta leder till fattigdom och förvärrad ohälsa. Detta visar mycket av forskningen om socialförsäkringarna. Den lagändring som januaripartierna aviserade den 26 november i år är långt ifrån tillräcklig för att reparera systemet.

Det finns en vanlig föreställning att Sverige har en generös och välfungerande välfärd, där staten ger trygghet vid sjukdom eller funktionsnedsättning. Detta stämmer till viss del fortfarande – i alla fall så länge man inte är sjuk för länge och i rätt diagnoser. Men om man blir sjuk en längre period eller i sjukdomar som inte kan bekräftas med tester eller provtagning så har vi i dag ett tufft system. Både eftersom att vi har ett strikt regelverk som förutsätter snabb återgång i

arbete och eftersom att Försäkringskassan har skapat bedömningsinstrument som försvårar ytterligare för den som är sjuk.

Enligt Försäkringskassans egna siffror avslås i dag fem gånger så många ansökningar om sjukpenning mellan 6 och 12 månaders sjukdom jämfört med 2015. I dagsläget handlar det om runt 2 300 personer varje månad. För fem år sedan avslogs i snitt 452 per månad. För många som är långtidssjuka leder detta till en situation där man å ena sidan är för sjuk för att arbeta och å andra sidan får sin ekonomiska trygghet undanryckt.

I förlängningen hamnar många, efter att de har sålt sina ägodelar och uttömt alla andra möjligheter att försörja sig, hos det kommunala försörjningsstödet. Den senaste tillgängliga statistiken visar att det i dag är över 22 000 personer som får försörjningsstöd eftersom de nekas sjukpenning, trots att de har läkarintyg på att de inte kan arbeta. I denna grupp finns både personer som fått avslag på sina ansökningar om sjukpenning och de som inte har arbetat tillräckligt länge för att vara berättigade till ersättning.

Forskningen om sjukförsäkringen har identifierat tre huvudsakliga orsaker till dagens situation:

Alliansregeringarna skapade ett strikt regelverk med fasta tidsgränser, som kallas ”rehabiliteringskedjan”. Denna har sitt namn till trots ingenting med rehabilitering att göra, utan är ett system som gradvis gör bedömningen av rätten till sjukpenning tuffare ju längre man har varit sjuk. Framför allt efter 180 dagar, då man provas mot ett ”normalt förekommande arbete” faller många ur systemet. Den ursprungliga rehabiliteringskedjans ”bortre gräns”, som skapade problemet med utförsäkringar, är i dag borttagen.

Men i dag fungerar 180-dagarsgränsen på ett liknande sätt: på grund av att Försäkringskassan gör en bred tolkning av vem som har arbetsförmåga faller många ur systemet då de anses kunna arbeta. Innan rehabiliteringskedjan infördes gjordes

arbetsförmågebedömningar mot hela arbetsmarknaden när det ansågs relevant i det individuella fallet, medan detta i dag görs för alla som passerar en godtyckligt bestämd tidsgräns.

Regeringen styrde mellan 2015 och 2018 Försäkringskassan mot att göra striktare bedömningar genom att införa siffermål för att minska sjukfrånvaron. I regleringsbrevet för 2016 fick Försäkringskassan i uppdrag att verka för att sjukpenningtalet i december 2020 inte överstiger 9,0 dagar, vilket ledde till att antalet avslag och indrag accelererade. Försäkringskassans samordningsuppdrag (att samordna den sjukskrivnes rehabiliteringsinsatser) nedprioriterades till förmån för strikta prövningar av rätten till ersättning.

Försäkringskassan har i sin tur svarat på de politiska styrsignalerna genom att göra systemet betydligt hårdare för sjuka människor.

Forskningen har visat att målet om ett sjuktal på 9,0 dagar ledde till en stark press på handläggare att bli striktare i sina bedömningar – dels från chefer och dels på grund av hur handläggarnas arbete organiseras och utvärderas. Myndigheten har systematiskt tolkat regelverket på ett sätt som lägger bevisbördan på den som ansöker om ersättning, trots att myndigheten enligt lag har en omfattande utredningsskyldighet.

Därtill har modeller för hur läkarintyg ska värderas tillförts (till exempel den så kallade DFA-kedjan och kravet på undersökningsfynd och observationer) som saknar täckning i lagstiftningen.

Ett centralt tema i forskningen om sjukförsäkringen är att Försäkringskassan har fått en alltmer kontrollerande och administrativ roll, som bygger på en misstänksamhet mot att sjuka vill ha mer ersättning än de har rätt till. Studier av sjukskrivnas agerande i utredningar pekar på motsatsen – de vill vara ärliga och göra rätt för sig.

För att tala klarspråk: tusentals, kanske till och med tiotusentals, människor har fått avslag som har byggt på bedömningar som inte stämmer överens med hur lagstiftningen ser ut. Försäkringskassan kan inte skylla detta på regeringens styrning, eftersom deras uppdrag är att tillämpa lagen såsom den är beslutad av riksdagen. Detta är en stor rättsskandal som har fått förödande konsekvenser för enskilda. Samtidigt ger sjukförsäkringsforskningen också vägledning om hur vi kan åtgärda de mest akuta bristerna. Vi ser två åtgärder som på kort sikt skulle ha stor betydelse:

1 Det behövs lagändringar som gör att det blir enklare att få sjukpenning efter 180 dagar. Januariatpartiernas överenskommelse om att ändra regelverket för när undantag kan göras vid prövningen efter 180-dagar är ett första steg, men det är långtifrån tillräckligt. Regeringen och riksdagspartierna behöver nu ta ytterligare steg för att ändra bedömningsgrunderna vid denna prövning. Det är nu tolv år sedan rehabiliteringskedjan infördes.

En rehabiliteringskedja som lever upp till sitt namn bör ha mer fokus på att erbjuda sjukskrivna adekvat stöd än på att dra undan deras försörjning. Även en politik som handlar om att ge tydliga incitament för återgång i arbete måste baseras på insikten att rehabilitering kan ta tid och försvåras av ett system som straffar sjuka människor med fattigdom. Det här behöver de partier som i dag värnar om rehabiliteringskedjan ta till sig. Annars finns en påtaglig risk att

konsekvenserna av dagens system undergräver försäkringens legitimitet.

2 För att lagändringar ska få avsedd effekt måste

Försäkringskassans ledning göra en omfattande och självkritisk granskning av hur verksamheten har utvecklats under de senaste åren. Myndigheten har fått ett regeringsuppdrag att göra en intern genomlysning av hur myndighetsutövningen brister. Förhoppningsvis vågar man ta detta uppdrag på allvar. Det är inte acceptabelt att en central myndighet i vårt välfärdssystem förhåller sig nonchalant till gällande lag.

I dagens statsförvaltning talas ofta om tillitsbaserad styrning. Den här diskussionen har dessvärre inte nått sjukförsäkringen. Snarare bygger denna i dag på en institutionaliserad misstänksamhet mot sjuka och en bristande tilltro till handläggarnas förmåga att göra professionella bedömningar.

Det är inte en ordning värdig en modern välfärdsstat.

Niklas Altermark, docent och forskare i statsvetenskap, Lunds universitet;

Kerstin Ekberg, professor emerita i arbetslivsinriktad rehabilitering, Linköpings universitet;

Anna-Carin Fagerlind Ståhl, fil dr i medicinsk vetenskap, arbetsmiljöforskare;

Katarina Hollertz, universitetslektor i socialt arbete, Göteborgs universitet;

Sara Hultqvist, postdoktor vid socialhögskolan och CASE, Lunds universitet;

Kerstin Jacobsson, professor i sociologi, Göteborgs universitet;

Björn Johnson, professor i socialt arbete, Malmö universitet;

Johan Kaluza, ek dr i företagsekonomi, senior utredare Jämställdhetsmyndigheten;

Margareta Kristenson, överläkare och professor emerita i socialmedicin och folkhälsovetenskap, Region Östergötland och Linköpings universitet;

Rafael Lindqvist, professor emeritus i sociologi, Uppsala universitet;

Ruth Mannelqvist, professor i rättsvetenskap, Umeå universitet;

Stina Melander, universitetslektor i statsvetenskap, Lunds universitet;

Tora Nord, universitetslektor i arbetsvetenskap, Högskolan i Borås;

Ida Seing, universitetslektor i sociologi, Linköpings universitet;

Christian Ståhl, bitr professor i sociologi, docent i arbetslivsinriktad rehabilitering, Linköpings universitet;

Stefan Svallfors, professor i sociologi, Institutet för framtidsstudier;

Ylva Wallinder, universitetslektor i socialt arbete, Göteborgs universitet. "

”Rika svenskar måste minska utsläppen med 90 procent”

Den halva av svenska befolkningen som har lägst inkomster släppte i snitt ut 4 ton koldioxid per person och år. Den rikaste procenten släppte ut 43 ton per person. Det visar vår nya rapport. Nu behöver mål och styrmedel införas som säkerställer att de som släpper ut mest också minskar sina utsläpp mest, skriver Mira Alestig och Robert Höglund, Oxfam Sverige.

DN. DEBATT 201208

Den globala klimatojämligheten är extrem. Den rikaste procenten släpper ut mer än dubbelt så mycket koldioxid som den fattigaste hälften av jordens befolkning. Men utsläppen är ojämnt fördelade även i Sverige.

Rapporten ”Svensk klimatojämlighet” som vi på Oxfam släpper i dag tisdag visar att de 10 procenten med högst inkomst i Sverige släpper ut fyra gånger mer per person än de 50 procenten med lägst inkomst, och 24 gånger mer per person än de som befinner sig i den fattigaste hälften av jordens befolkning. Nu krävs kraftfull politisk handling för att få ner de svenska konsumtionsutsläppen.

Tillsammans med Stockholm environment institute har vi undersökt koldioxidutsläpp kopplade till inkomst i 117 länder mellan 1990 och 2015. Rapporten visar att majoriteten av Sveriges befolkning minskat sina utsläpp. Däremot förblev de totala utsläppen för de rikaste 10 procenten i stort sett oförändrade, medan utsläppen från den rikaste procenten ökade (även om per capita-utsläppen minskade något).

Den halva av befolkningen med lägst inkomster släppte i snitt ut 4 ton koldioxid (andra växthusgaser ej inkluderade) per person och år, medan de rikaste 10 procenten släppte ut 17 ton. Den rikaste procenten hade utsläpp på hela 43 ton per person. Det är 430 gånger högre utsläpp än en person som lever i extrem fattigdom i exempelvis Moçambique, ett land som drabbas hårt av klimatkrisen.

För att vara i linje med målet med 1,5 graders uppvärmning behöver koldioxidutsläppen minska till cirka 2,1 ton per capita år 2030. Detta innebär att utsläppen för den rikaste procenten i Sverige måste minska med 95 procent på mindre än tio år. Utsläppen för de rikaste 10 procenten behöver minska med cirka 87 procent. Minskningstakten per capita för denna grupp behöver vara cirka 20 gånger snabbare än mellan 1990 och 2015.

Utsläppen är starkt kopplade till inkomst. Ju mer pengar en person spenderar, desto mer släpper den i nästan alla fall ut. Men det finns även skillnader i vad olika inkomstgrupper lägger sina pengar på. Den största skillnaden är att höginkomsttagare reser mer, både med bil och flyg. Svenska höginkomsttagare genomför dubbelt så många bilresor per vecka som de med låg inkomst. De med högst inkomst gör också 2,1 flygresor per år medan de med lägst inkomst enbart gör 0,5 flygresor i snitt. Flygresor och bilåkande står för så mycket som hälften av utsläppen för Sveriges rikaste 10 procent.

Det är också de rikaste som har störst möjlighet att minska utsläppen. Den som spenderar större delen av sin inkomst på mat, hyra och det allra nödvändigaste har inte i närheten av lika stora möjligheter att minska sina utsläpp som den som flyger flera gånger om året, äger flera bilar och köper kläder och prylar för tiotusentals kronor.

En utsläppsminskning för de rikaste skulle också göra stor skillnad. Skulle den rikaste femtedelen av svenskarna minska sina utsläpp till samma medelnivå som de övriga 80 procenten skulle också de totala svenska konsumtionsutsläppen minska med cirka 20 procent. Den svenska klimatomställningen behöver ta hänsyn till de ojämlika utsläppsnivåerna och införa styrmedel som gör att de som släpper ut mest också får betala mest för den klimatskada man orsakar.

Ett exempel på ett styrmedel som tar hänsyn till rättviseaspekten är avgift och utdelning: En extra avgift på särskilt utsläppsintensiva varor och tjänster skulle kunna införas där intäkterna sedan delas ut lika till befolkningen. Exempelvis en avgift vid köp av bensin och diesel, flygresor och särskilt utsläppsintensiva varor såsom tunga personbilar.

De med höga utsläpp betalar då mer i avgifter än de får tillbaka, men de som har låga utsläpp får mer pengar i plånboken. En sådan åtgärd kan både minska utsläppen då det ger ekonomiska incitament till att släppa ut mindre, och öka klimaträttvisan då det är de med höga utsläpp som får betala mest. I Kanada har en variant av detta införts.

Vi kan också minska konsumtionsutsläppen genom att införa styrmedel som exempelvis sänkt moms på klimatvänliga tjänster, stöd till delningsekonomi, införa klimatkrav i upphandlingar och i nybyggnation inklusive utsläpp från byggfasen. Att införa förbud för nyförsäljning av bensin- och dieslbilar samt ett stopp för försäljning av fossila bränslen kan vara andra tänkbara åtgärder.

Även om åtgärder som framför allt minskar de rikastes utsläpp införs så kvarstår faktumet att ingen av inkomstgrupperna i Sverige ligger på en hållbar utsläppsnivå. De allra flesta svenska medborgare har använt och använder mycket mer än sin rättvisa andel koldioxid. De två

grupperna som drabbas värst av orättvisan är de som är minst ansvariga för klimatkrisen – fattigare och marginaliserade människor som kämpar för att klara av klimatförändringarnas effekter, samt kommande generationer.

De totala svenska konsumtionsutsläppen behöver minska kraftigt. Glädjande nog har den parlamentariska miljömålsberedningen i riksdagen fått ett uppdrag om att ta fram en strategi för hållbar konsumtion och ska bereda frågan om mål för konsumtionsutsläppen.

Målet bör utformas så att Sverige agerar för att minska konsumtionsbaserade klimatutsläpp till så nära noll som möjligt, men också ta hänsyn till att utsläppen är ojämlikt fördelade.

Måluppfyllelsen kommer att underlättas betydligt om våra största handelspartners uppfyller de mål om nära nollutsläpp som finns till 2050. Ett övergripande långsiktigt svenskt mål för konsumtionsutsläppen bör kompletteras med etappmål för olika konsumtionsområden, så att effekten av styrmedel kan följas upp tätare och mer exakt.

Sverige och andra länder med historiskt höga utsläpp har också ett ansvar att betala för att motverka uppvärmningens effekter. Det är av största vikt att låginkomstländer får tillgång till klimatfinansiering för att kunna bygga upp sina ekonomier på ett hållbart sätt och för att få stöd att hantera klimatkrisens effekter.

Även om Sverige ger relativt stora summor i klimatbistånd är det inte utöver det ordinarie biståndet. Sverige bör åta sig att ge klimatfinansiering i tillägg till biståndsramen på 1 procent av bruttonationalinkomsten. Betalning för den klimatskada vi ställt till bör inte

ske på bekostnad av viktigt bistånd för att uppnå de globala målen och demokratisk utveckling.

Klimatojämligheten existerar både globalt och i Sverige. Vår konsumtion är ohållbar och ojämlik och kan inte fortsätta som den ser ut i dag. Mål och styrmedel som säkerställer att både de totala utsläppsnivåerna går ner till hållbara nivåer och att de som släpper ut mest också gör mest behöver nu införas.

Mira Alestig, researcher Oxfam Sverige och författare till rapporten "Svensk klimatojämlighet"

Robert Höglund, kommunikationschef Oxfam Sverige "

"Statens sena beslut har bromsat kampen mot viruset"

När staten har agerat snabbt och resolut under coronakrisen – och i samverkan med SKR, regionerna och kommunerna – så har det gett resultat. Men sena eller uteblivna beslut, liksom långdragna processer, har däremot skapat svårigheter i stället för möjligheter, skriver Sveriges kommuner och regioners tre ordförande.

DN. DEBATT 201209

Vi lär medan vi bekämpar covid-19. Pandemin är fortfarande en ny och utmanande situation för oss alla. Det är därför viktigt att tillsammans dra lärdomar än att försöka två sina händer genom att peka finger mot andra. En nations ledarskap behöver bygga på att samla och kraftsamla, inte på att splittra. Alla vi som har ansvar, behöver ta vår del av ansvaret och vara tydliga i det.

Varje dygn kämpar 1,2 miljoner anställda i välfärden med att vårda sjuka, bekämpa smittspridning och hantera konsekvenserna av pandemin. Även om vi lärde oss mycket under våren, så är utmaningen fortfarande stor. Brister eller misstag, oavsett om de görs av enskilda individer eller är av strukturell karaktär, ska rättas till. Kommuner och regioner tar kritik på allvar.

Regioner och kommuner har ansvaret för välfärden lokalt och regionalt, varje dag oavsett om en kris pågår eller ej. Vi har också att hantera konsekvenserna av den strategi som beslutats nationellt. Staten måste tydliggöra spelreglerna. Just nu tycks det bli fel hur regioner och

kommuner än gör. Sätter vi in åtgärder för att minska smittspridning så kritiserar det och avvaktar vi statens agerande, så får vi kritik för det.

Pandemin tas av vissa som intäkt för att ansvaret för vissa kärnverksamheter bör ligga hos staten. Normalt sett har vi en rätt ansad diskussion om den svenska styrmodellen med flernivåstyre, men pandemin har skruvat upp tonläget. Mot en robust, och genom finans- och flyktingkriser beprövad modell, står enkla lösningar om att staten ska kliva in och styra mer. Som vi ser det, bör staten använda sitt mandat till det som är dess monopol: att skapa stabila

planeringsförutsättningar och undanröja försvårande hinder. Tidigare erfarenheter visar att resultaten inte blir så goda om myndigheter som i vanliga fall inte arbetar med en fråga, kommer in för att lösa en fråga under kris. Att upprätthålla ansvarsprincipen – en av krishanteringens grundprinciper – är central.

Ett aktuellt exempel är vaccinationen mot covid-19. Regeringen har gett besked om 300 miljoner kronor i ett startbidrag till regionerna, vilket är bra. Nu behöver vi snabba besked om legala, praktiska och bredare finansiella förutsättningar. De diskussioner om en överenskommelse som nu pågår mellan regeringen och SKR har goda förutsättningar för att snart vara i hamn. Det krävs för att vi i Sverige ska säkra vaccinering med start efter årsskiftet och ger regionerna möjlighet att klara sitt åtagande.

Staten styr över för medborgarna viktiga verksamheter. Är det Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan eller Polisen som ska stå modell för hur välfärdstjänster ska utformas och ledas regionalt och lokalt? Det tycks som att förespråkarna av mer centralisering ser

förebilder i hur dessa statliga verksamheter klarar närvaron och servicen lokalt.

Det är varken sakligt eller professionellt att, med coronakrisen som grund, göra stora omorganiseringar, särskilt inte när de som säger sig förespråka detta inte kan visa på några realistiska alternativ.

Samverkan och tillit mellan region, kommun och stat är en nyckel till framgång. Tilliten brister tyvärr i dag, men det får inte drabba medborgarna. Det är lätt att i en krissituation falla för frestelsen att leta syndabockar, men från stormens mitt blir analysen ofta fel. Därmed inte sagt att allt är perfekt. Men lösningen är inte att gå från lokal demokrati till centralism, från att medborgarna har insyn och närhet till sina politiker. Sveriges 40 000 förtroendevalda regionalt och lokalt är valda för att medborgarna känner tillit, och de har tagit ansvar.

Nu gäller det att vi utvärderar nogsamt, drar lärdomar av krisen och hittar träffsäkra lösningar på gemensamma utmaningar.

Coronakommissionen kommer inom kort med sitt första betänkande med äldreomsorgen i fokus, och vi ser fram emot en saklig och framåtsyftande diskussion utifrån detta.

Möjligheten att agera snabbt och resolut är viktigt i en samhällskris. Den regionala och lokala nivån tog tidigt under våren egna beslut för att minska smittspridningen, och upplevde i vissa fall ett bristande stöd från regeringen och dess myndigheter. När staten har agerat snabbt och resolut och dessutom i tät dialog och samverkan med SKR, regionerna och kommunerna, så har det gett resultat. Snabba beslut om ekonomiskt stöd och viktiga insatser för att stödja branscher som drabbats hårt av pandemins samhällseffekter. Sena eller uteblivna beslut liksom

långdragna processer har däremot skapat svårigheter i stället för möjligheter:

1 Tidigt under pandemin ville de först och hårdaste drabbade kommunerna ha nationella besöksförbud i äldreomsorgen. De gick före trots bristande lagstöd, tills regeringen införde besöksförbudet ett par veckor senare. Nu efterfrågar kommunerna återigen möjlighet att införa besöksförbud för att minska smittspridningen och öka tryggheten. Trots att regeringen gav Folkhälsomyndigheten befogenhet att besluta om lokala besöksförbud i mitten av november, finns ännu inte några kriterier eller beslut om långsiktiga besöksförbud.

2 Under hösten ökade smittspridningen och följsamheten till de allmänna rekommendationerna var inte tillräcklig.

Folkhälsomyndigheten öppnade för att införa lokala allmänna råd i samråd med regionerna. Men regionerna fick vänta hos myndigheten för att få lov att inför de lokala allmänna råden, fast smittan spreds och behoven av att minska folksamlingar, minska restaurang- och gymbesök var skriande. Folkhälsomyndigheten ville offentliggöra några regioner i taget, så många fick vänta på sin tur.

3 Socialstyrelsen fick regeringens uppdrag att stödja regioner och kommuner i jakten på skyddsutrustning, som det rådde global brist på i mars. Regionerna fick stöd, medan Socialstyrelsens stöd till kommuner dröjde en månad. Samtidigt kritiserade Folkhälsomyndigheten utbildningsnivån och andra strukturella problem i äldreomsorgen, som var omöjliga att göra något åt mitt under krisen. Stödet från myndigheten riktade sig dock nästan enbart till vården.

4 Testningen under våren var kantad av frågetecken och regering och myndigheter ställde höga krav på regionerna, men dröjde med att reda ut syftet med testningen, vilka som skulle testas, ansvarsfördelningen mellan regionerna och myndigheter samt hur finansieringen skulle fungera. SKR och regeringens överenskommelse i början på juni rätade ut dessa frågetecken och testningen sköt fart.

Pandemin har satt ljuset både på vad som fungerar och vad som inte fungerar i vårt land i kristid. Smittskyddslagen har begränsningar och har inte kunnat användas för att lösa problem. En pandemilag skulle behövas, inte minst för att regeringen inte ska hamna i sena beslut och en otydlig roll. Samarbetet mellan samhällets olika nivåer kan också förbättras, förenklas och förtydligas.

För en sak kan vi med säkerhet veta: vi kommer att möta nya kriser.

Oavsett vilken kris, kommer den att kräva både samarbete och tydliga roller och ansvar. Det är samverkan där var part tar sitt ansvar och kraftsamlar som är nyckeln till goda resultat. Där är Sveriges kommuner och regioner redo att ta vår del av ansvaret, hjälpas åt och kroka arm – lokalt, regionalt och nationellt.

Anders Knape (M), ordförande Sveriges kommuner och regioner (SKR)

Carola Gunnarsson (C), 1:e vice ordförande SKR

Anders Henriksson (S), 2:e vice ordförande SKR "

”Nytt center ska stärka Sveriges cybersäkerhet”

Samhällets direkta och indirekta kostnader för cyberangrepp beräknas i dag till miljardbelopp. Detta är en realitet och något Sverige måste förhålla sig till och motverka. Därför är det glädjande att regeringen i dag, torsdag, fattar beslut om inrättande av ett nationellt center för cybersäkerhet, skriver cheferna för MSB, Säpo, Must och FRA.

DN. DEBATT 201210

Sverige är ett av världens mest digitaliserade länder. Vi är även en världsledande nation på flera områden kring innovation och utveckling av nya digitala lösningar. Detta är i många avseenden fantastiskt och något vi ska vara stolta över. Samtidigt är Sverige i dag helt beroende av kontinuerligt fungerande informations- och kommunikationsteknik för att upprätthålla våra samhällsfunktioner. I takt med att detta beroende ökar, ökar också sårbarheten i samhället vid angrepp på dessa system.

Ett stort antal aktörer har i dagsläget förmåga att genomföra cyberangrepp. Vissa statliga aktörer är mycket kvalificerade på området och utför cyberangrepp som är storskaliga, systematiska och uthålliga för att tillgodose det egna landets intressen. Cyberangrepp från statliga aktörer mot svenska intressen sker hela tiden, och de blir alltmer avancerade. Underrättelsehotet ligger på en hög nivå och informationsinhämtning genom it- och nätverksoperationer är ett allvarligt och konkret hot mot

Sverige. Även angrepp med rent kriminella motiv pågår ständigt, mot såväl samhälleliga verksamheter och företag som mot privatpersoner. Samhällets direkta och indirekta kostnader för cyberangrepp beräknas i dag till miljardbelopp.

Detta är en realitet och något Sverige måste förhålla sig till och motverka.

Utifrån det rådande omvärldsläget och den breddade och alltmer komplexa hotbild vi ser är det därför glädjande att regeringen nu fattar beslut om inrättande av ett nationellt center för cybersäkerhet. Det arbete som nu kan inledas kommer, i takt med att centrets verksamhet och förmåga successivt ökar, att göra Sverige säkrare och mer robust på cyberområdet.

Inrättandet av ett nationellt center för cybersäkerhet innebär att de unika kompetenser och förmågor som vi och våra tre samverkansmyndigheter har, än mer effektivt samordnas. Tillsammans med insatser från övriga samhället kommer detta att påtagligt öka Sveriges cybersäkerhet.

Syftet med det nationella centret för cybersäkerhet är att samla och stärka Sveriges förmåga att förebygga, upptäcka och hantera antagonistiska cyberhot mot Sverige. Vidare ska centret ge ett utvecklat och samordnat stöd om hur olika verksamheter i privat och offentlig sektor kan skydda sig mot cyberattacker.

Verksamheten ska, fullt etablerad, bidra till att förbättra skyddet mot antagonistiska hot och minska de digitala sårbarheterna. En central del i skyddet kommer att vara ett samordnat

agerande med gemensamma analyser och lägesbilder om hot, sårbarheter, risker och skyddsförmågor. Centret ska också kunna stödja Regeringskansliet i strategiska frågor rörande cybersäkerhet.

Ett utvecklat cybersäkerhetscenter kommer också att ge möjlighet till en fördjupad näringslivssamverkan. Sammantaget bedömer vi att centret kommer att bli ett kraftfullt stöd i det fortsatta arbetet med att utveckla grunden för ett modernt totalförsvaret.

Parallellt med centrets verksamhet bibehåller ingående myndigheter sina respektive ansvarsområden, uppgifter och förmågor på informations- och cybersäkerhetsområdet.

När regeringen nu ger besked om förutsättningarna för inrättandet av det nationella centret för cybersäkerhet innebär det att vi bygger vidare på den goda samverkan som myndigheterna har sedan tidigare.

Det arbete vi redan påbörjat har på ett effektivt sätt, trots de utmaningar som vi alla fått möta under detta väldigt speciella år, stakat ut vägen mot inrättandet av centret. Pågående coronapandemi har gett utveckling och användande av digitala plattformar en skjuts, och mycket data hanteras i hemmanätverk. Med mycket data i luften ökar sårbarheten – vilket gör inrättandet av centret än mer angeläget. Det har i ljuset av pandemin visat sig att hälso- och sjukvård och läkemedelsindustri inte heller är förskonade från antagonistiska attacker.

Det rådande världsläget har i praktiken inneburit att vi skyndat på den myndighetsgemensamma samverkan, redan innan centrets faktiska inrättande. I juni 2020 publicerades två myndighetsgemensamma rapporter som ger en god grundläggande förståelse för var vi som nation befinner oss avseende sårbarheter på cyberområdet och hur vi skyddar oss.

Inledningsvis kommer centret att kunna leverera stöd i en begränsad omfattning för att stegvis byggas upp allteftersom resurser kommer på plats. Utveckling av och samverkan inom centret ska ske stegvis 2021–2023 för att sedan utvärderas av regeringen som då tar ställning till hur centrets verksamhet bör inriktas och bedrivs efter 2023.

Men, och detta kan inte nog understrykas, ett center för cybersäkerhet kommer inte ensamt att kunna möta de utmaningar inom informations- och cybersäkerhet som Sverige står inför. Att skydda sig mot cyberangrepp från kvalificerade aktörer är en nationell angelägenhet, och alla samhällets aktörer måste hjälpas åt.

I detta arbete är det avgörande att digitaliseringen stärks med en robust basplatta när det gäller cybersäkerhet. Det innebär att alla har ett ansvar att bidra till ett systematiskt säkerhetsarbete.

Det handlar om vardagsrutiner, tekniklösningar, upphandlingsförfaranden och uppföljning av säkerhetsrutiner och så vidare.

Detta arbete kommer att kosta. Sveriges säkerhet måste få kosta. Men det är en nödvändig investering för såväl myndigheter som näringsliv.

Vi vet att säkerhetsarbetet i dag tyvärr är eftersatt på många håll. Kunskapen om sårbarheter och hur de kan motverkas behöver öka, i hela samhället. Det finns sårbarheter som måste täppas till. Angreppen mot oss pågår här och nu.

Kunskap är därmed vår första försvarslinje. Det är av stor vikt att kunskapen om och förståelsen för hoten sprids brett i samhället för att öka medvetenheten och engagera fler i säkerhetsskyddsarbetet. Detta ser vi som en av de viktigaste uppgifterna för den verksamhet som nu inleds inom ramen för inrättandet av det nationella centret för cybersäkerhet.

Våra respektive myndigheters mest fundamentala uppdrag är att skydda liv och hälsa, Sveriges intressen, den svenska demokratin, och våra medborgares fri- och rättigheter. I och med inrättandet av det nationella centret för cybersäkerhet ökar vår möjlighet att effektivt fullgöra detta uppdrag. Gemensamt stärker vi Sveriges motståndskraft mot dagens och morgondagens cyberhot.

Dan Eliasson, generaldirektör, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Klas Friberg, generaldirektör, Säkerhetspolisen
Lena Hallin chef, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (Must), Försvarmakten
Björn Lyrvall , generaldirektör Försvarets radioanstalt (FRA)"

"FAKTA. NATIONELLT CENTER FÖR CYBERSÄKERHET
Den 10 december fattar regeringen beslut om inrättande av ett nationellt center för cybersäkerhet.

Centret kommer att inrättas av fyra samverkande myndigheter – Försvarmakten, Försvarets radioanstalt (FRA), Säkerhetspolisen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Centret ska ha en nära samverkan med Post- och telestyrelsen (PTS), Polismyndigheten samt Försvarets materielverk (FMV) som ska ges möjlighet att medverka i centrets verksamhet.

Det övergripande målet för Nationellt center för cybersäkerhet kommer vara att stärka Sveriges samlade förmåga att förebygga, upptäcka och hantera antagonistiska cyberhot mot Sverige och minska cybersårbarheterna.

Samverkan med privata och offentliga aktörer ska utgöra en central del av uppdraget.

Under 2021 kommer personal i det nyinrättade centret att samlokaliseras i en gemensam lokal. Beslut om var centret ska lokaliseras kommer att fattas i närtid.

Centrets personalstyrka kommer att byggas upp stegvis. År 2023 beräknas ett 100-tal personer arbeta i centret "

**Kapitel 3 Utrikes och
inrikes DN-artiklar**
3-7 december 2020

Sven Winnells hemsida:

Samhällsplaneringens problem.

Hur ska man kunna förbättra världen ?

På Sven Winnells hemsida på Internet, <http://winnell.com>, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som styr världen. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.

[Sven Winnell 080203+++ Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. \(http://winnell.com/omr40zf.pdf\)](http://winnell.com/omr40zf.pdf)

De senaste bilagorna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. förtecknas i kronologisk ordning på hemidan <http://winnell.com> med den senaste allra överst.

Från <http://winnell.com/omr36-39zzzzzzn.pdf>

Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

Historisk tid med skriftspråk är cirka 5000 år. Religionerna är cirka 2000 år. Demokratins formella genombrott skedde för cirka hundra år sedan. Tekniken har utvecklats: transporttekniken, internet, TV och mobiltelefoner o d gör att världen nu är ett stort gemensamt samhälle för jordens alla folk.

I Svenska regeringen har biståndsministerns område omvandlats till ett område för internationellt samarbete. Sverige är ett litet land, men bör använda samarbetsministern för att förbättra världen utanför Sverige.

Men regeringens huvuduppgift är de inrikes förhållandena.

Förbättringar både utomlands och Sverige kräver i första hand förbättringar av människornas kunskaper och väderingar. Och de måste gälla alla kunskapsområden.

Som hjälp har forskats fram ett allomfattande system för mänskliga verksamheter som gäller både tänkande/kunskaper och handlingar.

Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.

Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.

Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:

* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.

* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.

Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.

Kollektiva viljor. (Politik).

Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).

Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).

Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A. Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.

Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ? Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.

Hur är det ? Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.

Hur kan det bli ? Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?

Hur bör det bli ? Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter.

Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av

psykiska och kroppsliga förhållanden och av deras fysiska och sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världs-förbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskning, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex ”fotbollsmatcher” eller ”magont”. I ett väl utvecklat nät ska man då få ”träffar” som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikations-systemet för verksamheter.

Följande sidor från omr36-39zzzn

Utvecklingens krafter.

Utvecklingen i världen i framtiden beror av människornas verksamheter och av naturens verksamheter, dess krafter och resurser. Människornas verksamheter gäller tankeverksamheter och handlingar hos individer, grupper, organisationer och institutioner o d. Naturen och människorna påverkar och påverkas.

För att få grepp om utvecklingen måste man ha beskrivningar om människornas och naturens verksamheter. Människornas tankar och handlingar är för det mesta inte beskrivna utan bara utförda, Individer, grupper, organisationer etc är ofta dåliga på att beskriva sina tankar och handlingar, det behövs i stor utsträckning särskilda åtgärder för att få fram nödvändiga beskrivningar, det behövs bl a forskning inom en lång rad vetenskaper och utredningssystem.

Naturen har inga tankar och kan inte själv beskriva vad den gör, för att få fram beskrivningar om naturens krafter och resurser blir det bl a uppgifter för människor inom naturvetenskaperna att göra beskrivningar om naturen. På det hela taget är det då människornas verksamheter som avgör världens framtid.

För framtidsplaneringen har forskats fram en planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som ska ge bättre underlag för kunskaper om verksamheterna och deras samband - för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

De mänskliga verksamheterna har på översta nivån grupperats i nio huvudområden:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.	20 områden
2. Religiösa verksamheter o d.	5 områden
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.	15 områden
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.	3 områden
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.	11 områden
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.	30 områden
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.	21 områden
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.	12 områden
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar.	
Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.	12 områden
Summa	129 områden

Huvudområdena har underindelats i delområden enligt en decimalprincip som framgår av de härnäst följande sidorna.

Alla röstberättigade måste känna till vad demokratiska samhällen består av och hur de fungerar och behöver känna till systemet för de mänskliga verksamheterna.

Isynnerhet de som sysslar med information och utbildning och de som har makt och ledande ställning i verksamheterna behöver kunskaper om allt och har i sitt arbete nytta av att väl känna till alla verksamheter som formar framtiden.

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter

20 områden:

Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar

SW .101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.

SW .102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning

SW .103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.

SW .104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband

SW .105 Övergripande om forskning

SW .106 Övergripande om ekonomiska verksamheter

SW .107 Övergripande filosofier om utbildning o d.

SW .108 Samhällskunskap.

SW .109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.

SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.

SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.

SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.

SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.

SW 16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.

SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.

SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.

5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.

SW 21 Allmän religionsvetenskap.

SW 22/28 Kristna religioner.

SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.

SW 32 Statsvetenskap.

SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.

SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.

SW .351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)

SW .352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)

SW .353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)

SW .354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:

SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.

SW 37 ...om utbildning o d.

SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.

SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.

3 områden:

[SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.](#)

[SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.](#)

[SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.](#)

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.

11 områden

[SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.](#)

[SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.](#)

[SW 51 Matematik.](#)

[SW 52 Astronomi, rymdforskning.](#)

[SW 53 Fysik o d.](#)

[SW 54 Kemi o d.](#)

[SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.](#)

[SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.](#)

[SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet](#)

[SW 58 Botanik.](#)

[SW 59 Zoologi.](#)

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

30 områden:

[SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.](#)

[SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.](#)

[SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.](#)

[SW 62 Ingenjörsverksamheter \(konstruktion o d\)](#)

[SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.](#)

[SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.](#)

[SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.](#)

[SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.](#)

[SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.](#)

[SW . 645 Användning av inventarier o d.](#)

[SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård \(utom tvätt o d\)](#)

[SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.](#)

[SW . 648 Städning-, rengörings- och tvättverksamheter o d.](#)

[SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.](#)

[SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.](#)

[SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.](#)

[SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.](#)

[SW . 6525-6529 Militära verksamheter.](#)

[SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.](#)

[SW . 655 Förlagsverksamheter o d.](#)

[SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.](#)

[SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

[SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.](#)

[SW 66/68 Tillverkning av varor.](#)

[SW 66 Tillverkning av kemivaror od.](#)

[SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d](#)

[SW 68 Tillverkning av komplexvaror.](#)

[SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.](#)

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW .7911-7913 Seder och bruk.
SW .7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW .792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW .793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW .794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW .7951 Sociologi. Socialvård..
SW .7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW .7957 Undervisning o d.
SW .7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW .7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portugisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Den fundamentala påverkanskedjan

Det är viktigt att observera den fundamentala påverkanskedjan, där individernas inre verkligheter ger viljor som styr världens utveckling. Viljorna styr de kollektiva politiska viljorna och individernas viljor och de politiska kollektiva viljorna styr tillsammans handlingarna i den yttre verkligheten.

Handlingarna styr dels ekonomiska/teknologiska verksamheter till kroppslig nytta (eller onytta), dels kulturella verksamheter som är informationsverksamheter med olika uttrycksmedel - till psykisk nytta (eller onytta).

De kulturella verksamheterna påverkar individernas inre verkligheter som i sin tur ger upphov till nya viljor, nya kollektiva viljor och nya ekonomiska och kulturella handlingar.

Vill man förbättra världen måste man se till att individernas inre verkligheter blir lämpliga, vilket kan göras bara med hjälp av lämpliga kulturella verksamheter.

Man kan säga att individernas inre verkligheter och viljor idag på det hela taget är olämpliga, hur ska man då kunna åstadkomma lämpliga kulturella verksamheter? Bland de kulturella verksamheterna finns de offentliga utbildningssystemen (grundskola, gymnasium etc) som genom årtal av förändringar i teorin blivit tämligen bra, i Sverige. I världen för övrigt finns många dåliga utbildningssystem eller inga alls.

Men utbildningssystemen är bara en liten del av alla kulturella verksamheter. Verksamheter som påverkar individernas inre verkligheter och viljor finns också i alla andra kulturella verksamheter: i

nöjesindustrin, i reklamindustrin, i tidningar, tidskrifter, radio, TV, video etc, i konst- och designvärlden, överallt. Dessa verksamheter översvämmas av informationer och program som visar livsstilar som inte befrämjar uppkomsten av lämpliga inre verkligheter och lämpliga viljor.

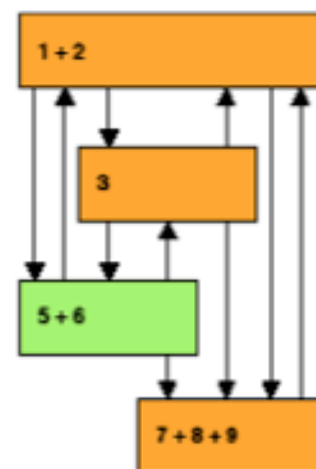
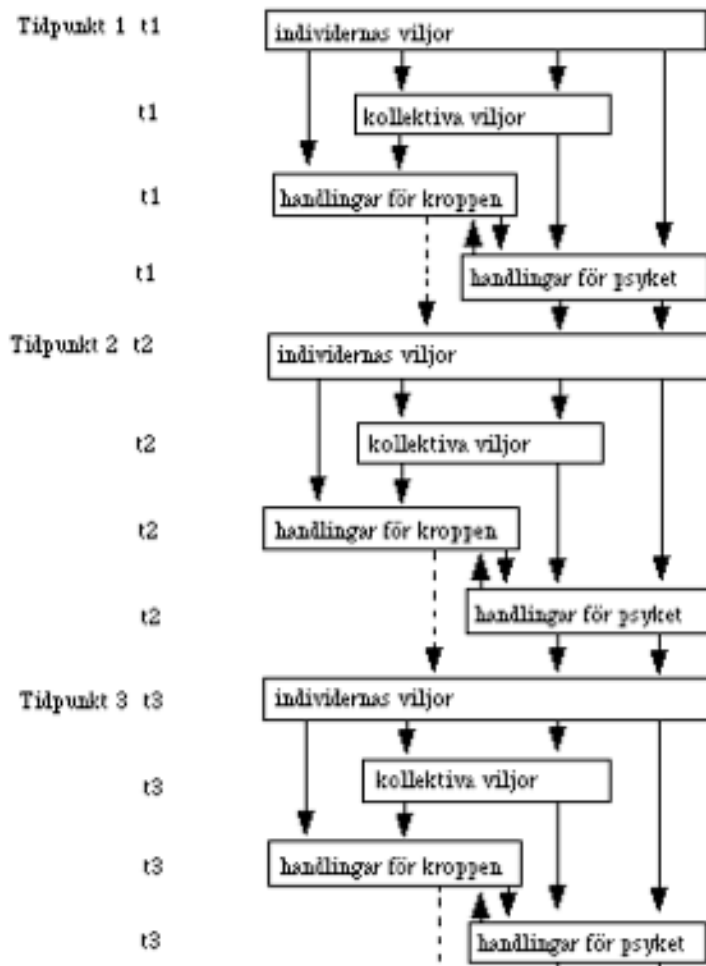
De ekonomiska/teknologiska verksamheterna är beroende av individernas inre verkligheter och viljor och av de kollektiva/politiska viljorna. Det innebär idag fördelning av produktion och konsumtion av varor och tjänster som är mer ojämlig än den behövde vara. Den nuvarande fördelningen är resultat av de bilder av livsstilar som de kulturella verksamheterna förmedlar.

Individernas inre verkligheter och deras viljor, politiken, de ekonomiska verksamheterna och de kulturella verksamheterna bildar alltså fyra stora problemkomplex, som påverkar varandra i ständigt pågående påverkanskedjor.

Komplexen innehåller många skevheter som borde rättas till.

Vill man rätta till skevheter i de fyra komplexen bör man ha lämpliga värderingar som utgångspunkt. Eftersom hela jordklotet bildar ett enda stort system bör man ha värderingar som gäller överallt. Det som då finns att tillgå är bland annat FNs mänskliga rättigheter och mål med komplement som bl a FNs Millenniedeklaration och senare överenskommelser

Den fundamentala påverkanskedjan

- 1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
- 3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
- 5-6 Naturforskning och teknologiska/ekonomiska verksamheter.
- 7-9 Kulturella verksamheter.

4 Bakgrundens med pilarna:
Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

020130

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar

Samhällets arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter. Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdoms historia.

Individernas inre verkligheter.

Tänkar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.

Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.

Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.

Politiska partier o d om individernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.

Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.

Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforskning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälsö- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.

Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommunikationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företankjgsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.

Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvård. Världsplaner. Rikspaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.

Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.

Litteraturvetenskap.

Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika

Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden.. (Från omr36-39zzzzzu)
Från regeringens hemsida 11 april 2016 (+ 20 februari 2017)*

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK UTRIKESPOLITIK

UD:S RAPPORTER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Afrika (söder om Sahara)

Asien och Oceanien

Europa och Centralasien

Mellanöstern och Nordafrika

Nordamerika, Latinamerika och Karibien

**Lärarhandledning för gymnasieskolan om mänskliga rättigheter
2014**

**Antal invånare i länderna i miljontal hämtade 20 februari 2017
från**

**2016 WORLD POPULATION DATA SHEET, WITH A SPECIAL
FOCUS ON HUMAN NEEDS AND SUSTAINABLE
RESOURCES**

Från omr40zp. Sidorna 437- 445.

Folkmängd 2017

Afrika (söder om Sahara)

<u>Angola</u>	25,8
<u>Benin</u>	10,8
<u>Botswana</u>	2,2
<u>Burkina Faso</u>	19,0
<u>Burundi</u>	11,1
<u>Centralafrikanska Republiken</u>	5,0
<u>Dr Kongo</u>	79,8
<u>Djibouti</u>	0,9
<u>Ekvatorialguinea</u>	0,9
<u>Elfenbenskusten</u>	23,9
<u>Eritrea</u>	5,4
<u>Etiopien</u>	101,7
<u>Gabon</u>	1,8
<u>Gambia</u>	2,1
<u>Ghana</u>	28,2
<u>Guinea-Bissau</u>	1,9
<u>Guinea-Conacry</u>	11,2
<u>Kamerun</u>	24,4
<u>Kap Verde</u>	0,5
<u>Kenya</u>	45,4
<u>Komorerne</u>	0,8
<u>Kongo</u>	4,9
<u>Lesotho</u>	2,2
<u>Liberia</u>	4,6
<u>Madagaskar</u>	23,7
<u>Malawi</u>	17,2

<u>Mali</u>	17,3
<u>Mauretanien</u>	4,2
<u>Mauritius</u>	1,3
<u>Mocambique</u>	27,2
<u>Namibia</u>	2,5
<u>Niger</u>	19,7
<u>Nigeria</u>	186,5
<u>Rwanda</u>	11,9
<u>Sao Tomé Och Príncipe</u>	0,2
<u>Senegal</u>	14,8
<u>Seychellerna</u>	0,09
<u>Sierra Leone</u>	6,6
<u>Somalia</u>	11,1
<u>Sudan</u>	42,1
<u>Sudan syd</u>	12,7
<u>Swaziland</u>	1,3
<u>Sydafrika</u>	55,7
<u>Tanzania</u>	54,2
<u>Tchad</u>	14,5
<u>Togo</u>	7,5
<u>Uganda</u>	36,6
<u>Zambia</u>	15,9
<u>Zimbabwe</u>	16,0

Asien och Oceanien

<u>Afghanistan</u>	33,4
<u>Australien</u>	24,1
<u>Bangladesh</u>	162,9
<u>Bhutan</u>	0,8
<u>Brunei</u>	0,4
<u>Fiji</u>	0,9
<u>Filippinerna</u>	102,6
<u>Hong Kong</u>	7,4
<u>Indien</u>	1328,9
<u>Indonesien</u>	259,4
<u>Japan</u>	125,3
<u>Kambodja</u>	15,8
<u>Kina</u>	1378,0
<u>Kiribati</u>	0,1
<u>Laos</u>	7,1
<u>Macao</u>	0,7
<u>Malaysia</u>	30,8
<u>Maldiverna</u>	0,4
<u>Marshallöarna</u>	0,06
<u>Mikronesien</u>	0,1
<u>Mongoliet</u>	3,1
<u>Myanmar (Burma)</u>	52,4
<u>Nauru</u>	0,01
<u>Nepal</u>	28,4
<u>Nordkorea</u>	25,1
<u>Nya Zeeland</u>	4,7
<u>Pakistan</u>	203,4
<u>Palau</u>	0,02
<u>Papua Nya Guinea</u>	8,2

<u>Salomonöarna</u>	0,7
<u>Samoa</u>	0,2
<u>Singapore</u>	5,6
<u>Sri Lanka</u>	21,2
<u>Sydkorea</u>	50,8
<u>Taiwan</u>	23,5
<u>Thailand</u>	65,3
<u>Tonga</u>	0,1
<u>Tuvalu</u>	0,01
<u>Vanuatu</u>	0,3
<u>Vietnam</u>	92,7
<u>Östtimor</u>	1,3

Europa och Centralasien

<u>Albanien</u>	2,9
<u>Andorra</u>	0,08
<u>Armenien</u>	3,0
<u>Azerbajdzjan</u>	9,8
<u>Belgien</u>	11,3
<u>Bosnien Och Hercegovina</u>	3,5
<u>Bulgarien</u>	7,1
<u>Cypern Mr-Rapport 2010.Doc</u>	
<u>Cypern</u>	1,2
<u>Danmark</u>	5,7
<u>Estland</u>	1,3
<u>Finland</u>	5,5
<u>Frankrike</u>	64,6
<u>Georgien</u>	4,0
<u>Grekland</u>	10,8
<u>Irland</u>	4,7
<u>Island</u>	0,3
<u>Italien</u>	60,6
<u>Kazakstan</u>	17,8
<u>Kirgizistan</u>	6,1
<u>Kosovo</u>	1,8
<u>Kroatien</u>	4,2
<u>Lettland</u>	2,0
<u>Liechtenstein</u>	0,04
<u>Litauen</u>	2,9
<u>Luxemburg</u>	0,6
<u>Makedonien</u>	2,1
<u>Malta</u>	0,4
<u>Moldavien</u>	3,6

<u>Monaco</u>	0,04
<u>Montenegro</u>	0,6
<u>Nederländerna</u>	17,0
<u>Norge</u>	5,2
<u>Polen</u>	38,4
<u>Portugal</u>	10,3
<u>Rumänien</u>	19,8
<u>Ryssland</u>	144,3
<u>San Marino</u>	0,03
<u>Schweiz</u>	8,4
<u>Serbien</u>	7,1
<u>Slovakien</u>	5,4
<u>Slovenien</u>	2,1
<u>Spanien</u>	43,3
<u>Storbritannien</u>	65,6
<u>Tadzjikistan</u>	8,6
<u>Tjeckien</u>	10,6
<u>Turkiet</u>	79,5
<u>Turkmenistan</u>	5,4
<u>Tyskland</u>	82,6
<u>Ukraina</u>	42,7
<u>Ungern</u>	9,8
<u>Uzbekistan</u>	31,9
<u>Vatikanstaten</u>	
<u>Vitryssland</u>	9,5
<u>Österrike</u>	8,8
<u>Sverige</u>	9,9
<u>Channel Islands</u>	0,2

Mellanöstern och Nordafrika

<u>Algeriet</u>	40,8
<u>Bahrain</u>	1,4
<u>Egypten</u>	93,5
<u>Förenade Arabemiraten</u>	9,3
<u>Irak</u>	38,1
<u>Iran</u>	79,5
<u>Israel</u>	8,2
<u>Jemen</u>	27,5
<u>Jordanien</u>	8,2
<u>Kuwait</u>	4,0
<u>Libanon</u>	6,2
<u>Libyen</u>	6,3
<u>Marocko</u>	34,7
<u>Oman</u>	4,4
<u>Palestinska Områdena</u>	4,8
<u>Qatar</u>	2,5
<u>Saudiarabien</u>	31,7
<u>Syrien</u>	17,2
<u>Tunisien</u>	11,3
<u>Västsahara</u>	0,6

Från <http://wimnell.com/omr36-39zzzze.pdf>

Nordamerika Latinamerika och Karibien

<u>Antigua Och Barbuda</u>	0,09
<u>Argentina</u>	43,6
<u>Bahamas</u>	0,4
<u>Barbados</u>	0,3
<u>Belize</u>	0,4
<u>Bolivia</u>	11,0
<u>Brasilien</u>	206,1
<u>Chile</u>	18,2
<u>Colombia</u>	48,8
<u>Costa Rica</u>	4,9
<u>Dom Rep</u>	10,6
<u>Dominica</u>	0,07
<u>Ecuador</u>	16,5
<u>El Salvador</u>	6,4
<u>Förenta Staterna</u>	323,9
<u>Grenada</u>	0,1
<u>Guatemala</u>	16,6
<u>Guyana</u>	0,3
<u>Haiti</u>	11,1
<u>Honduras</u>	8,2
<u>Jamaica</u>	2,7
<u>Kanada</u>	36,2
<u>Kuba</u>	11,2
<u>Mexiko</u>	128,6
<u>Nicaragua</u>	6,3
<u>Panama</u>	4,0
<u>Paraguay</u>	7,0
<u>Peru</u>	31,5

<u>St Kitts Och Nevis</u>	0,05
<u>St Lucia</u>	0,2
<u>St Vincent Och Grenadinerna</u>	0,1
<u>Surinam</u>	0,5
<u>Trinidad Och Tobago</u>	1,4
<u>Uruguay</u>	3,5
<u>Venezuela</u>	31,0
<u>Curacau</u>	0,2
<u>Guadeloupe</u>	0,4
<u>Martinique</u>	0,4
<u>Puerto Rico</u>	3,4

Från regeringen.se 28 april 2019

Afrika

- [Angola](#)
- [Burkina Faso](#)
- [Burundi](#)
- [Centralafrikanska republiken](#)
- [Demokratiska republiken Kongo](#)
- [Eritrea](#)
- [Etiopien](#)
- [Gambia](#)
- [Kenya](#)
- [Liberia](#)
- [Mali](#)
- [Moçambique](#)
- [Niger](#)
- [Nigeria](#)
- [Republiken Kongo](#)
- [Rwanda](#)
- [Senegal](#)
- [Somalia](#)
- [Sudan](#)
- [Sydafrika](#)
- [Sydsudan](#)
- [Tanzania](#)
- [Uganda](#)
- [Zambia](#)
- [Zimbabwe](#)

Amerika

- [Argentina](#)
- [Bolivia](#)
- [Brasilien](#)
- [Chile](#)
- [Colombia](#)
- [Ecuador](#)
- [El Salvador](#)
- [Guatemala](#)
- [Haiti](#)
- [Honduras](#)
- [Jamaica](#)
- [Kanada](#)
- [Kuba](#)
- [Mexiko](#)
- [Nicaragua](#)
- [Uruguay](#)
- [USA](#)
- [Venezuela](#)
- [Peru](#)
-

Asien och Oceanien

- [Afghanistan](#)
- [Australien](#)
- [Bangladesh](#)
- [Brunei](#)
- [Filippinerna](#)
- [Hongkong](#)
- [Indien](#)
- [Indonesien](#)
- [Japan](#)
- [Kambodja](#)
- [Kina](#)
- [Malaysia](#)
- [Maldiverna](#)
- [Myanmar](#)
- [Nordkorea](#)
- [Pakistan](#)
- [Papua Nya Guinea](#)
- [Singapore](#)
- [Sri Lanka](#)
- [Sydkorea](#)
- [Thailand](#)
- [Vietnam](#)
- [Östtimor](#)

Europa och Centralasien

- [Albanien](#)
- [Armenien](#)
- [Azerbajdzjan](#)
- [Belgien](#)
- [Bosnien och Hercegovina](#)
- [Bulgarien](#)
- [Cypern](#)
- [Danmark](#)
- [Estland](#)
- [Finland](#)
- [Frankrike](#)
- [Georgien](#)
- [Grekland](#)
- [Irland](#)
- [Island](#)
- [Italien](#)
- [Kazakstan](#)
- [Kirgizistan](#)
- [Kosovo](#)
- [Kroatien](#)
- [Lettland](#)
- [Litauen](#)
- [Luxemburg](#)

- [Malta](#)
- [Nordmakedonien](#)
- [Moldavien](#)
- [Montenegro](#)
- [Nederländerna](#)
- [Norge](#)
- [Polen](#)
- [Portugal](#)
- [Rumänien](#)
- [Ryssland](#)
- [Schweiz](#)
- [Serbien](#)
- [Slovakien](#)
- [Slovenien](#)
- [Spanien](#)
- [Storbritannien](#)
- [Tadzjikistan](#)
- [Tjeckien](#)
- [Turkiet](#)
- [Turkmenistan](#)
- [Tyskland](#)
- [Ukraina](#)
- [Ungern](#)
- [Uzbekistan](#)
- [Vitryssland](#)
- [Österrike](#)

Mellanöstern och Nordafrika

- [Algeriet](#)
- [Bahrain](#)
- [Egypten](#)
- [Förenade Arabemiraten](#)
- [Iran](#)
- [Irak](#)
- [Israel](#)
- [Jemen](#)
- [Jordanien](#)
- [Kuwait](#)
- [Libanon](#)
- [Libyen](#)
- [Marocko](#)
- [Oman](#)
- [Palestina](#)
- [Qatar](#)
- [Saudiarabien](#)
- [Syrien](#)
- [Tunisien](#)
- [Västsahara](#)

Från <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzv.pdf>

Innehåll sidorna 7- 173:

7 Kapitlet om Världen från Big Bang till början på mars 2020

- 8 Världens befolkning i början på 1990-talet
- 9 Världshistorien på nio sidor. Sven Wimmell 1995
- 18 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
- 24 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.
- 44 Kunskapens makt (och maktens kunskap)
- 48 Tillägg 20 november 2020 om ny filosofibok

- 49 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.
- 58 Exempel på inre verkligheter och sociala miljöer.
- 59 Världen byggdes om på 1900-talet.
- 80 Sverige under 1900-talet.
- 84 1900-talet.

- 89 Om FN och Svenska FN-förbundet som undersöker hur världen är och försöker göra den bättre
- 90 FN, *Förenta Nationerna* (engelska *The United Nations*), internationell freds- och säkerhetsorganisation och institution för mellanfolkligt samarbete, bildad vid andra världskrigets slut. Från
- 96 Medlemsstater
- 103 Förenta Nationerna, FN.

- 107 Svenska FN-förbundet 16 mars 2020.

- 110 Vad gör FN?
- 111 FN:s arbete för fred, säkerhet och nedrustning
- 117 FN:s arbete med mänskliga rättigheter och demokrati
- 124 FN:s arbete för utveckling och fattigdomsbekämpning

- 135 Om Svenska FN-förbundet

- 141 FN som organisation
- 155 FN:s underorgan
- 166 Sverige och FN

- 169 Agenda 2030 och klimatet: Museer, myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
- 170 Förenta nationernas mål i Agenda 2030
- 171 Klimatförändringen och miljöerna
- 172 Hav och marina resurser
- 173 Ekosystem och biologisk mångfald

Från <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzu.pdf>

Klimatet och FNs mål för framtiden

Det största problemen i världen nu är klimatkrisen, coronasjukan och problemen bakom FNs 17 mål för framtiden. Alla enskilda och alla myndigheter och organisationer bör observera detta.

Förenta nationens 17 mål gäller för hela världen och också för Sverige.

Som de viktigaste problemen nu kan ses FNs mål om klimat, hav och marina resurser och ekosystem och biologisk mångfald.

Här från regeringens skrivelse till riksdagen: [Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030, skr. 2015/16:182 \(pdf 782 kB\)](#) :

Klimatavtalet från Paris från december 2015 är en milstolpe i klimatarbetet. För första gången har världen ett globalt klimatavtal där alla länder åtar sig att bidra med allt ambitiösare åtaganden. Avtalet skapar förutsättningar för ökat stöd till utvecklingsländer, både för att begränsa utsläppen och för att anpassa sig till klimatförändringarna.

Fattiga och sårbara länder som inte har resurser att anpassa sig samt kvinnor, män, flickor och pojkar som lever i fattigdom och utsatthet drabbas särskilt hårt av klimatförändringar. Åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna kan påverkas av miljöförstöring och klimatförändringar, inklusive ursprungsbefolkningars rättigheter.

Fattigdomsbekämpningen riskerar att avstanna eller gå om intet om inte klimatförändringarna hejdas. Detta på grund av klimatförändringarnas effekter som t ex. extremare väder som torka, skyfall och stormar, vilket i sin tur också påverkar bl.a. vattentillgång och

livsmedelsproduktion, men också stabilitet och säkerhet samt migrationsflöden. Arbeten som syftar till att reducera riskerna för, och minska konsekvenserna av, olyckor och katastrofer är också viktiga för anpassningen till ett förändrat klimat.

Sverige ska gå före i klimatfrågan som är vår tids ödesfråga. Alla länder måste ställa om till ett hållbart samhälle med låga utsläpp och hög motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Det kräver ett sammanhållet globalt och nationellt klimatarbete samt att klimatarbetet, såväl utsläppsminskningar som anpassning, integreras på ett samstämmigt sätt i alla politikområden.

Sverige ska fortsatt vara en pådrivande part för genomförandet av klimatavtalet från Paris, inte minst i förhållande till utvecklingsländer. OECD-länder som Sverige har ett särskilt ansvar för att gå före genom ambitiösa utsläppsmål. Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Sverige driver på inom EU för en ambitiös klimatpolitik samt arbetar aktivt med andra länder och aktörer för att stärka allianser och samarbeten.

Sverige bidrar substantiellt till ett flertal globala klimatfonder. Sverige bidrar även till att främja kapacitetssupplegning, teknikutveckling och innovativa lösningar för minskade utsläpp och klimatanpassning inte minst i utvecklingsländer. Sverige ska också bidra till att stödja utvecklingsländernas genomförande av de nationella klimatplanerna.

Kopplingarna mellan utvecklingsstrategier och klimatplanerna bör därmed också stärkas. Det är dock viktigt att även utvecklingsländerna har åtaganden under det nya avtalet och att fler länder uppmanas att bidra till klimatfinansiering.

Hav och marina resurser

Sammanfattat handlar det om att förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen, samt om att hållbart förvalta, skydda och återställa marina och kustnära ekosystem. Havsförsurningens konsekvenser ska minimeras och åtgärdas. Effektiv fångstreglering ska införas. Överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder ska stoppas.

Vetenskapligt baserade förvaltningsplaner ska genomföras i syfte att återställa fiskbestånden på kortast möjliga tid till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning. Minst 10 procent av kust- och havsområdena ska skyddas. Fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet, överfiske eller olagligt, orapporterat och oreglerat fiske bör avskaffas och nya sådana ska förhindras.

Utvecklingsländers och de minst utvecklade ländernas behov bör integreras i WTO-förhandlingarna om fiskesubventioner. Den ekonomiska nyttan av ett hållbart nyttjande av marina resurser bör öka för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna, bl.a. genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

Vetenskaplig kunskap, forskningskapacitet och havsteknik ska utvecklas, med hänsyn till Oceanografiska kommissionens kriterier och riktlinjer, med fokus på små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna. Tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader ska säkerställas. Bevarandet

och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna ska stärkas, bl.a. genom att genomföra FN:s havsrättskonvention.

Havens resurser bidrar till global livsmedelstrygghet och kan bidra till en hållbar tillväxt. Detta är viktigt för många fattiga länder och människor som är beroende av kustnära fiske. Det är också av betydelse för utveckling av hållbar turism där attraktiva miljöer med friska kustvatten och korallrev är viktiga.

Tillståndet för kustvatten och haven är mycket allvarligt. Ekosystemen och därmed havets ekosystemtjänster påverkas negativt av bl.a. klimatförändringar, havsförsurning, utvinning av mineral och bottentrålning, marin nedskräpning och miljögifter. Havens motståndskraft och förmågan att uppta och bryta ner näringsämnen och gifter, reglering av klimat m.m. försämrats. Många fiskebestånd minskar kraftigt och arter dör ut.

Arbete mot ohållbara fiskesubventioner och överfiske är centralt. Att utveckla och genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning är nödvändigt för att säkra livsmedelsresursen i utvecklingsländer och bidra till en hållbar ekonomisk utveckling.

För att bidra till arbetet med hållbara hav behövs samarbete över landgränser och samstämmiga åtgärder mellan flera politikområden som t.ex. miljö-, jordbruks-, fiske-, närings- utbildnings- och utrikespolitik.

Ekosystem och biologisk mångfald

Sammanfattat handlar det om att bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i vattendrag och deras ekosystem-tjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

Hållbart brukande av alla typer av skogar ska främjas, avskogning stoppas, utarmade skogar återställas och ny- och återbeskogningen kraftigt ökas i hela världen. Ökenspridning ska bekämpas och förstörd mark och jord ska återställas. Bergsekosystemen ska bevaras.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och skydda utrotningshotade arter. En rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser ska främjas samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter. Åtgärder ska införas för att förhindra införseln av invasiva främmande arter samt kontrollera eller utrota prioriterade arter. Ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden ska integreras i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

Finansiella resurser för biologisk mångfald, ekosystem och hållbart brukande av skogar ska öka och utvecklingsländer ska ges lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive bevarande och återbeskogning. Globalt stöd mot tjuvjakt och illegal handel med skyddade arter ska öka, bl.a. genom ökade möjligheterna till hållbar försörjning i lokalsamhällen.

Fungerande ekosystem och biologisk mångfald är grunden för de processer som förser oss med mat, vatten, energi, kläder etc. Skydd, bevarande av och hållbart nyttjande och restaurering av ekosystem och naturresurser samt bevarande av biologisk mångfald är därför nödvändigt.

De viktiga sambanden mellan ekonomisk utveckling och behovet av att skydda och bevara ekosystem, inklusive biologisk mångfald behöver tydliggöras.

Den pågående utarmningen av den biologiska mångfalden drabbar i särskilt hög grad människor som lever i fattigdom vilka ofta livnär sig på naturresurser. Många av dessa är kvinnor. Arbetet i konventionen om biologisk mångfald och de s.k. Aichimålen är väsentligt för att nå flera av de globala målen.

Hållbart brukande av skogsresurser, inklusive minskning av avskogning, är viktigt bl.a. vad gäller klimatpåverkan, hållbar energi, tryggad livsmedelsförsörjning, ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Olagliga avverkningar och handel med associerade trävaror ger negativa effekter på skogar och på människorna som lever av och i dessa skogar. Utvecklingsländer har särskilda behov av tekniskt och vetenskapligt kunnande, liksom av resurser, för att utveckla, bevara och hållbart bruka skogsekosystem, inklusive återbeskogning.

Arbete med skog och hållbar utveckling kräver samstämmiga åtgärder mellan olika politikområden som närings-, jordbruks-, miljö-, klimat- och utrikespolitik.

För mer om detta se regeringens hemsida på internet
<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/>

Förenta nationernas mål i Agenda 2030

Mars 2019

Mål 1 är att avskaffa all form av fattigdom överallt.

- Ingen fattigdom

Mål 2 är att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

- Ingen hunger

Mål 3 är att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.

- Hälsa och välbefinnande

Mål 4 är att säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

- God utbildning för alla

Mål 5 är att uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt.

- Jämställdhet

Mål 6 är att säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.

- Rent vatten och sanitet

Mål 7 är att säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.

- Hållbar energi för alla

Mål 8 är att verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

- Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Mål 9 är att bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.

- Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Mål 10 är att minska ojämlikheten inom och mellan länder.

- Minskad ojämlikhet

Mål 11 är att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

- Hållbara städer och samhällen

Mål 12 är att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

- Hållbar konsumtion och produktion

Mål 13 är att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

- Bekämpa klimatförändringen

Mål 14 är att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.

- Hav och marina resurser

Mål 15 är att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

- Ekosystem och biologisk mångfald

Mål 16 är att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.

- Fredliga och inkluderande samhällen

Mål 17 är att stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

- Genomförande och globalt partnerskap

Från <https://www.sida.se/Svenska/>

4 december 2020 (Det går att klicka)

- Om Sida
- Organisation
 - Styrelsen
 - Generaldirektörens stab
 - Internrevision
 - Avdelningen för ledningsstöd
 - Avdelningen för HR och kommunikation
 - Avdelningen för verksamhetsstöd
 - Avdelningen för internationella organisationer och tematiskt stöd
 - Avdelningen för partnerskap och innovation
 - Avdelningen för Europa och Latinamerika
 - Avdelningen för Asien, Mellanöstern och humanitärt bistånd
 - Avdelningen för Afrika
 - Sidas vetenskapliga råd
- Så styrs vi
 - Förordning med instruktion
 - Regleringsbrev
 - Policy och strategier

- Budget
- Lediga jobb
- Om webbplatsen
 - Sajtcharta
 - Tillgänglighet för sida.se
 - Behandling av personuppgifter

Aktuellt och press

- Nyheter
 - 2020
 - 2019
 - 2018
 - 2017
 - 2016
- På gång
 - Tidigare evenemang
- Development Talks
- Pressrum
 - Pressmeddelanden
 - Pressinbjudningar
 - Pressbilder
 - Logotyp
 - Sidas bildbank
 - Historiska biståndsbilder
- Debattartiklar

- 2020
- 2019
- 2018
- 2017
- Sida i medierna
 - 2020
 - 2019
 - 2018
 - 2017
 - 2016
 - 2015
 - 2014
 - 2013
 - 2012
- Prenumerera

Så fungerar biståndet

- Svenskt bistånd
 - Svenskt utvecklingssamarbete får högst betyg
 - Globala Målen och klimatavtalet
 - Prioriteringar i biståndet
 - Uppföljning och kontroll av biståndet
 - Bra bistånd är effektivt
 - Syftet med biståndet

- Åsikter om bistånd
- Olika sorters bistånd
 - Långsiktigt utvecklingssamarbete
 - Humanitärt bistånd
- Finansieringsformer
 - Alternativ finansiering av utveckling
- Aktörer i biståndet
 - Civilsamhället
 - Offentlig sektor
 - Forskare och universitet
 - Näringslivet
 - Svenskt bistånd via FN
 - Svenskt bistånd via EU
 - Världsbanken
- Öppenhet och anti-korruption
 - Vårt arbete mot korruption
 - Öppenhet och transparens
- Resultat av svenskt bistånd
 - Resultat av svenskt bistånd 2019
 - Att mäta och kommunicera resultat
 - Människan i centrum
 - Resultatexempel

Teman

- **Demokrati, mänskliga rättigheter och yttrandefrihet.**
 - **Resultatexempel**
- **Fredliga och inkluderande samhällen**
 - **Resultatexempel**
- **Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter**
 - **Sida försvarar aborträtten**
- **Jämställdhet**
 - **Resultatexempel**
- **Utbildning**
- **Forskning och innovation**
- **Miljö och klimat**
 - **Resultatexempel**
- **Hållbara hav och vatten**
- **Hållbar energi**
- **Hälsa**
 - **Sidas arbete mot covid-19**
 - **Resultatexempel**
- **Vatten och sanitet**
- **Lantbruk och livsmedelsförsörjning**
 - **Resultatexempel**
- **Handel**
- **Privatsektorutveckling**

- **Sysselsättning**
- **Migration**

Länder

- **Afrika söder om Sahara**
 - **Burkina Faso**
 - **Centralafrikanska republiken**
 - **Demokratiska republiken Kongo**
 - **Etiopien**
 - **Kamerun**
 - **Kenya**
 - **Liberia**
 - **Mali**
 - **Mauretanien**
 - **Moçambique**
 - **Niger**
 - **Nigeria**
 - **Rwanda**
 - **Somalia**
 - **Sudan**
 - **Sydsudan**
 - **Tanzania**
 - **Tchad**
 - **Uganda**
 - **Zambia**

- Zimbabwe
- Regionalt samarbete i Afrika
- Mellanöstern och Nordafrika
 - Sidas regionala arbete i Mellanöstern och Nordafrika
 - Irak
 - Jemen
 - Palestina
 - Syrien
- Asien
 - Regionalt samarbete i Asien och Oceanien
 - Afghanistan
 - Bangladesh
 - Kambodja
 - Myanmar
- Europa
 - Regionalt samarbete i Europa
 - Albanien
 - Belarus
 - Bosnien-Hercegovina
 - Georgien
 - Kosovo
 - Moldavien
 - Nordmakedonien
 - Ryssland

- Serbien
- Turkiet
- Ukraina
- Latinamerika
 - Bolivia
 - Colombia
 - Guatemala
 - Kuba
 - Venezuela
- Globala utvecklingsinsatser
 - Resultatexempel

Engagera dig

- Att arbeta med bistånd
- Lediga jobb på Sida
 - Tillsatta befattningar
 - Personalstrategi
- Internationella tjänster
 - Bilateral Biträdande Experter (BBE)
 - Junior Professional Officer (JPO)
 - Special Assistant to the Resident Coordinator (SARC)
 - Junior Professionals in Delegation (JPD)
 - UN Youth Volunteer

- Traineeprogrammet
- Sidas stipendier och praktikprogram
- Boka en föreläsning genom Sida Alumni
- Vanliga frågor om engagemang

För samarbetsparter

- Aktörsgrupper
 - Civila samhället / organisationer
 - Forskarsamhället och universitet
 - Näringslivet
 - Offentlig sektor
- Resurser för alla aktörsgrupper
 - Att samarbeta med Sida
 - Kurser och utbildning
 - Metod och verktyg
 - Mål- och resultatstyrning
 - Utlysningar
 - Upphandlingar
 - Utvärderingar
 - OECD-DAC
 - Globala målens logotyper
 - Sidas logotyp

Sidas uppdrag

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida, är en statlig myndighet som arbetar på uppdrag av Sveriges riksdag och regering för att minska fattigdomen i världen. Genom vårt arbete och tillsammans med andra bidrar vi till att genomföra Sveriges politik för global utveckling.

Läs mer om oss

Kontakt

Valhallavägen 199

105 25 Stockholm

Växel: 08-698 50 00

Fax: 08-20 88 64

E-post: sida@sida.se

Ställ din fråga i vårt forum.

Kontakta oss

Snabblänkar

Pressrum

Publikationer

Kurser

Sajtkarta

Om webbplatsen och cookies

Sidas behandling av personuppgifter

Anmäl korruption

Openaid.se

Följ oss

Sven Winnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

Ska man kunna förbättra världen måste man ha bra kunkaper om världen: Hur den var, hur den är, kan bli och bör bli. Vetenskapliga forskningsrapporter om det tar flera år att göra och är vanligen inte dagsaktuella när resultaten presenteras. För förbättringar av världen behövs aktuella uppgifter, i tidningsartiklar kan man få underlag. Men de kan vara sanna eller falska, lämpliga eller olämpliga.

I projektet om samhällsplaneringens problem har under många år införts tidningsartiklar från DN, Dagens Nyheter, som är Sveriges största morgontidning och har många medarbetare över hela världen, och på ett enkelt sätt, vad man kan antaga, ger en bild av världen som kan vara till hjälp när man vill förbättra världen. Artiklarna kan ha brister men det finns ingen möjlighet att kunna kommentera alla artiklar om hur bra eller dåliga de är.

Regeringen har ingen minister för grundläggande livsåskådningar och idéer för politik, det närmaste de kommer det är Kulturministern som ska stå för demokrati och kultur och i arbetsuppgifterna har bl a religion och idrott. Kulturministern har enligt arbetsuppgifterna, verkar det, ett mycket bredare arbete än det hon visar upp. Aktörer inom politiken har svårt att hantera det som borde ingå i kulturministerns uppgifter .

När det gäller livsåskådningar o d är bland de främsta i Sverige Sven - Erik Lidman och när det gäller religion Christer Sturmark. De har artiklar i DN den 10 december 2020, som bifogas här.

" En balansakt mellan kungen och penningpåsen

DN 10 dec 2020

Moderaternas nya idéprogram genomsyras av en nostalgisk vurm för familjen och nationen. Idéhistorikern Sven-Eric Liedman synar tankarna om liberalkonservatism och finner en skvader.

Sverige har på några få år genomgått en dramatisk ideologisk förändring. Den började med att Sverigedemokraterna kom in i riksdagen 2010. Budskapet var ett och bara ett: invandringen höll på att förstöra Sverige.

Deras röstläge skruvades upp i falsett när den stora flyktingströmmen kom 2015. Snart var de inte ensamma i sin kritik. Parti efter parti talade om vikten av en stram invandringspolitik, i takt med att SD:s opinionssiffror sköt i höjden.

Både Kristdemokraterna och Moderaterna fick nya partiledare. Den fräna unga Ebba Busch övergav den lite veliga politik som Göran Hägglund fört. Hon drömde om en kristen höger i Sverige, lik den i USA.

Moderaternas Ulf Kristersson gjorde en ännu skarpare gir med sitt parti. Nu skulle det breda välfärdssystem som hans företrädare Reinholdt försvarat bantas ordentligt. Sverige skulle också bli svenskare.

Jimmie Åkesson började drömma om ett stort högerblock.

I april 2019 tillsatte Moderaterna en grupp som skulle ta fram ett nytt idéprogram för Moderaterna. Sekreterare blev Alice Teodorescu. Hon hade redan gett liberalkonservatismen ett ansikte. Det är också liberal-konservatismen som genomsyrar det programförslag som kommittén nyligen lagt fram.

Nationalismen är påfallande. ”Svensk kultur och svensk historia förenar människor över generationerna, men är också en viktig brygga in i det svenska samhället.”

På Reinfeldts tid höll man tyst om svenskhet och nationalstat och judisk-kristen tradition. Desto viktigare har dessa stora ord nu blivit. Vi får veta att ”Sverige är format av ett kristet socialt och kulturellt arv som sträcker sig mycket långt tillbaka”. Ja, ”Sverige är en av världens äldsta nationalstater”.

Gamla tiders högermän skulle ha skrockat belåtet inför sådana meningar, Men kanske hade de blivit lite betänksamma när de läst hyllningen till ”upplysningens och förnufts tradition”.

Å andra sidan hade de tagit till sig de stränga orden om brott och straff i förslaget och än mer åt allt det vackra som sägs om vikten av ett starkt svenskt försvar (låt vara nu inlemmat i Nato).

I god konservativ anda värnar programförslaget också om familjen. Skribenterna är visserligen inte helt omoderna utan talar om familjen ”i de olika former den kan ha i vårt samhälle idag”. Men det är i familjen som vi framför allt tar ansvar för andra människor. En trygg familj gör barnen till ”starka vuxna”.

Ändå har inte allt återgått till det gamla. Plötsligt får man veta att Moderaterna också är ”individualismens parti”. Så sa man inte i gamla Högerpartiet. I all traditionell konservatism var familjen samhällets minsta beståndsdel. Men här är det fråga om den liberala sidan i det nya liberalkonservativa partiet.

Programförslagets rubrik är ”Frihet och ansvar”.

Vad är då frihet? ”Friheten att välja” står det först. Det är vad alla de gamla allianspartierna hävdade och fortfarande hävdar. Det är med valfriheten som vårt bisarra skolsystem motiveras. Valfriheten gör människan till konsument. Hon väljer fritt i det utbud som finns till salu.

Kanske har programkommittén funnit att det också krävs något mer. Friheten har ”ett avgörande existentiellt värde”, heter det. Det öppnas en vidare rymd över oss; vi slipper ut från varuhuset. Är det inte lite Jean-Paul Sartre över orden?

Å nej, så roligt ska det inte bli. Friheten är vägen till ”nya vetenskapliga insikter, till ett växande välstånd och till kulturella landvinningar”. Förhållandet mellan den enkla valfriheten och frihetens existentiella sida förblir oklart.

Friheten tillhör individen, men individen har också ett ansvar ”för sig själv, sina nära och vårt samhälle”. Ja, individen måste också göra sig ”anställningsbar” och därmed smidigt anpassa sig till den rådande arbetsmarknaden. Arbetslinjen gäller fortfarande.

När människor flyr från krig och nöd har vi också ett ansvar. Men ansvaret gäller först och främst närområdet, i synnerhet grannländerna. Underförstått: vårt ansvar för syrier och afghaner är begränsat.

Därmed är vi inne på det hetaste området i programmet, invandringen. Invandringen ska vara ”ändamålsenlig”, heter det. Människor som söker sig hit ska vilja arbeta eller ”driva företag”.

Massinvandringen har skadat Sverige. Integrationen har under de senaste årtiondena varit usel. Denna integration är en enkelriktad process – kort sagt, de som kommer hit ska anpassa sig efter oss, inte vi efter dem. De ska bli som vi.

Uppenbarligen är detta en norm, ett påbud och inte en beskrivning av hur integration gått till i verkligheten. Kulturer tar färg av varandra. Under hela efterkrigstiden har det svenska samhället påverkats av dem som kommit hit.

Men nu ska det enligt Moderaterna bli slut på detta. Människor långt bortifrån ska anpassa sig efter den uråldriga kristna svenska kulturen. Och helst ska de inte komma hit alls.

I några meningar sammanfattas den moderata versionen av den svenska utvecklingen efter 1945.

Fram till slutet av 60-talet genomgick landet en strålande utveckling (inte ett ord om att detta var socialdemokratins stora period). Sedan stagnerade ekonomin under ett kvartssekel, staten blev för stor, vård och skola likriktades. (I själva verket hade det varit så sedan reformationen.)

Så kom räddningen på 90-talet, den alltför stora välfärdsstaten ersattes med entreprenörskap.

Arbetslinjen gällde! Men under 10-talet stannade allting åter upp, och brottsligheten blev aggressivare. (Åter en sanning med modifikation: antalet mord ökade inte.)

Och nu är det alltså dags för liberalkonservatismen.

Liberalismen är närmare bestämt nyliberalism. Men en förändring har skett sedan Bildts tid. Då följde man Milton Friedman med hundlik tillgivenhet. Friskolorna var en kopia av Friedmans förslag. ”Voucher” blev ”skolpeng” på svenska.

Nu är det den andre store nyliberalen, Friedrich Hayek, som håller i taktpinnen. Det moderna samhället är ”oöverblickbart”. Därför är det omöjligt att detaljstyra.

Hayek in i detalj!

Men miljö och klimat måste man åtminstone ta tag i. Människan och inte den övriga naturen ska vara utgångspunkten. Vi har ett ”förvaltaransvar” (väl samma ansvar som Gud gav Adam i Bibeln). Och allt måste förenas med ”ekonomisk tillväxt”.

Himmel och jord må brinna, men tillväxten den står kvar.

Jämlikheten är enbart en jämlikhet inför lagen. Inte ett ord om de skenande sociala, ekonomiska och kulturella skillnaderna i dagens Sverige. De är inte politikens problem.

Till sist är frågan oundviklig: Hur går liberalism och konservatism ihop? Man kan lugnt svara: inte alls! Å ena sidan kungen och altaret, å andra sidan den ständigt mer välfyllda penningpåsen.

Men Sverigedemokrater och Kristdemokrater slickar säkert girigt i sig den kristna och nationalistiska grädden. Ekonomin får man ta på köpet.

Sven-Eric Liedman "

" Idéhistorikern och författaren Sven-Eric Liedman är aktuell med "Från Platon till demokratins kris" (Albert Bonniers förlag). "

"Ateism är inte en livsåskådning. Karikatyren av icke-troende skapar inga samtal, skriver Christer Sturmark

DN 10 dec 2020

Ett stort antal människor – bland andra undertecknad – menar att religion inte spelar någon betydande roll eller någon roll alls i deras liv. Men vi har fel, enligt religionshistorikern Paul Linjamaa (DN Kultur 4/12).

Religion, hävdar han, spelar i själva verket fortfarande en central roll i alla människors liv och det är till och med svårt att föreställa sig tillvaron utan den.

Vi behöver ha ett seriöst samtal om livsåskådningsfrågor i den offentliga debatten. Vår samtid präglas av en tilltagande globalisering och migration. Om vi inte förstår varandras livsåskådningar, eller ens vår egen, så kan vi inte heller förstå eller kommunicera med varandra. Det försvårar en fredlig samexistens.

Detta mål gagnas inte av den typ av resonemang som det Paul Linjamaa för där begrepp omdefinieras till oigenkännlighet och resonemang förenklas till halmgubbar (till exempel i kritiken av Björn Ulvaeus).

De flesta människor uppfattar begreppet "religion" som någon form av tro på övernaturliga fenomen, gudar, andar, transcendentia själar, återfödelse eller liknande, vilket bekräftas av de flesta uppslagsverk.

Men det är uppenbart att vi är ett stort antal – sannolikt ett växande antal – människor, i Sverige och i världen, som inte tror på sådana fenomen. När Linjamaa påstår att religion spelar en central roll även för dem, och att det är svårt att föreställa sig en tillvaro utan religion, så beror det inte på att han i grunden ifrågasätter detta.

I stället utgår påståendet från en omdefiniering av begreppet religion till att vara i det närmaste identiskt med kultur. Man brukar kontrastera kultur mot natur; med kultur i vid bemärkelse avses all mänsklig aktivitet. Till den räknas – för att ta exempel från Linjamaas artikel – litteratur, musik och konst, men också sociala företeelser som att människor gifter sig, ger sina barn namn och begraver sina döda.

Linjamaa låtsas som om dessa ritualer alltid utövas i en religiös kontext, men faktum är att de i växande omfattning sker under helt sekulära former. Allt färre gifter sig i kyrkan eller döper sina barn. Men i Linjamaas värld spelar det ingen roll. Alla dessa mänskliga aktiviteter är enligt honom ett uttryck för religion.

Vi människor har naturligtvis en stor frihet att sätta namn på ting och företeelser. Men kommunikationen oss emellan underlättas om vi är någorlunda överens om definitionerna. Med den etablerade förståelsen av begreppet religion råder det knappast någon tvekan om att ett stort antal människor inte är religiösa, särskilt i Sverige.

Linjamaa vill emellertid omdefiniera religion på ett sätt som innebär att den omfattar precis alla. Om man omdefinierar religion så att det är detsamma som fascination och förundran inför verklighetens natur och alla kulturella uttryck, så inkluderas givetvis fler i begreppet. Men det förlorar samtidigt sin innebörd och relevans, och Linjamaa missar att

berätta vilket nytt begrepp han vill använda för det som hittills har kallats religion.

Linjamaa lyfter också fram det kända fenomenet att en grupps samhörighet och identitet ibland i högre grad formas av gemensamma yttre fiender än av en inre gemenskap. Han hävdar att det här gäller ateister, som enligt honom betraktar religion som en fiende.

Däremot menar han att gudstroende människor genom sin religiositet får både identitet och samhörighet. Det är riktigt, som Linjamaa själv konstaterar, att det enda som förenar ateister är en specifik fråga, nämligen uppfattningen att Gud inte existerar. I andra frågor som rör värderingar, kultur och politik har ateister runt om i världen vitt skilda uppfattningar. Det finns därför knappast någon strävan efter en gemensam identitet.

Men samma motsättningar finns bland religiösa. Den ”identitet och samhörighet” dem emellan som Linjamaa talar om existerar inte. I själva verket råder det, som alla har noterat, starka motsättningar inte bara mellan skilda religioner utan också mellan olika inriktningar inom samma religion. De leder många gånger till krig snarare än samhörighet.

Han skriver vidare att ”oavsett om man är kristen apologet eller ateist finns det anledning att stanna upp och tänka efter exakt vad det är man egentligen diskuterar”. Han myntar begreppet ”bekännande ateist”, ett begrepp som rimligen inte betyder någonting. (Jag tror inte att astrologi fungerar, är jag då en ”bekännande a-astrolog”?)

Linjamaa gör ett kategorifel när han ställer kristendom (en livsåskådning och religion) mot ateism (en uppfattning i en enskild sakfråga).

Ateism är inte en livsåskådning. Ateism är tomt på både innehåll och värderingar. En ateist kan tro på astrologi och spöken, kan vara vänster eller höger, demokrat eller antidemokrat. Ateism är förutom uppfattningen att det inte finns någon gud en innehållslös beteckning.

För egen del bekänner jag mig till livsåskådningen sekulär humanism. Den har en specifik kunskapsteoretisk hållning som bland annat leder till uppfattningen att astrologi inte fungerar och att spöken inte finns. Den livsåskådningen har en värdegrund och människosyn som vilar på en sekulärt formulerad etik. Den har också en naturalistisk verklighetsuppfattning: uppfattningen att världen definieras och styrs av naturliga, snarare än övernaturliga, krafter. Av naturalismen följer ateism. Så därmed är jag också ateist, men det är bara en av många konsekvenser av att vara sekulär humanist.

Alla sekulära humanister är således ateister (eller agnostiker), men alla ateister (eller agnostiker) är inte sekulära humanister. Att som Paul Linjamaa betrakta ateismen som ett kulturbärande och menings-
skapande begrepp är bara vilseledande.

Vi behöver tala om kultur och livsåskådningar med respekt och utan att göra karikatyrer av andras livsåskådningar. Först då kan diskussionen bli meningsfull.

Christer Sturmark

Författare, bokförläggare och vd för fackboksförlaget Fri Tanke. "

"Den "identitet och samhörighet" religiösa emellan som Linjamaa talar om existerar inte. I själva verket råder det, som alla har noterat, starka motsättningar inte bara mellan skilda religioner utan också mellan olika inriktningar inom samma religion. De leder många gånger till krig snarare än samhörighet. "

Utrikes DN-artiklar
om USA 3-7 december
2020,

Utredning om mutor för Trumpbenådning

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

USA:s justitiedepartement utreder misstankar om planer på olagliga överföringar av kampanjpengar till Vita huset i utbyte mot beslut om benådning från president Donald Trump. Därtill ska presidenten ha undersökt möjligheten att benåda tre av

sina barn och advokaten Rudy Giuliani.

I de maskerade domstolsdokumenten nämns inga namn, men åklagare uppges ha mottagit något slags bevis på att planer funnits på att erbjuda benådningar mot pengar. Man uppger att det finns planer att ”konfrontera” tre personer med uppgifterna, en av dem ska ha varit frihetsberövad så sent som i somras.

Åtminstone en av dessa personers juridiska ombud ska, enligt dokumenten, ha pratat med Vita husets jurister om en benådning.

Åklagare har fått domstolens tillstånd att begära ut exempelvis mejlkonversationer mellan de berörda advokaterna och deras klienter.

De komprometterande uppgifterna har kommenterats av president Trump på Twitter med ett "fake news". Det gäller sannolikt också uppgifterna om att han har diskuterat möjligheterna att benåda sina tre äldsta barn Donald, Ivanka och Eric, sin svärson Jared Kushner och advokaten Rudy Giuliani. Donald Trump Junior har varit under utredning för sina

kontakter med Ryssland om negativa uppgifter om Hillary Clinton, och Jared Kushner lämnade falska uppgifter om sina utländska kontakter när han sökte säkerhetsklassning vilket presidenten ändå gav honom. Vad Eric Trump och Ivanka skulle benådas för är oklart, men de är i högsta grad engagerade i Trump Organization som är föremål för en omfattande ekobrottsutredning i New York.

En tänkbar brottsmisstanke mot Giuliani är hans personliga affärer i Ukraina och hans roll i spelet bakom avsättandet av USA:s

ambassadör där, Marie Yovanovitch. Trump själv riskerar också åtal då han pekades ut som "individual-1" i fallet där hans tidigare advokat Michael Cohen dömdes till fängelse för bland annat ekobrott och "individual-1" beskrevs som medbrottsling.

Att göra svepande benådningar av det här slaget är ovanligt, men har förekommit tidigare i historien.

Mest känt är fallet där president Gerald Ford helt benådade sin företrädare Richard Nixon som tvingats avgå efter Watergateskandalen.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Bryan Stevenson. "Vi har inte talat tillräckligt om slaveriets eftermäle"

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

På torsdagen tilldelas den framstående amerikanske medborgarrättsjuristen Bryan Stevenson Right livelihood-priset för sin kamp mot rasistiska strukturer i USA:s straffrättsliga system.

– Jag vill tala öppet om lynchningar, slaveriet och segregation – inte för att skapa rädsla eller för att straffa, utan för att befria oss, säger Stevenson till DN.

Han är gudasänd, säger den 64-årige afroamerikanen Anthony Ray Hinton över telefon från Montgomery i Alabama.

Han syftar på Bryan Stevenson, den 61-årige advokat som räddade livet på Hinton.

Hinton tillbringade 28 år på *death row*, felaktigt utpekad som mördare av två restaurangarbetare i Alabama

1985. Hinton frikändes 2015. Det var Bryan Stevensons förtjänst. Genom organisationen Equal justice initiative företräder Stevenson fångar som dömts till döden på felaktiga grunder. Sedan 1989 har Stevensons organisation lyckats fria 130 amerikaner som skulle ha avrättats i fängelse. Stevenson slogs i 16 år för Hinton, vars isoleringscell låg så nära den elektriska stolen att han kunde förnimma doften av bränt kött när någon av hans medfångar dödades.

– Om det inte vore för hans hängivenhet under sexton långa

år av ständiga motgångar skulle jag inte kunna ha pratat med dig eftersom jag vore avrättad av delstaten Alabama, säger Hinton. Byran Stevenson är ett känt namn i USA. Hans memoarer ”Just mercy” från 2014 blev en storsäljare som filmatiserades. Hans Ted talk, som setts över sju miljoner gånger, ska ha fått den längsta stående ovationen i föreläsningsseriens historia. Stevenson ingick i en ”specialstyrka” som president Obama formade för att reformera det amerikanska polisväsendet.

I Montgomery har Stevenson rest ett museum och ett minnesmonument över offren för lynchningar. Mellan 1877 och 1950 torterades och mördades över 4 000 afroamerikaner inför publik i den amerikanska Södern. Stevenson uppfattar dödsstraffet som en fortsättning på den inhemska terrorism som var lynchningar. Under 1930-talet, när amerikaner i nordliga delstater började finna lynchningarna inför publik i Södern makabra, ”flyttade man lynchningen inomhus, i formen av avrättningar”, säger Stevenson. 42

procent av alla amerikaner på *death row* är svarta, enligt Stevensons organisation, trots att afroamerikaner utgör 13 procent av befolkningen i stort. Stevenson har rönt uppmärksamhet för sina jämförelser med Tyskland. I sitt Ted talk säger Stevenson att det vore politiskt omöjligt för den tyska staten att döma människor till döden efter Förintelsen. Efter sekel av statssanktionerad terror mot ursprungsamerikaner och svarta borde dödsstraffet vara lika omöjligt i USA, resonerar han.

I en ny bok, "Learning from the Germans", skriver filosofen Susan Neiman att Stevenson är den första amerikan av nationell betydelse som uttryckligen säger att "Tysklands konfrontation med sitt blodiga förflutna" borde vara en modell för USA. Vad som saknas i Amerika, säger Stevenson till Neiman, är en känsla av "skam" i befolkningen. "De anser att landet må ha begått... några misstag i det förflutna men inget som är tillräckligt graverande för att skada den nationella stoltheten", säger han om amerikanerna.

Över zoom frågar jag Stevenson om vi européer också bör känna skam över våra förfäders roll i slaveriet.

Det måste till ett ”erkännande”, svarar han.

– Det handlar om sanningslidelse. Det är grunden för all vetenskap. I utbildningsväsendet, teknologin, i responsen till covid-19. Vi behöver mer sanningslidelse i historieskrivningen. Vi har inte talat tillräckligt om slaveriets eftermäle och rollen som europeiska nationer hade i understödandet av detta skräckvälde där tolv miljoner

afrikaner kidnappades och transporterades över Atlanten. Här i USA försöker vi fortfarande återhämta oss från den vita överhöghet som användes för att motivera slavhandeln. Det vore hjälpsamt att titta på hur Tyskland brottats med konsekvenserna av Tredje riket för att hitta en väg framåt. Inte bara för offrens skull utan också för förövarna och alla vi som var medskyldiga.

– Jag är sprungen ur en kristen tradition där upprättelse och frälsning kan uppstå ur ånger och beklännelse. Jag vill tala öppet om

lynchningar, slaveriet och segregation – inte för att skapa rädsla eller för att straffa, utan för att befria oss. Någonting bättre väntar rönt hörnet.

När Black lives matter arrangerade demonstrationer i Sverige i somras och antirasistiska upprop formulerades på arbetsplatser som Sverige Radio reagerade vissa intellektuella med förvåning: Varför ska ett skandinaviskt land ”kopiera” den amerikanska berättelsen om rasism och skuld? Varför ska vi det?

– Jag tror att det finns lärdomar att dra från en politik som hemfaller åt rädsla och ilska. USA:s straffrättsliga system skapades av en generation politiker som styrde genom rädsla och ilska. I stället för att inse att drogberoende människor behöver vård försöker vi straffa bort hälsoproblem. Jag har besökt Sverige och tagit del av er diskurs om invandring, hört hur man talar om invandringsgrupper och märkt av den instinkt som säger att man kan straffa bort problem som relaterar till något mycket större. Människor i Sverige måste passa

sig för reaktioner grundade i
rädsla och ilska.

Utmärkelsen från Right livelihood
kommer inte firas med
champagne i Alabama. Asketen
Stevenson har aldrig druckit en
droppe alkohol under sitt 61-åriga
liv.

– Men jag dricker sötat iste, säger
Bryan Stevenson och lyser upp.
Han tänker unna sig en extra sked
socker som belöning.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

**Årets Right livelihood--
pristagare.**

Priset, som ibland brukar kallas
för "Alternativa Nobelpriset",
tilldelas år 2020 fyra personer:
Ales Bialiatski,
medborgarrättsaktivist och ledare
för Viasna (Belarus). "För sin
resoluta kamp för att förverkliga
demokrati och mänskliga
rättigheter i Belarus."
Lottie Cunningham Wren, advokat
(Nicaragua). "För hennes
oförtröttliga hängivenhet för att
försvara ursprungsbefolkningar
och ursprungssamhällen från
exploatering och plundring."
Bryan Stevenson (USA). "För
hans inspirerande strävan att

reformera USA:s kriminalsystem och främja rasmässig försoning inför ett historiskt trauma.”

Nasrin Sotoudeh, advokat (Iran).

”För hennes orädda aktivism, att med stora personliga risker främja politiska friheter och mänskliga rättigheter i Iran.”

Det. Har. Gått. För. Långt.

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Gabriel Sterling, ledande republikan i Georgia och chef för vågmästarstatens röstsystem, apropå hoten och påhoppet mot tjänstemän och politiker efter valet i USA. Donald Trumps anklagelser om utbredd valfusk, som presidenten framför utan några bevis, ligger bakom hoten, sade Sterling på en presskonferens om läget efter valet.**TT**

Allt fler av Trumps inlägg flaggas med varningar av Twitter

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Under den senaste veckan har mer än en tredjedel av den avgående presidenten Donald Trumps twitterinlägg flaggats som missvisande av Twitter.

Flera handlar om påstått valfusk.

Sedan valnatten den 3 november har Trump twittrat nästan 800 gånger. Runt 230 av inläggen har Twitter flaggat som "omstridda". Ett tydligt sådant exempel ägde rum den 22 november, när Trump hävdade att man i många amerikanska delstater sett fler röster än personer som faktiskt röstat.

"I vissa vågmästarstater finns det fler röster än personer som röstat, och det är stora nummer. Spelar inte det någon roll?", skrev Trump bland annat.

Enligt faktakollssajten Politifact, som granskat inlägget, är det oklart exakt vad Donald Trump menar och vilka stater som åsyftas, men att han med största sannolikhet sprider vidare internetrykten om att man i många delstater skulle räknat fler röster än det funnits röstberättigade i delstaten. Men enligt Politifacts genomgång är så inte fallet i vågmästarstaterna Arizona, Georgia, Michigan, Nevada, Pennsylvania och Wisconsin. Det har funnits mellan knappt 400 000 till över två miljoner fler

röstberättigade än lagda röster i alla dessa delstater. Det finns inte heller några belägg för att stora mängder personer skulle ha röstat flera gånger, enligt Politifact. Trumps inlägg från den 22 november är ett av allt fler inlägg från USA:s president som blivit ”flaggade” av Twitter. Processen innebär att inlägg som oberoende faktagranskare kommit fram till är missvisande och rör valsystemet förses med en sorts varning. I Trumps fall lyder varningen i regel ”Det här påståendet om valfusk är omstritt”.

I vissa fall, som när Trump felaktigt hävdar att han vunnit valet, lyder den dock "Flera källor har utropat en annan vinnare". Vid ett fåtal tillfällen i anslutning till presidentvalet valde man till och med att dölja Trumps inlägg och gjorde så att de inte gick att dela, som när Trump morgonen efter valet skrev att han ledde "stort".

Åtminstone 230 av de runt 800 inlägg Donald Trump skrivit sedan valnatten har flaggats av Twitter som missvisande, och andelen flaggade inlägg blir fler och fler. Bara under den senaste

veckan har 65 av de knappt 200 inläggen Donald Trump skrivit blivit flaggade av Twitter. Sociala medie-jättar som Twitter har länge mött kritik för att ha en för förlåtande attityd mot påståenden från Donald Trump som bryter mot sajtens regler. Twitter har dock hävdat att man inte tar bort inlägg från plattformen som bryter mot deras regler om man anser att det finns ett allmänintresse av att läsa innehållet. Det handlar enligt Twitter om inlägg från regeringsföreträdare och folkvalda

politiker med mer än 100000 följare.

Den 20 januari 2021, när Joe Biden svärs in som USA:s president kommer dock Donald Trump att förlora detta särskilda skydd, enligt The Verge, och Twitter skulle då kunna ta bort inlägg som bryter mot plattformens regler eller till och med inaktivera Donald Trumps konto.

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Fler än 100 000 covidvårdas i USA

FREDAG 4 DECEMBER 2020

USA. Fler än 100 000 patienter vårdas på sjukhus i USA med covid-19. Chefen för landets smittskyddsmyndighet befarar att ytterligare 180 000 personer kan avlida i sjukdomen i USA i vinter. Det är första gången under pandemin som siffran 100 000 passeras, enligt data från The

covid tracking project , som drivs av tidningen The Atlantic.

Antalet nya fall ökar i bland annat Tennessee, Arizona, Delaware, Rhode Island och New York, även om antalet nya fall även sjunker på flera håll, enligt Johns Hopkins university.

TT

Trump kan sätta krokben för Republikanerna i Georgia

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

När Donald Trump reser till Georgia på lördagen är det som dragplåster i en valkampanj som avgör vilket parti som får majoritet i USA:s senat. Men presidenten kan sätta krokben för sitt eget republikanska parti om han

fortsätter att älta det påstådda fusket i presidentvalet.

Valet till Georgias två senatsplatser den 5 januari är det viktigaste på många år i en enskild delstat.

Ställningen i senaten är just nu 52–48 till Republikanernas fördel. Skulle Demokraterna vinna de två mandaten blir det 50–50, vilket i praktiken ger dem majoritet eftersom blivande vicepresidenten Kamala Harris har utslagsröst. Det i sin tur skulle ge Joe Biden möjlighet att driva igenom stora delar av sin dagordning.

Läge för båda partierna att mobilisera sina väljare i Georgia, med andra ord. Hela landets framtid står ju på spel. Men det är ett konstigt val. Häromdagen höll två hög-profilerade republikanska advokater – båda allierade med Trump – ett möte i Atlanta där de uppmanade republikanska väljare att inte rösta på partiets båda kandidater Kelly Loeffler och David Perdue. Anledningen: valet kommer att präglas av fusk, precis som presidentvalet, menade

advokaterna Lin Wood och Sidney Powell.

– Varför ska ni rösta i ännu ett riggat val, för Guds skull, sa Wood till åhörarskaran varav minst en var ”beväpnad” med en högaffel. Sedan ledde han en talkör som skanderade ”lås in honom!” – syftande på Georgias republikanske guvernör Brian Kemp.

Guvernören är i själva verket en av Trumps mest trogna anhängare. Men hans ”brott” är att han godkände presidentvalets resultat i Georgia, som Biden vann med knappt 13 000 röster. Detta

skedde efter inte mindre än tre omräkningar av rösterna, varav en för hand, utan att resultatet påverkades nämnvärt.

Trump kan inte förlåta Kemp detta, kallar honom nu ”republikan” inom citationstecken och säger att han ångrar att han någonsin har stött honom.

Kommer presidenten att fortsätta att älta det påstådda valfusket när han framträder i Georgia? Han har ju knappt talat om något annat den senaste månaden, så risken är stor.

I så fall kan vissa konservativa väljare se det som en uppmaning

att stanna hemma på sofflocket – vilket kan fälla avgörandet i ett extremt jämnt val.

Guvernören Brian Kemp tiger och lider medan presidenten förolämpar honom. Men många andra högt uppsatta republikaner vädrar sin oro offentligt.

Gabriel Sterling, högste chef för Georgias valsysteem, påpekade häromdagen att valarbetare och republikanska politiker – och till och med deras familjer – har fått ta emot dödshot till följd av Trumps uttalanden.

– Det måste bli ett stopp på detta. Herr president, ni har inte

fördömt detta agerande och detta språkbruk.

De två republikanska senatskandidaterna själva försöker sig på en svår balansgång. De vill inte underminera det kommande valet genom att prata om fusk. Men samtidigt vågar de inte ta avstånd från Trump.

Myten om det ”riggade valet” har på kort tid blivit en del av många högerväljares identitet. Och det har republikanska kandidater än så länge inte råd att bortse från. Vid ett valmöte i förra veckan frågade en väljare David Perdue

vad han gör för att ”hjälpa presidenten i hans fuskutredning”. Publiken bröt ut i applåder, men svaret blev undvikande.

Samtidigt satsar Demokraterna hårt på att få framför allt afroamerikanska väljare till valbåsen, en taktik som anses ha fungerat bra i presidentvalet när Georgia för första gången på 28 år inte valde Republikanernas kandidat.

Vissa på vänsterkanten i amerikansk politik försöker också utnyttja splittringen bland Georgias republikaner.

Den senaste veckan har plakat dykt upp i konservativt dominerade counties med budskapet ”Perdue/Loeffler levererade INTE för Trump, rösta INTE på dem!”

Avsändaren är Really American super pac, en politisk aktionskommitté som stöder Joe Biden.

Ingmar Nevéus
Fakta.

Senatsvalet i Georgia gäller i år delstatens båda platser i senaten. Det avgör vilket parti som får majoritet i kongressens överhus,

där ställningen nu är 52–48 till Republikanernas fördel. Republikanerna Kelly Loeffler och David Perdue står emot demokraterna Raphael Warnock och Jon Ossoff . Valet den 5 januari är en så kallad runoff, eftersom ingen kandidat fick över 50 procent i valets första omgång den 3 november. Opinionsmätningar tyder på ett mycket jämnt val. De flesta bedömare tror att endera partiet vinner de båda mandaten. I presidentvalet vann Joe Biden Georgia med 13 000 fler röster än Donald Trump.

Martin Jönsson: Twitter måste stänga ner Trumps konto

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Om Twitter vore ett rättssystem är Donald Trumps dess värste serieförbrytare. Nu är stunden att stänga ner hans konto, en gång för alla.

Hur många gånger kan man bryta mot reglerna innan det blir för många? Hur grovt kan man bryta

mot reglerna innan någon drar ur kontakten? Oavsett vilken fråga man svarar på är gränsen passerad för länge sedan, när det gäller president Donald Trump och Twitter.

DN:s faktaredaktör Hugo Ewald har granskat hur många tweets av Donald Trump som flaggats som olämpliga den senaste tiden. Det är hisnande läsning: 65 inlägg den senaste veckan, 230 sedan valnatten. Och då ska man ändå veta att Twitter varit oerhört välvilliga. Det är bara inlägg som specifikt och felaktigt talat om valfusk som flaggats – och helt

ärligt bara ungefär hälften av dem; de har varit extremt generösa i tolkningen. Vanliga Trumpinlägg som är hotfulla, lögnaktiga och kränkande har seglat förbi utan anmärkning. Att mer än vart fjärde Trumpinlägg klassats som regelbrott är ändå exceptionellt. Då ska man veta att Twitter, formellt, tycker det är okej att Donald Trump uppmanar till våld, att han sprider grova lögner om politiska motståndare, kränkande uppgifter om privatpersoner, att han delar rasism och sexism och att han agerar utan att ta hänsyn

till fakta över huvud taget. De har låtit honom blåsa upp galna teorier om Hillary Clinton, om rasismordet i Charlottesvile, om enskilda grova brottsanklagelser och en oändlig mängd felaktigheter om coronaviruset och covid-19.

Inte bara Trump. Twitter har varit extremt långsamt och motvilligt att agera även mot andra konspirationsteoretiker, hatmåglare och faktaförnekare, som Alex Jones på Infowars. Men när det gäller Trump har man uppfunnit ett argument, i form av en specialregel. Eftersom han är

en "världsledare" har det ett allmänintresse att se vad han skriver, vad han än säger. Det enda som skulle få bolaget att kunna stänga av honom vore om han uppmuntrade till terrorism (vilket han helt ärligt varit rätt nära ett antal gånger) eller om han spred barn- eller hämndporr, vilket han hittills mig veterligen inte ägnat sig åt.

De regler Twitter har för sitt community gäller alltså inte Trump. Han uppmanar till våld och kommer undan med det. Han är sexistisk och rasistisk och kommer undan med det. Han

spammar – herregud, vad han spammar – och kommer undan med det.

Första gången som Twitter över huvud taget agerade mot något som Trump skrev var i våras, då de korrigerade några påståenden om poströstning. Nu framstår de inläggen som rätt oskyldiga, mot vad presidenten pumpar ut varje dag om valresultatet och som närmast kan beskrivas som uppvigling. Helt utan faktastöd målar presidenten upp en bild av omfattande valfusk, med Twitter som budbärare. Att inläggen konsekvent flaggas lär många av

hans anhängare ju bara se som bevis på att Twitter ingår i konspirationen.

Presidenten har också vid ett stort antal tillfällen attackerat Twitter direkt, bland annat genom att hävda att Sektion 230, den nätlag som skyddar bolag som Twitter för legalt ansvar för allt som skrivs på plattformen, bör avskaffas.

Hur mycket tid har han då kvar?

Den 20 januari har USA en ny president. Då är det upp till Twitter att värdera om de anser att en politisk kandidat har tillräckligt stort allmänintresse för att tillåtas bete sig lögnaktigt,

rasistiskt, kränkande och svinaktigt (ursäkta de hårda orden men det är vad vi pratar om), oavsett om han har 88 miljoner följare (oklart hur många av dem som är äkta).

Svaret borde självklart vara nej. Och det svaret borde inte dröja till den 20 januari. Twitter borde – måste! – stänga av Trump redan nu.

Martin Jönsson
martin.jonsson@dn.se

Vita huset- chef avgår: ”Djupt stolt”

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

USA. Alyssa Farah, Vita husets kommunikationschef, har lämnat in sin avskedsansökan.

Farah har legat lågt sedan valet i USA den 3 november, och att hon nu väljer att kasta in handuken för att ”jaga nya möjligheter”, tolkas som att ytterligare en person nära

Trump har accepterat att presidenten förlorade valet.

”Jag är djupt stolt över de otroliga bedrifter som vi har lyckats åstadkomma för att göra vårt land starkare och säkrare”, säger hon i ett uttalande, där Trump inte nämns.

TT-AFP

USA vill göra upp med Huawei

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

USA:s finansdepartement överväger att erbjuda Huaweis finanschef Meng Wanzhou en uppgörelse. Om hon erkänner sig skyldig till brott kan hon få återvända till Kina, rapporterar The Wall Street Journal.

Meng greps i Kanada för två år sedan. Hon står anklagad för att

ha legat bakom Huawei-bedrägerier med koppling till påstådda brott mot USA:s sanktioner mot Iran. Bland annat påstås det att hon ljugit om Huaweis affärer med Iran för att säkra banklån. Meng sitter för närvarande i husarrest i Vancouver, medan USA:s begäran om utlämning tröskas igenom det kanadensiska rättssystemet.

TT

Trump beordrar tillbakadragande

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

USA. Donald Trump har beordrat de flesta av USA:s soldater och säkerhetspersonal att lämna Somalia där al-Shabaab har bekämpats, uppger försvarshögkvarteret Pentagon:

”Vi kommer att fortsätta att bryta ned våldsamma extremistorganisationer som kan hota vårt hemland samtidigt som vi säkerställer att vi bibehåller vårt strategiska övertag i en stor maktkamp.”

TT-AFP

USA vill stoppa rysk gasledning

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Tyskland. USA vill att Tyskland och EU stoppar bygget av den ryska gasledningen Nord Stream 2 från Ryssland till Europa. Kravet framförs av USA:s ambassadör i Tyskland, Robin Quinville. I en intervju med tyska Handelsblatt kallar han ledningen för Kremls ”politiska verktyg”. Arbetet med

ledningen har legat nere i nästan ett år på grund av USA:s sanktioner mot projektet men väntas återupptas inom kort.

TT-AFP

Totalt är drygt 30 procent av de folkvalda på delstatsnivå kvinnor.

TT

552

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

kvinnor kommer att vara delstatssenatorer i USA, medan 1 684 ledamöter finns i underhusen, vilket totalt är 74 fler än i dagens delstatskongresser, rapporterar universitetet Rutgers.

Ledare: USA:s demokrati ligger nu i vågskålen

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Varför pratar man om halta ankor i politiken? Uttrycket "lame duck" kommer från Londonbörsen där termen på 1700-talet användes för börsmäklare som inte kunde betala sina skulder.

Nu betyder det politiker som är på väg ut och därmed maktlösa, i synnerhet amerikanska presidenter under perioden mellan valförlust och formellt maktskifte. Donald Trump är allt annat än en halt anka. Snarare är han en dödligt sårad elefant vars vilda konvulsioner fortfarande skapar stor förödelse i det politiska rummet.

På lördagen gjorde presidenten sitt första längre framträdande sedan valförlusten för en månad sedan. I Georgia, där ett nytt senatsval väntar i början...., höll han ett tal som symboliserar hans

fyra år vid makten: skrämmande, bitvis osammanhängande och fullt av lögner.

Den största osanningen rörde som vanligt hans egen person: "Om jag verkligen hade förlorat hade jag gjort det med stil", sa han efter att i flera veckor gnällt, trotsåldersrasat och vägrat erkänna den valförlust som slås fast i domstol efter domstol trots presidentlägrets ivriga stämningar.

"Ni kommer att avgöra om era barn växer upp i ett socialistiskt land eller ett fritt land", sa presidenten i ett angrepp på

Demokraterna. "Socialism är bara början för dem. De vill gå in i en sorts kommunistisk regering."

Joe Biden och 81 miljoner amerikaner i en kommunistisk konspiration? Tro't den som vill. Allvarligare än presidentens svepande propaganda är trots allt att stora delar av Republikanerna fortfarande inte vågar ta sin hand ifrån honom. Washington Post har i en ny enkät ställt en enkel fråga till de 249 Republikanska kongressledamöterna: "Vem vann valet?"

27 ledamöter ger korrekt svar: Joe Biden. Absolut ingenting tyder på

att Trumplägregts anklagelser om valfusk innehåller någon substans, och framför allt att de skulle påverka resultatet. Två svarar att Trump vann. Resterande 220 antingen svarar att det är oklart eller ger inget besked alls. Och visst, det finns uppenbara personliga risker för den som provocerar en döende elefant. Samtidigt är oklarheten skrämmande. Det är den nära framtiden för USA:s demokrati som ligger i vågskålen. Om Republikanerna, trots alla bevis på motsatsen, fortsätter att hävda

valfusk kommer också misstron på det amerikanska valsystemet fortsätta att underminera framtida valda representanters legitimitet. Det gynnar ingen utom demokratins fiender. Diskussionen kretsar till stor del kring personen Donald Trump. Fortfarande vet ingen om han kommer att kandidera till presidentvalet 2024. I tidskriften Economist noteras att 53 procent av de Republikanska väljarna vill att Trump ställer upp i nästa val och att detta setts som ett tecken på hans stora stöd. Men man kan lika gärna se det som ett

misstroendevotum: Varannan republikan är trött på Donald Trump.

Förhoppningsvis innebär det att de också är trötta på polarisering, hatretorik, blinkningar åt rasister, narcissism, isolationism, lögner och ogrundade anklagelser om valfusk.

Inget tyder på att Donald Trump skulle kunna hålla sig kvar vid makten. Men även om han försvinner kommer trumpismen att leva kvar.

Valets efterspel visar att USA:s demokratiska system är stabilt. Det har överlevt många politiska

kriser. De kommande veckorna är avgörande för om och i så fall hur det på sikt ska överleva även krisen Donald Trump.

DN 7/12 2020

Ingmar Nevéus: Donald Trump klarar bara av att kampanja för sin egen sak

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Donald Trump bryr sig bara om en enda politiker: sig själv. Det var tydligare än någonsin när han besökte Georgia på lördagen inför ett avgörande val till senaten.

Inte ens när USA:s framtid står på spel förmår presidenten ge

**sina egna republikanska
partikamrater meningsfullt
stöd.**

Till sist, efter att ha talat i en timme framför en hangar i södra Georgia, kom Trump fram till dagens ämne: valet den 5 januari som kommer att avgöra om Republikanerna eller Demokraterna kontrollerar USA:s senat de närmaste åren.

– Om ni inte röstar så vinner socialisterna och kommunisterna. Patrioter i Georgia måste gå ut och rösta på de här två fantastiska människor.

De ”fantastiska människorna” är Kelly Loeffler och David Perdue, republikaner som försvarar sina platser i senaten om en månad. Och ”socialisterna och kommunisterna” är deras demokratiska motståndare Jon Ossoff och Raphael Warnock. Loeffler och Perdue kallades upp på scenen, men de spelade statistroller denna kväll. Huvudrollen hade naturligtvis Trump, som ägnade nästan hela sitt en timme och 40 minuter långa tal åt att upprepa falska påståenden om att han i själva verket vann presidentvalet den 3

november och att Joe Biden fuskade.

Före hans framträdande hade många republikaner i Georgia uttryckt sin oro över just detta.

Om presidenten säger att presidentvalet var ogiltigt och ”bestämt på förhand” av onda krafter – hur ska han då kunna övertala sina anhängare att gå ut och rösta i ännu ett val?

Flera framträdande allierade till Trump har i själva verket uppmanat konservativa väljare att bojkotta senatsvalet av just detta skäl.

Den kände advokaten och Trumpanhängaren Lin Wood, som kommer från Georgia, har framträtt offentligt med detta budskap. På lördagen upprepade han det på Twitter:

”Med Donald Trump som president kommer hans vicepresident att fälla eventuella utslagsröster i senaten. Vi behöver INTE rösta på Loeffler och Perdue i detta riggade val.”

Logiken i Lin Woods uppmaning är att eftersom Trump ändå kommer att vinna valet så räcker de 50 röster Republikanerna redan har i senaten – vilket de

inte gör med Kamala Harris som vicepresident.

Senatsvalet i Georgia väntas bli mycket jämnt, och om bara en liten del av de republikanska väljarna lyssnar på uppmaningarna att röstskolka, då kan det bli avgörande för en demokratisk seger.

Någon rådgivare måste ha upplyst Trump om detta dilemma, för till sist sa han:

– Vissa av mina vänner säger att vi inte ska rösta eftersom vi är arga efter presidentvalet. Lyssna inte på mina vänner.

Han ägnade därefter betydligt längre tid åt att smäda andra av sina republikanska ”vänner” i Georgia, nämligen de som har godkänt resultatet i presidentvalet, som Trump förlorade med 12670 röster mot Biden.

Presidentens huvudsakliga måltavla är delstatens guvernör Brian Kemp, som Trump kallar ”republikan” inom citationstecken.

Tidigare på lördagen ringde han upp Kemp och försökte enligt Washington Posts källor övertala honom att inkalla Georgias

delstatskongress – som har republikansk majoritet – så att den skulle kunna utse elektorerna som röstar på Trump den 14 december.

Detta skulle vara i strid med valresultatet och vore i praktiken ett försök till statskupp. Kemp ska dock ha avböjt Trumps förslag. Donald Trumps framträdande framför hangaren i Georgia var som ett koncentrat av hans presidentskap.

Mycket lite handlar om politik. I stället långa haranger om honom själv som ständig vinnare, kryddat med falska påståenden om

motståndarnas ”kriminella” metoder. Samtidigt som politiker i det egna lägret stämplas som vänner eller fiender utifrån ett enda kriterium: deras lojalitet med Trump.

De cirka 10000 i publiken var med på noterna, buade för guvernören och jublade över Trumps ”seger”.

Och när senatören David Perdue kom upp på scenen för ett kort anförande dränktes hans röst av taktfasta rop från publiken: ”Kämpa för Trump!”

AFP

Fakta. Jämmt val väntar

Senatsvalet i Georgia gäller i år delstatens båda platser i senaten. Det avgör vilket parti som får majoritet i kongressens överhus, där ställningen nu är 52–48 till Republikanernas fördel. Republikanerna Kelly Loeffler och David Perdue står emot demokraterna Raphael Warnock och Jon Ossoff. Valet den 5 januari är en så kallad runoff, eftersom ingen kandidat fick över 50 procent första valomgången den 3 november. Opinionsmätningar tyder på ett mycket jämnt val. De flesta

bedömare tror att ettdera partiet vinner de båda mandaten. I presidentvalet vann Joe Biden Georgia med runt 13000 fler röster än Donald Trump.

Trumps advokat insjuknad i covid-19

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

USA. Donald Trumps personlige advokat, 76-årige Rudy Giuliani, har fått covid-19, meddelar den amerikanske presidenten på Twitter.

Giuliani är starkt drivande i Trumps försök att få presidentvalet i november, där demokraten Joe Biden vann, att framstå som "riggat" och driver hittills utan framgång flera processer i frågan.

TT-AFP

Utrikes DN-artiklar
3-7 december 2020,
utom USA

Katrine Marçal: Det återstår att se om alla briter är vaccinerade till påsk

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

London. Storbritannien har som första land i världen godkänt vaccinet från Pfizer/Biontech. Vaccination mot covid-19 förväntas börja på måndag. Men de logistiska och politiska utmaningarna är många. Kommentar.

Det brittiska statliga sjukvårdssystemet, NHS, har nu formellt bett om hjälp från militären att börja vaccinera landet, enligt uppgifter på morgonen till den brittiska tidningen The Telegraph. Någon timme senare kom den stora nyheten: vaccinet från Pfizer/Biontech är godkänt av brittiska myndigheter.

Militären påstås, enligt källor till brittiska tidningar, nu ha fått order att bygga om ett tiotal platser runt om i landet till vaccinationshubbar: en tidigare mässanläggning i London, en

hästkapplöpningsbanan i Surrey och en fotbollsstadion i Bristol för att ta några exempel. Volontärer vid ett större sjukhus i London har fått instruktioner att vara beredda från klockan sju på måndag morgon och hälsominister Matt Hancock har bekräftat att regeringen tror att vaccineringen kan börja just på måndag.

Men först måste doserna skickas från Belgien.

Brittiska sjukhus söker just nu folk beredda att plocka upp de godkända nålarna. Enligt annonser kan du tjäna 11 pund

och 20 pence per timme på att hjälpa till med vaccineringen. Erfarenhet av att tidigare ha gett sprutor är "önskvärt" men inte "nödvändigt" och annonserna spelar på den gamla brittiska civilförsvarsandan: "Gör ditt för vaccinationsprogrammet mot covid-19".

En del briter är dock oroliga. I parlamentet föreslog den konservative parlamentsledamoten Sir Desmond Swayne därför i veckan att premiärministern och resten av regeringen ska vaccineras först, helst inför tv-kameror.

Allt för att lugna folket.
De flesta briter är dock först och främst desperata att återgå till någon form av normalitet. I morgon börjar landet visserligen så smått att öppna upp igen. Den senaste nedstängningen som har pågått sedan den 5 november har fått ner smittspridningen till mer hanterliga nivåer. Boris Johnson har emellertid tryckt ett nytt program av restriktioner genom parlamentet som innebär att landet åter delas in i olika zoner. Du kommer inte kunna göra samma saker i London som i Nottingham.

Detta är inte populärt.
Premiärministerns argumentation mot kritiken har därför hängt på just vaccinet. "Kavalleriet" är så att säga på väg. Undsättningen kommer. Nålarna är snart verklighet och det är bara att hålla ut den sista sträckan.
Det kommer dock inte att bli enkelt att få ut vaccinet i landet. Pfizer/Biontechs vaccin får inte flyttas mer än fyra gånger och måste förvaras vid en temperatur på mellan minus 70 och minus 80. Därför kommer det antagligen inte bli folk som köar vid en ombyggd hästkapplöpningsbana i

Leicester som får sin spruta först. Det kommer att vara de som arbetar inom sjukvården – detta är enklare givet behovet av kylning, uppger The Times. Den andra logistiska mardrömmen som oroar många läkare är att vaccinet från Pfizer/Biontech inte kan ges som ett vanligt influensavaccin. Patienterna måste stanna på plats i 15 minuter och kontrolleras för eventuellt biverkningar. Detta kommer att göra att vaccination i ett folkrikt land som Storbritannien kommer att ta lång tid.

Frågan är förstås hur lång tid. Boris Johnson har signalerat att alla som vill kommer att kunna vara vaccinerade till påsk. Det återstår att se om landet klarar av detta.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Flera länder har börjat förbereda sig: ”Logistisk mardröm”

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Finland och USA hoppas påbörja vaccinationer före årsskiftet. Belgien, Nederländerna och Polen räknar med att vara igång i januari. Men för att kunna vaccinera miljontals människor

krävs mer än en verksam substans.

I Tyskland arbetar myndigheter och vårdpersonal intensivt för att vara redo när de första doserna levereras.

En gång var tredje vecka känner prästen Monika Weber pulsen sjunka. Sedan en tid tillbaka gör hon regelbundna covid-19-test, och när resultatet är negativt känner hon sig lugnare när hon besöker äldre personer i sitt arbete. Lugnet varar i några dagar. Sedan växer oron igen. – Om ett vaccin kan göra att vi tar oss ur det här snabbare, och att

osäkerheten lättar, då skulle jag verkligen vilja vaccinera mig. Det tror jag att många av de äldre och deras anhöriga också skulle vilja, säger hon via telefon från Berlin. När Monika Weber, som i sitt arbete besöker människor på ålderdomshem, kommer att få tillgång till vaccin vet hon inte ännu. Den 29 december väntas EU:s läkemedelsmyndighet EMA avgöra om det vaccin som läkemedelsbolagen Pfizer/Biontech framställt ska godkännas.

I Storbritannien har vaccinet redan fått klartecken. Under

onsdagen meddelade hälsominister Matt Hancock att vaccinationer ska kunna påbörjas redan under nästa vecka.

I Tyskland arbetar myndigheterna intensivt för att logistiken ska vara på plats när vaccinet börjar levereras. Flygplatser, mässhallar och konsertlokaler byggs om för att kunna fungera som vaccinationscentraler. Utöver plats krävs vårdpersonal, vakter, säkra transporter och kösystem med så låg smittrisk som möjligt. Vaccinet som bolagen Pfizer/Biontech framställt måste dessutom fraktas och förvaras i

specialfrysar som håller 70 minusgrader.

En "Mammut"-uppgift, skriver det tyska medienätverket RND. En logistisk mardröm, menar tidningen Die Welt.

Först ut att vaccineras är vårdpersonal, enligt den tyska regeringens strategi. Därefter ska personer i riskgrupper erbjudas vaccin. Dessa grupper prioriteras även i många andra länder, bland andra Indien, Nederländerna och USA. I Ryssland har omkring 50 000 vårdanställda redan vaccinerats, med det i landet godkända "Sputnik-V"-vaccinet.

Men det är inte alla som vill stå först i kön. Samtidigt som hundratal centraler växer fram runtom i Tyskland visar undersökningar att delar av befolkningen inte är beredda att vaccinera sig. Enligt en Ipsosundersökning som nyligen publicerats vill 30 procent av tyskarna inte vaccinera sig. I Frankrike är en ännu större del av befolkningen skeptisk – 46 procent. Högst andel positiva svar har registrerats i Indien, där 87 procent av befolkningen vill vaccinera sig.

Tysklands hälsominister Jens Spahn hoppas på ett högt deltagande. Nyligen betonade han i tysk tv att han själv kommer att låta sig vaccineras så fort han får möjlighet.

– Jag ser vaccin som en av mänsklighetens största prestationer. Det förhindrar lidande. Det förhindrar dödsfall, sa han.

I Berlin hoppas prästen Monika Weber på en kallelse till någon av stadens sex vaccinationscentraler så snart som möjligt. Hon säger att hon har släktingar och bekanta som är skeptiska till vaccinet, men

att hon känner fler som är positiva. Själv längtar hon efter att slippa rädslan för att smitta någon med viruset.

– Jag träffar dementa personer som inte förstår varför människor bär skyddskläder och som undrar varför de isoleras från andra människor. Det är fruktansvärt, säger hon och fortsätter:

– Jag litar på forskningen, och tror att risken för biverkningar är mindre än risken för att fler blir sjuka. För mig är vaccinet en möjlighet att få slut på det här.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

Jannike Kihlberg: Klimatarbetet går åt fel håll i en allt varmare värld

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

År 2020 kommer att bli ett av de varmaste år som har uppmätts. Samtidigt planerar världens länder att producera långt mycket mer fossila bränslen än vad som är förenligt med klimatmålen. Nya rapporter visar att klimatarbetet inte går åt rätt håll, men det går att ändra riktning.

Analys.

På onsdagen publicerades två internationella rapporter med olika vinklar på tillståndet för klimatet globalt.

Beskedet från båda var att det inte ser bra ut – inte bra alls. Men det finns konstruktiva förslag på hur utvecklingen kan vändas.

Coronapandemin kan bli en brytpunkt. Om alla de miljarder som pumpas in för att återställa ekonomierna i världens länder efter pandemin satsas på hållbara och gröna lösningar kan utsläppen minska i en omfattning som kan närma sig klimatmålen.

Trots att forskningen visar att produktionen av fossila bränslen måste minska om klimatmålen ska nås planerar världens länder att de närmaste tio åren öka produktionen.

Nuvarande planer skulle leda till en produktionsökning på cirka 2 procent om året. För att nå målet att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader skulle produktionen av fossila bränslen behöva minska med i genomsnitt 6 procent per år de kommande tio åren, enligt rapporten, The production gap report, från en internationell

grupp av forskare och FN:s miljöprogram UNEP.

Enligt deras beräkningar är världen på väg att år 2030 producera mer än dubbelt så mycket fossila bränslen, 120 procent, än vad som kan förbrännas om den globala uppvärmningen ska begränsas till 1,5 grader. Och 50 procent mer än vad som krävs för en uppvärmning med 2 grader. Forskarna presenterar förslag på åtgärder som politiker skulle kunna använda för att få till en utfasning av fossila bränslen som också är rättvis. Avgörande är att

de stimuleringspaket som lanseras i samband med coronapandemin ska vara hållbara och satsa på förnybar energi. Om de inte gör det finns risken att samhällen blir inlåsta i fossila infrastrukturer under lång tid framöver.

Att det är bråttom att ställa om visar rapporten från Världsmeteorologiska organisationen, WMO. Den konstaterar att år 2020 kommer att bli ett av de tre varmaste år som har uppmätts. Den globala medeltemperaturen för perioden januari till oktober låg runt 1,2 grader över förindustriell nivå.

”År 2024 är det minst en chans på fem att temperaturen överstiger 1,5 grader”, sa Petteri Tallas, chef för WMO, i ett pressmeddelande. I nuläget är 2020 det näst varmaste året, efter 2016 och före 2019. Men skillnaden mellan de tre åren är så liten att när de exakta siffrorna för hela året kommer kan ordningen ändras. Den mest spektakulära värmen har under året funnits i arktiska Sibirien där temperaturen var mer än 5 grader över genomsnittet. I slutet på juni uppmättes 38 grader i Verkhoyansk, såvitt känt den

högsta temperaturen som har uppmätts norr om polcirkeln. Även värmen i världshaven ligger på rekordnivåer. Mer än fyra femtedelar, 82 procent, av världshaven upplevde minst en marin värmebölja någon gång under 2020.

Värmen får konsekvenser. Under året har det varit rekordstora bränder på USA:s västkust, antalet orkaner har varit rekordmånga. Orkanerna får sitt bränsle från de allt varmare havet. Perioden 2011–2020 kommer att bli de varmaste tio åren som har uppmätts, de varmaste sex åren

som har uppmätts har inträffat sedan 2015, enligt rapporten. Enstaka varma dagar, eller år, kan alltid inträffa men trenden på en allt varmare värld är tydlig. Ska uppvärmningen bromsas krävs drastiska och snabba minskningar av utsläppen av växthusgaser. En ljusglimt är att flera stora utsläppsländer nyligen presenterat mål för när de ska bli koldioxidneutrala. Japan och Sydkorea till år 2050, Kina siktar på 2060. USA:s blivande president Joe Biden har en ambitiös klimatplan.

De löften tidigare har funnits från världens länder skulle uppvärmningen hamna runt 3 grader i slutet av århundradet. Enligt beräkningar från Climate Action Tracker group, en grupp forskare som fortlöpande analyserar länders klimatlöften, innebär de nya ambitionerna att den globala uppvärmningen skulle kunna begränsas till 2,1 grader.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Demokratikämpen ledde sin första protest som 13-åring – nu fängslas han

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Affischpojken för Hongkongs demokrätirörelse, Joshua Wong, dömdes på onsdagen till 13,5 månaders fängelse. Han, Agnes Chow och Ivan Lam straffas för att ha organiserat protester utan polisens tillstånd. Det är inte första gången Joshua Wong fängslas för sin aktivism. DN:s

Asienkorrespondent Marianne Björklund tecknar bilden av en 24-åring som dedikerat sitt liv åt att kämpa för frihet och rättvisa.

Peking.

Det var så där varmt och fuktigt som Hongkong är i augusti när Joshua Wong förra året anlände till vår avtalade mötesplats utanför Legco, Hongkongs parlament. Tunn i kroppen, med glasögon, jeans och kortärmad skjorta nästan snubblade han över orden när han pratade om det Hongkong som han älskar.

På ett stängsel bakom honom hängde protestlappar mot den politiska ledningens plan på att införa en lag som tillåter utlämning av misstänkta brottslingar till Fastlandskina. Joshua Wong hade bara någon vecka tidigare kommit ut från ett fem veckor långt fängelsestraff för sina aktiviteter under paraplyrörelsen 2014, då studenter krävde fria val. Nu hade han kastats in i 2019 års massprotester mot utlämningslagen. Det gjorde honom glad.

– För fem år sedan ville vi ha fria val och mer demokrati. Det lyckades inte, men vi lovade att vi skulle komma tillbaka. Och det gjorde vi, nu med ännu större kraft. Det värmde mitt hjärta att miljontals protesterat under min tid i fängelset, sade Joshua Wong som då var försiktigt positiv. Drygt ett år senare står han inför ett nytt fängelsestraff. På onsdagen dömde Hongkongs domstol honom, Agnes Chow och Ivan Lam till fängelse för att ha organiserat olagliga protester förra året. Wong fick 13,5

månader, Chow 10 månader och Lam 7 månader.

Domen kommer trots att Joshua Wong, till skillnad från 2014, inte var någon ledare i förra årets protester. De var medvetet ledarlösa och organiserades till stor del av grupper i sociala medier.

Men som känt namn intog han rollen som Hongkongs internationella röst. Joshua Wong reste utomlands för att få världen att stödja demonstranterna och skärpa tonen mot Kina. Han besökte Taiwan, Tyskland och USA. I intervjun med DN

uppmanade han svenska regeringen att trycka på mer för att försvara Hongkongs friheter. Han konstaterade att den svenska medborgaren Gui Minhai var bosatt och drev sin bokhandel i Hongkong och att flera Hongkongbor riskerade gå samma öde som Gui Minhai till mötes, att frihetsberövas och fängslas i Kina på oklara grunder, om inte omvärlden reagerade. Då var han förhoppningsfull och konstaterade att Hongkongs invånare är ett protesterande folk som inte ger sig så lätt.

Sedan dess har proteströrelsen åkt på flera bakslag. Joshua Wong förbjöds att delta distriktsvalen i Hongkong. Den politiska prodemokratiska organisation som han och bland annat Agnes Chow bildade, Demosisto, har upplösts och protesterna har tystnat sedan covid-19 begränsade hur många som får samlas. Samtidigt har Kina passat på att införa en ny hård nationell säkerhetslag som ger landet verktyg att tysta oliktankande i Hongkong. Men Joshua Wong har lovat att fortsätta sin idoga kamp.

– All smärta och lidande kommer bara stärka vårt mod och vår övertygelse om demokrati och rättvisa, skrev han från häktet på Twitter i måndags.

Som 24-åring är han veteran bland demokratiaktivisterna i Hongkong. Engagemanget började redan i tidiga tonåren. Bara 13 år gammal höll han sin första demonstration – då i protest mot ett höghastighetståg mellan Hongkong och det kinesiska fastlandet. Två år senare var han en av de ledande i protesterna mot en ny läroplan där mer ”patriotisk” undervisning

och hyllningar av kommunistpartiet stod på programmet. De protesterna lyckades. Ytterligare två år senare blev Joshua Wong ledare för paraplyrörelsen och ett ansikte som prydde internationella tidningars förstasidor.

Född 1996, bara ett år innan Hongkong lämnades över från Storbritannien till Kina, har kampen för Hongkongs frihet och mot ett ökat inflytande från Kina gått som en röd tråd genom hela hans liv. Grunden för engagemanget lades under uppväxten i en kristen familj.

Pappan brukade ta med honom för att besöka stadens fattiga. Han gick regelbundet i kyrkan och studerade vid en kristen skola. I dag talar han sällan om sin tro eller religiösa bakgrund. Men engagemanget i kyrkan gav honom tidigt vana att leda och tala inför en publik. Det senaste året har proteströrelsens möjligheter att agera krympt rejält. Hongkongs politiska ledare Carrie Lam, som av kritikerna anses helt styrd av Peking, verkar i intervjuer som gjorts med henne på senare tid nöjd med det lugn som återgått

till Hongkong. Över 10 000 har gripits sedan förra sommarens demonstrationer och flera åtal väntar. Samtidigt är Hongkongs parlament tomt på prodemokratiska ledamöter efter att alla avgick i protest mot att fyra blev utestängda. Joshua Wong och andra demokratiaktivister utmålas i kinesisk statliga medier som en förrädare som har duperats av utländska makter. Demokratirörelsen trampar minst sagt i uppförsbacke och någon ljusning är inte i sikte.

Men Joshua Wong har inga planer på att tystna. ”Burar kan inte låsa in själar”, skrev han nyligen.

Eduardo Leal

”President Lukasjenko är en absolut auktoritär människa”

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Det må vara färre än tidigare som demonstrerar efter fyra månaders protester mot Aleksandr Lukasjenko, men motståndsviljan lever. Det säger Ales Bialiatski, demokratikämpe från Belarus, som tilldelas årets Right Livelihood-pris.

– Belarus kommer aldrig igen att bli som förr, säger han till DN.

– Att vi får det här prestigefyllda priset betyder mycket för oss. Det ger ett viktigt moraliskt stöd i en tung och dramatisk kamp för mänskliga rättigheter som har pågått i Belarus i flera månader. Internationell uppmärksamhet ger också ett skydd för aktivister som journalister som angrips av makthavarna, säger Ales Bialiatski, grundare av människorättsorganisationen Viasna, som på torsdagen tar

emot Right Livelihood-priset i Stockholm.

– Priset ges inte bara till mig eller Viasna, utan till hela medborgarsamhället i Belarus som visar sitt hjältemod och motstånd mot den auktoritära regimen.

Bara i Viasna har 18 medlemmar utsatts för olika slag av repression under detta år. Det har varit gripanden, böter, husrannsakingar.

Själv är Ales Bialiatski på fri fot, och har till och med kunnat resa till Stockholm för att hämta priset.

Under sina snart tre årtionden som demokratiaktivist har han gripits 25 gånger, och suttit inspärrad i Lukasjenkos fängelser i fyra år. Att han denna gång har undgått gripande förklarar han med att de inte kan frihetsberöva alla när hundratusentals belarusier protesterar.

– Jag har inga särskilda privilegier, men så här långt har jag klarat mig.

Han räknar upp några siffror för perioden från augusti: fyra döda, hundratal invalidiserade, 30000 gripna, över 1000 åtalade.

– Makten talar från en styrkeposition, Lukasjenko har ingen avsikt att förhandla. Men samtidigt finns gränser för våldsresurserna, de kan inte hålla landet i ett permanent stresstillstånd länge till. Därför försöker de att till varje pris slå ned protesterna så snart som möjligt.

Enligt Ales Bialiatskis är det färre som demonstrerar. De som gör det är de som är redo att utsättas för misshandel och arrestering.

– Men motståndsviljan har inte försvunnit. Regimen kommer inte plötsligt att bli älskad med de här

metoderna. Och det går inte att backa tillbaka till den ”pakt” som fanns tidigare, där folk fick sin lön och politiken lämnades åt andra. Det försöker regimen motverka genom att slå ned gatuprotesterna med våld. Samtidigt försöker den få de politiska fångarna att kompromissa. Det handlar om, som Ales Bialiatskis ser det, ”dekorativa förändringar av författningen” som Lukasjenko med Rysslands stöd försöker lansera. I det ingår att presidentens befogenheter ska förändras.

– Men alla förstår att Lukasjenko är en absolut auktoritär människa. Det är ett post-stalinistiskt system, och han har ingen som helst avsikt att lämna makten.

Kravet är alltså detsamma som i augusti: förhandlingar som föregås av att alla politiska fångar frigges, att de som gjort sig skyldiga till övergrepp och tortyr ställs inför rätta och att fria val hålls i stället för det förfalskade som Lukasjenko påstod sig ha vunnit. Inom oppositionen råder olika åsikter om huruvida man ska tala med Lukasjenko i ett läge när

varken det belarusiska folket eller omvärlden erkänner honom som en legitim president. Ales Bialiatski anser att överläggningar är den enda utvägen.

– Regimen har inte kraft att backa tillbaka till det gamla, och medborgarna är inte beredda att ta till våld, det är en fredlig protest. De två sidorna står i klinch mot varandra.

Alternativet är att ”vår farliga granne” ingriper, framhåller Ales Bialiatski:

– Lukasjenko har bett om militär hjälp från Ryssland, deras polisstyrkor står vid gränsen till

Belarus. Vid en våldsam konflikt, som i Ukraina, kommer det ryska gardet till hundra procent att sättas in Belarus.

Michael Winiarski

Fakta. Pristagarna 2020.

Right Livelihood-priset, som ibland kallas ”Alternativa Nobelpriset”, tilldelas år 2020 fyra personer:

Ales Bialiatski, Belarus, medborgarrättsaktivist och ledare för Viasna, ”för sin resoluta kamp för att förverkliga demokrati och mänskliga rättigheter i Belarus.”

Lottie Cunningham Wren, Nicaragua, advokat: "för hennes oförtröttliga hängivenhet för att försvara ursprungsbefolkningar och -samhällen från exploatering och plundring."

Bryan Stevenson, USA, advokat: "för hans inspirerande strävan att reformera USA:s kriminalsystem och främja rasmässig försoning inför ett historiskt trauma."

Nasrin Sotoudeh, Iran, advokat: "för hennes orädda aktivism, att med stora personliga risker främja politiska friheter och mänskliga rättigheter i Iran."

Klimatnödläge utlyst i Nya Zeeland

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Nya Zeeland. Nya Zeeland utlyser klimatnödläge, meddelar landets premiärminister Jacinda Ardern i ett Instagraminlägg.

"Vi använder sällan tillkännagivanden som denna – man hör dem oftare vid civilförsvarsnödlägen. Men klimatförändringar bidrar tveklöst

till antalet och allvarligheten för de nödlägena”, skriver hon.

Regeringen planerar att göra alla statliga organisationer i landet klimatneutrala till 2025, bland annat genom energieffektivisering och elfordon.

TT

Israel nära ny regeringskris – Gantz hotar med nyval

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Israel. Det knakar i fogarna för Israels bräckliga regeringsbygge. Premiärminister Benjamin Netanyahu's koalitionspartner Benny Gantz hotar med nyval. Gantz och hans parti Blåvita alliansen röstade på onsdagen för att upplösa parlamentet. Beslutet i

knesset togs med röstsiffrorna 61–54.

Visserligen krävs flera behandlingar i parlamentet innan ett sådant beslut blir definitivt. Men Gantz val att sluta upp på oppositionens sida i omröstningen visar på den långvariga och allt djupare sprickan inom regeringssamarbetet mellan Blåvita alliansen och Netanyahu's parti Likud.

TT

Kapten på dykbåt åtalas efter brandkatastrof

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

USA. Kaptenen på den dykbåt som började brinna förra året utanför Kaliforniens kust åtalas för att ha orsakat 34 människors död.

Branden utbröt på dykbåten den 2 september förra året när alla sex

besättningsmedlemmar och 33 passagerare låg och sov.

Båten var ute på en tre dagar lång tur till ögruppen Channel Islands utanför Santa Barbara.

Fem i besättningen vaknade och försökte ta sig ned på nedre däck för att nå de andra ombord, men tvingades ge upp sina försök till följd av rökutvecklingen.

TT-AFP

305

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

meter höga radioteleskopet på Arecibo-observatoriet i Puerto Rico, som bland annat var med i Bond-filmen "Goldeneye", har kollapsat.

Under nästan 60 år bidrog Areciboteleskopet till olika rymdupptäckter, bland annat neutronstjärnor, men för några veckor sedan meddelades det att teleskopet skulle monteras ned till följd av säkerhetsproblem. Enligt den amerikanska rymdstiftelsen

NSF föll ett 900 ton tungt
instrument ned på parabol
drygt 100 meter nedanför.
TT

Svenskiranske forskarens avrättning skjuts fram

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

**Den svenskiranske forskaren
Ahmadreza Djalali, 49, var på
onsdagen kvar i Evinfängelset i
Irans huvudstad Teheran och
hans avrättning har skjutits upp
med några dagar.**

**Det meddelar
människorättsorganisationen
Amnesty International.**

Ahmadreza Djalali är dömd till döden för spioneri, men han nekar till anklagelserna och säger att den beaktelse han tidigare avgivit är framtvingad under tortyr. Tidigare i veckan kom uppgifter om att Djalali förts till ett fängelse i Kiraj utanför Teheran, där avrättningen skulle äga rum. Men informationen om Djalalis fall har hela tiden varit knapphändig och motsägelsefull från de iranska myndigheternas sida.

– Det finns fortfarande en överhängande fara att dödsstraffet mot Djalali verkställs. Bara om det internationella samfundet reagerar samfällt och resolut kan hans liv räddas, säger Mahmoud Amiri-Moghadam, generalsekreterare för Iran Human Rights, en organisation som belyser människorättsbrott. Ytterligare en svensk medborgare riskerar att avrättas i Iran, skriver SVT Nyheter. Mannen har visats upp i iransk tv där han framför vad som verkar vara ett framtvingat erkännande om brott.

Anklagelserna handlar om - terrorism. Den svenska medborgaren uppges vara en ledargestalt inom separatiströrelsen Arab Struggle Movement for the Liberation of Ahwaz (ASMLA). Svenska UD bekräftar för SVT - allvaret i situationen.

– Vi har begärt att få träffa honom, vi känner också till att den svenska medborgaren har förekommit i ett tv-inslag i Iran. Detta är något som vi tar upp i våra kontakter med Iran, säger Julia Eriksson Pogorzelska, presskommunikatör på utrikesdepartementet.

Erik Ohlsson TT

Det. Har. Gått. För. Långt.

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Gabriel Sterling, ledande republikan i Georgia och chef för vågmästarstatens röstsystem, apropå hoten och påhoppet mot tjänstemän och politiker efter valet i USA. Donald Trumps anklagelser om utbrett valfusk, som presidenten framför utan några bevis, ligger bakom hoten, sade Sterling på en presskonferens om läget efter valet. TT

Saviano till stöd för dödsdömda forskaren

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

**Författaren Roberto Saviano
agerar för att stoppa
avrättningen av den
svenskiranske forskaren
Ahmadreza Djalali.**

**”Endast en stark och snabb
reaktion från det internationella**

**samfundet kan rädda hans liv”,
skriver författaren på Facebook.**
Läkaren och forskaren Ahmadreza
Djalali greps under ett besök i
Iran 2016 och har dömts till
döden i vad
människorättsorganisationen
Amnesty kallar en skenrättegång.
Tidsfristen som iranska
myndigheter har gett för
avrättningen håller på att löpa ut
och nu har den italienske
författaren Roberto Saviano
engagerat sig i fallet.
”Väldigt lite tid återstår för att
rädda svenskiranske forskaren
Ahmadreza Djalali, dömd till

döden i Iran”, skriver Roberto Saviano i ett inlägg på Facebook och fortsätter:

”Ahmadreza har också svenskt medborgarskap, är europé: var är Europa när en av deras medborgare avrättas? När de mänskliga rättigheterna trampas på?”

Roberto Saviano lever med livvaktsskydd efter han hotats till döden för sina skildringar av en italienska camorran, bland annat i bästsäljaren ”Gomorra” från 2006.

Agnes Laurell

Barn från IS- område ska få "skydd och trygghet"

FREDAG 4 DECEMBER 2020

De två barnen som föddes i IS-kontrollerat område i Syrien ska få skydd, lovar socialtjänsten som har omhändertagit dem.

– Vi ska sörja för att de får skydd och trygghet, säger en anställd på socialtjänsten.

Barnen, deras mor samt ett tredje syskon kom till Sverige i måndags. Mamman sitter häktad misstänkt för grov egenmäktighet med barn, eftersom hon 2014 begav sig till Syrien med sitt äldsta barn, som då bara var två år. Det barnet har återförenats med sin pappa.

TT

Avrättning av Djalali uppges vara uppskjuten

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Avrättningen av den svenskiranske KI-forskaren Ahmadreza Djalali i Iran har skjutits upp, uppger hans fru Vida Mehran Nia, till nyhetsbyrån AFP.

Hon säger att informationen kommer från Djalalis advokater, som uppger att iranska myndigheter beslutat att skjuta upp avrättningen ”några dagar”. Vida Mehran Nia säger också att Djalali ännu inte flyttats till fängelset i Karaj där avrättningen skulle ske. ”Vi har åtminstone fått lite hopp”, säger Mehran Nia som befinner sig i Stockholm.

TT

Motståndet mot Lukasjenko har flyttat in på gårdarna

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Mindre demonstrationer på innergårdar, människor som genom ett system öppnar dörren till sitt hem för att släppa in demonstranter när

soldaterna kommer. Så har protesterna i Belarus ändrat form. Lukasjenkos grepp hårdnar, men demonstrationerna fortsätter.
– Många belarusier är besvikna och trötta. Men alla förstår att vi inte kan gå tillbaka, säger Iryna Kirnosenko, 45, som har demonstrerat i fyra månader.
Ända sedan början av augusti har belarusier demonstrerat mot Lukasjenkoregimen. Vid det här laget är det uppenbart att diktatorn inte är på väg bort. I stället drar han åt tumskruvarna. Våldet mot demonstranterna har

ökat, liksom antalet personer som grips.

Belarusierna svarar med att byta taktik. I stället för att samlas i centrum och genomföra marscher i långa kolonner, som polisen har lärt sig bryta upp, samlas man på innergårdar. Taktiken har fått namnet ”dvorovoj protest”, gårdsprotest.

– Tidigare hade vi stora marscher med flera hundratusen människor. Nu när det börjar bli för farligt träffas vi på gården i stället. Det har uppstått grupper på sociala medier av människor som bor i samma kvarter eller har

gemensam innergård. De samarbetar på alla möjliga sätt. Vi har skapat en ny djungeltelegraf – när soldaterna jagar demonstranter sprids informationen om det snabbt så att folk kan öppna dörren och rädda de förföljda, säger Iryna Kirnosenko i en telefonintervju från Minsk.

Den 45-åriga Kirnosenko äger en framgångsrik firma som tillverkar instrument för vägbyggen.

Tidigare var hon helt opolitisk, men sedan mitten av augusti har hennes liv vänts upp och ner.

Kirnosenko deltar varje vecka i

demonstrationerna. Hon har även suttit av åtta dygn i det ökända fängelset Okrestina.

– Jag gick ut i den första kvinnodemonstrationen den 12 augusti. Fram tills dess hade jag varit en soffdemonstrant – jag tyckte inte om regimen, men proteströrelsen i vårt land var marginell. Jag betraktade det som meningslöst att delta.

Presidentvalet var en vattendelare. Nu har vi inget val. Om inte den här regimen avgår slutar det med att vi blir ett getto mitt i Europa.

Enligt politiska bedömare är det å ena sidan uppenbart att Lukasjenko på kort sikt har vunnit – han sitter kvar vid makten med hjälp av sitt obegränsade våldsmonopol och politiskt stöd från Ryssland. Å andra sidan är stödet från Ryssland inte ovillkorligt. Putin vill att Lukasjenko ska genomföra en grundlagsändring som begränsar hans makt.

Förra veckan besökte Rysslands utrikesminister Sergej Lavrov Lukasjenko i Minsk. Inför rullande kameror påminde han diktatorn om dennes löfte till

Putin. Många tolkade besöket som ett sätt att utöva påtryckning.

Ryssland vill bli av med Lukasjenko och ersätta honom med en ur rysk synvinkel pålitligare person. Under sina 26 år som president har Lukasjenko blivit känd för sin förmåga att skrupelfritt utnyttja Kremls svagheter. Kreml litar inte på att han håller sina löften, och de har goda skäl.

Den belarusiska diktatorn har samtidigt ett ännu större problem på hemmaplan: landet har förändrats.

– Vi är förstås ett helt nytt samhälle nu. Och Lukasjenko vet det. Han har själv sagt att han kommer att avgå efter grundlagsändringarna, han vet att processen är oåterkallelig, säger Artiom Schreibman, politisk analytiker i Minsk. Schreibman är kolumnist för oberoende tut.by och knuten till den amerikanska tankesmedjan Carnegie. På kort sikt kan fredliga protester dock inte fälla starka auktoritära regimer, säger Artiom Schreibman.

– När Lukasjenko sätter in kravallsoldater som är beredda att

döda har demonstranterna bara två val: att döda själva eller att backa.

– Det belarusiska samhället är inte redo för våld. Protesterna har förblivit fredliga, och det innebär att Lukasjenko sitter kvar. Den här sortens regimer brukar tyvärr inte falla utan blodsutgjutelse. Men, säger Schreibman – det betyder inte att regimen sitter säkert.

– Lukasjenko har visserligen sju miljarder dollar i valutareserver, han kan sitta kvar ett tag även om Ryssland tar sin hand ifrån honom. Men hur han än gör är en

sak säker: protesterna kommer att följa honom tills han avgår. Det handlar om en enorm förändring och ingen regim klarar detta alltför länge. Det blir en lång höst för Lukasjenko.

Aljaksandr Klaskouski är politisk analytiker och leder Belapan, en oberoende nyhetsbyrå och tankesmedja i Minsk. Han anser att den nya taktiken med gårdsprotester har varit framgångsrik.

– Jag bor i ett förortsområde och har sett hur folk plötsligt kan samlas vid ett köpcentrum och börja demonstrera. Det hela

genomförs på nolltid och polisen hinner inte med. De får köra hit och dit och ofta är de för få för att våga ingripa. Jag har flera gånger sett dem stå och titta på demonstrationerna utan att våga ingripa. Ur den synvinkeln har taktiken varit lyckad.

Klaskouski tror att protesterna kommer att minska under vintern, för att sedan återkomma med förnyade krafter i vår.

– Det kommer att finnas väldigt många tillfällen för demonstrationer. Den 25 mars har traditionellt varit oppositions protestdag i Belarus (Den voli,

Viljans dag). Förr var det en marginell händelse, nu kan vi räkna med att flera hundratusen deltar. Lukasjenko kommer troligen att utlysa folkomröstning om den nya grundlagen. Försöker han manipulera den på samma sätt som han har manipulerat alla val hittills blir det protester. Nästa år ska Belarus dessutom hålla kommunval. Det har tidigare väckt mycket lite intresse, men nu har befolkningen politiserats. Rysslands roll i sammanhanget är inte helt entydig. Att Putin starkt ogillar folkrörelser och protester är känt. Samtidigt är han fullt

medveten om att missnöjet med Lukasjenko är utbrett.

– Lukasjenko har blivit en toxisk partner för Kreml, obekvämt att ha att göra med. Det är riskfyllt att skriva under avtal med honom eftersom ingen vet hur länge han sitter kvar. Kreml förhandlar hellre med en mer neutral person som inte är så diskrediterad, säger Aljaksandr Klaskouski.

Men Kreml vill framför allt ha ett slut på demonstrationerna.

Belarus är en av Rysslands närmaste grannar, både kulturellt och språkligt. Putin vill inte att missnöjet ska sprida sig.

Lukasjenko fortsätter målmedvetet den repressiva politiken. Det var på sin egen gård som konstnären Raman Bandarenka greps av maskerade män för några veckor och dödades. Han var en av tiotals invånare som hade gått ut för att stoppa maskerade män från att riva bort oppositionens rödvita band. Bandarenka hade inte betett sig aggressivt – han blev misshandlad och bortförd helt oprovocerat. Senare påstod Lukasjenko att han hade varit berusad. Lögnen avslöjades snabbt eftersom läkarna läckte

blodprovet, som bevisade att Bondarenko hade noll promille alkohol i blodet. Nu sitter journalisten Jekaterina Borisevitj, som publicerade läkarrapporten, häktad för att ha röjt uppgifter som omfattas av patientsekretess. Även läkaren som misstänks för att ha läckt uppgiften till oberoende tut.by kommer att dras inför rätta. Han har redan tvingats att göra offentlig avbön i en videoinspelning som har lagts ut av regimtrogna belarusiska medier.

För Iryna Kirnosenko är det helt uppenbart att Belarus inte kan leva på det här sättet.

– Min mamma frågar om jag inte är rädd för att förlora min business. Men jag är mer rädd för att förlora livet. Det kan ske när som helst. Vem som helst kan bli gripen, fängslad och dö i corona i fängelset. Hela Belarus är i samma situation som Raman Bandarenka – man kan gå ut på sin egen gård för att aldrig mer återvända. Vi måste få ett slut på det här. Det här är vår kamp och den måste föras till slut.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Sonen portad i EU

Ända sedan det manipulerade presidentvalet i Belarus den 9 augusti har omfattande demonstrationer pågått för att sittande president Aleksandr Lukasjenko ska avgå. Som mest har flera hundratusen personer deltagit i marscherna som har hållits varje söndag.

Lukasjenko har svarat med grovt våld. Totalt har över 30 000 personer gripits sedan demonstrationerna inleddes. Tusentals har misshandlats och torterats. Två personer har dött.

EU svarade med att införa sanktioner mot 59 personer i den belarusiska statsledningen, inklusive mot Lukasjenko och hans son Viktor. De har inreseförbud och deras tillgångar i EU är frysta.

Under de senaste veckorna har antalet personer på söndagsdemonstrationerna minskat. Men de fortsätter i form av mindre, splittrade protester, som uppstår och upplöses snabbt.

Polen hakar på miljötåget – tänker avveckla kolkraften

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Polen, med sitt kolberoende, går från att bromsa EU:s klimatambitioner till att se unionens medel som en väg till sin gröna omställning. Senast 2049 ska sista kolgruvan stänga. Klimatminister Michal Kurtyka tror att Polen vid nästa EU-

toppmöte kan enas med övriga länder om att skärpa målen för utsläppen av växthusgaser.

För ett år sedan kunde Polen, som enda medlemsstat, inte ställa upp på att Europeiska unionen ska vara klimatneutralt 2050. Sedan dess har Polen ändrat inställning. Landet medverkar nu aktivt i förhandlingar om vägen att nå dit. – Polen mobiliserar alla krafter för att lyckas i sin gröna omställning, säger klimatminister Michal Kurtyka.

Han basar för ett nytt departement som skapats för att klara övergången till en hållbar

ekonomi och var ordförande för FN:s klimatomöte i Katowice 2018, där Greta Thunberg höll sitt första stora internationella tal. Det mötet förändrade och ökade miljömedvetandet hos polackerna, framhåller Kurtyka.

Polen har en nyckelroll för att EU ska klara målet om klimatneutralitet. Landet är fjärde största utsläpparen av växthusgaser efter Tyskland, Frankrike och Italien. För att nå målet föreslår EU-kommissionen att utsläppen av växthusgaser ska minska med minst 55 procent till 2030, mätt från 1990 års nivå.

– Polens omställning är en av de mest utmanande i Europeiska unionen. Startpunkten och energimixen är helt annorlunda än för andra medlemsstater, säger Michal Kurtyka.

Landet måste minska beroendet av kol, som i dagsläget står för runt 75 procent av energimixen. Om 20 år ska andelen vara runt 10 procent. I höstas enades därför regering med de mäktiga fackföreningarna om att fasa ut kolgruvorna till 2049, som sysselsätter cirka 80 000 polacker.

– Det skapar många utmaningar för de mest utsatta regionerna. När vi formulerar policyn för omställningen är därför första punkten att den ska vara rättvis. Det är extremt viktigt för oss med särskild finansiering riktad till dessa regioner, säger minister Kurtyka.

Det är här EU kommer in i bilden. När EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen förra året presenterade EU:s gröna giv, vägen mot klimatneutralitet, talades om att mobilisera 100 miljarder euro (1 000 miljarder kronor) fram till

2027. Pengarna ska investeras i regioner som påverkas mest ekonomiskt och socialt.

De medel som Polen får ska framför allt gå till att skapa nya arbetstillfällen, enligt Kurtyka. Omställningen påverkar även hushållens ekonomi när det billiga kolet ska ersättas. Michal Kurtyka säger att energifattigdomen ökar när kostnader blir 20–30 procent högre inom tio år.

– Det slår oproportionerligt hårt mot fattigare länder och regioner, säger klimatministern och räknar med att övriga EU-länder visar sin solidaritet med Polen.

EU har avsatt medel i budgeten, som ska gälla från årsskiftet.

Dessutom finns ett stödpaket för att motverka coronakrisen med klimatet som en hörnsten.

Situationen kompliceras av att Polen och Ungern lagt in veto mot budget och coronapaketen.

Länderna vill inte att utbetalningarna kopplas till att de måste följa rättsstatens principer med bland annat oberoende domstolar.

– Det pågår en diskussion. Jag hoppas att den kan lösas på ett konstruktivt sätt av Europeiska rådet, säger Michal Kurtyka.

Nästa möte med rådet, EU-toppmötet med stats- och regeringschefer, är den 10–11 december. Då ska ledarna även ta ställning till om utsläppen ska minska med minst 55 procent till 2030.

Är Polen redo att vid toppmötet stödja det målet?

– Jag hoppas vi kan nå en kompromiss och jag är övertygad om att vi kan arbeta tillsammans för att hitta en väg framåt.

EU:s andra lagstiftande församling, parlamentet, vill att utsläppen minskar med 60 procent. Förslaget om ”minst 55

procent” kan tyckas nära. Men ledamoten Jytte Guteland, (S), som ska förhandla med rådet, är tydlig med att det inte räcker. – I en lagstiftning kan man inte skriva ”minst”. Vi måste komma fram till en procentsats och för att klara Parisavtalets mål behöver EU egentligen minska utsläppen med 65 procent, säger hon.

Pia Gripenberg

Fyra döda i explosion utanför Bristol

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Storbritannien. Fyra personer dödades och en femte skadades när en kemikalietank exploderade på en vattenreningsanläggning i en förort till Bristol i sydvästra England.

Luke Gazzard, talesperson för räddningstjänsten i området, kallar insatsen för ”mycket

utmanande” och ”en hemskt sorglig händelse”.

Enligt polisen var tre av dödsoffren anställda av reningsverket medan den fjärde var en underentreprenör. Polisen kunde på torsdagskvällen ännu inte säkert säga vad orsaken till explosionen var men händelsen misstänks inte vara terrorrelaterad.

TT-AFP

Vårdpersonal kan få vaccin mot covid-19 i januari

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Finland.

Den finländska regeringen planerar att erbjuda vaccin mot covid-19 till hela befolkningen, och hoppas kunna börja med utvald vårdpersonal i januari.

– Finlands mål är att skydda hela befolkningen genom att erbjuda vaccin gratis till alla som vill och som inte har några hälsomässiga hinder, säger familje- och omsorgsminister Krista Kiuru. De första doserna kommer att ges i januari till vårdpersonal som arbetar med covidpatienter eller som jobbar på äldreboenden, enligt regeringen. Därefter planerar man att vaccinera de äldre och andra sårbara grupper.

TT-Reuters

Man dömd för terrorbrott i Syrien

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Ungern. En domstol i Ungern har dömt en man till fängelse i 30 år för terrorbrott och brott mot mänskligheten. Rätten anser honom skyldig till brutala mord i Syrien 2015 i egenskap av befäl i terrorrörelsen IS.

”Han var personligen inblandad i avrättningen av flera personer”, skriver domstolen.

Mannen åtalades för att ha lett en IS-grupp i provinsen Homs.

Uppgiften var att sammanställa en dödslista över ”fiender till islam”, enligt domstolen.

Åklagarna anser att gruppen dödade minst 25 personer, däribland barn.

TT-AFP

Jag vill inte att valen ska vara en kamp mellan smutsiga metoder.

FREDAG 4 DECEMBER 2020

EU:s värderings- och
öppenhetskommissionär Vera
Jourová apropå en ny
handlingsplan för att stärka
demokratin. Där ingår bland
annat förslag med krav på

öppenhet när det gäller politisk
reklam på internet. I planen
utlovas även framtida sanktioner
mot den som sprider falska
nyheter och desinformation.
TT

Nio döda i översvämningar

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Thailand. Översvämningar i södra Thailand har krävt nio människors liv, och områdets invånare kurar inför ännu mer regn som är på väg. Dödsoffren har krävts i provinsen Nakhon Si Thammarat, där myndigheterna har utropat nödläge och där över en halv miljon människor i 210 000 hushåll påverkats av katastrofen – bland annat i form

av skadade eller förstörda bostäder.

Nästan 150 000 hektar jordbruksmark ligger under vatten.

TT

170

FREDAG 4 DECEMBER 2020

vilda elefanter är till salu i Namibia. Orsaken till att elefanterna auktioneras ut uppges bland annat vara att beståndet ökar och att elefanterna riskerar att falla offer för tjuvskyttar när djuren breder ut sig i befolkade områden. Antalet elefanter i Namibia har sedan 1995 ökat från 7 500 till omkring 24 000. TT-Reuters

Historisk rättegång om krigsbrott i Liberia

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Schweiz/Liberia.

Den tidigare gerillabefälhavaren Alieu Kosiah ställdes under torsdagen inför rätta i Schweiz misstänkt för krigsbrott under Liberias brutala inbördeskrig.

45-årige Kosiah, som greps i Schweiz 2014, anklagas för mord, våldtäkt och flera andra brott under den konflikt som skördade omkring 250 000 människors liv mellan 1989 och 2003. Om han fälls blir han den första liberianen att dömas för krigsbrott begångna under konflikten. Rättegången hålls i Schweiz federala brottmålsdomstol i staden Bellinzona. Kosiah nekar till anklagelserna.
TT-AFP

Roskilde först med artister till sommarens festivaler

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Danska Roskildefestivalen presenterade på torsdagen sina 29 första artister till sommarens evenemang. Även svenska Way out west är stand by för en festival i sommar. Pandemiläget förutsätter dock att

arrangörerna får klartecken från högre ort.

Festivalledningen hoppas att med start den 26 juni 2021 öppna utomhusfestivalen i Roskilde för över 100 000 besökare.

Flerdagarspassen är redan slutsålda då merparten av alla som köpte dessa till årets inställda festival har behålla dem till nästa år. Det kommer dock att släppas endagsbiljetter.

Bland de mest namnkunniga artisterna som redan bokats till festivalen märks syskontrion Haim, rapparen Megan Thee

Stallion, Faith No More och The Strokes.

– Eftersom årets festival ställdes in så arbetar vi nu verkligen hårt för att kunna genomföra festivalen nästa år. Vi har gett ett löfte till vår publik och deras biljetter har överförts från 2020.

När vi nu tillkännager en ny festival beror det på att vi är optimistiska inför framtiden, säger Roskildefestivalens chef Signe Lopdrup till Politiken.

– Myndigheterna har inte haft möjlighet eller tid förrän nu, det har vi stor förståelse för, men nu måste det hända någonting om

det här ska hinnas med
tidsmässigt.

Festivalledningen har bland annat
samarbetat med medicinsk
expertis för att finna sätt att
skydda besökarna på
festivalområdet från
coronaviruset. Till exempel med
hjälp av snabbtester och särskilda
coronapass för smittfria.

– Vi tänker kombinera att screena
besökarna med att göra
besökarnas biljetter identifierbara
och skapa fler former för att ge
publiken tillgång till
hygieninrättningar, säger
Lopdrup.

Hon betonar samtidigt att
möjligheterna att lyckas med att
arrangera en festival i sommar
förutsätter stöd från regeringen
och hälsovårdsmyndigheterna.

Det är därför ”absolut
nödvändigt” att de snarast blir
involverade i processen.

Det danska kulturdepartementet
är i dialog med flera danska
festivalledningar, men betonar att
det är för tidigt att säga om det är
realistiskt att arrangera
musikfestivaler i landet sommar –
”att hålla festivaler beror på
infektionssituationen”,
understryker en talesperson.

Hittills har 29 danska och utländska artister bokats för framträdanden på Roskildefestivalen mellan den 26 juni och 3 juli i sommar. Bland dessa märks också Anderson Paak & The Free Nationals (US), Slowthai (UK), Big thief (US), Deftones (US), Doja Cat (US) jämte Fatoumata Diawara feat. Angélique Kidjo & Yael Naïm (INT) och Jimmy Eat World (US). Ola Broquist, programansvarig och en av grundarna av Way out west-festivalen i Göteborg, befinner sig i ett liknande läge som sina danska festivalkollegor.

– Man kan säga att vi är stand by och beredda att göra festivaler, men parallellt måste vi ju förhålla oss till utvecklingen av både smitta, vaccin och Folkhälsomyndigheten och regeringens regler och restriktioner. Så det är lite av ett gasa och bromsa-läge, säger han till DN.

Georg Cederskog

georg.cederskog@dn.se

Utsatta kinesiska arbetare får vår jul att glimma

FREDAG 4 DECEMBER 2020

”Merry Christmas, Yiwu”

Regi & manus: Mladen Kovacevic

Medverkande: Hu Peiru, Li

Mapeng, Fang Libao m fl. Längd:

1 tim 33 min (från 15 år).

Biopremiär.

Betyg: 3

Jag trodde jag skulle se en trevlig julfilm, att titelns Yiwu var namnet på någon gullig liten manga-tecknad ekorre som får en jättestor hasselnöt i julklapp. Så är det inte. ”Merry Christmas, Yiwu” är en dokumentär om den lilla staden Yiwu i Kina med en befolkning på 1,2 miljoner.

Yiwu är känd för att tillverka en enorm mängd krimskrams av alla slag, billiga smycken, nyckelringar, ljusslingor. Därtill finns det i Yiwu ungefär 600

mycket trista och slitna fabriker som tillverkar julpynt av alla de slag: Tomteluvor, julgranskulor och all tänkbart glittrigt som håller en säsong och sedan hamnar på tippen om man har tur. Eller kanske i havet om man inte har det.

När jag ser hur gamla och unga människor sliter med att just göra tomteluvor – för hand – ångrar jag bittert just tomteluvorna jag köpte för att göra min redaktions digitala möten lite roligare.

Troligtvis kommer de från Yiwu och är gjorda av någon underbetald sate. För även om

”Merry Christmas, Yiwu” har ett brett persongalleri är det ingen som blir rik på att sitta på en trasig pall och sy tomteluvor.

Fabriksägaren, kanske, de stora västerländska affärskedjorna som säljer prylarna, absolut och rederierna som skeppar iväg varorna i dess oerhörda mängder.

”Merry Christmas, Yiwu” är ingen munter julfilm alls. Däremot är filmen, vacker, drömsk och poetisk. Inte alls en propagandarulle med bara ett budskap – bojkotta julen.

Regissören Mladen Kovacevic har en mästerlig hand med sina

medverkande. Filmen utspelar sig i långa tablåer. Personer talar med varandra på avstånd. Inga intervjuer, knappt några närbilder, ingen pålagd musik. Men musik finns det i massor, folk sjunger karaoke, de sjunger när de jobbar, när de är ute och går och när de gör kvällsgymnastik i grupp. När arbetet är enformigt och dystert är musik ett glädjeämne alla kan förstå. Mat är också räddningen. Många av samtalen Kovacevic har fångat sker runt middagsbord och även lunchtallrikar. Till en början tror jag att detta är en spelfilm – hur

annars kan man få tillåtelse att filma folk i hemmet, på restaurangen, på jobbet, när de talar i telefon?

Det är allmänt känt att kinesiska föräldrar ofta måste lämna sina barn till morföräldrar och farföräldrar för att jobba på annan ort. Familjer återförenas några dagar under det kinesiska nyåret och skiljs åt igen rätt fort.

Samtalen som Kovacevic fångar mellan barn och föräldrar, systrar och bröder är sorgliga, trevande, fåordiga och distanserade.

Familjer känner inte varandra längre. Och jag tänker på hur vi

hade reagerat om hela Göteborg var sysselsatt med att tillverka allt guldigt och rött som förbrukas i Kina under nyårsfirandet.

Problemet med "Merry Christmas, Yiwu" är dock att den bitvis är otroligt seg. Vissa tagningar är alldeles för långa. Och med det stora persongalleriet kommer vi aldrig någon riktigt nära.

Se mer. Tre kinesiska dokumentärer: "Ai Weiwei: Never sorry" (2012), "Kinas överblivna män" (2017) och "One child nation" (2019).

Jane Magnusson
kultur@dn.se

The Mamas får ny chans att ta sig till Eurovision

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Nu är hela startfältet i nästa års Melodifestival presenterat. Hela fem tidigare vinnare av tävlingen kommer att kämpa om segern – bland dem förra årets vinnare The Mamas.

I våras fick resan ett snöpligt slut för den regerande vinnartrion The Mamas, som missade chansen att ta "Move" till Eurovision song contest när pandemin bröt ut och ställde in tävlingen. Nu blir det som många redan har listat ut – nästa år gör de comeback i tävlingen. Ett beslut som trots allt inte var självklart, berättar Dinah Yonas Manna.

– Vi har haft fullt upp med att smälta året. Men vi har hela tiden sagt: Kommer rätt låt så kör vi. Och när vi hörde "In the middle" så var det lite som att bli kär och

inte kunna värja sig, säger Dinah Yonas Manna.

Låten som är skriven av Emily Falvey, Robin Stjernberg och Jimmy Jansson beskriver hon som ett anthem som hyllar alla de fans som stöttat dem under året.

– Likt "Move" så har den ett upplyftande budskap om att vi är starka tillsammans, men om "Move" var dans och fest så handlar "In the middle" mer om att sjunga från hjärtat och beröra folk på det sättet.

Hur tänker ni om att ni nu måste börja om från början och tävla på samma premisser som alla andra?

– Det kan man inte lasta någon för. Det är som det är, och då får man gilla läget. Vi känner oss inte så snuvade som man kanske tror. Jag nyper mig fortfarande i armen för att vi har vunnit Mello. Det är en fjäder i hatten att vi 2020 är historiskt obesegrade. Det kan vi alltid falla tillbaka på, säger Dinah Yonas Manna.

Under torsdagen presenterade SVT de sista tio i startfältet som nu är komplett. Tävlar mot The Mamas gör bland annat Eric Saade, Jessica Andersson och Melodifestivalsdebuterande dansbandet Sannex. För Eric

Saade, som firar 10-årsjubileum med Melodifestivalssegern "Popular" nästa år, krävde det Christer Björkmans avgång för att det skulle bli verklighet.

– Christer har tjatat hela sommaren om att jag ska vara med en sista gång innan han slutar. Jag lovade honom ju det en gång för länge sedan, och insåg att: "Shit, nu är det sista chansen", säger Eric Saade som tillägger att han längtat efter att stå på scen under coronaåret.

För tio år stod det mellan dig och Danny Saucedo i finalen. Hur känns det nu att trion Danny

Saucedo, Anton Ewald och du själv ska tävla mot varandra?

– För det första: alla tre är vänner. För det andra är vi inga flickidoler längre som vissa vill få det till, vi är väl alldeles för gamla för det nu? Jag är med av ren kärlek till tävlingen och hoppas att vi alla tre får gå till final. Mitt fokus handlar mer om att Sverige måste vinna Eurovision. Hur fett vore det inte om Christer Björkman får sluta i topp? Det är Christers år nästa år, inte vårt.

Karin Gunnarsson är tävlingsproducent för Melodifestivalen 2021. Hon ser att

rock gör en comeback efter att ha lyst med sin frånvaro.

– Det går alltid trender och vågor, vissa år matchar det inte utbudet. Det ska ju ändå vara relevant, modernt och autentiskt. Det har pratats en del om rockens avsaknad och det har nog fått fler att vilja vara med. Sedan har vi också signalerat om att rocken inte synts till på länge, säger Gunnarsson.

Precis som rocken så återvänder dansband med artister som Arvingarna och Sannex. Vad mer utmärker årets startfält?

– Vi har fem tidigare vinnare med, förra årets vinnare möter tvåan och det har aldrig hänt tidigare. Sedan upplever jag att artisterna är väldigt sugna på att stå på scen. Det finns ett sug efter att få möta en publik, även om den sitter framför tv:n. Det är en glädje som är större än tävlingsmomentet även om jag tror att när det väl gäller är de riktiga vinnarskallar. Nästa års Melodifestivalsturné är inställd och i stället kommer alla sex program att livesändas från Annexet i Stockholm, utan publik.

– Det är tråkigt att det inte är någon publik men vi har vänt det till något kreativt. Vi försöker göra det vi inte kunnat förut, exempelvis med olika bildvinklar. Scenen får också ett helt annat uttryck nästa år, men mer än så kan jag inte säga. Tidigare i höstas sades det att formen på Melodifestivalen ska göras om 2022 men att förändringen ska börja synas redan nästa år. Enligt Karin Gunnarsson försöker SVT att skruva på formatet varje år och säger att man är i gång med att se över upplägget för 2022.

– Men det är flera parametrar som kan spela roll, typ hur man presenterar artister eller hur publiken interagerar. Men det är ett arbete som pågår och jag kan inte gå in djupare på det.

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se

Alla 28 tävlande i Melodifestivalen 2021

The Mamas – ”In the middle”

Låtskrivare: Emily Falvey, Robin Stjernberg, Jimmy Jansson

Jessica Andersson – ”Horizon”

Låtskrivare: David Kreuger,
Fredrik Kempe, Marcus Lindén,
Christian Holmström

Sannex – ”All inclusive”

Låtskrivare: Greta Svensson,
Hans Thorstensson

Clara Klingenström – ”Behöver
inte dig idag”

Låtskrivare: Clara Klingenström,
Bobby Ljunggren, David Lindgren
Zacharias

Efraim Leo – ”Best of me”

Låtskrivare: Efraim Leo, Cornelia
Jakobsdotter, Amanda
Björkegren, Herman Gardarfve

Tusse – "Voices"

Låtskrivare: Joy Deb, Linnea Deb,
Jimmy "Joker" Thörnfeldt, Anderz
Wrethov

Julia Alfrida – "Rich"

Låtskrivare: Julia Alfrida, Jimmy
Jansson, Melanie Wehbe

Alvaro Estrella – "Baila baila"

Låtskrivare: Anderz Wrethov,
Linnea Deb, Jimmy "Joker"
Thörnfeldt

Klara Hammarström – "Beat of
broken hearts"

Låtskrivare: David Kreuger,
Fredrik Kempe, Niklas Carson
Mattson, Andreas Wijk

Eric Saade – "Every minute"

Låtskrivare: Jimmy "Joker"
Thörnfeldt, Linnea Deb, Joy Deb,
Eric Saade

Dotter – "Little dot"

Låtskrivare: Johanna "Dotter"
Jansson, Dino Medanhodzic

Elisa Lindström – "Den du är"

Låtskrivare: Bobby Ljunggren,
Ingela Pling Forsman, Elisa
Lindström

Lillasyster – "Pretender"
Låtskrivare: Isak Hallén, Jakob
Redtzer, Martin Westerstrand, Ian
Paolo Lira, Palle Hammarlund

Frida Green – "The silence"
Låtskrivare: Anna Bergendahl,
Bobby Ljunggren, David Lindgren
Zacharias, Joy Deb

Charlotte Perrelli – "Still young"

Låtskrivare: Thomas G:son,
Bobby Ljunggren, Erik Bernholm,
Charlie Gustavsson

Patrik Jean – "Tears run dry"
Låtskrivare: Herman Gardarfve,
Patrik Jean, Melanie Wehbe

WAHL feat. SAMI – "90-talet"
Låtskrivare: Sami Rekik,
Christopher Wahlberg, Josefin
Glenmark, Jesper Welanders,
Andreas Larsson

Nathalie Brydolf – "Fingerprints"

Låtskrivare: Andreas Stone
Johansson, Etta Zelmani, Laurell
Barker, Anna-Klara Folin

Anton Ewald – "New religion"
Låtskrivare: Jonas Wallin, Joe
Killington, Anton Ewald, Maja
Strömstedt

Danny Saucedo – "Dandi dansa"
Låtskrivare: Danny Saucedo, Karl-
Johan Råsmark

Lovad – "Allting är precis likadant"
Låtskrivare: Mattias Andréasson,
Alexander Nivek, Lova Drevstam,
Albin Johnsén

Kadiatou – "One touch"
Låtskrivare: Joy Deb, Linnea Deb,
Jimmy "Joker" Thörnfeldt, Anderz
Wrethov

Mustasch – "Contagious"
Låtskrivare: Ralf Gyllenhammar,
David Johannesson

Eva Rydberg & Ewa Roos –
"Rena rama ding dong"
Låtskrivare: Göran Sparrdahl,
Kalle Rydberg, Ari Lehtonen

Emil Assergård – "Om allting
skiter sig"

Låtskrivare: Emil Assergård,
Jimmy Jansson, Jimmy "Joker"
Thörnfeldt, Anderz Wrethov,
Johanna Wrethov

Tess Merkel – "Good life"
Låtskrivare: Tony Malm, Tess
Merkel, Palle Hammarlund, Mats
Tärnfors

Paul Rey – "The missing piece"
Låtskrivare: Fredrik Sonefors,
Laurell Barker, Paul Rey

Arvingarna – "Tänker inte alls gå
hem"

Låtskrivare: Stefan Brunzell,
Nanne Grönvall, Thomas G:son,
Bobby Ljunggren

Alla 28 bidrag presenteras utan
inbördes ordning. Det är ännu inte
känt vilka som tävlar i respektive
deltävling.

Sverige och andra länder stäms av klimataktivister

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Sverige och 32 andra stater har stämts i Europadomstolen av unga klimataktivister för att de gör för lite för att hindra klimatkrisen. Domstolen har nu bett länderna yttra sig angående anklagelsen.

Ett unikt fall, enligt Jonas - Ebbesson, professor i miljö rätt.

Att stater inte gör mer för att hindra klimatkrisen är ett brott mot de mänskliga rättigheterna som ingår i Europakonventionen. Det hävdar sex unga portugisiska aktivister som har vänt sig till Europadomstolen och stämt 33 länder för att de inte gör tillräckligt för att minska utsläppen av växthusgaser. De hävdar att tuffare klimatåtgärder är nödvändiga för att säkra deras framtida fysiska och mentala hälsa, hindra diskriminering av unga och skydda deras rätt att

träna utomhus och leva utan ångest.

Europadomstolen har nu beordrat de 33 berörda länderna – förutom de 27 EU-länderna är det Norge, Ryssland, Schweiz, Storbritannien, Turkiet och Ukraina – att svara på ungdomarnas anklagelse att regeringarna inte gör tillräckligt för att minska utsläppen av de växthusgaser som driver på klimatförändringen. Domstolen vill veta hur länderna ser på hur frågan förhåller sig till Europakonventionen.

– Det är ett väldigt ovanligt beslut. I vanliga fall när domstolen får en ansökan är det standard att kontrollera att den som klagat först har utnyttjat de nationella domstolarna. Det är en etablerad princip i internationell rätt, säger Jonas Ebbesson, professor i miljö rätt.

– Kärandena gör i sin ansökan en sak av att det inte är möjligt att använda nationella domstolar eftersom fallet är speciellt och handlar om 33 länder. De trycker också på att klimatfrågan är så brådskande att de inte hinner vänta på processer. Det är något

som domstolen fångar upp och den har möjlighet att ge frågan prioritet.

I Sverige bekräftar regeringskansliet att de har fått en begäran från Europadomstolen, men vill inte kommentera innan de har analyserat ärendet.

– Fallet är unikt på flera sätt. Dels för att så många regeringar är stämnda samtidigt, dels för att frågan är komplex och för det sätt som domstolen har agerat på.

Jonas Ebbesson betonar att det i dagsläget inte går att säga hur domstolen kommer att handla, men att det är tydligt att den inte

har beslutat sig för att stänga dörren och avvisa målet.

Fallet togs till Europadomstolen i september efter att Portugal upplevt den hetaste juli på 90 år.

Men initiativet startade för tre år sedan efter de förödande

skogsbränderna i Portugal som dödade mer än 120 människor.

Fyra av målsägarna kommer från ett av de områden som drabbades värst.

Att klimatfrågan blir rättsfall är en trend. Det mest kända är det så kallade Urgendafallet i

Nederländerna. Landets Högsta domstol beslutade förra året att

regeringen inte hade gjort tillräckligt för att minska utsläppen av koldioxid och gick därmed på miljöorganisationen Urgendas linje. Domstolen beslutade att utsläppen av växthusgaser måste minska med minst 25 procent till slutet av 2020 jämfört med 1990 års nivå. I Norge väntas inom kort en dom från Högsta domstolen i ett fall där miljöorganisationer har stämt norska staten för att den öppnat för utvinning av olja och gas i nya havsområden i Arktis.

– Under mer än tio år har det varit en ökande trend att

klimatfrågan hamnar i rätten.

Fram till för några år sedan var det mest lågintensiva mål men nu har flera fall fått mycket stor uppmärksamhet, och det sprider sig, säger Jonas Ebbesson.

I både det norska och det nederländska fallet har Europakonventionen använts som argument av miljöorganisationerna.

– Europadomstolen ser nu att det finns en rad fall där klimatfrågan har kopplats till Europakonventionen. Om flera nationella domstolar tolkar och tillämpar konventionen på olika

sätt, kan rättspraxis bli otydlig.
Jag tror att Europadomstolen
därför gärna vill pröva ett fall,
säger Jonas Ebbesson.
Länderna ska komma in med svar
till domstolen i slutet av februari.
Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Olof Palme får monument i Santiago

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Olof Palme får ett minnesmärke
tillägnat sig i Chiles huvudstad
Santiago, rapporterar Sveriges
Radio Ekot. Landets senat vill
uppmärksamma att Palme
skyddade chilenska medborgare
under militärdiktaturen på 1970-
och 1980-talen.

TT

Skilda regler kring skidåkning skapar osämja i Europa

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Skidsemester eller inte skidsemester? Det är frågan inför juledigheten i Central- och Sydeuropa, där ett stort bråk har brutit ut mellan

Schweiz, Österrike och Spanien på ena sidan, och Frankrike, Tyskland och Italien på den andra. Det handlar så klart om risken för spridning av coronaviruset.

Snödjupet är nu över två meter på flera skidorter i Alperna och i helgen väntas ännu mer snö.

Bilder på gnistrande, vita skidbackar sprids på sociala medier.

Enda problemet: det är tomt i många av pisterna.

Enbart i Ischgl i Tyrolen tros fler än 6000 turister från omkring 45 länder ha smittats i våras, då den

österrikiska skidorten kom att kallas "Europas Wuhan".

Tysklands förbundskansler Angela Merkel är en av de som till varje pris vill undvika en upprepning – och tillsammans med Frankrikes president Emmanuel Macron har hon försökt få till en europeisk överenskommelse om att hålla skidorterna stängda över jul och nyår.

Det har stött på hårt motstånd. I Schweiz har landets regering lovat att skidorterna ska få hålla öppet över jul och nyår. Vissa restriktioner gäller, som munskydd i kabin- och stolsliftar,

avstånd i liftköer och stängda barer och nattklubbar. Men skidåkningen är igång sedan några veckor tillbaka.

Så även snart i Katalonien, där smittspridningen har minskat och den spanska kungafamiljens föredragna skidort Baqueira-Beret fått tillstånd att öppna sina pister i Pyrenéerna den 11 december.

Till och med i Österrike har regeringen bestämt att skidliftarna ska få dra igång – om än inte förrän på julafton.

– Vår förväntan är att vi kan trycka ned smittspridningen fram till jul så att vi kan fira en värdig

jul och att utomhussporter – nyckelordet är skidåkning – kommer att vara möjliga, sa förbundskansler Sebastian Kurz i veckan.

Hotell, barer och restauranger ska fortsatt hålla stängt till åtminstone den 7 januari, samtidigt som tio dagars karantän avkrävs resenärer från de flesta länder i Europa. Det österrikiska öppnandet är i nuläget främst riktat till boende nära skidorterna, enligt Kurz.

– Skidåkning är en utomhussport och en individuell sport, så rent epidemiologiskt måste den

bedömas annorlunda än de utskänkingsställen där vi vet att smitta ofta sprids, lade förbundskanslern till.

I grannlandet Italien gör premiärminister Giuseppe Conte en helt annan bedömning: – Allt som rör semester på snö är svårt att kontrollera. Så vi kan inte tillåta skidsemestrar. Vi har inte råd med det, säger Conte, som är påtagligt irriterad över bristen på samordning i EU.

Bråket handlar till stor del om vad man menar med ”att ha råd”.

Skidturismen är en viktig ekonomisk sektor i många länder i

Europa – och inte minst i Schweiz, som kan strunta i påbud från Bryssel eftersom landet inte är EU-medlem.

Även i de franska alperna står tusentals jobb på spel. Där växer nu frustrationen. I Châtel, vid gränsen till Schweiz, har den lokale borgmästaren valt att hänga schweiziska flaggor på stadshuset i protest mot att franska skidliftar inte får öppna före mitten av januari.

– Regeringen hade lovat att lyssna på oss. I stället drog de undan mattan. På ena sidan gränsen får du åka skidor, men inte på den

andra. Det är absurt, säger borgmästaren till kanalen France24.

Den franska regeringen har gett tillstånd för långfärdsskidor och att hotell håller öppet – men står på sig om skidliftarna.

– Vi måste förebygga smittspridning. Vi kommer nu att göra stickprovskontroller vid gränserna, och de som varit på skidsemester utomlands kommer att tvingas till sju dagars karantän och att göra test, sa Frankrikes premiärminister Jean Castex i veckan.

Avsikten är tydlig: att avskräcka fransmännen från att åka på skidsemester till Schweiz och Spanien.

Det återstår att se om det fungerar.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Fakta. Så gör olika länder i Europa

I Schweiz har skidorter nu fått öppna, om än med restriktioner som krav på munskydd, användande av handsprit och

avstånd i liftar. Barer och nattklubbar håller stängt.

I Österrike ges grönt ljus från och med julafton – men för länder med fler än 100 fall per 100 000

invånare under en 14-

dagarsperiod införs karantänkrav.

I Frankrike och Tyskland håller skidorterna helt stängt till mitten av januari. I Italien pågår ännu en debatt.

I Spanien har smittspridningen börjat minska och den 11 december tillåts skidorter i bland annat Pyrenéerna att öppna.

I Sverige, Norge och Finland är beskedet hittills att skidorterna kan hålla öppet.

Tyska politiker vill utreda om protestvågen hotar demokratin

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Förtvivlade restaurangägare som vill få öppna igen. Eller konspirationsteoretiker, högerextremister och vaccinkritiker.

Demonstrationerna mot coronarestriktionerna i Tyskland lockar människor med helt olika syn på världen. Nu vill politiker utreda om den så kallade Querdenkerrörelsen hotar demokratin.

– Vi håller ögonen på den – av goda skäl, säger Thomas Strobl, inrikesminister i Baden-Württemberg.

I februari 1943 blir 21-åriga Sophie Scholl halshuggen. Hon avrättas av den tyska nazistregimen för att hon delat ut flygblad som uppmanat befolkningen att göra motstånd.

I november 2020 kliver en 22-årig kvinna upp på en scen i Hannover. Hon har delat ut flygblad för att protestera mot de restriktioner som den tyska regeringen infört för att minska risken för spridning av det nya coronaviruset.

– Jag känner mig som Sophie Scholl, säger 22-åringen.

Det är svårt att definiera den rörelse som under coronapandemin samlat tusentals människor för att protestera mot restriktionerna i Tyskland. I medierna kallas de ofta för ”Querdenker”, vilket

direktöversatt betyder "tvärtänkare". Ursprunget är en grupp som bildades i Stuttgart i april, med målet att upphäva de restriktioner som införts under pandemin. Åtgärderna kränker de grundlagsskyddade rättigheterna, menar Querdenkerrörelsen, som kräver att de stoppas. Sedan den första demonstrationen i Stuttgart har en rad protester med tusentals deltagare arrangerats i olika delar av Tyskland. Här har egenföretagare som vill rädda sin ekonomi stått sida vid sida med högerextremister, personer som

förnekar att viruset existerar och vaccinationsmotståndare. Vid flera demonstrationer har poliser och journalister attackerats. Nyligen uppmärksammade flera tyska medier att Querdenkergruppens grundare organiserat ett möte med en känd medlem i den antisemitiska och rasistiska "Reichsbürger"-rörelsen. Enligt landets grundlag kan organisationer och partier som bedöms kunna skada eller inskränka demokratin förbjudas. Reichsbürgerrörelsen är, sedan ett beslut i mars, inte längre tillåten.

Nu vill flera lokalpolitiker att även Querdenkerrörelsen ska utredas.
– Vi håller ögonen på den, med goda skäl, sa inrikesministern i Baden-Württemberg nyligen i tysk tv.

Sven Reichardt, professor i samtids- historia vid universitetet i Konstanz, har studerat rörelsen.
– Demonstranterna förenas av sitt missnöje. De ifrågasätter regeringen och misstror etablerade medier, säger han. Enligt Sven Reichardt är det inte första gången som människor med olika politiska ideologier och perspektiv förenas för att uppnå

ett gemensamt mål. Under 80-talet engagerade sig exempelvis västtyska kommunister, kristdemokrater och kyrkliga representanter sida vid sida i freds-rörelsen. En tydlig skillnad är, enligt Reichardt, att demonstranterna i dag har tillgång till sociala medier och internet. Det har gjort det möjligt för dem att distansera sig från etablerade medier och skapa egna informationskanaler.
– I diskussionsforum som knappt modereras nedvärderas vetenskap. Personer påstår sig veta mer om coronaviruset än

utbildade virologer, säger Sven Reichardt.

Thomas Laschyk, grundare av bloggen Volksverpetzer som fokuserar på att dementera falska nyheter och konspirationsteorier, skriver till DN att personer som är ledande i Querdenker-rörelsen dagligen sprider lögner om pandemin.

”Högerextremister och konspirationsteoretiker påstår att coronapandemin utnyttjas för att omvandla Tyskland till en diktatur. De kräver att regeringen avgår och att en ny grundlag stiftas”, skriver han.

Myter om att barn skulle kvävas av munskydd och att corona inte är värre än en vanlig influensa har cirkulerat i Querdenkerkretsar, enligt Thomas Laschyk. Ett påstående om att virologen Christian Drosten, Tysklands motsvarighet till Anders Tegnell, hittat på sin doktorstitel fick så stor spridning att universitetet nyligen publicerade en artikel på sin webbsida där de dementerade ryktet.

Laschyk tror att många människor lockas att tro på konspirationsteorier eftersom de känner en stark längtan efter att

få höra att coronaviruset inte är så farligt.

”Många önskar att corona skulle vara en harmlös sjukdom – då hade livet varit lättare. Därför tror de gärna på personer som påstår att det är så”, skriver han.

Querdenkerrörelsen har väckt stor uppmärksamhet i medier, men en stor majoritet av den tyska befolkningen vill behålla eller till och med skärpa coronarestriktionerna. Enligt en undersökning som tyska ARD publicerat den 20 november anser 72 procent av de tillfrågade att

restriktionerna är väl avvägda, eller att de bör skärpas ytterligare. Den 22-åriga kvinna som vid demonstrationen i Hannover beskrev sig själv som en ny Sophie Scholl fick snabbt mothugg. Ett filmklipp från platsen visar hur en åskådare kommer fram och avbryter henne.

– Sånt skitsnack, säger mannen, och anklagar kvinnan för att förminska Förintelsen.

Även på sociala medier fördömdes och hånades uttalandet. I november väckte även ett annat citat från en demonstrant, en 11-årig flicka som höll ett tal i

Karlsruhe, starka reaktioner. Flickan berättade hur hon nyligen i hemlighet firat sin födelsedag tillsammans med sina vänner. Barnen höll sig tysta, för att inte grannarna skulle märka att de bröt mot restriktionerna.

”Det kändes som i Anne Franks gömställe”, sa 11-åringen.

Coronarestriktionerna innebär tveklöst inskränkningar av människors frihet, säger professor Sven Reichardt. Men att jämföra den nuvarande tyska regeringen med Nazityskland kallar han absurt.

– När jag hörde den unga kvinnan beskriva sig som Sophie Scholl undrade jag vad människor egentligen lärt sig om historien, säger han.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

Fakta. Över en miljon bekräftade fall i Tyskland

Tyskland hade på fredagen 1 145 645 bekräftade fall av covid-19, enligt en sammanställning av Johns Hopkins-universitetet. Liksom i Sverige sjönk antalet bekräftade fall under sommaren,

för att sedan öka igen under hösten.

Enligt statistik från den 4 december har 18 135 personer dött efter att ha smittats med det nya coronaviruset. Den 2 december registrerades det högsta antalet dödsfall under ett dygn sedan början av pandemin – 487 stycken.

Källa: Robert Koch-institutet och Johns Hopkins-universitetet

Danmark sätter stoppdatum för oljeletning

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Danmark har beslutat att sätta stopp för nya tillstånd att leta efter gas och olja i Nordsjön. Och från år 2050 ska landet helt sluta med fossila aktiviteter. Isabella Lövin (MP) välkomnar beskedet.

Ett omgående stopp för nya tillstånd för olje- och gasletning, samt stopp för dansk olje- och gasutvinning i Nordsjön 2050, har beslutats av den danska regeringen och folketinget.

– Vi har träffat ett historiskt beslut för Danmark. Det är i linje med vårt beslut att vara fossilfri till 2050, säger Dan Jørgensen, klimatminister till Danmarks Radio.

– Vi är EU:s största oljeproducent och därför kommer beslutet att uppmärksammas i världen.

Det nya avtalet tillåter vissa nya borrområden men även där gäller att aktiviteten ska upphöra 2050. Sveriges miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP) välkomnar beslutet:

– Beskedet gör mig väldigt glad. Vi kan inte fortsätta bryta nya fossila bränslen om vi ska stoppa klimatkrisen. Danmark har väldigt höga klimatambitioner och jag hoppas att fler länder följer efter.

För några dagar sedan kom en rapport som konstaterade att världen är på väg att år 2030 producera mer än dubbelt så

mycket fossila bränslen, 120 procent, än vad som kan förbrännas om den globala uppvärmningen ska begränsas till 1,5 grader.

– Vi pratar mycket om omställning i industrin men vi måste också fokusera mer på att minska produktionen av fossila bränslen. Det är den andra delen av ekvationen för att snabbare nå nollutsläpp. Då är beskedet att den fossila eran snart är slut för dansk del av väldigt stort värde, säger Johan Kuylenstierna, vice ordförande i Klimatpolitiska rådet.

Danmark har även beslutat att ta initiativ för att stötta regionen Esbjerg som har flest arbetstillfällen inom oljeindustrin. Dessutom ska de undersöka om tomma gas- och oljefält i framtiden kan användas som lagringsplatser för koldioxid.

– Det blir en allt större prispress på de fossila energislagen på grund av att förnybar energi börjar bli så billig. Oljan är inte minst kopplad till transportsektorn så omställning där krävs om vi ska komma bort från oljeanvändning, säger Johan Kuylenstierna.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Protestvåg skakar regimen i Havanna

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

**Vad som började som en liten
proteströrelse bland artister på
Kuba har på kort tid vuxit till en
politisk kris sedan
säkerhetsstyrkor slagit till mot
14 konstnärers hungerstrejk.
Efter att en av initiativtagarna**

frigavs i veckan har han och hans flickvän åter gripits.

Den som trodde att diktaturen på Kuba skulle lätta efter att Castro-familjen lämnade makten förra året har fått fel. President Miguel Díaz-Canel, tidigare utbildningsminister, har minst lika hårda nypor. Det visar hans hanterande av det så kallade San Isidro-upproret i Havanna som skakat Kuba den senaste månaden. Upproret började med att en polis gick in i rapparen och regimkritikern Denis Solís hem i Havannas historiska kvarter utan husrannsakan. Rapparen blev

förbannad, kallade polisen ”en uniformerad fegis” och sa att kommunistpartiets ordförande Raúl Castro var bög. Rapparen sa också att han föredrog att ha Donald Trump som president. Det råder ingen yttrandefrihet på Kuba utan rapparen kastades omedelbart i fängelse. Efter en expressrättegång inom 72 timmar dömdes rapparen till åtta månaders fängelse för ”respektlöshet mot överordnad”. När nyheten spred sig reagerade konstnärskollektivet San Isidro, som bildades i Havanna för två år sedan för att motsätta sig dekret

349 som möjliggör att konst kan censureras på Kuba.

Konstnärerna beslöt sig för att hungerstrejka till stöd för den fängslade rapparen. Tre av de 14 konstnärerna vägrade även att dricka vätska under sin hungerstrejk och när den ene av dem – Luis Manuel Otero Alcántara – varit utan vatten i sju dagar var han nära döden.

Regimen blev orolig att hans död skulle utlösa en massprotest, släckte ned Facebook, Instagram och Twitter i landet och bad säkerhetsstyrkorna att storma konstnärskollektivet. De

hungerstrejkande konstnärerna greps och fördes till sjukhus, respektive polisstationen.

Dert som sedan hände är någonting ytterst ovanligt på Kuba. Förra fredagen ställde sig över 300 musiker, konstnärer och författare utanför kulturdepartementet och demonstrerade för yttrandefriheten. Runt om demonstranterna samlades flera tusen poliser som kallats in för att kväsa protesten.

För att styra opinionen fabricerade regimen nyheter om att konstnärskollektivet San Isidro

fått stöd av USA och var fiender till revolutionen.

”Det oberoende Kuba accepterar ingen inblandning... De revolutionära kommer att slå tillbaka”, skrev president Miguel Díaz-Canel på Twitter.

När han utsågs till president för ett år sedan var det efter att Castrobröderna Fidel och Raúl styrt enpartistaten i 60 år. Många trodde att Díaz-Canel skulle ha en mildare framtoning, men hans agerande under det så kallade San Isidro-upproret visar att han fortsätter med diktaturens hårdföra metoder mot

oliktänkande. En dag efter att konstnären Luis Manuel Otero Alcántara blivit frigiven greps han och hans flickvän igen.

Den rådande situationen är den största politiska utmaningen, förutom pandemin, som Miguel Díaz-Canel behövt hantera sedan han tillträdde.

Regimens strategi är att demonisera San Isidro-rörelsen och försöka slå in en kil mellan den och de kulturarbetare som demonstrerade utanför kulturdepartementet i förra veckan. För att vinna tid har en dialog inletts med

kulturarbetarna, men det är oklart vad den kommer att leda till.

Kulturarbetarna har ännu inte fått träffa landets kulturminister för att diskutera bristen på yttrandefrihet inom kultursektorn. Med jämna mellanrum släcker också regimen ned sociala medier i landet för att hindra att San Isidro-rörelsen når ut med sitt budskap.

Henrik Brandão Jönsson

Fakta. 14 aktivister tog strid mot censuren

San Isidro-rörelsen bildades av 14 konstnärer i kvarteret San Isidro i

Havannas historiska kvarter för två år sedan. De kämpar för att få bort censuren inom konsten och att regimen ska införa yttrandefrihet. Sverige och Nederländerna driver på för att EU ska agera i frågan.

Första läkarna utexaminerade i oppositionens områden i Aleppo

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

**Kriget har tvingat
hundratusentals syrisk
studenter att hoppa av sina
högskolestudier. Men
öppnandet av ett universitet i
oppositionskontrollerade
områden har gett många hopp.
Nu har de första läkarna
utexaminerats.**

**– En stor glädje blandar sig
med oro, säger Fatema Derbak,
28, en av de nybakade läkarna.
Fatema Derbak började sina
studier på läkarprogrammet
hösten 2011 i Aleppo, på det enda
universitetet i norra Syrien. Då
hade den syriska revolutionen
utbrutit i mars, och läget blivit allt
våldsammare.**

Många av studenterna deltog
aktivt på oppositionens sida under
revolutionen. 2013 utsattes
universitetet för en flygattack som
orsakade minst 87 dödsfall. Sedan
blev Aleppo centralort i upproret.
Många studenter blev därför

tvungna att, tillsammans med sina familjer, fly intensiva bombningar och belägringen av staden – och lämna sina studier bakom sig. Fatema Derbak var en av dem. Hon lämnade läkarprogrammet 2014, under sitt tredje läsår. – Jag tänkte att det var slutet på barndomsdrömmen. Det var obeskrivligt svårt att bara sitta hemma och se mina kamrater fortsätta med sina studier, säger hon till DN på telefon. Men 2015 återfick Fatema Derbak hopp om att kunna fullfölja sin utbildning. Motståndare till president Bashar al-Assad

öppnade ett universitet i nordvästra Syrien – ”Aleppos universitet i de befriade områdena”.

Hon kunde till sin glädje börja studera igen i 2017. Men samtidigt har utmaningarna varit många.

– Utbildningskvaliteten är nästan lika hög som på regimens universitet. Flera lärare har gjort stora ansträngningar för att lära oss på bästa sätt. Vi hade dessutom en större chans att vara på sjukhusen och praktisera, säger Fatema och fortsätter:

– Men boendesituationen och tillängligheten till universitetet var ibland väldigt svår, då både vi – och universitetet – tvingades flytta flera gånger för att fly bombningarna.

Fatema berättar att det periodvis var omöjligt att plugga hemma, då hon bodde i endast ett rum med sina föräldrar och fem syskon.

Nu är Fatema klar med sina studier. Hon är en av 32 elever, varav fyra kvinnor, som utgör den första gruppen som får sin examen på läkarprogrammet på universitetet. I slutet av november hölls en examenshögtid för dem.

– Jag har blivit läkare. Det var min härligaste och gladaste stund på länge, säger hon.

Glädjen hos Fatema blandar sig nu med oro för framtiden, om al-Assads regim skulle återfå kontrollen över området – och de nyutexaminerade läkarna då tvingas tillbaka till ruta ett.

– Jag hoppas att våra examina får erkännande av världen eller åtminstone av Turkiet. Så att vi kan ha flera alternativ.

Fatema Derbak vill specialisera sig som psykiater. Men möjligheterna att specialisera sig i nordvästra Syrien är små. Hon

kan alternativt hitta jobb som allmänläkare då det finns ett stort behov av sådana i området.

Saeed Alnahhal

saeed.alnahhal@dn.se

Macron är en börda för Frankrike. Macron och Frankrike går igenom en väldigt farlig period.

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Turkiets president Recep Tayyip Erdogan hoppas att Frankrike ”gör sig av med” president Emmanuel Macron så snart som möjligt, och hänvisade till de protester som pågår i franska städer. Relationen mellan länderna har varit särskilt spänd

de senaste månaderna. Inte minst sedan Frankrike tagit till krafttag för att slå ner mot islamistisk extremism efter flera dödliga attacker i landet.

TT-AFP-Reuters

100

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

dagar. Så länge vill Joe Biden att alla i USA bär munskydd efter att han tillträtt som president. Det framkom i en intervju med CNN. Biden säger sig också vara beredd att vaccinera sig offentligt, när ett vaccin mot covid-19 har godkänts, för att motverka skepticism mot vaccinet. Tre tidigare presidenter – Barack Obama, George W Bush och Bill Clinton – har sagt sig villiga att göra detsamma. Och även den fjärde, Jimmy Carter,

96, har uttryckt sitt stöd för
vaccineringsatsningen.

TT

Rekordmånga dödsfall i Italien

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Rom. Italien registrerade på torsdagen det högsta antalet döda i covid-19 på ett dygn i landet under pandemin: 993 avlidna. Trots de höga dödstalen finns tecken på att smittspridningen börjar minska. Det så kallade R-talet, som anger antalet personer som varje smittad person i

genomsnitt sprider viruset till, är åter under 1. Och antalet personer som behöver intensivvård har också minskat. Italien stålsätter sig nu för vinterns influensa.

– Om vi har många covidpatienter då blir situationen besvärlig för vården, säger Giovanni Leoni på Italiens nationella läkarförbund.

Peter Loewe

Vaccinering med Sputnik V inleds

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Coronaviruset. I helgen startar allmän vaccinering med det ryska vaccinet Sputnik V i Moskva. Även Kazakstan börjar producera Sputnik V för att nästa år vaccinera sina invånare

I dag öppnar Moskva upp sitt nya center för vaccination. Enligt borgmästaren Sergej Sobjanins

hemsida är vaccinet gratis och först i kön för att få det inhemskt producerade preparatet är lärare, läkare och socialarbetare i åldrarna 18–60 år.

Även Kazakstan kommer att börja producera Sputnik V och en massvaccineringskampanj är planerad med start nästa år.

Fortsatt motvind för Norwegian – då satsar småsparare

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Det blir allt glesare bland passagerarna på krisande Norwegians flighter. Staten har sagt nej till mer stöd och bolagets aktiekurs är körd i

botten – då satsar småspararna.

– Bolaget kan gå i konkurs och pengarna kan gå förlorade, säger sparekonomen Frida Bratt.

I november lyckades Norwegian fylla 44 procent av de flygstolar som erbjöds. Det är något sämre än i oktober och avsevärt mycket sämre än ett vanligt år då kabinfaktorn, som måttet kallas, ligger på närmare 90 procent.

Totalt flög drygt 124 000 personer med det norska flygbolaget i november. Inför julen ser bokningarna enligt bolaget

positiva ut, och till sommaren hoppas man det ska bli ännu bättre.

– Det är tydligt att folk har börjat tänka på sommarsemestern. Värt att notera är även att bokningarna inför julen är bra och vi har satt upp 62 extra avgångar i Norge. Vi ser fram emot att flyga hem våra kunder till jul, säger bolagets vd Jacob Schram i en kommentar till trafikrapporten för november. Norwegian var hårt ansatt redan före pandemin. Inte minst av flygstoppet på Boeing-modellen 737 Max 8 som kostat flygbolaget hundratal miljoner under 2019.

På börsen var bolaget pressat redan då och har under pandemin kollapsat fullständigt. De senaste tolv månaderna är kursen ner med 99 procent, och aktien kostar nu 0:38 norska kronor.

Bolaget har tidigare under hösten vädjat om mer stödpengar från den norska staten men fick nobben. Som en följd till detta tillåts endast 1 600 personer och 15 av de 21 plan som då var i drift parkerades. Nu är det bara sex plan som flyger enstaka inrikesrutter i Norge.

Flygbolaget har också ansökt om konkursskydd, motsvarigheten till

rekonstruktion i Sverige, för två av sina irländska dotterbolag.

Trots motgångarna tycks sparare tro på en framtid för flygbolaget – eller åtminstone hoppas på det. Både svenskar och norrmän har enligt Frida Bratt, sparekonom på Nordnet, köpt aktier i bolaget som aldrig förr under hösten.

– Det är en lottsedel ska man vara medveten om. Bolaget kan gå i konkurs och pengarna kan gå förlorade, men det tror jag att spararna som köper är medvetna om också, säger Frida Bratt.

På torsdagen presenterade bolaget en plan för hur ekonomin och

verksamheten ska stärkas. Det handlar bland annat om att, likt konkurrenten SAS, omvandla skulder till kapital och att genom emissioner och utspädningar av aktier få in ytterligare kapital. Strax innan jul ska styrelsen samlas i ett extrainsatt styrelsemöte för att ta ställning till de olika förslagen.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Danmark stoppar jakt på olja

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Danmark kommer inte att leta efter någon ny olja i Nordsjön. I stället ska landet ha avbrutit all sin oljeutvinning 2050, enligt ett beslut i folketinget.

Landet har ett av världens mest ambitiösa klimatmål, då man vill minska utsläppen med 70 procent fram till 2030. Danska staten går

nu miste om 13 miljarder danska kronor i intäkter (motsvarande - nästan 18 miljarder svenska kronor).

TT-Ritzau

Svjatlana Tsichanouskaja: Min lilla dotter tror att hennes pappa är på tjänsteresa

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

När hennes man kastades i fängelse för att ha utmanat diktatorn i presidentvalet, var hon hemma med två små barn. Kvinnor har inget i politiken att

göra, hävdade presidenten. Då fattade hon sitt beslut.

– Det var kärleken till min man som fick mig att ställa upp i valet, säger Svjatlana Tsichanouskaja.

DN:s Michael Winiarski och Roger Turesson har träffat Belarus osannolika frihetsledare.

Det skymmer över Stockholm när en ung kvinna i mörkgrå byxdress försiktigt kliver ur en limousin med tonade rutor som har stannat till på Norrbro.

Tre litauiska livvakter och två från svenska Säpo placerar ut sig på strategiskt håll runt henne.

Jag har fått en pratstund med Belarus oppositionsledare i en liten lucka i hennes besöksprogram under två hektiska dagar i Stockholm. Hon har just varit på audiens hos statsminister Stefan Löfven och är på väg till biståndsmyndigheten Sida.

Den folktomma ytan framför Sveriges riksdag har valts som en lämplig plats. Hennes man kastades i fängelse för att han ställde upp i valet mot diktatorn medan hon satt hemma med två

små barn. Allt medan diktatorn
hånade kvinnorna i Belarus som
olämpliga att blanda sig i
politiken.

Hon gjorde något ingen trodde
var möjligt, allra minst hon själv.
Trots anonyma hot ställde hon
upp i presidentvalet i augusti. Och
hon vann över diktatorn, i varje
fall är det vad en stor del av
belarusierna är övertygade om.
Hon ser inte alls särskilt jäktad ut.
Tvärtom närmast lugn, också med
tanke på det drama som utspelar
sig i hennes hemland.

Vi hälsar på coronavis, och
försöker hålla den stipulerade
distanzen på två meter.
Men det är de andra
säkerhetsåtgärderna som
intresserar mig – de som har att
göra med att Svjatlana
Tsichanouskaja är diktatorn
Aleksandr Lukasjenkos fiende
nummer ett. I oktober utfärdade
åklagarmyndigheten i Belarus en
arresteringsorder på grund av
misstanken att hon försökt ”skada
Belarus nationella säkerhet”. Även
i Ryssland är hon efterlyst för
samma påstådda brott.

– Det är ett stående skämt i Belarus att först släppte Lukasjenko ut mig från landet, och sedan vill han sätta mig i fängelse, säger hon med ett skratt. I själva verket tvångsförvisades hon till Litauen två dagar efter valet. Det var sannolikt en panikåtgärd från Lukasjenkos sida, när den folkliga vreden över hans uppenbara valfusk hotade att gå över styr.

Sedan dess har Lukasjenkos regim visat sig vara beredd att gå långt i sin desperation att klamra sig fast vid makten. Det kan var och en som uthärdar dagligen se på tv

eller på nätet. I vårt nära grannskap, 80 mil från Sverige, utspelar sig scener som påminner om apartheidtidens i Sydafrika. Kravallpolisens sadistiska våld som på regimens order släpps loss mot fredliga demonstranter, där varken kvinnor eller pensionärer sparas, är utan motstycke i det moderna Europa. Rättslösheten är total. Till och med läkare som lämnar uppgifter om hur demonstranter misshandlats till döds har gripits och åtalats. Det har inte fått protesterna att avta, utan demonstranterna har ändrat taktik. Ett sätt är att de i

stället för att samlas tiotusentals på en plats, som kravallpolisen med sina pansarfordon, metallstängsel och militära beväpning enkelt kan spärra av, delar upp manifestationerna på flera dussintals ställen i Minsk. Vad Belarus och Rysslands efterlysning av Svjatlana Tsichanouskaja i praktiken innebär är ovisst, men åtminstone den ryska säkerhetstjänsten har tidigare visat sig kapabel till att slå till mot oliktankande på utländsk mark. Ingen kan känna sig säker ens i Sverige.

Och visst har hon skäl att vara rädd.

När jag frågar Svjatlana Tsichanouskaja om det är någonting hon fruktar, är det barnen hon nämner. De befinner sig i säkerhet i Litauen, medan deras mamma plötsligt har blivit den erkända ”företrädaren för Belarus folk”, i varje fall som EU-parlamentet formulerar det. Om man ser till det stöd hon får av omvärlden löper hon ingen risk att bli ytterligare en exilpolitiker vars öde är att falla i glömska. Det är inte bara Löfven som tagit emot henne, utan listan på europeiska

stats- och regeringschefer hon fått möta är lång: Angela Merkel, Emmanuel Macron, EU-ledningen och ledare i ett dussintal andra länder.

Själv anser hon att det är utvecklingen i hemlandet som är avgörande.

– Belarus kommer aldrig att återgå till den situation som rådde tidigare. Vi kan inte ta vägen någon annanstans, vi kommer att vinna.

Att hon, den i dag 38-åriga tidigare engelskläraren och hemmafrun, blev nationens ”folkledare” var inte något hon

eftersträfvade, har hon understrukit redan från början. Hon hade växt upp i den lilla staden Mikasjevitji söder om huvudstaden Minsk. Den låg inom ”zonen”, det område som förgiftats med radioaktivitet efter katastrofen i kärnkraftverket Tjernobyl i Ukraina 1986. Då var hon tre år, och senare var hon ett av tusentals sovjetiska ”Tjerno-bylbarn” och fick resa till Västeuropa för att få andas frisk luft. Svjatlana tillbringade flera somrar i en familj på Irlands landsbygd och lärde sig engelska.

Drygt 30 år senare är hon Belarus förgrundsgestalt. I slutändan gick det snabbt: Presidentvalet den 9 augusti, som Lukasjenko påstod sig ha vunnit med 80 procent fast han sannolikt förlorade stort mot Tsichanouskaja, utlöste fredliga massprotester. Sedan tvingades hon lämna sitt land, och förenade sig med sina barn i Vilnius, dit hon skickat dem tidigare.

Från sin landsflykt förklarade hon sig vara redo att axla ansvaret som nationell ledare, och krävde ett fritt och rättvist presidentval.

– Allt hände av en ren slump. Mitt allra första steg var när jag gick

med mina dokument till centrala valkommissionen, och det gjorde jag enbart av kärlek till min man. Hon talar om Siarhei Tsichanouski, som under lång tid gjort sig känd som demokratiaktivist, videobloggare och kritiker av Lukasjenkos regim. I maj 2020 förklarade han sig vara kandidat i sommarens presidentval. Två dygn senare arresterades han.

– De fängslade honom bara för att han uttryckt sin politiska inställning. Han visste vad folk behövde, eftersom han under lång tid umgåtts med vanliga

människor, i byar och småstäder. Jag visste hur viktigt det var för honom, och jag måste stödja honom så att han förstod att det han gör är viktigt också för mig. Svjatlana tog med sig sina dokument till valkommissionen, fullt övertygad om att de inte skulle registrera hustrun till den nyligen arresterade dissidenten. – När de tog emot mig tänkte jag att det var för att skratta ut mig, för de tänkte nog aldrig att särskilt många skulle skriva under för min kandidatur. Det krävs 100 000 signaturer för att få ställa upp.

Men trots magra resurser och endast drygt 100 frivilliga kampanjarbetare fick hennes anhängare ihop så många namn som behövdes.

– Vi gjorde det omöjliga i ett svårt läge. Men efter att jag registrerats blev Siarhei åtalad. Då var jag närapå färdig att ge upp, för i vårt land är det en skrämmande sak att stå upp mot regimen.

När har du varit rädd?

– Jag har ju barn, och jag var ständigt rädd för deras skull. Jag vågade inte gå ut och leka med dem och lämna lägenheten utan tillsyn. Hos oss använder de

tyvärr metoder som att plantera narkotika hemma hos någon som de sedan kan spärra in i fängelse. Hon utsattes också för direkta hot. En gång ringde telefonen och hon hörde en röst som sade: ”Om du inte avbryter din valkampanj så kommer du att åtalas för allvarliga brott och dina barn sättas på barnhem.”

– Även då var jag beredd att ge upp, men då ordnade det sig med visum för barnen så att jag kunde sända iväg dem, och när de var i säkerhet kunde jag återuppta kampanjen.

En fråga jag måste ställa är varför Belarus kvinnor varit så framträdande i kampen mot regimen. Hon antyder att det finns något av en revansch inblandad.

– Lukasjenko har ju alltid förringat kvinnornas ställning och värdighet och betraktat oss som harmlösa. Han hävdade att författningen inte gäller för kvinnorna och han sade nedlåtande saker som ”titta på hemmafrun som steker pannbiff”. Men det var ju också så att jag först ersatte min man, och sedan var vi tre kvinnor som

tillsammans ledde kampen, efter att de fängslat alla manliga kandidater eller förvisat dem ur landet. Vi var tvungna att ställa upp i deras ställe och vi visade oss vara lika starka som männen!

Det var så hon blev Belarus frihetsledare. Det är så hon förklarar att när demonstrationerna började efter valet den 9 augusti och proteströrelsen välldes fram var det just kvinnor, och inte män, som gick i främsta ledet.

– Kvinnorörelse blev symbolen för vår revolution. Även om självklart alla nu deltar i den, män, kvinnor,

ungdomar, och inte minst den äldre generationen som ofta tidigare ryckte på axlarna åt politiken och vad som händer i vårt land. Men många har glömt att drömma om någonting större. Många äldre, med minnen av kriget, ville att allt skulle förbli stabilt. Och det var just krig som Lukasjenko skrämde med skulle inträffa vid ett maktskifte. Men nu blev människor medvetna om att efter Lukasjenko kommer allt bli så mycket bättre.

Vad är du då – oppositionsledare eller president?

– Man har kallat mig olika saker, för vald president i Belarus och för nationell ledare. Men jag kan väl ses som en ledare för det demokratiska Belarus eller som en nationell symbol, eftersom vi aldrig kan bevisa valresultatet. Men folk vet vem de röstade på, det behöver de inga bevis för, och det var det som utlöste den första protestvågen direkt efter valet.

Är protestvågen på väg att avta?

– Nej, men den har förändrats. Regimen har utökat skräckväldet. Den terroriserar helt enkelt befolkningen. Även förut gick folk ut och kunde frukta att de inte

skulle komma hem igen på kvällen. Men det regimen gör i dag går utöver alla gränser. Vi är en fredlig nation, och vi kommer aldrig att besvara våld med våld. Regimen kalkylerar med hur många de kan döda innan folk tar till våld. Men ingen vill svara med samma mynt. Det gör att folk börjar bli förtvivlade över att det inte går att göra någonting åt situationen. De är uttröttade av den ständiga repressionen och terrorn.

Den utväg hon ser är att regimen inte i längden har råd att upprätthålla så mycket militär och

polis för att slå ned folket. Det innebär att sanktioner, det ekonomiska trycket från andra länder, kan bli effektiva.

Det står och väger mellan Lukasjenko och folket. Viktigt blir hur Ryssland ställer sig. Ingen kan säkert veta hur Moskva till slut kommer att agera. I september fick Lukasjenko ett löfte av den ryske presidenten Vladimir Putin att denne vid behov skulle skicka en reservstyrka för att hjälpa honom att behålla kontrollen. Svjatlana Tsichanouskaja utesluter inte att det kan ändra sig; hon har sagt sig vilja se Putin

som medlare. Men snart fyra månader efter att krisen i Belarus bröt ut har Putin inte visat några tecken på att vackla i sitt stöd för Lukasjenko.

Kommer Putin att fortsätta hålla Lukasjenko under armarna?

– I början stödde han honom, och erkände valet som legitimt. Men nu ser vi ett lite annat läge. Kreml ser inte ut att stödja regimen på samma sätt, och i rysk television visar man till och med hur protester slås ned brutalt. Man låter alltså förstå att allt inte är helt bra. Lukasjenko har fått en viss tidsfrist på sig att stoppa

folkets motstånd, och det är väl därför han handlar med sådan brutalitet nu. Samtidigt försöker han köpa sig tid med tal om rundabordssamtal och författningsförändringar, men det tror ingen på.

Hon tror att man även i Kreml inser att Lukasjenko är slut politiskt och att ingen i det internationella samfundet vill ha med honom att göra. Och att de letar efter en utväg, där man på något sätt kan rädda hans ansikte. Och kanske sitt eget, inför befolkningen i Belarus. Traditionellt har den varit

ryssvänlig, men med Putins uppbackning av Lukasjenkos blodbesudlade regim kan belarusiernas känslor för Ryssland svalna.

Din man, Siarhei, har suttit i regimens fängelse sedan i maj. Är du orolig för honom och din familj?

– Det är klart att jag är orolig. Det råder ett rent terrorvälde. Ibland känner jag mig medskyldig för att han sitter fängslad medan jag befinner mig utomlands. Det finns de som har uppmanat mig att återvända hem. Men då kommer de att gripa mig. Jag tror att jag

kan göra mer här än i fängelset. Siarhei vet att vårt folk slåss för sina rättigheter, och så snart vi segrar kommer han ut ur fängelset.

Hon har ingen direktkontakt med sin man. Fångar i Belarus får inte ringa, så hennes enda sätt att kommunicera är genom advokaten.

– Då har vi det ändå relativt bra, eftersom advokaten besöker Siarhei två gånger i veckan och vi kan lämna meddelanden till varandra.

Hon jämför med Maria Kalesnikava, en av de ledande

oppositionella och tidigare kampanjchef för en annan fängslad presidentkandidat, Viktor Babaryka, som inte fick se sin advokat på en hel månad. Fängelset hänvisade till coronaviruset.

Siarhei sitter sedan två månader isolerad i ensamcell.

– Det är mycket sämre än att dela cell, eftersom det psykiska trycket blir större. Tack och lov är han inte placerad i en *kartser*.

Hon talar om en straffcell, en av tortyrmetoderna i belarusiska fängelser, där fångar enligt sovjetisk modell tvingas stå upp

dygn i sträck i ett trångt
fönsterlöst utrymme.

Bortsett från advokatens besök
befinner sig hennes man i ett
närmast totalt informations-
vakuum. Och han och de andra får
hela tiden höra att de är
bortglömda.

– Skriv nu att det är viktigt att de
politiska fångarna får brev, de blir
våldigt glada när de får dem, säger
hon och tittar på mig.

○ ○ ○

En kväll i Stockholm, på ett zoom-
möte på hotellet Waterfront, talar
Svjatlana med medlemmar i

diasporan, belarusier i Sverige.

Hon inleder med att säga att hon
gläds över att det finns en så aktiv
diaspora i Sverige.

På skärmen syns ett 40-tal
mötesdeltagare, som ställer frågor
till Svjatlana Tsichanouskaja.

Tonen är allvarlig, respektfull,
beundrande. Det finns inget spår
av den sorts interna gräl som ofta
förekommer i politiska
emigrantkretsar. Det saknas inte
vitt skilda åsikter bland

belarusierna, men i kampen mot
diktatorn i Minsk och stödet för
Svjatlana Tsichanouskaja råder
enighet.

En film visas från demonstrationer i Sverige till stöd för frihetsrörelsen i Belarus. När de protesterande ropar ”Leve Belarus” och ”Tsichanouskaja vår president!” ler hon lite.

Någon undrar: Hur länge kommer stödet från omvärlden att hålla i sig? Det är osäkert. Av sina samtal med europeiska ledare har Svjatlana Tsichanouskaja förstått att om demonstranterna lämnar gatorna – alltså om protesterna avtar – kommer omvärldens intresse att minska.

– Vi kan inte bestämma hur folk ska agera.

Det blir diskussion om de politiska fångarna i Lukasjenkos fängelser, som befinner sig i en mycket svår, ofta outhärdlig, situation. Svjatlana Tsichanouskaja frågar de deltagande om någon har skrivit brev till de politiska fångarna. – Kan ni förstå hur viktigt det är för dem? De har det tungt i fängelserna, och det betyder väldigt mycket att känna stöd och att inte vara bortglömd. Siarhei har berättat hur glad han blir när han får brev från avlägsna länder, till exempel Australien. En av deltagarna svarar:

– Jag brukar skriva, men det är besvärligt att få svar till utlandet. Så vi försöker skicka breven till kontakter i Minsk, som vidarebefordrar brevet.

Svjatlana Tsichanouskaja invänder:

– Det viktigaste är inte att få svar, utan att fångarna över huvud taget får ett brev.

Diskussionen övergår till de eventuella sprickor som finns på regimsidan. Svjatlana menar att de existerar även inom säkerhetsapparaten, och det finns personer på hög nivå som är på den goda sidan.

– Någon verklig lojalitet med Lukasjenko finns inte i säkerhetsapparaten. Men de vågar förstås inte träda fram ännu.

Samtidigt är det inom polisen han har sitt enda riktiga stöd, för de är nu förbundna med blod, sedan de har utfört hans brottsliga order.

Efter en timme är mötet slut, och Svjatlana Tsichanouskaja ska avtackas. Hon får applåder och en present med omisskännlig symbolik: "Världens starkaste flicka", en Pippi Långstrump-docka.

Det blir kanske hennes femåriga dotter som får överta Pippi.

Sedan i somras bor hon med sin mamma och storebror i Vilnius, den litauiska huvudstaden. Medan hennes far Siarhei sedan i maj sitter inspärrad i en ensamcell i Minsk.

Hur klarar sig barnen i förvisningen, utan sin pappa?

– Trots allt ganska bra. De är med mig. Vi har ordnat skolundervisning för dem. Det är klart att de vill komma hem igen, de har sina vänner där och sina mor- och farföräldrar. Dottern vet fortfarande inte vad som har hänt med hennes far.

– Hon är ännu så liten och tror att pappa är på tjänsteresa. Min son, som är tio år, förstår naturligtvis allting. Han läser på Internet, så han vet vad som pågår. Han hjälper mig med att lugna sin lillasyster som gråter varje kväll. Hon säger att hon saknar sin pappa och vill träffa honom.

Michael Winiarski

**Svjatlana
Tsichanouskaja**

Svjatlana Tsichanouskaja, född 1982 i Belarus, är oppositionens ledarfigur sedan presidentvalet

den 9 augusti. Hon ersatte i valet sin make Siarhei Tsichanouski, som fängslades i Minsk i maj.

President Aleksandr Lukasjeko förklarade sig som segrare med 80 procent av rösterna.

Tsichanouskajas anhängare hävdar att det i själva verket var hon som vann, med 60–70 procent.

Ett dygn efter valet flydde hon till grannlandet Litauen, och leder därifrån oppositionens Koordinationsråd.

Brexitförhandlingar återupptas

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

EU. Brexitförhandlingarna ska i dag, söndag, återupptas i Bryssel. Beskedet kom efter premiärminister Boris Johnsons och EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyens samtal på lördagen. I fredags valde företrädare för de båda parterna att pausa förhandlingarna.

Betydande meningsskiljaktigheter återstår i tre viktiga frågor: fisket,

hur tvister ska hanteras och konkurrensvillkoren. Den 31 december lämnar britterna EU:s inre marknad och tullunion, med eller utan avtal.

DN

Våldsamma gatuprotester i Paris

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Frankrike. Tusentals personer tog gator i besittning i Paris på lördagen i protest mot en säkerhetslag som regeringen redan har börjat backa ifrån. Flera bilar stacks i brand, skyltfönster krossades och poliser som fått fyrverkeripjäser skjutna mot sig svarade med tårgas. Det är andra

helgen i rad som våldsamma protester utbryter mot lagen som bland skulle göra det kriminellt att fotografera och sprida bilder på poliser om det bedömdes skada polisens integritet.

TT-AFP

Ökning av muterat virus

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Danmark. Allt fler personer i Danmark bedöms ha blivit coronasmittade med muterat virus från minkar, rapporterar tidningen Berlingske. Detta gäller uppskattningsvis runt 2 700 personer, vilket är ungefär 500 fler än tidigare bedömningar. Den nya uppskattningen bygger på undersökningar av gensekvensering.

TT-Ritzau

Minst 16 döda i svår bussolycka

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Brasilien. Minst 16 personer omkom på fredagen i en bussolycka i staden João Monlevade i Minas Gerais i Brasilien.

Bussens bromsar uppges ha fallerat och bussen föll från en 20 meter hög viadukt ned på ett järnvägsspår.

Sex personer lyckades ta sig ur bussen innan den föll, uppger räddningstjänsten.

TT-AFP

Konkurshot för Joe & The Juice

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Juice- och sandwichkedjan Joe & The Juice, som expanderat - kraftigt i Norden och övriga världen i ett antal år, har begärts i konkurs – i Norge.

Det är rengöringsbolaget ISS som har lämnat in begäran om konkurs för den norska verksamheten, enligt E24.

”Joe & The Juice har haft ett kundförhållande till ISS på ett par försäljningsställen. Det har dessvärre byggts upp en situation över tid där Joe & The Juice blivit skyldig ISS ett belopp som inte gjorts upp som förutsatt”, säger ISS kommunikationsdirektör Ronny Pettersen i en kommentar till E24.

Direkt

Måste avgå som bankchef – är gift med kinesiska

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Jon Nicolaisen, vice centralbankschef i Norge, avgår med omedelbar verkan.

Han är gift med en kinesisk medborgare som bor i Kina och får ekonomiskt stöd av honom,

vilket gör att Nicolaisen inte uppfyller norska myndigheters säkerhetskrav.

Nicolaisen begär mot bakgrund av detta att omgående få lämna sitt uppdrag, vilket Norges finansdepartement beviljar, enligt ett pressmeddelande.

TT

Österrike masstestar inför jul trots kritiken

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

”Några minuter av er tid kan förhindra flera veckors lockdown.” Det sa Österrikes - förbundskansler Sebastian Kurz, när han uppmanade så många som möjligt att testa sig

för covid-19 under början av december.

Men nyttan med masstester är omstridd.

Lärarna i österrikiska Linz står redo utanför den stora mässhallen där de ska testas för covid-19. Det är fredag den 4 december och pedagogerna har följt regeringens uppmaning om att göra ett test, oavsett om de har symtom eller inte.

Tyvärr är de ute i väldigt god tid. På grund av ett fel i bokningssystemet har lärarna kallats till testning en eller två dagar i förtid.

– Som så ofta lovar regeringen mycket, men ingenting fungerar, säger Thomas Stelzer, som tillhör partiet ÖVP och tjänstgör som guvernör i Oberösterreich, till tidningen Die Presse.

Den 1 december påbörjades den masstestning för det nya corona-viruset som Österrikes regering hoppas att flera miljoner invånare ska delta i.

Förbundskansler Sebastian Kurz säger att testerna bidrar till att bryta smittkedjor, och kallar strategin för ett nytt kapitel i kampen mot pandemin.

”På detta sätt vill vi göra det möjligt för människor att fira jul med den närmaste familjen”, löd ett uttalande från förbundskanslern den 20 november.

Antagandet om att smittspridningen minskar genom en bred testning bygger på att personer som är symtomfria men smittsamma får chansen att upptäcka att de bär på en infektion. Dessa personer ska sedan sätta sig i karantän, och på så vis undvika att komma i kontakt med personer som de annars hade kunnat smitta.

I Österrike är det frivilligt att testa sig, men hela befolkningen uppmanas att delta. Den som vill testa sig ska anmäla sig via internet, via det kritiserade system som under början av december gav lärarna i Linz en felaktig tid. Kritik har även kommit från personer som inte informerats om att de fått ett negativt testresultat.

Utöver detta har datasystemet läckt personuppgifter från 800 av dem som testats. De tekniska problemen har fått personal vid flera teststationer att gå över till att använda fysiska formulär.

Även i Slovakien har masstester genomförts under hösten. Totalt testades två tredjedelar av befolkningen, 3,6 miljoner människor, under insatsen som påbörjades i oktober. I samband med testningen sade statsepidemiolog Anders Tegnell att strategin just nu inte är aktuell i Sverige.

– Då skulle vi få sluta testa en massa personer som verkligen behöver testas. Det skulle bli en konstig omprioritering. Det är bra att kunna testa men man måste ha en tanke med varför man testas. Man måste testa och smittspåra.

Det är trots allt en ögonblicksbild. De som var friska i dag kan bli sjuka i morgon, sa Anders Tegnell.

I våras gav statsepidemiologen liknande svar när krav på masstester kom från politiskt håll.

– Det handlar inte bara om att ha en labbmaskin, utan man måste ha hela kedjan runt testning på plats för att det ska fungera ordentligt, sa Anders Tegnell i mars.

Liknande invändningar har även hörts i Österrike. Epidemiologen Gerald Gartlehner säger till

tidningen Die Presse att testerna inte är hundra procent säkra, och att ett negativt resultat inte innebär att människor kan träffas som vanligt.

– Jag misstänker att politikerna bara gör detta för sakens skull. Man vill visa befolkningen att man gör något för att alla ska få en fin jul, säger han.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

Fakta. Nedstängningen

I Österrike har 3 840 personer - avlidit efter att ha smittats av det

nya coronaviruset. 303 430 bekräftade fall har registrerats. I november stängdes butiker, restauranger, företag och skolor i ett försök att minska den höga smittspridningen i landet.

”Träffa ingen!”, sa förbundskansler Sebastian Kurz, i ett uppmärksammat uttalande inför nedstängningen.

Källa: Johns Hopkins-universitetet, den 6 december

Ghana går mot strömmen med stabil demokrati

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Diktatorer och auktoritära ledare har under coronapandemin kopplat ett hårdare grepp om makten i många länder, även i Afrika. Men i Ghana, en av de mest stabila demokratierna på kontinenten, genomförs i dag, måndag, det åttonde fria valet i rad.

Mannen som gjorde det möjligt, Jerry Rawlings, avled vid 73 års ålder den 12 november och hans ande svävar över årets val.

Rawlings var en militär kuppmakare som styrde det västafrikanska landet på 1980-talet och öppnade upp för fria val 1992. Så gjorde många afrikanska länder efter kalla krigets slut och Rawlings styrde i ytterligare ett decennium med stöd från väljarna.

Men när hans mandatperioder var till ända försökte han inte trixa med författningen och steg i stället åt sidan vid

millennieskiftet. Det är denna avgörande gärning som gjort honom till en grundare av den moderna demokratin i Ghana, och som präglat landets politik lika mycket som landsfadern Kwame Nkrumah.

– Ett stort träd har fallit och Ghana blir fattigare av förlusten, sade president Nana Akufo-Addo i ett uttalande efter Rawlings bortgång.

I en lång rad länder på kontinenten har presidenter uttryckt stöd för demokratiska processer men när de välj börjat sikta pensionsdatumet i kalendern

har de kommit på andra tankar. Med långvarigt styre följer ökad korruption och ökat förtryck och kvaliteten på ledarskapet tenderar att falla i takt med att ledarna lägger mer och mer energi på att klamra sig fast vid makten. Tankesmedjan Freedom House, som delar upp länder i tre kategorier från "fritt, delvis fritt och ofritt" konstaterar i sin årsrapport att det sker en polarisering på kontinenten där vissa länder går i demokratisk riktning medan läget försämras i andra.

Ett par renodlade diktaturer har rört sig i en något bättre riktning medan antalet "delvis fria" länder ökar mest. Senegal har kastats ut ur den lilla skara "helt fria" länder som bara omfattar 10 procent av invånarna i Afrika. Men rapporten släpptes precis när coronakrisen slog till och krisens effekter på nästa års sammanställning lär bli dramatiska.

Dock inte i Ghana. Årets val blir det åttonde fria valet i ordningen i landet. Väljarna har vid tre tillfällen gett oppositionen segern och sittande regering har erkänt sig besegrad. Ett sådant

maktskifte har den regionala jätten Nigeria bara lyckats med en gång under landets historia och det är något som aldrig har skett i en högt rankad demokrati som Botswana.

I valet hoppas den sittande presidenten Nana Akufo-Addo, från det liberala partiet NPP, få förnyat förtroende av väljarna. Mot honom står John Dramani Mahama som han besegrade i 2016 års val. Mahama tillhör socialdemokratiska NDC som grundades av Rawlings på 1980-talet.

De två möttes på fredagen för att med en coronasäker armbågshälsning bekräfta en överenskommelse om att valet ska gå fredligt till och för att försäkra väljarna om att båda parter kommer att acceptera valresultatet.

De må tillhöra partier med olika politisk profil längs höger-vänsterskalan, men det är rent nominellt. Den ekonomiska utvecklingen är starkt beroende av oljepriset som sjunkit kraftigt redan innan coronakrisen och det kommer att dröja länge innan Ghana når tillbaka till

framgångsåren i början av 2010-talet då tillväxten stadigt låg över 10 procent. Nu ser ekonomin ut att krympa på årsbasis för första gången i modern tid.

Och trots maktskiftena så ökar korruptionen. Dock befinner sig landet på en betydligt högre nivå än grannländerna och rankas bland de mindre korrupta i Afrika med plats 80 av 198 på organisationen Transparency Internationals lista.

En praktskandal har drabbat landets fotbollförbund som upplösts och förbundets tidigare ordförande har dömts till böter på

nästan fem miljoner kronor och har stängts av på livstid av Fifa.

En av journalisterna som avslöjade skandalen, som involverade mutor på mångmiljonbelopp för lukrativa kontrakt, hittades mördad i januari i fjol.

I den privata sektorn klagar näringslivsföreträdare på att mutor blivit en del av vardagen och ansvaret för denna utveckling tillskrivs båda kandidaterna. En kommentator skriver att ghananerna i denna fråga har att välja mellan en krokodil och en alligator.

Totalt är 17 miljoner väljare registrerade för att rösta och det blir en utmaning att hålla säkert avstånd i köerna till vallokalerna, även om landet liksom övriga delar av Afrika drabbats lindrigt av coronakrisen, rent medicinskt sett.

Ett resultat väntas stå klart under de kommande dagarna. Skulle ingen av kandidaterna nå egen majoritet går presidentvalet till en andra omgång.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Fakta.

Ghana rankas som en av Afrikas mest stabila demokratier och är just nu det enda av fastlandsländerna i Västafrika som tillhör organisationen Freedom House's kategori "helt fritt".

Landet antas ha världens 25:e största oljefyndigheter och inkomsterna från oljan har hjälpt ekonomin på traven under många år – men har gjort landet sårbart för svängningar i oljepriset som nu är på rekordlåga nivåer.

Ghana har drygt 30 miljoner invånare.

Drottningen bland de första att vaccineras

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

**Britterna förbereder sig inför
veckans vaccinstart, då landet
blir först i världen att ge Pfizers
vaccin till sina medborgare.
Samtidigt står regeringen redo
att flyga in vaccinet med**

militärplan om de inte lyckas sluta ett brexitavtal före nyår.

Storbritannien har utfärdat ett nödgodkännande för Pfizer/Biontechs vaccin, som landet har beställt 40 miljoner doser av.

Vaccinet ges i två doser, därmed räcker de för att vaccinera 20 miljoner av landets 67 miljoner invånare, uppger Reuters.

De första doserna har redan anlänt från Belgien och lagras nu på säkra platser, där de ska kvalitetskontrolleras. Omkring 800 000 doser väntas finnas tillgängliga den första veckan. Om allt går som planerat kommer

sjukvården att starta vaccineringsen på tisdag.

Först på tur att få vaccinet står boende och personal på äldreboenden följda av personer över 80 år, sjukvårdspersonal och socialarbetare. Det innebär att 94-åriga drottning Elizabeth och hennes make, 99-åriga prins Philip, kommer att vara bland de första som erbjuds vaccinet.

Enligt personer vid hovet kommer drottningparet att tala om när de har vaccinerats, skriver The Times.

Pfizers vaccin måste förvaras i 70 minusgrader för att inte förstöras

och klarar sig bara fem dagar i vanlig frystemperatur.

Inledningsvis kommer vaccinet att ges på 50 sjukhus medan lokala sjukvårdsinrättningar väntas sätta i gång veckan därpå. Det är tänkt att lokala läkare ska ge vaccinet på över tusen vaccinationscentrum. Starten sammanfaller med en avgörande tid i förhandlingarna mellan Storbritannien och EU om ett handelsavtal efter brexit. Om parterna inte lyckas nå en uppgörelse före nyår kan det leda till störningar i rörelsen av varor mellan Storbritannien och EU-länder.

Enligt regeringens beredskapsplan står militärflygplan redo att flyga in miljontals vaccindoser från Belgien, uppger The Observer. – Vi har flera beredskapsplaner på plats och det kommer inte att påverka spridningen av det här vaccinet om man inte når ett brexitavtal, säger miljöminister George Eustice till Sky News. Hittills har coronaviruset smittat över 1,7 miljon briter, varav över 60 000 personer har dött.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Dela

”Miljonärsskatt” ska betala för covidskydd i Argentina

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Efter en lång och infekterad debatt har Argentinas senat klubbat en ny skatt: 12 000 av landets rikaste personer ska betala för covid-åtgärder för de fattiga.

President Alberto Fernandez räknar med ett

mångmiljardbelopp till landets krisande ekonomi.

”Solidaritetsbidraget” röstades igenom med 42 röster mot 26 i Argentinas senat på fredagen – efter flera polariserade debatter på vägen dit, rapporterar AFP.

Regeringen hoppas få in motsvarande drygt 32 miljarder svenska kronor som ska gå till sjukhusmateriel och bidrag till fattiga och småföretag.

Argentina har drabbats hårt av pandemin. Nära 40 000 människor har dött och över 1,4 miljoner har konstaterats

smittade, enligt universitetet Johns Hopkins.

Pandemin har drivit på den redan höga arbetslösheten och fattigdomen i landet som sedan 2018 har lågkonjunktur och en massiv statsskuld landet inte kan betala av.

Hotet om en ny finanskris har hängt över argentinarna i flera år. Ovanpå det införde politikerna tidigt stenhårda restriktioner för att bromsa viruset. Huvudstaden Buenos Aires stängdes i över 200 dagar och många boende drabbades av depression och ekonomisk katastrof.

Den nya engångsskatten – även kallad miljonärsskatten – gäller personer med tillgångar på över 200 miljoner pesos, drygt 21 miljoner svenska kronor. Omkring 12 000 personer ska betala en progressiv skatt på tillgångarna. – Skatten kommer att läggas på 0,8 procent av alla skattebetalare, säger Carlos Heller, en av dem som tagit fram strategin. Den största delen ska gå till lättnader för företag, vårdmateriel, sociala insatser och stipendier till studenter. Resterande 25 procent ska gå fossilgasföretag, den för landet

viktiga – och för klimatet skadliga – branschen har minskat produktionen kraftigt under pandemin.

Daniel Pelegrina, ledare för oppositionspartiet SRA, kritiserar senatens beslut och misstänker att skatten kommer att finnas kvar även efter att coronapandemin är över.

Petter Jerdén

petter.jerden@dn.se

Kärnfysiker dödades med satellitstyrt vapen

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Iran. Den iranske kärnfysikern Mohsen Fakhrizadeh mördades med hjälp av en satellitstyrd kulspruta med artificiell intelligens, säger konteramiral Ali

Fadavi till iranska nyhetsbyrån Mehr News.

Fakhrizadeh satt i en bil på en motorväg utanför huvudstaden Teheran med elva säkerhetsvakter när han mördades. Kulsprutan ”zoomade in” kärnfysikern och avfyrade 13 skottsallvar mot honom, enligt Fadavi.

Mordet utfördes så pricksäkert att Fakhrizadehs fru, som satt 30 centimeter ifrån honom i bilen, inte träffades, skriver Mehr News. Mordet har ökat spänningarna i regionen, där Israel pekats ut för dådet.

TT-AFP

Brand hotar by på världsarvslistad ö

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Australien. Invånare i ett kustsamhälle på ön Fraser Island på Australiens östkust har fått order om evakuering inför en hotande skogsbrand. Sedan branden startades av en förbjuden lägereld för sju veckor sedan har den eldhärjat hälften av öns nordkust.

Fraser Island utgör en del av Stora barriärrevet, är ett populärt turistmål och klassat som världsarv av FN.

TT-Reuters

Vi har fått ett antal samtal från berörda medborgare angående explosioner. Oroa er inte, vi upplever åska och blixtar just nu.

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Skotska polisen på Twitter apropå att det ovanliga väderfenomenet ”åksnö” fick flera i Edinburgh att

larma polisen i tron att de hörde -
explosioner.

TT

Talibanfred hjälp i kamp mot IS

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Afghanistan. En lyckad fredsprocess mellan den afghanska regeringen och talibanerna kommer tillåta regeringen att koncentrera sina resurser på terrorgruppen IS. Det uppger Hamdullah Mohib, Afghanistans nationella säkerhetsrådgivare.

– En av anledningarna till att vi fokuserar på den här fredsprocessen med talibanerna är att vi om vi uppnår fred med talibanerna, så kan våra säkerhetsstyrkor lägga om sina kapaciteter mot terrorgrupper som Daesh (IS), säger han.

TT-AFP

100 gripna i protester mot Lukasjenko

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Belarus. Demonstranter visade åter sitt missnöje med den auktoritära presidenten Aleksandr Lukasjenko på söndagen, denna gång i mindre grupper för att undvika den allt mer hårdföra polisens ingripanden. Protesterna i Belarus huvudstad Minsk och i andra städer har pågått i fyra

månader, sedan Lukasjenko utropat sig till segrare i ett starkt ifrågasatt presidentval.

Enligt människorättsorganisationen Vjasna greps drygt 100 demonstranter på söndagen.

TT-AFP

Krisdrabbat Tate sparkar personal

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Brittiska Tate minskar personalstyrkan med 120 anställda för att klara ekonomin, vilket väntas ge museiorganisationen besparingar på cirka 55 miljoner kronor. Enligt ledningen är åtgärden nödvändig för att klara de effekter

coronaviruset har haft på verksamheten.

– Vi behöver minska antalet anställda inom Tate Gallery. Vi hoppas att denna frivilliga process hjälper oss med besparingar, säger museets chef Maria Balshaw till The Guardian.

Tate har sedan institutionens museer stängdes i mars redan halverat personalen inom dess kommersiella gren, Tate Enterprises Ltd, som är ansvarig för förlagsverksamheten, butiker, kaféer och restauranger i London, Liverpool och St Ives.

Georg Cederskog

Inrikes DN-artiklar

3-7 december 2020

Artiklarna placer på områden enligt

Sven Winnell 28 november 2020:

Om fördelningen av artiklar i kapitel 3.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzzx.pdf>

Riksdagen och de politiska partierna

www.riksdagen.se

Sida	<u>Inrikesartiklar i Kapitel 3</u>
265	<u>Riksdagen</u>
295	<u>Statsrådsberedningen och statsministern</u>
301	<u>Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.</u>
556	<u>Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet</u>
650	<u>Infratrunktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi</u>
705	<u>Hälsö- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem</u>
927	<u>Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.</u>
1106	<u>Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.</u>
1198	<u>Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.</u>
1209	<u>De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.</u>

Från <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf>

Sveriges Riksdag och dess utskott, partier och ledamöter

Sveriges riksdag

<https://www.riksdagen.se>

[Start](#)

[Ledamöter & partier](#)

[Utskotten & EU-nämnden](#)

[Debatter & beslut](#)

[Dokument & lagar](#)

[Så funkar riksdagen](#)

[Webb-tv](#)

Riksdagens utskott (14 feb 2019 Från omr40zp)

Klicka på länkarna

Alla utskott och EU-nämnden

<http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/#alla-utskott--eu-namnden>

Arbetsmarknadsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/>

Civilutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/>

Finansutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/>

Försvarsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/>

Justitieutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/>

Konstitutionsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/>

Kulturutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/>

Miljö- och jordbruksutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/>

Näringsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/>

Skatteutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/>

Socialförsäkringsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/>

Socialutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/>

Trafikutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/>

Utbildningsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/>

Utrikesutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/>

EU-nämnden <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/>

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet
<http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/>

Arbetsmarknadsutskottet (AU)

Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om

1. arbetsmarknadspolitik,
2. arbetslivspolitik med arbetsrätt,
3. integration,
4. åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning samt
5. jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 13 Integration och jämställdhet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv bereds av arbetsmarknadsutskottet. *Lag (2008:757).*

Civilutskottet (CU)

Civilutskottet skall bereda ärenden om

1. äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, handels-, jorda- och utskökningsbalkarna och lagar som ersätter eller anknyter till föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
2. försäkringsavtalsrätt,
3. bolags- och föreningsrätt,
4. skadeståndsrätt,
5. transporträtt,
6. konkursrätt,
7. konsumentpolitik,
8. internationell privaträtt,
9. lagstiftning i andra ärenden av allmänt privaträttslig beskaffenhet,
10. bostadspolitik,
11. vattenrätt,
12. bebyggelseplanläggning,
13. byggnadsväsendet,
14. fysisk planering samt
15. expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik bereds av civilutskottet. *Lag (2006:885).*

Finansutskottet (FiU)

Finansutskottet ska bereda ärenden om

1. penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
2. kredit- och fondväsendet,
3. det affärsmässiga försäkringsväsendet,
4. Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
5. den kommunala ekonomin,
6. statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
7. statens egendom och upphandling i allmänhet,
8. förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde samt
9. budgettekniska frågor.

Utskottet ska även granska beräkningen av statens inkomster, sammanställa statsbudgeten och granska årsredovisning för staten.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldsräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen bereds av finansutskottet. *Lag (2010:1417).*

Försvarsutskottet (FöU)

Försvarsutskottet ska bereda ärenden om

1. totalförsvar,
 2. samhällets räddningstjänst,
 3. åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
 4. kärnteknisk säkerhet och strålningsskydd samt
 5. sjö- och kustövervakning,
- allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning. Ärenden om anslag till utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap bereds av försvarsutskottet. *Lag (2008:757).*

Justitieutskottet (JU)

Justitieutskottet skall bereda ärenden om

1. domstolarna,
2. arrendenämnderna och hyresnämnderna,
3. åklagarväsendet,
4. polisväsendet,
5. rättsmedicinen,
6. kriminalvården samt
7. brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet bereds av justitieutskottet. *Lag (2003:180)*.

Konstitutionsutskottet (KU)

Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden om

1. lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
2. lagstiftning om radio, television och film,
3. yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
4. press- och partistöd,
5. Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisor, skiljande av riksrevisor från uppdraget och åtal mot riksrevisor,
6. riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
7. länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
8. den kommunala självstyrelsen samt
9. medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse bereds av konstitutionsutskottet *Lag (2010:1417)*.

Kulturutskottet (KRU)

Kulturutskottet skall bereda ärenden om

1. allmänna kultur- och bildningsändamål,
2. folkbildning,
3. ungdomsverksamhet,
4. internationellt kulturellt samarbete,
5. idrotts- och friluftsverksamhet,
6. trossamfundet i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning samt
7. radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid bereds av kulturutskottet. *Lag (2003:180)*.

Miljö- och Jordbruksutskottet (MJU)

Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om

1. jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
2. vädertjänst,
3. naturvård samt
4. miljövård i övrigt som inte tillhör något annat utskotts beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel bereds av miljö- och jordbruksutskottet. *Lag (2009:928)*.

Näringsutskottet (NU)

Näringsutskottet ska bereda ärenden om

1. allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
2. industri och hantverk,
3. handel,
4. immaterialrätt,
5. energipolitik,
6. regional tillväxtpolitik,
7. statlig företagsamhet samt
8. pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 19 Regional tillväxt, 21 Energi och 24 Näringsliv bereds av näringsutskottet. *Lag (2008:757).*

Skatteutskottet (SkU)

Skatteutskottet skall bereda ärenden om

1. taxering och skattebetalning,
2. folkbokföring samt
3. exekutionsväsendet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution bereds av skatteutskottet. *Lag (2003:180).*

Socialförsäkringsutskottet (SfU)

Socialförsäkringsutskottet skall bereda ärenden om

1. allmän försäkring,
2. allmän pension,
3. arbetsskadeförsäkring,
4. ekonomiskt stöd åt barnfamiljer,
5. svenskt medborgarskap samt
6. migration.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn bereds av socialförsäkringsutskottet. *Lag (2006:885).*

Socialutskottet (SoU)

Socialutskottet ska bereda ärenden om

1. omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
2. omsorg om äldre och handikappade,
3. åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
4. alkoholpolitiska åtgärder,
5. hälso- och sjukvård samt
6. sociala ärenden i övrigt.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg bereds av socialutskottet. *Lag (2010:867).*

Trafikutskottet (TU)

Trafikutskottet skall bereda ärenden om

1. vägar och vägtrafik,
2. järnvägar och järnvägstrafik,
3. hamnar och sjöfart,
4. flygplatser och luftfart,
5. post,
6. elektroniska kommunikationer samt
7. IT-politik.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer bereds av trafikutskottet. *Lag (2006:885).*

Utbildningsutskottet (UbU)

Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om

1. skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
2. högre utbildning och forskning samt
3. studiestöd.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16

Utbildning och universitetsforskning bereds av utbildningsutskottet.

Lag (2010:867).

Utrikesutskottet (UU)

Utrikesutskottet skall bereda ärenden om

1. rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
 2. bistånd till andra länders utveckling samt
 3. utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning.
- Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd bereds av utrikesutskottet. *Lag (2003:180).*

EU-nämnden

EU-nämnden

9 § För samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen ska riksdagen för varje valperiod inom sig tillsätta en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden).

EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst femton. Vid nämndens sammanträden har varje partigrupp som är representerad i nämnden rätt att ersätta en ledamot i nämnden med en ledamot av det utskott vars område berörs av de frågor som nämndens överläggningar med regeringen rör. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet. *Lag (2010:1411).*

Tilläggsbestämmelse

10.9.1

Antalet ledamöter i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen. *Lag (2009:1332).*

Regeringens skyldighet att underrätta och rådgöra med EU-nämnden

10 § Regeringen skall underrätta EU-nämnden om frågor som skall beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen skall också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet skall föras inför besluten i rådet.

Regeringen skall överlägga med EU-nämnden i andra frågor rörande arbetet i Europeiska unionen när nämnden på grund av särskilda skäl påkallar sådan överläggning.

Regeringen skall rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet. *Lag (2009:1332).*

S tappar stort i SCB:s väljarundersökning

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Socialdemokraterna backar kraftigt i SCB:s nya mätning till 29,4 procent medan Moderaterna är den stora vinnaren med 22,1 procent. Liberalerna ligger en hel procentenhet under riksdagsspärren, en historisk bottennotering.

Statistiska centralbyråns mätning av väljarstödet, som görs två

gångar per år, är den mest omfattande i sitt slag. I den nya mätningen noteras en uppgång på 2,0 procentenheter för Moderaterna sedan i maj. Förändringen är statistiskt säkerställd, vilket även gäller Socialdemokraternas tapp, som skattas till 4,3 procentenheter. Till bilden hör att förra mätningen gjordes efter att S fått ett kraftigt lyft i opinionen under pandemins första våg. Dock är ett väljarstöd på 29,4 procent för S fortfarande högre än partiets valresultat 2018 på 28,3 procent.

Moderaterna har sedan i maj plockat väljare från såväl Socialdemokraterna som Liberalerna och Kristdemokraterna. Enligt Moderaternas partisekreterare Gunnar Strömmer speglar det ett missnöje med den sittande regeringen. Han ser två skäl till partiets medvind.

– Vi har fokus på stora samhällsproblem som arbetslösheten och kriminaliteten. Jag tror att väljarna uppskattar att vi levererar genomarbetade svar på hur de problemen kan vändas. Vi har också sagt att vi är beredda

att samarbeta med alla partier som vill ha ett regeringsskifte. Att vi är tydliga på den punkten tror jag uppskattas, säger Gunnar Strömmer.

Förutom till Moderaterna har Socialdemokraterna förlorat väljare mellan maj och november till Vänsterpartiet och Centern, men också till kategorin som inte uppger något parti.

Partisekreteraren Lena Rådström Baastad är ändå inte så missnöjd.

– Just nu fokuserar vi mindre på opinionssiffror och mer på det allvarliga läge vi befinner oss i när det gäller smittspridningen. Men

att vi hamnar lite över vårt valresultat och betydligt högre än för ett år sedan tycker jag är godkänt. Vi befinner oss mitt i en tuff mandatperiod där vi har ett helt nytt samarbete och ett svårt parlamentariskt läge, säger hon i en skriftlig kommentar till DN. SCB:s resultat för Liberalerna bekräftar den bild som tidigare framkommit i DN/Ipsos och andra mätningar. Partiet befinner sig i en historiskt djup kris. Ett väljarstöd på 3,0 procent är det lägsta hittills i SCB:s mätserie från 1972 och framåt. Liberalerna har sedan valet 2018 tappat väljare till

alla de övriga borgerliga partierna men även till Socialdemokraterna. Jämfört med mätningen i maj har förlusterna skett till Moderaterna.

Juno Blom, Liberalernas partisekreterare, avböjde intervjuer på onsdagen.

– Det är dåliga siffror och ett mycket tufft läge för vårt parti. Vi har legat lågt i opinionen sedan regeringsbildningen, säger hon i en skriftlig kommentar.

– Vi ska fortsätta driva igenom liberala reformer och utveckla vår politik för en bättre skola, integration och miljö. Men vi har

också en förståelse för att Liberalerna i god tid före nästa val behöver ge ett tydligt besked om vem vi vill se som statsminister, skriver Juno Blom.

Sedan SCB:s förra undersökning har Vänsterpartiet bytt ledare, från Jonas Sjöstedt till Nooshi Dadgostar som tillträdde strax innan mätningarna startade. SCB bekräftar den uppgång för V som synts i DN/Ipsos de senaste månaderna och att partiet ligger kvar där även efter partiledarskiftet. Noteringen 9,3 procent är det största väljarstödet för V sedan 2002.

Även Centern ökar, till 7,6 procent. Miljöpartiet klarar med nöd och näppe spärren med 4,2 procent av väljarstödet.

Kristdemokraterna tappar till 5,4 procent medan Sverigedemokraterna ligger i princip stilla med 17,6, vilket är betydligt lägre än skattningarna i DN/Ipsos och andra mätningar.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Så gjordes undersökningen

Mätningen genomfördes med ett riksomfattande slumpmässigt urval omfattande 9 173 i

riksdagsval röstberättigade personer utan övre åldersgräns. Svar från dessa personer samlas in genom såväl telefonintervjuer som webbenkät.

Data samlades in under perioden 2 november till 26 november. Det totala antalet svarande är 4 692, vilket motsvarar 51,2 procent. Frågan som ställdes var: Vilket parti skulle du rösta på om det vore riksdagsval någon av de närmaste dagarna?

Ewa Stenberg: Löfven kan andas lugnt trots raset

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Socialdemokraterna tappar drygt fyra procentenheter i Sveriges mest gedigna opinionsmätning. Ändå behöver inte statsminister Löfven hänga läpp. Med detta resultat kan hans konkurrent Ulf Kristersson (M) ändå inte regera.

På onsdagen kom Statistiska Centralbyråns stora

partisymptiundersökning, till fasa för Nyamko Sabuni och hennes parti. Liberalerna slår ett bottenrekord. Med sina 3,0 procent får partiet den lägsta siffran sedan mätningarna inleddes på 1970-talet.

Den förra opinionsmätningen, som gjordes i maj, var nästan lika usel för L. Partiet måste snart vända sin dåliga trend om det ska kunna ta sig över fyraprocentsspärren inästa val. Dagens mätning kan därför elda på krisen i Liberalerna, där det utbrutit ett internt bråk om vägvalet framöver. Partiet har

förlorat sympatisörer till M sedan valet, då L valde att släppa fram Stefan Löfven (S) som statsminister. En del av partiet vill lämna januarisamarbetet nu och ta ställning för M-ledaren Ulf Kristersson som statsminister. En annan del vill stanna i kvar i samarbetet. De pekar på att en Kristerssonregering troligen kommer att samarbeta med Sverigedemokraterna, vilket de inte vill.

Om Liberalerna lämnar januarisamarbetet skulle det kunna utlösa en regeringskris. L:s röster behövs för att regeringen

ska kunna få stöd i riksdagen för sina statsbudgetar. Lämnar Liberalerna är det troligt att oppositionspartierna till höger begär en misstroendeomröstning om statsministern och därmed om regeringens framtid. Då kan vi vara tillbaka i vändorna att bilda regering från hösten 2018 och januari 2019.

Liberalernas kris är därför också en huvudvärk för Socialdemokraterna.

Statsministerns parti rasar dessutom i den nya opinionsmätningen med 4,3

procent. Trots detta kan Stefan Löfven (S) andas lugnt.

Den förra mätningen gjordes i maj, under coronakrisens första våg. Stödet för regeringen var fortfarande mycket starkt och Socialdemokraterna dominerade nyhetsflödet.

Nu har kriseffekten dämpats. S förlorar röster till bland andra M, som växt i opinionen under hela coronakrisen med sin ambition att vara en konstruktiv opposition.

Men om man jämför med resultatet i det senaste riksdagsvalet så har inte S backat, vilket ändå är ett gott resultat för

ett regeringsparti mitt i en mandatperiod.

Framför allt är det underlag som släppte fram Stefan Löfven som statsminister fortfarande större än M, SD och KD tillsammans. Skulle dagens mätning bli valresultat skulle SD, M och KD få ungefär 165 mandat (och L åka ur riksdagen), vilket knappast räcker till för att bilda en ny regering.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Nationalism. Mattias Karlssons idol stod inte på demokratis sida

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

SD-ideologen Mattias Karlsson ger sken av att hans politiska inspirationskälla Teodor Holmberg var demokrat. Det stämmer inte, skriver historikerna Lars Edgren och Monika Edgren.

Det har väckt visst uppseende i offentligheten att sverigedemokraten Mattias Karlsson före valet i USA gick ut och ställde sig på Donald Trumps sida. Det var han som bäst kunde ena landet med ”en sammanhållande patriotism”. Det kan framstå som märkligt att en företrädare för ett parti som säger sig vara demokratiskt stöder en president som ägnat sig åt att undergräva grundläggande drag i en liberal demokrati och som redan före valet gjorde klart att han bara skulle godta valresultatet om han vann.

Vi menar att Mattias Karlssons hållning inte överraskar. Det som förenar SD och Trump är nationalismen. Denna nationalism går djupt i SD:s ideologiska arv som leder tillbaka till demokratins motståndare under mellankrigstiden. Det är ett arv som kan komma att hota den ställning den liberala demokratin har i Sverige. I sitt principprogram från 2019 exemplifierar partiet vad de menar med den socialkonservatism som de ansluter till genom att nämna den brittiske politikern Benjamin

Disraeli och svensken Teodor Holmberg. Om Holmberg säger Mattias Karlsson (Expressen 5/12 2019) att han försökte ”förena demokrati, konservatism och patriotism med ett socialt samvete” och att han talade för kvinnors rättigheter.

Vi har granskat hur tidningen Sveriges väl ställde sig till det demokratiska genombrottet i Sverige 1918–1921. Tidningen startades 1906 av Teodor Holmberg och han var en flitig skribent i tidningen under dessa år. Vår undersökning visar att Mattias Karlsson har fel när han

säger att Teodor Holmberg var demokrat.

Vi finner i tidningen en djup ovilja mot de demokratiska strävandena kring 1920 och en lika djup böjelse, för att inte säga hänryckning, för auktoritärt samhällsstyre med inslag av apokalyps. Rösträttsreformen kallas en ”författningskupp” som ger ”den försumlige skattebetalaren samma medborgerliga rättigheter som den ordentlige.” Kungens betydande makt enligt 1809 års författning försvaras och parlamentarismen avfärdas.

Tidningens författningsideal söks i det tyska kejsarriket före första världskriget. Partipolitik, stommen i en representativ demokrati, är av ondo. I stället förordas klassamarbete.

Kvinnlig rösträtt försvaras av Teodor Holmberg. Detta innebär dock inte ett politiskt likaberättigande för kvinnor.

Kvinnligheten medför att de har andra uppgifter i samhället än män. Deras politiska uppgift är att välja kloka män att leda landet. Sveriges väl har inte mycket till övers för tidens politiska utveckling under demokratins

genombrottsår. ”Allt ramlar omkring oss”, utbrister Teodor Holmberg. Retoriken är starkt känslomässigt laddad och det gäller inte minst när älsklingsbegreppet fosterland berörs. Till nationen hör levande och döda och ännu inte födda i ett gemensamt öde. Väckelsespråk och apokalyptiska bilder samsas på sidorna i tidningen, liksom kampmetaforer som ”liv eller död, seger eller undergång”, en rent fascistisk retorik.

Denna apokalyptiska retorik är även Sverigedemokraternas: ”vi befinner oss i en existentiell kamp

om vår kulturs och vår nations överlevnad. Det finns bara två val, seger eller död”, utbrast Mattias Karlsson efter valet i Sverige 2018 (SVT nyheter 12/9 2018). Synen på nationen är det som tydligt förenar dagens SD med deras ideologiska inspiratör Teodor Holmberg. För Sveriges väl var det uppslutningen i en gemensam nation som skulle ena landet. Samma tankar finns i SD:s principprogram. Det är precis dessa föreställningar som ligger bakom Mattias Karlssons stöd för Donald Trump. Det är helt logiskt. Det är denna

nationalism som förenar SD med den fascistiska tanketraditionen. Det var Teodor Holmbergs syn på nationen som en enande kraft som fick honom att 1934 tala sig varm för Hitler som ”förmått att svetsa ihop tyskarna inåt till ett folk, fyllt av strålande entusiasm inför nya ideal.” Varje nationalistiskt projekt är emellertid beroende av att de andra skapas, de som inte får höra till. För Sveriges väl var det socialismen – både socialdemokrater och kommunister – som var det stora hotet. I Mattias Karlssons värld är

det invandrare och
identitetspolitiker.

Egendomligt är det att se att
Mattias Karlsson inte inser att
nationalismen i hans utformning
är ett av historiens främsta
identitetspolitiska projekt, ett
projekt som ofta haft förödande
konsekvenser, inte minst för
demokratin.

*Artikeln bygger på
”Nationaldemokraterna,
demokratin och kulturkampen.
Om Sverigedemokraternas
ideologiska förebilder”,
Människor, mening och
motstånd. En vänbok till*

*professor Mats Greiff (red. Stefan
Nyzell & Susan Lindholm),
Malmö 2020.*

Lars Edgren

Professor emeritus i historia vid
Lunds universitet

Monika Edgren

Docent i historia och professor
emerita i genusvetenskap vid
Malmö universitet

Beslut om Federleys framtid dröjer

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Centerpartiet väntar med att fatta något beslut om Fredrick Federleys framtid – trots att han under en längre tid ska ha känt till att en tidigare närstående är dömd för grova brott.

– Det är en mycket svår - situation. Vi får återkomma till vad konsekvenserna blir, säger partisekreteraren Michael - Arthursson till DN.

Förra veckan meddelade Fredrick Federley, vice ordförande och EU-parlamentariker, att han tillfälligt lämnar sina uppdrag. Han hänvisade till personliga skäl som gör att han inte kan fokusera på - politiken och berättade att han haft en närstående som är dömd för grova brott.

”Jag har under längre tid mått väldigt dåligt, vilket har eskalerat den senaste tiden. Jag känner att jag just nu inte kan fokusera på mitt politiska uppdrag. Jag har fallit i bitar och behöver samla ihop mig själv, läka och hämta

styrka”, skrev Fredrick Federley i sociala medier.

Partiledningen fick kännedom om Federleys relation till den brottsdömde personen den 23 november. Då tog både partiledaren Annie Lööf och partisekreteraren kontakt med honom.

– Det pågår diskussioner i partiledningen. Han är andre vice ordförande så det är klart att vi diskuterat vad det här får för konsekvenser och hur vi ska hantera det, säger Michael Arthursson.

Tidigare i veckan sa Arthursson till SVT att förtroendet för Federley skadats eftersom det framkommit att han känt till den närståendes brott under en längre tid. Men partiet har fortfarande inte, en och en halv vecka efter att de först fick veta, fattat något beslut om hans framtid.

– Framför allt eftersom han har en väldigt allvarlig psykisk ohälsa just nu. Det går inte att föra strukturerade diskussioner om vilka konsekvenser det här får framåt. Vi får vänta tills han mår bättre, säger Arthursson.

– Men vi kommer ju att ta den här diskussionen, det är en tidsfråga innan vi gör det. Vi kan inte bedöma när det kommer att ske men vi kommer att göra det.

Finns det personer i partiet som vill att han ska fräntas sina uppdrag?

– Det kan det finnas. Vi för interna diskussioner och de håller vi där tills vidare.

Federley är nu sjukskriven och kommer inte att delta i några politiska aktiviteter under en tid framöver, varken i partistyrelsen eller i EU-parlamentet. Federleys tidigare närstående är villkorligt

frigiven, vilket innebär att personen fortfarande kan tvingas ha kontakt med Kriminalvården.

– Det är väldigt allvarligt. Det har vi sagt både offentligt och till Fredrick. Det har skadat förtroendet för Fredrick Federley.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Förtroendet för Federley lär vara slut

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

I Sverige har vi länge ansetts hyfsade på att hålla isär politik och person. Det är många gånger som politikers privata vandel – även om det skulle uppröra en del – aldrig hamnat i tidningsspalter. Centerpartisten Fredrick Federley är ett undantag. Frågorna kring hans agerande är för många. De brott som hans närstående

anklagats och dömts för är alldeles för allvarliga.

Det upprepas ofta att politik är en förtroendebransch. Den svenska åtskillnaden mellan privat och offentligt för de folkvalda är under förändring. Det tycks bli vanligare att också svenska väljare frågar sig: ”Om den här politikern betar sig så här bakom stängda dörrar – vill jag då att hen ska representera mig och Sverige?”

Ibland är det resonemanget mer legitimt än annars.

Det finns uppgifter som gör gällande bland annat att Federley känt till sin närståendes mycket

grova brott en längre tid. I en intervju med DN säger Centerns partisekreterare Michael Arthursson: "Vi hade velat få information om den här relationen tidigare." Om Federley inte berättat för partiledningen är det skäl nog att ifrågasätta hans lämplighet.

Om andra medieuppgifter, än mer graverande för Fredrick Federley, skulle visa sig sanna blir det förstås omöjligt att ens fundera på en politisk comeback.

Till TV4 säger också partiledaren Annie Lööf att det handlar om "avskyvärda brott" från hans

närstående och att partiet haft "allvarliga samtal" med Federley. Det sägs att alla bara kan ansvara för sina egna handlingar. Men till de egna handlingarna hör vilka vi väljer att umgås med, och framför allt hur.

Att visa att han varit transparent i denna affär är bara den första tröskeln som Fredrick Federley – andre vice ordförande i Centern och partiets ledande EU-parlamentariker – har att kliva över om han funderar på en väg tillbaka till förtroendet.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

Statsrådsberedningen och statsministern

Sida	<u>Inrikesartiklar i Kapitel 3</u>
265	<u>Riksdagen</u>
294	<u>Statsrådsberedningen och statsministern</u>
301	<u>Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.</u>
556	<u>Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet</u>
650	<u>Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi</u>
705	<u>Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem</u>
927	<u>Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.</u>
1106	<u>Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.</u>
1198	<u>Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.</u>
1209	<u>De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.</u>

Sverige styrs av regeringen

Regeringen styr med hundratals myndigheter, med 290 självständiga kommuner och 21 självständiga regioner.

Regeringens politik bestäms av socialdemokrater, miljöpartister, centerpartister och liberaler.

Regeringen har en opposition av vänsterpartister, moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater, som kan påverka regeringen med hjälp av riksdagens utskott,

Regeringen den 30 oktober 2020 har beskrivits i Sven Winnell 2 november 2020: <http://winnell.com/omr36-39zzzzzzt.pdf>

Regeringens verksamheter enligt dess hemsida 30 oktober 2020:

Statsrådsberedningen

Arbetsmarknadsdepartementet

Finansdepartementet

Försvarsdepartementet

Infrastrukturdepartementet

Justitiedepartementet

Kulturdepartementet

Miljödepartementet

Näringsdepartementet

Socialdepartementet

Utbildningsdepartementet

Utrikesdepartementet

Länsstyrelserna

Statsministern styr regeringen

Politikområden för politiken 1 oktober 2019

Regeringens ministerområden. <http://www.regeringen.se>

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**

*** Allmänt om regeringens politik.**

Statsminister **Stefan Löfven**

statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**

Politik för EU

EU-minister Statsrådsberedningen **Hans Dahlgren**

sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**

Politik för en utrikesminister.

Utrikesminister **Ann Linde**

utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för juridik och migration.**

Politik för en justitie-och migrationsminister.

Justitie- och migrationsminister **Morgan Johansson**

justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**

Politik för en försvarsminister.

Försvarsminister **Peter Hultqvist**

forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**

Politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner. Politik för klimat.

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister **Isabella Lövin**

m.registrator@regeringskansliet.se Miljodepartementet

*** Transporter och infrastruktur.**

Politik för en infrastrukturminister.

Infrastrukturminister **Tomas Eneroth**

n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Energi- och digitalisering.**

Politik för energi och digitalisering

Energi- och digitaliseringsminister **Anders Ygeman**

n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Landsbygdspolitik.**

Politik för en landsbygdsminister.

Landsbygdsminister **Jennie Nilsson**

naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd.**

Minister för internationellt utvecklingssamarbete. **Peter Eriksson**

utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Sjuk- och hälsovård o d.**

Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.

Socialminister **Lena Hallengren**

socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**

Politik för en socialförsäkringsminister. som borde ha ansvar för hushållsverksamheter.

Socialförsäkringsminister **Ardalan Shekarabi**

socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**

Politik för jämställdhet och mot diskriminering och segregation

Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation **Åsa Lindhagen**

arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**

Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik

Utbildningsminister Anna Ekström

utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**

Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans

utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**

Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar

för idrottsfrågorna Amanda Lind

kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**

Politik för en arbetsmarknadsminister.

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark

arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**

Politik för en näringsminister.

Näringsminister Ibrahim Baylan

naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**

Politik för en handelsminister.

**Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska
frågor Anna Hallberg**

utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**

Politik för en inrikesminister för brott och polis o d

Inrikesminister Mikael Damberg

justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner
och kommuner o d.**

Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson

finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister

Per Bolund

finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko

finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**

Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad

Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. F d ordförande i LO

karl-petter.thorwaldsson@lo.se

Ny ordförande [Susanna Gideonsson@lo.se](mailto:Susanna.Gideonsson@lo.se)

Vänsterpartiledare Nooshi Dadgostar

nooshi.dadgostar@riksdagen.se

F d Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>

Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se

Med på listan finns inte moderater, krisdemokr.Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Sven Winnell 28 november 2020:

Om fördelningen av artiklar i kapitel 3.

Debattartiklar i DN 21 - 27 november 2020. Utrikes och inrikes artiklar 18-24 november 2020.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzzx.pdf>

Statsrådsberedningen

Statsrådsberedningen har ansvar för att leda och samordna arbetet i Regeringskansliet.

[Om Statsrådsberedningen](#)

Relaterad navigering

- [Rättsliga dokument](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Stefan Löfven](#)

Statsminister

[Hans Dahlgren](#)

EU-minister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Globala målen och Agenda 2030](#)
- [Innovationsrådet](#)
-

Aktuellt från Statsrådsberedningen

Stefan Löfven

Statsminister

Statsrådsberedningen

”Vårt land ska vara en ledande och inspirerande kraft i världen. Där vi sluter klyftor och förverkligar de löften om frihet vi ställt ut till våra barn. Där vi investerar gemensamt i människor och miljö, i kunskap och konkurrenskraft, i trygghet i nuet och hopp inför framtiden.”

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.

SW 32 Statsvetenskap.

SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.

SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.

SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)

SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)

SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)

SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Hans Dahlgren

EU-minister

[Statsrådsberedningen](#)

"Sverige ska ha en aktiv roll i den Europeiska unionen. I en tid då vi har många gemensamma utmaningar och när ett land till och med väljer att lämna EU, så vill vi se mer gränsöverskridande samarbete. För fler och bättre jobb, för en ambitiös klimatpolitik och för trygghet och säkerhet för alla som bor här.

[SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.](#)

[SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.](#)

Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikes- departementet, för- svarsdeprtementet och miljödepartementet.

Sida	<u>Inrikesartiklar i Kapitel 3</u>
265	<u>Riksdagen</u>
294	<u>Statsrådsberedningen och statsministern</u>
301	<u>Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.</u>
556	<u>Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet</u>
650	<u>Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi</u>
705	<u>Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem</u>
927	<u>Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.</u>
1106	<u>Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.</u>
1198	<u>Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.</u>
1209	<u>De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.</u>

Utrikesdepartementet

UD ansvarar för Sveriges förbindelser med andra länder och internationella organisationer och för bistånds- och internationell handelspolitik. UD utgör tillsammans med cirka 100 utlandsmyndigheter utrikesförvaltningen.

[Områden](#)

Områden

- [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Handelspolitik och främjande](#)
- [Internationellt utvecklingssamarbete](#)
- [Utrikes- och säkerhetspolitik](#)

[Om Utrikesdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Utrikesdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

- [UD:s reseinformation](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Ann Linde](#)

Utrikesminister

[Anna Hallberg](#)

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor

[Peter Eriksson](#)

Minister för internationellt utvecklingssamarbete

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Sveriges diplomatiska förbindelser](#)
- [Swedish Foreign Policy Stories](#)
- [Sweden Abroad](#)
- [UD: presstjänst](#)
- [UD:s internationella presscenter](#)
- [UD Legaliseringar](#)
- [Misstanke om brott eller oegentligheter](#)
- [Klagomål mot utrikesförvaltningen](#)
- [UD:s rapporter om mänskliga rättigheter](#)
- [Informationsmaterial: Utrikesdepartementet – en kort presentation](#)
- [Sverige i FN:s säkerhetsråd](#)

Aktuellt från Utrikesdepartementet

Ann Linde

Utrikesminister

[Utrikesdepartementet](#)

”När allt fler demokratier utmanas världen över måste Sverige fortsatt vara en stark och respekterad röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Vår utrikespolitik ska bidra till att i samarbete med andra stärka tryggheten och säkerheten, i vårt närområde och globalt. Det är så vi värnar grundläggande demokratiska rättigheter och gemensam säkerhet världen över.”

Ann Lindes områden

- [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Folkrätt](#)
- [Utrikes- och säkerhetspolitik](#)

[SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.](#)

[SW . 351 Sveriges riksdag \(och motsvarande utomlands\)](#)

[SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige \(och mots.\)](#)

[SW . 353 Sveriges regering \(och motsvarande utomlands\)](#)

[SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ \(FN, EU o d\).](#)

[SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.](#)

[SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.](#)

[SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.](#)

Anna Hallberg

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor

[Utrikesdepartementet](#)

"När exporten ökar och jobben blir fler kan hela Sverige växa och utvecklas. Därför står vi upp för frihandeln och möjliggör för fler svenska företag att ta sig ut i världen. Genom utrikeshandeln kan vi främja hållbara lösningar och svenska värderingar."

Anna Hallbergs områden

- [Handelspolitik och främjande](#)
- [Nordiska frågor](#)

[SW . 653 Handelsverksamheter.](#)

[SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.](#)

[SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.](#)

Peter Eriksson

Minister för internationellt
utvecklingssamarbete

[Utrikesdepartementet](#)

"Världen står inför stora utmaningar. Vi ser en försvagad demokrati globalt sett, samtidigt som klimatförändringarna blir alltmer akuta och fattigdomen tycks bita sig fast i delar av Afrika. Sveriges bistånd ska stärka demokratin och bidra till att utveckla en mer hållbar och fredlig värld."

Peter Erikssons områden

- [Internationellt](#)

[SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.](#)

[SW .354 Mellanfolkliga centrala organ \(FN, EU o d\).](#)

[SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:](#)

[SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.](#)

[SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.](#)

Miljödepartementet

Miljödepartementet arbetar med frågor som rör minskade klimatutsläpp, en giftfri vardag och att stärka den biologiska mångfalden på land och i vatten. Departementet ansvarar också för frågor som rör kretslopp och avfall, strålsäkerhet, skydd och skötsel av värdefull natur, friluftsliv samt internationellt miljösamarbete. De 16 miljö kvalitetsmålen är grunden för regeringens miljöpolitik och miljömålssystemet är den centrala, gemensamma plattformen för aktörer i det svenska miljöarbetet.

[Områden](#)

Områden

- [Miljö och klimat](#)

[Om Miljödepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Miljödepartementets delar i statens budget](#)

- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvarigt statsråd](#)

Ansvarigt statsråd

[Isabella Lövin](#)

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Aktuella regeländringar](#)

Aktuellt från Miljödepartementet

Isabella Lövin

Miljö- och klimatminister samt vice
statsminister

[Miljödepartementet](#)

Isabella Lövins områden

Miljö och klimat

Försvars- departementet

Försvarsdepartementet ansvarar för Sveriges militära försvar och dess stödmyndigheter. Departementet planerar på strategisk nivå internationella insatser och säkerhetsfrämjande verksamhet och ger uppdrag till myndigheterna att genomföra samt följa upp dessa insatser.

[Områden](#)

Områden

- [Försvar](#)
- [Militärt försvar](#)

[Om Försvarsdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Försvarsdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)

- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)
- [Genomförandet av försvarsbeslutet - regeringens åtgärder på försvarsområdet](#)

[Ansvarigt statsråd](#)

Ansvarigt statsråd

[Peter Hultqvist](#)
Försvarsminister

Aktuellt från Försvarsdepartementet

Peter Hultqvist

Försvarsminister

[Försvarsdepartementet](#)

"Försvarspolitiken måste ha sin utgångspunkt i ansvaret för Sverige. Det handlar om att hävda vår suveränitet, vår demokratiska samhällsordning och rätten att själva bestämma över vår framtid."

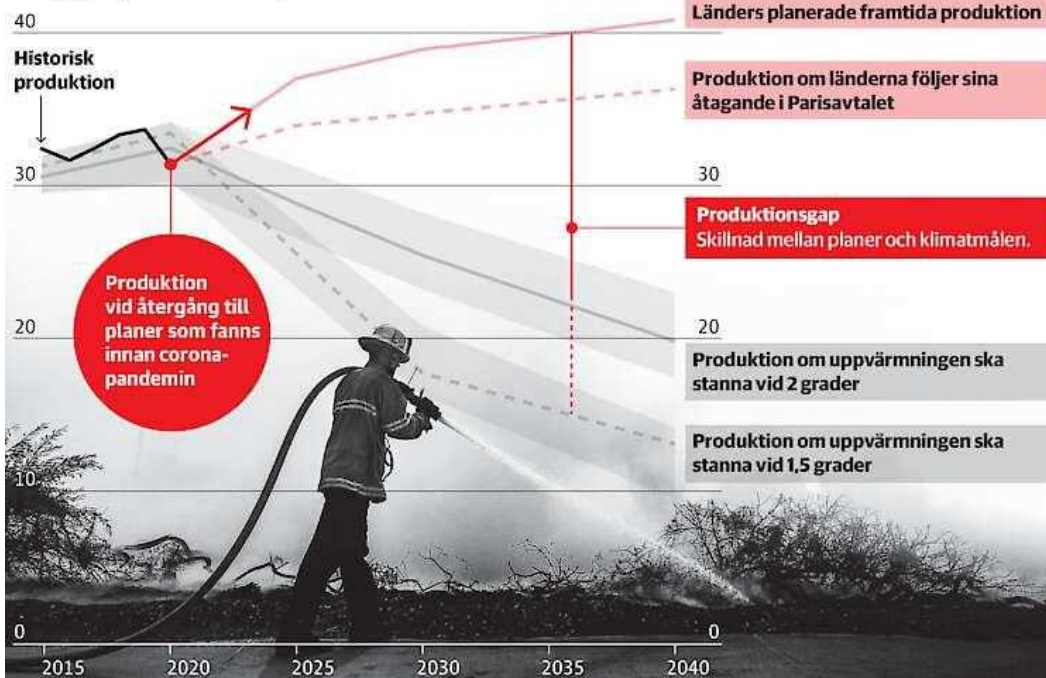
Peter Hultqvists områden

- [Försvar](#)
- [Militärt försvar](#)

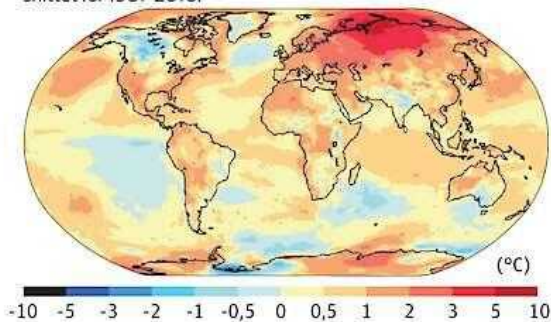
[SW . 6525-6529 Militära verksamheter.](#)

Global produktion av fossila bränslen

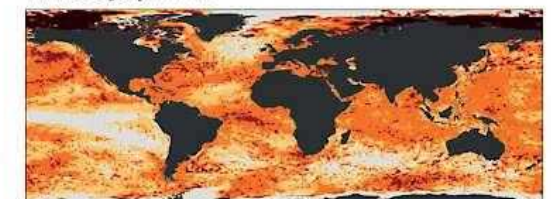
Världens planer för produktion av fossila bränslen missar klimatmål.
GtCO₂/yr, miljarder ton koldioxid per år.

Temperaturskillnad, januari-oktober 2020 jämfört med snittet för 1981-2010.

Värmeböljor på havet

● Måttlig ● Stark ● Allvarlig ● Extrem

82 procent av världshaven upplevde minst en marin värmebölja under 2020.

Källa: SEI, The Production Gap: 2020 Report. WMO. Grafik: Mikael Andersson.

Jannike Kihlberg: Klimatarbetet går åt fel håll i en allt varmare värld

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

År 2020 kommer att bli ett av de varmaste år som har uppmätts. Samtidigt planerar världens länder att producera långt mycket mer fossila bränslen än vad som är förenligt med klimatmålen. Nya rapporter visar att klimatarbetet inte går

åt rätt håll, men det går att ändra riktning.

Analys.

På onsdagen publicerades två internationella rapporter med olika vinklar på tillståndet för klimatet globalt.

Beskedet från båda var att det inte ser bra ut – inte bra alls. Men det finns konstruktiva förslag på hur utvecklingen kan vändas.

Coronapandemin kan bli en brytpunkt. Om alla de miljarder som pumpas in för att återställa ekonomierna i världens länder efter pandemin satsas på hållbara och gröna lösningar kan utsläppen

minska i en omfattning som kan närma sig klimatmålen.

Trots att forskningen visar att produktionen av fossila bränslen måste minska om klimatmålen ska nås planerar världens länder att de närmaste tio åren öka produktionen.

Nuvarande planer skulle leda till en produktionsökning på cirka 2 procent om året. För att nå målet att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader skulle produktionen av fossila bränslen behöva minska med i genomsnitt 6 procent per år de kommande tio åren, enligt

rapporten, The production gap report, från en internationell grupp av forskare och FN:s miljöprogram UNEP.

Enligt deras beräkningar är världen på väg att år 2030 producera mer än dubbelt så mycket fossila bränslen, 120 procent, än vad som kan förbrännas om den globala uppvärmningen ska begränsas till 1,5 grader. Och 50 procent mer än vad som krävs för en uppvärmning med 2 grader. Forskarna presenterar förslag på åtgärder som politiker skulle kunna använda för att få till en

utfasning av fossila bränslen som också är rättvis. Avgörande är att de stimuleringspaket som lanseras i samband med coronapandemin ska vara hållbara och satsa på förnybar energi. Om de inte gör det finns risken att samhällen blir inlåsta i fossila infrastrukturer under lång tid framöver.

Att det är bråttom att ställa om visar rapporten från Världsmeteorologiska organisationen, WMO. Den konstaterar att år 2020 kommer att bli ett av de tre varmaste år som har uppmätts. Den globala medeltemperaturen för perioden

januari till oktober låg runt 1,2 grader över förindustriell nivå.

”År 2024 är det minst en chans på fem att temperaturen överstiger 1,5 grader”, sa Petteri Tallas, chef för WMO, i ett pressmeddelande. I nuläget är 2020 det näst varmaste året, efter 2016 och före 2019. Men skillnaden mellan de tre åren är så liten att när de exakta siffrorna för hela året kommer kan ordningen ändras. Den mest spektakulära värmen har under året funnits i arktiska Sibirien där temperaturen var mer än 5 grader över genomsnittet. I slutet på juni uppmättes 38 grader

i Verkhoyansk, såvitt känt den högsta temperaturen som har uppmätts norr om polcirkeln. Även värmen i världshaven ligger på rekordnivåer. Mer än fyra femtedelar, 82 procent, av världshaven upplevde minst en marin värmebölja någon gång under 2020.

Värmen får konsekvenser. Under året har det varit rekordstora bränder på USA:s västkust, antalet orkaner har varit rekordmånga. Orkanerna får sitt bränsle från de allt varmare havet. Perioden 2011–2020 kommer att bli de varmaste tio åren som har

uppmätts, de varmaste sex åren som har uppmätts har inträffat sedan 2015, enligt rapporten. Enstaka varma dagar, eller år, kan alltid inträffa men trenden på en allt varmare värld är tydlig. Ska uppvärmningen bromsas krävs drastiska och snabba minskningar av utsläppen av växthusgaser. En ljusglimt är att flera stora utsläppsländer nyligen presenterat mål för när de ska bli koldioxidneutrala. Japan och Sydkorea till år 2050, Kina siktar på 2060. USA:s blivande president Joe Biden har en ambitiös klimatplan.

De löften tidigare har funnits från världens länder skulle uppvärmningen hamna runt 3 grader i slutet av århundradet. Enligt beräkningar från Climate Action Tracker group, en grupp forskare som fortlöpande analyserar länders klimatlöften, innebär de nya ambitionerna att den globala uppvärmningen skulle kunna begränsas till 2,1 grader.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

M vill sälja statlig skog till små markägare

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Statliga Sveaskog är en av de tunga pjäserna i det konfliktfyllda spelet om skogen. Nu vill Moderaterna sälja av mark från bolaget så att mer skog blir privatägd. Det handlar om 600 000 hektar, en yta motsvarande hela Södermanlands län.

Skogen är just nu i det politiska rampljuset efter att den stora Skogsutredningen levererat sitt betänkande. Utredningen kom till som en frukt av januariavtalet där Centerpartiet krävde tydliga ställningstaganden för skogsägarnas intressen. Konflikten om skogen, där skogsbruk ofta hamnar på kollisionkurs med naturvård, har eskalerat under de senaste åren. Att döma av de första reaktionerna räcker inte Skogsutredningens förslag för att blåsa av striden.

I går, onsdag, klev också Moderaterna in i ringen. Partiledaren Ulf Kristersson lanserar ett nytt förslag som går ut på att det statliga bolaget Sveaskog ska sälja ut mark till mindre, privata intressenter. – Vi tror väldigt mycket på äganderätten och att privatpersoner är bra på långsiktig förvaltning av skog och mark. Det man äger det vårdar man. Vill man kombinera naturvärden med ekonomiska värden så görs det bäst när människor av kött och blod äger skog, säger Ulf Kristersson.

Det handlar om 20 procent av Sveaskogs mark som ska säljas med marknadsmässiga prislappar. Totalt rör det sig om arealer i samma storleksordning som hela Södermanlands län.

Målet är sprida marken på många enskilda ägare och försäljningen ska därför begränsas till max 50 hektar per köpare, en yta som motsvarar ungefär 70 fotbollsplaner. En tanke med förslaget är att gynna en stark ekonomisk utveckling på landsbygden.

Inom naturvården framhålls ofta att det behövs stora

sammanhängande områden som skyddas för att den biologiska mångfalden ska bevaras. Är det då inte en fara med att splittra upp ägandet ännu mer?

– Nej, jag tror inte det. Det jag sett av privat skogsäggande är att man är väldigt mån om sina marker.

Jag tycker att vi har konstruerat en motsättning mellan skogsbruk och naturvärden som är mycket skadlig, säger Ulf Kristersson.

Menar du att det inte finns en målkonflikt mellan naturvård och skogsbruk?

– Nej, jag tycker i grund och botten inte det. Jag tycker att vi

ska se skogen som en återvinningsbar och långsiktigt hållbar resurs som vi både kan uppleva medan den växer och sedan använda för tillverkning. Enligt Ulf Kristersson räcker det med regeringsbeslut för att förverkliga idén. Om regeringen inte vill så tänker Moderaterna ta ett initiativ i riksdagens näringsutskott.

– Jag tror att det finns en politisk majoritet för ett bredare folkligt ägande i den svenska skogen. Ulf Kristersson är kritisk till mycket i Skogsutredningen, som han anser lagt för mycket fokus på

att undanta mark från produktion.

– Det är fel väg att gå, säger han. Helstatliga bolaget Sveaskog är Sveriges största markägare med 14 procent av skogen. I Skogsutredningen som nyligen lämnade sitt betänkande till regeringen tilldelas Sveaskog en avgörande roll för att rädda de kvarvarande naturskogarna längs fjällkedjan. Enskilda ägare där vars marker är skyddsvärda ska kunna få produktiv statlig mark som ersättning. Det är i linje med skrivningarna i januariavtalet

mellan S, MP, C och L om ett nytt Sveaskogsprogram för markbyte. Miljöpartiet har kongressbeslut på att verka för nya ägardirektiv för Sveaskog som skärper kraven på naturhänsyn.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Ledare: Fråga också vad staten gör mot klimatet

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Optimismen var påtaglig efter klimattoppmötet i Paris 2015. Störst uppmärksamhet ägnades åt en höjd ambition: Från den tidigare målsättningen att begränsa uppvärmningen till 2 grader jämfört med förindustriell tid siktade man nu mot att hamna klart under, omkring 1,5 grader.

Samtidigt finns en växande klyfta mellan prat och handling. Ännu fortsätter nämligen utsläppen av växthusgaser att öka, och inget i hur världens länder sköter sin energiförsörjning talar för att detta kommer att ändras i närtid. Ett sätt att illustrera diskrepansen mellan ord och handling är den rapport som presenterats av Stockholm environment institute (SEI) och ett flertal andra institutioner, som mäter det så kallade produktionsgapet: skillnaden mellan faktiska utsläpp från fossil produktion, den främsta källan till

växthusgasutsläpp, och vad som krävs för att minska utsläppen i linje med målen att hejda uppvärmningen. Vad länderna planerar uppgår nämligen till en fortsatt ökad produktion av fossila bränslen från kol, olja och gas med 2 procent per år fram till 2030. Samtidigt är det som krävs en minskning med omkring 6 procent totalt, och mer än så för den smutsigaste källan kol. Gapet växer således snabbt och den fossila produktionen kommer 2030 att ligga 50 procent högre än vad som krävs för att begränsa

uppvärmningen till 2 grader, och 120 procent högre än för att nå max 1,5 grader.

I år har förvisso de fossila energikällorna minskat på grund av att länder stängt ner stora delar av sin ekonomi. Effekten på våra samhällen är betydande, men den fossila produktionen skulle behöva minska lika mycket varje år – fram till 2030.

Ingen förespråkar nedstängning som varaktig lösning på klimatproblemen. Däremot finns nu chansen att göra sig av med framför allt olönsam fossil energi.

Ett stort problem, som tas upp i rapporten, är dock hur samma stater som talat så vidlyftigt om sina klimatmålsättningar i praktisk politik går emot dem. Det har talats mycket om klimatsmarta stimulanser för att återstarta ekonomin, men när SEI går igenom det faktiska innehållet i ländernas krispaket innehåller de betydande stöd också till fossila industrier. Fossila konsumtionsstöd minskar förvisso betydligt i år, men det beror på det sjunkande oljepriset och att merparten är prisstöd. Samtidigt ökar stöden till fossilproducenter,

också i rika länder. Likaså har centralbankernas obligationsköp utgjort ett stöd till existerande fossila industrier.

Här finns betydande blinda fläckar som ofta rör stora beslut och politikområden. De kan illustreras av en jämförelse mellan offentlig konsumtion och privat. Vanliga familjer räknar på klimatavtrycket för deras semesterflygresor förra året och för köttbiten de handlat till helgen, vilket är bra. Men samtidigt har Slussen i Stockholm nyligen begåvats med en uppmärksammas guldbro

tillverkad i Kina, som ingen känner till eller ens försökt beräkna klimatavtrycket för (Aftonbladet 1/10). Vi vet att den tillverkats av tung industri i ett land där en stor del av energin kommer från kol – men allt som klimatberäknats och -kompenserats är frakten hit, med båt.

Det är tillräckligt svårt att komma åt de kinesiska utsläppen utan att vi själva driver på dem.

Klimatomställningen är allas ansvar och kräver ett brett spektrum av åtgärder som kommer att medföra betydande

kostnader. Vi måste fråga oss inte bara vad staten kan göra för klimatet, utan också vad staten gör mot klimatet.

DN 4/12 2020

Kostnader för stridsflyget kan nu sinka armén

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Kostnaderna för stridsflyget blir högre än vad som tidigare varit känt. Försvarsmakten bedömer att den kan klara fördyringen - under 2021, men försvarspolitiker i flera partier befarar att bristen på pengar

ska försena arméns nya regementen.

Det framgick när riksdagens försvarsutskott på torsdagen höll en extrainsatt utfrågning av Försvarsmakten och Försvarets materielverk. Orsaken var nya uppgifter, bland annat i DN, om ökade kostnader på cirka 10 miljarder kronor för stridsflyget. Orsaken är högre notor till Saab för att vidmakthålla dagens Gripenplan av C/D-modell, införandet av de nya Gripen E-planen samt utveckling av framtida system.

– Det finns förslag som skulle innebära kostnadsökningar för stridsflygsystemet. De ser vi att vi kommer att kunna hantera i planeringen inom den ram vi har, bekräftade chefen för Försvarsmaktens ledningsstab Jonas Haggren för Ekoredaktionen efter mötet. Men det är inte hela bilden.

– De här fördyringarna i stridsflygsystemet gäller genomförandet av beslut som redan har tagits, säger försvarsutskottets ordförande Pål Jonson (M).

Kostnadsökningen för flygvapnet kan delvis täckas genom att systemet med pris- och lönekomensationen ger Försvarsmakten extra pengar under 2021. Men det är ingen långsiktig finansiering. Inför utskottet sade Försvarsmakten att fördyringarna ska hanteras inom flygvapnet. Men myndigheten förvarnade också om problem kring infrastruktur och personalförsörjning. I klartext kan det innebära att försvarsbeslutets satsning på nya arméförband i Kristinehamn,

Falun, Sollefteå och Östersund försenas. Men i så fall kräver regeringens samarbetsparti Liberalerna att försvaret får ekonomiska tillskott.
– Annars betraktar L det som ett brott mot försvarsöverenskommelsen, säger Allan Widman (L).
Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

Lövin KU-anmäl för beslut om inventering av skogar

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Miljöminister Isabella Lövin (MP) anmäls av Centern till riksdagens konstitutionsutskott för regeringens beslut om inventeringar av mark med höga naturvärden, så kallade nyckelbiotoper. Skogsutredningen slog nyligen

fast att inventeringarna har vilat på svag rättslig grund.

Den stora Skogsutredningen, som överlämnades till regeringen i förra veckan, får redan nu politiska konsekvenser.

Centerpartiets talesperson i skogsfrågor, Peter Helander, hänvisar i sin KU-anmälan direkt till utredningens analys av hur nyckelbiotopsinventeringarna har använts.

”Sammantaget framgår att begreppets räckvidd har utvidgats till att inverka på grundlagsskyddade fri- och

rättigheter helt utan lagstöd”, skriver Peter Helander.

Syftet med inventeringarna av nyckelbiotoper, som gjorts av Skogsstyrelsen, har varit att samla in kunskap om skyddsvärda områden. De har dock skapat stora konflikter eftersom de i praktiken har hindrat skogsägare från att avverka. Virkesköparna kräver nämligen att skogen är miljöcertifierad, vilket utesluter trä från nyckelbiotoper.

”Många enskilda skogsägare har drabbats oerhört hårt av den bristfälliga respekten för såväl de ekonomiska som ideella värden

som gått förlorade”, skriver Peter Helander.

I KU-anmälan siktar han särskilt in sig på ett beslut som regeringen tog 2018 om en ny landsomfattande inventering. Han vill att KU granskar om regeringen har brustit i sin styrning av myndigheterna. Dåvarande landsbygdsministern Sven-Erik Bucht (S) och miljöminister Isabella Lövin (MP) pekas ut som särskilt ansvariga. ”Vid sidan av regeringens beslut om nyckelbiotopsregistrering 2018 (som drogs tillbaka 2019) har inte utredningen hittat något

formellt stöd som kan anses uppfylla legalitetsprincipens krav”, står det i anmälan.

DN har sökt miljöminister Isabella Lövin men hon avböjer att kommentera.

Inventeringarna av nyckelbiotoper har legat Miljöpartiet varmt om hjärtat. I januariavtalet slogs dock fast att de inte skulle fortsätta, vilket var ett krav från Centern. Vid en träff med riksdagsjournalisterna i höstas pekade MP:s språkrör Per Bolund ut just detta som en av de saker i avtalet som varit svårast för MP att acceptera. Även

miljörörelsen ser inventeringarna som ett viktigt verktyg för naturvården.

Skogsutredningen skriver i sitt betänkande att man ”inte kunnat hitta något uttalat stöd i rättsordningen för Skogsstyrelsen att inventera landets skogar efter nyckelbiotoper”.

Därför vill utredningen i stället införa en annan metodik, kallad naturmiljöbeskrivningar. De ska inte leda fram till någon slutgiltig klassning av de samlade naturvärdena i ett område.

Samtidigt förordar Skogsutredningen att det

befintliga registret över
nyckelbiotoper rensas.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

”Vilseledande och falska myter om klimatkompensation ”

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

DN. DEBATT 201205

**Idén med klimatkompensation
är lockande, men i debatten
finns många myter om detta.
Och potentialen är begränsad.
Kolinbindning i vegetation och
mark behövs för att fånga delar
av den koldioxid vi redan har
släppt ut. Vi måste skifta fokus
från Sveriges nettonollmål 2045**

till inhemska, verkliga utsläppsminskningar, skriver 23 forskare och experter.

Effekterna av klimatkrisen blir allt tydligare för oss alla:

extremväder, brinnande skogar och stigande havsnivåer. Den globala medeltemperaturen stiger rekordsnabbt och 1,5-gradersmålet blir allt svårare att nå. Många vill ”göra något” och en strid ström av nettonoll-mål lanseras nu av både länder och företag. Det låter ambitiöst och kan ge sken av att världen är på väg att vakna och tackla klimatkrisen.

Nettonollmålen flyttar dock fokus från omedelbara utsläppsminskningar till åtgärder i framtiden. De bygger på föreställningen att utsläppen från förbränning av fossila bränslen ska kunna tas bort från atmosfären genom klimatkompensation och framtida storskaliga teknologier.

Klimatkompensation tar dock inte bort våra utsläpp och möjligheten att köpa kompensation för fortsatta fossila utsläpp fördröjer omställningen till ett fossilfritt samhälle.

I debatten cirkulerar många myter kopplade till nettonollmål och klimatkompensation som behöver klargöras för att medborgare ska kunna sätta tryck på regeringar och företag att fokusera på verkliga lösningar, här och nu:

1 Nettonollutsläpp till 2050 räcker för att lösa klimatkrisen.

Vilseledande. Drastiska utsläppsminskningar behöver ske direkt, annars äts det begränsade utsläppsutrymmet upp på några få år av våra nuvarande höga utsläpp. Nettonollmål förutsätter dessutom ofta stora mängder av

framtida ”negativa utsläpp”, det vill säga borttagning av koldioxid ur atmosfären genom inbindning i vegetation, mark eller berggrund. Teknik för att nå sådana negativa utsläpp har stora osäkerheter, och bör därför inte ersätta utsläppsminskningar i dag.

2 Vi kan kompensera för fossila utsläpp genom så kallade ”naturbaserade lösningar” (kolinbindning i vegetation och mark).

Vilseledande. Fossila bränslen kommer från den långsamma kolcykeln (se faktaruta).

Naturbaserade lösningar binder in ”grönt kol” i den snabba kolcykeln, men det är inte permanent – kol som lagras i skogar kan till exempel släppas ut igen genom skogsbränder. Fossila utsläpp sker i dag, inbindning i skog tar lång tid. Potentialen för naturbaserade lösningar är dessutom begränsad, och behövs för att fånga delar av den koldioxid vi redan släppt ut.

3 Nettonollmål och klimatkompensation ökar incitamenten för utsläppsminskningar i och med

att utsläppen får en kostnad. Stämmer inte. Tvärtom minskar incitamenten, så länge det är mer ekonomiskt fördelaktigt och socialt accepterat att köpa billiga utsläppsrätter från andra länder än att göra utsläppsminskningarna på hemmaplan.

4 Klimatkompensation i fattiga länder måste öka för att klara Parisavtalet. Stämmer inte. Genom Parisavtalet har alla länder, nu även låginkomstländer, tagit fram klimatplaner. Länderna behöver alla utsläppsminskningar

som kan genomföras i det egna landet för att klara av sina egna utsläppsmål.

5 Att betala för utbyggnad av förnybar energi är ett bra sätt att kompensera för verkliga utsläpp. Problematiskt. Utbyggnad av förnybar energi i växande ekonomier leder sällan till att gamla kolkraftverk läggs ner, utan adderar ofta bara ytterligare energikapacitet till redan existerande. Förnybar energi är redan i dag ofta billigare än fossil energi.

6 Teknologier för storskalig inlagring i berggrunden kommer att lösa problemet.

Överoptimistiskt. Teknologier är under utveckling, men de är kostsamma, ofta mycket energikrävande, och med stora frågetecken om framtida potential och risker. Det är oansvarigt att i nettonollmålen förutsätta att framtida osäkra teknologier ska kompensera för verkliga utsläpp som sker i dag.

7 Klimatkompensation genom trädplanteringar fångar in mer kol än gammal skog. Falskt. Gammal skog håller århundraden av

kolinlagring i träd och mark och kan fortsätta inlagringen under hundratal år. Det är bättre att minska avverkningarna, så att redan inbundet kol inte frigörs. Det tar 100 år, eller mer, för utsläpp att återupptas i ny skog. Den tiden har vi inte.

8 Trädplantering i tropikerna är en kostnadseffektiv win-win-lösning för naturen och lokalbefolkningen. Mycket förenklat. Det finns målkonflikter mellan trädplantering för koldioxidupptagning och trädplantering för

lokalbefolkningens behov. Många studier har visat hur utsatta människors rättigheter, och möjligheter till matproduktion undermineras genom trädplanteringsprojekt med kolinbindning som huvudsyfte. Den snabba ökningen av dessa projekt ökar risken för negativa sidoeffekter.

9 Varje ton koldioxid är likvärdigt och fullt utbytbart mot ett annat. Falskt. Utsläpp i dag kan inte kompenseras med inbindning i morgon. Utsläpp från lyxkonsumtion bör inte prioriteras

före utsläpp från exempelvis livsnödvändig matproduktion. Fossilt kol kan inte kompenseras med inlagring av ”grönt” kol i växter.

10 Produkter och resor kan vara ”klimatneutrala” eller till och med ”klimatpositiva”. Falskt. Man skulle kunna tro att man gör klimatet en tjänst genom att köpa en ”klimatpositiv” produkt och en ännu större tjänst om man köper flera. Men produkter och resor som säljs som ”klimatneutrala/klimatpositiva” har fortfarande ett klimatavtryck.

Bara med kraftfulla åtgärder här och nu kan vi klara klimatkrisen och nå 1,5-gradersmålet:

Vi måste skifta fokus från Sveriges nettonollmål 2045 till inhemska, verkliga utsläppsminskningar på 12 till 15 procent per år. Denna genomgripande omställning av samhället krävs för att Sverige ska kunna uppfylla Parisavtalet. Vi i rika länder måste, utöver maximala utsläppsminskningar på hemmaplan, drastiskt öka klimatfinansiering till låginkomstländer som har en liten

skuld till klimatkrisen så de kan både ställa om och anpassa sig till klimatförändringarna.

Vi måste verka för att internationell klimatkompensation mellan rika och fattiga länder avvecklas och ersätts med klimatfinansiering, baserat på vetenskaplig evidens, begränsad återstående kolbudget och global klimaträttvisa.

Vi måste sluta marknadsföra produkter och resor som klimatneutrala och klimatpositiva.

Vi måste ha separata mål för negativa utsläpp och de egna utsläppsminskningarna.

Nödvändiga hållbara investeringar i negativa utsläpp måste ske som klimatinvesteringar eller klimatfinansiering – inte som klimatkompensation.

Vi måste stoppa produktion och användning av fossila bränslen, vilket är grundproblemet för klimatkrisen. I stället för luftiga nettonoll-mål krävs ett internationellt nedrustningsavtal för fossilbränsleproduktion.

Fakta. Kolcykler

Grundämnet kol cirkulerar på jorden i två olika cykler: dels

mellan atmosfär, land och hav med korta omloppstider, dels mellan atmosfär och berggrund med mycket långa omloppstider. Fossilt kol från berggrunden (kol, olja, gas) släpps i dag ut 80 gånger snabbare än det naturliga tillflödet från berggrunden (genom vulkanism). Eftersom returflödet till berggrunden tar miljontals år stannar ungefär hälften av kolet kvar länge i atmosfären och bidrar till global uppvärmning.

Alasdair Skelton, professor i geokemi & petrologi, Stockholms universitet; Andrew Ringsmuth,

forskare, komplexa system & hållbarhet, Complexity Science Hub Vienna; Caroline Greiser, forskare i ekologi, Stockholms universitet; Duncan McLaren, gästlektor, kulturell politisk ekologi, Linköpings universitet; Erik Huss, geograf och glaciolog, vd Husstainability; Flora Hajdu, docent i landsbygdsutveckling, SLU; Henrik Lagerlund, professor i teoretisk filosofi, Stockholms universitet; Isak Stoddard, doktorand i naturresurser & hållbar utveckling, Uppsala universitet; Kevin Anderson, gästprofessor i naturresurser &

hållbar utveckling, Uppsala universitet; Klara Fischer, docent i landsbygdsutveckling, SLU; Linda Engström, forskare i landsbygdsutveckling och policyrådgivare, SLU; Magnuz Engardt, docent i meteorologi, Researchers Desk; Maria Johansson, doktor i brandekologi, Researchers Desk; Maria Wolrath Söderberg, forskare i retorik & klimatkommunikation, Södertörns högskola; Mats Björk, professor i marin växtfysiologi, Stockholms universitet; Niclas Hällström, miljö och utvecklingsstudier, WhatNext?; Nils Markusson,

seniorlektor, miljöteknikpolitik, Lancaster University; Paul Glantz, docent i atmosfärsvetenskap, Stockholms universitet; Stephen Woroniecki, forskare i hållbarhetsvetenskap, Linköpings universitet; Stig-Olof Holm, lektor i ekologi, Umeå universitet; Svetlana Gross, doktorand i företagsekonomi, Handelshögskolan i Stockholm; Sören Andersson, hållbarhetsrådgivare, thefuture; Wim Carton, biträdande universitetslektor, hållbarhetsvetenskap, Lunds

universitet. Artikelförfattarna är medlemmar i nät

Sverige och andra länder stäms av klimataktivister

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Sverige och 32 andra stater har stämts i Europadomstolen av unga klimataktivister för att de gör för lite för att hindra klimatkrisen. Domstolen har nu bett länderna yttra sig angående anklagelsen.

**Ett unikt fall, enligt Jonas -
Ebbesson, professor i miljö rätt.**

Att stater inte gör mer för att hindra klimatkrisen är ett brott mot de mänskliga rättigheterna som ingår i Europakonventionen. Det hävdar sex unga portugisiska aktivister som har vänt sig till Europadomstolen och stämt 33 länder för att de inte gör tillräckligt för att minska utsläppen av växthusgaser. De hävdar att tuffare klimatåtgärder är nödvändiga för att säkra deras framtida fysiska och mentala hälsa, hindra diskriminering av unga och skydda deras rätt att

träna utomhus och leva utan ångest.

Europadomstolen har nu beordrat de 33 berörda länderna – förutom de 27 EU-länderna är det Norge, Ryssland, Schweiz, Storbritannien, Turkiet och Ukraina – att svara på ungdomarnas anklagelse att regeringarna inte gör tillräckligt för att minska utsläppen av de växthusgaser som driver på klimatförändringen. Domstolen vill veta hur länderna ser på hur frågan förhåller sig till Europakonventionen.

– Det är ett väldigt ovanligt beslut. I vanliga fall när domstolen får en ansökan är det standard att kontrollera att den som klagar först har utnyttjat de nationella domstolarna. Det är en etablerad princip i internationell rätt, säger Jonas Ebbesson, professor i miljö rätt.

– Kärandena gör i sin ansökan en sak av att det inte är möjligt att använda nationella domstolar eftersom fallet är speciellt och handlar om 33 länder. De trycker också på att klimatfrågan är så brådskande att de inte hinner vänta på processer. Det är något

som domstolen fångar upp och den har möjlighet att ge frågan prioritet.

I Sverige bekräftar regeringskansliet att de har fått en begäran från Europadomstolen, men vill inte kommentera innan de har analyserat ärendet.

– Fallet är unikt på flera sätt. Dels för att så många regeringar är stämda samtidigt, dels för att frågan är komplex och för det sätt som domstolen har agerat på. Jonas Ebbesson betonar att det i dagsläget inte går att säga hur domstolen kommer att handla, men att det är tydligt att den inte

har beslutat sig för att stänga dörren och avvisa målet.

Fallet togs till Europadomstolen i september efter att Portugal upplevt den hetaste juli på 90 år. Men initiativet startade för tre år sedan efter de förödande skogsbränderna i Portugal som dödade mer än 120 människor. Fyra av målsägarna kommer från ett av de områden som drabbades värst.

Att klimatfrågan blir rättsfall är en trend. Det mest kända är det så kallade Urgendafallet i Nederländerna. Landets Högsta domstol beslutade förra året att

regeringen inte hade gjort tillräckligt för att minska utsläppen av koldioxid och gick därmed på miljöorganisationen Urgendas linje. Domstolen beslutade att utsläppen av växthusgaser måste minska med minst 25 procent till slutet av 2020 jämfört med 1990 års nivå. I Norge väntas inom kort en dom från Högsta domstolen i ett fall där miljöorganisationer har stämt norska staten för att den öppnat för utvinning av olja och gas i nya havsområden i Arktis.

– Under mer än tio år har det varit en ökande trend att

klimatfrågan hamnar i rätten. Fram till för några år sedan var det mest lågintensiva mål men nu har flera fall fått mycket stor uppmärksamhet, och det sprider sig, säger Jonas Ebbesson. I både det norska och det nederländska fallet har Europakonventionen använts som argument av miljöorganisationerna.

- Europadomstolen ser nu att det finns en rad fall där klimatfrågan har kopplats till Europakonventionen. Om flera nationella domstolar tolkar och tillämpar konventionen på olika

sätt, kan rättspraxis bli otydlig. Jag tror att Europadomstolen därför gärna vill pröva ett fall, säger Jonas Ebbesson. Länderna ska komma in med svar till domstolen i slutet av februari.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Granbarkborren förödande i år

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Angreppen från granbarkborren har varit förödande för stora delar skog under 2020. Inventeringen av Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) som gjorts på uppdrag av Skogsstyrelsen visar att nära åtta miljoner kubikmeter gran har blivit angripen av granbarkborren – en rekordsiffra.

Främst är det östra delarna av Götaland och Svealand som är drabbade.

TT

Ställ dina frågor till klimatforskaren

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

I morgon, söndag, ser Dagens Nyheter lite annorlunda ut. Då kommer klimatbevakningen att dominera när klimataktivisten Greta Thunberg bjudits in som gästande chefredaktör för en dag. På söndag kan du även chatta med Markku Rummukainen, professor i klimatologi, på dn.se. Markku

Rummukainen är Sveriges representant i FN:s klimatpanel IPCC och sitter i det svenska klimatpolitiska rådet. Chatten inleds klockan 17.00, men du kan ställa din fråga om klimatet i förväg på www.dn.se/vetenskap.

Judith Schalansky. ”Vi har förlorat så många ord för fenomen i naturen”

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

**I sin nya bok på svenska listar
Judith Schalansky tolv
företeelser som gått förlorade.
En ö, en film, en
världsreligion ... Boklördags**

**Mats Almegård har pratat
förlust med den hyllade
Berlinfoförfattaren.**

Hennes stora internationella
genombrott kom med den vackra
och unika ”Atlas över avlägsna
öar” för några år sedan. Läsare i
många länder fascinerades av den
vackert gestaltade boken. Den var
en blandning av katalog och atlas,
där noggrant illustrerade kartor
åtföljdes av fantasieggande
berättelser som kunde ha en
koppling till ön på motsatta sidans
karta – eller inte.

Efter bildningsromanen
”Giraffens hals” återvänder nu

Judith Schalansky till den slags katalogiserande arkivfiktion hon är så fenomenal på. I första texten återvänder hon faktiskt till en ö. Men Tuanaki i södra Stilla havet existerar inte längre. Troligen sjönk den efter en havsbävning år 1842. Det är den första av totalt tolv förlorade saker som Judith Schalansky listar i "Förteckning över några förluster" som nu kommer i svensk översättning av Linda Östergaard. De förlorade sakerna är av vitt skild karaktär. Förutom ön återfinns bland annat den kaspiska tigern, den tyske

regissören Friedrich Murnaus första film, Sapfos kärlekssånger, den forntida världsreligionen manikeism och en tavla av Caspar David Friedrich bland de försvunna ting som Judith Schalansky plockar fram ur historiens dimma.

– Det är märkligt att prata om det i dag, när vi hela tiden är så upptagna av förluster. Men jag började skriva boken 2013 och då funderade jag mycket på att det är så genuint litterärt att skriva om det som inte är närvarande, säger Judith Schalansky via Skype från Berlin.

Men, lägger hon till, så finns det också en mycket mer konkret förklaring till varför hon ville skriva en bok som handlar om förluster:

– När något försvinner, det kan vara mina nycklar, är det alltid en gåta för mig: hur tusan kunde det där hända? Sen måste jag säga att jag älskar saker. Jag måste nog beskriva mig som fetischist för jag tycker saker är så viktiga. De är besjälade och berikade med minnen.

Som vanligt är det Judith Schalansky själv som formgivit och illustrerat boken. Den är

oerhört vacker. Varje kapitel över en ny förlust inleds med en svart sida, där man måste anstränga sig för att se själva illustrationen genom att vinkla boken så att ljuset faller rätt.

– Jag har fått många frågor om hur svårt det måste ha varit. Men det är faktiskt inte svårare än att det är tryckt i svart på papper som är mörkgrått. Kontrasten skulle bara märkas som en liten fläkt. Det ska synas att det är något på sidan, men det ska vara lite dolt. Ett kongenialt sätt att gestalta en förlust på. Den svarta sidan rymmer något som knappt är

skönjbart – ett minne av en plats eller ett ting. Det märks att hon är utbildad formgivare och ser sig själv som någon som gör, inte skriver böcker. Formen tycker hon inte går att separera från innehållet, vilket gör hennes böcker speciella. Varje berättelse i boken är exakt sexton sidor lång, vilket beror på formgivningen.

– Boken är trådbunden och jag behövde därför sidantal som var delbara med fyra. Sexton sidor motsvarar ungefär 30 000 tecken och det är en bra distans. Jag tänker mig det som motsvarigheten till 800 meter i

löpning. Det går att göra mycket på den sträckan. Jag ville också slå an en helt ny ton i varje text och undersöka olika genrer som essä eller science fiction exempelvis. Det gick eftersom utrymmet gav plats för det.

Hon tvekar en kort stund, sedan förklarar hon att hon nog kanske varit ”besatt” av den här bokens yttre form.

– Formen lät mig vara rättvis mot de bortglömda saker jag skriver om. Jag ville att det skulle vara som i ett kuriosakabinett där varje föremål har lika stor monterplats. Allt är lika viktigt.

Berättelserna i boken handlar inte alltid uttalat om förlusterna. Men de hänger ihop genom tematisk association som i stream-of-consciousness-berättelsen som följer på Murnaus försvunna debutfilm, där vi befinner oss i Greta Garbos tankar.

– Jag ville skriva om Murnaus film. Den fascinerar mig så. Garbo kände honom och var ett fan. Det blev intressant att väva ihop detta i en skildring av hur det är för kvinnliga skådespelare när de åldras – och samtidigt har världens ögon riktade mot sig. I min berättelse går Garbo runt som

ett spöke på Manhattan och känner sig jagad.

Även i denna bok opererar Schalansky i ett litterärt fält som är beläget någonstans mellan forskningsrapport och skönlitteratur, halvvägs mellan fakta och fiktion. Hon berättar att hon gör väldigt mycket research. Mycket av tiden tillbringar hon i Staatsbibliothek i Berlin.

– Berlin är en stad präglad av förluster. Ofta när jag beställer en 1800-talsbok på biblioteket får jag tillbaka en lapp som säger att den inte går att låna, eftersom den är katalogiserad som en

”krigsförlust”. Det ger mig gåshud! Förlusten görs närvarande genom att den ändå listas i katalogen. Så paradoxal önskar jag att min bok också är. Men för texten ”Hamnen i Greifswald” sökte hon sig ut i naturen. Dock fullastad med böcker om flora och fauna. Väl där försökte hon skriva ner allt, exakt som hon såg det.

– Jag ville inte ge naturen någon dramaturgi, jag ville inte ladda den med mina känslor eller stämningar. Jag ville göra en litterär lantmätning. Jag fotograferade mycket också och ja,

då satt jag i efterhand på biblioteket och försökte utröna vad det var för gräsväxt på bilden eller liknande.

Vad var poängen med denna typ av naturskrivande?

– För att vi har förlorat så många ord för fenomen i naturen. Mina föräldrar levde närmare naturen och kunde förklara så mycket. I dag har vi blivit så främmande inför naturen. Det enda vi gör är att vi skapar konstgjorda, fetischaktiga relationer som att börja konservera tomater. Den riktiga kopplingen till naturen är borta. Vi är vilsna.

Jag säger till Judith Schalansky att jag tyvärr känner igen mig. Att det mesta min morfar och mina föräldrar lärde mig om naturen är bortglömt. I dag lär snarare min nioåriga dotter mig namn på fåglar och träd än jag henne. – Att se på världen med ett barns ögon är viktigt, så du lär dig nog nu. Det är en blick som förbinder. Jag menar inte det som något romantiskt. Kunskapen om naturen handlar ytterst om språk och det är politiskt. När naturen blivit en instagrabakgrund för våra selfier kan vad som helst hända med naturen utan att vi märker det. Men om jag vet att det

är en kungsfiskare jag ser – då märker jag när den försvinner och kan förhoppningsvis göra skillnad.

Om vi bortser från de förluster du har med i boken – vilken är den förlust vi borde ägna mest energi åt år 2020?

– Biodiversiteten. Det är ett tekniskt ord, jag ber om ursäkt för det. Men just det bör vi vara uppmärksamma på. Alla arter som försvinner. Eller annat som går förlorat i naturen och i klimatet. I går var det 19 grader i Berlin, i november! Skönt tycker någon, men jag blir rädd. Är det ett tecken på att årstiderna

försvinner? Snart kanske vi bara har regn- och torrperioder? Förra året såg jag snö bara i bergen. Det snöade inte i Berlin. Såna förluster bör vi verkligen hålla ögonen på hela tiden.

Mats Almegård

Judith Schalansky.

Född: 1980 i Greifswald i forna DDR.

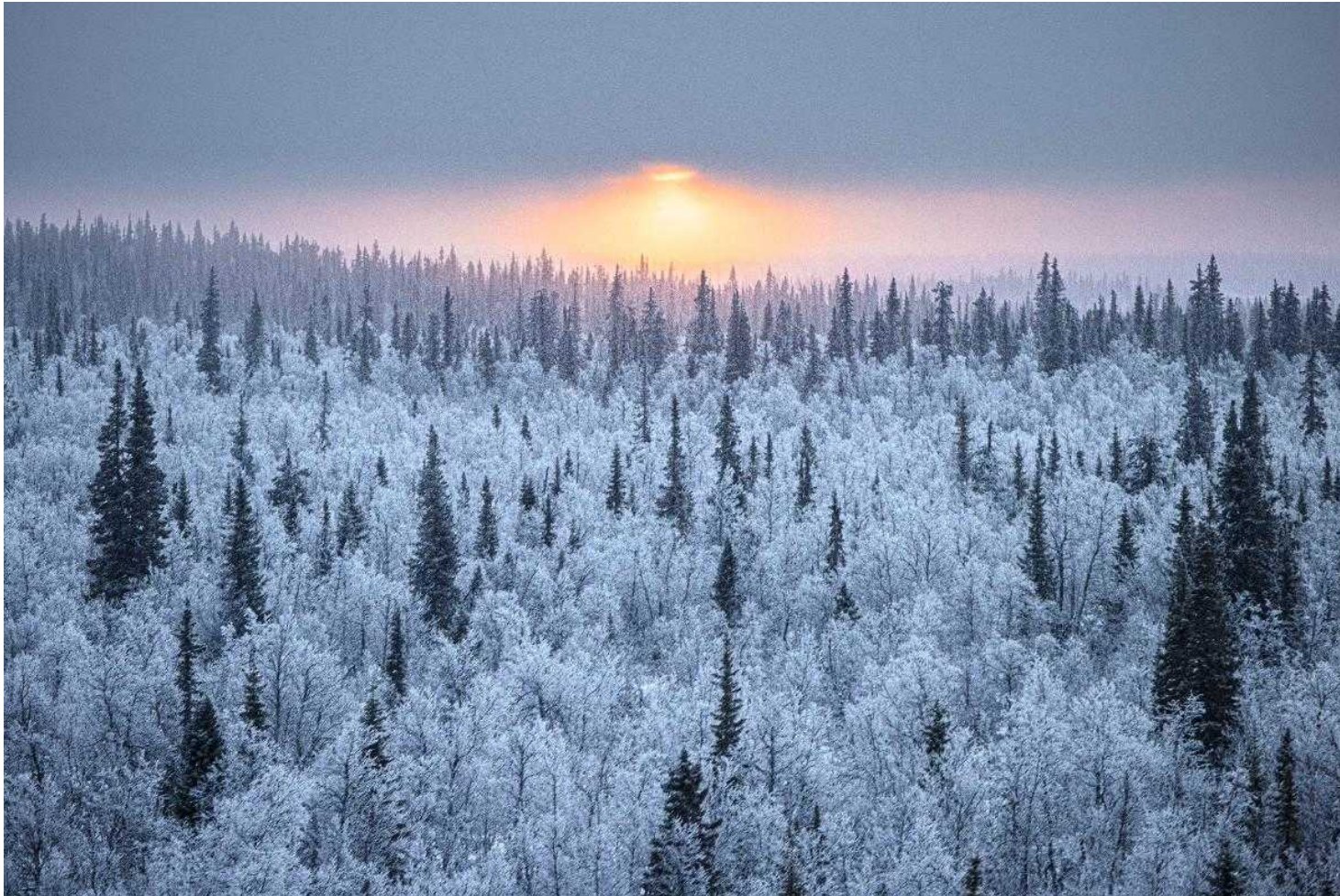
Bor: Med fru och barn i Berlin.

Bakgrund: Judith Schalansky studerade konsthistoria och kommunikationsdesign. Efter den skönlitterära debuten "Blau steht dir nicht" ("Blått är inte din färg") fick hon sitt stora genombrott med "Atlas över avlägsna öar". Den

översattes till svenska 2012 och följdes två år senare av "Giraffens hals: en bildningsroman".

Gör: Hon arbetar som författare och formgivare i Berlin. Hon är redaktör för den vackert formgivna serien Naturkunden (Naturläror, som ges ut i svensk översättning på förlaget Ersatz), där olika författare skriver essäer om djur och växter.

Aktuell med: Den svenska utgåvan av "Förteckning över några förluster", som liksom "Giraffens hals" har översatts av Linda Östergaard och är utgiven av Pequod Press.

Mellan Saltoluokta fjällstation och Porjus, den 22 - november kl 10.19

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

**Klockan är tio på förmiddagen
och solen har precis tittat upp
över horisonten. Vintern verkar
tveka över sitt intåg. De senaste
dagarna har vädret växlat mellan
blida och frost. Gran och björk
strax öster om Sareks**

**nationalpark står i givakt och
låter sig omslutas av ljuset.
Om knappt fyra timmar sjunker
solen åter och mörkret lägger
sig. Jag är på väg till Ritsem för
att skildra klimatförändringens
konsekvenser för rennäringen.**

Lotta Härdelin
lotta.hardelin@dn.se

Soldaten som kallades Solo

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Han kallades Solo och var också det enda dödsfallet inom Försvarsmakten det året hans bandvagn gick genom isen sydväst om Boden.

Efter flera decennier av nedrustning – där ytterst få tvingats göra lumpen – har militära dödsolyckor varit extremt ovanliga i Sverige.

Men nu växlar försvaret upp.

Det är mörkt uppe på kullarna i de högst belägna delarna av Västra kyrkogården i Göteborg. Tittar man neråt ser man, här och där mellan grenverken, blänket från hamninloppet. Vänder man sig upp mot slänten glimmar gravljus nästan överallt. Allhelgonatider. En röd kombi parkerar vid en soptunna och låter strålkastarna stå på en stund. In i ljuskäglan kommer två unga män. Snart anländer två kvinnor, och ytterligare en man. Ur bilen kliver Inger, mamma till Johan. Vännen

som saknas i de övrigas kamratgrupp.

– Det var bara han som... mumlar Oskar, som väntat här en stund på de andra.

– Vad sa du? undrar Inger. Du kan säga det.

– Äh. Det var bara han som var så dum.

Den 26 mars 2017 klockan 22.15 gick en bandvagn från Norrbottens regemente genom isen vid mynningen till Alträsket, två mil utanför Boden.

Vagnchefen hann precis utrymma innan fordonet försvann ner under vattenytan, kan man läsa i

rapporten från Försvarsmaktens undersökningskommission.

Föraren blev trots omfattande räddningsförsök kvar i vagnen och senare under natten dödförklarades han.

Han hette Johan Solberg och kom från Göteborg. Johan var 23 år gammal när han dog och skulle ha fyllt 24 en månad senare.

Bara några veckor före dödsolyckan, den 1 mars 2017, fattade regeringen beslut om att återinföra allmän värnplikt i Sverige. Alla män och kvinnor födda 1999 eller senare omfattas av den nya pliktlagen.

Dagen efter Johans död kommenterade Officersförbundet det som hänt i radio.

”Oacceptabelt”, sa ordförande Lars Fresker då. ”Varje olycka är en för mycket.”

I dag tycker han att just detta med den tvingande värnplikten sätter ännu större press på Försvarsmakten att binda sig vid en nollvision.

– Ja, jag företräder ju de anställda och ingen ska behöva dö under en övning, men om man kan gradera det, så är det egentligen ännu viktigare att inte de som är pliktiga känner sig osäkra på om

de ska komma ut ur detta med livet i behåll, säger Lars Fresker. Men Johan som dog i bandvagnen tvingades aldrig dit. Att arbeta i Försvaret var hans alldeles egna, väl genomtänkta val.

Johan Solberg var som sitt namn. Glad och trygg. I det militära fick han smeknamnet Solo, men det var han verkligen inte. Johan hade en stor varm, krets av vänner.

Ända sedan sexårsgruppen hade han, Nora, Rikard och Alexander hängt ihop. I trean kom tvillingarna Anna och Oskar.

– Vi var så olika och ändå hölls vi ihop av det förflutna. Alla gjorde

sitt, som vuxna, men vi återvände alltid till varandra, säger Rikard.

– När beskedet kom samlades vi direkt och bara var med varandra, säger Alexander.

– Vi köpte pizza, minns Anna. Och såg på "Guardians of the Galaxy". Vi bara drog på någonting för att distrahera oss.

Hon berättar att hon själv såg hela filmen, utan att minnas den. Men flera av de andra somnade.

– Man blir ju trött av att vara ledsen, säger Anna.

De skulle ha varit fyra i bandvagnen, men de vara bara två. Det finns inget

anmärkningsvärt i det egentligen, det står bara noterat att platsen som skytt och platsen som bärgningsman var vakanta i fordonet som Johan körde. Hans pansarskyttekompani deltog i den stora årliga försvarsövningen Vintersol. Söndagen den 26 mars var den fjärde dagen av övning och efter en kort nattvila, sittandes i fordonen, började de rulla igen klockan 8 på morgonen. Klockan 19 inleddes dagens sista etapp – mot Brännberg. Det var en framryckning utan planerad strid längs med vägen. Förmodat odramatisk.

Den första plutonen rapporterade att de hade sett en minering och uppgiften blev nu för alla som kom efter att ta sig runt den.

Något senare kom en civil bilist i möte med plutonen och körde i diket. Och trots att det ju inte alls var tänkt så, uppstod ändå en mindre strid med kvardröjande enheter från de som representerade motståndarsidan i övningen.

En mina, en dikeskörning, en oplanerad strid. Saker blir inte som man tänkt sig.

I foldern ”Vintersol 17”, som delades ut till all deltagande

personal inför övningen, stod det att läsa ”Kom ihåg, det finns inga situationer där det är så bråttom att du måste chansa, slarva eller bryta mot en säkerhetsbestämmelse! Det är försent att ångra sig då olyckan redan inträffat.”

På pappret ser det ofta bra ut, tycker fackets Lars Fresker, men i praktiken genomsyras organisationen av något som Statens Haverikommission i en rapport kallat en ”can do”-kultur. Den är riskabel.

– Det behöver inte vara dåligt. Det är ju bra att tro sig själv om att

kunna klara saker, men man måste vara medveten om att vi har den här inställningen. Vi är skolade i att lösa uppgiften. Och då har det hänt att det tas risker, delar av säkerheten skalas bort. Vännerna i Göteborg går upp mot graven. Ur ryggsäckar, tygkassar och djupa jackfickor plockas gravljusen fram och en liten skog av lågor bildas framför stenen.

– Nu blir det varmt och skönt. Lille gubben, säger Johans mamma Inger Sjökvist. Hon har sett kvitton på vad han handlade inför övningen i Boden i

mars 2017. Chips och godis och dricka.

– Det var som om han skulle på ett läger. Han älskade det livet. Jag tror aldrig han var rädd, eller tänkte på jobbet som något livsfarligt, säger hon.

– Jag tror inte heller att det skrämde honom, absolut inte. Men riskerna lockade nog till viss del. Jag vet ju att han ville ta utlandstjänst, säger Oskar.

– Det vet jag också, från dig numera, men till mig sa han aldrig det. Han visste ju att jag inte ville det. Då trodde jag att han skulle kunna dö.

Men på en vanlig övning. I Sverige. Där skulle det inte hända. De kom ifrån varandra i kompaniet som siktade mot Brännberg. Johans pluton hamnade i ett område med diken. I Försvarets rapport kring olyckan står det att "antalet diken i terrängen är betydligt fler än de som finns utmärkta på kartan". Kartan stämde inte med terrängen. Ibland sägs det bildligt, men i det här fallet var det exakt så. "Kartorna saknar brun och blå streckmarkering för myrmark. Kartorna saknar markering för mark som inte får användas."

Sikten var också dålig. Rapporten innehåller bilder som visar att en apparatur som kallas bildförstärkare egentligen bara dämpar intrycket. "Mono T försvårar avståndsbedömningen och tar bort alla färger." Johans pluton stannade vid ett dike som såg enkelt ut. Stridsledningsbandvagnen som väger 21 000 kilo kom över lugnt och stilla och bromsade in efter 40 meter för att se att de andra följde efter. Bärgningsbandvagnen som Johan körde började rulla. Den har en vikt på 23 000 kilo.

De övar för krig, och krig är ju till viss del kaos. Kanske måste då alla räkna med kaotiska moment, också under övning. Jörgen Forsberg som arbetar på Försvarsmaktens säkerhetsinspektion var med och lämnade rekommendationer till åtgärder efter Johans död.

– Vi övar inte för ett kaos på så sätt att vi medvetet skulle utsätta deltagarna för risker. Men det är människor vi har att göra med, så det kan så klart hända saker, även om man gjort en noggrann riskhantering, säger han.

Officersförbundets Lars Fresker vill inte acceptera den typen av resonemang. Han vill lägga mer krut på att skydda alla som deltar.

– Krig är en riskfylld verksamhet, ofta tungt och i mörker – men övningarna vi genomför får inte bli farliga. Att till exempel mörkerseendetrustningen hade brister i Johans fall, det är ju inget som skulle förta övningsmomentet på något sätt, om tekniken var skarpare. Bara göra det säkrare.

Johan Solberg ryckte in under det som inom Försvaret kallas frivilligåren. Mellan 2010 och

2017 fanns ingen allmän värnplikt i Sverige och från att 50 000 unga män gjorde lumpen varje år på 70-talet var det till slut bara cirka 2 500 som gjorde detsamma under frivilligtiden.

Nu vänder det. Den nya könsneutrala pliktlagen omfattar årskullar på cirka 100 000 ungdomar, och även om långt ifrån alla kallas till mönstring, har de värnpliktiga fördubblats på kort tid. 5 000 personer påbörjade utbildningen 2020 och Försvarsmakten växer också på andra sätt med ökade anslag och nya regementen.

Historiskt har de militära dödsolyckorna alltid följt storleken på verksamheten.

1991–2000 när cirka 30 000 var fastanställda och den gamla värnplikten ganska omfattande registrerades 33

verksamhetsrelaterade dödsfall.

2001–2010 när dryga 20 000 var fastanställda och värnplikten minskade – 25 döda.

2011–2020 – “frivilligåren”, när nästan ingen tvingades göra värnplikt och de anställda var strax under 20 000 – 2 omkomna. En av dem var Johan ”Solo” Solberg.

Måste då dödstalen öka nu när Försvaret växlar upp?

Säkerhetsinspektören Jörgen Forsberg svarar att olyckorna i alla fall riskerar att öka i antal.

– Vi ser redan nu att antalet inrapporterade hörselskador ökat till följd av ökad utbildningsvolym. Om vi genomför fler och större övningar så kommer det sannolikt också att ske fler olyckor. Därmed inte sagt att det måste betyda olyckor med dödlig utgång.

Officersförbundets Lars Fresker protesterar mot tankegången. Större måste inte betyda farligare.

– Skulle man fullfölja det resonemang betyder det att vi skulle leva med att det dör några under varje övning. Nej, aldrig, svarar jag då. Man måste sätta upp en nollvision.

Gruppen på Västra kyrkogården står tyst runt Johan Solbergs gravsten. Det är stilla den här kvällen och Rikard berättar nästan viskande till Anna som står närmast att han skaffat två kattungar – Boije och Atticus.

– Vilka fina namn! säger Anna. Den katten jag passar kalla jag bara Mjau-mjau. Som den låter. Jag är en simplare person, vet du.

– Men var är DAB-en?
Nora pekar mot gravstenen. Där står en Norrlands Guld och en Staropramen nedtryckta i granriset, men Johans favoritöl – DAB – är borta. Kanske någon tyckte sig behöva den bättre?
– Men Johan ska ju ha det han tycker om, säger hans mamma Inger, vi får skaffa en ny.
– Han tyckte ju om annat också, säger Nora, liksom till Johans försvar. Hon tänker lite innan hon fortsätter med ett leende.
– Det är klart – det är inte lika lätt att ställa Korv Stroganoff vid stenen.

När den eftersläpande sjukvårdsvagnen kom fram till diket sydväst om Boden under övningen Vintersol 2017, där bärgningsbandvagnen framförd av Johan Solberg just borde ha tagit sig över till andra sidan, såg de först bara en person ligga på ett isflak. Det var vagnchefen från Johans fordon. Sedan såg de en kran sticka upp ovanför ytan. Det var allt som syntes av själva bärgningsbandvagnen. Vagnchefen på flaket skrek att föraren var kvar därinne. Flera personer hoppade i vattnet. Först kompaniets tekniske chef,

därefter kvartermästaren och ledningsgruppchefen. När de tvingades upp av kylan gick andra ner. Johan satt fast. Teknisk chefen var knappt kontaktbar efter mellan 20 och 30 minuters kamp i vattnet. Han togs in i en ambulans och skakades till liv.

Johan blev kvar.

En dryg timme efter olyckan dök räddningspersonal ner i torrdräkt. I undersökningskommissionens rapport konstateras att inget hjälpte: ”Strax före midnatt avbryts försöken att få ut föraren och insatsen övergår i en bärgningsaktion.”

Johan var död.

De minns hans person så starkt. Barndomsvännerna säger att han gjorde alla så bekväma. Att han var glad och bekymmersfri. Och att han verkade trivas så bra med sitt jobb på Norrbottens regemente.

– Johan fastnade direkt för livet som soldat, säger Inger Sjökvist. Han älskade att vara utomhus, ligga i tält. Det var som en lek, men också på stort allvar. Ett viktigt arbete, det tror jag att han tänkte.

Under hösten har hon mötts av ännu en kampanj från

Försvarsmakten som exponerats på ljusstavlor i stan och på helsidor i tidningarna. Den understryker allt det där som hennes son lockades av. Hon reagerar på att det ingenstans framgår att det kan bli allvar. Det kan bli farligt. Överstelöjtnant Jörgen Forsberg som arbetar med säkerhetsfrågorna i verksamheten förstår hennes reaktion. Han tror att under de många åren av nedrustning och säkerhetspolitisk avslappning har vi som folk hunnit glömma lite vad det militära faktiskt handlar om. Människor har köpt

sommarstugor vid nedlagda skjutfält och vant sig vid att fritt släppa ut hundar och barn och själva strosa omkring i jakt på svamp och bär.

– Historiskt var folk vana vid vår verksamhet. Bodde man i anslutning till ett skjutfält visste man det. Nu har många av dem legat i träda och den där mentala inställningen fattas. Värnpliktiga och befäl är medvetna, men inte allmänheten.

När Johan var hemma i Göteborg delade han lägenhet med Oskar i andra änden av stan, från kyrkogården sett – i Lunden. Det

var där han lagade sin korv
stroganoff, eller chicken
drumsticks. Och gärna bjöd in.
– Och så fanns det bärs i kylan,
och han och Oskar hade alltid en
bärs i näven när man kom förbi,
säger Rikard.

Men det är inte bara Johan som är
borta nu. Oskar har flyttat ut. Det
kändes otänkbart för honom att
bo kvar efter olyckan. Och de
andra tittar inte in som förr.

– Vi är inte alls lika
sammansvetsade längre. Det är en
stor sorg i vårt gamla gäng, säger
Anna.

De andra runt stenen nickar.
Lågorna fladdrar. Inger går mot
bilen och framlyktorna tänds mot
inskriptionen.

Johan Solberg. Datumet för hans
födelse. Datumet för hans död. Och
nästan skymt bakom en
Staropramen: ”Du är saknad.”

Text

Foto Veronika Ljung-Nielsen och

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

**Måste alla göra
lumpen nu?**

**Alla som fyller 18 år
– cirka 100 000 ungdomar per år
– får ett brev från
Rekryteringsmyndigheten med
en uppmaning om att fylla i ett
mönstringsunderlag på webben.
Där finns bland annat frågor om
ens eget intresse av
militärtjänstgöring.
Än så länge utbildar
Försvarmakten bara cirka 5 000
ungdomar ur varje kull och
enligt rekryteringsenheten har
ingen hittills behövt tvingas till
militärtjänstgöring till följd av
den nya pliktlagen.**

**I år kallades cirka 15 000 män
och kvinnor till mönstring. Efter
mönstringen blev ungefär var
tredje antagen till
grundutbildningen med
värnplikt.
Källa: Rekryteringsenheten vid
Försvarmakten**

Värnpliktens historia

1901 tas beslut om den första
allmänna värnpliktsarmén. Plikten
omfattar män mellan 21 och 40 år.

1958 bestäms att pliktlagen gäller från det år man fyller 18 till det år man fyller 47.

1964 brukar räknas som det svenska försvarets starkaste år. 800 000 man kan mobiliseras i händelse av krig.

1980 blir Flygflottiljen F 16 i Uppsala först med att ta in kvinnor för militär grundutbildning.

2010 blir värnplikten vilande i fredstid och ersätts av en totalförsvarsplikt som omfattar både män och kvinnor mellan 16 och 70 år.

2017 återinförs skyldigheten att mönstra och genomföra

grundutbildning med värnplikt. Män och kvinnor födda 1999 blir den första årskullen att omfattas av förändringen.

Källa: Försvarsmakten

Medierna är de enda som kan nå ut på den minimala tid vi har

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

När tillräckligt många inser - situationens allvar kommer förändring att ske, skriver Greta Thunberg, gästade chefredaktör för Dagens

Nyheter i dag, den 6 december 2020.

Att lämna över ansvaret för Sveriges största dagstidning till en omyndig, utbildad aktivist är helt obegripligt. Det är vansinne. Om det inte vore för det absurda faktumet att vi befinner oss i en existentiell kris som fortfarande ignoreras av vårt samhälle.

Vi kan inte lösa en kris utan att behandla den som en kris. Men vi kan inte heller uppnå krisinsikt om vi inte är medvetna om krisens existens, innebörd och konsekvenser.

Om vi fortfarande ska ha en liten chans att uppnå våra åtaganden i Parisavtalet måste våra utsläpp av växthusgaser börja minska drastiskt med start i dag. Inte 2025 eller 2030. Det är den obekväma sanningen som inte längre går att förneka.

Ingen påstår att det kommer vara enkelt eller att världen inte är enormt komplicerad. Det här är den svåraste och mest krävande frågan mänskligheten ställts inför. För den utmanar våra värderingar och ställer oss inför frågeställningar vi hittills sopat

under mattan. Den utmanar rådande världsordning.

Den kräver ett rättvist helhetstänkande där vi ser till att ingen blir lidande av de förändringar som omställningen till ett hållbart samhälle kommer innebära.

Om vi ska lösa klimatkrisen måste vi inse att den är en del av en större hållbarhetskris.

Och eftersom merparten av de utsläpp som kommer påverka och forma vår framtid redan finns i atmosfären räcker det inte att som i dag bara diskutera framtida hypotetiska mål och scenarier.

Om Parisavtalet ska hålla måste vi kunna belysa såväl dåtid, nutid som framtid ur ett globalt rättviseperspektiv.

Vårt största hopp består av demokrati och folkbildning. När tillräckligt många inser situationens allvar kommer förändring att ske.

Inget av det här kommer hända utan mediernas hjälp. För ingen annan har möjligheten att på den minimala tid vi har nå ut med den information som krävs.

Och det kommer inte räcka med ”temanummer” eller ”klimat-reportrar”. Det handlar om att

förstå hållbarhetskrisens fulla innebörd och låta den genomsyra det dagliga arbetet i allt från innehåll, verksamhet till annonsering.

Dagens tidning kommer att fokusera på den grundläggande forskningen. Det är fakta, ingen åsikt.

Decennier har gått förlorade. Det är oerhört bråttom. Men att ge upp kommer aldrig vara ett alternativ.

Greta Thunberg

Dela

Klimatet är en ödesfråga som vi måste prioritera ännu högre

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

I dag ser Dagens Nyheter annorlunda ut. Ledare och Debatt utgår. Vädersidan och Namn och Nytt har flyttat. Resesidorna har

bytts ut mot KP. Dessutom har vi för första gången bjudit in en gästande chefredaktör.

På 58 sidor belyser vi klimatkrisen ur olika perspektiv. Reportage, granskningar och intervjuer. Så mycket kommer det inte alltid att vara. Men satsningen på förstärkt klimatbevakning är ingen engångshändelse. Klimatet är en ödesfråga, som vi behöver prioritera ännu högre och lägga mer resurser på.

När The Independent 2006 bjöd in Bono från U2 som gästande chefredaktör gjorde konstnären Damien Hirst en förstasida med

rubriken "No news today". Man skulle kunna parafrasera det och säga att vi i dag gör "No views today". För klimatkrisen är ingen åsikt, det är fakta.

Din åsikt är dock viktig. Tyck gärna till om hur tidningen blivit.

Mejla till klimatet@dn.se

Martin Jönsson

martin.jonsson@dn.se

I byn vid världens ände har isen försvunnit

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Klimatförändringar är inte alltid dramatiska. De är smygande. Teriberka kallas "byn vid världens ände" och här borde det vara snö och minusgrader. Men marken är bar och i luften är det två plusgrader.

Mätstationen vid Barents hav skickar inte längre in israppporter. Isen är borta. Ryssland drabbas hårt av klimatförändringarna. I Arktis går de snabbare än på de flesta ställen på jorden.

Den lilla grå mätstationen ligger bakom en klippa, behändigt gömd undan de skoningslösa vindarna från Barents hav. På avstånd liknar den fiskarens koja i Tove Janssons "Pappan och havet", klängande sig fast på en vindpinad udde.

– Tidigare skickade vi alltid in rapporter om isens tillstånd. Men

sedan 10 år tillbaka har vi plusgrader i vattnet nästan hela vintern. Det är bara ibland som vattentemperaturen går under noll. Vi skickar inte in några israppporter längre, för det finns ingen is att rapportera om, säger Svetlana Ivanova.

Utanför hennes fönster höjer sig en låg, ljungtäckt bergknalle. På andra sidan piskar havet strandklipporna. Den 130 år gamla meteorologiska mätstationen – en av de äldsta i världen – liknar ett litet fort mitt i en omgivning där elementens krafter härskar.

– Vädret här kan ändras mycket snabbt. Jag har suttit inne på den här mätstationen när det blåste 47 meter i sekunden. Huset skakade i sina grundvalar. Jag tänkte att snart flyger det i väg, säger Svetlana Ivanova.

Ivanova är meteorolog på mätstationen i Teriberka. I trettio år har hon mätt temperaturen i luften och havet. Nu konstaterar hon att den intilliggande havsviken inte längre fryser till. Sist den var isbelagd var för ungefär tio år sedan.

– Tidigare kunde man ofta titta på sälar i viken. De kröp upp på isen

för att sola sig. När folk skulle hem på lunchrasten tog de genvägen över isen. Det går inte längre, konstaterar Svetlana Ivanova.

Temperaturen i havsvattnet har stadigt stigit, enligt mätningarna i Teriberka.

– Det är plusgrader i vattnet nästan hela tiden. Tidigare var det vanligt med temperaturer på under noll. Vi kunde till och med ha minus 1,3 grader i vattnet. Nu är det vanligt med plusgrader, upp till 3,5 grader, konstaterar Ivanova.

Att världshaven blir varmare har forskaren länge vetat. Det gäller alldeles särskilt Barents hav och norra Ishavet.

År 2017 gjorde Finlands regering en utredning om klimatförändringarna i Barents hav. Enligt prognoserna i denna rapport, som utgår från internationell forskning, stiger temperaturen i Barents hav och norra Ishavet dubbelt så snabbt som temperaturen i världens övriga hav. Barents hav är förhållandevis grunt, med ett medeldjup på 230 meter (världshavens medeldjup är 3 729

meter). Det underlättar uppvärmningen.

Samtidigt förlorar Barents hav den kylskåpseffekt det har haft i förhållande till sin omgivning. Varmare vattenströmmar från Atlanten har fram tills nu snabbt blivit nerkylda då de når Barents hav. Den här effekten håller på att försvinna, enligt en artikel av norska forskare som publicerades i den vetenskapliga tidskriften Nature i år. Forskarna konstaterar bland annat att vattnet som strömmar vidare från Barents hav inte längre är lika kallt som tidigare.

Alla temperaturväxlingar i haven påverkar klimatet på land. Haven har en stor förmåga att lagra överskottsvärme – men den är inte obegränsad. När haven blir varmare blir det också varmare på land.

År 1979 var den årliga medeltemperaturen i Teriberka 0 grader. I dag är den 1,2.

Ryssland är ett av de länder i världen som är mest utsatt för klimatförändringen. Två somrar i rad, 2019 och 2020, har Sibirien härjats av svåra skogsbränder på ett område större än Grekland och Belgien tillsammans.

I slutet av maj i år läckte 20 000 ton dieselolja ut i en flod i Norilsk. Det var den tinande permafrosten som ledde till att en cistern kollapsade. Allt talar för att den här sortens katastrofer kan bli fler – över 60 procent av Rysslands yta är täckt av permafrost.

Kremls reaktion är motsägelsefull. Å ena sidan har Ryssland inte bara skrivit på Parisavtalet utan också ratificerat det. Å andra sidan har president Vladimir Putin sagt att klimatförändringen kan innebära strategiska fördelar, bland annat då Nordostpassagen norr om Ryssland öppnas.

De dubbla budskapen påverkar befolkningen. Precis som flera andra invånare jag träffar i Teriberka upplever Svetlana Ivanova en tydlig osäkerhet när det gäller klimatförändringen. Å ena sidan konstaterar hon att havsvattnet bevisligen har blivit varmare. Å andra sidan är hon inte säker vad det beror på.

– Vi har ju alltid haft föränderligt väder här. Vi bor vid havet, det är normalt att det inte är stabilt. Här kan vädret ändra sig flera gånger samma dag, säger hon.

Att vädret nära havet kan göra snabba kast är ett faktum. Men

faktum är också att medeltemperaturen på Kolahalvön ökade med 2,3 grader mellan 1966 och 2015 . Globalt har medeltemperaturen höjts med 1,2 grader sedan slutet av 1800-talet. Klimatförändringen i Arktis framskrider i medeltal dubbelt så snabbt och en delfaktor är att havet bidrar till uppvärmningen.

– Under de senaste tio åren minskar havsisen hela tiden, både i Arktis och i Barents hav. I år ser det ut som att istäcket över Barents hav blir mindre än någonsin förr. Isen minskar visserligen inte varje år, men

tendensen har varit densamma ända sedan slutet av 1970-talet, säger Aleksandra Antsiferova, chefsmeteorolog på Myndigheten för hydrometeorologi i Murmansk.

Ryssarna kallar ibland Teriberka för byn vid jordens ände. Det är ett fiskeläge med anor ända från 1500-talet, då de första ryska säsongsfiskarna dök upp här. Vid randen av Barents hav, ständigt utsatt för vädrets makter, regn, snö och tidvis oerhört kraftiga vindar, biter byn sig fast i Kolahalvöns sandiga jord.

Teriberka är tudelad och ligger på ömse sidor om en havsvik, inklämd mellan berg och hav. Det dramatiska landskapet blev världsberömt när den ryska regissören Andrej Zvjagintsev spelade in sin Oscarsnominerade film "Leviatan" här 2013.

Under Sovjettiden hade Teriberka som flest 3 150 invånare. I dag har invånarantalet rasat till kring 600. Det sviktande fisket och de dåliga kommunikationerna – vägen från centralorten Murmansk är ofta stängd vintertid – har gjort fiskebyn till en avfolkningsbygd. Samtidigt har Teriberka blivit en

vallfärdsort för hippa Moskvabor som reser hit för att hålla kulturfestivaler.

När vi besöker Teriberka i mitten av november är marken bar och fuktig. I luften är det två grader. Ännu för tio år sedan var det normalt att snön föll redan i oktober. Den gjorde omgivningen lite ljusare då polarmörkret sänker sig på eftermiddagen.

– Vi brukade åka skidor till jobbet. Men nu har vi haft två veckor med plusgrader. Det är väldigt ovanligt, säger Svetlana Ivanova. Att vattnet blir varmare handlar om en kedjereaktion. Polariseringen

reflekterar bort solljus. Nu minskar isen i omfång, vilket leder till att det öppna havet ackumulerar värmen, i stället för att stöta bort den. Det i sin tur leder till att isen smälter ännu snabbare.

En person som inte tvivlar på vad det handlar om är ordförande för kommunfullmäktige i Teriberka, Jelena Kryvonos.

– Vi brukade säga att vi har tolv månader vinter och resten sommar. Det har vi inte längre. Vi har mycket mer nederbörd, det regnar i november! Det är klart att allt som vi släpper ut i atmosfären

påverkar. Vi tänker inte på följderna. Vi lever från dag till dag och sedan kommer det att kosta en massa pengar att ställa allt till rätta, säger hon.

Hon uttalar ett ryskt ordspråk:

– Det vi har vårdar vi inte. Det vi förlorar sörjer vi.

Många invånare i Teriberka vacklar samtidigt mellan sina övertygelser och vad de ser med egna ögon. Nere vid hamnen bekräftar fiskaren Sergej

Dmitrijev att vintrarna har blivit kortare. Samtidigt säger han att han inte tror på någon klimatförändring.

– Vi är i mitten av november och det är ingen snö. Ni ser själva, säger han och tittar på de mörka, bara klipporna som sluttar ner mot hamnen.

– Tidigare kom snön i oktober november. Vi räknade med att vintern började då. Temperaturen brukade vara mellan minus 5 och minus 7 grader, nu är det plusgrader. Jag har hört att vi slår värmerekord för november i år. Sergej vill ändå inte dra slutsatsen att klimatet har ändrat sig.

– Jag tror inte på klimatförändringen, som det talas om i medierna. Jag litar inte på

medier. Och livet här fortsätter i alla fall. Sedan när det börjar växa palmer här kan man kanske tala om en klimatförändring, säger Sergej Dmitrijev.

Intresset för klimatförändringar var länge obefintligt i Ryssland. Sedan kom en period av förnekande. Nu märks en skillnad – ryska medier rapporterar i dag regelbundet om klimatförändringen. Kremltrogna medier som tidigare påstod att klimatförändringen inte existerar skriver nu om hur bra den är för Ryssland. Att Nordostpassagen, det vill säga en nordlig sjöväg

mellan Europa och Asien, öppnas för transporter presenteras som en strategisk jättevinst. Bland annat den Kremlojala tv-stationen Zvezda rapporterar att medan resten av världen får problem med översvämmade städer kommer Ryssland ”bara att vinna” på förändringarna.

Det håller inte Vladimir Mikhalenko med om. Han är doktor i geografi vid Ryska vetenskapsakademin och en av landets mest framstående glaciärforskare.

– Klimatförändringen kommer att bli mycket dyr för Ryssland. All

infrastruktur i de norra regionerna är byggd på permafrost. Den har precis börjat tina. När det sker i stor skala kommer både hus och vägar att förstöras och det blir enormt dyrt. Skogsbränderna i Sibirien är ett resultat av högre medeltemperaturer och de kostar också. Det gör även översvämningar. De här sakerna ackumuleras sakta. Om inget görs för att bromsa klimatförändringen blir vi tvungna att ta hand om följderna. Hela regioner kommer att tömmas på sin befolkning, vi

har ett stort territorium och det blir väldigt svårt att styra. Vladimir Mikhalenko har en rad forskningsexpeditioner till Nya Guinea, Antarktis, Grönland och Kilimanjaro bakom sig. Han borrar efter iskärnor, det vill säga is som lagras i glaciärer. De kallas ofta naturens arkiv, eftersom de innehåller omistlig information om klimatförändringen under historiens gång. Ur iskärnor går det att utläsa koldioxidhalter, nederbörd och temperaturer från tusentals år tillbaka. De äldsta iskärnorna, som finns i Antarktis,

kan vara upp till 800 000 år gamla.

– De här uppgifterna är enormt viktiga. Det finns inget annat, lika exakt sätt, att mäta dem och det går bara med is som aldrig har smält. År 2010 borrade vi i den sista glaciärisen i Nya Guinea. Enligt prognosen kommer den att vara borta om fem år. För tjugo år sedan borrade jag i Kilimanjaro. Sedan dess har isen där nästan försvunnit. Bara den norra delen av glaciären återstår och den kommer snart att vara borta. Det var meningen att Vladimir Mikhalenko skulle borra i

Kilimanjaroisen i år. Resan sköts upp på grund av coronapandemin.

– Nu borde man ytterst snabbt komma dit. Isen kan försvinna när som helst, säger han.

Att koldioxidutsläppen och därmed människan kraftigt inverkar på klimatförändringen kallar Mikhalenko självklart.

Många ryska forskare förnekar visserligen fortfarande den här kopplingen. Men enligt Mikhalenko finns det i själva verket en konsensus bland seriösa ryska klimatforskare som inte skiljer sig från det internationella forskarsamfundets.

– Visst har vi kvar en del klimatskeptiker, men deras uppfattning är mycket dåligt grundad. Vid det här laget har det tagits fram så många detaljerade beräkningar när det gäller klimatet att betydelsen av människans koldioxidutsläpp inte längre går att förneka. De som är proffs på området vet att så här är det. Vi har inte mycket tid på oss att bromsa koldioxidutsläppen. Allt beror på världens ledare och deras politiska mognad. Vi måste fatta beslut nu. Lite till och vi kommer inte längre att kunna

hålla situationen på samma nivå som den är i dag.

Fiskaren Sergej Dmitrijev, som inte tror på klimatförändringen, säger samtidigt att en sak är säker: Fisken har minskat.

– När jag var barn kunde vi fånga fisk vid stranden. Stora exemplar av torsk och kolja simmade omkring här under bryggan. Nu får man köra långt ut till havs och torskarna är små.

Dmitrijev är övertygad om att det försämrade fisket är ett resultat av den inplanterade kamtjatkakrabban, som är en invasiv art i Barents hav. Av

samma åsikt är Denis, en annan fiskare vi träffar några kilometer bort där fiskarna säljer inplastad torsk vid sina bilgarage i plåt.

– Förr kunde vi leva helt och hållet på fisket. Nu faller allt samman. Naturen försöker tala om att något är fel. Problemet är militären, de kastar en massa skit i vattnet. Och krabban äter upp allt, säger Denis.

Enligt forskningen är överfisket ett stort problem. Men den norska klimatforskaren Øystein Skagseth säger att även vattentemperaturen har betydelse.

– När vattnet värms upp påverkar det både torsk och kolja, säger han i en intervju för Bjerknes-senteret för klimatforskning. Det är inte bara fisket som ger sämre inkomster än förr. I verkstaden bakom Denis står en snöskoter. Han livnär sig dels på att sälja fisk, dels på att köra turister på utflykter. Men nu ligger marken bar överallt och snöskotern står uppställd i garaget.

– Vi har haft snöfattiga vintrar i tio år. I fjol kom det mycket snö, i år verkar den inte vilja komma

alls. Den faller, men smälter direkt.

Han tror att det handlar om att det finns ”ozonhål överallt”.

Tatiana Nesterova, som förestår Teriberkas bibliotek några stenkast från fiskarnas garage, har däremot läst om klimatförändringen.

– Jag vet inte om vi har klimatförändring, men jag vet att klimatet har blivit annorlunda. Vi har inga normala vintrar längre. Ingen snö! Hundens tassor är fulla med sand varje dag efter våra promenader. För mig är det

onormalt att vara utan snö i november.

Enligt Nesterova är det svårt att missa diskussionen om klimatförändringen.

– Det skrivs överallt om den nu. Om klimatförändringen, om att havsisen smälter. De talar om det på Discovery channel.

Vi avbryts i diskussionen när en skolelev kommer in och frågar efter ”Belkins berättelser” av Pusjkin. Klassen i årskurs sex har fått den i läxa och nu kommer eleverna en efter en för att låna boken. Ute är det redan mörkt. Vid tretiden på eftermiddagen

sänker sig polarnatten över Teriberka.

I Murmansk, 130 kilometer inåt landet, är asfalten våt av regn. På drygt fyrtio år har medeltemperaturen i staden höjts: från minus 0,3 grader 1979 till 0,5 grader 2019.

I en tvårumslägenhet på bottenplan i ett av de sovjetbyggda husen i centrum håller Valerija Altuchova, Nikita Rumjantsova och Aleksandra Vinokurova på att sortera pappersavfall. De är klimataktivister och medlemmar i

organisationen *Priroda i molodjozj*, Natur och ungdom. Om fredagarna brukar Valerija delta i Greta Thunbergs klimatkampanj Fridays for future. Hon ställer sig i Murmansk centrum med ett plakat om Parisavtalet – det internationella avtalet om att successivt minska koldioxidutsläppen. – Ryssland ratificerade Parisavtalet för ett år sedan. Det är bra. Men fortfarande har vi inte ens en handlingsplan för hur vi ska gå tillväga, säger hon. Jag undrar vilka reaktioner hon får av förbipasserande, med tanke

på att få ryssar ens känner till Parisavtalet.

– Folk är positiva. Ofta stannar de och ställer frågor. Den unga ryska generationen går att diskutera med. Det är de äldre som förhåller sig skeptiska och som låter sig påverkas mer av medierna, majoriteten av dem tror inte att det finns någon klimatförändring. Därför tror jag det lönar sig att jobba med de yngre, säger Valerija Altuchova.

Enligt Aleksandra Vinokurova har föräldragenerationen en motsägelsefull inställning till klimatet.

– Mina föräldrar klagar ofta på de dåliga vintrarna nu för tiden. De talar om hur de gick till skolan i minus 30 grader. Samtidigt påstår de att klimatförändringen är en konspiration. Det är en sådan diskrepans. De ser själva vad som håller på att hända, men vägrar erkänna det. Jag antar att det är för att slippa göra något åt saken. Tre dagar senare står jag på en klippudde utanför Teriberka för att ta farväl av byn. Barents hav är blygrått. Vågorna kastar sig mot klipporna och flyger högt upp i luften i kaskader av fräsande skum. Blåsten rister i hela

kroppen. Turister från Moskva halkar omkring på klipporna och tar selfies.

Barents hav. Storslaget, mäktigt. Det förlåter inte.

Det vi har vårdar vi inte. Det vi förlorar sörjer vi.

Fotnot. Källor till meteorologiska uppgifter: Allryska forskningsinstitutet för hydrometeorologi. American Meteorological Society.

Anna-Lena Laurén

Så slår förändringen av klimatet mot Ryssland

Sibirien brinner

Sibirien har alltid haft regelbundna skogsbränder. Men omfattningen de två senaste åren har varit exceptionell.

År 2019 brann över tre miljoner hektar skog i Sibirien, ett område som motsvarar Belgien. År 2020 minst 19 miljoner hektar, det vill säga ett område större än Grekland.

En stor del av de drabbade områdena består av torv. När torv brinner frigörs stora mängder metan i luften, vilket påskyndar den globala uppvärmningen. Metan är en betydligt kraftigare växthusgas än koldioxid. Det leder till en ond cirkel där de ökade temperaturerna leder till fler bränder.

De konkreta orsakerna till bränderna är flera. Skogsbolag anklagas för att dölja olaglig avverkning genom att tända eld på kalhyggarna. Samtidigt har den tinande permafrosten lett till att

skogsbränderna har spridit sig till nya områden.

Permafrosten tinar

Över 60 procent av Rysslands yta är täckt av permafrost. På den frusna marken går det att bygga vägar och hus. Alla levande varelser i naturen är anpassade till ett liv på evig tjäle.

Permafrost betyder just det: ständig tjäle. Den är ett geologiskt fenomen som innebär att vattnet i marken är fruset året runt. Den frusna marken består av jord, is eller berg, och kan innehålla uråldriga rester av växter och djur.

Permafrosten kan totalt vara flera hundra meter tjock. Det översta marklagret, det så kallade aktiva lagret, tinar på sommaren. Enligt vetenskapliga beräkningar finns det cirka 1 500 miljarder ton kol lagrat i de nordliga permafrostområdena. Det kan jämföras med cirka 500 miljarder ton kol bundet i världens alla träd och växter. Nu tinar permafrosten i allt snabbare takt över hela Sibirien. Det leder till att växthusgaser släpps ut i atmosfären, vilket förvärrar den globala uppvärmningen ytterligare.

Polarisen smälter

En femtedel av Ryssland ligger norr om polcirkeln. Det handlar om ett enormt markområde som har hållits kallt bland annat av det permanenta havsistäcket över Nordpolen. Havsisen ser till att havet reflekterar ljus, vilket håller vattnet i Ishavet kallt. Det i sin tur leder till stabilt låga temperaturer på land. Men när polarisen minskar absorberar vattnet mer solvärme och blir varmare. Det leder till en kedjereaktion – mer is smälter och vattnet blir ännu

varmare. Detta i sin tur höjer medeltemperaturen på land. Arktis har 4 miljoner invånare totalt, 2 miljoner av dem bor i Ryssland som är det största arktiska landet. Alla dessa människor kommer att påverkas av de smältande polarisarna, även om de själva bor på land. Men framför allt kommer floran och faunan att påverkas. Till exempel valrossar och isbjörnar har redan fått avsevärt sämre livsvillkor eftersom de är beroende av isen.

Parisavtalet tvingar fram höjd ambition steg för steg

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Parisavtalet firar femårsjubileum. Trots att utsläppen minskar alldeles för långsamt har avtalet blivit den referens och den blåslampa som världens länder behöver för att klara klimatkrisen, anser

experter. Men avtalet har också brister såsom avsaknaden av utfasning av fossila bränslen.

Den 12 december är det exakt fem år sedan Frankrikes dåvarande utrikesminister Laurent Fabius slog en liten grön klubba i bordet och förklarade att världens länder för första gången hade enats om ett globalt klimatavtal.

Bilden av förhandlingsledarna som höjer sina armar i luften uppe på podiet är historisk. Historiskt är även avtalet. Det som närmare 200 länder kom överens om under två veckor på ett mässområde i norra Paris år 2015

överträffade de flestas förväntningar.

Just då var det mest spektakulära att temperaturmålet blev oväntat ambitiöst – den globala uppvärmningen skulle hållas väl under 2 grader med sikte på 1,5 grader.

Men nu, fem år senare, är det tydligt att själva konstruktionen har skapat ett framgångsrikt avtal. – Om man tittar på klimatpolitiken så har det hänt mer än vad jag trodde. Jag tycker framför allt att det sista året när vi har löften om långsiktiga mål för nettonollutsläpp från de stora

utsläppsländerna, har läget förändrats drastiskt, säger Åsa Persson, forskningschef vid Stockholm environment institute, SEI.

Hon får medhåll av Björn-Ola Linnér, klimatpolitikforskare och professor vid Linköpings universitet.

– Det är svårt att överskatta betydelsen av Parisavtalet. Det har inte levererat den koldioxidbudget som behövs för att den globala uppvärmningen ska ligga under 2 grader, ännu mindre mot 1,5 grader, men det har helt klart visat sig vara en

stark pådrivande faktor i klimatarbetet. Avtalet har blivit ett riktmärke – allt vad länder gör, vad städer gör, vad företag gör för klimatfrågan har hela tiden Parisförhandlingen som en referenspunkt.

Huvudorsakerna till att Parisavtalet har nått längre än många andra klimatförhandlingar anses vara:

Avtalet bygger på att alla länder inför mötet i Paris lämnade in en plan för sina klimatåtaganden, så kallade NDC, National determined contributions.

Avtalet blir mer ambitiöst över tid eftersom länderna vart femte år ska förnya sina klimatåtaganden och höja ambitionerna. De utvärderas regelbundet för att se att klimatarbetet går åt rätt håll. Att det civila samhället med organisationer, städer, företag och regioner involverades i klimatarbetet.

– Största poängen med Parisavtalet är att man inte kom överens om mål eller kvoter för olika länder utan att det blev upp till länderna att definiera sina mål. Man gjorde ett avtal om en

process, snarare än om ett utfall, säger Åsa Persson.

Att utgå från nationella planer skapade förutsättningar för att få med många länder.

– Den globala uppslutningen var oerhört viktig. Man lyckades med en konstruktion som gör att alla länder kan leverera någonting. Länder hade ingen ursäkt att inte kunna vara med, eftersom de själva bestämmer ambitionstakten, säger Björn-Ola Linnér.

Men de nationella åtaganden som länderna levererade till Paris räcker inte för att nå avtalets

temperaturmål. Om de fullföljs blir den globala temperaturhöjningen drygt 3 grader. För att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader måste ländernas klimatåtaganden öka kraftigt.

FN:s stora årliga klimatmöte, COP26, som skulle ha hållits i Glasgow i november ansågs vara det viktigaste sedan Paris eftersom länderna hade uppmanats att lämna in nya nationella åtaganden till mötet. När coronakrisen satte stopp för mötet var oron stor att det även skulle betyda stopp för klimat-

arbetet. Men trots att världen har haft fullt upp med att hantera pandemin har flera länder kommit med utfästelser om höjda ambitioner, det gäller stora utsläppsländer som Japan, Kina, Sydkorea, Storbritannien och EU som är en part i avtalet och där Sverige ingår.

– Jag tycker att man ser en annan drivkraft på nationell nivå. Länder antar klimatlagstiftning som vi har gjort i Sverige, man sätter långsiktiga mål. Det är inte lika mycket som hänger på vad som sker på internationell nivå, och det var ju hela syftet med

Parisavtalet – att klimatfrågan skulle flytta till nationell nivå och byggas in i den övergripande politiken, säger Åsa Persson. Rättvisefrågan, att rika länder som har de största utsläppen både historiskt och i nutid ska ta ett större ansvar än fattigare länder, har alltid varit omstridd i klimatförhandlingar. Parisavtalet slår fast att utvecklade länder bör leda kampen mot klimatförändringar, tillhandahålla finansiella resurser, överföra teknik och öka stödet till kapacitetsuppbyggnadsåtgärder i utvecklingsländer.

Principen är att ansvaret är gemensamt men differentierat efter länders respektive kapacitet och med hänsyn till de olika nationella förhållandena. Sedan Parismötet har världen upplevt de fem varmaste åren som har uppmätts, varmast var 2016, men 2020 kommer också att bli ett av de tre varmaste åren. Parisavtalet är ingen förordning med legala bestämmelser som kan straffa länder som inte minskar utsläppen. Konstruktionen gör att USA:s president inte behöver gå via senaten för att gå med i avtalet, en presidentorder räcker.

Därför var det enkelt för Obama att gå med i avtalet – men också enkelt för Trump att gå ur – och enkelt för Biden att återinträda. Att det civila samhället som organisationer, företag, regioner, städer i Parisförhandlingarna knöts till det globala klimatarbetet har gett en bred förankring i samhället som är en garant för att klimatarbetet fortsätter oavsett politisk makt.

– Hela synen på klimatfrågan har ändrats ganska mycket. Inte minst inom finanssektorn har det hänt mycket, man talar om lönsamhet och riskexponering och det är en

game changer. Ytterligare en orsak är att allmänhetens intresse, inte minst ungdomsrörelsen, har vuxit så mycket och blivit mer stabilt, säger Åsa Persson.

Vad saknas i avtalet?

– Att man inte alls tog upp utfasning av fossila bränslen. Det är en känslig fråga, vissa länder sitter på stora reserver och riskerar stora inkomstbortfall, men det är en viktig fråga att inte bara minska utsläppen utan även jobba för att begränsa extraktion av fossila bränslen, säger Åsa Persson.

Björn-Ola Linnér:

– Jag saknar formuleringar om att målet skulle vara samhällstransformation, vilket länge fanns i förhandlingstexten i Paris. Det handlar inte om små steg och justeringar av rådande ekonomiska strukturer utan det krävs djupgående systemförändringar. Klimatkrisen är en möjlighet till att skapa trivsammare, mer hälsosamma och blomstrande samhällen.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Utsläpp

De tio länder som har de högsta ackumulerade utsläppen av koldioxid från 1750 till början av 2019.

Mängden mätt i gigaton:

USA 397

Kina 214

fd Sovjetunionen 180

Tyskland 90

Storbritannien 77

Japan 58

Indien 51

Frankrike 37

Kanada 32

Polen 27

Källa: Carbon brief

Fakta. Parisavtalet i korthet

Temperaturmål om att den globala uppvärmningen ska ligga "väl under 2 grader" med sikte på 1,5 grader.

Avtalets klimatarbete bygger på de nationella klimatplaner, National determined contributions NDC, som länderna har lämnat in. De ska ses över och skärpas vart femte år.

Utvecklade länder bör leda kampen mot klimatförändringar, tillhandahålla finansiella resurser,

överföra teknik och öka stödet till kapacitetsuppbyggnadsåtgärder i utvecklingsländer.

Principen är att ansvaret är gemensamt men differentierat efter länders kapacitet och med hänsyn till nationella förhållanden. Hänsyn ska tas till förlust och irreparabla skador orsakade av klimatförändringar.

Finansiering: 100 miljarder US-dollar ska överföras årligen från de rika nationerna från år 2020. Ett nytt finansieringsmål ska tas fram år 2025.

Dokumentet från Paris består av två delar: En avtalsdel, som är

folkrättsligt bindande, och en
beslutsdel som inte är bindande.
De viktigaste punkterna som
temperaturmålet och de femåriga
översynerna finns i den bindande
delen, liksom avsnittet om förlust
och skador.

En del av det som handlar om
finansieringen, till exempel
summan 100 miljarder dollar, finns
i den icke bindande beslutsdelen.
Det finns inga straffsatser i
avtalet. Allt bygger på ett
gemensamt ansvar och
förtroende, länder som inte sköter
sig hamnar i en slags global
moralisk skamvrå.

Det finns inga konkreta mål för
hur utsläppen ska minska.

Fakta. COP26

FN:s stora klimatmöte COP26
som skulle ha hållits i Glasgow i
november i år är uppskjutet till
den 1–12 november 2021.

Värdländer för mötet är
Storbritannien och Italien.
Den 12 december i år,
femårsdagen av Parisavtalet, har
Storbritannien bjudit in till ett
online-möte som kallas "COP26
Launchpad" (COP26
avfyrningsramp).

Mötet är ett slags förmöte till nästa års möte och ett sätt att driva på länder att öka sina ambitioner och lämna in nya uppdaterade åtaganden samt att granska om de är i linje med 1,5 gradersmålet.

Premiärminister Boris Johnson har deklarerat att endast länder som har något nytt att komma med ska få ta till orde under mötet.

Skövlingen av regnskog leder till nya pandemier

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Skövling och exploatering av skog förstör den naturliga miljön för fladdermöss och andra vilda djur, och tvingar dem att leva närmare människor. Det leder till att nya,

dödliga virus utvecklas och sprids, och till nya pandemier.

Ett coronavirus, som för inte så länge sedan bara var ett ganska ofarligt virus hos en art fladdermöss i Sydostasien, tog sig på något sätt över till människan, och hade i början av december smittat fler än 63 miljoner människor, dödat 1,4 miljoner, och drabbat världens samhällen och ekonomier hårt.

Det är inte fladdermössens fel. Den enda art som är skyldig är människan. När vi driver på klimatförändringarna och minskar den biologiska

mångfalden genom att hugga ner regnskog, bedriva intensivt jordbruk och handla med vilda djur bereder vi också väg för nya pandemier, kanske ännu dödligare än covid-19.

– Pandemin är en indikator på krisen för klimatet och den biologiska mångfalden. Så den är ett symptom på de problem vi står inför. Och det är mer uppenbart och mer relevant för människor än många andra symptom, åtminstone vid första anblicken, säger Josef Settele, som leder gruppen för djurekologi och socialekologiska system vid

Helmholtz-Zentrum für Umweltforschung i Leipzig.

När han höll ett informationsmöte om pandemier för tyska politiker blev han förvånad över hur många av dem som aldrig hade förstått att det finns ett samband mellan naturen och pandemier.

– Virus kommer från naturen. Det är naturligtvis självklart, de är ju en del av den. Men räddningen finns också i naturen.

70 procent av alla nya sjukdomar, till exempel ebola och zika, kommer från vilda eller tama djur, liksom i stort sett alla kända pandemier, som influensa, hiv och

covid-19. Det kan finnas 1,7 miljoner oupptäckta virus i däggdjur och fåglar, och runt hälften av dem skulle kunna infektera människor, enligt uppskattningar i en ny rapport från organisationen IPBES, Intergovernmental science-policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, som sammanställer kunskapsläget för biologisk mångfald på samma sätt som klimatpanelen IPCC gör för klimatförändringarna.

– Det är intressanta siffror. Det finns mycket farligt där ute, säger Josef Settele.

Men att virusen existerar betyder inte att de automatiskt blir till nya pandemier.

– Pandemier orsakas av att fler människor kommer i nära kontakt med vilda djur.

Sedan år 2000 har nästan 100 miljoner hektar skog försvunnit i världen. Det är mer än två gånger Sveriges yta. Samtidigt ökar världens befolkning snabbt. För 200 år sedan fanns det en miljard människor. Nu är vi fler än 7,8 miljarder. Det gör att vi inkräktar mer och mer på miljöer där vilda djur tidigare kunde leva i fred. Och när människor och deras

boskap och de vilda djuren drivs närmare varandra får sjukdomar bland djuren också fler möjligheter att ta sig över till människan.

– Avskogning och exploatering av naturen är en viktig drivkraft, men också intensivt jordbruk, framför allt storskalig djurhållning, säger Josef Settele. När många djur av samma art finns samlade nära varandra är det enkelt för virus att ta sig från individ till individ, och sedan vidare till människor.

– Tänk på de danska minkfarmarna. För ett halvår

sedan diskuterade mina kolleger och jag att något sådant skulle kunna hända, men som forskare vill man gärna undvika att vara för alarmistisk. Nu, med facit i hand, hade det kanske varit bra att vara lite mer alarmistisk. Även handel och exploatering av vilda djur, som vid djurmarknaden i Wuhan, ökar förutsättningarna för pandemier. – Sist men inte minst är det den explosionsartade ökningen av internationella resor som gör pandemier till pandemier, och inte bara till epidemier, säger Josef Settele.

Virus har alltid vandrat mellan arter.

– Det är inget nytt. Men det har blivit mycket vanligare. Och att smittan kan ta sig så snabbt över hela planeten är något helt nytt. Det kommer att fortsätta att hända i framtiden. Frågan är bara hur ofta, och hur allvarliga sjukdomarna är.

Att det nya coronaviruset sars-cov2 kommer just från fladdermöss är inte förvånande.

– Om det finns många arter i en grupp djur finns det också många alternativ för olika virus.

Fladdermöss är en mycket artrik

grupp, och råttor ännu mer. Mångfald är bra ibland, för att det finns fler möjligheter. Men i fall som detta kan det också vara dåligt för oss.

Men att försöka utrota fladdermössen är ingen lösning. – Tanken är helt befängd. Några kommer alltid att överleva: generalisterna som kan klara sig överallt och bli ännu fler. Vi kommer bara att förlora de mer känsliga och ovanliga arterna. Så utrotning fungerar inte. Det kan till och med göra problemen värre, säger Josef Settele.

För tio år sedan skrev Josef Settele och hans medarbetare en artikel om hur världen skulle drabbas av en kommande pandemi.

– Vi fick med allting vi upplever nu, med ett undantag: hemmakontoren. På den tiden kunde man inte föreställa sig dem och vilken skillnad de gör för ekonomin. Annars var vi inte alls särskilt fel ute. Men för tio år sedan var ingen intresserad. De tropiska skogarna och den biologiska mångfalden behövs för att minska risken för framtida pandemier.

– Vi kan jämföra med vad som nu investeras i att utveckla vaccin, och vad nedstängningen av samhällen kostar. Det hade varit mycket billigare att förebygga detta, säger Josef Settele.

Men det går aldrig att bevisa vad som skulle kunna ha hänt.

– Kommer det ändå en ny pandemi säger folk att vi hade fel. Kommer det ingen pandemi är det ingen som märker det. Som forskare är man alltid i det förlorande laget.

– Men att bry sig om hälsan för allt levande är det bästa sättet att

undvika utbrott av nya sjukdomar, och nya pandemier.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Därför kan ”förvildning” av djur och växter stävja klimatkrisen

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

**Ett landskap där naturen tar
över. Utsläppta djur som bökar
runt i ekosystemen.
De senaste åren har
återförvildningsrörelsen i**

**Storbritannien fått genomslag
för sina idéer om naturvård. Nu
använder till och med
premiärminister Boris Johnson
begreppet.**

**Kanske är ”rewilding”
människlighetens bästa chans för
att stävja klimat- och
hållbarhetskrisen?**

I februari 2014 upptäcktes en
bäverfamilj i Otterfloden i
sydvästra Storbritannien. Arten
utrotades i England på 1500-talet,
efter jakt på päls, medicin-
ingredienser och kött. När den
åter fanns i det fria väcktes
misstankar – hade någon släppt

ut djuren? I så fall var det ett lagbrott.

Metoden *rewilding* eller ”återförvildning” beskrevs första gången vetenskapligt 1998. Till skillnad från annan naturvård är metoden progressiv – inte konservativ, berättar Carl-Gustaf Thulin, docent vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU.

– Klassisk naturvård handlar ofta om att ”nu ska vi försöka behålla de sista 37 individerna av den här arten”. Men *rewilding* är framåt-syftande, säger han.

Återförvildande kan ske av både växter och djur. På växtsidan

genom att låta skog växa fritt.

Eller genom att restaurera

exempelvis övergivna

jordbrukslandskap så att

artrikedomen kan frodas – för att

sedan släppa taget och låta

naturen utvecklas på egen hand.

Metoden kan återställa biologisk

mångfald av arter – och samtidigt

helt naturligt minska

klimatskadliga växthusgaser. I en

rapport från 2019 beskriver

organisationen Rewilding Britain

den enorma potential som

rewilding och andra naturliga

klimatlösningar har, när det

kommer till möjligheten att

absorbera koldioxid ur atmosfären.

– *Rewilding* är det kanske allra bästa sättet att adressera både klimatkris och förlust av biologisk mångfald, säger Carl-Gustaf Thulin.

En ny studie publicerad i tidskriften Nature, visar att det är billigare och mer gynnsamt för den biologiska mångfalden att låta skogar återväxa – jämfört med att nyplantera.

– Människans attityd är att om vi ska få skog, så måste vi plantera träd. Men träd är väldigt bra på att plantera sig själva, säger

Rebecca Wrigley, verksamhetschef på Rewilding Britain.

För många arter kan *rewilding* innebära en möjlighet till överlevnad när klimatet förändras. I Storbritannien flyttas klimatzonerna norrut med uppemot fem kilometer per år. Med stora sammankopplade vilda områden som inte hindras av till exempel jordbrukslandskap – kan arterna förflytta sig i takt med förändringarna.

– Vad vi arbetar för här i Storbritannien är en integrerad plan för hur vår mark ska

användas. Hur mycket ska avsättas för att binda koldioxid och öka den biologiska mångfalden? Hur mycket ska upplåtas till skogsindustri och jordbruk? Innan vi tänker holistiskt kommer vi inte hitta svaren på utmaningarna, säger Rebecca Wrigley.

Förlusten av den biologiska mångfalden är, liksom den globala upphettningen, en del av en större hållbarhetskris – skapad av människan. På femtio år har jordens vildmark minskat från 58 till 35 procent. Bestånden av vilda

ryggradsdjur har minskat med 68 procent.

Världen ser ut att missa samtliga tjugo FN-mål för biologisk mångfald.

– Just nu är vi på väg mot att systematiskt utrota allt icke-mänskligt liv, sa Anne

Larigauderie vid FN:s panel för biologisk mångfald i september.

I *rewilding* ingår också introduktion av nyckelarter – att släppa djur fria. Ibland leder det till oro, inte minst inom den lokala lantbruksindustrin. Vilda djur kan äta grödor och skada tamdjur. Och vissa kan göra

annan ekonomisk skada: till exempel bävrar som gräver dammar på ”fel” platser – så att åkrar blir översvämmade.

Övergripande innebär *rewilding* en attitydförändring, menar både forskaren Carl-Gustaf Thulin och Rebecca Wrigley på Rewilding Britain. Det handlar om att återställa människans relation till sin omgivande natur. Att skapa utrymme för samexistens mellan arter.

I Storbritannien har inställningen förändrats mycket de senaste åren.

– Vi blir hela tiden kontaktade av offentliga markägare som vill koldioxidneutralisera sina tomter och av större landägare som ser ekonomiska möjligheter. Vi vill gärna se *rewilding* ända från människors egna små trädgårdar, ut till de stora ytorna på landsbygden, Rebecca Wrigley. Premiärminister Boris Johnson har lovat att öka Storbritanniens naturskyddade områden – från 26 till 30 procent av landets yta senast 2030. ”En välkommen start som behöver åtföljas av ett stort och djärvt politiskt skifte i

politiken”, menar Rewilding Britain.

När bäverfamiljen hittades i Otterfloden för snart sju år sedan, stod den genast under hot om förflyttning. Utsättningen var ju olaglig. Men i augusti i år kom beskedet från den brittiska regeringen: Bävrarna hade gjort stor nytta – de fick stanna.

Hur kom de då ut i det fria? Det är fortsatt okänt. Men det finns exempel på otåliga *rewilding*-entusiaster som tar saken i egna händer.

Alexandra Urisman Otto

Fakta. Rewilding

Rewilding eller ”återförvildning” är en naturvårdsmetod som syftar till att restaurera landskap så att naturen sedan själv kan utvecklas.

Det kan handla om omvandling av jordbruksmarker, förvildning av skog och restaurering av till exempel myrar, torvmarker, kelp, mangrover eller marina miljöer. Det handlar också om att släppa ut djur i det fria, ofta sådana arter som tidigare har funnits i de

aktuella ekosystemen – men blivit utrotade.

Människan är drivande i den pågående massdöden av arter på jorden. Sedan 1970 har 68 procent av populationen av vilda ryggradsdjur dött ut.

Rewilding Britain har bedrivit verksamhet sedan 2015. I Sverige drivs projektet Rewilding Lappland.

I Sápmi ändras allt när vintern blir varmare

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

På få ställen i världen går klimatförändringarna så snabbt som i nordligaste Sverige. För många samer är ingenting sig längre likt.

Vårfloder och öppna sjöar nära första advent, flyttade trädgränser och renar som

svälter när laven fryser fast i marken.

– Något är fel i naturen, säger Mikael Kuhmunen, ordförande i Sirges sameby.

Kråkbärsris och dvärgbjörkar färgar fjällsluttningens tunna snötäcke brunt.

Nära femhundra renar travar ner mot sjön Guvtjávvre där de brukar gå på snöbetäckt is ner mot vinterbetet nedanför fjällen.

Den utgör helt enkelt en del av deras urgamla flyttled.

Nu saktar renarna in.

Något är fel. Isen har bara hunnit lägga sig vid inloppet. Större delen av sjön ligger öppen.

– Så här ska det inte vara nära första advent, något är fel i naturen, säger Mikael Kuhmunen, där vi står några hundra meter bakom renarna.

Han är ordförande i Sirges sameby. Högfjället tre mil från norska gränsen i Badjelánnda nationalpark är ett väglöst land. De villrådiga renarna närmar sig det lilla stycke is som lagt sig i sjöns ytterkant.

Inte bara den här sjön är öppen. I alla vattendrag flödar vågor. Den

årliga flytten är därför försenad i år. Igen.

Tvekande klappar renarna med sina klövar ut på fjällsjöns blankis. De drar sig längre ut mot öppet vatten för att komma över den smala ispassagen.

En ren börjar springa runt motsols på isen. Snart springer alla frenetiskt runt i en ring på blankisen, ett urgammalt beteende när de känner fara och osäkerhet.

Kraften i den totala rörelsen är stor. I det öppna vattnet sveper sjöhävningen in. Taktfast. Som hjärtslag.

En hel värld pratar om att den globala temperaturökningen ska hållas till 1,5 grader enligt Parisavtalet som slöts 2015. Här på högfjället är gränsen passerad med råge.

Medeltemperaturen har ökat med 2,42 grader bara de senaste 25 åren, mätt på vintrarna och jämfört med en trettioårig referensperiod fram till 1990, enligt SMHI.

– Det är speciellt vintrarna som blivit varmare här uppe, säger Gunhild Rosqvist.

Hon är professor i geografi med inriktning mot naturgeografi vid

Stockholms universitet och förståndare för Tarfala forskningsstation i Kebnekaisemassivet i Kiruna kommun. Där bedriver hon klimatforskning tillsammans med Laevas sameby.

– Även om man mäter hela året här uppe ligger temperaturökningen nära 1,5 grader bara de senaste 25 åren. Det ska jämföras med Parisavtalets 1,5-gradsökning som mäts över 200 år – från ”förindustriell tid” fram till 2100. Den höga temperaturökningen märks för fjällvandrare på den

närbelägna Padjelantaleden kanske främst i fjällsjöarna som blivit varmare att bada i.

För de samer som lever närmare naturen får den snabba förändringen mer dramatiska konsekvenser.

På isen lösgör sig en silvergrå ren med vita ben ur hjorden.

Den börjar röra sig mot land på andra sidan och inte mot det öppna vattnet. Femhundra andra följer efter.

Vid strandkanten kommer nästa utmaning: en delvis öppen bäck gör att renarna delar sig i två täter.

Padjelanta kommer ur samiskans Badjelánnda som betyder ”det högre landet” och här har varit trädfritt. Nu kryper trädgränsen uppåt. Renarna står framför en vägg av videsly och fjällbjörk och blir villrådiga. En ren går genom isen.

– Att sjöisarna är svaga eller icke-existerande är ändå inte det värsta, säger renskötaren Carl-Johan Utsi.

Den välkända dubbeltoppen i Áhkkámassivet tronar i bakgrunden. Han fortsätter:

– Det är vinterbetet.

Det varmare och mer volatila klimatet med mer nederbörd och regn har dramatiskt förändrat förutsättningarna för renskötseln. Nu på senhösten blir det ofta blida direkt efter nyfallen snö – innan det fryser på igen. Då skapas en hård isyta som hindrar renarna att äta sin livsnödvändiga marklav som finns både här uppe i fjällen och nere i skogsområdena. Då sprider de ut sig över väldigt stora områden för att leta efter mat – och svälter.

Under århundraden har renarna flyttats ner från högfjällsplatåerna till det så kallade

vinterbeteslandet i skogarna under senhösten. Där äter de lav på marken och i träden eftersom högfjällen inte erbjudit mat på vintern.

Nu är inget sig likt.

– Förra året valde vi att ha renarna kvar här eftersom betet frusit nere i skogslandet. Men det kom störtregn här i mellandagarna och allt frös även här. Renarna blev desperata och många dog. Det var fruktansvärt, säger Carl-Johan Utsi.

Just nu vet de inte vart de ska ta vägen med renarna.

– Jag hör att det är väldigt lite snö nere i skogslandet. Den kan snabbt omvandlas till is som hindrar betet. I kombination med att betesmarken minskat genom till exempel skogsbruk, vindkraft och gruvnäring gör det läget extremt tufft. Då kan de inte beta någonstans.

Han ursäktar sig, lyfter upp hunden Čalmmo på skotern och kör i väg med snöskotern på barmarken efter renhjorden. Snart är de bara en prick i fjällhedens bruna kråkbärsris. En stund senare står vi nere i skogslandet tre mil väster om

norrbottniska Porjus i Ultevis
Fjällutskogs naturreservat.

Det forsar högljutt från den
överfyllda Nautasbäcken. Den
enkla träbro som funnits här i
många år ligger omkullvält.

– En vårflood tog bron nu i
november. Det är väldigt ovanligt,
ropar Mikael Kuhmunen genom
bruset.

På vägen passerar vi två andra
broar som spolats bort i samma
bäck. Det får konsekvenser.

Renskötarna kommer inte över
med sina skotrar. De måste nu
dela upp sig i två renskötarlag, ett

på var sida av bäcken när renarna
kommer hit.

Om de ens gör det.

– Det går inte längre att låta renar
gå här på den gamla flyttleden.

Det är för stora risker. Bäckarna
flödar och renarna går ner sig i de
överfyllda myrarna. Det är inte
som det brukar vara. Någonting är
fel.

Han berättar att även de hårda
glaciärerna som renarna vandrar
på i fjällmassivens dalgångar
snabbt försvinner.

– Vi renskötare känner inte igen
oss i naturen.

Samiskan har runt 200 ord för snöns och isens egenskaper eftersom de är avgörande för renen och renskötseln. Men vad heter då den tjocka isskorpan som seglat upp som en klimatfråga som hotar hela renskötseln?

Mikael Kuhmunen talar nordsamiska till vardags med sin familj men han blir tyst några sekunder när han får frågan.

– Jag vet faktiskt inte.

Några dagar senare ringer vi hans farbror, den 75-årige renskötaren John Kuhmunen, som bott större delen av sitt liv bortanför bilvägar

i fjällmarken och länge levt nära renen.

Även han tvekar när han får frågan om marklavens istäcke, men säger att han skulle använda det nordsamiska ordet geardni, som står för en isskorpa på mossan.

– Det finns ju ord men vi har inte behövt använda de där orden, det har varit så bra bete tidigare, säger han.

Vad händer då framåt? Professor Gunhild Rosqvist är oroad:

– Om tjugo till trettio år är antagligen antalet dagar med snö färre och då kanske det blir lättare

att klara vinterbetet för renarna, men frågan är hur de överlever under vägen dit. Om exploateringen med skogsbruk och gruvor fortsätter och markerna blir färre och mer fragmenterade tror jag det blir mycket svårt.

Årbladen klyver vattenytan och bryter sjöns tystnad. Marie Persson Njajta lutar sig mot relingen i den fem meter långa roddbåten och lägger sina nät i Björkvattnet, tjugo mil söderut i fjällkedjan utanför Tärnaby. Sambon Anders Östergren Njajta ror.

Många tänker på renar när de hör ordet same. Men Marie Persson Njajta är fiskesame.

– Vi har fiskat röding och öring i många generationer här. Vår familj är i huvudsak beroende av fiske i fjällsjöarna, säger hon och fortsätter:

– Nu riskerar rödingen att minska drastiskt när fjällsjöarna blir varmare. Uppvärmningen har skett snabbt de senaste åren. Hennes iakttagelser kläs i siffror av Jan Karlsson, professor i geovetenskap vid Umeå universitet:

– En studie förutspår att utbredningen av röding kommer att minska med 73 procent i Sverige inom detta århundrade, säger han som även är föreståndare för Umeå universitets klimatforskningsenhet i Abisko – Climate impacts research centre (CIRC).

Sjöarna påverkas också av att permafrosten tinar och av att trädgränsen flyttas uppåt i fjällvärlden.

– De klara fjällsjöarna färgas bruna av organiskt material. Då minskar maten på bottnarna och

rödingarna får svårare att leta föda på botten i grumligare vatten.

De milda höstarna och vintrarna påverkar också fiskesamerna på samma sätt som renskötarna: isarna blir svaga, årstiderna oberäkneliga.

– Varje gång vi färdas på isar riskerar vi livet, säger Marie Persson Njajta.

Familjens fiske har också tidigare påverkats negativt av att hela sjösystem dämmts upp av vattenkraftsutbyggnad. Hos renskötande samer förvärras effekten av klimatet av att

vattenkraft, skogsbruk och gruvor tagit allt mer mark i anspråk där renarna ska beta – trots att Sverige får internationell kritik av FN:s människorättskommittéer för att inte ta hänsyn till samernas markrättigheter.

Ett aktuellt exempel är när statliga Sveaskog nyligen skulle avverka naturskog i samebyn Luokta-Mávas traditionella marker i Norrbotten – men tvingades pausa efter stora protester.

Nu hårdnar konkurrensen om marken ytterligare.

Ett av svaren på klimatförändringen kan nämligen

vara att starta nya gruvor – just i Sápmi.

Näringsminister Ibrahim Baylan (S) ler och vinkar när han trampar över parkbron i Skellefteå på en elcykel. Bredvid cyklar Northvolts vd Peter Carlsson – som just nu bygger Europas största batterifabrik i Skellefteå.

”Att producera och leverera batterier till framtidens teknologi är en viktig industri för världens första fossilfria välfärdsnation,” skrev Baylan på sin Facebooksida samma dag, den 14 september 2019.

Fokus hos regeringen och fordonsindustrin har alltmer vridits till att även utvinna litiumbatteriernas råvaror lokalt. Northvolts vd Peter Carlsson har själv sagt till DN att han vill göra det. Det gäller metaller som koppar, grafit, nickel och litium. Men de svenska metallgruvorna skulle då hamna i områdena där klimateffekterna just nu drabbar samerna och deras kultur allra hårdast.

Maria Sunér Fleming är vd i intresseorganisationen för gruvor, Svemin. Hon ser nya gruvor för

batterimetaller som en del av klimatomställningen.

– Gruvor existerar inte för sin egen skull utan resurserna tas upp för att klara klimatutmaningen och den livsstil vi har. Svensk gruvnäring är i topp vad gäller hållbar gruvdrift och det är därför bättre att ta upp mineralerna här än någon annanstans, säger hon. I dag bryts inga metaller till bilbatterier i Sverige, men i Northvolts kölvatten står sex gruvprojekt i samernas traditionella områden i startgroparna:

En grafitgruva i Vittangi, Viscaria koppargruva utanför Kiruna, en koppargruva i Laver utanför Älvsbyn liksom även återöppning av koppargruvan i Stekenjokk. Vanadinbrytning planeras i Oviken i Jämtland och bokstavligen mitt i Marie Persson Njajtas fiskevatten finns stora planer för Europas största nickelfyndighet i Rönnbäcken utanför Tärnaby. Men frågan är känslig. Sverige har ratificerat flera bindande FN-konventioner inom mänskliga rättigheter om att låta urfolket samerna utöva

medbestämmande på sina traditionella marker, något Sverige kontinuerligt bryter mot, vilket lett till kraftig och återkommande kritik, bland annat i FN:s rasdiskrimineringskommitté. Den internationella kritiken innebär i koncentrat att utvinning av naturresurser, industri- och utvecklingsprojekt fortsätter samtidigt som Sverige har en bristfällig lagstiftning som inte garanterar att samerna har tillräckligt mycket inflytande över landfrågor.

Även samisk traditionell kunskap, som i mångt och mycket utgår från ett nära och hållbart leverne med naturen, skyddas i FN:s urfolksdeklaration och flera internationella konventioner som Sverige ratificerat.

Vi är åter hos Marie Persson Njajta. Utanför hennes fönster finns planer på det som skulle bli Europas största nickelgruva med tre dagbrott i ett område stort som Stockholms innerstad plus Bromma. Klarningsdammarna ska placeras i själva sjön. Hon har i tolv år kämpat mot en gruva.

– Platsen och fjällen omkring bär kulturarvet och framtiden. Tar man bort markerna tar man bort oss. En gruva skulle förstöra allt. Majoriteten av oss samer som berörs har inte heller hörts. Vapstens sameby, vars renar betar i dalen året runt, har också kraftigt motsatt sig en gruva och menar att den är ett hot mot hela samebyns existens. Gruvbolaget Nickel Mountain inledde Rönnbäckenprojektet 2010 som snabbt blev kontroversiellt. Det är den enda gruva där regeringen tydligt beslutat – på sitt torsdagsmöte

den 22 augusti 2013 – att mineralnäring ska vara ett viktigare samhällsintresse är renskötseln.

Just detta ledde till att FN:s rasdiskrimineringskommitté, efter en anmälan från samebyn, startade ett speciellt fall mot svenska regeringen, som anklagas för att inte respektera samiska rättigheter. Det är ett ovanligt förfarande. Sverige väntar fortfarande på beslut och eventuell kritik kan bli känslig. Ordföranden och en styrelseledamot som var aktiva i gruvbolaget som ägde fyndigheten

2013 dömdes i juni 2016 till två år och tre månaders fängelse för ekobrott – trolöshet mot huvudman – efter att ha fört ut 50 miljoner kronor ur kassan.

Nickel Mountains nuvarande vd Peter Hjorth säger att Northvolt skulle behöva stora mängder nickel men att det inte är aktuellt med brytning i nuläget.

Han säger sig ha stor respekt för samerna och blir sedan tyst på telefon flera sekunder.

– Det är ett jättestort ingrepp i naturen och drift ska pågå i 30 år. Peter Hjorth säger att det är en svår avvägning.

– Men om vi ska skynda på övergången till elbilar behövs nickel och zink och då måste vi hitta en prioritering så att det blir en bra lösning för samerna med ekonomisk ersättning. Tittar man på miljön i ett globalt perspektiv är det sämre att importera nickel från Sydamerika.

Marie Persson Njajta har en annan syn på frågan.

– Sverige måste ta ansvar och markera mot den globala exploateringsindustrin och fragmenteringen av marker. Nu används omställningen som ett argument att exploatera mera, i

stället för att prata om hur vi ska leva mer hållbart. Vi vill inte ha en grön kolonialism, varken här eller någon annanstans.

Vid det gamla gruvområdet i Blaiken 2,5 mil utanför västerbottniska Sorsele är slagghögarna från de fyra dagbrotten höga. En dumper kör råmande fram.

Här bröts zink, bly och guld av två gruvbolag på 00-talet. Efter den sista konkursen 2012 med bolaget Lappland Goldminers fanns inte tillräckligt med pengar i konkursboet för att sanera gruvan och avfallet. Då upptäcktes att

hundratala ton zink redan läckt ut i sjön Storjuktan utanför gruvan. Utsläppen har påverkat vattendragen nedströms och är ett av de största zinkutsläppen till Östersjön.

För att förhindra en eskalerande naturkatastrof gick staten 2018 via Naturvårdsverket in med 200 miljoner kronor i skattepengar för sanering under tio år. Enligt Naturvårdsverket kommer vattenrening att behövas upp mot 40 år ytterligare. Den kostnaden tillkommer.

Vi går in i anrikningsverket som stod klart så sent som 2005. Det

är som att gå in i ett spökhushär investerades en kvarts miljard kronor. Nu ska det jämnas med marken.

Vi ringer Maria Sunér Fleming, vd på Svemin.

Kan denna miljöskandal hända igen?

– Denna gruva togs i drift innan miljöbalken togs i kraft. Nu finns system för att gruvbolagen ska göra avsättningar som ska bekosta efterbehandling.

Kan du garantera att gruvbolagen sätter av nog mycket pengar så att det räcker för alla typer av efterbehandlingar vid en konkurs?

– Tanken är att det ska finnas.
Kan du garantera det?

– Ställt på sin spets kan ingen garantera någonting, men vi har ett system i Sverige som ska säkerställa att detta inte händer. Arne Müller, frilansjournalist med ett förflutet på SVT i Umeå och författare till flera böcker om gruvindustri, har en annan syn.

– Jag skulle säga att risken är uppenbar för en ny miljöskandal som den i Blaiken, säger han och fortsätter:

– I första hand när det gäller gruvprojekt som drivs av de mycket små bolagen som till

antalet utgör den största delen av den svenska gruvbranschen. De står ofta under hård press från sina finansiärer, vilket ökar risken för att de försöker gena i kurvorna när det gäller miljöfrågorna. Återvinningen av metaller är i dag mycket liten.

– Det mesta går att återvinna, men det kostar förstås pengar. Att komma upp i en maximal återvinning kommer att vara nödvändigt för att ekvationen ska gå ihop.

Tillbaka till Marie Persson Njajta. Hon berättar hur hon ser på naturen:

– Vi tar inte mer än naturen bär.
Man lär tidigt upp barnen hur
man fiskar och lever i markerna så
att naturen ska finnas kvar för
framtida generationer. Vi hör hit
till landskapet.

Hon är fortsatt starkt kritisk till
en nickelgruva i sin närhet och till
att så lite återvinns.

– Det går heller inte att säga att vi
ska stänga alla gruvor och sluta
prospektera – men man måste
ställa höga miljökrav och se till att
inga rättigheter kränks.

Nyprospektering måste ju vara det
sista alternativet.

På högfjället funderar renskötaren
Carl-Johan Utsi på vart hans
renar ska ta vägen i vinter. Han
tycker att samerna får betala ett
allt för högt pris för omställningen
till grön energi. Argumentet att
det skulle vara bättre att starta en
gruva i norra Sverige än i
Sydamerika eller Kongo köper han
inte:

– Sverige måste först göra upp
med sina historiska och pågående
exploateringar av Sápmi. Därefter
kan vi börja prata.

Professor Gunhild Rosqvist pratar
om långsiktighet när hon ser
framåt:

– Jag tror att de som är beroende av naturmiljön mer direkt, såsom exempelvis samerna som urfolk i Arktis, har mycket att lära oss andra.

Hon säger att hon tycker sig märka att andra forskare ibland blir tveksamma när hon lyft fram samernas traditionella kunskaper som viktiga komponenter i förståelsen för hur klimatförändringar påverkar ekosystemen.

– Deras kunskaper värderas också generellt lågt i samhället. Kanske är det jobbigt för makthavare i samhället att lyssna på dem –

eftersom renar betar i naturresursrika områden där många vill anlägga gruvor och avverka fjällnära skogar.

När Parisavtalets mål beslutades på FN-mötet Cop21 deltog 59 personer i den svenska delegationen, inklusive sju ministrar.

Ingen samisk representant fick vara med.

Tre representanter från Sametinget i Norge och en i Finland ingick i sina länders förhandlingsdelegationer.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Fakta. Sveriges åtaganden

Sedan 1977 räknas samerna som ett urfolk i Sverige, med rättigheter att utöva sin traditionella kultur. Sedan 2011 erkänns samerna som ett folk i grundlagen – genom regeringsformen (1 kap, 2§).

Sverige har röstat för FN:s urfolksdeklaration 2007 och ratificerat fyra bindande konventioner som ger samerna långtgående rättigheter till medbestämmande över sina

traditionella marker. De fyra konventionerna är knutna till följande tre FN-kommittéer och en kommitté i Europarådet.

FN:s urfolksdeklaration

FN:s rasdiskrimineringskommitté

FN:s människorättskommitté

FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter

Europarådets rådgivande

kommitté för ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter

Även FN:s människorättsråd –

Human Rights Council, som

består av landsrepresentanter,

kritiserar den svenska

behandlingen av samer i flera större granskningar av Sverige. FN:s speciella rapportör i urfolksfrågor har på samma sätt kritiserat Sveriges behandling av samer. År 2011 framförde James Anaya kritik i en rapport och 2016 var kritiken än hårdare i en rapport av Victoria Tauli-Corpuz.

Fakta. Samer och samebyar

Enligt lag får endast medlemmar av en sameby bedriva renskötsel. Det bestämdes av staten i renbeteslagen 1928. Det innebär

att en stor majoritet av samerna, även i Norrlandslänen, står utanför renskötseln och samebyarna. De innehar inte heller samma urfolksrättigheter som de i samebyarna.

Det finns knappt 4 700 renägare i Sverige fördelat på 51 samebyar och cirka 2 500 personer är beroende av inkomster direkt från renskötseln. Antalet renar i Sverige varierar i cykler mellan 220 000 och 260 000 i vinterhjord (1996–2019).

En sameby är inte en by i vanlig mening utan en ekonomisk förening för renskötsel inom ett

geografiskt område – som ofta sträcker sig från fjällkedjan ner till kusten.

Källa: Sametinget

Matjättarna försöker stoppa varningar om klimatfarliga produkter

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Alla i mataffären ska enkelt kunna välja klimatsmart, lovade regeringen i sin miljardsatsning på livsmedelsbranschen. Men löftet bygger på att matvarujättarna frivilligt lämnar ut information. Nu vill

**branschen tvärtom stoppa
varningar om klimatfarliga
produkter, kan DN avslöja.**

Många av oss har vandrat mellan hyllorna i matbutiken och velat göra de mest klimatsmarta köpen, utan att veta hur.

För att försöka ta reda på det gör DN ett stickprov och går igenom informationen på förpackningen av chiafrön från ett varumärke – som Konsumentverket just nu granskar för misstänkt vilseledande klimatinformation på dess produkter.

På fröförpackningen anges endast ”Sverige” som produktionsland.

Men det finns ett system för att ta reda på om det stämmer.

Sverker Johansson är senior rådgivare på Högskolan i Dalarna och har under flera år tillsammans med andra forskare och entreprenörer kämpat för att få ta del av matvarujättarnas egen information om matvaror.

– Det finns oerhört mycket information om matvaror som är dold – eller paketerad på ett sätt som inte gör den tillgänglig för vanliga konsumenter, säger han. För att nå klimatmålen i Parisavtalet och FN:s Agenda 2030 krävs stora omställningar i

samhället – en del är förändrad konsumtion. För det krävs tydlig information för konsumenten – något som projektet Consupedia vill skapa.

Projektet går i linje med regeringens stora satsning Livsmedelsstrategi för Sverige som klubbades igenom i riksdagen i juni 2017 – där ett av målen var att förenkla för matkunder att göra medvetna, hållbara val.

Men det är ett projekt som livsmedelsbranschen nu försöker stoppa.

Initiativtagare till projektet var Roberto Rufo Gonzalez, civilingenjör, forskare och entreprenör som bland annat drivit företag inom kaffe- och klädbranscherna. För fem år sedan började han känna frustration över att inte veta vad hans pengar bidrog till när han konsumerade.

– Det var en stor svart gardin framför allt jag köpte. Jag hade ingen aning om varifrån produkterna kom eller hur de producerades. Hur det påverkar miljön, klimatet, djuren eller

människorna som arbetar med produkten.

Roberto Rufo Gonzalez kom i kontakt med forskare vid Kungliga Tekniska högskolan, KTH, bland andra Björn Hedin, som hoppade på. Björn Hedin har länge forskat om hur individen kan ändra sin klimatpåverkan i vardagen. Valet av matvaror är viktigt, har han kunnat konstatera men många vet inte vad som är bra eller dåliga val.

– Jag har ibland känt för att gråta floder när jag sett välvilliga människor göra helt fel prioriteringar,

i tron om att de gör något bra, säger Björn Hedin.

Idén föddes om att skapa en mobilapp för att förenkla val mellan de över 200 000 livsmedelsprodukterna på den svenska marknaden – och de över 50 olika märkningarna och certifieringarna.

Projektet fick 4 miljoner kronor i stöd av Energimyndigheten och för att även kunna få stöd från innovationsmyndigheten Vinnova startades företaget Consupedia AB 2016.

Även Sverker Johansson från Högskolan i Dalarna engagerades.

Han hade uppfunnit ett unikt sätt att automatiskt samla in och förpacka enorma mängder data och är upphovsman till flest Wikipediaartiklar i världen: över 10 miljoner.

– Tillgången till data är nyckeln, säger han.

Och över den datan styr bolaget GS1 Sweden AB. Bolaget organiserar varunummer och streckkoder – och äger databaser med information om varje vara: innehållsförteckning, förpackningsmaterial, vikt, produktionsort och

ursprungsland. De två sistnämnda är inte alltid desamma.

GS1 ägs av

branschorganisationerna

Dagligvaruleverantörers förbund

och Svensk dagligvaruhandel. I

styrelsen sitter företrädare för

matvarujättar som Ica, Coop,

Axfood och Estrella. Consupedia

fick redan 2016 ett avtal med GS1

om att få tillgång till databasen.

Med hjälp av utvecklare har

forskartrion under fyra år tagit

fram en mobilapp som kan skanna

varornas streckkoder. Genom att

koppla ihop GS1:s data med

närings-, klimat-, miljö- och

rättvisedata utvecklar de en guide för enkel vägledning i mataffären.

– Du ska inte behöva jobba ihjäl dig för att bestämma dig för om du vill köpa Felix eller Heinz ketchup, säger Rufo Gonzalez. Projektet fick även stöd av Jordbruksverket.

– För framför allt sammansatta produkter – som inte består av en enda råvara, så är det oerhört svårt att avgöra klimatpåverkan för konsumenter i dag, säger Anne Hansson, projektledare vid myndigheten.

Men i augusti i fjol ville GS1 plötsligt sätta stopp. Genom en

ändring i avtalet som DN tagit del av vill GS1 förbjuda att informationen från databaserna används till att ranka produkter efter exempelvis klimat- och miljöpåverkan. Informationen om produkterna får inte användas så att ”konsumenter uppfattar någon produkt eller leverantör som bättre än någon annan”.

– Vi har fortfarande tillgång till informationen, men vi kan inte längre använda den om de nya villkoren tillämpas, säger Roberto Rufo Gonzalez.

Efter DN:s avslöjanden i fjol om flygbranschens bristande

transparens kring klimatpåverkan, uttalade sig infrastrukturministern om att rese- och transportbranschen måste ”skärpa sig”. Sedan nyår krävs att alla resebolag redovisar klimatpåverkan för varje resa. Enligt Karin Lexén, generaldirektör för Naturskyddsföreningen, behövs på liknande sätt tydligare information om även produkters påverkan på klimat och biologisk mångfald.

- Många faktorer är komplexa. Jag anser att det borde bli obligatoriskt för mataffärer att

informera så långt det går, vilket gör att de i sin tur behöver ställa krav på information från producenter och leverantörer längs hela produktionskedjan. Lexén anser att regeringen borde ge i uppdrag åt Konsumentverket att ta fram standarder för vilken information som ska framgå och på vilket sätt. Ingen i livsmedelsbranschen som DN kontaktar vill ge en intervju om projektet med klimatappen. Såväl Ica som Coop svarar på mejl att frågan om rätt information är viktig och diskuteras.

Coop framhåller: ”En förutsättning för att all information ska blir korrekt och tillgänglig, är att alla i systemet känner sig trygga med hur informationen kommer att användas – därför finns också avtal kring hur informationen får användas”.

Axfoods hållbarhetschef Åsa Domeij uppger i mejl att hon inte är insatt i avtalet men att hon inte tolkar avtalstexten som ett hinder för klimatinformation.

Magnus Håkansson, styrelseordförande för GS1, hänvisar i ett mejl till DN till

marknadsföringslagen: ”Det är förbjudet att misskreditera en annan näringsidkare eller dennes produkter.” För att kunna lägga in signaler som på något sätt är värderande, som exempelvis grönt/rött ljus eller ”tummen upp”/”tummen ned”, måste Consupedia inhämta separata godkännanden från varje leverantör som har rättigheterna till de produkter som omfattas av värderingen, enligt honom. Marianne Levin, professor i civilrätt vid Stockholms universitet ifrågasätter GS1:s hållning.

– Resonemanget om misskreditering låter väldigt konstigt. Jag instämmer i att det ska vara lätt för kunderna att göra medvetna val, och att i reklam misskreditera annans produkt är givetvis inte tillåtet. Men att med objektivet fastställda faktorer jämföra produkter i ett konsumentupplysande syfte är helt tillåtet. Det är till och med önskvärt. Jämförande reklam stöds i Sverige av marknadsföringslagen sedan 50 år tillbaka och ses som nyttiga åtgärder i konsumenternas intresse.

Magnus Håkansson svarar på Levins kritik i ett mejl att viss data, som ingrediensförteckning, är obligatorisk att redovisa. Annan data är frivillig. Det är viktigt att bedömningarna i en jämförelsetjänst baseras på redovisade källor och objektiva kriterier – inte svepande och därmed misskrediterande, skriver han och fortsätter: ”Villkoren som rör betyg och jämförelser kommer att ytterligare nyanseras och förtydligas i nästa version av avtalet.”

Hur gick det med stickprovet av chiafrön? När DN kontaktar företaget bakom produkten visar de sig komma från Bolivia – inte Sverige. Leverantörer av chiafrön varierar, och därför är det ”tekniskt komplext” att trycka ursprungsland på etiketten, svarar bolagets kommunikationsansvariga.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Fakta. Så fungerar det

Consupedia sammanlänkar information från en stor mängd källor och databaser, bland andra: Världshälsoorganisationen WHO. Världsnaturfonden WWF:s guider om kött, fisk och vegetarisk mat. Livsmedelsverket.

Water footprint association som handlar om vattenförbrukning.

RISE som har information om utsläpp av koldioxidekvivalenter.

En beräkningsformel om näringssammansättning från NutriScore.

Nova – ett universitet i Sao Paolo som har ett system för att bedöma hur processat ett livsmedel är.

Unicef och Gap Minder som visar statistik över risken för barnarbete i olika regioner.

Fakta. Regeringens mål: enkel klimatinformation

Ett av de strategiska målen i regeringens livsmedelsstrategi från 2017 var att ”konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val”. Informationen skulle också vara enkel för alla att förstå:

”Konsumenterna bör, oavsett socioekonomisk tillhörighet, ha möjlighet att göra informerade och medvetna val av livsmedel.”

Ansvar för att klimat- och miljöinformation skulle bli verklighet lades på livsmedelsbranschen – vars ”egna insatser och åtgärder är av avgörande betydelse för strategins framgång”.

Parallellt gav regeringen 2016 i uppdrag till Jordbruksverket att tillsammans med Livsmedelsverket verka för en digitalisering av livsmedelskedjan för att just främja konsumenternas medvetna val. ”Exempelvis via en

app kan konsumenter snabbt få information om en produkts geografiska ursprung och annan information om produkten”, påpekas i propositionen om livsmedelsstrategin.

Fakta. Kött ger störst utsläpp

Vårt matintag beräknas stå för utsläpp motsvarande cirka 20 miljoner ton koldioxid – drygt 2 ton per person och år. I

Naturvårdsverkets beräkningar ingår produktion av mat i jordbruk och livsmedelsindustri,

godstransport och restaurangbesök – dock inte hushållens inköpsresor och el för förvaring och matlagning.

Kött

Står för störst utsläpp, 0,4 ton per år och person. Det är ett medelvärde – olika kött ger olika mycket utsläpp. Det är dessutom en underskattning. För importerat kött, särskilt från Brasilien, leder köttuppfödning till avskogning, som borde fördelas på det kött som konsumeras. Om djuren är uppfödda på kraftfoder borde även utsläpp från sojaodlingar för kraftfoderproduktionen ingå.

Mejeri

Mjölk, smör och ost är utsläppstungt, på grund av fodret till djuren, och alla andra utsläpp förknippade med djurhållning.

Grönsaker

Har olika utsläpp, beroende på till exempel odlingsmetod och gödsling. Detsamma gäller frukt och spannmålen i bröd. Det är framför allt lustgasutsläppen som är stora. Vissa grönsaker odlas i uppvärmda växthus. Frukt och grönt transporteras ofta långt för att nå Sverige.

Fisk

Ger stora utsläpp. Det som avgör hur stora de blir är valet av fiskemetod eller odlingsmetod. Vildfångad fisk för foder till odling av fisk ger också stora utsläpp.

Det säger vetenskapen om klimatförändringarna

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Temperaturer och havsnivåer stiger, glaciärer smälter, våren kommer tidigare och värmeböljor blir längre och intensivare. Det står helt klart att jordens klimat blir varmare. Men hur vet vi egentligen att det är vi människor som driver på klimatförändringarna? DN:s vetenskapsredaktör *Maria Gunther* förklarar.

1. Grundläggande fysik: Mer koldioxid i atmosfären håller kvar mer värme

Växthusgaser, som koldioxid, metan och lustgas, absorberar vissa delar av värmestrålningen från jorden och strålar sedan ut energin i alla riktningar, även tillbaka mot jorden. Det värmer upp jordytan. Utan växthusgaser skulle jorden ha en temperatur på minus 18 grader. Samma fysik gäller även på andra planeter. På Venus, som har en mycket tät atmosfär som består till mer än 96 procent av koldioxid, är temperaturen runt 470 grader.

Redan år 1896 räknade fysikprofessorn Svante Arrhenius med hjälp av grundläggande fysik ut vad det skulle innebära att öka koncentrationen av koldioxid i atmosfären. Hans slutsats blev att eldning med fossila bränslen och annan förbränning skulle leda till en uppvärmning av hela planeten. Svante Arrhenius blev senare Sveriges första Nobelpristagare när han fick kemipriset 1903. I dag släpper vi ut motsvarande 42 miljarder ton koldioxid per år, och koncentrationen av koldioxid i atmosfären har stigit med mer än 40 procent, från 280

miljondelar i början av 1800-talet till runt 410 nu. Så hög har den inte varit på mer än 800 000 år. Med mer koldioxid i atmosfären hålls mer värme kvar, och jorden blir varmare, enligt grundläggande fysikaliska processer.

2. Uppvärmningens fingeravtryck: Varmare närmast jordytan

Medeltemperaturerna i luft, land och hav stiger. Om det skulle bero på att mer energi kommer från solen skulle hela atmosfären hettas upp, från jordytan och hela

vägen uppåt genom alla atmosfärens olika skikt. Om upphettningen i stället beror på att värme hålls kvar av växthusgaser från våra utsläpp skulle skikten närmast jorden bli varmare medan stratosfären högre upp i stället kyls av. Det är precis det som forskarna ser nu. Atmosfären närmast jorden är varmare, och högre upp har den blivit kallare. Sedan 1970-talet har solaktiviteten också minskat medan jordens temperatur har stigit. Det är alltså något annat än solen som värmer upp jorden.

3. Uppvärmningens fingeravtryck: Nätterna värms upp snabbare än dagarna

Mer växthusgaser i atmosfären håller kvar mer värme vid jorden. Ett kännetecken för en sådan uppvärmning är att nätterna värms upp snabbare än dagarna. Det är precis det som sker. De senaste 50 åren har antalet nätter med extrem kyla minskat till hälften medan antalet extremt kalla dagar har gått ner med en fjärdedel.

4. Uppvärmningens fingeravtryck: Mindre värme strålas ut från jorden

Satellitmätningar visar att jorden strålar ut mindre värme i rymden, och att det gäller just de delar av värmestrålningen som koldioxid, metan och andra växthusgaser absorberar.

Direkta mätningar visar också att värme-strålningen som når jordens yta har ökat sedan år 2000, i takt med att koncentrationen av koldioxid i atmosfären har ökat.

5. Lättare koldioxidmolekyler från fossila bränslen ökar

Forskare kan ta reda på varifrån den ökande mängden koldioxid i atmosfären kommer genom att undersöka sammansättningen av molekylerna i gasen. Det finns tre varianter av kolatomer, kol-12, kol-13 och kol-14. De har olika antal neutroner i atomkärnan, och väger därför olika mycket – kol-14 är tyngst och kol-12 är lättast – men de fungerar likadant i kemiska reaktioner.

Kol-14 är radioaktivt, och sönderfaller med en halveringstid på lite mer än 5 500 år. Därför

finns det inget kol-14 kvar i fossila bränslen, och inte i koldioxid som kommer från eldning med fossila bränslen. Växter tar inte gärna upp kol-13, och därför finns det mindre kol-13 både i koldioxid som till exempel kommer från avskogning och skogsbränder och från fossila bränslen, som ju är rester av forntida växter.

Koldioxid som kommer från havet och från djur och människor som andas har mer kol-13 och kol-14, och är därför tyngre.

Andelen lätta koldioxidmolekyler i atmosfären ökar hela tiden. Det visar att den ökande mängden

koldioxid kommer från eldning med fossila bränslen.

6. Spåren av tidigare klimatförändringar visar att det går tio gånger fortare nu

Spår av hur klimatet har förändrats under historien finns överallt på jorden, som i trädringar, sediment på havsbotten, korallrev och sedimentära bergarter. Iskärnor från Grönland, Antarktis och glaciärer i bland annat Anderna, Himalaya och på Kilimanjaro visar att nivåerna av växthusgaser i atmosfären påverkar klimatet.

När nivåerna var låga var jorden kallare och när de steg blev klimatet varmare. Då klimatet förändrades snabbt blev konsekvenserna stora för livet på jorden, ibland med massutrotning av arter som följd.

Jordens klimat har växlat mellan istider och varmare perioder de senaste 1,8 miljoner åren, eftersom jordens bana och lutning i förhållande till solen varierar i cykler. Men sådana cykler ligger inte bakom den globala upphettningen som vi ser nu. De skulle i stället leda till stabila temperaturer nu. Trenden bröts

med den industriella revolutionen på 1800-talet, och nu stiger i stället jordens medeltemperatur i takt med människans utsläpp av växthusgaser.

Det går inte att förklara de stora klimatförändringarna vi ser bara med naturliga variationer i solens aktivitet, jordens bana och lutning eller andra naturliga processer.

Det är bara möjligt om vi tar med effekten av växthusgaser från mänskliga aktiviteter.

Upphettningen nu går också runt tio gånger snabbare än den genomsnittliga uppvärmningen efter en istid.

Beläggen från grundläggande fysik, från uppvärmningens fingeravtryck, från sammansättningen av koldioxiden i atmosfären, och från vad vi lärt oss från tidigare klimatförändringar visar tydligt att det är vi människor som orsakar merparten av klimatförändringarna i dag, framför allt genom våra utsläpp av koldioxid, och att det går mycket fort.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Så ökar forskarnas kunskap

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Klimatpanelen IPCC:s uppdrag är att informera världens beslutsfattare om vad den samlade forskningen säger om klimatförändringarna, deras konsekvenser, risker och möjliga lösningar.

”Uppvärmningens storlek överensstämmer i stort sett med

resultatet från klimatmodellerna, men den är också av samma storleksordning som naturliga klimatvariationer”, skrev FN:s klimatpanel IPCC, Intergovernmental panel on climate change, 1990 i sin första stora sammanställning av det vetenskapliga kunskapsläget kring klimatförändringarna, AR1. 23 år senare, när panelens femte utvärderingsrapport AR5 kom 2013, hade forskningen hunnit bli mycket tydligare. ”Det är ytterst sannolikt att mänsklig påverkan har varit den dominerande orsaken till den observerade

uppvärmningen sedan mitten av 1900-talet”, skrev IPCC, med sin starkaste formulering någonsin. ”Uppvärmningen av klimatsystemet är otvetydig, och förändringarna som vi har sett sedan 1950-talet liknar ingenting som har hänt under de senaste miljontals åren i jordens historia.” – Panelen har hela tiden hållit sig till den befintliga kunskapsnivån. IPCC:s slutsatser har skärpts från rapport till rapport i takt med att forskningsresultaten har blivit fler och säkrare. Samtidigt har mätningar gett en allt tydligare bild av pågående

klimatförändring, säger Markku Rummukainen, professor vid Centrum för miljö- och klimatforskning vid Lunds universitet.

Klimatpanelen IPCC bildades 1988 av Meteorologiska världsorganisationen WMO och FN:s miljöprogram UNEP. Till ordförande utsågs den svenske meteorologen Bert Bolin, som behöll uppdraget i tio år.

Organisationen bedriver ingen egen forskning, utan har till uppgift att sammanställa vad vetenskapen säger om klimatförändringar, deras

konsekvenser, hur sårbara samhällen och natur är och vilka möjliga lösningar som finns. Tusentals forskare från hela världen och från många olika forskningsfält deltar utan ekonomisk ersättning i arbetet med att analysera och sammanfatta forskningen som pågår om jordens klimat. Panelens rapporter och sammanställningar används som underlag av världens beslutsfattare, internationella organisationer och i klimatförhandlingar.

De stora sammanställningarna av forskningsläget har hittills kommit ungefär vart sjätte eller sjunde år. Arbetet med den sjätte rapporten AR6 pågår för fullt, och enligt planen ska de olika delrapporterna presenteras under 2021 och 2022. Tre specialrapporter som ingår i AR6 har redan publicerats: 1,5 graders global uppvärmning, klimatförändringar och marken, samt hur världens hav, is, snö och permafrost påverkas av ett förändrat klimat.

Huvudrapporten består av tre delar som tas fram av tre olika

arbetsgrupper. Den första, arbetsgrupp I, sammanställer forskning om den naturvetenskapliga grunden för klimatsystemet och klimatförändringarna.

Arbetsgrupp II ser till effekter, sårbarhet och möjlig anpassning till ett förändrat klimat, medan arbetsgrupp III sammanfattar forskningen om åtgärder som kan minska utsläppen av växthusgaser och vår påverkan på klimatet.

– IPCC har en väldigt gedigen process för hur man arbetar fram rapporterna, med flera omgångar av utkast och granskningar, och

hur man till slut kommer fram till en färdig rapport. Allt är öppet och dokumenterat, och det finns alltid möjlighet att gå tillbaka och exempelvis ta del av underlaget, säger Markku Rummukainen.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Fakta. Så har slutsatserna i IPCC:s rapporter förändrats

Klimatpanelen IPCC:s uppgift är att sammanställa det

vetenskapliga kunskapsläget kring klimatförändringar, konsekvenser, sårbarhet och möjliga lösningar. Hittills har IPCC kommit med fem omfattande sammanställningar (AR, assessment report).

1990, AR1

”Uppvärmningens storlek överensstämmer i stort sett med resultatet från klimatmodellerna, men den är också av samma storleksordning som naturliga klimatvariationer.”

”Entydiga belägg för en förstärkt växthuseffekt från observationer

kommer sannolikt inte på ett decennium eller mer.”

1995, AR2

”De sammantagna beläggen tyder på en märkbar mänsklig påverkan på det globala klimatet.”

”Vår möjlighet att kvantifiera den mänskliga påverkan på det globala klimatet är för närvarande begränsad eftersom den förväntade signalen fortfarande bara börjar kunna särskiljas från naturliga variationer, och eftersom det finns stora osäkerheter om avgörande faktorer.”

2001, AR3

”Det finns nya och starkare belägg för att merparten av den uppvärmning som observerats under de senaste 50 åren beror på mänskliga aktiviteter.”

”Mänsklig påverkan kommer att fortsätta att förändra atmosfärens sammansättning under hela 2000-talet.”

2007, AR4

”Uppvärmningen av klimatsystemet är entydig.”

”Merparten av den observerade ökningen av globala medeltemperaturer sedan mitten

av 1900-talet beror mycket sannolikt på den observerade ökningen av halter av växthusgaser från mänskliga aktiviteter i atmosfären.”

2013, AR5

”Det är ytterst sannolikt att mänsklig påverkan har varit den dominerande orsaken till den observerade uppvärmningen sedan mitten av 1900-talet.”

”På norra halvklotet var 1983–2012 sannolikt den varmaste 30-årsperioden på de senaste 1400 åren.”

Så går det till. Tio steg till en IPCC-rapport

1. Synopsis tas fram av experter nominerade av regeringar, organisationer med observatörsstatus och IPCC:s ledning.
2. Klimatpanelen godkänner synopsis.
3. Regeringar och organisationer nominerar experter som författare.
4. IPCC:s ledning väljer författare.
5. Författarna skriver ett första utkast som granskas av experter.

6. Det andra utkastet av rapporten och första utkastet av en sammanfattning för beslutsfattare granskas av experter och regeringar.

7. Författarna skriver ett slutgiltigt utkast av rapport och sammanfattning som skickas till regeringar.

8. Regeringar granskar sammanfattningen för beslutsfattare rad för rad, författarna deltar i processen.

9. Panelen godkänner sammanfattningen och antar rapporten.

10. Rapporten publiceras.

Det händer nu. IPCC:s sjätte rapport AR6

Arbetet pågår med IPCC:s nästa stora rapport, AR6. Den omfattar även fyra rapporter som redan har publicerats.

Okt 2018: Specialrapport om 1,5 graders global uppvärmning.

Maj 2019: Metodrapport om inventering av växthusgaser.

Aug 2019: Specialrapport om klimatförändringar och marken.

Sept 2019: Specialrapport om havet och kryosfären.

2021 och 2022

Delrapport 1: Den vetenskapliga grunden.

Delrapport 2: Effekter, anpassning och sårbarhet.

Delrapport 3: Att begränsa klimatförändringarna.

Syntesrapport. En sammanställning av alla rapporter som ingår i AR6.

En kulturkanon om klimatet.

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Kulturhistorien är full av berättelser om vårt beroende av väder, natur och klimat – om man vet var man ska leta. Från Bibeln till Bowie hittar *Per Svensson* och *Björn Wiman* stilbildande verk om människans samspel med en miljö i ständig förändring. Apokalyps då Berättelse. ”Syndafloden”

1 Världen går under i en våldsam översvämning, men några få människor som är rättfärdiga, förutseende eller bara haft tur, skonas. Det är en av mänsklighetens urberättelser, känd från kulturer jorden runt. En version finns i Gilgamesheposet från Mesopotamien, en annan i Första Moseboken i Bibeln: "Ty se, jag skall låta floden komma med vatten över jorden, till att fördärva allt kött som har i sig någon livsande, under himmelen; allt som finns på jorden skall förgås." Noa och hans ark räddas dock, så att en aningslös värld på

nytt kan gå under, som i den apokalyptiska urkällan, "Uppenbarelseboken", eller i katastroffilmer som "The day after tomorrow".

Order från högre ort

Visioner. Heliga Birgitta

"Uppenbarelsen"

1492

2 Himlafenomenen på Vädersolstavlan i Storkyrkan i Stockholm sägs ha tolkats som varningar till Gustav Vasa. Det är annars sådant som profeter gör, från Bibelns Jeremia till Philippulus i Tintin-albumet "Den mystiska stjärnan". De förmedlar

varningar och läxar upp
makthavare. Birgitta Birgersdotter
lät som profeten Heliga Birgitta
kung och påve veta vad Kristus
ansåg om vanskötseln av
kristenheten. Det var den stora
saken då, men i hennes
”Uppenbarelser” finns också
bilder som pekar mot
fossilindustrins framtida kris, som
när djävulen liknas vid ”ett fult
kol”. Rakt in i samtidssteologin,
efter påvens klimatencyklika
”Laudato si” och Svenska kyrkans
”Ett biskopsbrev om klimatet”.
Nej, se det snöar

Målning. Pieter Brueghel d.ä.
”Jägarna i snön”

1565

3 Jägarna som klafsar fram
genom snön i Pieter Brueghels
vitmjölkiga landskap är några av
konsthistoriens verkliga pionjärer.
Brueghels målningar – några av
de första som visar snö –
skapades i den nya verklighet som
uppstod i början av den så kallade
Lilla istiden, en period av extremt
väder i Europa som började på
1560-talet, då floder och kanaler i
Flandern frös på vintrarna och
förändrade människors syn på
både sig själv och sin omvärld.

Brueghels snötäckta värld pekar bakåt mot den fasansfulla fimbulvintern i "Eddan" och framåt mot den kommande köldsäsongen i "Game of thrones" – och kanske även mot Bing Crosbys alltmer förlegade föreställning om en vit jul. Snön faller. Och vi med den.

Optimismen i ruiner

Satir. Renée Voltaire "Candide eller optimismen"

1759

4 En jordbävning i Kalabrien 1783 gav skalden Bengt Lidner inspiration till "Grevinnan Spastaras död", den svenska

litteraturens mest andfådda dikt: "Klipporna gunga,/åskviggas ljunga/ – fasliga syn!/Ankrade seglare vågorna slunga/mot himlabryn". Men det var en annan jordbävning som i grunden skakat om Europa. Den 1 november 1755 hade Lissabon lagts i ruiner och tiotusentals människor dött. Voltaire skrev "Candide", där han hånade idén att den av Gud skapade världen var den bästa av alla tänkbara världar. Rousseau påpekade då att inte heller människan visste sitt eget bästa. Det är ju hon som byggt städer illa anpassade till naturens krafter –

och det är hon som i dag kan få betala dyrt för havsutsikten.

Blixtar och dunder, magiska under

Roman. Mary Shelley

”Frankenstein: eller den moderne Prometheus” 1818

5 Mary Wollstonecraft Godwin var bara 19 år när hon sommaren 1816 satt vid Genève sjön i Schweiz med sitt högromantiska sällskap och berättade spökhistorier. I april hade en vulkan i nuvarande Indonesien fått ett stort utbrott, varvid enorma mängder aska slungats ut i atmosfären och skapat ett osedvanligt ruggigt

sommarväder över Europa, med våldsamma stormar och blixtoväder. Resultatet av de kulna kvällarna blev

”Frankenstein”, litteraturhistoriens mest kända exempel på hur extremt väder kan ge upphov till en extremt bra berättelse – men också dess första manifestation av kraftfulla maskinella monster som Terminator och de post-apokalyptiska AI-agenterna i ”Matrix”.

Kris på Walhall Street

Opera. Richard Wagner
”Nibelungens ring”

1856–1876

6 Det börjar som en skakning på nedre däck redan i operacykelns förspel, ”Rhenguldet”. Samhällets urtillstånd rubbas och övergår i en ohämmad industriell exploatering med lyxrenoverade fastigheter (Valhall), degenererad konsumtionskultur (guldet) och svikna klimatavtal (karriärdiplomaten Loge). De krafter som är kapabla att på nolltid bygga en glänsande civilisation kräver ett fruktansvärt pris när smogen lägger sig över världen. Inte heller kommer undergången plötsligt – hos

Wagner tar den en evig tid. Slutackorden pekar framåt mot modernitetens förbrända landskap bakom T S Eliots dödsviskning och undergångsromantiken i Lars von Triers ”Melancholia”.

Klimatflyktingarna från Korpamoen

Roman. Vilhelm Moberg
”Utvandrarna”

1949

7 Karl Oskar och Kristina räfsar hö på ängen vid Korpamoen. Torkan har bränt gräset till ”katthår”. I raseri över ”Vår herres väderlek” tar Karl Oskar en ynkelig

”hösudd” på räfsan och slungar stråna upp mot himlen: ”Har du taet dä annra höet, så kan du ta detta också!” Vilhelm Moberg placerade sina emigranter i sent 1840-tal. Men inspirationen till scenen på ängen hade han hämtat från 1860-talet; extremvädrets år. Förödande köld 1867.

Obarmhärtig torka 1868.

Tusentals svenskar svalt ihjäl. Amerikaemigrationen tog fart. ”Utvandrarna” hade kunnat få titeln ”Klimatflyktingarna.” På 1930-talet skulle torkan och svälten hinna ifatt dem. Ur den

svåra ”dust bowl”-krisen växte ”Vredens druvor”.

Diktarens guide till galaxen

Dikt. Harry Martinson ”Aniara”
1956

8 När ”Aniara” utkom 1956 väckte Expressen rabalder genom att kalla diktaren för ”Rymd-Harry” i en rubrik. Martinson skrev dikten om goldondern som kommer ur kurs och drar i väg sina passagerare mot evigheten som en förtvivlans varning i kärnvapenhotets tid, men även i dag är vårt klot – ”en liten blåsa i Guds andes glas” – det enda vi har. ”Aniara” är en grundberättelse som under

åren blivit opera, teater, popmusik, serie och svensk spelfilm; därtill syns goldondern i Johannes Anyurus roman "De kommer att drunkna i sina mödrars tårar" och mullrar i bakgrunden av såväl Ridley Scotts Alien-filmer som Christopher Nolans klimatföröddas tidsäventyr i "Interstellar".

Ring, klocka, ring!

Debattbok. Rachel Carson "Tyst vår"

1962

9 Titeln på författaren Elin Wägners civilisationskritiska debattbok från 1941 definierar en

genre: "Väckarklocka". I början av 1960-talet slog den amerikanska marinbiologen Rachel Carson i "Tyst vår" larm om hotet från miljögifterna. Boken anses ha ringt in den moderna miljörörelsen. En svensk motsvarighet blev Hans Palmstiernas "Plundring, svält, förgiftning" från 1967. Carson har också direkt inspirerat såväl "Ål-evangeliets" författare Patrik Svensson som Isabella Lövin; boken som 2007 gav henne Stora Journalistpriset (och gjorde henne till politiker) hade titeln "Tyst hav". I dag trängs

väckarklockorna på bokhyllorna:
Al Gore, David Wallace-Wells,
Naomi Klein ... Men många av oss
trevar gärna efter snooze knappen.

Jordens undersång

Pop. David Bowie "Five years"
1972

10 Vill man skapa ett soundtrack
till vår apokalyptiska samtid finns
en del att hämta i den nära
musikhistorien: från 1980-
talsklassiker som Philip Glass
musik till filmpoemet

"Koyaanisqatsi" och Midnight Oils
poppamflett "Beds are burning"
till ett än mer nära förflutet, som
DN-pristagaren Sara Parkmans

existentiella vrede på albumet
"Vesper" och Billie Eilishs
nedstörtade änglar. Men få
popsånger framstår i dag som mer
profetiska, och samtida, än David
Bowies snart halvsekelgamla
öppningsspår på Ziggy Stardust-
albumet: "News had just come
over,/we had five years left to cry
in/News guy wept and told us/
Earth was really dying./Cried so
much his face was wet/Then I
knew he was not lying".

Per Svensson

per.svensson@dn.se

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se

Språkrönika: Så gjorde klimatkrisen svensk skam till en exportsuccé

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Klimatet var 2019 års stora skamvetsfråga. Aldrig tidigare hade svenska medier rapporterat så mycket om klimatet – och det krävdes en pandemi för att den bevakningen skulle komma i

andra hand. Trots en höst präglad av *hostskam* och *smittskam* har klimatet åter börjat klättra på dagordningen. I utländsk press talas det exempelvis om hur *antropocen*, människans tidsålder, har tagit en *antropaus* när nedstängningen av hela länder utplånar nöjesresandet och förändrar konsumtionskulturen. Miljödebatten har de senaste åren förändrats i grunden. Sveriges traditionella roll som självutropat världssamvete har kompletterats av ett personligt *skamvete*, känslan av skuld för alla livsval som belastar klimatet. Det började

2017 med *flygskam*, nyordet som fångade individens ansvar för den globala uppvärmningen. Det blev dessutom en av svenska språkets största exportsuccéer i modern tid. Ordet har lånats in i bland annat engelskan (*flight shame*), tyskan (*Flugscham*), isländskan (*flugskömm*), färöiskan (*flogskomm*), norskan (*flyskam*), danskan (*flyskam*), nederländskan (*vliegschaamte*), polskan (*wstyd przed lataniem*), spanskan (*vergüenza de volar*), italienskan (*vergogna di volare*), franskan (*honte de prendre l'avion*) och baskiskan (*hegaldatzeko lotsa*).

Därefter har skamvetsfrågorna staplats på hög: *surfskam*, *mobilskam*, *halloumiskam*, *båtskam*, *dieselskam*, *köttskam*, *suvskam*, *klädskam*, *plastskam*, *kryssningsskam*, *flerbarnsskam* och *mjölkskam* är bara några av punkterna i anklagelseakten mot konsumtionssamhället.

Skamorden symboliserar ett paradigmskifte. Tidigare var den globala uppvärmningen något som i första hand politiker och företag förväntades lösa.

Utsläppen skenade och temperaturerna steg. Men konsumenter fortsatte ändå att

flyga, dricka mjölk, köpa plastpåsar och använda engångsartiklar i förhoppningen om att något ingenjörsritat miljömirakel skulle utradera klimateffekten. En sådan livsstil är förstås tillåten även i dag. Den som skyltar med den nu får dock räkna med att ställas till svars på någon av dagens digitala skampålar. Ansvar har blivit lika personligt som skammen. Vår tids personifierade klimatansvar påminner om en halvslumrande betydelse av *skam*. Ordet förekommer flera gånger i *Äldre Västgötalagen*, den äldsta

bevarade skriften på svenska som nedtecknades på 1200-talet. I århundraden användes *skam* såväl i betydelsen 'djävul' som 'utskämd person', ett bruk som bland annat kan anas i uttryck som *vara en skam för något*. Bakom dagens flygskam skymtar klimatparia med horn i pannan som drömmer om coronaanpassade weekendresor till Barcelona – i stället för ännu en helg med hobbyepidemiologiska tolkningar av Anders Tegnells presskonferenser.

Klimatfrågan är i dag lika global som individuell. Det är också typiskt att vi snarare diskuterar *klimat* än *miljö*. Den som gillar symbolik kan se det som en illustration till Miljöpartiets kris. Vänsterpartiet har större framgångar i mätningarna – möjligen med viss hjälp av att de har anammat slagordet *klimatpartiet*.

Att hävda att ordet *miljö* har blivit otidsenligt vore att gå för långt. Men i debatten har dess symbolvärde blivit omsprunget av klimat – som dessutom paras oftare med just *skam*.

Miljö lånades in i svenskan från franskan under tidigt 1800-tal. Franskans *milieu* går tillbaka på latinets *medius*, 'mitterst', och *lieu*, 'ställe'. Ordet syftade då på *miljö* i bemärkelsen 'mitt; omgivning'. Det var helt enkelt betraktarens upplevelse av omvärlden som stod i centrum för denna betydelse. Då var till exempel en *miljösoffa* en möbel som stod mitt i rummet. Senare började *miljö* användas med innebörden 'yttre förhållanden som påverkar allt liv'. *Klimat* kom in i svenskan under sent 1600-tal. Ursprunget är

grekiskans *klima*, 'lutning', som lånades in i betydelsen 'genomsnittliga väderleksförhållanden inom ett större område'.

Möjligen har det språkhistoriska perspektivet bidragit till paradigmskiftet. Kanske känns *miljö* lite snävare än *klimat*.

Många tänker gärna stort – men agerar för att rentvå skamvetet i det lilla.

Anders Svensson

Chefredaktör på Språktidningen

”Det måste finnas en stor skara som säger gör något!”

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

De har kriserna gemensamt, 17-åriga Greta Thunberg och 94-årige David Attenborough. Skolstrejkaren som blev frontfigur för en global

klimatrörelse och programledaren som länge varnat för hur vi skadar vår planet. Här möts de i ett samtal exklusivt för DN.

Hemma hos Greta Thunberg på Kungsholmen i Stockholm är det stilla. Den här dagen för ett år sedan var hon till havs, på en katamaran mitt ute på Atlanten. Nu har hon just kommit hem från skolan. Labradoren Roxy sover i soffan, golden retrievern Moses har fläkt ut sig på golvet. Ett tusenbitars pussel är utspritt över köksbordet, Greta lägger kantbitar i väntan på att sir David

Attenborough ska dyka upp på datorskärmen.

I höst är hon huvudperson i långfilmen "Greta". Han är aktuell med filmen och boken "Ett liv på vår planet".

I filmens inledning säger sir David:

– Den naturliga världen håller på att försvinna. Bevisen finns runt omkring oss, det har hänt under min livstid. Jag har sett det med mina egna ögon.

Sedan löper berättelsen med start 1937, året när han fyllde 11.

Då: Vildmark på 66 procent av jorden, en koldioxidhalt i

atmosfären på 280 miljondelar, ppm.

Nu? Vildmark på 35 procent av jorden, en koldioxidhalt i atmosfären på 415 ppm.

Förlusten av den biologiska mångfalden är precis som klimatförändringarna och den pågående pandemin en del av en större hållbarhetskris, skapad av människan.

Det plingar till i datorn och den välbekanta rösten ljuder ur högtalarna, ut i köket på Kungsholmen. Den som brukar höras till bilder av vidsträckta savanner,

färgsprakande korallrev och mäktiga djur säger glatt:

– Hello Greta!

DN:s kulturchef Björn Wiman leder samtalet på länk hemifrån sig.

Björn Wiman: Sir David, hur är livet för dig under pandemin?

David Attenborough: Tja, inte så illa. Jag är lyckligt lottad som har en trädgård. Det är inte en stor trädgård, men det är en trädgård och den har en damm. Jag får mat levererad en gång i veckan. Och jag har mycket att göra: Jag kan skriva här och jag spelar in, lägger min speakerröst samtidigt som jag

tittar på programmen på en skärm. Så jag har varit ganska aktiv ... Jag har faktiskt inte lämnat huset på åtta och en halv månad, vilket är extraordinärt. Men jag kan inte klaga.

Greta, jag vet att filmer och dokumentärer som de som sir David har gjort var det som gjorde dig intresserad av det här ämnet från början.

Greta Thunberg: Ja, det stämmer. Det var genom att titta på dokumentärer och filmer som jag introducerades till klimatkrisen och den ekologiska krisen. I början var det så jag lärde mig och

kopplade samman fakta. Det var en stor ögonöppnare för mig. Det här samtalet ska handla om två delar av samma större kris: Klimatförändringarna och krisen som handlar om massutrotningen av andra arter på jorden. Mitt intryck är att klimatkrisen ibland får oproportionerligt mycket utrymme och att för lite fokus läggs på interaktionen mellan de här två kriserna. Håller ni med? GT: De här kriserna är sammankopplade. Vi kan inte kommunicera en kris utan att kommunicera den andra. Tyvärr fungerar medier i dag så att de vill

ha enkla och klickvänliga rubriker. Då kan det vara svårt att förklara komplicerade frågor och det här är en väldigt komplicerad fråga. Vi måste koppla samman informationen: Det här är inte en kris, det är inte två eller tre separata kriser. Det här är symtom på en mycket större fråga.

Tycker du, Greta, att det är för mycket fokus på "natursidan" av den här frågan – och för lite på konsekvenserna för den mänskliga civilisationen och framtiden för mänskligheten?

GT: Nej, jag tycker inte att det är för mycket fokus på naturen. Jag tycker att det är för lite fokus på naturen.

DA: Ja, det stämmer.

GT: Det är för lite fokus på alla aspekter av den här krisen.

Gäller det också för "lösningssidan" av det här problemet? Man hör ibland "lösningen finns i nya tekniska system" eller "lösningen finns i att vi förändrar vårt sätt att leva".

DA: Det finns inte en enskild lösning. Det finns en mängd olika lösningar eftersom det finns många problem. Fiske har en

uppsättning problem, utsläppen av koldioxid har olika problem, hur vi behandlar jordbruksmarkerna. Bränsle- och energiindustrin har sina utmaningar. Så det finns inte bara en fantastisk åtgärd som gör att vi kan säga: "Rätt, bingo, där är det! Vi har löst frågan." Så är det inte! Det finns miljontals frågor.

GT: Precis. Ibland känns det som att vi slösar bort den lilla tid vi har nu på att bråka om vilken lösning som är bäst. "Vi borde inte göra det här, för det här är bättre". Som om vi hade något val! Som om vi själva kan bestämma vad vi

behöver göra och som om det finns *en* magisk lösning som kommer att fixa allting. Vi måste bort från det narrativet, vi behöver lämna den idén bakom oss.

DA: Ja, jag håller med. Och trots allt, det är en stor värld. Det enda vi kan göra är – det som du Greta är särskilt bra på – att säkerställa att människor runt om i världen ser vad problemet är. Vi måste hålla i och vi måste se till att det finns en stor demokratisk skara av röster som säger "gör något, gör något, gör något". Vi måste hålla den kören levande, annars

kommer makthavarna inte att reagera. Men även när de vill reagera är det hemskt svårt att få en överenskommelse om hur vi ska behandla haven eller atmosfären.

GT: Ja. För en kris som är så komplex som den här, som vi inte fullt ut förstår – det kommer alltid vara saker vi är omedvetna om – måste vi samla alla experter. Vi måste behandla krisen som en kris och arbeta tillsammans därifrån. Vi kan inte förvänta oss att få alla svaren levererade till oss, att någon ska säga: ”Det här är vad vi behöver göra. Det här

kommer lösa problemet.” Vi måste finna svaren längs vägen. I kommunikationsbranschen, som ni på något vis båda är en del av, diskuteras ofta balansen mellan det ”apokalyptiska” katastrofbudskapet – och den konstruktiva tonen. Hur ser ni på den konflikten?

GT: Jag tror att vi helt enkelt behöver berätta sanningen. Vi borde vara vuxna nog att hantera sanningen. Och sanningen är både ganska skrämmande på vissa sätt – men den är också hoppfull. Det finns hopp. Och vi borde helt

enkelt kommunicera sanningen för att få hela bilden.

DA: Ja. Och vi kan inte förvänta oss att det ska hända över en natt, eller på ett år eller ens på ett decennium. Att vi ska lösa alla problem. Men det har skett stora förändringar redan ... Jag minns för tio år sedan när det ansågs märkligt att satsa på vindkraft och solpaneler. Men det hände faktiskt! Och veganism – du är ju vegan, Greta – jag menar: Det har hänt! Så det sker förändringar, de är inte tillräckliga och de är inte tillräckligt dramatiska men ... Vi rör oss alla i våra egna cirklar, så

det är svårt att generalisera. Men i mina cirklar möter jag många fler som förstår problemen nu, många fler som gör vad de kan i sina egna liv.

Ni har båda erfarenhet av att möta världsledande politiker, de som är satta att leda världens omställning. Vad är ert intryck av deras generella kunskap om klimat- och hållbarhetskrisen?

DA: Det är svårt att avgöra, för det är jag som pratar med dem. Inte de som pratar med mig. Det är ett stort privilegium att få tala till exempel med president Obama och de jag har mött har varit

mycket artiga i sitt mottagande. Men jag kan inte säga om de är kunniga eller inte. Jag menar, de säger fina saker. De säger: "Ja, vi håller med" och "Vi ska göra något". Men de är politiker, de kommer inte att förbinda sig till något när de filmas. Det har de i alla fall inte gjort inför mig. Kanske har de sagt något till Greta?

GT: Jag har samma uppfattning som du ...

Greta, när du talade i det brittiska parlamentet använde du en retorisk fråga. Du sa "fungerar

min mikrofon?". Varför gjorde du det?

GT: För att det känns som att budskapet inte når fram. Vi säger samma sak om och om igen men det verkar inte som att någon lyssnar. Ingen gör någonting. Så därför ställde jag den retoriska frågan "fungerar mikrofonen, hör ni oss verkligen?" För det känns ibland som att vi talar ett helt annat språk.

DA: Precis. Och på sätt och vis gör vi kanske det. För språket vi talar är rättframt. Och demokrati är det minst dåliga sättet att styra, men det är fortfarande ganska dåligt.

Jag menar, hur får man 60 miljoner människor att komma överens om en särskild åtgärd? Det är väldigt svårt. Jag tror att det finns politiska ledare som väldigt väl förstår det du och jag säger, men de vet inte hur det ska genomföras.

GT: De saknar trycket från befolkningen. Människor är inte informerade om krisen vi befinner oss i och vi behandlar inte krisen som en kris. Därför bildas självklart inte den opinion som krävs för att ge politikerna stöd för de nödvändiga lösningarna.

DA: Jag hoppas mycket på FN:s klimatmöte COP26 i Glasgow sent nästa år. Där finns den verkställande makten. Det är hemskt att det är så sent som det är, ett år senare än du och jag hoppades att det skulle bli. Ännu ett år borta, det blir mer och mer brådskande.

USA:s tillträdande president Joe Biden utnämnde nyligen tidigare utrikesministern John Kerry till "klimat-tsar", för att hantera klimatkrisen som en kris. Hur ser ni på det?

DA: Det är goda nyheter. Jag kan inte så mycket om amerikansk

politik. Men det är ändå något, hurra! Vi får se vad som händer.

GT: Det går inte att säga så mycket om det än, eftersom vi inte vet vad det kommer att leda till.

Även om vi inte har mycket tid, antar jag att vi måste vänta och se vad som händer. Allt vi kan göra är att hoppas att saker blir bra och sätta press på makthavarna.

DA: Men du Greta har påverkat väljarkåren, din och andra ungdomars röst. Ni får stort stöd och i en demokrati tar politiken hänsyn till vad väljarna säger. Det är ett mycket långgrandigt sätt att arbeta, men det är det enda sättet.

Jag har en fråga om tid i relation till krisen. Sir David, upplever du tanken om att "tiden rinner ut" lika brådskande som kanske en person i Gretas generation?

DA: Jag kommer säkerligen inte vara här för att se vad som har hänt om tio år. Men det minskar inte min oro. Att se den här frågan från ett personligt perspektiv är verkligen att förminska dess natur och allvar. Det är ett globalt problem och ett universellt problem och vi måste säga sanningen om det.

GT: Det borde inte vara en personlig fråga men dessvärre

behandlas den så av många i dag. Av människor som inte tänker på framtiden, inte tänker på andra än sig själva. Människor som bara funderar över vilka effekter det här kommer att ha på deras eget liv. Och självklart: Om man exkluderar tidsaspekten och rättighetsaspekten, då kan vi fortsätta som nu och kanske kommer det en magisk lösning i framtiden. Men tyvärr har vi inte den tiden, vi kan inte vänta på någon magisk lösning. Vi vet inte om den kommer att komma och därför måste vi agera nu.

DA: Ja.

Tror ni att människors uppfattning om tidsaspekten förändras när krisen kommer närmare och blir mer och mer omöjlig att missa? Jag tänker på bränderna i Kalifornien eller Australien. Platser i världen där civilisationen som vi känner den är hotad – nu. Kommer människor reagera annorlunda när krisen kommer närmare de privilegierade grupperna i samhället?

DA: Man skulle kunna tror det. Men det märkliga är att, om vi talar om de australiska och kaliforniska bränderna ...

Människorna där verkar inte ha tagit så stor notis om krisen. Det verkar vara en mycket svag koppling mellan att vara drabbad och att inse och agera på krisen.

GT: Ja, verkligen. Människorna i Australien förändrade inte sitt beteende efter bränderna.

Människorna i Kalifornien förändrade inte sitt beteende. Så självklart finns det ingen naturlig, oundviklig koppling där. Det är något annat som krävs ... Jag tror att det handlar om sättet vi behandlar och ser krisen.

Greta, du nämnde klimaträttvisa. Det här är ett centralt koncept för

dig när du talar om krisen. Kan du berätta lite mer om vad det är och vad du menar när du säger det?

GT: Ja. Klimaträttvisa handlar om att alla ska ha lika goda förutsättningar för att leva. Lika god tillgång till vad planeten har att erbjuda, kan man säga. Och utan att fokusera på klimaträttvisa kommer vi inte kunna lösa den här krisen. Klimaträttvisa är själva hjärtat i Parisavtalet. Om vi inte tar hänsyn till länders olika resurser och deras historia – men också förutsättningarna för olika generationer – då kommer vi inte kunna lösa det här.

DA: Det uppenbara exemplet här är allt den utvecklade världen har tagit från den outvecklade världen, i ekonomiska termer. Just nu pågår en utredning om det här i Storbritannien, ledd av den framstående ekonomiprofessorn Partha Dasgupta. Där försöker de hitta ett sätt att "prissätta" olika miljövärden, jag ser mycket fram emot att se deras resultat. Vissa säger att coronapandemin innebär en unik möjlighet för oss att inse vilken fara vi är i – och förändra sättet vi lever. Håller ni med om det?

GT: Självklart ska inte en pandemi ses som en möjlighet. Det är en tragedi, inget annat. Men vi kommer oundvikligen att behöva ta oss ur det här på något sätt och vi kommer behöva välja vilken dörr vi ska öppna – hur vi vill gå vidare. Jag skulle inte kalla det en möjlighet men det är ett val vi måste göra.

DA: Jag håller helt med. Nu ser det ju ut att komma ett vaccin snart och när det händer är frågan om vi då säger: "Okej, då så. Nu återgår vi till det vi gjorde tidigare"? Jag hoppas inte det, jag tycker att vi har levt på ett

extravagant sätt. Men det är väldigt svårt att lagstifta fram en sådan förändring, det handlar om människors vilja. Kanske har vi funnit ett sätt att leva nu som vi föredrar? Det återstår att se. Önskar ni någonsin att ni inte hade kunskapen om hur allvarlig klimat- och hållbarhetskrisen är? Att ni hade levt ett liv, som många människor gör, utan att vara medvetna om nödläget?

DA: Man har ju inget val. Om man ser att de här sakerna händer och är i den "business" som jag är i, självklart måste man ... Jag menar, jag kan omöjligt låta bli att

göra någonting eller säga någonting. Jag har sagt de här sakerna länge, jag sa det till och med innan vetenskapen var lika säker som den är i dag. Men det finns ju fortfarande människor som bråkar om grundläggande fakta.

Vad säger du till dem?

DA: Det Greta alltid säger, om och om igen: Titta på forskningen!

Titta på fakta. Du kan inte förvänta dig att du ska kunna förstå hela det här komplexa problemet inom ramen för din egen personliga upplevelse. Gå runt och känna lite si eller känna

lite så. Du måste titta på vetenskapen. Den tar ett stort antal fakta och erfarenheter och extraherar principer, det är vad vetenskapen gör. Och jag tycker att den gör det ganska framgångsrikt.

Greta, i filmen om dig säger du vid ett tillfälle: ”Det här är för mycket ansvar för mig.” Var det en känsla i stunden eller känner du fortfarande så?

GT: Jag tror att alla aktivister känner så. Vi vill inte göra det här. Du frågade tidigare om vi önskade att vi hade förblivit omedvetna: Nej, det gör vi inte. Men vi önskar

att krisen inte hade existerat. Och vi önskar att fler människor skulle engagera sig så att mindre ansvar skulle falla på varje individ. Och framför allt på barnen.

Alexandra Urisman Otto

Så ska klimatkrisens effekter bromsas

Hur bråttom är det?

Ökningen av halten växthusgaser i atmosfären och förlusten av den biologiska mångfalden sker parallellt – båda på grund av mänsklig aktivitet.

Upphetningen som följer i utsläppens spår förändrar förutsättningarna för mänskligt liv på jorden.

FN:s klimatpanel IPCC understryker vikten av att hålla temperaturökningen under 1,5 grad jämfört med förindustriell tid. 2019 var jordens medeltemperatur ungefär 1,2 grader varmare än före den industriella revolutionen. Om utsläppen fortsätter i nuvarande takt är koldioxidbudgeten för att klara 1,5-gradersmålet slut om sju år. Vad är klimaträttvisa?

I Parisavtalet från 2015 enades världens länder kring den så kallade rättvisep principen. Den innebär bland annat att rikare länder – som historiskt har bidragit mest till de höga halterna av växthusgaser i atmosfären – ska ta täten i omställningen och använda en mindre del av det gemensamma utrymmet i koldioxidbudgeten. Det är viktigt inte minst för att fattigare länder ska kunna utveckla sådan basal infrastruktur som vi sedan länge tar för given, till exempel bygga vägar och

sjukhus och ge befolkningen tillgång till rent vatten.

Mellan åren 1990 och 2015 släppte den rikaste procenten av världens invånare ut dubbelt så mycket som den fattigaste hälften av jordens befolkning – 3,1 miljarder människor.

Med rättviseaspekten inkluderad behöver Sverige minska utsläppen med 12–15 procent per år för att leva upp till sina åtaganden i Parisavtalet, enligt en studie från forskare vid Tyndall Centre for Climate Change Research och Uppsala universitet.

Preliminär statistik från Naturvårdsverket visar att de svenska territoriella utsläppen minskade med 3,2 procent år 2019.

Vem är sir Partha Dasgupta? Cambridge-professorn sir Partha Dasgupta leder en oberoende översyn av ”ekonomin för den biologiska mångfalden”, initierad av det brittiska finansministeriet. Målet är: ”Att utforska hållbarheten i vår relation till naturen: Vad vi tar från den, hur vi förädlar det vi tar från den och hur vi återgäldar det till naturen. Varför vi har stört naturens

processer och vad vi brådslande behöver göra annorlunda för att förbättra den kollektiva hälsan och det kollektiva välbefinnandet för oss – och för dem som kommer efter oss.”

Vilka är de?

Sir David Attenborough
Föddes den 8 maj 1926 i London, växte upp i Leicester. Han är 94 år.

Började arbeta på BBC 1952. Har sedan 1970-talet frilansande producerat och lagt röst åt tv-

serier och filmer. År 1985 blev han adlad.

Bland hans filmer märks: "Life on earth" (1979), "The living planet" (1984), "The blue planet" (2001) och "Are we changing planet earth?" (2006). År 2019 agerade han röst i Netflixserien "Our planet".

I flera produktioner har Attenborough fokuserat på människans påverkan på miljön och klimatet.

Han har även skrivit flera böcker, ofta samutgivna med filmerna. Nu är han aktuell med sitt "vittnesmål" i boken "Ett liv på vår

planet” (Natur & Kultur) och filmen med samma namn.

Greta Thunberg

Föddes i Stockholm den 3 januari 2003. Hon är 17 år.

Efter att ha hört talas om klimatförändringarna på en lektion i andra klass fördjupade hon sig i ämnet, bl.a genom dokumentärfilmer.

I augusti 2018 började hon skolstrejka för klimatet utanför Sveriges riksdag. Sedan dess har Fridays for future vuxit till en global rörelse.

Hennes tal är utgivna i ”No one is too small to make a

difference” (Penguin). Hon har tillsammans med sin familj skrivit boken ”Scener ur hjärtat” (Polaris).

Går nu första året på gymnasiet och är aktuell som huvudperson i Nathan Grossmans dokumentärfilm ”Greta”.

Under hösten har hon och Attenborough flera gånger samtalat digtalt om klimatkrisen och den ekologiska krisen.

Vill du tillhöra en art som lever på den här planeten?

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Det är dags att välja. Mellan att gå under, som många andra arter före oss, och att fortsätta finnas på jorden. I en essä skriven speciellt för dagens nummer av DN Kultur berättar författaren Margaret Atwood om

ett liv som lett fram till det val vi står inför i dag.

Jag får ofta frågan om när jag för första gången blev medveten om en hotande miljökris och artdöd. Ja, det var inte under det tidiga 40-talet; jag föddes två månader efter andra världskrigets utbrott och när kriget pågick hade människor definitivt annat att tänka på. Men min far, som var biolog och insektsforskare, var mycket medveten om att här på jorden är liv beroende av annat liv, liksom om att ett stort antal arter har dött ut under tidens gång därför att de förlorat habitat

och möjligheter att hitta föda eller på grund av sjukdomar eller därför att de utvecklats till andra arter. Han var också mycket medveten om att människan, ett medelstort landlevande däggdjur som andas syre, inte är undantagen från de lagar som råder i naturen.

De som berövas vad de behöver för att överleva dör. Det bekräftades av de grodyngel och larver vi barn förvarade i glasburkar och ibland glömde att mata. Det bekräftades av mammutarna och mastodonterna.

Det kan mycket väl komma att bekräftas av oss.

Att som 12-åring läsa H G Wells "Tidsmaskinen" förtydligade bara något jag redan visste: mänskligt liv på jorden var inte för evigt givet. Det var interimistiskt. Och i viss utsträckning ett val. Vi människor skulle kunna göra saker som förbättrade våra möjligheter. Vi skulle också kunna göra saker som drastiskt försämrade dem.

1988 gav jag ut en roman med titeln "Kattöga". Den handlade om att växa upp på 40- och 50-talet. Fadern i romanen hade en viss

likhet med min egen far, och de frejdigt framförda men olycksbådande monologerna vid middagsbordet var hans:
”... min far förklarar varför mänskligheten är dödsdömd. Den här gången beror det på att vi har upptäckt insulinet. Alla diabetikerna dör inte så som de gjorde förr, de lever tillräckligt länge för att föra diabetesen vidare till sina barn. Snart kommer vi, i enlighet med lagen om den geometriska progressionen, att vara diabetiker allesammans, och eftersom insulin tillverkas av komagar

kommer hela världen att vara täckt av insulinproducerande kor/.../Korna rapar metangas. Det kommer redan ut alldeles för mycket metangas i atmosfären, den kommer att strypa syret och kanske få hela jorden att bli ett jättelikt växthus. Polarisen kommer att smälta och New York kommer att stå under sex fot vatten/.../Dessutom måste vi oroa oss för öknar, och erosionen. Om vi inte blir ihjälrapade av korna så kommer vi att sluta som Saharaöknen, säger far muntert och äter upp det sista av köttfärslimpan.”

Artdöden var också något han funderade över. I ett av hans scenarier var kackerlackor, maskrosor och gräs allt som återstod av liv på torra land. Det var 1955. Det mirakulösa bekämpningsmedlet DDT sprejades överallt på den tiden; vi barn brukade spruta på varandra med FLIT-pistolen, en apparat som användes för att ta kål på ohyra. Rachel Carson hade ännu inte givit ut "Tyst vår", som adderade ännu en potentiell katastrof till listan: inga fåglar, inga insekter, ingen pollinering, en kraftfullt krympt mänsklighet.

På listan återfanns också, naturligtvis, jordens undergång i ett kärnvapenkrig. Barn som var något decennium yngre än jag fick lära sig att ducka och ta skydd, "duck and cover", om de skulle bli bombade, som om det skulle vara till någon som helst nytta att gömma sig under en skolbänk. Under Kubakrisen i oktober 1962, när Sovjet hade bestämt sig för att placera kärnvapenmissiler på Kuba, befann jag mig i Cambridge, Massachusetts, och i 13 surrealistiska dagar fruktade vi att vi vilken minut som helst

skulle bli sprängda i små, små bitar. Hur nära var det? Vem vet? Utan att veta om det undgick mänskligheten med nöd och näppe att träffas av en kula under Vietnamkriget, när enorma behållare med avlövningsmedlet Agent Orange skeppades över Stilla havet. Om några av dem hade hamnat i havet och börjat läcka och tagit död på de havsalger som förser oss med 60 till 80 procent av vårt syre, hade jag inte skrivit detta i dag. Sedan hade vi det sura regnet som nu fåttts att avta något, men fortfarande utgör ett problem i

många delar av världen. Och eftersom luften är lättrörig, och inte respekterar några gränser, blir problemet förr eller senare allas.

Och så det fruktade hålet i ozonlagret, som hotade att släppa igenom cancerframkallade ultraviolett ljus.

Klorfluorkarbonerna, freonerna var bovarna – så användbara i kylskåp och sprejburkar, så dödsbringande i stratosfären. Ozonhålet har börjat helas, sägs det, tack vare Montrealprotokollet från 1987 som förbjöd användningen av de farliga

kemiska produkterna och skapade en strimma av hopp: kanske är människan trots allt inte ohjälpligt korkad.

Men då kom klimatkrisen och dess sidekick, flodvågen av plast. Kommer vi att vara tillräckligt smarta för att undgå också dessa två kulor? Eller kommer vi att kippa efter andan och kvävas till döds på grund av syrebrist när vi förvandlat planetens oceaner till gigantiska döda zoner och metanen som lagrats i den arktiska permafrosten har släppts lös?

Naturligtvis kan vi raderas ut av andra effekter av klimatkrisen: vårt habitat kan ödeläggas av enorma orkaner eller massiva skogsbränder, vi kan ugnsbakas till döds vid mycket höga temperaturer, tillgången till livsmedel kan minska på grund av krympande skördar. Till detta kan vi lägga de ofrånkomliga följderna: social oro, krig om resurser, kollapsande samhällsordning, okontrollerbara sjukdomsutbrott. Vi blir grodyngel i en försummad och alltför varm glasburk.

2003, när det hade gått 48 år sedan den scen i "Kattöga" utspelar sig där pappans spekulationer framställs som ett exempel på excentricitet av bokens berättare, gav jag ut en roman som fick titeln "Oryx och Crake". Den handlar om framtiden snarare än om det förflutna. Vetenskapsmannen Crake har kommit till slutsatsen att planeten inte längre kan anförtros människorna. De måste elimineras med hjälp av en snabbverkande konstgjord farsot och ersättas med genetiskt förbättrade versioner av sig själva.

(Ja, vi skulle kunna göra det. Vi har verktygen. I stort sett. I alla fall de som krävs för att skapa farsoten.) Sedan "Oryx och Crake" gavs ut har klimatkrisen flyttat från marginalerna till rubrikerna. I romanen förekommer ett spel som heter Extinctathon. Det spelas nu i massiv skala över hela jorden, det är inte längre en fantasiskapelse. Den fråga mänskligheten står inför är enkel: Vill ni vara en art på den här planeten? Eller föredrar ni att bli bara ännu en notering i den långa förteckningen över utdöda livsformer?

Dags att välja. Och därefter, om liv är ditt val, dags att handla.

Eller inte.

Du avgör.

Citatet är hämtat ur Maria Ekmans översättning av "Kattöga" (Norstedts, 2018).

Margaret Atwood

Född 18 november 1939 i Ottawa, Ontario och en av Kanadas mest namnkunniga författare.

Har verkat inom de flesta litterära former: prosa, poesi, libretton, grafiska romaner och essäistik.

Mest kända är "The handmaid's tale" (1985) ("Tjänarinnans

berättelse", på svenska 1986), "Kattöga" (1989), "Alias Grace" (1996) och "Oryx och Crake" (2003).

Atwood engagerade sig tidigt i miljörörelsen och i arbetet mot klimatförändringar. Hon använder sedan länge ny teknik för att kunna möta läsare världen över utan att flyga.

Mycket att vinna på att sortera ut plasten!

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Bara 10 procent av plasten i Stockholm återvinns. Om alla sorterade ut förpackningarna i stället för att slänga dem i soporna skulle utsläppen av växthusgaser minska mycket. Återvinning.

Stockholmarnas osorterade sopor orsakar utsläpp av 175 000 ton växthusgaser per år. Det har företaget Stockholm Exergi, som ansvarar för stadens avfallshantering, räknat ut. Soporna innehåller allt möjligt, men den stora boven är plasten. När den bränns i stället för att återvinnas blir det mycket utsläpp. Enligt Stockholm Exergi är det bara var tionde plastförpackning i Stockholm som sorteras till återvinning.

– Vi vill be alla att kämpa på med sorteringen och lägga plasten där den hör hemma. Få saker gör så

stor skillnad för så lite ansträngning, säger Ulf Wikström, hållbarhetschef på Stockholm Exergi, till DN. Hur som helst så finns stora chanser att utsläppen från Stockholms sopor minskar rejält nästa år. För då får vi hjälp av maskiner! Från nyår ska en stor sorteringsanläggning kunna sortera ut 75 procent av plasten som är kvar i soporna, helt automatiskt.
Lukas Björkman

Vad tänker du om klimatkrisen?

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Natalee Tram, 11 år:

– Det känns lite läskigt att det bara blir varmare på jorden.

Hemma försöker vi att återvinna och skänka grejer till Röda korset, så att saker inte slängs i onödan. Och så använder vi tygkassar.

Mikaela Weldeab, 10 år:

– Det är dåligt för hela jorden. Jag tror det är mest alla fordons fel. De släpper ut avgaser. Min familj försöker att åka så lite bil som möjligt, och så slänger vi inte mat. Iris och Ingrid Lund Mastberg, 8 och 10 år:

– Att man inte ska kasta plast i naturen. Det finns djur som dör av det! (Iris)

– Jag försöker vara klimatvänlig. Om alla gör något, så blir det mycket tillsammans. Vi äter mer vegetariskt hemma nu, och när vi är hos mamma går vi i stället för att åka bil. (Ingrid)

Love Hallgren, 8 år:

– Stora fabriker som släpper ut mycket gifter borde stängas! Mamma tjuvar mycket om plast också, att det är dåligt. Sedan åker vi inte bil så mycket.

Felix Andreasson Hess, 11 år:

– Ingenting alls, faktiskt. Jag förstår att det skulle vara dåligt om alla var som jag, och inte brydde sig. Jag får försöka skärpa mig. Jag ska säga till min pappa att inte köra så mycket bil, tror jag.

Text: Lukas Björkman Foto: Lisen Hönig

Välkommen till världen, Amadi!

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Nyligen blev djurparken Kolmården en noshörning rikare. Mamma Imfolozi och den nya ungen mår nu bra. Men förlossningen var dramatisk. Den "lilla" krabaten på drygt 60 kilo fastnade och fick dras ut av veterinärer och djurvårdare. Ungen har fått namnet Amadi,

som betyder ”fri man” på det afrikanska språket igbo.

Noshörnings-mammor är dräktiga i 16 månader. Ungarna – eller kalvarna – föds utan horn. Ett litet horn brukar dock synas på nosen efter ungefär en vecka.

Kalven stannar med sin mamma i flera år och väger efter ett drygt år cirka 500 kilo. Kalvarna diar tills de är två år gamla.

Det handlar om bra kliMAT

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Middag för miljön. I världens rika länder slänger vi alldeles för mycket mat. Och vi äter mycket som kräver stora miljöresurser. Victoria Voss är expert på god mat som är bra för klimatet.

Hur påverkas egentligen klimatet och miljön av vad vi väljer att äta?

– Bananen, köttbiten eller äpplet gör en lång resa till matbordet. Man hugger ner skog för att odla råvarorna, och skogen behövs, för den binder koldioxid. När man plöjer jorden frigörs kol, som är bunden nere i marken. Råvaran ska transporteras, förvaras, kylas och packas. Allt det kräver energi! Och så matsvinnet då, vi människor slänger och går miste om cirka en tredjedel av all mat som produceras.

Hur stor roll spelar det vi äter för klimatet?

– Enormt stor roll!
Djuruppfödningen, som bara står

för en del av all mat, släpper ut mer växthusgaser än vad till exempel alla lastbilar, båtar och flygplan gör. Men det handlar inte bara om att ta itu med klimatkrisen, vi måste också tänka på den biologiska mångfalden* och miljön som påverkas av våra val. Smarta val ger inte bara vinster för klimatet utan också för hela miljön!

Hur mycket måste man ändra på det man äter för att det ska göra någon skillnad?

– Allt gör skillnad! Men vår forskning visar att man inte ska äta mer rött kött än motsvarande

en hamburgare i veckan. Vi äter en om dagen i snitt. Där måste man minska ganska rejält.

Finns det några dolda miljöbovar?

– Vegetariska råvaror som kommer från tropiska områden, som avokado och mandlar. Man ska undvika dem, och i stället välja svenska alternativ. Förutom transporten går det nämligen åt väldigt mycket vatten när man odlar dem.

Om man verkligen älskar hamburgare, får man inte äta det om man vill vara klimativänlig?

–Jo, det får man, det är inte allt eller inget. Man kan äta hamburgare, men inte varje dag! Man behöver inte äta växtbaserat hela tiden. Men vi måste äta mindre kött.

Måste man äta tråkig mat om man vill vara klimatsmart?

– Snarare tvärtom! Det är inte grå soppor varje dag. Om man tycker matlagning är kul kan man se det som en rolig utmaning! Allt ifrån hur man ska ersätta den där köttbiten, till att prova nya kryddblandningar. Det finns inga ursäkter för att inte experimentera!

*Biologisk mångfald handlar att det ska finnas många olika sorters natur, arter och växter.

Morots- och ärtbollar

Till 4 portioner:

1 1/2 deciliter torkade, gula ärtor

1 liten gul lök

1 morot

2 matskedar potatismjöl

2 kryddmått timjan

1 tesked japansk soja

1/2 tesked salt

2 kryddmått peppar

cirka 2 matskedar rapsolja till stekning

Tzatziki:

2 deciliter matyoghurt eller vegetabiliskt alternativ

1/2 vitlöksklyfta

1/2 gurka

2 kryddmått salt

1 kryddmått peppar

Till servering:

1 isbergssalladshuvud, fintärnad

gurka och gärna lite groddar

Morotsbollar: Lägg ärtorna i blöt i cirka 10 timmar. Skölj de

blötlagda ärtornvva i ett durkslag

och låt rinna av. Skala och riv lök

och morot på rivjärnets fina sida.

Lägg ärtor, lök, morot,

potatismjöl, timjan, soja, salt och

peppar i en matberedare och mixa

till en tjock smet. Rulla till cirka 25 små bollar.

Tzatziki: Lägg yoghurt i en skål. Riv eller pressa i vitlöken. Riv gurkan grovt och krama ur väl, rör ner i yoghurten. Salta och peppra. Stek morotsbollarna runt om i rapsolja i en stekpanna på medelvärme i cirka 5 minuter. Skaka pannen då och då. Servera i salladsblad. Toppa med tzatziki, tärnad gurka och groddar.

Jordgubbsmjukglass

1 frusen, skivad banan (gärna brun)

500 gram frysta jordgubbar (eller andra bär)

4 deciliter turkisk eller grekisk yoghurt eller vegetabiliskt alternativ
1 deciliter honung
Mixa ihop alla ingredienser väl till en slät smet. Ät direkt som mjukglass eller lägg över i en form i frysen att spara till senare. Tips: Skiva jordgubbar nästan in till bladfästet. Dra isär till en solfjäder. Vackert att dekorera glassen med.

Dadel- och chokladglasspinnar
1 banan (gärna brun)

2 deciliter turkisk eller grekisk yoghurt eller vegetabiliskt alternativ 8 urkärnade dadlar

2 matskedar kakao

2 matskedar honung

Bryt bananen i mindre bitar. Mixa alla ingredienser till en slät smet.

Fördela i fyra glasspinneformar eller häll allt i en stor form. Frys i minst 3 timmar.

Victorias 3 topp-tips

1. Sluta slänga mat. Målet ska vara noll matsvinn. Ett tips är att den som slänger får böta i en burk, och så gör man något kul för pengarna tillsammans.

2. Utforska baljväxter. Några exempel på baljväxter att prova är bönor, ärtor, linser och kikärter.

Man kan till exempel baka på kikärtsspad!

3. Välj saker som odlats nära dig och som passar för årstiden, som rotfrukter på vintern.

Experterna svarar på frågor om klimat och relationer

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Hur hanterar man konflikter om klimatet i familjen? Och hur pratar man egentligen med sina omedvetna föräldrar? Vi ställde

fem frågor med koppling till klimat till våra experter.

Hur kan man hantera sitt barns oro för klimatförändringarna och ge hopp?

1 Svar: Greta Thunberg har sagt att hon inte vill ha vårt hopp utan vår panik. Och det är uppenbart att vi behövt den väckarklockan i klimatfrågan. Men för att rusta våra barn behöver vi motarbeta ångestens grundval, nämligen att världen är skrämmande och vi människor är maktlösa och utsatta. Rädsla förlamar och vi behöver hjälpa oss själva och våra barn att ”get out of our minds and

into our lives” genom att ingjuta hopp och handlingskraft.

Samtidigt innebär detta en balansgång. Innan vi förmedlar hopp behöver vi ta barnens oro på allvar. Barn lugnas inte av att vi låtsas som det regnar och försäkrar att det minsann inte är någon fara. De behöver känna sig genuint förstådda. Vi kan också visa att vi lyssnar genom konkreta handlingar. Att tillsammans diskutera hur kan vi minska vårt klimatavtryck är en bra öppning. När vi försöker leva i enlighet med våra värderingar har vi chans att förmedla något viktigt – att vi

människor faktiskt kan göra skillnad.

Det är också bra att stötta barnet att engagera sig själva. Det finns en väldigt positiv kraft och gemenskap i barnens egna aktioner för klimatet. Som klimatmedveten förälder kan man behöva fundera över om man ger barnen mer information än de egentligen behöver. Klimatfria zoner vid till exempel middagsbordet kan behövas. Man får passa sig så att oron inte tar över. Bredvid barns oro finns ofta också ilska över vad tidigare generationer ignorerat, över att

djur dör. Kan man då vara lite arga tillsammans, säga att barnet har rätt, att barn förstår bättre än många vuxna, så kan det bli ett fint band som gör att barnet känner sig mindre ensamt.

Tillsammans ska man minsann kämpa och visa vägen för andra!

Malin Bergström

Hur bör man agera vid en relationskonflikt kring synen på klimatet? Som när en vill flyga till värmen på semestern och en absolut inte?

2 Svar: Det här är en ganska vanlig konflikt, som brukar leda till en seglivad tennismatch i

sakargument. Alltid när vi bråkar om sådant som handlar om värderingar så blir det svårare att komma överens. Det gör ont att gå emot sådant som känns viktigt, och blir också svårare att kompromissa om än om hur många gånger i veckan vi ska dammsuga hallen.

En sak man kan försöka göra är att öka en ömsesidig förståelse inför olikheten i den här frågan – vad är det som gör att vi reagerar olika? Om man kan stryka utgångspunkten att vinna kampen och i stället ha ett nyfiket, utforskande samtal med avsikten

att förstå varandra lite bättre, så kan man ofta hantera olikheterna lättare. Det är lättare att förhålla sig till en partners beteende om man förstår de känslor och motiv som ligger bakom. I stället för att bara tänka att partnern är egoistisk och ignorant.

I ett fall beskrev en partner att han vuxit upp i ett fattigt hem och aldrig kunnat delta i aktiviteter som kostade pengar eller resa som andra barn, vilket hade väckt utanförskap och skam. Hans drivkraft och livsmål hade alltid varit att kunna ge sina barn ett annat liv, visa dem världen, och

det gjorde det svårare att helt avstå resande. Den insikten gjorde det lättare för dem att frikoppla sig från kamp om rätt eller fel, och i stället resonera och hitta kompromisser. Ibland hittar man förstås inte några motiv som känns lättare att förstå, men chanserna ökar åtminstone nämnvärt.

Anna Bennich

Hur får man sina föräldrar att förstå att miljö och klimat är viktigt?

3 Svar: Här behöver man tänka på att föräldrar är olika. Med föräldrar som förnekar är det

viktigt att inte hamna i låsta positioner. Man behöver låta dem ändra sig utan att förlora ansiktet. En långsiktig strategi kan behövas där man steg för steg ger föräldrarna kunskap om att klimatförändringen är verklig. Föräldrar som förnekar eller inte bryr sig behöver få kunskap. Att ställa frågor och uppmuntra dem att tänka själva är bättre än långa föreläsningar vid matbordet. Kanske kan man föreslå en bra dokumentär till fredagsmyset, låta dem fylla i quiz efteråt, och ge beröm för det de kom ihåg. Många vuxna gillar att man ordnar

mysiga grejer åt dem. Tror föräldrarna att vuxna vet bäst är det extra viktigt att linda in sin kunskap så de tror att de själva kommit på det man lärt dem. Att ge dem dåligt samvete är inte effektivt. Det förlamar nämligen och får dem att känna att inget spelar någon roll eftersom de ändå är så hopplösa. Att uppmuntra när de gör rätt ”bra att du fortsätter använda den gamla fina tröjan, mamma” är mer effektivt än att kritisera. Då kan man också smyga in ny kunskap ”du sparar typ 25 kilo koldioxid per kilo tyg du återanvänder”.

Föräldrar som själva ärnojiga över klimatet behöver hjälp att minska sin oro genom praktisk handling. Positiva fakta kan också lugna dem: ”med Biden kommer USA återgå till Parisavtalet”. Ett problem med oroliga föräldrar är att man själv kan bli ensam med sin oro eftersom man inte vill spä på och göra dem ännu räddare. Istället för att sänka dem med att påpeka att krisen faktiskt beror på vuxnas nonchalans kan man försöka få till lite ömsesidig tröst. Kanske säger man ”jag vet att du också är rädd, pappa. Hur ska vi pigga upp varandra?”.

Att vara en förebild fungerar med de flesta typer av föräldrar.

Kanske erbjuder man sig att laga mat åt familjen och väljer något vegetariskt. Blir det gott påverkas de i rätt riktning. Man kan också önska sig secondhand eller en begagnad mobil i julklapp som en fin signal. Kom också ihåg att perfekta barn är livsfarliga för föräldrar – de lär sig ingenting av såna. Att man trampar snett, misslyckas och hamnar i bråk ingår när man ska lära föräldrar saker. Ingen orkar berömma, uppmuntra och vara en förebild

jämt. Ibland måste man också få vara arg och trött.

Malin Bergström

Varför är det så svårt att förändra sitt beteende, trots att man vet att det vore bra? Hur motiverar jag mig till förändringar i vardagen för klimatet?

4 Svar: Ett av människans största problem är att hon lättare styrs av kortsiktiga konsekvenser av sitt handlande, snarare än långsiktiga. Att det är farligt att röka vet alla rökare, men konsekvensen att drabbas av sjukdom och dö i förtid är inte helt säker,

åtminstone ligger det sannolikt långt fram i tid. Att tända en cigarett här och nu ger flera omedelbara belöningar, till exempel en liten kick, känsla av paus, kanske frihetskänsla. Detsamma gäller för beteendeförändringar kring klimatet. Det är osäkert vad min beteendeförändring egentligen betyder i det stora. Den miljömässiga konsekvensen av min enda flygresa på sommaren när miljoner plan lyfter samtidigt som mitt är väldigt diffus. Att ta det där flyget leder till njutning här och nu – få borra ner fötterna

i varm sand, bada i ljummet hav, visa sina barn en annan del av världen.

Man kan tro att de som gör avkall på exempelvis resor lyckas styras av enbart de långsiktiga konsekvenserna, men det är oftast inte hela sanningen. Om man känner sig rädd och orolig inför något så är ett sätt att hantera rädslan att faktiskt göra något konkret, något problemlösande som ger en liten känsla av kontroll. Att då till exempel boka av ett flyg kan minska obehaget. Så trots att det beteendet är svårt att direkt se den miljömässiga

konsekvensen av, så innebär det en känslomässig förstärkning i stunden. Det väcker också en bra känsla att göra något som är styrt av de värderingar man har, vilket också är belönande.

Om vi vill öka motivationen till beteendeförändring behöver vi konstruera några kortsiktiga positiva konsekvenser av att göra jobbet. Det är också ofta bättre att påminna sig om vinsterna med att leva fossilfritt än att försöka styras av hot om katastrof. Att underlätta förändringen är en annan viktig komponent. Hur kan den bli så enkel som möjligt? Att

källsortera blir enklare om man kan slänga det sorterade nära hemmet i tydligt anvisade kärl. Att omge sig med andra som gör miljömedvetna val är också framgångsrikt för att förändra sitt beteende. Vi gör gärna som vår närmaste omgivning eftersom det ökar upplevelse av samhörighet, och minskar risken för uteslutande ur den grupp vi önskar tillhöra.

Anna Bennich

Hur kan man hantera stark klimatångest?

5 Svar: Vi människor har ångest och oro av en anledning.

Evolutionen har genom årtusenden format våra hjärnor till att bli väldigt bra på att identifiera hot och faror. Farorna kan vara livsfarliga där vi måste fly eller fäkta för vårt liv. För oss moderna människor är sådana faror kanske inte lika vanliga som för våra förfäder men det finns gott om annat att oroa sig för. Att bli utstött ur gemenskapen, att misslyckas, att bli sjuk. Men ångestens och orons funktion är i grunden att varna oss. Ibland är varningen i onödan, och ibland blir den så påtaglig så att vi utvecklar ångesttillstånd.

Oron kan få oss att älta, men kan också få oss att ändra något. Och det är väl just där klimatångest ska ses som en signal till förändring. Det vi vet är att du kan påverka ditt eget klimatavtryck. Så en åtgärd för att hantera sin klimatångest är att gå från att lajka Greta Thunbergs inlägg på Instagram till att faktiskt förändra vad man själv gör.

Jag måste erkänna att jag som psykiater aldrig har träffat någon som sökt för klimatångest. När jag frågar mina kollegor som tar emot alla klinikens remisser, och

remisserna är väldigt många, så tycks det som att vi inte ser detta i sjukvården, i alla fall inte ofta. Ibland kan klimatångest, eller annan oro kring samhällets utveckling, göra det svårare för den som redan lider av något psykiatriskt tillstånd. Men klimatångest är inte i första hand en ångest som ska ses som en sjukdom.

Jag tänker att det kan verka märkligt hur lite ångest klimathotet väcker. Hot där katastrofen ligger längre bort i tiden, inte går att ta på eller känns mindre riktad mot mig

personligen verkar inte väcka den ångest som skulle behövas för att få oss att avvärja hotet genom att ändra på saker. De flesta lunkar på som vanligt och hoppas på det bästa, medvetna om risken i teorin, men utan att kroppens kraftfulla larmsystem slagits på och hjälpt oss att ändra kurs. Mitt råd till den som lider av klimatångest är alltså att i första hand göra meningsfulla saker som minskar orsaken till ångesten. Lära sig mer. Engagera sig. Prata med vänner, barn, eller föräldrar om vad vi kan göra. Men tänk också på att ibland pausa för att

inte drunkna i ett informationsflöde. Vi ska alla dö, men inte just nu. Så även om det finns ett hot så lever vi här och nu.

Christian Rück

Anna Bennich

fragainsidan@dn.se

Malin Bergström

Christian Rück

Karin Bojs: Under galgen upptäcker de klimatfrågan

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Omvändelse under galgen. Sent ska syndaren vakna. Även om grundackordet var lättnad när jag läste Greta Thunbergs utgåva av Dagens Nyheter igår, kan jag inte förneka ett stänk av bitterhet.

Som jag har försökt. Så många människor under årens lopp som har använt sin makt och sitt inflytande till att aktivt motarbeta kunskap om klimatfrågan.

Greta Thunberg är född år 2003 och således sjutton år gammal.

Tidigt i barndomen fick hon upp ögonen för klimatfrågan och de senaste två åren har hon utvecklats till opinionsbildare av global betydelse. Hon har framträtt i FN, träffat påven och talat med många av världens tyngsta stats- och regeringschefer. I går fick hon alltså vara chefredaktör för Dagens Nyheter.

Klimatfrågan fick fylla tidningen och fokus låg på kunskap, forskning och fakta. Nuvarande vetenskapsredaktören Maria Gunther hade förstås en central roll. Bland annat redogjorde Maria Gunther för hur kunskapen har vuxit fram, och hur forskningsläget har sammanfattats i olika sammanställningar från FN:s klimatpanel IPCC. Själv började jag som vetenskapsredaktör på DN i januari 1997 – sex år innan Greta Thunberg föddes. Jag arbetade i denna position fram till 2013, när

jag slutade min tjänst för att bli författare på heltid. Och jag har åtminstone gjort mitt yttersta för att kunskap, forskning och fakta om klimatet ska tränga igenom i tidningen. Ibland har det lyckats – och arbetet har resulterat i stort uppslagna artikelserier och stora hänvisningar på förstasidan. Men många gånger har jag talat för döva öron. Chefer på redaktionen har skrattat overseende, de har kallat grundläggande IPCC-fakta för ”alarmism” och de har upplåtit oproportionerligt mycket utrymme till enstaka, aparta

röster med klimatskeptiska påståenden.

Ändå vill jag betona att Dagens Nyheter inte på något sätt har varit sämst inom svensk riksmidia. Det har funnits mycket värre exempel på försummelser och desinformation inom både etermedia och dagstidningar. Vetenskapsradion på Sveriges Radio gjorde till exempel många tveksamma inslag tills nuvarande chefen Ulrika Björkstén kom dit och styrde upp verksamheten. Svenska Dagbladet har haft mycket initierad journalistik på nyhetsplats, med bland andra

reportrar som Susanna Baltscheffsky och Peter Alestig. Men dess ledarsida skulle dömas hårt om någon gjorde en systematisk granskning av alla påståenden.

I Greta Thunbergs version av Dagens Nyheter i går förekom ingen opinionsjournalistik. (Det är därför denna krönika publiceras i dag, måndag, i stället för som vanligt på söndagen.) Jag delar Thunbergs syn att media i dag lägger alltför mycket utrymme på tyckande, och alldeles för lite på "kunskap, forskning och fakta", som ju är

vetenskapsjournalisternas kärnverksamhet.

Fakta från forskarvärlden har funnits länge. Redan år 2001 – två år innan Greta Thunberg föddes – slog IPCC fast att jorden har blivit varmare på grund av mänsklig aktivitet, och att uppvärmningen kommer att pågå hela det kommande seklet. År 2007 – när Greta Thunberg fyllde fyra – skärpte IPCC sin formulering till att uppvärmningen är ”entydig”. Om världens utsläpp hade kunnat stoppas då, skulle uppvärmningen ha kunnat begränsas till en grad. Nu är vi på väg att missa 1,5-

gradersmålet, och en uppvärmning på två, tre grader detta århundrade är sannolik.

Det blir Greta Thunbergs generation som tvingas hantera de problem som blir följden av sådan uppvärmning. De aparta rösterna – däribland industriledare, journalister och forskare som missbrukade sin makt för att sprida desinformation om klimatfrågan – har levt klart sina liv när det blir allvar.

För detta kan jag känna bitterhet. Men en omvändelse under galgen är trots allt en omvändelse. Även sent uppväckta syndare kan göra

nytta när de väl har vaknat. I det perspektivet är Greta Thunbergs tidning en milstolpe och en lättnad.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Reseföretagen sämst på klimatinformation

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Reseföretagen får lägst betyg i DN/Ipsos mätning om vilken klimatinformation olika branscher ger sina kunder. Mätningen visar också att det finns en efterfrågan på mer rapportering om klimatet i medierna.

På söndagen publicerades en utgåva av Dagens Nyheter där

klimateaktivisten Greta Thunberg hade fått ikläda sig rollen som chefredaktör. Hon fick det tillfälliga uppdraget efter att hon kritiserat medierna för att inte ta klimatfrågan på allvar.

En undersökning från DN/Ipsos visar att Greta Thunberg inte är ensam om att efterfråga mer rapportering om klimatet. Nästan hälften svarar visserligen att frågan får lagom stor uppmärksamhet. Tre av tio anser dock att medierna ägnar sig för lite åt klimatet. Det är dubbelt så många som de som vill ha mindre bevakning.

Ungefär likartat ser det ut när DN/Ipsos frågar om medierna ger tillräckligt kunskapsunderlag för att man som konsument ska kunna göra klimatsmarta val.

Ungefär tre av tio anser att informationen från medierna är otillräcklig.

Nicklas Källebring är opinionsanalytiker på Ipsos.

– Det finns en tydlig förbättringspotential för medierna. Om man ökar rapporteringen så är det långt kvar tills merparten av läsare, tittare och lyssnare säger stopp, säger han.

DN/Ipsos har också frågat hur man ser på informationen från olika branscher om vilka klimat-effekter deras varor och tjänster har. Även här är frågan om underlaget räcker för att man som konsument ska kunna göra ett upplyst val. Det handlar om livsmedelshandeln, energiföretagen, fordonsbranschen och reseföretagen.

Alla de undersökta branscherna kan bli betydligt bättre på detta, visar undersökningen. Lägst betyg ger de svarande till reseföretagen. Inte ens en av tio svarar att

informationen från dem ”i stor utsträckning” är tillräcklig. Mer än fyra av tio bedömer att man ”i liten utsträckning” får veta det man behöver för att välja klimatsmart.

Bäst klarar sig livsmedelshandeln och energiföretagen. Runt en femtedel av de svarande anser att deras information är otillräcklig medan en fjärdedel är nöjda.

– Både energi- och fordonsbranschen har länge använt klimatet som ett starkt inslag i sin marknadsföring och lyft fram vad man gör för att minska sin påverkan. Vår

undersökning visar att de ändå har mycket kvar att göra. När det gäller reseföretagen är det nog så att många konsumenter trots allt gör en avvägning mellan restid och klimathänsyn, säger Nicklas Källebring.

Ett förslag om krav på klimatredovisning för de som säljer resor bereds just nu inom regeringskansliet. Myndigheten Trafikanalys har utrett frågan och pekat på utmaningar i att beräkna climateffekter.

Didrik von Seth, vd på reseföretagens branschorgan SFR, är inte förvånad över resultaten.

– Det finns en stor vilja bland reseföretagen att redovisa klimat-effekter men vi säljer en väldigt komplex tjänst. Det är så många faktorer som påverkar: hur fullsatt är flyget, drivs bussen på förnybart, serverar hotellet närproducerat. Det är svårt att redovisa.

Enligt DN/Ipsos undersökning har köttätandet inte förändrats i någon nämnvärd grad jämfört med förra mätningen i januari 2019. Mätningen visar dock att matvanorna skiljer sig markant mellan olika grupper. 55 procent av kvinnorna har minskat eller

avstått från köttätande de senaste tolv månaderna, mot 29 procent för männen. Att dra ner på köttätandet är också vanligast bland yngre, högutbildade och storstadsbor.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

15 älgar drunknade i Arjeplogstrakten

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Femton älgar drunknade på lördagen i Arjeplogstrakten. Jägareförbundet i Arjeplog skriver på Facebook att älgvandringen är på gång. Men isarna i området är mycket dåliga och på lördagen drunknade flera djur.

– Det händer varje år att älgar drunknar på sina vandringar. Det

som är spektakulärt nu är att det är 15 älgar som har drunknat i samma område, säger Göran Ericsson, professor i viltekologi. Vandringen till vinterbetesområdet sker från mitten av november till mitten av januari hos de flesta älgar.

DN

Världens investerare: Hållbara satsningar är framtiden

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

**95 procent av världens
investerare tror att hållbara
investeringar är framtiden. Det
visar en färsk undersökning
från förvaltarjätten Blackrock,**

som själva genomgått en reform i sin investeringsstrategi.

– Man behöver inte ens tro på klimatförändringarna själv, faktum är att det är en risk att investera i företag som inte arbetar hårt med hållbarhetsfrågor, säger Christian Hyldahl, Blackrocks Norderchef.

Världens största kapitalförvaltare Blackrock, som hanterar investeringar och fonder på runt 70 000 miljarder kronor världen över, gick i början av 2020 ut med en ny investeringsstrategi.

Framöver ska hållbart arbete vara standard.

Företag som inte kan redovisa sitt hållbarhetsarbete och de som inte arbetar hårt för att nå mål inom exempelvis Parisavtalet kommer inte vara lönsamma på sikt och utgör därför en investeringsrisk. Enligt en färsk undersökning ledd av Blackrock tycks investerare världen över stämma in i kören: Klimat- och hållbarhetsarbete är viktiga faktorer som är avgörande för hur man redan satsar – och framöver kommer satsa – sitt kapital.

Blackrock har ställt frågor om klimat, hållbarhet och ESG, som står för Environment, Social och Governance och används för att strukturera och tydliggöra ett ansvarsfullt agerande, till 425 investerare i 27 länder.

95 procent av de tillfrågade tror att hållbara investeringar kommer fortsätta att växa, och i snitt planerar respondenterna att fördubbla sina hållbara tillgångar under de närmsta fem åren: från 18 procent i dag till omkring 37 procent 2025.

Företags hållbarhetsarbete ska inkludera flera delar: från

miljöfrågor som koldioxidutsläpp och användning av fossilt bränsle, till socialt hållbarhetsarbete som säkra arbetsvillkor och mångfald bland anställda.

Trots att fokuset på sociala frågor ökar, vilket kan vara en effekt av ett ökat intresse för samhällsfrågor som coronapandemin fört med sig, väger klimatfrågorna fortfarande tyngst. 88 procent av de tillfrågade svarar att miljö och klimat prioriteras högre än sociala- och bolagsledningsfrågor. Christian Hyldahl, Blackrocks Nordenchef, tror att klimatfrågan

kommer fortsätta dominera hos investerare världen över även i framtiden.

– Det fanns en oro att pandemin skulle ta bort uppmärksamheten från klimatet, eftersom mycket pengar behövs till att dämpa de ekonomiska effekterna. Men undersökningen visar att klimatfokuset är här för att stanna, säger Christian Hyldahl. Han fortsätter:

– Klimatet har en väldigt stor effekt på många sektorer. Företag som har en bra strategi för låga koldioxidutsläpp kommer ha stora chanser att överleva i framtiden.

Man behöver inte ens tro på klimatförändringarna själv, men faktum är att det är en risk att investera i företag som inte arbetar med detta.

Av respondenter i EMEA (Europa, Mellanöstern och Afrika) har 86 procent uppgett att hållbara investeringar redan är – eller kommer bli – centralt för deras investeringsstrategier. 57 procent i APAC (Asien och Stilla-havsregionen) och 47 procent av de tillfrågade i Amerika delar samma uppfattning.

Trots att det är stora skillnader i svaren menar Christian Hyldahl att det är positiva siffror.

– Att det är så pass stort inom EMEA kom inte som en överraskning. Men det är intressant att det växer även inom andra delar av världen, så har det inte alltid sett ut. Det är en positiv utveckling att de här frågorna får mer och mer uppmärksamhet, säger han.

Sedan företaget i början av året gick ut med de nya investeringsplanerna har ökningen i inflöden av kapital till Blackrocks hållbara

investeringsstrategier varit 41 procent. Christian Hyldahl menar att Blackrock, som äger delar av många stora företag i världen, har stort inflytande och att det därför är viktigt att de tar ställning i fråga om hållbarhet.

– Nu är vi mycket mer precisa, vi sätter högre press på företagen och deras styrning, och röstar emot styrelseledamöter om de inte kan redovisa ett bra hållbarhetsarbete. Att företag rapporterar är en väldigt viktig del eftersom vi på så sätt får en möjlighet att tydligt jämföra

företags klimatavtryck, säger Christian Hyldahl.

Vilka branscher/marknader tar ni avstånd från?

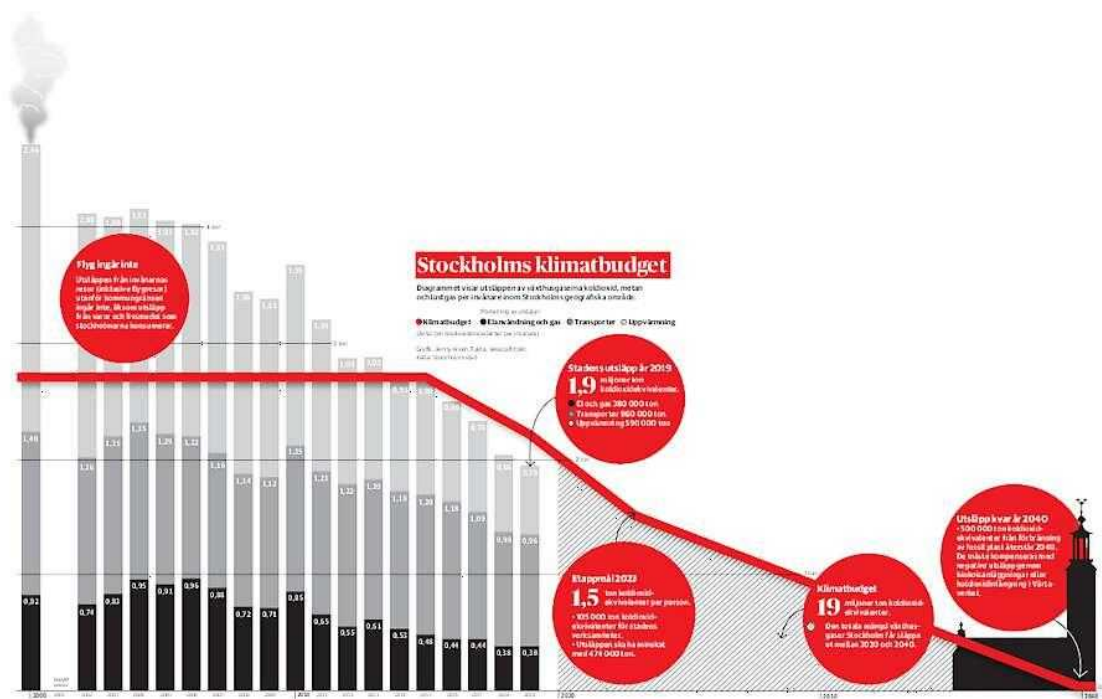
– Vi har avvecklat innehaven i företag som har mer än 25 procent av sin omsättning från kol i våra aktiva portföljer. I våra hållbara portföljer gör vi omfattande genomlysning för att utvärdera bolagen vi investerar i och exkluderar kärnvapen, civila vapen, fossil energi, tobak och bolag som bryter mot FN:s Global Compact-principer.

Hur ser ni på kärnkraft?

– Det är ett intressant ämne, eftersom kärnkraft har lågt koldioxidutsläpp, men samtidigt har andra problem. Min tanke är att man måste prioritera att få ner koldioxidutsläpp innan man helt tar bort kärnkraft. Samtidigt tror jag att förnybar energi kommer växa och konkurrera ut kärnkraften så småningom, säger Christian Hyldahl.

Maja Andersson

maja.andersson@dn.se

”Släpper vi ut mer än budget är vi rökta”

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Stockholm har 19 miljoner ton i klimatbudget till 2040. Redan om tre år ska stockholmarens klimatavtryck vara nere på 1,5 ton per år. 2040 ska utsläppen vara noll eller – ännu hellre – på minus.

– Annars är vi rökta, då klarar vi inte vår del av Parisavtalet,

säger Katarina Luhr (MP), klimatborgarråd.

Stockholms stad släppte förra året ut 1,9 miljoner ton växthusgaser. I somras antogs en klimatbudget som ska få ned utsläppen till noll år 2040.

– Vi får inte släppa ut mer än 19 miljoner ton. Då är det slut.

Fortsätter vi att släppa ut som nu har vi bara till 2030 på oss, säger Stockholms klimatborgarråd Katarina Luhr (MP).

Klimatbudgeten innehåller inga kronor – bara ton. Vissa åtgärder väntas kosta, andra spara pengar. Medel tas ur befintlig budget, från

klimatinvesteringsmedel på 200 miljoner kronor per år eller statsbidrag.

Etappmål till 2023 är att minska klimatavtrycket från dagens 1,9 ton per invånare och år till 1,5 ton. Då måste 474 000 ton växthusgasutsläpp försvinna.

– Vi styr hårdare mot 2023 för att minska utsläppen snabbare än en rak linje ned till 2040. Vi måste göra mer i början och har satt in skarpare insatser för att halvera utsläppen till 2028, säger Katarina Luhr.

Snabbare takt ökar utrymmet att hantera kvarvarande utsläpp.

– Vissa utsläpp är svårare att hantera. Om det kommer ett fartyg som drivs fossilt har vi möjlighet att ta in det i Stockholm. Viss fossil plast kan också vara bättre att förbränna, till exempel gamla plastgolv med skadliga ftalater från förskolor som i dag inte kan återvinnas. Mycket av jobbet till 2023 är redan gjort då Värtaverket fasat ut kolet i förtid. Andra utsläpp minskas automatiskt genom högre inblandning av biobränslen i bilar och ökad andel förnybart i den nordiska elmixen. Annat blir mer kännbart för stockholmarna.

I höst har hyresgäster protesterat mot att allmännyttan strypt värmen av klimatskäl. Stadens bostadsbolag ska nu energieffektivisera ytterligare 10 procent till 2023 för att spara 6 700 utsläppston.

Budgeten sätter också stopp för oljepannor i villor efter 2025. Det blir färre p-platser, fler cykelbanor och cykelpooler.

Skärpta klimatkrav ställs på bostadsbyggande och solpanelerna fördubblas.

Planetärt hållbara klimatmenyer planeras för förskolor, skolor och äldreomsorg. Fler klimatzoner

utreds liksom miljödifferentierad trängselskatt.

Klimatbudgeten kan verka tuff men är enligt klimatforskarna vid Uppsala universitet väl generös. De räknar inte som Stockholms stad in alla växthusgaser, även metan och lustgas, i sina budgetar och därför är modellerna inte helt jämförbara. Uppsalaforskarna räknar ut koldioxidbudgetar åt flera kommuner och regioner och menar att årliga utsläppsminskningar på 15 procent krävs för att klara Parisavtalet. Stockholm får då en budget på 16 miljoner ton,

Göteborg tio miljoner ton och Malmö sju miljoner ton.

– Vår budget för Stockholm är 16 miljoner ton och då räknar vi även med utsläpp från svenskarnas utrikesflyg och sjöfart.

Beräkningsmodellerna är inte helt jämförbara men utsläppen från stockholmarnas flygresor är så stora att de borde räknas med, säger klimatledarskapsforskaren Martin Wetterstedt.

Uppsalaforskarnas budget beräknas efter kommunens egna territoriella utsläpp som andel av det globala utsläppsutrymmet.

Parisavtalets rättviseperspektiv är

också med i kalkylen. Den som släpper ut mest ska också minska mest.

– Om Stockholm ska bidra till Parisavtalets mål måste flygresorna räknas in. Om inte stockholmarna gör sitt måste övriga Sverige göra mer. Ur ett rättviseperspektiv är det svårt att argumentera för att prioritera den typen av aktivitet framför att bränslet används i utvecklingsländers jordbruk till exempel, säger han.

Stockholms budget bygger på det internationella GHC-protokollets basvariant som varken räknar in

konsumtion och flygresor utanför stadsgränser. Endast utsläpp från start och landning vid Bromma flygplats ingår. Därför redovisar staden bara cirka 20 000 ton koldioxidekvivalenter per år trots att stockholmarnas flygutsläpp beräknas till en miljon ton.

– Ja, vi har ett ton till per person och år från flygresorna. Men vår beräkningsmodell sätter en ostkupa över Stockholm, utsläpp vi har rådighet över. Vi har som mål att minska flygresor men saknar styrmedel för det, säger Katarina Luhr.

Enligt Naturvårdsverket motsvarar svenskens konsumtionsbaserade utsläpp åtta ton per år. Stockholmarnas konsumtion antas vara högre på grund av inkomst, men konsumtionen ingår inte heller i stockholmsbudgeten då en stor andel ligger bortom stadsgränsen.

– Det är ett jätteproblem att vi har så hög konsumtion. Om det globala utrymmet är 1–2 ton per person släpper vi uppenbart ut alldeles för mycket. Det är inget vi försöker hymla med heller, säger Luhr.

Utan både konsumtion och resor klarar Stockholm hittills sina klimatmål. 2020-målet på 2,2 utsläppston per person nåddes två år i förtid.

– Det blir ett problem om politiker endast sätter mål som kan nås med befintligt sätt att tänka och prioritera, och inte utgår från IPCC och Parisavtalet. Man ska sträva efter att redovisa alla utsläpp så komplett som möjligt, oavsett hur svårt det förefaller att minska dem. Utsläpp utom direkt kontroll får man komma åt genom samverkan, säger Martin Wetterstedt.

Klimatborgarrådet medger att de kortsiktiga målen till 2023 satts för att vara nåbara men att slutmålet 2040 ännu är olöst.

– Vi har 500 000 ton i utsläpp kvar att få bort 2040 och vet inte riktigt hur. I dagsläget räknar vi inte in koldioxidinfångningen i Värtaverket men tittar på hur mycket det kan ge, säger hon. Stockholms budget är ett bra första steg enligt forskarna. Kommuner kan inte köpa sig fria med ett fossilt framtida stoppdatum eftersom utsläppen ackumuleras.

– Det som inte tas hem nu måste tas igen nästa år. Många kommuner har klimatmål för 2030 eller 2040. Då missar man att klimatpåverkan hela tiden ökar. Man kan inte vänta till 2029 och då hämta hem det med negativa utsläpp det året. Det är som att mäta företags utgifter ett par gånger per år, inte hela året, säger Martin Wetterstedt. Ett trettiotal kommuner har redan koldioxidbudgetar och cirka 60 till är på väg. I Stockholms län var Järfälla tidigt ute och Norrtälje följer länsstyrelsens

utsläppsbudget. Region Stockholm välkomnar fler.
– Det är ett bra verktyg som tydliggör vad som behöver göras nu för att hinna fram i tid. Det är också jätteviktigt att ha mål och insatser för konsumtionsbaserade utsläpp. Vårt län har stor påverkan genom det vi konsumerar och det måste synliggöras, säger Malin Fijen Pacsay (MP), ordförande i klimatberedningen. Hon får medhåll av klimatforskaren Johan Rockström.

– Självklart är det superpositivt att kommuner har koldioxidbudgetar och det är avgörande med en nationell budget också. Jag har varit väldigt kritisk till att vi efter Paris aldrig haft en vetenskaplig beräkning av en svensk koldioxidbudget på uppdrag av regering eller riksdag för nationen, det är ett misstag, säger Johan Rockström, chef för Potsdam institute for climate impact research. Klimatpolitiska rådet, som granskar regeringens klimatarbete, har inte tagit ställning till kommuners eller

regeringens klimatmål eller budgetar.

– Det finns för- och nackdelar med en klimatbudget, men budgeten i sig gör inte att det blir mer eller mindre ambitiös klimatpolitik. Det viktigaste är att det blir action, alla ska till noll och det går för sakta, säger kanslichef Ola Alterå.

Enligt Alterå är ett mål som följer en linjär utsläppsbana nedåt att likna vid en klimatbudget för Sverige.

– Om man ritar en rak linje ned mot Sveriges mål 2045 så blir ju volymen under den linjen

budgeten. Låter man utsläppen vara höga och bara minskar de sista två åren har man ju överskridit budgeten. Då har man släppt ut för mycket, det är ju en slags budget.

Stockholms koldioxidbudget är ett frivilligt åtagande utan juridiskt ansvar men att spräcka den finns inte på kartan.

– Då är vi rökta. Då klarar vi inte Parisavtalet och kommer att ha mycket större problem än att jag får stå och skämmas, säger Katarina Luhr.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

Fakta. Stockholms budget

Stockholms klimatmål

Ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040.

En fossilfri organisation 2030.

I budgeten ingår utsläpp av växthusgaser från:

Uppvärmning, tappvarmvatten och kylning av fastigheter.

Vägtransporter, spårtrafik och sjöfart inom stadens gräns och

Brommaflygen upp till 915 meter

Gas- och elanvändning för hushåll och verksamheter.

I budgeten ingår inte utsläpp från:

Stockholmarnas resor utanför kommungränsen.

Produktion av livsmedel eller andra varor eller tjänster stockholmarna konsumerar som tillverkas utanför kommungränsen.

Freoner i köldmedia och lustgas i sjukvården.

Kortlivade klimatföroreningar (Shortlived Climate Pollutants, SLCP), med undantag för utsläpp av metan och lustgas vid förbränning av bränslen.

Direktutsläpp av metangas från ledningsnätet för stadsgas.

Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

Sida	<u>Inrikesartiklar i Kapitel 3</u>
265	<u>Riksdagen</u>
294	<u>Statsrådsberedningen och statsministern</u>
301	<u>Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.</u>
556	<u>Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet</u>
650	<u>Infratrunktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi</u>
705	<u>Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem</u>
927	<u>Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.</u>
1106	<u>Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.</u>
1198	<u>Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.</u>
1209	<u>De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.</u>

Justitiedepartementet

Justitiedepartementet ansvarar för rättsväsendets myndigheter, bland annat polisen, åklagarväsendet, domstolarna, kriminalvården samt för migrations- och asylfrågor och krisberedskap.

Justitiedepartementet ansvarar för lagstiftningen inom områdena statsrätt och allmän förvaltningsrätt, civilrätt, processrätt, straffrätt samt migrations- och asylrätt.

[Områden](#)

Områden

- [Bekämpning av terrorism](#)
- [Civilt försvar](#)
- [Familjerätt](#)
- [Grundlagar och integritet](#)
- [Krisberedskap](#)
- [Migration och asyl](#)
- [Rättsväsendet](#)

[Om Justitiedepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Justitiedepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)
- [Internationellt rättsligt samarbete](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Morgan Johansson](#)

Justitie- och migrationsminister

[Mikael Damberg](#)

Inrikesminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Justitiedepartementets propositioner](#)
- [34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet](#)
- [Ett tryggare Sverige](#)
- [Sveriges strategi mot terrorism och arbete mot våldsbejakande extremism](#)
- [Information om viseringar \(visum\)](#)
- [Europeisk e-juridikportal](#)
- [Frågor och svar – inreseförbud till EU via Sverige](#)
- [Till dig som är student](#)

Aktuellt från Justitiedepartementet

Morgan Johansson

- [Migration och asyl](#)
- [Rättsväsendet](#)

Justitie- och migrationsminister

[Justitiedepartementet](#)

"Som justitie- och migrationsminister vill jag arbeta för att knäcka den organiserade kriminaliteten och förstärka kampen mot terrorismen. Vår migrationspolitik ska vara långsiktigt hållbar och brett förankrad. Jag tror på den välfärdsmodell som vi har i Sverige och på ett samhälle som håller ihop."

[SW 32 Statsvetenskap.](#)

[SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.](#)

[SW .7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.](#)

[SW .7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.](#)

Morgan Johanssons områden

- [Bekämpning av terrorism](#)
 - [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Familjerätt](#)
- [Grundlagar och integritet](#)

Mikael Damberg

Inrikesminister

[Justitiedepartementet](#)

Mikael Dambergs områden

- [Bekämpning av terrorism](#)
- [Civilt försvar](#)
- [Försvar](#)
- [Krisberedskap](#)
- [Rättsväsendet](#)

[SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.](#)

[SW . 6525-6529 Militära verksamheter.](#) (Civilt)

”Unga utsätts fortfarande för sextrakasserier trots metoo”

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

DN. DEBATT 201203

**Den nolltolerans mot
trakasserier, diskriminering och
våld som ska gälla i skolan
stämmer inte överens med den
verklighet som unga beskriver. I
vår nya rapport vittnar de om
att trakasserier är en del av**

**vardagen i grundskolan, på
gymnasiet, universitetet,
praktikplatsen, studentpuben
och i sociala medier, skriver
generaldirektör Lena Nyberg,
MUCF.**

Fyra av tio unga säger att de
någon gång i livet utsatts för
ovälkomna sexuella handlingar.
Sex procent uppger också att de
utsatts för sexuellt våld eller
utnyttjande under det senaste
halvåret. 60 procent av tjejerna
och 18 procent av killarna har
utsatts för sexuella trakasserier en
eller flera gånger. Det visar vår
nya rapport (se faktaruta).

Det har gått tre år sedan metoo-upproret skakade om Sverige. Hösten 2020 är frågan högaktuell igen med nya avslöjanden kring sexuella trakasserier.

2017 samlade grundskole- och gymnasieelever sig kring uppropet #tystiklassen där de berättade om vad de fått utstå.

Utbildningsmiljön ska enligt lag vara fri från diskriminering och sexuella trakasserier. Har situationen blivit bättre under de år som gått? Vår rapport ger en mörk bild av studiemiljöerna. Den nolltolerans mot trakasserier, diskriminering och våld som ska

gälla stämmer inte överens med den verklighet som de unga beskriver.

Unga vittnar om att trakasserier är en del av vardagen i grundskolan, på gymnasiet, universitetet, praktikplatsen, studentpuben och i sociala medier. Deras uppfattning är att det inte görs tillräckligt för att stoppa trakasserierna. Vuxna ser men gör ingenting.

Utbildningsmiljöerna är fortfarande långt ifrån fredade zoner fria från trakasserier trots lagstiftning, tydliga regelverk och handlingsplaner.

På frågan om metoorörelsen har påverkat studiemiljön svarar de unga att det egentligen inte har hänt så mycket. Däremot har metoo påverkat dem själva på så sätt att de nu ibland vågar berätta om vad de utsatts för, men i de flesta fall bara för någon som står dem nära.

Uttrycket metoo lever kvar genom att ha blivit något av ett stoppord. Särskilt äldre studenter säger att de använder "sluta metooa" när någon går över gränsen. Yngre elever säger att de inte märker någon större skillnad mot tidigare.

Det är främst tjejer, hbtq-personer och unga med funktionsnedsättning som utsätts för sexuella trakasserier både muntligen och kroppsligen. När killar trakasseras handlar det oftast om nedsättande kommentarer som "djävla bög". Men killar trakasseras också sexuellt. Killarna beskriver att normen i samhället säger att de inte kan utsättas för sexuella trakasserier utan de "ska uppskatta att en tjej vill ha dem" och "att de alltid ska vilja (ha sex)".

Det finns en bred uppfattning bland unga i vår rapport att vuxna romantiserar och normaliserar sexuella trakasserier, att de ses som ett naturligt sexuell spel mellan unga. Många upplever att lärare och mentorer ofta förminskar vad som hänt, medan de unga själva mår både fysiskt och psykiskt dåligt när de själva eller en vän drabbas. En jargong med nedvärderande ord, som ”hora” och ”fitta”, kan på ytan verka skämtsam, men unga vittnar om att jargongen både kan såra på djupet och kränka självkänslan. Grupptricket är ofta

stort och leder till en tystnads-kultur även när någon går över gränsen. Ingen vill framstå som den som saknar humor, överreagerar eller missförstår ”ett skämt”.

Unga tvivlar på att det skulle hjälpa om de anmälde trakasserier eller kränkningar till en lärare. Oron är stor för att den vuxne skulle utnyttja sin maktposition gentemot eleven och vifta bort en jobbig berättelse eller förminska den.

Det är alarmerande att få tror att en anmälan skulle leda någon vart. Många tror att det skulle

förvärra hela situationen och att anmäla någon skulle uppfattas negativt, som att skvallra. Elever och studenter är också rädda för att drabbas av repressalier om de till exempel skulle anmäla en lärare eller handledare för trakasserier. Skulle de anmäla en lärare som tafsat tror de att det skulle straffa sig i form av sämre betyg. Många väljer därför att vara tysta och försöka glömma. Få verkar känna till att utbildningspersonal är skyldig att anmäla till rektor om de misstänker sexuella trakasserier

och att rektorn är skyldig att utreda.

Om unga vågar berätta vad de varit med om sker det ofta bland vänner, familj eller vuxna som inte har med utbildningen att göra.

Det är främst tjejer som tycker att skolmiljön är otrygg. Det är också främst de som råkar ut för sexuella trakasserier. De beskriver att de mår dåligt och kan ha svårt att koncentrera sig på studierna. Vissa orkar inte ens gå till skolan. För att undvika oönskade kommentarer, blickar och tafsande använder en del strategin

att bära kläder som täcker kroppen mer än vad de egentligen har lust med. De vill inte verka utmanande. Andra undviker att gå till sina skåp om de inte måste och tar omvägar runt platser där många samlas mellan lektionerna. Att hela tiden tvingas parera sin omgivning leder till att tjejerna nedvärderar sig själva och känner sig "smutsiga" och försvarslösa. Killar säger å sin sida att de inte vågar ge tjejer positiva komplimanger eller visa att de är intresserade eftersom de är rädda för att bli missuppfattade. Några säger att de inte vågar ingripa när

en tjej blir trakasserad. Ingen vill riskera att bli kallad "tråkig" eller "en som förstör stämningen".

Unga hbtq-personer utsätts för både sexuella trakasserier och homofoba kommentarer under skoldagen, på fritiden och när de gör praktik.

Många som utsatts för sexuella trakasserier och övergrepp säger att händelserna finns med dem under lång tid och att deras liv påverkas i grunden. Ständig trötthet, stress, nedstämdhet, sömnsvärigheter, huvudvärk och ont i magen är vanliga symtom. Vår rapport och annan forskning

visar att de också mår psykiskt sämre än andra jämnåriga.

I grundskolan arbetar elevhälso-
teamen förebyggande och är
välkända bland eleverna, medan
elevhälsans arbete på gymnasiet
är mindre känt. På universitet och
högskolor är studenthälsan näst
intill okänd. Här finns mycket att
arbeta med för att unga bättre ska
kunna få stöd och hjälp.

Målet med den svenska
ungdomspolitikerna är att ge alla
unga lika goda levnadsvillkor.

Grundskolan, gymnasiet,
universitet och högskolor ska vara
fredade platser från kränkningar,

sexuella trakasserier och
övergrepp.

Så ser verkligheten inte ut i dag.
Det är dags att på allvar förbättra
den psykosociala miljön för elever
och studenter. De ungas egna
kunskaper om sin vardag måste
bättre tas tillvara för att få till en
långsiktig förbättring. Unga vill ha
värderingsövningar i
undervisningen, en mer
närvarande elev- och studenthälsa
och inflytande över
handlingsplaner.

Det är djupt oroande att sexuella
trakasserier är en del av ungas
vardag, att de inte känner till sina

rättigheter och inte vågar säga ifrån av rädsla för att det ska bestraffas.

Utbildningsmiljöerna behöver bli platser där alla känner sig trygga och respekterade. Här finns mycket som kan förbättras.

Låt unga ta en självklar plats i det systematiska och förebyggande arbetsmiljöarbetet. Alla utbildningsmiljöer ska vara fria från sexuella trakasserier och övergrepp.

Fakta. Rapporten

Rapporten ”Det blir ju bara värre om jag berättar... Ungas

erfarenheter av sexuella trakasserier i utbildningsmiljö” från MUCF publiceras i dag torsdag.

Den baseras bland annat på:

MUCF:s nationella ungdomsenkät 2018: 5 000 slumpvis utvalda unga i åldern 15–25 år. 46 procent svarade och de har bedömts vara ett representativt urval.

Fokusgruppintervjuer våren 2020: 37 personer i åldern 14–30, inklusive 8 vuxna från elev- och studenthälsa.

Rapporten finns på www.mucf.se/fokus20.

Lena Nyberg, generaldirektör
Myndigheten för ungdoms- och
civilsamhällesfrågor (MUCF)

15-åring ville ”ta sitt straff” – fick pekfingret avskuret

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

En 27-åring ska ha fått tre tonåringar att tro att de hade gått med i ett mc-gäng. Tillsammans ska de i somras ha fört bort, spärrat in och utpressat en person på över 700 000 kronor. Allt slutade i ett internt bråk som gav en 15-åring men för livet.

– Jag kommer ihåg att jag hörde frasen: ge mig ett finger, säger han i polisförhör.

15-åringen gick, enligt åtalet, självmant till lägenheten i en mindre västsvensk stad där han visste att han skulle utsättas för våld. Han ville ta sitt straff, berättade han i senare förhör. Väl inne i lägenheten ska han ha blivit slagen, bränd i ansiktet med en cigarett och slagen med hammare på båda benen. När 27-åringen, som enligt förhören var en ledarfigur i gruppen, plockade fram en brödkniv och framförde sitt krav,

sträckte 15-åringen automatiskt fram högerhanden, står det att läsa i åtalet.

– Jag tänkte inte på att jag var högerhänt. Det var ett misstag, säger han senare i förhör med polisen.

Det tog en minut för gärningsmannen att skära av hans pekfinger, berättar han. Han blev också skuren i armen och en av de åtalade ska sedan ha hällt salt i såret.

– Själva planen var nog att jag skulle få ont. Jag tror inte att de exakt har planerat vad som skulle

hända, säger 15-åringen till polisen.

De hjälptes sedan åt att stoppa blödningen. 15-åringen duschade och övernattade hos 27-åringen. Det dröjde tre dagar innan han sökte vård.

Sjukhuset slog larm och när polisen började utreda händelsen stod det klart att gruppen kunde kopplas till en serie brott som hade skett under några veckor i augusti.

I åtalet som lämnades in till Skaraborgs tingsrätt förra veckan står fem personer åtalade – 27-

åringen, 15-åringen, en 26-åring och ytterligare två tonåringar.

Åtalspunkterna är människorov, grov utpressning, synnerligen grov misshandel och rån.

Några veckor innan han själv utsattes för våld ska 15-åringen tillsammans med de två äldre männen ha rövat bort, spärrat in och utpressat en man på sammanlagt 706 600 kronor.

Trion ska ha slagit och dödshotat mannen samt hotat att tända eld på hans lägenhet. De var enligt åtalet beväpnade med en kniv och en hammare. De ska också ha uppgett att de var knutna till en

grovt kriminell
motorcykelorganisation.
Offret ska på det sättet ha
förmått att ta ut kontanter från
flera bankomater och under
uppsikt av en av de åtalade besöka
sin bank för att överföra pengar
till den 27-årige utpekade
ledaren.

Det finns ytterligare en åtalspunkt
gällande rån i åtalet. Även detta
ska ha skett inom gruppen.

Enligt åklagaren Hampus Sabel
finns det inga faktiska kopplingar
till organiserad brottslighet. Bland
de beslagtagna föremålen fanns
en mc-väst men enligt

expertuttalanden i
förundersökningsprotokollet rör
det sig om en egentillverkad
kopia.

– Vår uppfattning är att en av de
tilltalade, den äldste, har fått de
yngre att tro att de är eller ska bli
medlemmar i ett mc-gäng och att
han på så sätt har dragit in dem i
detta, säger han.

Varför det uppstod konflikter
inom gruppen är också oklart.

– Vår bild är att femtonåringen
självmant gått till lägenheten och
att han då varit medveten om att
han ska straffas på något sätt,
dock inte hur. De uppgifter som

framkommit om varför han ska straffas är att han ska ha "snackat skit" om två andra personer i gänget, alternativt att han på något sätt har golat, säger Hampus Sabel.

Den 27-årige ledaren erkänner brott på alla åtalpunkter förutom rånet. I ett av förhören sa han att "vad som helst kan hända" om han blir pressad eller arg.

15-åringen som fick sitt finger avskuret berättade för polisen att det för honom handlade om att få vara en del av gruppen. Det var därför han gick till lägenheten

trots att han visste att någon form av bestraffning väntade.

Rättegången mot de fem åtalade inleds nästa vecka.

Marina Ferhatovic

marina.ferhatovic@dn.se

Utlämnade handlingar inte bakom trakasserier

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Polisstudenter på Malmö universitet som utsatts för trakasserier kopplade detta till en person som begärt ut listor med deras namn och personnummer.

Listorna begärdes dock ut som allmänna handlingar av en journalist på Expressen och inte av någon kriminell, rapporterar tidningen. Syftet var undersökande journalistik och det finns ingen koppling mellan trakasserierna och utlämnandet av handlingarna.

Polisanställdas personuppgifter är rutinmässigt sekretessbelagda av säkerhetsskäl. Men för studenter råder i grundläget offentlighet, skriver Sydsvenskan.

TT

471

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

telefonsamtal ringde en kvinna i Värmland till en man hon förbjudits att kontakta. Kvinnan, som är i 50-årsåldern, har nu häktats för överträdelse av kontaktförbud. Hon medger i förhör att hon ringt samtalen, men säger att hon inte visste att det var brottsligt, uppger åklagaren. TT

Vakt filmade påverkade i arresten – döms till böter

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

En manlig ordningsvakt i Göteborg döms till villkorlig dom och 60 dagsböter för olaga integritetsintrång för att tagit bilder på berusade eller drogpåverkade personer i arresten, skriver Göteborgs-Posten. Vakten lade ut bilder och

filmer på de omhändertagna på sin Facebooksida. Vissa låg utslagna på golvet, andra hade fått handfängsel. En kollega reagerade och gjorde en polisanmälan. Mannen har nekat till brotten, med hänvisning till att de fotograferade personerna gett honom tillstånd att lägga ut materialet. Men tingsrätten påpekar att personerna i arresten befunnit sig i en mycket utsatt situation, där de kunnat identifieras på bilderna. Den dömde har även fråntagits sitt förordnande som ordningsvakt.
TT

Försvunnen tioåring hittad åtta mil hemifrån

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

En pojke i tioårsåldern försvann under onsdagen på väg hem från skolan i småländska Gnosjö. Efter ett stort pådrag från både polis och allmänheten hittades pojken vid 21.30-tiden på kvällen. Han återfanns på en bensinstation i Huskvarna, drygt åtta mil från Gnosjö.

–Hur han har kommit dit vet vi inte, men det går ju bussar. Det viktiga är att han har hittats och nu är på väg hem i en polisbil, säger polisens presstalesperson Daniel Söderqvist.

Det var vid halv ett på onsdagen som tioåringen försvann, och han var försvunnen i runt åtta timmar. Det som till slut ledde till att pojken hittades var ett tips från allmänheten. Polisen misstänkte på onsdagskvällen inte att något brott har begåtts. Pojken måste efter omständigheterna bra.

TT

Svenskägt bolag lockar småsparare med bitcoinbluff

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Bitcoin Code är en av internets största bluffar som marknadsförs världen över med falska annonser med kända personer som påstås ha blivit rika. Nu kan Dagens Nyheter avslöja att ett svenskägt bolag i London i det dolda har drivit

egna versioner av Bitcoin Code och flera andra liknande varumärken för att driva in kunder till finansbolag på Cypern.

Största enskilda ägare till bolaget är den svenske techmiljardären Henrik Persson Ekdahls bolag Optimizer Invest.

Som Dagens Nyheter tidigare avslöjat säljer nätjätten Google sökord och annonser direkt kopplade till de omfattande bitcoinbedrägerier som lurar småsparare över hela världen. Det börjar med annonser på Facebook med kända och

framgångsrika personer som berättar hur de tjänat stora summor på en ny slags investering i bitcoin.

Men allt är en bluff.

I själva verket handlar det om finansbolag som erbjuder konsumenter riskfyllda valutaspekulationer i bitcoin. Inte sällan döljer sig ett regelrätt bedrägeri bakom, och de investerade pengarna stjäls från första stund.

En annan viktig del i bluffen är falska recensioner och betyg-sättning av de olika tjänsterna som bygger upp trovärdighet för

bitcoinsajterna och lockar in offren.

Dagens Nyheters granskning visar att flera sajter som driver trafik till bitcoinsajterna ägs av bolaget Investoo Group i London, som till cirka 60 procent ägs av svenska investerare – bland annat näringslivsprofilen och techmiljardären Henrik Persson Ekdahl via sitt Maltabaserade bolag Optimizer Invest. En annan stor svensk ägare är AGOF Investments som har en fond där bland annat Minecraft-miljardärerna Jakob Porsér och Carl Manneh investerat.

Investoo uppger att bolaget är störst i världen på att generera trafik till finansbolag.

För varje kund som gör en insättning får företaget provision. Investoo driver en stor mängd sajter med information och nyheter om investeringar, krypto- och valutahandel.

DN:s granskning visar att åtminstone 11 av de 19 sajter som Investoo redovisar på sin egen sajt gör reklam för och länkar användare till kraftigt ifrågasatta bitcoinsajter såsom Bitcoin Revolution, Bitcoin Code och Bitcoin Billionaire.

Dessa sajter påstås ha digitala robotar, ”trading robots”, som med avancerade algoritmer sägs kunna handla och sälja kryptovalutor automatiskt och på så vis skapa enorma vinster till användarna på kort tid.

På sajterna utlovas möjligheten att kunna tjäna tiotusentals kronor per dag – ett återkommande påstående är att ”de flesta tjänar sin första miljon inom hundra dagar”.

Dessa robotar är en nyckelkomponent i den växande industri av investeringsbedrägerier på

nätet som varje år omsätter mångmiljardbelopp globalt.

Som DN:s tidigare granskningar visat marknadsförs bitcoinsajterna med falska annonser utformade som tidningsartiklar – med kända personer som påstås ha blivit rika. På flera av Investoos sajter finns recensioner av Bitcoin Code, Bitcoin Revolution och liknande sajter, där de uppges vara trovärdiga och får 5 av 5 möjliga stjärnor.

Samtidigt har myndigheter i flera länder varnat för just dessa bitcoinsajter.

När DN granskar sajterna närmare visar det sig att det är Investoo som skapat egna versioner av de annars ökända bitcoinsajterna.

När vi som ett test registrerar oss hos Investoos versioner hamnar vi i slutändan hos finansbolag på Cypern som har tillstånd från myndigheterna för investeringsverksamhet och valutahandel.

Investoos vd David Merry säger till Dagens Nyheter att det finns en stor efterfrågan bland licensierade bolag att få del av de kunder som fått intresse för

investeringar via de vitt spridda bitcoinbluffarna. Därför producerar Investoo innehåll till sina sajter som kan fånga upp sådan söktrafik. Men – betonar David Merry – till skillnad från bedragarna skickar Investoo bara kunderna vidare till licensierade bolag.

– Vi arbetar aktivt för att se till att alla våra partner har relevanta licenser för att säkerställa att konsumenterna skyddas.

Dessutom, som en del av vår kontrollprocess för alla mäklare vi vill arbeta med, registrerar vi testkonton för att bekräfta och

validera den information mäklarna ger oss om sina metoder. Om vi under denna process märker att företagen agerar mot konsumenternas intresse – då gör vi inte affärer med dem, skriver David Merry i ett mejl till DN.

Efter att Dagens Nyheter skickat en mängd skriftliga frågor till Investoo försvann många av länkarna och sidorna förändrades. Falska påståenden om otroliga vinster försvann.

David Merry säger att det handlar om gammalt material som DN

uppmärksammat dem på och som de nu rensar bort.

– En del av vårt gamla innehåll genomgår nu en upprepning, säger han.

Trots att Investoo slussar kunder till licensierade finansbolag är även dessa extremt riskfyllda att satsa pengar i – oftast handlar det om kraftigt ifrågasatta så kallade CFD-investeringar. CFD:er är med några undantag förbjudna att marknadsföra mot privatpersoner i bland annat Sverige. Enligt bolagens egna uppgifter förlorar över 80 procent av alla privatpersoner pengar när de

handlar med bolaget – en skarp kontrast till löftena om enkla vinster på sidorna som slussade in oss dit.

Per Nordkvist, avdelningschef på uppförandetillsyn på Finansinspektionen, säger att grovt vilseledande marknadsföring med falska löften om miljonvinster kan vara skäl till att bli av med licensen.

Han säger att bolagen är skyldiga att följa relevanta lagar och regler som berör bolagets verksamhet i till exempel marknadsföringen.

– Man måste skilja på de rena bedrägerierna och de

komplicerade investeringarna. I det andra fallet när du kommer in i en produkt som finns – och som inte är ett bedrägeri – då ska de här regelverken kunna slå till.

– Det kan vara skäl för oss att inleda en undersökning om ett företag under vår tillsyn bryter mot lagar och regler, till exempel när det gäller marknadsföring, du får så klart inte begå brottslig verksamhet i en tillståndspliktig verksamhet, säger han.

Enligt EU-regelverket är det myndigheten i bolagets hemland som har ansvar för tillsynen – i det här fallet Cypern.

Per Nordkvist säger att Finansinspektionen har regelbunden kontakt med sin motsvarighet på Cypern och delar relevant information om bolag som missköter sig.

– Vi har haft löpande kontakt med Cypern sedan de här problemen började, säger Per Nordkvist.

Dagens Nyheter har sökt Optimizer Invest och Henrik Persson Ekdahl för att fråga hur de ser på det som framkommit i DN:s granskning och hur de ser på Investoos affärsetik.

Henrik Persson Ekdahl har inte återkommit med svar.

Optimizer Invests vd Petter Moldenius har avböjt intervju men skriver i ett mejl att de välkomnar granskningen av branschen och att de tar anklagelserna på största allvar.

– Investoo arbetar enbart med licensierade FX-aktörer som granskas av myndigheter i respektive jurisdiktion, skriver han.

Efter att DN sökt de inblandade har namnen Optimizer Invest och Henrik Persson Ekdahl tagits bort från Investoos sajt under rubriken ”om oss”.

Minecraft-miljardären Carl Manneh säger till DN att han inte känner till Investoo och dess verksamhet. Hans investering är i fonden AGOF Investments och vilka bolag den sedan investerat i har han ingen detaljkunskap om.

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

Rättegång inställd efter misstänkt samtal

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Attunda tingsrätt ställde på torsdagen in rättegången mot en 16-årig pojke och tre män som åtalats för inblandning i ett misslyckat beställningsmord. Orsaken var att en av de häktade hade fått samtal från

en misstänkt manipulerad telefon.

– Man befarade att en fritagning planerades, uppger en källa till DN.

Inför rättegången ringde en person till Kronobergshäktet i Stockholm och bad att få prata med en 27-årig man som åtalats för medhjälp till försök till mord. Enligt DN:s källor uppgav personen sig ringa från det advokatkontor som mannens offentlige försvarare arbetar på. Samtalet godkändes av Kriminalvårdens personal och den

häktade 27-åringen hämtades från sin cell.

– Därefter pågick samtalet i säkert 45 minuter, berättar en person med insyn i fallet.

Under tiden kom ett nytt samtal till 27-åringen – denna gång från mannens advokat. Förvirring uppstod bland personalen, som trodde att advokaten alltså redan stod i kontakt med klienten.

Personalen sa sig vara säkra på att den förste uppringarens nummer fanns på listan över godkända nummer. Advokaten försäkrade å sin sida att varken han eller någon

annan från hans byrå tidigare hade kontaktat 27-åringen.

– Det var då det uppstod misstanke om att någon lyckats lura Kriminalvården och kringgå restriktionerna, fortsätter DN:s källa.

Kronobergshäktets säkerhetsavdelning kallade till krismöte.

Men vem den mystiske uppringaren var kunde inte redas ut. En avvikelse från häktesrutinerna bidrog till osäkerheten, enligt DN:s källa.

– Enligt reglerna ska häktet alltid motringa det abonnemang som en

uppringare uppger, men så hade tyvärr inte skett i det här fallet.

När polisen fick reda på det inträffade beslutades att 27-åringen bara fick lämna häktet om han eskorterades av den regionala eller nationella insatsstyrkan.

Enligt den riskbedömning som gjordes kunde det inte uteslutas att någon eller några planerade att försöka frita 27-åringen på väg till Attunda tingsrätt i Sollentuna, där rättegången skulle hållas.

En bevakad transport planerades. Men under torsdagsmorgonen behövdes polisens resurser på annat håll. Följden blev att

rättegången ställdes in. DN har
sökt ledningen för
Kronobergshäktet.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Sjukskriven åtalas för 200 smuggelresor

FREDAG 4 DECEMBER 2020

**Tusentals liter öl, vin och sprit –
till slut greps 58-åringen från
Landskrona av tullen på bar
gärning.**

**Nu åtalas han och hans familj
för smugglingsresorna till
Tyskland.**

Det handlar om så kallad
myrtrafik, upprepade

smugglingsresor över gränserna med bil. Den skånske 58-åringen greps i början av hösten, och då framgick det att han under sin sjukskrivning ägnat sig åt storskalig smuggling, uppger Tullverket.

”I det här fallet har mannen också bytt bil flera gånger, allt för att gå under vår radar”, säger Oscar Lindvall, aktionsgruppledare vid Tullverket i ett pressutskick.

Den smugglade alkoholen motsvarar omräknat i starksprit nära 15 000 liter, och 58-åringen krävs på 614 000 kronor som han beräknas ha tjänat på sina

spritaffärer. Även mannens fru samt son åtalas för medhjälp till grov smuggling. Sex köpare av alkoholen ska också ställas inför rätta, uppger Tullverket.

TT

Man åtalas för falsklarm – fick en "fix idé"

FREDAG 4 DECEMBER 2020

En man i 50-årsåldern ringde och sade att han hade blivit skjuten och flera polispatruller ryckte ut. Men allt var lögn och mannen har nu åtalats för falsklarm, rapporterar Bohusläningen. "Det blev en fix idé bara", var hans förklaring.

TT

Man gripen för bombhot mot polischef

FREDAG 4 DECEMBER 2020

En man har anhallits som misstänkt för grova olaga hot mot polisen i Västsverige. Hoten framfördes under helgen och riktades både mot en polischef och mot två polishus. De bedömdes som skarpa och allvarliga.

I bägge fallen ska hoten ha handlat om sprängladdningar, skriver GT.

– Han är misstänkt för två stycken grova olaga hot mot polismyndigheten, säger åklagare Anna Johansson till GT.

Polisen har höjd beredskap efter hoten.**TT**

Rekordmånga anmälningar av mäklare i höst

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Fastighetsmäklarinspektionen fick under oktober och november in totalt 383 anmälningar mot mäklare. Aldrig förr har en tvåmånadersperiod resulterat i så många anmälningar och de

flesta av dem handlar om lockpriser.

– Ser man att budgivningen drar iväg så blir man irriterad och skickar i väg en anmälan, säger Anders Astonsson, kommunikationsansvarig på Fastighetsmäklarinspektionen, FMI.

En mäklare i Göteborgstrakten varnades i år för att ha sålt en gammal cykelverkstad utan tillstånd – som om det var ett vanligt hus.

När köparen kontaktade kommunen för att få

fastighetsritningar på huset fick denne veta att hela huset var ett svartbygge.

”Handläggaren uppgav även att om huset brinner ner får det inte byggas upp igen”, står det i anmälan från köparen.

Och anmälaren i Göteborg är långt ifrån ensam om att uttrycka sitt missnöje.

Hösten har bjudit på ovanligt många anmälningar till FMI. Under oktober kom det in 199 anmälningar och november var inte långt efter med 184 stycken. Det kan

jämföras med 72 respektive 49 anmälningar under samma månader förra året. Faktum är att det aldrig har kommit in så många anmälningar på två månader sedan 1995, då myndigheten FMI bildades.

Att anmälningarna ökat så drastiskt kan kopplas till coronapandemin och den osäkra marknad den har skapat. Pandemin har gjort mäklare osäkra på hur prisutvecklingen skulle komma att bli på bostadsrätter, villor och

fritidshus, menar Anders Astonsson, kommunikationsansvarig på FMI.

– Det vanligaste orsaken för anmälan är lockpriset, och det såg vi redan i början av året. Mäklare hade svårt att sätta rätt pris. Men så fortsatte priserna att gå upp trots att kanske inte många trodde det. Så då reagerade spekulanterna på det, säger han.

Med lockpris menas att mäklaren använder en felaktig prissättning för att

öka intresset för en bostad. Mäklaren sätter medvetet ett pris som är lägre än bostadens värde eller det pris som säljaren är beredd att sälja för – något som inte är tillåtet i Sverige.

Av de 199 anmälningar som kom in under oktober i år handlade 125 om just lockpriser. En anledning till det ökade antalet kan ha att göra med en mer medveten konsumentkrets, tror Anders Astonsson.

– Fler och fler konsumenter blir medvetna om lockpriser.

Och ser man att budgivningen drar i väg så blir man irriterad och skickar i väg en anmälan, säger han.

Endast ett fåtal anmälningar leder dock till en påföljd för den anmälde mäklaren. I oktober fick totalt sju mäklare en varning och två mäklare en erinran av FMI:s disciplinnämnd för att ha brustit i sin mäklarutövning tidigare under året.

– Det är så klart bra att vi får in väl underbyggda anmälningar. Då ökar våra

**möjligheter att utreda om en mäklare har gjort rätt eller fel. I de fall en mäklare får en påföljd så lär denne sig oftast av sina misstag. Men i de fall där felaktigheterna fortsätter kan mäklaren i slutändan bli av med sin registrering, säger Anders Astonsson.
Helena Jönsson**

Advokatåren skakas av uppgifter om oetiska metoder

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Hård konkurrens inom advokatbranschen anses ha lett till risktagande och tånjande på gränserna. Just nu granskas flera offentliga försvarare för

misstänkta brott mot yrkesetiken.

– Det som kommit fram riskerar att skada förtroendet för hela kåren, säger

Advokatsamfundets generalsekreterare Mia Edwall Insulander och utlovar en förstärkt etiksatsning.

På fredagen sammanträdde Mia Edwall Insulander och Sveriges advokatsamfunds styrelse i samfundets pampiga tegelvilla i Diplomatstaden i Stockholm. Ett av de ärenden som togs upp gällde en kvinnlig brottmålsadvokat i Stockholm

som varit ledamot av samfundet sedan 2019.

– Styrelsen ser allvarligt på de anklagelser som riktats mot advokaten och har därför beslutat att ett disciplinärende ska tas upp mot henne så snabbt som det går, sa generalsekreterare Mia Edwall Insulander efter mötet.

Som DN tidigare berättat stängde Svea hovrätt nyligen av kvinnan från hennes uppdrag som offentlig försvarare åt en häktad gängmedlem. Grunden för detta var uppgifter om att hon hade tagit med sig brev till klienten utan åklagarnas godkännande.

Advokaten ska ha medgett de faktiska omständigheterna, men menar att brevets innehåll varit harmlöst.

Advokatsamfundet har också gått till botten med DN:s uppgifter om att den aktuella advokaten i fjol hade kontakt med en annan häktad man, vilken felaktigt gav sken av att advokaten var hans flickvän. Vid två tillfällen befarade Kriminalvården att kvinnan försökt arrangera otillåtna telefonsamtal till den häktade, något som ledde till att telefontillståndet återkallades.

– Jag har yttrat mig till advokatsamfundet och har ingen ytterligare kommentar att lämna, säger advokaten till DN.

Fallet är ett av flera liknande just nu. Det disciplinnämnden ska utreda är advokaten ifråga kan ha brutit mot det som heter ”god advokatsed”.

– Vår yrkesutövning är reglerad i lag och ger oss väldigt stora privilegier. Därför är det otroligt angeläget att vi utreder alla misstänkta etikbrott på ett nogsamt sätt, säger Mia Edwall Insulander.

Lagen hon hänvisar till är rättegångsbalken. Denna likställer på flera sätt Sveriges advokatsamfund med en myndighet, framför allt i fråga om vem som får antas som medlem och hur tillsynen av advokaterna ska ske. Justitiekanslern har i sin tur statens uppdrag att granska tillsynen, men bara Högsta domstolen kan upphäva samfundets beslut.

Rättegångsbalken skyddar också advokaternas rätt att föra hemliga samtal med brottsmisstänkta, vilket kallas "enrumsprivilegiet". Skyddet gäller även när

brottsmisstänkta häktats med restriktioner och därmed är förbjudna all kontakt med omvärlden. Och det är just det här som gör otillåten förmedling av uppgifter in eller ut ur ett häkte så allvarligt, menar flera tunga advokatröster.

– Den misstänkta ska kunna lita på att inget av det som sägs till advokaten kommer ut, det är jätteviktigt. Men det förutsätter också att advokaten sköter sig. Jag är av uppfattningen att om man bryter mot enrumsprivilegiet ska man ut ur samfundet, säger Bengt Ivarsson i Linköping,

styrelseordförande för Sveriges advokatsamfund fram till 2017. Advokatetiken hamnade direkt i Mia Edwall Insulanders knä, då hon förra hösten efterträdde mångåriga generalsekreteraren Anne Ramberg. En uppmärksammas reklamfilm med två brottmålsadvokater som, med drinkglas i händerna, gav ”smarta” råd till kriminella utlöste en debatt om vad statligt avlönade försvarare får och inte får göra för att värva klienter. Ungefär samtidigt framkom att sju försvarare hade agerat statister då en brottsdömd rappare spelade in

en video i en rättssal i Södertörns tingsrätt.

Mia Edwall Insulander undvek att ta ställning i sak – men presenterade vägledande råd om att en advokat inte ska använda sociala medier på ett sätt som skadar förtroendet för kåren.

”Vi kommer att arbeta vidare med alla de frågor som är angelägna för att förtroendet för advokatkåren upprätthålls”, lovade hon när hon undertecknade samfundets årsberättelse för 2019.

Mia Edwall Insulander visste inte hur rätt hon skulle få. Under det

här året har advokat kåren utsatts för återkommande kritik, särskilt från åklagarhåll, och under de senaste månaderna har samfundet tvingats hantera en rad uppgifter om allvarliga etikbrott.

I augusti prövade disciplinnämnden anklagelser från Åklagarmyndigheten mot Edip Samuelsson i Göteborg, advokat sedan tidigt 2000-tal. Anklagelserna gällde att Samuelsson i tre olika fall skulle ha förmedlat sekretessbelagda uppgifter från häktade klienter, detta bland annat för att ge alibi åt

en gängledare som åtalats för mordförsök.

I oktober anmälde Åklagarmyndigheten den kvinnliga advokat som nämnts ovan till Justitiekanslern. JK misstänkte ursprungligen brott mot tystnadsplikten, men valde i brist på bevis att överlämna fallet till Advokatsamfundets disciplinnämnd.

I november inledde Advokatsamfundet granskningsärenden mot två manliga advokater i Stockholm – här kallade A och B – efter uppgifter i DN respektive

Aftonbladet. I advokat A:s fall hade DN avslöjat att mobildata som dekrypterats av fransk polis bland annat visade att hemliga förhörsuppgifter ur utredningar om mord och grova narkotikabrott förmedlats till en gängledare på fri fot, något som nu utreds av polisen som misstänkt brott mot yppandeförbudet. Aftonbladet hade i sin tur berättat att en anställd vid Kriminalvårdens häkte i Huddinge övertalat åtta häktade att byta ut sina offentliga försvarare mot advokat A och hans chef advokat B.

Mia Edwall Insulander har nu vänt sig till advokaterna A och B och begärt skriftliga bemötanden. – Det är ju väldigt bra att massmedia skrivit om detta, på så sätt har vi fått kännedom om saker som annars kanske inte skulle ha kommit upp till ytan. Om uppgifterna stämmer är det mycket allvarligt och riskerar att skada förtroendet för hela kåren. Edip Samuelssons fall är det enda av de ovanstående som hittills lett till ett avgörande. Disciplinnämnden ansåg att Samuelsson hade begått ett ”allvarligt brott mot god

advokatsed”, fällde honom på två av tre punkter och utdelade högsta möjliga straffavgift: 50 000 kronor. Justitiekanslern är ändå inte nöjd utan kräver nu att Edip Samuelsson fräntas sin advokattitel.

”En advokat som uppsåtligen gör orätt eller annars förfar oredligt ska uteslutas ur advokatsamfundet”, skriver JK i ett överklagande till Högsta domstolen, som alltså har den yttersta makten över Sveriges advokater. Edip Samuelsson, som nekar till att ha begått några fel,

har fram till den 15 december på sig att svara.

– Tack för att du ringde, men jag har faktiskt ingenting att säga, förklarar han när DN når honom på hans mobil.

Advokat A har inte heller velat ge några kommentarer. Hans kollega och chef, advokat B, tar sig däremot tid att svara på frågor.

Uppgifterna om att en anställd på häktet i Huddinge alltså ska ha förmått åtta häktade att byta ut sina försvarare mot honom och advokat A ser han inget konstigt i.

– Skulle ni granska Kronobergshäktet och

Sollentunahäktet och något häkte till i Stockholmsområdet, där jag är verksam, så kommer ni att få samma resultat med antalet begärda byten under ett års tid. Så enkelt är det, säger advokat B och menar att det är vanligt att missnöjda brottsmisstänkta får hjälp av Kriminalvården att byta försvarare.

Kan du förstå att den anställdes agerande kan se konstigt ut?

– Nej, han har bara rekommenderat mig eller någon på min byrå.

Enligt Kriminalvårdens internutredning fanns det

misstankar om att han kunde ha fått pengar. Fick han betalt av er byrå?

– Nej, det stämmer inte. Det är bara spekulationer.

Känner du den anställda?

– Alltså, jag vill inte kommentera någonting om någonting. För jag ska ju bemöta det där till advokatsamfundet, jag har fått handlingarna från dem i dag. Men kan du ringa mig om en timme, är du snäll? Jag sitter i ett annat samtal.

Enligt uppgifter som DN tagit del av har advokat B och häktesvakten varit vänner på

sociala medier. Detta är dock en uppgift som kvarstår okommenterad. Trots flera samtal och sms har advokat B inte gått att nå för en ny intervju.

Uppmärksamheten kring de aktuella fallen och andra har lett till en intensiv diskussion om etiska frågor inom advokatkåren. Många uttrycker oro över att kårens anseende är i fara.

– Det är beklämmande och drabbar alla att vissa advokater, framför allt yngre, inte verkar förstå vidden av de etiska regler som vi äldre ansträngt oss att

hålla så hårt på, säger Åke Broné, som fick sin advokattitel 1979.

Anna Björklund, advokat sedan tjugo år, berättar att hon numera drar sig för att prata om sitt yrke.

– Jag har börjat säga att jag arbetar med människor i stället för att berätta att jag är advokat. Hon och flera andra tror att ändrade regler kan ha bidragit till sämre yrkeskunnande och större etisk osäkerhet. Ett exempel är att advokatsamfundet numera bara kräver tre års arbetserfarenhet jämfört med tidigare fem.

Ändringen skedde 2011 efter beslut av regeringen med mål att

skapa en mer ”dynamisk, kunskapsbred och kompetent advokatkår”.

– Ändringen ser jag som en otrolig miss. Det tar lång tid att bli en seriös och bra advokat, det hinner man inte under tre år som biträdande jurist. En följd är också att det kommit ut väldigt mycket advokater på kort tid, det har skett ett slags boom, säger Anna Björklund.

Antalet svenska advokater är mycket riktigt rekordhög: 6 270. På tjugo år innebär det en ökning av kåren med drygt 75 procent. Samtidigt har statens kostnader

för offentliga försvarare och andra ombud vuxit med mer än det dubbla.

– Det har blivit en överetablering och jag tycker att man kan fundera över om samfundet borde införa ett slags stegvist inträde. Kanske ska du ha behövt jobba några år som advokat innan du är behörig att ta mer kvalificerade mål. Som det är nu finns det en enorm hunger hos yngre kollegor efter att få de stora målen från start. Det kan göra att vissa riskerar att ta genvägar, säger Ola Tingvall, tidigare åklagare och sedan 2019 advokat.

Bengt Ivarsson, tidigare styrelseordförande i samfundet, ger en liknande bild:

– Konkurrensen om de mest lukrativa uppdragen har blivit större i framför allt Stockholm. Och ett sätt att tjäna pengar är att få återkommande uppdrag för en gruppering, vars medlemmar kanske också är mer benägna att ställa krav.

Det sistnämnda fenomenet har fått en del kriminella att inse sitt goda förhandlingsläge, menar några av DN:s källor.

– Det förekommer att yrkeskriminella kräver att få

någonting tillbaka om de ska be domstolen att förordna en viss försvarare. Det kan handla om tjänster utanför det tillåtna och även reda pengar, hävdar en advokat som inte vill bli citerad med namn.

– Har man som advokat ställt upp en gång inser vem som helst hur svårt det är att säga nej nästa gång.

Advokatsamfundets generalsekreterare Mia Edwall Insulander håller med om att konkurrensen ökat, men avfärdar att samfundet skulle ha tagit in för många ledamöter. Enligt henne

finns det trots allt tillräckligt med uppdrag åt alla. Några motprestationer till klienterna – så kallade ”kickbacks” – säger hon sig heller inte ha hört talas om.
– Inte i Sverige i alla fall, däremot i utlandet.

Mia Edwall Insulanders plan är nu att ytterligare förstärka Advokatsamfundets yrkesetiska arbete. Nästa år sjösätts en ny kurs i etik kopplat till häktesrestriktioner och medlemstidningen Advokaten kommer att införa en särskild avdelning för etiska råd.

– Etiken är viktigare än någonsin och jag tänker visa att vi jobbar så hårt vi bara kan.

Flera advokater som DN pratat med välkomnar en mer öppen etikdiskussion. Vissa tycker att samfundet hittills intagit en alltför försiktig linje. En av dessa är advokat Lars Hurtig i Stockholm, brottmålsadvokat sedan 1999.

– De gånger jag ringt samfundet och bett om råd har svaret alltid blivit att jag ska avstå från att göra vissa saker, vilket jag tolkat som att man vill se ett säkerhetsavstånd till det otillåtna. Men lojalitetsplikten mot klienten

betyder, enligt mig, att jag ibland måste tangera gränsen för att göra ett bra jobb. Och det är inte så lätt alla gånger.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Fakta. Statliga ersättningar till advokatkåren* ökar

2019: 2,9 miljoner kronor
2018: 2,7 miljoner kronor
2017: 2,5 miljoner kronor
2016: 2,4 miljoner kronor
2015: 2,2 miljoner kronor

2014: 2,2 miljoner kronor

2013: 2,1 miljoner kronor

2012: 2,0 miljoner kronor

2011: 1,8 miljoner kronor

2010: 1,7 miljoner kronor

*Offentliga försvarare,
målsägandebiträden och
rättshjälpsbiträden.

Mia Edwall Insulander.

Ålder: 47

Bor: Östermalm, Stockholm

Bakgrund: Juristexamen 2001.

Advokat 2007.

Specialisering: Familjerätt.

Fritidsintresse: Musik och sång.

Fakta. Advokatycket regleras i lag

På 1940-talet infördes ett särskilt kapitel i rättegångsbalken gällande advokater.

Den som vill bli ledamot av Sveriges advokatsamfund måste ha tagit juridikexamen, ha jobbat som jurist i tre år, klara ett kunskapsprov och vara känd för sin "redbarhet". Advokater är skyldiga att utföra sina uppdrag "redbart och nitiskt" och "iaktta god advokatsed".

Samfundets styrelse respektive disciplinnämnd ska se till att ledamöterna uppfyller sina skyldigheter.

Den som bryter mot god advokatsed kan bestraffas med erinran, varning, straffavgift eller uteslutning. Beslut i samfundets disciplinnämnd kan överklagas till Högsta domstolen.

DN:s granskning spreds över världen

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Dagens Nyheters initiativ till en internationell granskning av de falska annonser som utnyttjar kändisar blev ett avslöjande som publicerades över hela världen. Tidningar som The Guardian, La Stampa, Le

Monde, Helsingin Sanomat och sajten BuzzFeed har alla gjort stora nyheter av granskningen.

Det var i våras som Dagens Nyheter fick ett anonymt tips om bolaget som ligger bakom de annonser som påstår att kända personer blivit rika på bitcoin. DN fick också tillgång till en av bolagets databaser med tiotusentals falska annonser. Tipset kom som en reaktion på DN:s avslöjande av den bedrägerifabrik i Kiev Ukraina som lurat bland annat svenska småsparare på stora belopp.

Dagens Nyheter tog då initiativ till ett internationellt samarbete med Organized Crime and Corruption Reporting Project, OCCRP.

Tidningar från hela världen anslöt sig till projektet.

Grunden till arbetet blev den läckta databasen med annonser men snart kom granskningen också att fokusera på hur nätjättar som Google säljer annonser och sökord till bedragarna.

Franska dagstidningen Le Monde hittade också exempel på hur stora databaser med potentiella offer för bedrägerierna köps och säljs. I en lista som reporter fick

som varuprov fanns tusentals namn – däribland flera svenskar. Brittiska The Guardian fokuserar sin artikel på hur brittiska kändisar som sångerskan Adele och fotbollsspelaren Marcus Rashford utnyttjas i falska kändisannonser som skickas ut via mejl. Något som avslöjats i det omfattande experiment med testregistreringar hos bedragarna som DN genomfört.

I Ungern kunde reporterna från den ideella journalistorganisationen Direkt36 visa hur såväl borgmästaren i Budapest som premiärministern Viktor

Orbán utnyttjades i bluffen.

Ungersk polis har sedan en tid tillbaka en samlad utredning mot bedrägerierna som de kallar 250 euro-bluffen.

I USA fokuserade BuzzFeed News på bolaget bakom annonserna, Ads Inc, från San Diego. Ads Inc hade tidigare granskats av dem för deras sätt att manipulera Facebooks annonsregler.

Helsingin Sanomat i Finland har berättat om hur nätverket av bedrägerier fungerar från början till slut och hur de via en bluffsjt kommer i kontakt med en svensk telefonförsäljare som från Cypern

försöker få människor att satsa pengar.

I Italien granskade journalisterna från nätverket IRPI Media ägarstrukturen bakom ett av bolagen och hur italienska kändisar utnyttjas. Granskningen publicerades också i anrika dagstidningen La Stampa.

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

Polischefen om dåden: "Faran för tredje man ökar väldigt mycket"

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Antalet sprängdåd i Sverige ökar och risken för att utomstående skadas är vid varje tillfälle närvarande. DN har träffat Ingrid, som var på plats när en läkarmottagning

i Göteborg utsattes för ett sprängdåd där en kvinna i 85-årsåldern skadades allvarligt. – De bara tänder på och sticker. Det visar hur hänsynslösa de är, säger polisen Peter Kron. Värken i nacke och rygg har gett med sig, men oron och de fasansfulla minnena lever kvar. Det var en helt vanlig dag på Hagakliniken i centrala Göteborg, så vanlig som en dag kan bli på en läkarmottagning mitt under en pandemi. Så kom smällen. Plötsligt och utan förvarning. Sedan tryckvågen, röken, brandlarmet och paniken.

– Det var kaos. Några började gråta. Jag försökte hjälpa en dam som gick med kryckor. Det var så mycket rök att det var svårt att se, och jag var hela tiden rädd för att det skulle börja brinna, berättar Ingrid, som befann sig på Hagakliniken den 11 november när en kraftig sprängladdning detonerade.

Någon hade placerat ett explosivt föremål inne på en liten toalett som Ingrid besökt flera gånger tidigare. Vid detonationen skadades två personer. En kvinna i 85-årsåldern fick allvarliga skador och fördes till sjukhus.

Ingrid tycker att det är fruktansvärt att helt oskyldiga människor kan råka ut för något sådant när de gör ett besök på en läkarmottagning. Hon känner extra starkt för den äldre kvinnan.

– Jag blir så arg när jag tänker på det. Ingen förtjänar det här, men allra minst den här kvinnan, säger hon.

För två år sedan började Polismyndigheten föra statistik över antalet sprängdåd i Sverige. Då noterades 90 stycken i hela riket, varav 11 i polisregion Väst som Göteborg tillhör. Den siffran har stigit. Till och med den 15

november i år har totalt 101 sprängningar registrerats. Region Väst står för 17 av dem medan Stockholm står för 30 och polisregion Syd för 38.

– En del av den kriminella miljön har tagit till sig det här med att spränga och det har kanske att göra med att man upplever att det är mindre risker med det än med att skjuta. När man ska skjuta någon måste man vara nära den man skjuter på, men när man spränger i stället så hinner man avlägsna sig och då minskar också risken för att vittnen ser en, säger

Erik Nord, polis- chef i Storgöteborg.

Sprängningarna är ofta en form av varning eller hot och sker enligt polisen nästan uteslutande i en miljö befolkad av yrkeskriminella och gängmedlemmar. Erik Nord framhåller dock risken för att den här typen av brott drabbar vad han kallar tredje man, alltså vanliga medborgare som inte har någonting med brottslighet att skaffa.

– Det gärningsmannen tjänar på att inte vara närvarande kommer tillbaka i form av att faran för tredje man ökar väldigt mycket.

Man har ingen möjlighet att avbryta om en skolklass skulle komma förbi.

I en ännu ej publicerad studie genomförd av Polismyndigheten undersöks hur många utomstående som drabbas av sprängningar och skjutvapenvåld i Sverige. Under åren 2011–2020 dödades tre utomstående personer och 12 skadades i sprängdåd.

Kriminologen Joakim Sturup skrev om studien på DN Debatt och konstaterade där att gärningsmännen ofta saknar kontroll över situationen, vilket

medför en ökad risk för allmänheten.

– Om du inte skjuter mot en springande person eller ett fordon i rörelse så skjuter du bara i en riktning och gärningsmannen är på plats när han skjuter. Men vid sprängningarna går sprängverkan i 360 grader från sprängplatsen, den går dessutom uppåt och neråt. Om du placerar ut den i ett flerfamiljhus så finns en risk för folk runtomkring, men också på våningen över och våningen under, säger han till DN.

Många av de sprängningar som sker i Region Väst utreds av

sektionen för grova brott i Storgöteborg som leds av polisen Peter Kron. Han lyfter fram den sprängning som skedde på en parkeringsplats i Landvetter i november förra året som ett exempel på en händelse som kunde ha krävt en utomstående människas liv.

– Det stod en kvinna där med sin bil, hon hade backat ut och stod diagonalt bakom bilen där det small. Tryckvågen gick ut genom sidorna och bak och fram på bilen så hon träffades bara av delar av den. Hade hon stått rakt bakom bilen så hade hon nog inte

överlevt. Det kunde ha slutat riktigt illa, säger han.

Enligt polisens tekniker hade runt fem kilo dynamit placerats under det tilltänkta offrets bil och fordonet kastades högt upp i luften vid detonationen. Samtidigt slungades delar av det som dödliga projektiler åt flera håll.

– De har ingen koll, de bara tänder på och sticker. Det visar hur hänsynslösa de är, säger Peter Kron.

Sprängdådet på Hagakliniken misstänks vara riktat mot läkarmottagningens ägarfamilj

och är inte det enda som familjen har utsatts för.

I augusti exploderade en handgranat i anslutning till en villa i Krokslätt i Göteborg som tillhör en av familjemedlemmarna. I oktober inträffade en explosion utanför entrén till läkarmottagningen. En teori är att attackerna är kopplade till en tvist, där en anhörig till läkarmottagningens ägare är inblandad.

Domstolshandlingar visar hur den anhörige har krävts på 400 000 kronor av en barndomsvän, som även varit på besök på kliniken för

att få betalt. I augusti ansåg Göteborgs tingsrätt i en dom att det inte fanns bevis för att skulden alls existerar.

Förundersökningen kring sprängdådet på Hagakliniken leds av åklagaren Mats Ihlbom. Han säger till DN att det inte har gjorts några gripanden, men att utredningen går framåt.

– Vi har personer som är intressanta för utredningen. Mer än så kan jag inte kommentera. Det har inte gjorts några misstankeförhör.

Händelsen på kliniken har påverkat Ingrid starkt. Hon

förklarar att hon just nu inte mår särskilt bra. Hon går med på att berätta om sina upplevelser om hon får vara anonym och DN har därför gett henne ett annat namn i den här artikeln.

– Jag antar att man reagerar olika på något sådant här. Vissa av oss tycker det är jobbigt bara att gå ut på gatan just nu. Man känner sig rädd och maktlös, säger hon.

Jens Littorin

jens.littorin@dn.se

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Bakgrund. Tre utomstående döda sedan 2015

- 2015 dödades en fyraårig flicka när en bilbomb detonerade i Torslanda på Hisingen i Göteborg. Hon hade varit på en fisketur med sin pappa. Polisens teori är att bombdådet var riktat mot en person med en framträdande roll i ett av de kriminella gängen i Biskopsgården och fyrråringen var en av fyra personer som avled i attentatet.

- 2016 blev en åttaårig pojke offer då en handgranat kastades in i en lägenhet i Biskopsgården.

Tillsammans med sin mamma och sina syskon var han på besök från

Storbritannien för att hälsa på släktingar i Sverige.

- 2018 dödades en 63-årig man i Vårby gård i Stockholm när han plockade upp en handgranat som han hittade på marken i bostadsområdet.

Du ska inte mobba min flicka, jag ska skjuta dig i huvudet.

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Enligt personal som blev vittne till händelsen ska en mamma som fått höra av sin dotter att hon blivit retad av en klasskamrat åkt till skolan och uttalade dödshot

mot en sjuåring när klassen satt
och påskpysslade. Nu döms
mamman för olaga hot, -
rapporterar Skånska Dagbladet.
TT

Ambulans krockade med lastbil

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Tre personer har förts till sjukhus
efter en krock mellan en ambulans
och en lastbil på Österleden
utanför Helsingborg på
förmiddagen.

Ambulansen var under utryckning
och hade inga patienter lastade,
enligt polisen.

TT

Morddömd släpps i väntan på dom

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

I tingsrätten dömdes mannen, som är i 75-årsåldern, till åtta års fängelse för mord på sin hustru. Men efter det att förhandlingarna i Hovrätten för Västra Sverige avslutades valde domstolen att släppa mannen ur häktet i väntan på dom.

Det var under midsommarhelgen som mannens hustru hittades död. Han har hela tiden förnekat brott.

TT

Tingsrätten: Tidigare jurist skyldig

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

En kvinnlig tidigare jurist är skyldig till försök till anstiftan till mord, stämpling till mord och förberedelse till mord mot advokaten Henrik Olsson Lilja, enligt tingsrätten.

Nu skickas kvinnan på rättspsykiatrisk undersökning i väntan på dom, uppger

Expressen. Advokaten Henrik Olsson Lilja utsattes i september förra året för ett mordförsök vid sitt hem på Kungsholmen i Stockholm. I april dömdes en 54-årig man till tolv års fängelse.

DN

Tre anhållna för kidnappning

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Tre män, mellan 30 och 40 år gamla, har anhållits misstänkta för att ha kidnappat och misshandlat man i 35-årsåldern i flera dygn i Karlstad, rapporterar NWT. Utöver olaga frihetsberövande har männen anhållits för grovt olaga tvång och övergrepp i rättssak.

Både de anhållna och brottsoffret är sedan tidigare kända av polisen.

TT

Sålde mistlar – ^{TT} misstänks för brott

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

En man i 40-årsåldern greps under fredagen i Framnäs i Västerås kommun, misstänkt för miljöbrott.

Mannen sålde mistlar utanför en butik, något som är förbjudet utan tillstånd eftersom mistlar är fridlysta, skriver vlt.se. Han är nu misstänkt för artskyddsbrott.

Två unga svårt skadade i mordförsök

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Två män i 20- och 25-årsåldern har förts till sjukhus med svåra skador efter ett grövre våldsbrott i Mjölby under natten till lördagen. En misstänkt gärningsman, en man i 35-årsåldern, kunde gripas på platsen. Polisen misstänker att det har varit en fest på platsen.

TT

Svenskar får betalt för att ljuga om sina investeringar

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Flera svenskar framträder i filmer där de vittnar om hur investeringen via en bitcoinsajt har gjort dem rika. Men inget de säger är sant. De har rekryterats via frilanssajter och

får betalt för att läsa upp ett manus.

– Jag kommer att vara miljonär i euro inom 30 dagar, säger en man in i kameran. Videon är publicerad på webbplatsen för Bitcoin Code, som DN har kunnat visa är ett verktyg för bedrägerier. Många kommer till Bitcoin Code via förfalskade annonser och artiklar på nätet, där kändisar som Fredrik Skalvan, Zlatan Ibrahimovic och Filip Hammar sägs avslöja sina investeringsknep. Allt är påhittat – med stulna bilder och uppdiktade citat.

Men den som klickar sig vidare till webbplatsen för Bitcoin Code möts av svenskar som verkligen berättar att investeringen har varit lyckad. De framträder i en film som, till skillnad från kändisannonserna, inte är någon förfalskning. Däremot stämmer ingenting av det de säger. Alla berättar de om hisnande vinster mot små investeringar. De har blivit förmögna på kort tid utan att ta någon större risk. En av dem säger att han har kunnat sluta arbeta, att han har betalat av sina lån och finansierat sina barns utbildning.

Filmens syfte är tydligt: Att övertyga besökaren om att tjänsten fungerar som utlovat och att man tryggt kan lägga in sina pengar.

Men personerna i filmen har inte investerat några pengar utan ställer upp med röst och bild mot betalning. DN har lyckats identifiera och kontakta en av dem, som bekräftar att det som sägs är påhittat mot betalning. Personen har också i detalj beskrivit hur rekryteringen gick till.

Allt börjar på en sajt som förmedlar frilanstjänster, så som

grafisk formgivning eller programmering. Uppdraget beskrivs som enkelt skådespeleri, allt som krävs är tillräckliga språkkunskaper. Den som accepterar uppdraget får filma sig själv när hen läser upp budskapet om investeringens förträfflighet. Filmklippet ska sedan skickas till uppdragsgivaren. Betalning sker via nätet och hela processen kan slutföras utan att några människor behöver mötas ansikte mot ansikte. Annonsen såg ut att vara publicerad av ett mindre israeliskt bolag, med otydliga

kontaktuppgifter. I dag är företagets webbplats borttagen. Personen som DN har identifierat säger att hen gjorde inspelningen för mer än två år sedan. Vad hen tänkte då om filmens syfte minns hen inte, säger personen och beskriver det som ett enkelt skådespelarjobb.

– Jag är skådespelare. Jag fick ett jobb via en frilanssajt, säger hen och fortsätter:

– Det är olyckligt att videon har använts i syfte att lura människor, men detta är inget som jag har någon kontroll över.

Betalningen för sådana uppdrag är i regel liten. Vid annonser för liknande tjänster som ligger ute i dag erbjuder frilansare sig att göra jobbet för så lite som några hundra svenska kronor.

Bitcoin Code, och andra liknande sajter, utlovar ett sofistikerat investeringsverktyg som ska ge snabb tillväxt på satsade pengar. I själva verket är webbplatsen bara ett sätt för bedragarna att samla på sig kontaktuppgifter. När DN:s reporter testade att registrera sig började säljare från andra företag snabbt höra av sig till det telefonnummer som användes.

De svenska filmerna är bara en del i marknadsföringen. Närmast identiska filmklipp på tyska, spanska och italienska sprider samma budskap, även de med vittnesmål från personer som ställer upp framför kameran.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Bakgrund. DN:s granskning

Dagens Nyheter har i flera artiklar granskat hur falska annonser med kändisar som lurar småsparare att investera i kryptovalutan bitcoin har blivit en global miljardindustri.

Ett av de varumärken som marknadsförs allra hårdast mot svenskar är "Bitcoin Code". Det påstås vara en robot som automatiskt köper och säljer bitcoin och andra kryptovalutor – men allt är en bluff. Användarna slussas i stället vidare till finansbolag som erbjuder riskfyllda spekulationer i kryptovalutor.

I vissa fall är handelsplattformarna under tillsyn från myndigheter – exempelvis på Cypern. I andra fall är de helt oreglerade och registrerade i ökända skatteparadis. Många av dem är

rena bedrägerier som stjälar användarnas pengar från första stund. Resultatet är nästan alltid detsamma: användarna förlorar varenda satsad krona.

Jätteindustrin lever på att köpa svenskarnas skulder

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Svenskarnas obetalda konsumtionslån ökar kraftigt. Samtidigt finns företag som tjänar mångmiljonbelopp på att köpa upp obetalda lån. En verksamhet som kan ses som problematisk, enligt Kronofogden.

DN har kartlagt några av jättarna som tjänar mest på våra skulder.

– De som köper skulderna kan i princip i all oändlighet försöka driva in pengarna, säger Johan Krantz på Kronofogden.

Svenskarnas konsumtionslån fortsätter att öka, visar färsk statistik från Statistiska centralbyrån. I oktober hade hushållens konsumtionslån en tillväxttakt på 6,2 procent.

Samtidigt får allt fler låntagare betalningsproblem kort efter att lånen beviljats, enligt Finansinspektionens

konsumtionslånekartläggning 2020. Det gäller särskilt unga. 4,5 procent av nya låntagare får ett inkassokrav under lånets första månader, men för låntagare under 25 år var andelen hela 8 procent, visar rapporten.

Samtidigt finns det många företag vars verksamhet helt eller delvis går ut på att köpa upp obetalda skulder. Finansjättarna Arvato finance, Alektum capital, Lowell, Sileo kapital och Sergel finans är några av de bolag som köper upp lån och skuldstockar från banker och kreditmarknadsbolag – och

sammanlagt drar in
mångmiljonbelopp på affärerna.
Trots att företagen inte själva får
höja räntor på tidigare lån finns
stora summor att tjäna. Ju längre
tid som dröjer innan kunderna
betalar sin skuld, desto mer
pengar får skulduppköparen i
form av ränta och avgifter. Om
skulduppköparen inte lyckas få in
pengarna från kunden, trots
påminnelser, hamnar ärendet hos
Kronofogden.

– De som köper skulderna kan i
princip i all oändlighet försöka
driva in pengarna. Det finns
preskriptionsregler på antingen

tre eller tio år, men om företaget
skickar ut påminnelser till kunden
är det preskriptionsavbrott, så
skulderna i princip kan leva i all
evighet, säger Johan Krantz,
Kronofogden.

Kronofogden får varje år in stora
mängder ärenden där företag som
köpt upp skulder ansöker om
hjälp med att driva in pengar.
Bara under det första halvåret
2020 har exempelvis Sergel finans
skickat in 22 333 ansökningar om
betalningsföreläggande, ett slags
kravbrev som den
betalningsskyldige måste besvara,

för både egna skulder och sådana som de driver in åt andra.

Sergel finans är en del av den koncern som äger snabblånejätten Marginalen Bank. I deras senaste årsredovisning framgår att hela deras affärsidé går ut på att köpa förfallna fordringar. I början av 2019 året hade de portföljer med förfallna skulder för över en miljard kronor, och under fjolåret köpte de skulder för ytterligare 353 miljoner kronor.

Att köpa förfallna skulder är också ett av Arvato finance huvudsakliga och växande affärsområden. År 2019 var intäkterna från

portföljen med skulder nära 94 miljoner kronor.

Sileo Kapital hade samma år ränteintäkter på drygt 246 miljoner kronor från bolagets köpta fordringsportföljer och majoriteten av bolagets omsättning kommer från den svenska marknaden. Sileo Kapital vill inte kommentera frågor om lånemarknaden generellt, men säger att bolagets fokus ligger på fordringar från företag som har tillstånd att bedriva kreditgivning. Det finns flera anledningar till att företag väljer att sälja vidare förfallna fordringar eller lån, trots

att de kan tjäna pengar på dem. Ett skäl kan vara att företaget snabbt kan få in pengar till kassaflödet. En annan anledning kan vara att det helt enkelt tar för mycket tid från verksamheten att driva in skulderna. Bolag som specialiserat sig på att köpa skulder är generellt bättre på att driva in dem, menar Marieke Bos som forskar vid Handelshögskolans Swedish house of finance.

– Det är dyrt för en bank att ringa och tjata på kunderna medan ett inkassoföretag har stora call

centers som är specialiserade på just det, säger hon och fortsätter: – De har också bättre metoder för att bedöma sannolikheten att någon kommer betala, med andra ord vilka som är värda att lägga resurser på.

Flera av de företag som DN kartlagt uppger att förvaltningen av förfallna fordringar är en del av en växande verksamhet. Alektum investerade till exempel stort i fordringsportföljer under 2019 och bedömer att de kommer ge god avkastning framöver.

Fordringarna kommer främst från banker och från e-handeln,

uppgger Moa Tyborn,
kommunikationsansvarig på
Alektum i ett mejl.

Hon skriver att marknaden vuxit
över hela Europa sedan
finanskrisen 2008–2009. Hur
stor del av Alektum capitals
portfölj som utgörs av svenska
skulder vill hon inte uppgge, men
antyder att det är en stor del.

”Vår hemmamarknad Norden är
alltjämt störst och helt naturligt
står den marknaden för en
ansenlig del av vår portfölj”,
skriver Moa Tyborn.

Kredithanteringsbolaget Lowells
svenska bolag drar in en stor del

av sina intäkter genom att köpa
förfallna skulder från bland annat
banker. År 2019 uppgick värdet på
bolagets portfölj med köpta
skulder till drygt 2 miljarder
kronor, en portfölj som samma år
genererade intäkter på drygt 281
miljoner kronor. Fredrik
Skärheden, företagets
kommunikationschef, instämmer i
att marknaden för förfallna
skulder växer.

– Den drivs dels av regelverk som
gör att det blir svårt och dyrt för
exempelvis banker att ha lån som
de inte tror att de kan få in på sina
balansräkningar. Sedan har vi

också haft en period där vi som konsumenter har lånat allt mer och det får naturligtvis också en pådrivande effekt på marknaden för förfallna lån, säger han och fortsätter:

– Både banker och andra företag börjar vända sig till vår typ av aktörer då allt fler börjar se att kunder tas väl omhand och får ett bra bemötande från handläggare. Finns det ett etiskt dilemma i att ni tjänar pengar på personer som är skuldsatta?

– Vår verksamhet är inte så ensidig. Vi måste ha rimliga förutsättningar för att få igen en

hygglig del av kapitalet, och det vi gör är att jobba med långsiktiga betalningsplaner, som är på en nivå som är hanterbar. Det är en balansgång, det går inte att driva på för hårt. Etik och moral är bland det viktigaste som finns i den här branschen, annars fungerar det inte, säger han. Johan Krantz påpekar ändå att marknaden för skuldköp kan ses som problematisk. När lån- eller kreditgivaren vet att de kan få betalt för en del av skulden genom att sälja vidare den till ett annat bolag blir det inte lika riskfyllt att låna ut stora summor pengar. Det

kan leda till att privatpersoner godkänns att ta lån eller krediter, trots att de kommer ha svårt att betala tillbaka.

– När det finns en bra marknad att sälja skulder på, så är det möjligt att låneföretagen motiveras att ta lite större risker och låna ut pengar till människor med sämre kreditupplysning. Du kan låna ut mycket pengar, och ta en del kreditförluster för de blir ändå inte jättestora när du sedan kan sälja din fordran vidare, säger Johan Krantz.

Arvato och Sergel finans har avböjt att svara på DN:s frågor.

Maja Andersson
maja.andersson@dn.se

Lovisa Ternby
lovisa.ternby@dn.se

Fakta. Svenskarnas skulder hos Kronofogden 2015-2019

Statistiken visar hur stora skulder privatpersoner (fysiska personer) har hos Kronofogden. Företag och andra juridiska personer ingår inte.

2015: 72,4 miljarder kronor

2016: 72,4 miljarder kronor

2017: 78,7 miljarder kronor

2018: 81,5 miljarder kronor

2019: 82,7 miljarder kronor

Källa: Kronofogden

Fakta. Skuggindustrin som köper dina förfallna skulder

Det finns inget givet sätt att kartlägga de största aktörerna på marknaden. Finansinspektionen har ingen möjlighet att söka fram vilka bolag som köper skulder, eftersom det inte krävs något särskilt tillstånd för att göra det. Varken de som säljer eller köper

vill uppge vilka deras kunder eller köpare är.

DN:s kartläggning visar ändå att branschen växer, vilket också bekräftas av aktörerna.

Här utbildas framtidens poliser

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Om fyra år ska Sverige ha 10 000 fler poliser. På utbildningen i Borås får studenterna Saija Kontio och Johan Karlsson lära sig att hantera allt från gängkriminalitet till alkoholiserade småbarnsföräldrar.

Men kommer polisen att hinna nå målet till 2024? Allt hänger på vilka som söker sig till yrket. Bordet är fullt av flaskor, burkar och fimpade cigaretter. På väggen hänger en tavla snett.

– Ditt fyllesvin.

En äldre kvinna med ett spädbarn i famnen spänner ögonen i en yngre motpart, som är mamma till bebisen.

– Sa jag inte åt dig att vara tyst, sluddrar den yngre tillbaka.

De börjar skrika på varandra, välta stolar och kasta saker i väggen. En av dem gråter. Men så bankar två poliser på dörren.

– Nu tar vi det lugnt här. Kan vi få komma in?

Vi befinner oss i en lägenhet mitt i en 4 200 kvadratmeter stor industrilokal i Borås, som byggts om till ett träningskomplex för framtida poliser. Den påminner om en filmstudio med scenerier som liknar bostäder, pubar och affärer.

De grälände kvinnorna är inhyrda skådespelare, och runt scenen står ett tiotal studenter och lärare och inspekterar hur de två blivande poliser försöker att lugna ner situationen.

2018 beslutade riksdagen att Sverige ska få 10 000 fler polisanställda till 2024.

Skjutvapenvåldet och sprängningarna ökar, samtidigt som myndigheten fått allt svårare att klara av sitt uppdrag. I dag är omkring 700 mord olösta och endast en liten del av alla anmälda våldtäkter leder till fällande dom.

För att nå målet till 2024 har polisen öppnat utbildningar även i Malmö och Borås. Sedan tidigare går det att studera i Umeå, Stockholm och Växjö.

Myndigheten beräknar att drygt 1

000 studenter måste utexamineras varje termin.

– Vi har kommit ungefär halvvägs. Vi ska bli 38 000 och med de som examineras i november har myndigheten passerat 33 000 anställda. Av dem är närmare 21 000 poliser, säger Mattias Dejke, nationell samordnare för polisens tillväxtplan.

Men de har problem med att fylla klasserna. Trots en omgjord antagningsprocess, där man kan söka året om, och trots att rekordmånga vill läsa till yrket, stod en av fem platser tomma när terminen började i höstas.

Ett bekymmer är att många inte klarar antagningstesterna. Under årets första halvår sökte 11 600 behöriga personer, men bara 951 kom in. Mattias Dejke hoppas att fler människor med rätt kompetens ska ansöka i framtiden.

– Att vara polis är ett komplext yrke och det finns inga planer på att sänka antagningskraven.

Vi promenerar vidare. Utanför byggnaden har studenterna Saija - Kontio, 31, och Johan Karlsson, 28, precis omhändertagit en ”drogpåverkad” man.

– Vi lyckades få med den bråkiga mannen, eller statisten, i bilen utan att använda handklovar. Vi övar på att lugna ner personer så långt det går genom att prata med dem, säger Saija Kontio.

Hon sökte till utbildningen redan för ett par år sedan, men då gick det inte att läsa i Borås.

– Jag är flerbarnsmamma och hade svårt att flytta från Göteborg. Men min dröm har alltid varit att bli polis, så när jag såg att utbildningen öppnade här sökte jag igen.

Saija Kontio vill arbeta i socialt utsatta områden när hon är färdigutbildad.

– Det är där vi behövs. Det är viktigt att vi från polisens sida gör vad som krävs för att finnas där för människor i alla Sveriges områden.

Bara en av tio som började på utbildningen i höstas har invandrarbakgrund. Saija Kontio tycker att det behövs fler poliser med utländskt påbrå, så att kåren bättre speglar befolkningen.

– Jag tror att det finns områden där många inte har förtroende för polisen. Det kan till exempel vara

att man har fått med sig en annorlunda syn från ett annat land, och då måste vi visa att polisen är till för alla. Blir vi mer representativa kan vi öka förtroendet.

Uppe på en läktare inne i anläggningen möter vi läraren Fredrik Strömkvist, som varit med och utformat programmet i Borås. Även han tycker att polisen behöver bli bättre på att spegla hela landet.

– Vi behöver få en större mångfald.

Undersökningar visar att polisen generellt har högt förtroende i

Sverige, men desto lägre i utsatta områden. För att överbrygga gapet får studenterna i Borås bland annat besöka sådana områden och göra intervjuer med boende.

– Vi måste vara gränssättande och kontaktskapande på samma gång när vi arbetar med ungdomar i de områdena. Samtidigt undervisar vi studenterna i hur de ska förhålla sig till tystnadskultur och eventuella parallella samhällsstrukturer.

En rapport från Polisförbundet visar att poliser återkommande beskjuts med bland annat

pyroteknik, och Polismyndigheten har i dag ett 80-tal ärenden om poliser som kan behöva skydd efter hot, enligt Ekot. Fredrik Strömkvist menar att samhället ställer allt högre krav på kåren.

– Läget har blivit mer komplicerat, med dödligt våld, skottskador, beväpningar och en gängkriminalitet i en annan utsträckning än när jag utbildade mig.

Men detta avskräcker inte studenterna Johan Karlsson och Saija Kontio.

– Jag är inte så orolig över att jag ska bli utsatt, utan det som oroar

mig är om det går ut över min framtida familj. Men nu ska jag jobba med det här och jag kommer att bli utsatt. Någonstans får man gilla läget, säger Johan Karlsson.

– Hotbilden hämmar mig inte, jag blir taggad på att hjälpa till mer, - säger Saija Kontio.

Yrket handlar dock inte bara om att klara upp brott och avvärja hot och våld, enligt Ann-Charlotte Dalheim Englund, chef för polisutbildningen i Borås.

Att lära sig att akutvårda personer för bland annat skottskador är ett nytt moment på utbildningen, och

studenterna får även lära sig om psykisk ohälsa och sjukdom.

– Vi vill bredda polisrollen och därför jobbar vi med lärare från vården och sjuksköterskor inom psykiatrin. Det är ett otroligt redskap för våra poliser, säger Ann-Charlotte Dalheim Englund, som själv har en bakgrund som intensivvårdssköterska.

– Inom all blåljusverksamhet är bemötandet centralt, oavsett om det handlar om att lösa en konflikt eller om polisen möter ett skadat brottsoffer. Där har polisen nytta av psykiatrins perspektiv, vad

gäller bland annat psykisk ohälsa och missbruk.

Tillbaka till den berusade mamman. Efter att studenterna till slut lyckades lugna ner situationen samlas klassen i en halvcirkel och går igenom hur de hanterade uppdraget.

En av eleverna berömmar sina klasskamrater för att de i ett tog in mamman och dottern i två olika rum. De är alla överens om att det är ett av de viktigaste stegen för att brottsoffer ska våga anmäla brott.

– Och att man visar sig lugn och förstående, säger en annan elev.

– Ja, även den empatiska
förmågan räddar liv, fyller Fredrik
Strömkvist i.

John Falkirk

john.falkirk@dn.se

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Har du det som krävs för att kunna bli polis?

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

11 000 behöriga personer sökte
polisutbildningen årets sex
första månader, men bara 950
erbjöds en plats. De flesta
gallrades ut i begåvningstestet
och psykologutvärderingen.
Det här krävs för att kunna bli
polis.

Behörighet

För att komma in på polis-utbildningen måste du ha en gymnasieutbildning, eller minst tre års arbetslivserfarenhet, samt godkänt i bland annat gymnasiekurserna Svenska 3 och Engelska 1b.

Intelligens

Du behöver även klara ett begåvnings-test. Exakt vad som ingår lämnar

Rekryteringsmyndigheten inte ut, men att få godkänt motsvarar att vara normalbegåvad.

Fysik

En polis måste vara stark och uthållig. Din kondition utvärderas

i ett cykeltest och din muskelstyrka i en så kallad Isokai-maskin. Godkänt resultat motsvarar styrkan hos en medelstark man eller kvinna, och konditionen måste vara medelgod. Du ska även kunna simma 150 meter bröstsim, 25 meter ryggsim utan armtag och hämta en docka från 1,5 meters djup och bogsera den 10 meter. Medicinska krav
För att bli polis måste du ha högst 0,1 i synfel, eller 0,8 med linser eller glasögon, och ingen färgblindhet. Du får även ha ett hörsselfel på högst 20–30 decibel

på det sämre örat, och ditt BMI måste ligga mellan 17–30.

Det finns även flera kroniska sjukdomar som en polis inte får ha, bland annat diabetes typ 1, psykiska sjukdomar och beteendestörningar, nervsjukdomar och hjärt- och kärlsjukdomar. Polismyndigheten har även nolltolerans mot droger.

Psyke

En polis behöver ha vissa psykiska egenskaper och en grundläggande stabilitet. Detta utvärderas dels i ett personlighetstest, dels i en psykologintervju. Det sistnämnda momentet är det som allra flest

gallras ut i. Varför får de sökande inte veta. Risken är att de i så fall anpassar sina svar nästa gång.

Källa: Polisen,
Rekryteringsmyndigheten

John Falkirk

john.falkirk@dn.se

Infratraktur hanteras av infrastruktur- departementet. Med digitalisering och energi

Sida	<u>Inrikesartiklar i Kapitel 3</u>
265	<u>Riksdagen</u>
294	<u>Statsrådsberedningen och statsministern</u>
301	<u>Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.</u>
556	<u>Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet</u>
650	<u>Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi</u>
705	<u>Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem</u>
927	<u>Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.</u>
1106	<u>Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.</u>
1198	<u>Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.</u>
1209	<u>De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.</u>

Infrastruktur- departementet

Infrastrukturdepartementet ansvarar för frågor som rör transporter och infrastruktur, digitalisering och it, postfrågor samt energifrågor.

[Områden](#)

Områden

- [Digitaliseringspolitik](#)
- [Energi](#)
- [Transporter och infrastruktur](#)

[Om Infrastrukturdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Infrastrukturdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)

• [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Tomas Eneroth](#)

Infrastrukturminister

[Anders Ygeman](#)

Energi- och digitaliseringsminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Nationell infrastrukturplan 2018-2029](#)
- [Nationell godstransportstrategi](#)
- [Digitaliseringsstrategin](#)
- [Infrastrukturdepartementet på twitter](#)
- [Transportsektorn elektrifieras](#)

Aktuellt från Infrastrukturdepartementet

Tomas Eneroth

Infrastrukturminister

[Infrastrukturdepartementet](#)

"Vi bygger Sverige. För att klara klimatet och för att jobben ska bli fler investerar vi i infrastruktur. Vi gör den största järnvägssatsningen i modern tid och satsar på ny konkurrenskraftig teknik. Det är nu det händer!"

Tomas Eneroths områden

- [Transporter och infrastruktur](#)

[SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.](#)

[SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.](#)

Anders Ygeman

Energi- och digitaliseringsminister
[Infrastrukturdepartementet](#)

Anders Ygemans områden

- [Digitaliseringspolitik](#)
- [Energi](#)

[SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.](#)

[SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.](#)

[SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.](#)

[SW 66/68 Tillverkning av varor.](#)

[SW 66 Tillverkning av kemivaror od.](#)

[SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d](#)

[SW 68 Tillverkning av komplexvaror.](#)

[SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.](#)

[SW 62 Ingenjörsverksamheter \(konstruktion o d\)](#)

Uppåt för Volvo – men inte i Europa

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Volvo Cars globala försäljning växte med 6,4 procent i november, jämfört med samma månad ifjol. Ökningen drevs upp av starka siffror i USA och Kina, enligt ett pressmeddelande från företaget. Men i Europa ser det mörkare ut. Här minskade Volvos försäljning med nästan 11 procent i november. **TT**

Skattebetalarnas pengar håller SAS i luften – kan lida av pandemin i flera år

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Flygbolaget SAS har fått nya finansiella muskler av skattebetalarna för att övervintra till att vindarna lyfter igen. Frågan är om det räcker – torsdagens rapport var ingen munter läsning.

1. Vad är nytt i rapporten?

Ingen hade väl väntat några glädjetecken direkt, men nu finns svart på vitt om hur oerhört hårt pandemin har slagit mot SAS. Intäkterna har mer än halverats för det räkenskapsår som slutade i och med oktober. Förlusten blev drygt 9 miljarder kronor. Efter sommaren såg SAS en viss återhämtning, men en andra covidvåg gjorde att det fanns restriktioner på 65 procent av flygbolagets marknader under oktober. Det gjorde att man tappade mer än sju av tio kronor i försäljning

under det sista kvartalet jämfört med förra året. Vissa analytiker menar att SAS chansade genom att öka flygkapaciteten för mycket när pandemin lättade, och att det kostade betydligt mer än det smakade.

2. Vad är det SAS kämpar med?

Ett kort svar är – den fortsatta pandemin gör det fortsatt svårt att driva flygverksamhet med någon slags lönsamhet, även om vaccineringen kommer i gång på allvar under första halvåret 2021. Möjligen kan man dessutom få ny konkurrens inom inrikesflyget – DN skrev häromsistens om att

lågprisbolaget Wizz Air vill expandera i Skandinavien. Bolaget har redan gått in i Norge. Många konsumenter riktar onda ögat mot SAS, eftersom de har fått vänta så länge på kompensation för pandemiinställda flyg. SAS toppade tidningen Råd & Rön's lista över mest anmälda företag räknat till och med den 28 oktober. Konsumentverket har ålagt bolaget att skärpa sig. Vd Rickard Gustafson ber kunderna om ursäkt i rapporten, men säger att man numera har ökat återbetalningstakten rejält.

Den 1 december återstod 900 miljoner kronor att betala.

3. Hur kommer det att gå framöver?

SAS är på flera sätt ett nytt bolag jämfört med när pandemin bröt ut i mars. Bolaget har fått 14,5 miljarder kronor i nytt kapital. Här är svenska och danska staten ryggraden, och äger numera närmare 44 procent. Företaget är också bantat med 5 000 anställda, men ändå beroende av fortsatta korttidspermitteringar. SAS skyndar nu på utfasningen av äldre och mer bränsleslukande plan – vilket ger

försäljningspengar och lägre underhållskostnader.

SAS vd sade till DN i somras att ”vi ska vara igenom det här 2022” och då ”kunna tjäna pengar igen”. I torsdagens rapport går han inte så långt.

Han skriver att SAS är förberett ”för en svår vintersäsong”, men att även 2021 ”med största sannolikhet” ger förluster.

Gustafson tror att det dröjer till 2022 innan vi når ”mer normala nivåer”, och ytterligare några till dess att världen flyger som före covid-19.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Fakta. Röda siffror

Under oktober 2019 reste 2,8 miljoner med SAS, under samma månad i år var siffran bara 600 000. Det pågående kundrasen visar sig också ekonomisk i flygbolagets rapport för räkenskapsåret 2019/2020.

Intäkterna mer än halverades för helåret jämfört med förra året, till 20,5 miljarder kronor.

Nettoresultatet blev minus 9,3 miljarder, mot en vinst på 620 miljoner 2019.

Den andra pandemivågen påverkade det sista kvartalet, augusti– oktober, kraftigt. Intäkterna sjönk med 77 procent, till 3 miljarder kronor. Förlusten blev 2,6 miljarder.

Resebranschen vill bredda resegarantilag

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Resebranschföreningen SRF vill att regeringen ser över den nuvarande resegarantilagen. SRF anser att den som enbart köper en flygbiljett också bör omfattas av garantier.

”Vi vill att regeringen tittar på möjligheten att i tillägg till nuvarande garantisystem införa

en avgiftsfinansierad fond som skyddar konsumenter vid köp av flygbiljetter i de fall flygbolaget går i konkurs”, säger Didrik von Seth, generalsekreterare för SRF, i ett pressmeddelande.

TT

Ny krisplan från Norwegian – tummen upp på börsen

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Det krisdrabbade norska flygbolaget Norwegian vill sälja av flygplan och dra in fyra miljarder i nytt kapital i en ny krisplan. Kapitaltillskottet vill man få in med hjälp av ännu en nyemission och/eller mer så kallade hybridlån, vilka bokförs som eget

kapital. På stämman om två veckor kommer styrelsen även begära mandat för att konvertera ännu mer skulder till eget kapital. Oslobörsen reagerade positivt och Norwegian-aktien lyfte med drygt 8 procent efter beskedet.

TT

Nya Toyota RAV4 laddhybrid klarar inte älgtestet

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Alla nya bilar som säljs inom EU måste vara utrustade med ett såkallat antisladdsystem, det är ett lagkrav sedan 1 november 2014. Men den nya laddhybridversionen av Toyota RAV4 visar tydligt hur fel det blir när antisladdsystemet inte alls fungerar som det ska.

Toyota RAV4 står för en tiondel av den japanska biltillverkarens årliga försäljning, vilket motsvarar omkring en miljon sålda bilar under 2020. Det är den bäst säljande så kallade suven (förkortning för Sports Utility Vehicle) på den europeiska marknaden. Den femte generationen av den populära bilmodellen började säljas på den svenska marknaden i RAV4 hybrid-utförande, alltså hybrid utan laddsladd, under våren 2019. Den klarade inte biltidningen Teknikens Världs älgtest då, vilket Toyota åtgärdade genom att

programmera om antisladdsystemet. Nyligen lanserades laddhybridversionen av samma bil här i Sverige, och nu upprepas historien. Nya RAV4 laddhybrid visar grava säkerhetsbrister i Teknikens Världs första tester – och sladdar ur älgtestbanan redan vid 64 kilometer i timmen. För godkänt krävs 72 kilometer i timmen. Problemen är koncentrerade till hur bilens antisladdsystem arbetar vid en panikmässig undanmanöver. Vid körning i det så kallade älgtestet sladdar den nya

modellen kraftigt, redan i klart lägre hastighet än vad systerbilen RAV4 hybrid presterade innan uppdatering. I en olyckssituation finns det inget farligare än att möta krockvåld med sidan av bilen. Just därför är det så farligt när en bil kastar ut i sladd, för att den riskerar att åka med sidan in i en olycka. De massiva krockzonerna, som ska dämpa krockvåld, sitter främst fram och bak på bilar. Dessutom arbetar bilarnas bromsar, i kombination med däcken, bäst vid färd rakt fram.

Funktionen hos antisladdsystemet brister rejält hos nya Toyota RAV4 laddhybrid, något som blivit en dålig trend hos den populära bilmodellen. Vid de första testerna av RAV4 hybrid under våren 2019 visade den då nylanserade modellen upp ett liknande beteende, om än i något högre hastighet. Toyota tog åt sig av kritiken och tidigt 2020 kunde Teknikens Värld testa en RAV4 hybrid med åtgärdat antisladdsystem – som då uppvisade ett godkänt beteende. Antisladdsystemet arbetade nu betydligt bättre och lyckades

hindra sladden innan den uppstod.

Under hösten meddelade Toyota att alla RAV4 hybrid tillverkade för den europeiska marknaden får denna version av antisladdsystemet implementerat vid tillverkning. Redan levererade bilar kan uppdateras hos en Toyotaverkstad, men Toyota återkallar inga bilar. Det ligger på ägaren att själv kräva uppdateringen. Bäst i klassen är Nissan Qashqai som klarar 84 kilometer i timmen genom älgtestet. Trots den höga hastigheten uppvisar Nissan

aldrig minsta tendens att börja sladda. Den hjälper föraren att klara hindret på bästa möjliga sätt och tar de åkande säkert tillbaka till rätt körfält. Det är så en bils antisladdsystem ska fungera. Vad gör Toyota åt detta den här gången? Erik Gustafsson, pr-ansvarig på Toyota Sverige svarar: – Vi har agerat snabbt och tagit fram en uppdatering som kommer att finnas tillgänglig från januari 2021. Den gör att bilen ska klara Teknikens Världs älgtest bättre. Kommer den nya uppdateringen att ingå i produktionen av alla nya RAV4 laddhybrid?

– Ja, den kommer att implementeras i produktion av alla RAV4 laddhybrider för den europeiska marknaden.

Vad händer med bilar som redan är levererade till kunder?

– De kunder som önskar kommer att få sina bilar uppdaterade kostnadsfritt.

Vad innebär den nya uppdateringen?

– Det är en mjukvaruupdatering av antisladdsystemet och en rekommendation att höja däcktrycket bak vid full last.

Och slutligen, det vi alla vill veta: Hur kunde det här hända... igen?

– Under utvecklingsarbetet genomförs ett stort antal olika tester varav bland annat undanmanövertest som ska likna Teknikens Världs älgtest. Dock kan vissa skillnader förekomma, men vi strävar alltid efter att förbättra våra testprocesser.

Marcus Engström

[marcus.engstrom@mag.bonnier.s](mailto:marcus.engstrom@mag.bonnier.se)

e

Linus Pröjtz

linus.projtz@mag.bonnier.se

Fakta. Det här är Teknikens Världs ”älgtest”

Älgtestet är en extrem form av undanmanöver som genomförs för att undersöka bilarnas förmåga att hantera en paniksituation. Namnet myntades av tysk media efter att Teknikens Värld slagit runt med Mercedes A-klass 1997. Det är framför allt tre saker som står i fokus när älgtestet körs. Hinner styrningen med att styra bilen runt hindret?

Klarar bilen att bära sin maxlast i en så här extrem situation?

Alla älgtester körs med bilen maximalt lastad enligt de viktuppgifter som biltillverkarna angett till Transportstyrelsen och som du hittar i registreringsbeviset.

Slutligen och viktigast av allt, hur effektivt arbetar bilens antisladdsystem?

En bra presterande bil reagerar lugnt, den hjälper föraren att ta sig förbi hindret. Förvisso händer det fortfarande att vissa bilar visar tendenser att gå upp på två hjul genom älgtestet, vilket är första

steget till att faktiskt kunna slå runt – men det är ytterst sällsynt. Antisladdsystemens oförmåga att begränsa bakvagnssladd är inte lika sällsynt. Toyota RAV4 laddhybrid statuerar dessvärre ett ypperligt exempel på detta. Det stora problemet med denna typ av beteende är att bilen riskerar att gå med sidan först in i en kollision, vilket alltid innebär betydligt större risker för de åkande.

Laddbara bilar oftare sämre

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Sedan antisladdsystem, även kallat ESP, blev ett lagstadgat krav på nya bilar den 1 november 2014 har ett flertal laddbara bilar, både laddhybrider och rena elbilar, visat på sämre fungerande antisladdsystem vid körning i älgtestet. Just oförmågan att begränsa bakvagnssladd har visat sig vara det största problemet. Vilket är en av de

farligaste säkerhetsbristerna som en modern bil kan uppvisa idag.

Antisladdsystemen lanserades just för att göra bilarna säkrare, vilket även har skett i stort. På denna punkt är trafikforskarna eniga. Efter säkerhetsbältet så är antisladdsystemet den viktigaste detaljen i en bil för att höja säkerheten för de åkande. Ett väl fungerande antisladdsystem vill säga. Nedan finner du några andra laddbara bilar och hur de och deras antisladdsystem har presterat i Teknikens Världs älgtest. Hastigheten anger den

högsta som bilarna klarar genom konbanan.

Underkända

Renault Zoe: 68 km/tim.

Underkänd. Greppet räcker inte till. Inget antisladdsystem märks av.

Skoda Superb Combi iV: 75 km/tim. Underkändes vid ett test i våras men klarade sig nu igenom konbanan i godkänd hastighet.

Däcken hade bättre fäste men samma breda sladd som i våras.

(Tidigare test. 70 km/tim.

Bekymmersamt beteende. Sladdar brett utan några som helst ESP-ingrepp.)

Volkswagen Passat Sportscombi
GTE: 70 km/tim. Underkänd.
Sladdar lika vilt som Superb. Det
krävs en rejäl förarinsats för att
klara 70 km/h.

Godkända

Hyundai Kona Electric Long
Range: 76 km/tim. Perfekt
arbetande antisladdsystem hjälper
Kona. Tryggt och förutsägbart
beteende.

Mercedes C 300 de kombi: 74 km/
tim. Tydlig understyrning (bilen
vill åka rakt fram). Odramatisk
men lite för långsam i styrningen.

Linus Pröjtz

linus.projtz@mag.bonnier.se

Strategin: Miljarder till utbildning

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

**Initiativet Fossilfritt Sverige vill
att regeringen satsar miljarder
på utbildning för att underlätta
elektrifiering av transport- och
industrisektorn och energi-
lagring i batterier.**

**Men gruvindustrin och
Naturskyddsföreningen står
fortfarande på var sin sida i**

kampen om att få i gång brytning av viktiga mineraler i Sverige.

Regeringen har med initiativet Fossilfritt Sverige skapat en organisation som ska ta fram färdplaner och strategier för att minska användandet av fossila bränslen.

Organisationen presenterade under onsdagen sin allra första strategi vid en digital pressträff. Strategin, som ska vara ett led i att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsstat, handlar om hållbara batterivärdekedjor.

– Ska vi klara elektrifieringsutmaningen behöver vi producera mer el och lagra den el som produceras. Att lagra grön el och batterier blir oerhört kritiskt. Därför är det välkommet med ett helhetsgrepp. Sverige har goda förutsättningar för att batterierna ska bli hållbara både gällande miljön och de sociala aspekterna, sa miljöminister Isabella Lövin (MP) när hon tog emot strategin. Strategin omfattar ett förslag till råvarugaranti för import av viktiga råvaror till Sverige, nya affärsidéer och att underlätta för försöks- och testanläggningar.

Men också att se över de råvaror och metaller som redan plockats ur befintliga gruvor och utveckla återvinning, främja exporten av en svensk modell samt inte minst utbildning och vidareutbildning. Fossilfritt Sverige föreslog summan fem miljarder kronor per år i tio år. Detta för att stärka universitet och skolor så att de klarar att utbilda, omskola och vidareutbilda cirka 1 000 personer per år.

EU väntas föreslå nya regler för import av råvaror och batterier till unionen inom kort, och Fossilfritt Sverige betonade Sveriges

möjligheter att bli ledande i den nya batteriindustrin.

Gruvbranschens ordförande Maria Sunér Fleming påpekade gruvornas betydelse och att tillståndsprocessen för brytning av de metaller och mineraler som behövs i de nya batterierna måste bli tydligare. Men även hon vill se en ökad satsning på utbildning för att branschen ska kunna hänga med i utvecklingen.

Naturskyddsföreningens Johanna Sandahl gav gruvbranschen mothugg och menade att vi måste effektivisera energianvändningen överlag och fortsätta att ställa

höga miljökrav på eventuella nya gruvor.

Energiministern Ibrahim Baylan lyckades inte ena gruvbranschen och Naturskyddsföreningen. Inte heller gavs någon tidpunkt för när Sverige och Europa kan börja förse batteriindustrin med råvaror.

– 90 procent av all anrikning av litium sker i Kina. Litium finns i hela Europa men det måste byggas cirka 15 nya fabriker för att förse industrin med material, påpekade Northvolts vd Peter Carlsson.

Fossilfritt Sverige ska inom kort presentera strategier för vätgas- och biodrivmedelsanvändning. Tillsammans med energilagring i batterier är de två bränslena nödvändiga för att kraftigt sänka transportsektorns klimatavtryck, enligt organisationen.

Jan-Erik Berggren

Jonas Fröberg: Hur går det med jobben på Volvos motorfabrik i Skövde?

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Frågan är högst befogad för de 2 000 personer som bygger fossila motorer och växellådor – i elektrifieringens tid.

På onsdagen halvt lovade Volvo Cars vd Håkan Samuelsson att fasa ut alla bensin- och dieselmotorer

senast 2030. ”Jag skulle bli förvånad om vi inte levererade enbart elbilar från 2030”.

Något har hänt. Snabbt.

Finansmarknaden har svängt och värderar gröna affärsmodeller högre än fossila.

Vad händer då i Skövde där nära 2000 anställda bygger Volvos bensin- och dieselmotorer och växellådor? Volvo Cars-ledningen inledde först en process för att få den fossila delen i Skövde på armlängds avstånd: ett sammangående med Geelys motordel inleddes.

Som en del flyttas nu Volvos motordel (tänk alla i Skövde och och ett gäng utvecklare i Göteborg) in i ett nytt svenskt bolag vid namn Powertrain Engineering Sweden AB. Det ska ske vid årsskiftet. Volvos pressavdelning kallar redan bolaget och Skövdefabriken för en "leverantör" – på armlängds avstånd. Nyligen kröp det också fram att Volvo ska utveckla egna elmotorer i Shanghai och Göteborg. Och dessa elmotorer ska tillverkas i... Skövde... eller?

Svaret kan ligga i att landshövdingen i Västra Götaland, Anders Danielsson, entusiastiskt försagt sig när han i ett brev säger att det ska "tillverkas elmotorer" i Skövde, enligt Göteborgs Posten. Volvos pressavdelning säger att inga beslut är fattade – men se det som direkt troligt. Se det som än mer direkt troligt att jobben blir färre – eftersom elmotorer är så mycket enklare. Medan detta pågår bygger svenska Northvolt en batterifabrik åt Volkswagen i tyska staden Salzgitter.

Volvo missar det stora
jobbskapandet i elbilens tid som
är batteritillverkning.

Det känns allt mer obegripligt.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Toyota upprepar sig med dåligt
antisladdsystem i RAV4
laddhybrid.

Nya Golf som laddhybrid – bra räckvidd men dyr

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

**Nu kommer nya Volkswagen
Golf som laddhybrid.**

**Alternativet e-hybrid passar de
som prioriterar elektrisk
räckvidd före sportiga
köregenskaper.**

Laddluckan på vänster framskärm
avslöjar laddhybriden e-hybrid, i
övrigt går det inte att se att det
här är något utöver en vanlig

Volkswagen Golf. De blå detaljer som finns på tillverkarens laddhybrider sedan tidigare, till exempel Passat GTE och Golf GTE, saknas på nya Golf e-hybrid. Laddhybriden klarar att ta emot en laddeffekt på 3,6 kilowatt, flera konkurrenter klarar av det dubbla. Batterikapaciteten har ökat rejält jämfört med förra laddhybridversionen av Golf – från 8,7 till 13 kilowattimmar. Batteripaketet är placerat under baksätet och inkräktar inte på bagageutrymmet, men lastgolvet går inte att justera i höjdled. Det finns inte heller något utrymme

under golvet, vilket annars är en bra plats för att förvara laddkablarna.

Batteriet är laddat till knappt 90 procent när provkörningen börjar och en räckvidd på 46 kilometer på el anges. Det tar ett par minuter innan jag ser hur mycket batteriet är laddat då informationen om hybridsystemet är otydlig.

Elmotorn, med en effekt på 110 hästkrafter, upplevs som stark. Med eldrift är accelerationen fullt tillräcklig hela vägen upp till 140 kilometer i timmen som är maxhastigheten för körning på el.

Att köra utan att bensinmotorn hoppar igång är enkelt tack vare ett tydligt stopp i gaspedalen. Färddatorn säger cirka 55 kilometers räckvidd på el när batteriet är fulladdat. Med tanke på den energikrävande körningen under provkörningen borde det vara fullt möjligt att komma upp i den angivna räckvidden på 71 kilometer.

Precis som tidigare har Golf med laddhybridteknik en bensinmotor på 1,4 liter som ger 150 hästkrafter. I samarbete med elmotorn blir systemeffekten 204 hästkrafter. Det gör eHybrid

nästan onödigt snabb. Eftersom Golf även finns i det starkare laddhybridalternativet GTE hade det varit mer intressant att se en svagare, snålare och billigare version.

Motorerna är väl samspelade. Vid fullt gaspådrag går elmotorn in och ger kraft när bensinmotorn behöver hämta andan. Någon tvekan i motorernas samarbete finns inte. Efter tio mils blandad körning med tomt batteri visar färddatorn en förbrukning på 0,6 liter per mil.

Farthållare som anpassar hastigheten automatiskt och

navigation är del av standardutrustningen. Med ett inställt mål i navigationen disponerar bilen själv över batterikapaciteten för bästa effektivitet. Det går även att ställa in önskad laddnivå vid slutdestinationen.

Bilen ser kommande hastighetssänkningar längs vägen. Den motorbromsar automatiskt och sparar energin som annars hade försvunnit om de mekaniska bromsarna hade använts. Ibland läses dock hastighetsskyltar på avfarter, vilket får bilen att tro att det är 70 kilometer i timmen som

gäller på motorvägen och bromsar in. Ett minst sagt farligt beteende. Filhållningsassistenten fungerar bättre och ingår i köpet av eHybrid. Även elektriskt justerbara stolar, strålkastare med LED-teknik, dödvinkelvarnare, andra fälgar och invändig mysbelysning finns i den utökade standardutrustningen. Bilen klarar i princip av att köra själv men kräver att föraren håller händerna på ratten.

Nya Golf e-hybrid är överlag en bra och trevlig bil som blir ett naturligt steg för de som inte vill övergå helt till eldrift och köpa

modellen ID.3. Men 422900 kronor kan inte ses som något annat än ett överpris. Det är 93000 kronor mer än syskonbilen Seat Leon e-hybrid som bygger på samma tekniska grund. I WLTP-körcykeln anges att Leon ska klara 64 kilometer på el. Skillnaderna motiverar knappast prisdifferensen och för privatköparen blir Golf e-hybrid därför inget bra alternativ.

Oskar Krüger

Fakta. Volkswagen Golf e-hybrid

Miljö

Koldioxidutsläpp: 21 gram/km vid blandad körning.

Bränsleförbrukning: 0,09 liter/mil vid blandad körning.

Räckvidd på el: 71 km.

Ekonomi

Pris: 422 900 kronor.

Miljöförmåner: Ja. 45 006 kronor.

Årlig fordonsskatt: 360 kronor per år under de tre första åren, därefter 360 kronor per år.

Garantier: Nybil 2 år, vagnskada 3 år, rostningsgaranti 12 år, lackgaranti 3 år.

Teknik

Motor: Bensin 1,4 liter. 150 hk. El
110 hk. Systemeffekt 204 hk, 350
Nm.

Drivning: Framhjulsdrift.

Växellåda: 6-växlad automatlåda.

Acceleration 0-100 km/tim: 7,4
sekunder.

Toppfart: 220 km/tim.

Digitalt

Pekskärm: Ja. Storlek 10,25 tum.

App: Ja. We Connect.

Apple CarPlay/Android Auto: Ja/
Ja.

OTA (nätuppdatering): Nej.

Mått/vikt

Längd/bredd/höjd: 428/179/148
centimeter.

Bagagevolym: 380-1 230 liter.

Maximal släpavagnsvikt: 1 500 kg.

Betyg del för del

Köregenskaper: 3

Säkerhet: 5

Komfort: 3

Miljö: 4

Ekonomi: 3

Totalbetyg: 17 av 25

Plus

Lång räckvidd.

Hög lägstanivå.

Bra standardutrustning.

Minus

Högt pris.

Gammal bensinmotor.

Dålig skyltigenkänning.

Volvo Cars säger upp avtalet med Bilia

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Volvo Cars har sagt upp återförsäljaravtalet med Bilia för både den svenska och norska marknaden.

Bilia har sagts upp från återförsäljaravtalet av Volvobilar, något som gäller både försäljning

och service. Uppsägningstiden är två år och under denna tid kommer verksamheten att bedrivas som vanligt.

Under 2019 omsatte Bilia totalt 29,5 miljarder kronor varav 6,4 miljarder gäller Volvo i Norge och Sverige.

Volvo ska inte ha lämnat någon motivering till varför avtalet sades upp. Bilia ska fortsätta med service- och skadeverksamhet, samt försäljning av begagnade Volvo-bilar även efter den tvååriga uppsägningstiden.

– Då Bilia har haft ett långvarigt och utvecklande samarbete med

Volvo förväntar vi oss att även framöver hitta samarbetsformer för att tillsammans utveckla tjänster som överträffar våra gemensamma kunders förväntningar och behov, säger Per Avander, vd och koncernchef. Efter beskedet om att avtalet sägs upp rasade Biliias aktie med nästan 25 procent.

14,5

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

miljoner julkort postades före jul förra året. Det är mer än en halvering jämfört med 2010 då det skickades 35 miljoner julkort. Men det finns chans att kurvan vänder upp i år. ”Det kommer antagligen bli viktigare att skicka julkort till nära och kära i år”, säger Maria Ibsén, pressansvarig på Postnord.

TT

Varningar för övertro på gröna mirakelgasen

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

**Överallt väcker vätgasen hopp
om en koldioxidfri industri,
gröna transporter,
klimatneutrala bostäder och ett
utsläppsfritt elnät.
EU satsar mångmiljardbelopp.
Svensk stålindustri förbereder**

**sig för det största teknikskiftet
på tusen år. Klarar
mirakelgasen att hålla vad den
lovar?**

Industrin ställer om.

Torsten Granberg står mitt i sin
egen råvara på
återvinningscentralen i Laholm.
Han skrattar åt vätgashajpen –
”snart ska vi väl borsta tänderna
med den!” – men är i grunden
allvarlig:

Hans företag Plagazi har en
patenterad teknik för att utvinna
vätgas ur sopor som är svåra att
återvinna. Det kan vara bilsäten,
industriavfall, elkablar – eller

arsenikimpregnerade järnvägssliprar.

– Vi förgasar avfallet fullständigt i mer än 3 000 grader i en så kallad plasmagenerator. Genom tre olika reningssteg får man fram ren vätgas. Restprodukterna är en ofarlig slagg, återvinningsbara metaller och koldioxid, som ska lagras.

Plagazi är en något udda fågel i vätgassammanhang. Torsten Granberg, hävdar att deras metod kräver bara en femtedel så mycket energi per kubikmeter vätgas som elektrolys med hjälp av el. Förklaringen är ren kemi:

– Att spjälka vatten är som att slita loss två magneter från varandra. Vi jobbar mest med raka kolväten, det är mer som att sära på legoklossar.

Väte har en stark och enkel tjuskraft i klimatkrisen.

Universums överlägset vanligaste molekyler går att spjälka ur vatten. Vanligt vatten är också allt som kommer ur lågan när man bränner vätgas.

Europa satsar stort. I framtidens klimatneutrala ekonomi ska den gröna vätgasen tillverkas med förnybar el, och den ska användas nästan överallt: som bränsle, som

batteri och som råvara i industrins processer.

EU-kommissionen räknar med investeringar i vätgasproduktion i storleksordningen 500 miljarder euro fram till 2030. Det är lika mycket som Sveriges hela bnp. Martin Pei är teknisk direktör på SSAB och mannen bakom ett av Sveriges mest hajpade industriprojekt. Det har på papperet alla rätt: Ståljätten kan gå från miljöbov till föredöme, vara en blåslampa i en klimatdestruktiv bransch, ge exportintäkter och nya gröna jobb. Ingen slump att Hybrits

pilotanläggning i Luleå invigdes av statsminister Stefan Löfven.

SSAB är Sveriges största utsläppare av koldioxid på grund av att man använder stora mängder kol för att få ur syret ur järnmalmen från LKAB, delägare i Hybrit. Nu ska man i stället reducera järnet med vätgas, som alstras med el från Hybritpartnern Vattenfall.

Hybrit hyllas överallt, som om allt redan var klart för det fossilfria stålet, men Martin Pei är en försiktig general: Man vet om det är en kommersiell produkt när

den klarar storskalig produktion dygnet runt, hela året.

– Tekniken funkar i laboratorieskala, men tidigare försök att skala upp har misslyckats. Det finns både tekniska och ekonomiska risker, därför tar vi detta i steg, under tiden fortsätter forskningen. Men för varje problem vi löser blir vi mer förvissade om att det är rätt väg att gå.

Tekniken har sina baksidor. Med dagens elektrolysteknik går man miste om minst 30 procent av elen som går in i processen. I Hybrit

står elen för 75 procent av kostnaden.

Michael Liebreich är expert på förnybar energi, grundare av nyhets- och dataföretaget Bloombergs gröna gren, BloombergNEF, och numera rådgivare åt den brittiska regeringen och norska Equinor.
– Jag tror inte riktigt på den här vätgashajpen, men delar av den ska man faktiskt ta på allvar, säger Michael Liebreich.

Det har hajpats förr. Senast runt millennieskiftet förutspåddes 5 miljoner vätgasbilar i Europa år

2020 – facit är 20 000 bilar, i hela världen.

Michael Liebreich ser dock tre tecken på att vätgasens chans har kommit.

– Vi har större insikter om klimatförändringarna och behovet av omställning, vi har billig grön energi som blir allt billigare och tillämpningarna har utvecklats mycket, som i stålindustrin.

Men han är också kritisk till EU:s offensiva vätgasstrategi, för att den lägger så mycket vikt vid att bygga ut elektrolyskapaciteten utan att fråga varför.

– De springer runt med en hammare och letar efter spik! Visst kommer det att gå att få fram grön vätgas till ett vettigt pris. Men kommer den att användas i hemmet, till vägtransporter, i alla industriprocesser? Nej, det är bara dumt.

Grön vätgas, säger Michael Liebreich, ska användas där andra klimativänliga lösningar inte når ända fram. Om problem kan lösas direkt med förnybar el är vätgasen bara en dyr omväg.

Vätgas är ett på ett sätt alldeles lysande – tack vare sitt höga

energivärde. Det är tre gånger högre än för olja och kol. Räknat per kilo alltså, och här har vi haken.

Vätgasen är ”fluffig”, för att använda Mikael Nordlanders ord. Han är expert på Vattenfall och engagerad i Hybritprojektet. Stora volymer blir problem om man vill driva en lastbil med vätgas – lättare om man har ett enormt bergrum man kan lagra gasen i. Det är tanken i Hybritprojektet. – Vi måste trycka ihop gasen och klä bergrummet med ett stålskikt för att den inte ska läcka ut, säger Mikael Nordlander.

Ett fullstort lager kräver minst 100 000 kubikmeter. Det skulle räcka fem dygn för stålverket i Luleå, om vindkraften mojar och vätgasproduktionen stannar av. Fossilfritt stål är oprövad teknik som kräver mycket energi och nya lösningar. Varför inte i stället fortsätta exportera grön el och tränga ut smutsig energi på kontinenten?

– Den frågan får vi ofta, men det är länderna själva som bestämmer. Vi exporterar redan mycket, ändå finns brunkolselen kvar. Och jag exporterar hellre elen inbäddad i en ny grön

produkt, som dessutom ger samhällsnytta och nya jobb. Från 2026 ska SSAB årligen tillverka 1,1 miljon ton järnsvamp, som produkten kallas, i en ny anläggning i Norrbotten. Då ska de gamla masugnarna i Oxelösund vara borta, och här ska då det fossilfria stålet tillverkas med ny teknik.

När det ska göra även i SSAB:s stålverk i Luleå och Borlänge, senast 2045, krävs det 15 terawattimmar elenergi årligen. Det motsvarar två större kärnkraftsreaktorer, eller 10

procent av Sveriges nuvarande förbrukning.

Är det rimligt?

– Ja, det tycker jag, alternativet är ju fortsatta utsläpp av koldioxid, säger SSAB:s Martin Pei.

Varför ska någon köpa ett stål som är 20 procent dyrare?

– Vi vet redan att det finns intresse för en premiumprodukt, och tiden talar för oss – det är fortfarande inte tillräckligt dyrt att släppa ut koldioxid. Och vi vill leda denna omställning.

SSAB hoppas kunna sälja sin teknik till konkurrenter runt om i världen. Men konkurrenterna

följer efter med liknande lösningar – även med helt nya alternativ.

Bolaget Boston Metal, som backas upp av miljardärerna Bill Gates och Jeff Bezos, satsar på att runda vätgasen och att reducera malm till råjärn med bara el.

Torsten Granberg, med en bakgrund på gasföretaget Aga, numera Linde, är huvudägare i Plagazi. Han är också den som finansierat företaget, som gått minus med tio miljoner kronor de senaste fem åren.

– Vi har investerat i verksamheten, men nu är vi i färd

med att ta in nytt kapital. Det handlar om ett tresiffrigt antal miljoner, men jag ger inga namn på investerare.

Plagazis teknik används på en anläggning i amerikanska Arlington, där bilavfall blir vätgas. Man har avtal med Köpings kommun om att från 2022 producera fjärrvärme av skogsavfall och ett ”förkontrakt” på en anläggning rutanför Berlin, en satsning på över 700 miljoner kronor.

– Intresset är enormt i Tyskland, men vi har också projekt på gång i Schweiz och Spanien.

SSAB:s Martin Pei kallar Plagazis teknik för ”mycket intressant” men anser inte att den räcker för att täcka behoven. Granberg säger inte oväntat emot:

– Tillgången på den typ av avfall vi använder är väldigt god, och man kan forsla upp det med järnväg och göra gasen på plats vid fabriken. Och prismässigt slår vi deras vätgasutvinning, hävdar Torsten Granberg.

I dag är den gröna vätgasen dyr. Dataföretaget BloombergNEF räknar med att priset kan pressas under 40 kronor kilot om man använder billig vindkraft. Men

gasen får kosta max 23 kronor kilot om det gröna stålet ska matcha det fossila, enligt BloombergNEF.

Michael Liebreich tror att framtidens vätgasekonomi kommer att växa i kluster, där vätgasproduktionen är billig och effektiv. Det kräver en mix av förnybar energi.

– Jag har kallat det för de förnybara supermakterna, platser med billig sol- och vindenergi som kan kombineras med batterier. Det är där vi kommer att se tillverkning av aluminium, stål

och annat – Spanien,
Saudiarabien, Australien.
Kan Sverige hävda sig i den
konkurrensen?

– Kanske. Man måste köra
elektrolysörerna effektivt, hela
tiden. Sverige har billig vindkraft
och låga kapitalkostnader,
vattenkraften är en fördel. Men ni
kommer att behöva konkurrera
med grönt stål från Australien,
säger Michael Liebreich.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Fakta. Brun och grön vätgas

Hur man klyver vatten, vätedioxid,
i väte- och syremolekyler genom
elektrolys har varit känt sedan
1800-talet.

Men dagens vätgasproduktion
domineras av en fossil process.
Av de 50 miljoner ton vätgas som
produceras globalt varje år är 96
procent baserat på fossila
bränslen, framför allt reformering
av naturgas.

Utbyggnaden av grön
vätgasproduktion kommer att

kräver enorma mängder förnybar el. EU-kommissionens mål är att EU ska ha 40 gigawatt i elektrolyskapacitet år 2030. Det motsvarar ungefär 8 000 storskaliga vindkraftverk.

Snart kan det bli pant på dina mobiltelefoner

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Miljontals gamla mobiltelefoner ligger och skräpar i svenska byråådor. Nu utreds ett system för pant på småelektronik, som mobiltelefoner och läsplattor, för att öka insamlingen och återvinningen av elavfall.

Småelektronik samlas inte in i tillräcklig omfattning för att Sverige ska klara de kommande

målen, enligt en punkt i januariavtalet mellan S, MP, C och L.

– Då är en pant i första hand ett sätt att få in de här sakerna.

Panten för burkar och flaskor är till exempel ett väldigt populärt styrmedel som gett bra resultat, säger utredaren Gunnar Fredriksson, med tidigare erfarenhet av arbete bland annat vid Naturvårdsverket och Miljödepartementet.

Britta Moutakis ingår som expert i utredningen. Hon är rådgivare hos Avfall Sverige, kommunernas

branschorganisation inom avfallshantering.

– Syftet är gott att man samlar in elavfall som ligger och skräpar hemma eller som riskerar att slinka ned i soppåsen för att man inte lämnar in det på rätt ställe.

Men det finns också redan vissa bekymmer med elavfall som kanske skulle förstärkas av en pant, säger hon.

Eftersom elektroniken innehåller metaller som kan vara värdefulla är elavfallet stöldbegärligt.

– Stölder är ett problem på de kommunala återvinningscentralerna. Inbrott

leder till skadegörelse och till att kommunerna måste ägna tid och pengar åt att sätta upp staket, larm och övervakning, säger Britta Moutakis.

– Om man då tänker att man får direkta pengar i handen för en mobiltelefon är vår farhåga att det kan leda till ännu fler stölder i de insamlingssystem som finns. Om ett pantsystem ska fungera beror därför i högsta grad på hur de praktiska detaljerna utformas, fortsätter hon.

Frågor som måste få svar är: Hur ska sakerna samlas in? Vilken typ av behållare ska användas? Hur

höga ska ersättningarna vara? Och hur ska produkterna märkas?

Nyligen publicerade Rebuy, en plattform för köp och försäljning av begagnad elektronik, en undersökning som utgick från EU:s ramverk för att beräkna elektroniska sopor. Kompletterad med en undersökning online uppskattades antalet avlagda mobiltelefoner i 27 länder (24 EU-länder, USA, Kanada och Nya Zeeland).

Enligt undersökningen har Sverige flest mobiltelefoner

liggande oanvända per capita av alla länder – 1,31 stycken.

– Men det är väldigt svårt att jämföra eftersom produkterna har så lång livslängd. Sverige var nästan först i världen med att ha elektronikåtervinning och är nog fortfarande bland de bästa, säger Gunnar Fredriksson.

Samtidigt återvinns inte tillräckligt mycket, vilket är anledningen till att systemet med pant utreds. Utredningens förslag ska presenteras senast den 1 april. Utredaren Gunnar Fredriksson säger att avgörande för att ett pantsystem ska lyckas är att det

inte går att fuska med panten.

Han tror att en pant behöver ligga på nivån några hundra kronor för en mobiltelefon.

– Men först måste du som konsument betala in panten när du köper en ny telefon. Det innebär att du inte kommer att få en pant för det som ligger hemma i dag. Så det blir en lång fördröjning, säger han.

Han pekar på att det redan i dag finns ett andrahandsvärde för elektronik.

– Trots det låter folk det ligga kvar hemma. Vi är inte så säkra på siffrorna, men man måste locka ut

det på något sätt och analysera varför folk lagrar telefoner och annan utrustning hemma.

Gunnar Fredriksson tror att det kan ha ett nostalgiskt värde att behålla sin första mobiltelefon. Det kan också vara så att man är rädd för att uppgifter om bank-id och inloggningar kan hamna i fel händer och att folk upplever att mobiltelefonerna har ett värde. En del av materialen i mobiltelefoner är guld och koppar samt sällsynta jordartsmetaller, som EU identifierat som kritiska för materialförsörjningen. I det stora sammanhanget är mobiltelefoner

emellertid en liten del, jämfört med bilbatterier och elbilsbatterier, i omställningen från fossil energi, konstaterar Gunnar Fredriksson.

Utredningen ska även undersöka alternativ till en pant. Krav på en förbättrad insamling som bättre motiverar folk att lämna in telefonen kan vara en möjlighet, enligt utredaren.

– Ännu viktigare än att återvinna saker är att förebygga att avfall uppstår, säger Britta Moutakis på Avfall Sverige.

Målet är att människor inte ska byta ut sin mobil så ofta utan

använda den längre. Går den sönder ser man till att få den reparerad.

– Att förebygga avfall och att återanvända kommer före materialåtervinning i avfallstrappan. Det är också en grej vi har funderat kring med panten: vad händer om det blir mer lönsamt att lämna in en mobiltelefon för materialåtervinning än att laga den? Skulle det stimulera till ännu snabbare konsumtion av telefoner? säger Britta Moutakis. Inom EU pågår ett arbete där krav har börjat ställas på tillverkarna

av elektronik på livslängd, reservdelar och uppdateringar och förbud mot planerat åldrande på produkterna.

Det finns stora vinster att göra genom att öka livslängden på telefoner.

– Samtidigt är telefoner betydelsefulla för samhällets utveckling. Därför finns det ett intresse av att folk har moderna telefoner som klarar av olika saker. Kan inte helt hålla emot den tekniska utvecklingen. Balansgången är svår och där kommer panten in, säger Gunnar Fredriksson.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Pant på småelektronik

Regeringen tillsatte i somras en utredning vars uppdrag det är att föreslå hur ett pantsystem för småelektronik, som mobiltelefoner och läsplattor, kan se ut.

Syftet är att öka insamlingen och återvinningen av elavfall för att bidra till giftfria kretslopp som kräver mindre resurser och skapar en cirkulär ekonomi.

Utredningen, som ska läggas fram senast den 1 april, kan också

presentera alternativa lösningar till ett nationellt pantsystem om den finner det motiverat.

Behåll eller återvinn – så minskar du dina elektroniksopor

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Att tillverka elektronik är extremt resurskrävande. Att köpa mindre nytt, förlänga livstiden och att återvinna är olika sätt att minska belastningen på miljön. DN reder ut vad din elektronik innehåller och vad du kan göra när den inte fungerar längre.

Enligt lag ska butiker som säljer elektronik ta emot elavfall.

– En laptop som väger tre kilo ger upphov till över ett ton avfall under hela produktionen.

Dessutom påverkar man själva marken och det finns risk för att vattnet förorenas, förklarar Jurate Miliute-Plepiene, projektledare på IVL Svenska miljöinstitutet.

Hon menar att den som vill minska påfrestningen för miljö och klimat först och främst bör köpa mindre elektronik.

Produktionen är en stor påfrestning för både miljö och

klimat. Samtidigt som plast blir ett allt vanligare material i elektronikprodukter innehåller de också olika sorters metaller. Att tillverka plast frigör fossil energi, eftersom den görs på olja.

Metallerna utvinns ur gruvor, vilket också medför problem.

Att förlänga livslängden på produkterna är också bra för miljön.

– Vi behöver till exempel inte byta mobil så ofta som vi gör. Vi byter i snitt vår telefon efter ett och ett halvt år när den egentligen kan användas i sju år. Det är väldigt viktigt att vi använder dem så

länge som möjligt och lämnar till återvinning om det går, säger Jurate Miliute-Plepiene.

Elsopor är ett växande problem, både i EU och i Sverige. Förra året samlade Elkretsen, ett insamlingsföretag som ägs av elektronikbranschen, in hela 62 miljoner elprylar för återvinning i Sverige. Det är internationellt sett mycket, men ett flertal undersökningar tyder på att svenskar har mycket elektronik som ligger och skräpar i byrålådorna. Det finns också tecken på det i återvinningen.

– Vi förvånas ofta över hur gamla produkter vi får in. Samtidigt som vi vet att folk byter mobiltelefoner och datorer ofta har vi en median-ålder på cirka 10 år på produkter som lämnas in för återvinning. Och vi kan få in kylskåp med freoner, som förbjöds på 90-talet, säger Martin Seeger, vd för Elkretsen.

Butikskedjan Elgiganten har tagit initiativ till säker insamling i inbrottssäkra containrar. Sedan 2015 är det lag på att butiker som säljer elektronik ska ta emot elavfall. De större återförsäljarna har en skyldighet att ta emot det

oavsett om den som lämnar in köper någonting nytt eller inte, så länge produkten är mindre än 25 centimeter. I mindre butiker behöver konsumenter köpa en produkt för att kunna lämna en motsvarande till återvinning. Varken Martin Seeger eller Jurate Miliute-Plepiene vill peka ut någon produkt som viktigare att återvinna än någon annan. All elektronik bör återvinnas, men av olika skäl. Vissa produkter innehåller farliga ämnen som kan orsaka stor skada om de läcker ut i naturen, till exempel innehåller lågenergilampor och vissa

batterier kvicksilver. Andra produkter, till exempel mobiltelefoner, innehåller värdefulla ämnen som kan komma till nytta.

– Det vi vill åt är resursslöseriet, att vi binder upp massa potentiellt återvinningsbara metaller och bryter nya ur jorden i stället för att ta av det vi har.

Att produkten legat i byrålådan i flera år, kanske decennier, gör den inte sämre för återvinning.

– Åtminstone inte ädelmetallerna. Det är lite av deras grej att hålla över tid, säger Martin Seeger.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

Så mycket kan du spara på att behålla mobilen

Vi byter i snitt vår telefon efter ett och ett halvt år trots att den egentligen kan användas i sju år, säger Jurate Miliute-Plepiene, projektledare på IVL Svenska miljöinstitutet. Det betyder att vi hinner köpa drygt fyra nya mobiler under den tid vi hade kunnat nöja oss med en. Priserna på nya mobiltelefoner varierar stort, men

vi utgår från en ny Iphone 12 med
nyköpspris cirka 11 000 kronor.

(Priser från Phone hero och
Elgiganten)

Kostnad, köpa nytt:

11 000 x 4 44 000 kronor

Kostnad, behålla och reparera:

Mobilköp 11 000 kronor

Batteribyte 900 kronor

Skärmbyte 3 400 kronor

Totalt 15 300 kronor

Så raderar du information före återvinning

1. Säkerhetskopiera innehållet i
din gamla mobil.

Tillvägagångssätt beror på
operativsystem.

IOS: I inställningar, tryck på ditt
namn, sedan på icloud, "icloud-
säkerhetskopia" och slutligen på
"säkerhetskopiera nu".

Android: I inställningar, tryck på
system, därefter
säkerhetskopiering. Tryck på
"säkerhetskopiera nu", sedan
fortsätt. Välj vad du vill kopiera.

2. Importera kopian till en ny
mobil. Tillvägagångssättet beror
på vilken mobil du har och vilken
du ska övergå till. Läs mer på

respektive hemsida eller ring deras support.

3. Töm och nollställ den gamla telefonen.

IOS: Tryck på inställningar, allmänt, sedan nollställ och ”radera allt innehåll och inst.”.

Uppge eventuellt lösenord och bekräfta.

Android: Läs mer på respektive hemsida eller ring deras support.

4. Återvinn den gamla telefonen i en miljöstuga eller på återvinningscentralen. När telefonen tuggas till smådelar går det inte att återskapa informationen.

Källa: Batteriåtervinningen, Apple och Google

Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

Sida	<u>Inrikesartiklar i Kapitel 3</u>
265	<u>Riksdagen</u>
294	<u>Statsrådsberedningen och statsministern</u>
301	<u>Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.</u>
556	<u>Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet</u>
650	<u>Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi</u>
705	<u>Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem</u>
927	<u>Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.</u>
1106	<u>Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.</u>
1198	<u>Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.</u>
1209	<u>De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.</u>

Socialdepartementet

Socialdepartementet ansvarar för frågor som rör samhällets välfärd. De handlar om att främja människors hälsa och samtidigt se till att sjuka får den vård de behöver. De omfattar försäkringar för att människor ska vara ekonomiskt trygga när de är sjuka, äldre eller när barnen är små. Frågor om individ- och familjeomsorg, stöd till personer med funktionsnedsättning och äldreomsorg ingår också. Dessutom arbetar departementet med rättigheter för personer med funktionsnedsättningar och med frågor om premiepensionssystemet.

Områden

Områden

- [Folkhälsa och sjukvård](#)
- [Funktionshinder](#)
- [Socialförsäkringar](#)
- [Socialtjänst inklusive äldreomsorg](#)

Om Socialdepartementet

Relaterad navigering

- [Socialdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Kontakt](#)
- [Överenskommelser inom sjukvård och omsorg](#)

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

[Lena Hallengren](#)

Socialminister

[Ardalan Shekarabi](#)

Socialförsäkringsminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Statens budget](#)
- [För äldre, sjuka och vård- och omsorgspersonal med anledning av covid-19](#)
- [Åtgärder på socialförsäkringsområdet med anledning av coronaviruset](#)
- [Statens överenskommelser med SKR](#)
- [Brexit och EUs framtida relation med Storbritannien](#)
- [Trygghet och livskvalitet för äldre](#)
- [Hållbara pensioner](#)
- [Vård i rörelse 2020](#)
- [Prenumerera på nyheter från regeringen](#)

Aktuellt från Socialdepartementet

Lena Hallengren

SW .7951 Sociologi. Socialvård..

SW .7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

Socialminister

Socialdepartementet

"Vården och omsorgen ska funka, oavsett vem du är eller var i landet du bor. Det ser jag som min viktigaste uppgift de kommande åren. Det är en fråga om trygghet, svenska folket förväntar sig vård och omsorg av den allra högsta kvaliteten. Och det ska vi leverera."

Lena Hallengrens områden

- Folkhälsa och sjukvård
- Funktionshinder
- Socialtjänst inklusive äldreomsorg

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

Ardalan Shekarabi

Socialförsäkringsminister

[Socialdepartementet](#)

”De som varit med och byggt landet genom sitt arbete har lagt grunden för vår gemensamma välfärd. De har rätt till en trygg ålderdom. Därför är höjda pensioner min främsta prioritering.”

Ardalan Shekarabis områden

- [Socialförsäkringar](#)
- [Spelpolitik](#)

[SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.](#)

[SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård \(utom tvätt o d\)
umgänge o d](#)

[SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.](#)

Lyssna inte på hetsen mot vaccin

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Om jag verkligen ville en grupp människor illa skulle jag lura i dem att vaccin var livsfarligt. De skulle låta bli att vaccinera sig medan jag och mina likasinnade lugnt tog sprutan och såg mina fiender bli sjuka, kanske till och med dö.

Och jodå, för bara några veckor sedan berättade The Times att det brittiska kontraspionaget börjat rikta in sig på antivaccin-propaganda på nätet, spridd av fientliga stater. Ryssland nämndes, till ingens förvåning. Britterna är på hugget. Premiärminister Boris Johnson har tidigare kallat vaccinationsmotståndare för knäppgökar ("nuts"). Orden känns som en frisk källa i tider av "vi måste förstå oron" och "alla har rätt till sin egen upplevelse". För antivaxxarna –

vaccinationsmotståndarna – är ett ökande, reellt hot mot folkhälsan. I en ny dokumentärserie, ”Vaccinkrigarna”, skildrar SVT rörelsen. Den florerar bland annat i Facebookgrupper där inlägg som talar för vaccin är förbjudna och medlemmarna skriver ”alla vacciner är gift”. Det som får grupperna att växa är bland annat att hälsan tiger still. För envar som skadats av vaccin finns miljoner vars liv har räddats. Men de hörs inte. En annan tillväxtfaktor är misslyckandet med svininfluensan 2009, där ett fåtal som gavs vaccinet Pandemrix

fick narkolepsi och staten fumlade med ersättning.

Även här är det viktiga de som inte hörs, de som genomgått lyckad vaccination mot sjukdomar som ibland till och med försvunnit ur folkmedvetandet, tack vare vaccinet.

Men skrönorna om den livsfarliga sprutan frodas, som ett virus. En undersökning nyligen av SVT Novus visade att var fjärde svensk fortfarande inte vill vaccinera sig mot coronaviruset.

Pandemrixrädslan spökar.

På onsdagen var den redovisade dygnssiffran för svenskar som

avlidit i covid 174 personer.
Äntligen är vaccin på gång. Det
kan hjälpa oss ur denna snart
årslånga mardröm.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

Ledare: Skyll inte på regionerna – avskaffa dem

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

I våras var det stor brist på skyddsutrustning i Sverige, och det stod snart klart att de tre storstadsregionerna saknade de beredskapslager som de skulle ha haft (Ekot 18/3). Statsminister Stefan Löfven (S) var inte sen att peka ut syndabocken: ”Det formella ansvaret, det ligger på regionerna. Regionerna måste ha

beredskap också för den här typen av händelser”, sa han under riksdagens frågestund (SvD 2/4). Därefter var det dags att skala upp testkapaciteten. Men det gick trögt, och Löfven förklarade att han kände en frustation: ”Det borde varit fler som testats vid det här laget”, meddelade han i slutet av maj (Ekot 28/5).

Problemet? ”Det verkar som att det beror på någon otydlighet mellan staten och regionerna.” Förra veckan var det dags igen. Då riktade Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, stenhård kritik mot att många med coronasymtom på

äldreboenden inte hade fått en individuell läkarbedömning. Och av dem som hade fått det hade bedömningen ofta skett på distans.

Inte heller nu tvekade Löfven när han kommenterade situationen, utan markerade att det är regionerna som har felat: ”Det finns ingen tvekan om det. Jag tycker att det är jättemärkligt att det över huvud taget kan uppstå en diskussion. Det är tydligt i lagen vilka som har ansvar för vad. Ivo är jättetydligt med det”, förklarade han för DN (1/12).

Därmed har statsministern pekat ut regionerna som helt eller delvis ansvariga för tre av de största haverierna under pandemin: bristen på skyddsutrustning, den senfärdiga testningen och hanteringen av sjuka på flera äldreboenden, där det senare är den största sjukvårdsskandalen i Sverige på lång tid.

Frågan är vad Stefan Löfven drar för slutsats. För det räcker inte att nöja sig med att konstatera att det är någon annans fel, när det är uppenbart att problemen inte bara finns i enstaka regioner, utan i så gott som hela landet. Det

underströk Ivo genom att skriva att ”ingen region har tagit sitt fulla ansvar för att säkerställa en behovsanpassad medicinsk vård för personer som bor på särskilda boenden för äldre”.

Kritiken kommer dock inte bara i granskningsrapporter. Exempelvis har Folkhälsomyndighetens generaldirektör, Johan Carlson, sagt att det är svårt att få Sveriges 21 regioner att gå åt samma håll: ”Där har Norge med en statlig sjukvård det mycket enklare, där bestämmer man helt enkelt vad man ska göra och så gör man det” (DN 10/6). Hans kollega på

Socialstyrelsen, Olivia Wigzell, menar i sin tur att det kan vara så ”att statens kontroll av regioner och kommuner måste skärpas” eftersom ansvarsfördelningen är otydlig (DN 16/5).

Man behöver inte läsa särskilt mycket mellan raderna för att höra viss irritation. Inte mot enskilda regioner, utan mot hur systemet är organiserat. Det kan knappast vara en slump att likartade brister fanns i stora delar av landet samtidigt.

När pandemin är över och skulden ska fördelas kan rikspolitikerna därför inte bara

skylla på instanser längre ner i hierarkin. Då får de i stället ta ansvar och avskaffa regionerna.

DN 3/12 2020

Det är inte bara epidemiologer som har rätt att diskutera coronastrategin

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

I den svenska coronadebatten har kritiker fått höra att de ska vara tysta så länge de inte är epidemiologer. Därför har ofta sakargumenten blivit sekundära – även när de visat sig stämma.

Coronapandemin är dagens allt överskuggande samhällsproblem. Den har inte bara lett till sjukdom och dödsfall utan även till ekonomisk kris och dessutom genomgripande påverkat allas våra liv.

Inga experter behärskar alla områden som krisen spänner över. Det behövs kompetens inom epidemiologi och andra medicinska fält som virologi, immunologi och infektionssjukdomar men också inom matematik, ekonomi, statsvetenskap, sociologi och psykologi.

Jag har skrivit ett drygt tiotal artiklar om coronakrisen. Några har diskuterat finanspolitiken, andra den politisk-ekonomiska frågan om relationen mellan politiker och experter. Jag har också kritiserat smittbekämpningsstrategin för att ha varit för passiv. De flesta artiklarna har varit egenförfattade, några samförfattade bland annat med medicinare. Artiklarna om pandemihanteringen har föranlett många inlägg i tidningarnas kommentarsfält och privata mejl. Reaktionerna speglar en djup

polarisering. Hälften har varit mycket positiva, hälften kraftigt negativa. En återkommande synpunkt är att man inte ska kritisera regering och myndigheter i ett svårt läge. Men den vanligaste negativa reaktionen är att icke-epidemiologer bör ”hålla tyst”, vilket även andra kritiker av den svenska strategin vittnat om. Invändningen tycks gälla särskilt om man har forskningskunskap på något annat område: många har den märkliga inställningen att det är mer demeriterande än att inte alls ha bakgrund i forskning.

Några frågor retoriskt hur det skulle vara om Anders Tegnell hade åsikter om ekonomin eller Folkhälsomyndigheten utsåg ekonomipristagare till Alfred Nobels minne. Uppfattningarna ligger nära resonemangen på Aftonbladets ledarsida om ”hobbyepidemiologer”. Dala-Demokratens chefredaktör Göran Greider är på samma spår i ett Twitterinlägg när han ironiskt skriver att jag ”nu bytt karriär från ekonom till epidemiolog”. Inställningen strider mot vetenskapens grundläggande idé. Sakargument är det enda som ska

räknas, inte vem som för fram dem och vilken bakgrund hen har. Identitetspolitik hör inte hemma i vare sig coronadebatten eller någon annanstans. Jag har ofta varit oense med Greider i ekonomiska frågor. Men hans bakgrund som poet, och inte ekonom, är inget skäl för att avfärda hans argument om de är goda. Tvärtom har han kanske just därför tillfört värdefulla andra perspektiv. Den 11 augusti varnade Vetenskapsakademiens ständige sekreterare Göran K Hansson och jag på DN Debatt för en andra våg

av smittspridning och föreslog en proaktiv försiktighetsstrategi för att undvika den. Artikeln möttes av hånfulla kommentarer om alarmism och att vi var uppmärksamhetstörstande charlataner. I dag kan konstateras att vår bedömning – utifrån sunt förnuft och paralleller till utvecklingen i övriga Europa – var vida bättre än Folkhälsomyndighetens och andras avancerade modellanalyser. Forskning har över tid blivit alltmer specialiserad. Men det betyder inte att forskare lever i

isolerade fack. Tvärtom har många framhållit de kontakter över disciplingränserna vilka pandemin lett till som en av dess få positiva följder. Även normalt sker ett utbyte mellan forskare på olika fält inom till exempel Vetenskapsakademien och Vetenskapsrådet. Vid kollegiala beslut får forskare på ett område ofta sätta sig in i frågor utanför detta. En erfarenhet är att forskare från olika discipliner då gör förvånansvärt lika bedömningar av vetenskaplig kvalitet. Vid disputationer hämtas

många gånger en av ledamöterna i betygsnämnden från ett annat fält för att trygga att gemensamma vetenskapliga krav upprätthålls. Flervetenskaplighet uppmuntras ofta vid utlysning av forskningsmedel.

Ekonomipristagare utses inte bara av ekonomer utan av hela Vetenskapsakademien där majoriteten är naturvetare och medicinare. Medvetenheten om att prisförslaget där kommer att utsättas för kritisk granskning av forskare från andra områden höjer kvaliteten på

priskommitténs förberedande arbete.

Sammanfattningsvis finns ett stort värde i att även icke-epidemiologer diskuterar coronahanteringen. Det tillför fler perspektiv och är också viktigt för det demokratiska ansvarsutkrävandet. Det måste påtalas att Folkhälsomyndigheten både i våras och början av hösten gjorde fundamentala felprognoser och i sina rekommendationer inte tog höjd för den stora osäkerheten. Det är inte konstigare än att ekonomer tidigare – med rätta – kritiserades

hårt av icke-ekonomer för att vi inte förutsåg den globala finanskrisen.

Till sist om dagsläget.

Folkhälsomyndigheten tror att smittspridningen toppar i mitten av december. Låt oss hoppas att det inte blir värre. Det kan det bli både därför att betingelserna för virus spridning är mer gynnsamma under vinterhalvåret och därför att människor inte i tillräcklig grad avstår från trängsel i julhandeln och att träffas under kommande helger. Det talar för att av försiktighetsskäl nu införa hårdare restriktioner. Så menar

en icke-epidemiolog som ändå tycker sig ha ett ansvar för att bidra till att vi får en bättre pandemihantering.

Lars Calmfors är professor emeritus i internationell ekonomi, forskare vid IFN och fristående kolumnist i Dagens Nyheter..

Lars Calmfors

Sverige får vänta på massvaccinering till efter trettonhelgen

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

I Sverige väntar man fortfarande på att ett vaccin ska få grönt ljus från EU. Först efter trettonhelgen väntas massvaccinationerna starta ute i regionerna. I Storbritannien har det gått fortare. Under onsdagen godkände man ett covidvaccin för användning

och nästa vecka börjar de vaccinera befolkningen.

”Regeringen har i dag accepterat rekommendationen från Medicines and Healthcare products Regulatory Agency (MHRA) att godkänna Pfizer/Biontecs covid-19 vaccin för användning”, skriver brittiska regeringen i ett uttalande på onsdagen.

Storbritannien blir därmed först i världen att godkänna ett vaccin för användning. Redan tidigt nästa vecka kommer de första invånarna att vaccineras.

Sveriges vaccinsamordnare Richard Bergström tycker att det brittiska godkännandet av Pfizer/Biontechs vaccin mot covid-19 är hoppingivande – men inte oväntat.

– Storbritannien har en av de ledande myndigheterna i världen när det handlar om vetenskap och integritet. Det här talar för att det är ganska sannolikt att även den europeiska myndigheten godkänner det, säger han. Under det senaste dygnet registrerades ytterligare 174 coronadödsfall i Sverige, visar Folkhälsomyndighetens senaste

siffror. Totalt har därmed 6972 personer med covid-19 avlidit i Sverige.

Siffran är en av de högsta så kallade dygnssiffrorna som rapporterats in i Sverige. Den innebär dock inte att 174 personer avlidit under tidsperioden, utan att så många dödsfall, utspridda över tidigare dagar, registrerats under det senaste dygnet.

Siffrorna över antalet avlidna rapporterats i dag dessutom bara in fyra gånger i veckan, till skillnad från tidigare under våren när nya siffror registrerades varje dag.

Men innan något vaccinationsprogram kan ta fart nationellt måste man invänta ett godkännande från EU. Något som troligen dröjer ytterligare några veckor och inte påverkas av det brittiska beslutet.

– Det är lite mer omständligt med 27 länder som har en gemensam process. Det är lättare för Storbritannien att komma överens med sig själv. Som det ser ut nu är det möjligt att vaccinet blir godkänt före jul, i mellandagarna eller åtminstone i början av januari, säger Bergström.

Inom EU har man fattat beslut om att inte ha något snabbspår för godkännandet utan låta ansökan ta den tid det tar. Richard Bergström menar att den noggrannheten kan betyda mycket för hur allmänheten kommer att se på att vaccinera sig.

– Det är hela tiden en avvägning mellan effekt och biverkningar. Vi har gjort bedömningen att det är viktigt att EU:s befolkning får tilltro till det godkännande som kommer. Vad finns det för poäng med att godkänna tidigt om ingen vill ha det?

I förra veckan träffade han samtliga regiondirektörer i Sverige, som ansvarar för att organisera vaccinationerna. Planen är att deras arbete ska påbörjas efter trettonhelgen.

- Jag ville säkerställa att de är medvetna om att det kommer doser i januari – alla verkar ha förstått allvaret, säger Richard Bergström.

Storbritanniens besked innebär att Pfizer/Biontechs vaccinproduktion kan skalas upp. Det menar Johan Brun, senior medicinsk rådgivare för branschorganisationen Lif som

representerar de forskande läkemedelsföretagen i Sverige.

- Den dagen det också är godkänt i EU kan man börja distribuera och använda det. Det är ett gigantiskt uppdrag förstås och det kommer att gå väldigt många långträdare runt om i Europa. Det ska också förpackas och plockas upp. Allt det här är fantastiskt, men det finns en logistisk utmaning, säger han och fortsätter:
- Fördröjningen kommer att vara fabrikenas förmåga att leverera. Det kommer inte att levereras till hela Europas befolkning dag ett –

det kommer att komma ut under ett års tid.

Exakt hur vaccinen – efter EU:s godkännande – ska nå den svenska allmänheten så snabbt som möjligt är en fråga som han räknar med att flera olika delar av den offentliga sektorn nu jobbar med ”24 timmar per dygn.”

– Utmaningen i Sverige är att det upphandlas av staten och att ansvaret är

Folkhälsomyndighetens – men vaccinationen ska organiseras av 21 olika autonoma regioner som alla har olika förutsättningar och infrastruktur, säger Johan Brun.

Enligt Storbritanniens hälsominister Matt Hancock har de där en beredskap på cirka 50 sjukhus, samt ett flertal vaccinationsmottagningar, för att kunna påbörja massvaccineringen nästa vecka. Alla 65 miljoner invånare kommer dock inte kunna vaccineras samtidigt. Landets vaccinationskommitté kommer att skicka ut en lista över prioriterade grupper som ska få vaccinet först. Där nämns vårdhemsboende, sjukvårdspersonal och äldre. Vaccinationsprogrammet kommer bli den största som Storbritannien har genomfört i modern tid,

uppger Simon Stevens, vd för den nationella sjukvården NHS. Samtidigt har NHS gedigen erfarenhet när det gäller storskaliga vaccinationer från bland annat säsongsinfluensan och trippelvaccinet, tillägger han. – Sjukhus kommer snart att inleda den första fasen av den största vaccinationskampanjen i vårt lands historia. När vaccinet väl är på plats kommer vårdpersonalen vara redo att kunna erbjuda människor denna banbrytande medicin i hela landet under de kommande månaderna, säger han till The Guardian.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Stefan Bjarnefors
stefan.bjarnefors@dn.se

”Det är oklart hur långtvarigt skyddet är”

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

DN:s medicinreporter Amina Manzoor svarar på frågor om vaccin mot covid-19.

1. Varför börjar andra länder vaccinera före Sverige?

På onsdagen kom beskedet att Storbritannien har godkänt Pfizer och Biontechs vaccin och planerar att börja vaccinera redan inom en

vecka. Storbritannien är på väg att lämna EU och har numera sin egen godkännandeprocess.

Sverige inväntar EU:s process, liksom alla andra EU-länder. Den europeiska

läkemedelsmyndigheten, EMA,

har än så länge fått in två

ansökningar om villkorat

godkännande. EMA ska nu

granska alla tillgängliga data och

bedöma om nyttan med vaccinet

är större än eventuella risker för

biverkningar. EMA kommer med

en bedömning om Pfizer och

Biontechs vaccin senast den 29

december i år och senast den 12

januari 2021 för Modernas vaccin. Om EMA rekommenderar vaccinet så kommer EU-kommissionen att fatta ett beslut om godkännande "inom dagar". EU-länderna kommer att få vaccin samtidigt och proportionerligt utifrån befolkningsmängd. Att kommunikationen kring när vaccinationerna kan starta ser olika ut i länderna beror nog på hur snabbt man tror att godkännandeprocessen kan gå och hur många doser man tror att man får tillgång till.

2. Vad händer efter godkännandet av ett vaccin?

Den stora utmaningen för läkemedelsbolagen är att producera tillräckligt många doser. De producerar vaccin parallellt med utvecklings- och godkännandeprocessen. Pfizer och Biontech har sagt att man kan ha 50 miljoner doser redo i år. Moderna har sagt att man kan ha 20 miljoner doser klara i år. Nästa år kan företagen i bästa fall producera en miljard doser vardera. I nuläget behöver människor vaccineras med två doser. USA har sagt att man räknar att få tillgång till 40 miljoner doser i år.

Storbritannien räknar med att få tillgång till 10 miljoner doser inom kort. Det låter optimistiskt. Hela världen väntar på vaccin mot covid-19 och alla vill ha det först. Det finns fler vaccin som är i slutfasen, till exempel Astra Zeneca och Oxford Universitys vaccin. Men där är den sista studien ännu inte klar, och företaget har inte heller ansökt om godkännande än. Även här förproduceras doser så att de ska kunna skickas iväg vid ett eventuellt godkännande. Men det är inte säkert att alla vaccin som nu testas kommer att

godkännas, och därför vet vi inte hur lång tid det tar att vaccinera alla som vill.

3. Vad vet vi om hur bra vaccinerna är?

Än så länge har vi bara sett siffror i pressmeddelanden från företagen. Pfizer och Biontechs och Modernas vaccin har 94–95 procents skyddseffekt.

Det är en fantastisk forskningsbragd att ha utvecklat vaccin på mindre än ett år. Men vi vet inte om vaccinet kommer att ha lika hög skyddseffekt när det börjar användas på miljontals människor. Det kan vara så att de

som ingår i de kliniska studierna generellt är friskare.

Vi vet inte heller hur väl vaccinet fungerar på äldre, som kan få ett sämre skydd från vaccin. Det är också oklart hur långvarigt skyddet är.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Vaccin – när, var, hur?

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

USA

När ska vaccineringsen börja?

Redan mot mitten eller slutet av december kan de första doserna av vaccin finnas tillgängliga i USA.

Vilka grupper prioriteras?

Sjukvårdspersonal, människor på äldreboenden och andra riskgrupper.

Vilka vaccin är aktuella?

Läkemedelsföretaget Pfizer har sökt tillstånd hos myndigheten

Food and Drug Administration för att distribuera ett vaccin. Även företaget Moderna har sökt tillstånd hos samma myndighet. Även om prioriterade amerikaner kan börja vaccineras redan i mitten av december – tidigare än experter trott – går landet en mörk vinter till mötes. En miljon nya smittade registreras varje vecka. Ett högre antal beräknas dö varje dag jämfört med i våras, då 2200 dog dagligen. En del experter räknar med att 500.000 amerikaner kommer att ha dött i mars.

Björn af Kleen

Belgien

När ska vaccineringen börja?

Planen är 5 januari.

Vilka grupper prioriteras?

Vårdpersonal, de över 65 år och de över 45 år som tillhör riskgrupper. Totalt cirka fyra miljoner invånare, nästan 40 procent av Belgiens befolkning. Vilka vaccin är aktuella? Hittills fyra: Astra Zeneca, Johnson & Johnson, Pfizer/Biontech och Curevac.

I Belgien blir det frivilligt att vaccinera sig och gratis.

Regeringens mål är att minst 70 procent ska göra det. Flera av

företagen som EU-kommissionen slutit avtal med ska tillverka sina vaccin i landet, bland annat Pfizer/Biontech i Puurs utanför Antwerpen.

Pia Gripenberg

Finland

När ska vaccineringen börja? I bästa fall kan de första doserna ges till riskgrupper redan i år, men det hänger på EU:s tidtabell. Vilka grupper prioriteras?

Vårdpersonal, riskgrupper och äldre.

Vilka vaccin är aktuella? Finland har slutit samma avtal med EU

som Sverige och har rätt till cirka två doser per finländare. Man kommer att välja bland de vaccin EU köper in, troligtvis till en början enligt den ordning de blir klara.

Precis som i många andra länder hoppas man att åtminstone 70 procent av befolkningen kommer att vaccinera sig, och att det borde räcka för befolkningsimmunitet. Enligt enkäter som gjorts är äldre finländare mer benägna att låta vaccinera sig.

Philip Teir

Polen

När ska vaccineringen börja?

Myndigheterna räknar med att vaccinering kan inledas i större skala i slutet av januari.

Vilka grupper prioriteras?

Sjukvårdspersonal, så kallad uniformerad personal och äldre.

Bedömningen är att det kommer att ta minst fyra månader (två injektioner krävs) för att vaccinera tillräckligt många för att det ska få effekt på smittspridningen.

Den andra vågen av covid-19 har slagit hårt i Polen, men med hjälp av en partiell lockdown är förra månadens 600 dagliga avlidna i

covid-19 i dag nere i omkring 150. Ändå finns ett utbrett motstånd mot restriktioner, vaccinering och munskydd.

Michael Winiarski

Danmark

När ska vaccineringen börja? I början av 2021 enligt Statens Serum Institut.

Vilka grupper prioriteras?

Nyckelpersoner inom sjuk- och äldreomsorgen, personer över 65 år samt yngre som lider av allvarlig kronisk sjukdom.

Vilka vaccin är aktuella? Den danska staten har ingått avtal om

tre olika vaccin – Astra Zeneca/ Universitetet i Oxford, Johnson & Johnson samt Sanofi/ GlaxoSmithkline.

I Danmark har vaccinationsdebatten dominerats av upptäckten av ett muterat virus som spridits från minkar till människor - och som skulle kunna vara motståndskraftigt mot ett kommande vaccin.

I slutet av förra veckan presenterade regeringen en nationell strategi. Den innebär att 1,5 miljoner danskar i de mest utsatta grupperna erbjuds möjlighet att vaccineras i en första

omgång med start i början av 2021. Vaccination kommer att erbjudas gratis och ska vara frivilligt för alla.

Hanna Grosshög

Nederländerna

När ska vaccineringen börja? I inledningen av 2021.

Vilka grupper prioriteras? De som över 60 år, de som tillhör riskgrupper samt vårdpersonal som har kontakt med dessa människor.

Vilka vaccin är aktuella? Hittills sex: Astra Zeneca, Johnson &

Johnson, Curevac, Moderna, Sanofi/GSK och Pfizer/Biontech. Vaccination kommer att vara frivillig och erbjudas gratis. EU:s läkemedelsmyndighet EMA, som tidigare fanns i London, finns nu i Amsterdam. Den 29 december håller EMA ett extra sammanträde för att eventuellt godkänna Pfizers/Biontechs vaccin. I januari behandlas flera andra ansökningar. När EMA godkänt ett vaccin tar det några dagar innan medlemsstaterna godkänner det.

Pia Gripenberg

Ryssland

När ska vaccineringen börja?

Enligt det statliga forskningscentret för epidemiologi och mikrobiologi Gamaleja kan vaccineringskampanjer i stor skala inledas i januari februari nästa år. Vladimir Putin meddelade nyligen att vaccinationerna på bred skala av de mest prioriterade riskgrupperna, läkare och lärare, inleds redan nästa vecka.

Vilka grupper prioriteras?

Ryssland har redan börjat vaccinera sjukvårdspersonalen. Vid det här laget har mellan 40

000 och 50 000 läkare, sjukskötare och ambulansförare blivit vaccinerade. Före utgången av året är det meningen att minst 1,5 miljoner personer har vaccinerats med Sputnik V. Putin har sagt att Ryssland inleder vaccinationer av den övriga befolkningen i stor skala i slutet av året.

Vilka vaccin är aktuella? Det rysktillverkade vaccinet Sputnik V, det första vaccin i världen som togs i bruk och som har väckt en viss skepsis internationellt eftersom det inte testats lika brett som övriga vacciner. Enligt ryska

myndigheter kommer man också i mån av möjlighet att importera vaccin, för att ge invånarna en möjlighet att välja. Ryssland har även godkänt ett annat inhemskt vaccin, Epivac Corona, och ett tredje testas som bäst.

Ryssland har haft en massiv andra våg av coronasmittade. Värst drabbade är Moskva och Sankt Petersburg. Ute i regionerna har sjukhusen haft stora problem med bristande logistik och alltför få bäddplatser. Under de senaste dagarna har siffrorna börjat gå ned, men Ryssland är fortfarande fjärde globalt i antalet smittade.

Anna-Lena Laurén

Indien

När ska vaccineringen börja?

Senast i mars nästa år, enligt regeringens nuvarande tidsplan.

Vilka grupper prioriteras?

Vårdanställa och riskgrupper. Ett ihärdigt rykte har gjort gällande att storstäderna ska få vaccin före de hundratusentals byarna på landsbygden, men Indiens hälsominister har upprepade gånger dementerat detta.

Vilka vaccin är aktuella? Indien har tecknat avtal med bland annat Pfizer/Biontech och Moderna.

Astra Zenecas vaccin ska produceras av Serum Institute of

India. Även inhemska vaccin är under utveckling.

Den stora utmaningen i Indien med 1,3 miljarder invånare är kylrumskapacitet och logistik.

Upphandlingen av transporter är en nästan lika omfattande apparat som inköp av minst två miljarder vaccindoser. Eftersom flera av vaccinerna måste förvaras i låga temperaturer måste Indien satsa stora resurser på att förbättra kylkapaciteten. Indien är det land som är näst värst drabbat av pandemin efter USA när det gäller antalet smittade.

Mia Holmgren

Norge

Norge ingår i EU-samarbetet och Sverige har åtagit sig rollen som vidareförsäljare av vaccin till Norge. Det första vaccinet mot covid-19 kan bli godkänt i EU och Norge före årsskiftet och Norska folkhälsoinstitutet, FHI, tror att Norge kan få doser till i januari – men har beräknat att det kan ta ett par veckor från dess att vacciner finns i deras lager tills de första grupperna är vaccinerade. Vilka dessa grupper är beror på egenskaper hos vaccinet, som blir känt först då det är godkänt, men FHI har talat om att riskgrupper

och sjukvårdspersonal bör prioriteras.

Vaccinerna det handlar om i Norge är desamma som för EU. Närmast ett godkännande ligger Pfizer/Biontech, men även Moderna, Astra Zeneca och Johnson&Johnson.

Torbjörn Petersson

Kina

När ska vaccineringen börja? Det är oklart. Men Kina har fem vaccinkandidater, från fyra bolag, som är inne i den tredje fasen, den sista, innan de blir godkända för kommersiellt bruk.

Vilka grupper prioriteras? Kina har redan vaccinerat stora grupper. Statliga läkemedelsbolaget Sinopharm avslöjade för några veckor sedan att upp emot 1 miljon människor fått deras vaccin. Det handlar om studenter och andra kineser på väg utomlands, vårdpersonal och statligt anställda. I veckan uppgav dessutom flera medier, som citerar en amerikansk analytiker, att Nordkoreas ledare Kim Jong-Un och hans familj ska ha fått kinesiskt vaccin. Kina planerar också att skicka hundra miljontals doser till

utvecklingsländer. Förhoppningen är att export av vaccin ändrar bilden av Kina från att vara skurken som startade pandemin till frälsaren som räddar världen.
Marianne Björklund

Frankrike

I Frankrike sker vaccineringen i fem faser, varav den första är planerad att inledas i slutet av december och den sista någon gång i april–maj. Först ut är den mest utsatta personalen i vården och personal och boende på äldreboenden. I en andra fas riktar man sig till alla

över 75 år och de över 65 med underliggande sjukdomar.

I fas tre erbjuds alla över 50 år vaccin, liksom övrig vårdpersonal och samtliga vuxna med underliggande sjukdomar. I fas fyra får utsatta yrkesgrupper, hemlösa, interner och patienter i psykiatri vaccinera sig. I femte fasen erbjuds alla över 18 år möjlighet att vaccinera sig.

Frankrike följer Europeiska läkemedelsmyndigheten EMA:s rekommendationer och har säkrat tillgång till flera av de vaccin som kan godkännas.

Erik de la Reguera
DN dn@dn.se

Dämpad viruskurva i Västra Götaland

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Ökningen av antalet covid-19-fall i Västra Götalandsregionen kan vara på väg att plana ut efter två månader.

– Vi har fortfarande en stor smittspridning, men vi ser en avplaning. Det är ett positivt

**tecken, säger
smittskyddsläkaren Thomas
Wahlberg.**

Antalet nya covid-19-fall som bekräftats i Västra Götalandsregionen minskade förra veckan för första gången sedan uppgången startade om i början av oktober.

– Vi ser en minskning, men det är viktigt att poängtera att toppen inte är nådd, sa

smittskyddsläkaren Thomas Wahlberg vid en pressträff om virusläget i regionen i går.

Även inom vården finns tecken på en avmattning, enligt Ann

Söderström, hälso- och sjukvårdsdirektör i Västra Götalandsregionen.

Hon poängterar dock att faran är långt ifrån över. På onsdagsförmiddagen fanns 251 patienter med covid-19 på regionens sjukhus.

– Det finns en försiktig optimism, men vi kan inte på något sätt blåsa faran över, säger Ann Söderström.

– Vi har ändå drygt 250 patienter inneliggande, så det är rätt många vårdavdelningar som är fyllda med covidpatienter.

TT

Gåsbröst kan innehålla salmonellabakterier

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Matvarukedjan Lidl återkallar ett parti gåsbröst, då risk finns att det innehåller salmonellabakterier, meddelar Livsmedelsverket. Produkten är av varumärket Culinea, och i ett pressmeddelande skriver Lidl att salmonellabakterier har upptäckts vid en rutinanalys. Det berörda

partiet har bäst före-datum
2022-09-30.
TT

Jönköping prisas av EU- kommissionen

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Jönköping får EU-kommissionens pris för tillgänglighet – Access City Award – för år 2021. ”Att skapa ett Europa utan hinder handlar om mer än byggnader och trottoarer. Det handlar om en förändringsinställning som förbättrar folks livskvalitet och gör att personer med

funktionsnedsättningar kan delta i samhället på samma grund som alla andra”, säger EU:s jämställdhetskommisionär Helena Dalli i ett pressmeddelande. Priset delas ut tillsammans med paraplyorganisationen EDF.

TT

”Pandemin kan orsaka en förlorad generation”

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

140 miljoner barn har under coronapandemin hamnat i fattigdom – och det är bara början, varnar FN i en rapport som publiceras i dag. Värst är läget i Afrika söder om Sahara och i Sydasien.

– Coronapandemin kan orsaka en förlorad generation, säger svenska Charlotte Petri Gornitzka, biträdande chef för FN:s barnfond Unicef.

Som en följd av konflikter och klimatförändringar är rekordmånga människor i världen på flykt. Redan i början av året förutsåg Unicef att fler än någonsin skulle vara i behov av humanitär hjälp. Utvecklingen var på tillbakagång inom flera viktiga områden – och då kom coronaviruset.

Den omedelbara konsekvensen blev att skolor över hela världen

stängde för att minska smittspridningen. 1,6 miljarder barn kunde inte gå till skolan när nedstängningarna var som mest omfattande i våras – nu handlar det om 250 miljoner elever. I ett utsatt land som Sydsudan finns det en stor risk att framför allt flickor som tvingats lämna skolan aldrig kommer tillbaka.

Rapporten Humanitarian Action for Children som Unicef presenteras i dag, torsdag, visar att fattigdomen har ökat i coronasmittans spår. Barnen drabbas hårt av att hälsovården har kollapsat i många länder,

bland annat har vaccinationsprogram avbrutits då inhemska resurser gått åt till annat. Konsekvensen blir att flera årtiondens förebyggande arbete har utraderats. I inbördeskrigets Jemen har antalet barn med akut undernäring ökat med tio procent. – Vi räknar med att barnadödligheten kommer att öka med två miljoner fall under den kommande tolv månadersperioden. Ökad fattigdom har lett till fler fall av undernäring. 10000 fler barn väntas dö av undernäring varje månad, säger Charlotte Petri

Gornitzka på telefon från New York.

Barn är lindrigare drabbade av coronaviruset än vuxna, men de socioekonomiska dominoeffekterna slår hårt mot unga, framför allt i länder i Afrika och södra Asien. Charlotte Petri Gornitzka beskriver en negativ spiral där pågående konflikter förvärras av coronapandemin – som i sin tur ökar spänningen och riskerar att ge upphov till nya konflikter.

– Den sociala distanseringen leder till psykisk ohälsa för framför allt tonåringar, sedan pandemin

utbröt har Unicef utökat arbetet med psykosocialt stöd från 67 länder till 118. Våld i hemmet ökar liksom sexuella övergrepp barnäktenskap, säger Charlotte Petri Gornitzka, som tidigare har varit generaldirektör för Sida.

– Gapet mellan behov och resurser ökar. Och det är väldigt tydligt att de som redan har det dåligt får det sämre.

Unicef vädjar till världens länder om motsvarande 55 miljarder kronor för att hjälpa 190 miljoner barn. Summan är den högsta någonsin och för första gången är appellen universell. De

humanitära behoven är för stora för att gå in på enskilda projekt, men länder som prioriteras är Syrien, Jemen, Demokratiska Republiken Kongo och Venezuela. Unicef avser bland annat att förbättra skolgången för 93 miljoner barn.

Charlotte Petri Gornitzka är bekymrad över att det kommer signaler från rika länder att minska biståndet i sviterna av coronapandemin. Bland annat finns det ett förslag i Storbritannien om att minska biståndets andel av BNP från 0,7 till 0,5 procent.

– Nu om någonsin är det viktigt att upprätthålla biståndet. Det förebyggande arbetet är normalt det som är minst kostsamt. Att hantera effekterna av coronapandemin är raka motsatsen till förebyggande arbete. Det är dyrt för alla, men blir mer och mer resurskrävande ju längre tid det går. Det måste finnas ett utvecklingsperspektiv i åtgärderna.

Restriktionerna under pandemin, med stängda samhällen och nationsgränser har också försvårat möjligheterna att nå dem som är i allra störst behov av

hjälp. I Syrien lider tio miljoner människor akut brist på vatten, sanitet och hygieninsatser.

Finns det några ljusglimtar?

– När skolorna stängdes under pandemin blev det tydligt att det går att bedriva digital undervisning med ett bra underhåll. Det är en möjlighet som måste bli tillgänglig för alla. I dag finns det 365 miljoner barn som inte har tillgång till digital uppkoppling.

När flest skolor var stängda i våras hade 70 procent av barnen i rika länder tillgång till digital undervisning. I fattiga länder var

motsvarande siffra 30 procent.

Det pågår ett arbete, där bland annat Ericsson medverkar, för att alla skolor ska vara uppkopplad senast 2030.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta. Rekordmånga på flykt

Fler barn i världen är på flykt än någonsin tidigare.

I centrala Sahel i Afrika har över en miljon barn tvingats fly på grund av väpnade konflikter – en

ökning med 64 procent jämfört med 2019.

I Moçambique har oroligheter fått 420 000 människor att lämna sina hem, vilket är en kraftig ökning från 15 000 under 2018.

Mer än 6,1 miljoner människor är på flykt inne i Syrien.

860 000 rohingyer lever fortfarande på flykt i Bangladesh, där de har tvingats söka skydd efter attackerna i Myanmar för tre år sedan.

Källa: Unicef

”Barn behöver mötas av en trygg och resursstark vuxenvärld”

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

En sak har gjort mig glad denna höst. Det är när jag sett SVT-programmet ”Våra barns hemliga liv”. Det visar att barn är kreativa, vill samarbeta och göra gott. Om barn blir bemötta med respekt och kärlek blir de för det mesta tillitsfulla och trygga.

Det har varit en del kritiska synpunkter på programmet. Kränker det barnens integritet och är det för tuffa utmaningar de fått?

Det var några utmaningar i de första avsnitten som var onödigt svåra och tuffa som när två barn blev utan lunchlåda. Men det förstör inte helhetsintrycket att programmen är tänkvärda och lärorika. Synd bara att inte programmen följdes upp av en diskussion med pedagoger, experter, föräldrar och politiker. När vi frågar oss hur vi ska bekämpa gängkriminalitet och

ungdomsrån ropas det på fler poliser och strängare straff. Då börjar vi i fel ände.

I 16 år arbetade jag som föräldraterapeut vid Ericastiftelsen i Stockholm. Min uppgift var att stötta och hjälpa föräldrar medan deras barn gick i terapi hos en barnpsykolog. Det var ett spännande och viktigt arbete.

För att verkligen hjälpa ett barn med allvarliga problem kan det behövas en lång terapi. Mellan ett och två år en gång i veckan var vanligt. Under tiden träffade jag föräldrarna en gång i veckan eller

varannan vecka beroende på föräldrarnas önskemål.

Vad har detta med tv-programmen att göra? Jo, när barn får allvarliga problem är det ofta något i barnens tillit till vuxenvärlden som skadats. Och ska ett barn kunna knyta an till en ny vuxen måste det finnas tid till detta. Det kan ta många veckor eller månader innan ett barn med problem börjar lita på en vuxen. I tv-programmen får vi se olika grupper av barn mellan fyra och sex år. Det är åtta barn i varje grupp. De får olika uppgifter av sina två pedagoger som sedan

lämnar rummet och vi som tittare får följa hur barnen löser sina uppgifter med hjälp av uppmonterade kameror.

I samtliga program löser de sina uppgifter konstruktivt. Vi får följa hur arga och ledsna de blir ibland, men också hur glada de för de mesta är och med vilken iver de vill lösa uppgifterna. Vi får se hur de samarbetar och vill vara rättvisa.

Det som gläder mig mest är att jag får en förnyad tro på mänskligheten när jag följer dessa barn. Det goda vinner över det onda, visar barnen mig. Om barn

blir tryggt bemötta av förstående, kunniga och kärleksfulla vuxna så växer konstruktiva processer fram.

Vi behöver satsa mer resurser på barn i förskola och skola. Vi måste också anslå resurser för terapi med barn i tidig ålder om de har problem eller är otrygga. Det behövs också föräldragrupper för dem som behöver det och vill delta.

Hitta program för invandrade föräldrar och barn på olika språk så att de långsamt kan slussas in i samhället. Börja tidigt, helst redan på barnavårdscentralerna!

Det kommer att kosta en slant, men det blir betydligt billigare än att vänta till barnen blir tonåringar och en del av dem som är otrygga hamnat i gängkriminalitet. Ropen på fler poliser och fängelseplatser gör mig bekymrad och ledsen.

Barn är konstruktiva och vill gott om de bemöts av en trygg vuxenvärld. Till det måste vi avsätta resurser!

Ann Mari Orrenius, legitimerad psykolog och legitimerad psykoterapeut samt författare till böcker om föräldrar och barn

De drar det tunga lasset när vården trappar upp

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Den andra covidvågen har slagit hårdare än väntat mot Stockholm. Med kort varsel flyttas nu personal från barnverksamheten på Karolinska till covidvård för vuxna och

intensivvårdspersonal från Blekinge är på ingång. En decimerad personalstyrka drar ett tungt lass när intensivvården växlar upp på nytt.

ena Räftevold tar emot på covidintensiven i Huddinge. Hon har varit med och byggt upp den nya avdelningen med 18 vårdplatser där patienterna kommer in och ut genom samma dörr.

– Det är stor skillnad mot i våras. Inflödet var högre. Det är fortfarande mycket, men nu har vi lite mer kontroll, säger hon.

Här, där för dagen 14 svårt covidsjuka patienter är inlagda, rör sig vårdpersonalen igen i skyddsutrustning över vårdgolvet. Ett svagt pipande hörs från apparaturen, men intrycket är lugnt.

När det var som värst i våras flerfaldigades på kort tid antalet intensivvårdplatser från normala tio till 90, bara i Huddinge.

Lena hejdar sig för att visa vägen åt transportörerna som rullar in en patient, en kvinna, som snart är uppkopplad för regelbunden kontroll av vitalparametrarna – EKG, puls och syresättning som

registreras på en skärm. En liten stund senare ses hon prata i sin mobiltelefon.

Efter ett kort andrum under hösten jobbar Lena Räftevold och kollegorna åter igen långa pass på 12,5 timmar – om än med ambitionen normal

veckoarbetstid. Flera kollegor är sjukskrivna för post-traumatiskt stress efter den tuffa våren och ett flertal

intensivvårdssjuksköterskor och undersköterskor har slutat, ett 40-tal i augusti.

– Det är klart att det sliter. Man har inte så mycket ork till annat.

Och ja, jag snittar en mil om dagen i de här lokalerna.

Avdelningen som öppnade för tre veckor sedan på Karolinska i Huddinge påminner om de intensivvårdsavdelningar som i ett högt tempo ställdes i ordning på Nya Karolinskas postoperativa avdelning i våras. Planlösningen är öppen för att underlätta teamarbetet.

Den topputrustade avdelningen ställdes i ordning när den första vågen lagt sig, med förhoppningen att den inte skulle behöva användas.

– Det var ju inte en vår, utan arbetet med krislägesavtalet tog slut först i augusti. När vi förstod att vi skulle behöva steppa upp igen var det ju förstås väldigt blandade känslor. Men nu står här vi här – det är vårt jobb och patienterna behöver oss.

Egentligen är hon mer irriterad över att folk inte förstår allvaret, över trängsel trots det rådande läget, och otydliga direktiv.

– Det är även 90-talister som hamnar här – inte bara gamla människor blir sjuka!

Vid DN:s besök är 20 sjuksköterskor och

undersköterskor i tjänst. Liksom fem läkare. Av schemat som sitter uppe på väggen framgår att personalen kommer från intensivens i Huddinge och Solna men också från öron-näsa-hals, barnsjukvården och andra avdelningar som kallats in som förstärkning.

– Det är många som skolas in nu. Det behövs ju en del, för bemanning veckans alla dagar, dygnet runt, säger Björn Persson, verksamhetschef för perioperativ medicin och intensivvård, PMI.

När DN besökte covidintensiven på Nya Karolinska i våras beskrev han överklighetskänslor.

– Då hade jag känslan av att vara med i ett katastrofspel, som när som helst skulle avbrytas. Nu har covid nästan blivit vardag för oss – så måste det bli. Man orkar inte leva i ett katastrofläge mer än en kort period.

○ ○ ○

Intensivvårdssjuksköterskan Christel Ejdebrink har skyddande plåsterlappar vid kindbenen under mask och visir.

Hon, som i vanliga fall arbetar på thorax-intensiven i Solna, har anmält sig frivilligt att jobba i fyra veckor. Hon tycker att det är medicinskt intressant.

– Tvärtemot många andra så tyckte jag inte att det var så tungt i våras, utan fint hur vi kunde ordna så bra vård i team på kort tid – och uppskattningen vi fick utifrån hjälpte faktiskt.

Hittills har 620 patienter med covid-19 intensivvårdats på Karolinska, av dem 80 procent män.

De två patienter som Christel under här passet ansvarar för, är

båda män som har platserna bredvid varandra, där den ena är intuberad och nedsövd med en plastslang kopplad till en respirator medan den andre är vaken.

– Det är stor skillnad mot i våras, då vi sövde patienterna så fort som möjligt. Man får mer förståelse när man kan kommunicera.

Många av de sövda patienterna ligger i bukläge som underlättar andningen och vänds efter schema, en manöver som involverar ett helt vårdteam.

Saker som rationaliserades bort i våras av tidsskäl kan nu hinnas med. Christel visar den intensivvårdsdagbok som personalen för åt alla patienter där personalen lägger in foton och skriver ner vad som hänt.

– Det är ett sätt för patienterna att förstå. Den här tiden är annars helt borta ur deras liv.

Även Marie Zang, som i vanliga fall jobbar på thorax-intensiven i Solna, har sökt sig hit av nyfikenhet. Nu vilar hon benen en liten stund under sitt fjärde 12,5-timmarspass.

– Det är tungt men så fint här för vi jobbar så bra tillsammans. Här är det lätt att ropa för att få hjälp, säger hon.

Rent medicinskt har det skett framsteg.

– Många fler patienter är vakna, och vi har lärt oss bättre hur vi behandlar dem. Respiratorvården kan i sig skada lungorna, eftersom man trycker in luften, samtidigt som musklerna förtvinar och det blir långa vårdtider, säger Björn Persson.

Tidigare saknades mellansteget i behandlingen, och patienterna sövdes direkt.

När fler patienter behandlas i vaket tillstånd med syrgas i så kallad högflödesgrimma eller syrgasmask, och läggs i bukläge, så har det visat sig ge god effekt i kombination med att patienternas svårt inflammerade lungor behandlas med kortison.

Patienterna ordinerar också blodförtunnande för att motverka proppar.

Resultatet är kortare vårdtider, och att fler covidpatienter vårdas utanför intensivvården, säger Björn Persson.

○ ○ ○

Från myndigheterna har prognoserna varit osäkra, länge tillbakavisade

Folkhälsomyndigheten att det skulle bli någon andra covidvåg i Sverige. Nu har den slagit till med kraft.

Från en långsam ökning av antalet patienter, och med ett mindre behov av intensivvård, har antalet patienter i behov av sjukhusvård i Region Stockholm ökat kraftigt de senaste veckorna, och närmar sig vårens topp då 1 100 patienter vårdades som mest. Under onsdagen vårdades 784 patienter, varav 73 inom intensivvården.

Samtidigt konstateras 11 124 nya smittade den senaste veckan, enligt tisdagens veckorapport.

- Vi såg den ökade smittspridningen i Europa, och för tre veckor sedan fick vi tvungna att öppna med 18 platser. Sedan har det fortsatt stiga, och utmaningarna ser annorlunda ut än i våras, säger Björn Persson. Om det då fanns en ökad stress, som hörde samman med den begränsade kunskapen om sjukdomen, om det enorma inflödet av patienter och om sövningsmedlet propofol som var

restnoterat i hela landet, så är de problemen lösta nu.

Trots färre patienter och betydligt bättre kunskaper om sjukdomen, är det nu ändå väldigt tajt.

- Vi pressar vår personal väldigt hårt, säger vårdenhetschefen Pauline Rylander Hagson. I mitten av förra veckan gick ett mejl ut till de anställda inom intensivvården. Innebörden är att antalet intensivvårdsplatser måste ökas. Men bemanningen räcker inte, utan måste tunnas ut.
- Innebörden är att intensivvården på Karolinska nu i stort sett nått sin maxkapacitet.

Om nån till äventyrs skulle tro att sjukvårdens situation inte är särskilt ansträngd är detta ett bevis för motsatsen, säger en medarbetare som vill vara anonym.

Björn Persson säger att man nu tvingas acceptera en personaltäthet som man aldrig skulle göra annars.

– Det blir fler patienter per intensivvårdssjuksköterska, kanske tre i stället för två och det kan påverka vårdkvaliteten och arbetsmiljön.

Då Sverige hör till de länder med det lägsta antalet

intensivvårdsplatser relativt befolkning inom OECD, är omställningen mot intensivvård för covidsjuka en prestation. Samtidigt blir påverkan på övrig vård stor.

Gradvis har sjukhuset dragit ner på planerade operationer som kan vänta. Barnsjukvården ska vara undantagen denna gång, lovade sjukhusdirektör Björn Zoëga för två veckor sedan i en intervju med DN. Men nu är sjukhuset i förstärkningsläge för snabb omställning, och i torsdags beslutade HR-direktören om att även barnsjukvården skulle

frigöra personal – inom 48 timmar.

PMI vänder också på alla stenar. I ett internmeddelande till anställda, välkomnas intensivvårdspersonal utifrån – från Blekinge:

”De är vana att arbeta inom intensivvård men är ovana vid delar av vår MT-utrustning, lokaler och riktlinjer.”

– Vi har ställt frågan till Region Blekinge som varit relativt lågt belastat, säger Björn Persson.

○ ○ ○

Bland det värsta med vården av de covidsjuka är att anhöriga är avskurna, säger Lena Räftevold. Vårdpersonalen försöker överbrygga det genom telefonsamtal, eller videosamtal, där anhöriga kan se sina närstående vårdas.

Vid livets slutskede och i vissa speciella situationer, släpps närstående in. Nu ska det göras ett undantag.

I korridoren står nu en anhörig, en äldre man i skyddsmundering med apotekspåse i handen utanför dubbeldörrarna och väntar tålmodigt på att bli insläppt.

Att kliva in på avdelningen med mycket svårt sjuka kan uppfattas som en okänd och skrämmande värld.

– Det är ju väldigt svårt att se någon närstående som är så svårt sjuk och uppkopplad med slangar. Men vi försöker förbereda dem.

○ ○ ○

Utanför har mörkret redan börjat lägga sig. Inne i det lilla personalrummet med pentry ligger intensivvårdsläkaren Gunnel Helling på soffan under ett grönvitt täcke och sträcker ut sig under lunchpausen.

– Man står och går och får ont i ryggen och hinner inte träna, säger hon som samlar ihop sig för ett samtal med anhöriga.

– Det är ofta svårt, när vi tvingas avbryta intensivvården, om det inte går framåt.

Om att befinna sig i covidvågen igen säger hon:

– Det är fruktansvärt, men ändå mindre tungt än i våras. Vi är ju så utarbetade, säger hon och beskriver sin oro inför framtiden.

– Vi ser inget slut på det här – när ska patientflödet minska?

○ ○ ○

Intensivvård i normalläge är ingen bagatell. På intensiven hamnar de svårast sjuka patienterna, som har svikt i ett eller flera organ.

– Skillnaden med covidvården är att alla har samma sjukdom, och kommer in med respiratorisk svikt. Och så mängden patienter vi upplevde i våras. Det handlar om krigssjukvård, säger Lena Raftevold.

Fokuset inne på avdelningen tycks fungera lite som en rustning. När Lena Raftevold följer oss ut, skalat av sig skyddsutrustning, sänkt ner fötterna i desinficerande bad, och

får frågan om hon är stolt, blir hon först tyst innan hon svarar:

– Nej, inte stolt. Men det vi upplevde i våras vill jag inte ha ogjort, säger hon och kavlar upp ärmen och blottar en tatuering, en intensivvårdssjuksköterska som gör fingret, hennes alter ego.

– Tillsammans har vi utkämpat en strid, sida vid sida med kollegor från hela Sverige. Det är... mäktigt på något sätt.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Fakta. 80 procent av fallen är män

Intensivvården på Karolinska har hittills vårdat cirka 640 patienter med covid-19.

80 procent av patienterna har varit män. 20 procent kvinnor.

Medelåldern är cirka 60 år.

80 procent av patienterna har någon riskfaktor, vanligast är hypertoni, högt blodtryck.

Mortaliteten i mars var 30 procent, i maj drygt 10 procent.

För höstens patienter saknas ännu säkra data.

Källa: Karolinska

Experten: ”En form av barnmisshandel”

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Att föräldrar håller barn isolerade liknande fallet i Haninge är extremt ovanligt. Det kan i vissa fall förklaras med diagnosen Münchhausen syndrom by proxy.

– Det är inte en psykisk sjukdom utan en form av barnmisshandel, säger Björn

Lundin, barn- och ungdomspsykiater.

Händelsen i Haninge, där en 41-årig man hittades svårt medtagen och isolerad i en lägenhet, har fått stor uppmärksamhet. Vad som ligger bakom att mamman verkar ha hållit sin son instängd i närmare 30 år är fortfarande okänt och kvinnan själv förnekar brott.

Björn Lundin är barn- och ungdomspsykiater och en av Sveriges ledande experter på den ovanliga diagnosen Münchhausen syndrom by proxy. Han har ingen insyn i Haningefallet, men av det

som hittills framkommit finns vissa likheter för diagnosen, säger han.

MSBP är en beteendestörning som visar sig i barnmisshandel genom förfalskning av symtom. Det innebär att vårdnadshavaren sjukförklarar barnet och ofta tar upp tid hos sjukvården med olika påhittade eller överdrivna symtom. Men det finns även fall där föräldern inte söker hjälp för barnet.

– Likheten ligger i att sjukförklara barnet, inte att man söker vård hela tiden och aktivt förfalskar barnets sjukdomshistoria utan att

man överdriver till exempel lätt astma till att vara livshotande, säger Björn Lundin.

I dag finns några tusen fall rapporterade över hela världen och i 95 procent av fallen är mamman förövaren.

I ytterkanten av problemet finns en del fall beskrivna i den vetenskapliga litteraturen där barn har blivit hemma och vårdade till döds i 25 till 55-årsåldern.

– De har blivit lagda i säng någon gång under uppväxtåren och behandlats som sjuka så att hela deras rörelseapparat har förtvinat.

I vissa fall har man även hittat dem allvarligt undernärda. Om det har varit avsiktlig eller oavsiktlig grad av försummelse är svårt att veta, säger Björn Lundin. I ett fall som det i Haninge kan en förklaring vara att föräldern känner sig ensam och övergiven och behöver en person att vårda och ta hand om för att få ett livsinnehåll. Efterhand kan det utveckla sig till ett beroendeförhållande mellan barnet och föräldern som de inte kan frigöra sig ifrån.

Möjligheten för barnet att återgå till ett normalt liv efter att varit

isolerad under en lång tid beror på personlighet och samhällets stöd. Med rätt hjälp och villighet att ta emot hjälp kan de flesta leva ett värdigt liv, tror Björn Lundin.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

70-åriga mamman släppt – nu ska instängde mannens liv kartläggas

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Den 70-åriga kvinna som misstänks ha hållit sin son isolerad i närmare 30 år förhördes av polis under onsdagen. Kvinnan släpptes senare, även om misstankarna kvarstår.

Samtidigt försöker Haninge kommun och polis att kartlägga

hur mannen kunde hållas isolerad så länge.

– Jag tror att han nu för första gången får känna omtanke, lite värme, att människor bryr sig om honom, säger mannens syster till DN.

Det var i söndags kväll som en 41-årig man hittades i en lägenhet i Haninge kommun söder om Stockholm. Mannen misstänks ha hållits instängd av sin mamma som anhölls på söndagen på sannolika skäl misstänkt för olaga frihetsberövande samt grovt vållande till kroppsskada och grovt vållande till sjukdom.

Mycket tyder, enligt åklagaren, på att mannen hållits inspärrad i lägenheten i 25–30 år.

Under onsdagen förhördes mamman och den 41-årige mannen. I det första förhöret förnekade kvinnan brott, men hur hon ställde sig till anklagelserna under onsdagen är oklart då den advokat som förordnats som hennes offentliga försvarare inte vill ge några kommentarer.

Sent på eftermiddagen i går meddelade Åklagarmyndigheten att anhållan hade hävts och att kvinnan försatts på fri fot.

– Efter att mannen har förhört under eftermiddagen i dag och utifrån vad som i övrigt har framkommit i utredningen under de här dagarna så har misstankarna försvagats mot den misstänkta kvinnan. Jag har bedömt att hon inte ska begäras häktad och hon är försatt på fri fot, säger kammaråklagare Emma Olsson enligt ett pressmeddelande.

Samtidigt fortsätter utredningen och brottsmisstankarna kvarstår. – Men de har försvagats och jag bedömer att kvinnan inte kan påverka utredningen på ett

negativt sätt. Vi kommer nu närmast att utreda omständigheterna som ligger längre tillbaka i tiden.

Det var mannens syster som hittade honom i lägenheten i söndags. Hon begav sig till bostaden sedan hon fått höra att mamman befann sig på sjukhus. När hon såg sin bror i den mörka och smutsiga lägenheten kände han igen henne på en gång.

Han var enligt systemen i mycket dåligt fysiskt skick och fördes till sjukhus där han opererades.

– Just nu tror jag att han bara är väldigt traumatiserad över allt

som har hänt. Men jag tror ändå att han nu för första gången får känna omtanke, lite värme, att människor bryr sig om honom, säger systemen som längtar efter att få träffa sin bror.

Systemen är också övertygade om att hennes bror nu känner lättnad när han har kommit ut ur lägenheten som han tillbringat så lång tid i.

– Jag har väntat på det länge, länge, länge. Bara det att se att han blev glad när han såg mig... Att se hans reaktion när han såg mig var fantastiskt. Och jag längtar tills han får komma hem till oss.

Hur mamman har kunnat hålla sonen isolerad under så lång tid är en fråga som både polis och kommun nu försöker få svar på. 41-åringens syster säger att hon flera gånger larmat om att något inte stod rätt till i lägenheten.

Under tisdagen tog Haninge kommun kontakt med polisen, berättar kommunens pressansvariga Håkan Filipsson.

– Vi har aktiverat ett antal personer som ska vara behjälpliga med polisens frågeställningar. Vår ambition är att vara så transparenta som möjligt, säger han.

41-åringen har, enligt uppgift, haft kontakt med såväl myndigheter som sjukvård genom åren. Därför blir frågan allt mer påträngande: hur kan samhället ha missat denna misstänkta vanvård i så många år?

Linda Törngren, gruppchef vid sektionen för brott i nära relationer Stockholm Syd, som handlägger ärendet, säger att fallet kräver stora resurser och att fyra handläggare arbetar heltid med fallet.

Under onsdagen förhöordes den 41-årige sonen.

– Det här fallet ska ha pågått under lång tid och det kommer krävas flera förhör för att gå igenom allt. Men någonstans måste man börja och så får man känna in: hur mycket orkar och kan personen berätta just vid det här tillfället, säger Linda Törngren.

Även den misstänkta kvinnan, mannens mor, är förhörd. Men Linda Törngren vill inte gå in på hur hon ställer sig till anklagelserna.

Utredningen fokuserar nu på misstankarna mot modern, men polisen kommer också att titta på

huruvida mannens tillvaro varit känd för andra, som socialtjänst och skola, berättar Linda Törngren.

– Enligt de uppgifter vi har nu har det pågått sedan målsägande var ung. Vi behöver därför göra en mer omfattande kartläggning av levnadsomständigheterna, som att gå tillbaka till skoltiden. Det är klart att det är stor skillnad om en person är myndig eller inte när brottet begås, så länge man är under 18 år så har man en vårdnadshavare som ska stå för omsorgen. Det är högre straffvärde på att låsa in ett barn

och även längden på inläsningen har betydelse, säger hon.

Mamman och sonen förekommer knappt i några offentliga register, men en dom i förvaltningsrätten för tio år sedan visar hur mamman var sonens ombud i ett ärende mot Försäkringskassan.

Han hade då fått beviljad sjukersättning men myndigheten skulle efter tre år utreda hans arbetsförmåga på nytt. Modern överklagade beslutet till förvaltningsrätten och yrkade på att det skulle ändras eftersom ”han inte orkar med någon kontakt och utredning på grund

av hans psykiska handikapp. Allt som ska utredas får gå igenom hans mamma”.

DN har varit i kontakt med en lärare från högstadieskolan där mannen gick.

– Jag är förtvivlad och frågande. Vi tog alltid oerhört allvarligt på frånvaro, ringde direkt till föräldrarna om eleverna uteblev och kunde även göra hembesök om det inte blev bättre. Jag förstår inte hur han kan ha fallit mellan skyddsnäten. De frågor man ställer sig är hur det kunde hända? Kunde jag ha gjort något?

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Marijana Dragic

marijana.dragic@dn.se

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Dags för danska designers att lämna över modet till oss vuxna i rummet, skriver Saga Cavallin

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

**Dansk design har på senare år
fått kvinnor att klä sig som
lungsiktiga ungmör på
sanatorium. Saga Cavallin
sätter ned foten i frågan om
mamelucker och halskrås.**

Vad tänker du när du läser ”dansk
design”? Förmodligen föreställer

de första mentala bilder som
dyker upp funktionella
inredningsklassiker i strama linjer
och naturfärger som går att ropa
in på Bukowskis till samma pris
som en mindre etta i en
Stockholmsförort.

I så fall kan man fråga sig vilken
sten du vistats under. Numera
signalerar termen något helt
annat. Nämligen puffärmar,
silverlamé och hårklämmor i
pastellfärgad plast till överpris.
Märken som Baum und
Pfergarten, Stine Goya, men
kanske framför allt Ganni, har satt
sin prägel på hela modevärlden

inklusive de efterapande
lågprismärkena. Plötsligt klär sig
alla tjejer, deras mamma och
mormor, i oformliga
babydollklänningar med ballong-
ärmar och överdimensionerade
spetskragar. Varenda kotte ser ut
som en lungsiktig ungmö från
förra sekelskiftet på sanatorium,
med sepian utbytt mot
rejttrippiga, instagramvänliga
färgkrockar.
I början av 2010-talet dominerade
kickersmodet med platåskor,
minikjolar och magtröjor. Sedan
kom en andningspaus där det
återigen blev hett att klä sig

stramt och propert, för att inte
säga maskulint. Författaren Tone
Schunnesson brukar beskriva sin
stil som att hon antingen klär sig
som en supersexig flickvän eller
som den sexiga flickvännens
slappa pojkvän – två stilmässiga
motpoler som kontrasterar och
kompletterar varandra väl.
Men i flödet syns nu nästan
enbart outfits som i stället haft
stilförebilden Madickens mamma
parat med Michaels flickvän Rita i
tv-serien "Arrested development".
Hon som dyker upp i säsong tre,
spelas av Charlize Theron, och
som mentalt befinner sig på en

sjuårings nivå och matchar fuskpälsryggsäck med ridstövlar och tyllkjol. De senaste årens flummiga cowboymode kombinerat med gulligt lantliga detaljer har helt enkelt gått överstyr.

Vårt samhälle är, som bekant och inte särskilt konstigt, besatt av ungdomen. Men klär bärarna av den nya danska designen upp sig eller ner sig i ålder? Silhuetten får det snarare att verka som om man har något att dölja, och det är ju inte vad modeskapare brukar beskyllas för. Att förmå unga kvinnor skyla sina falnande heta

kroppar i miljarder meter rutigt, neonfärgat tyg.

Kanske är det ett utslag av att kroppsaktivismen faktiskt gjort avtryck hos designerna. Men är det inte att gå självförnekelsens ärende när man insisterar på att en stor kropp helst ska heltäckas? Dessutom är inget nytt under solen/kjolen vad gäller de danska modellernas BMI. Anklarna som sticker fram ur de sedesamt långa volangfällarna är bara skinn och ben.

Den nya danska designen är både självförnekande, bakåtsträvande och infantil. Men framför allt är

den oestetisk på ett helt annat sätt än den antidesignade streetstyle à la Vetements, Balenciaga och Yeezy som varit rådande fram tills nyligen. Danskarna har tagit nedklädd till en ny nivå när man knappt längre trodde det var möjligt. Ovan nämndas hoodies och mjukisbyxor var i alla fall välutförda i sin enkelhet, i likhet med den danska designen från förr. Ganni och co:s signaturplagg ser ut som misslyckade syslöjdsprojekt med sina eklektiska more-is-more-mixar av bijouterier och formlöshet.

Kära grannar i syd: lämna tillbaka halskråsen och mameluckerna till Skansens kostymförråd och stafettpinnen till de vuxna i rummet, alltså svenskarna. Det var att föredra när dansk design betydde fåtöljer döpta efter matvaror.

Saga Cavallin

Interaktiv advent. Hela familjen möts i barnslig förväntan

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

"Advent"

**Tove Berglund och Ludvig Daae
Uppsala konstmuseum, 28/11.**

Redan på förmiddagen knackar två figurer invirade i julgransglitter på dörren och levererar några paket. Med ansiktena täckta av långa peruker

ser de ut som en lågbudgetvariant av julens goda riddare i en storslagen Disney-musikal, där jultomten måste räddas från en superskurk.

Det är en bra början.

Avlämningen markerar inledningen på den interaktiva, konstnärligt curerade upplevelsen "Advent". I all hast har den snickrats ihop som en ersättning för det sex timmar långa scenkonstverket "Julen", den avslutande delen av "interaktionskonstnären" Tove Berglunds och koreografen Ludvigs Daaes trilogi "Årets

händelser”, som tidigare utforskat påsk och midsommar.

Vad som skulle ha blivit en bombastisk helkväll tillsammans med främlingar på Uppsala konstmuseum har av coronaskäl blivit en mindre händelse i sällskap av de närmaste.

Utgångspunkten är inte helt fel. Det ju oftast tillsammans med närstående som vi genomlever de riter och traditioner som schema-lägger våra liv.

Fast kanske går något förlorat. I föregångaren ”Begravning1” 2018, då Berglund med samma interaktiva grepp tog sig an

”Livets händelser”, förstärktes i varje fall tematiken av att man som publik prövade kistor och drack gravöl tillsammans med okända. Att närma sig ett ämne som sällan diskuteras utanför familjekretsen osäkrade verkligheten och var nog det som gjordes att kvällen tog klivet från palliativ workshop till konst. När mörkret faller utrustar vi oss med telefoner, app och en viss bävan för det konstnärligt curerade familjemysen och tar en ljudsatt promenad genom Uppsalas centrum. I lurarna får vi ett stämningsfullt ljudlandskap

som bryts av dikter, jultrivia och små inlägg som problematiserar familjebegreppet. Det är rätt mysigt, även om ett inslag om den hotade aborträtten i Polen nog går en bit över huvudet på sjuåringen. Elvaåringen knyter däremot upprörd handen.

Hemma igen sliter vi upp paketen och följer instruktionerna. Medan vi lyssnar på ett föredrag av etnologen Jonas Engman dukar vi bordet med glittrande tillbehör och kockar ihop det jul-pimpade pizzakittet. Engman blir som den där farbrodern som aldrig tiger och det är svårt att hänga med i

traditionernas utveckling medan vi fixar. Dessbättre kan han pausas och pizzan med mögelost, grönkål, äpple och krossad pepparkaka gör en precis lika däst som ett riktigt julbord.

I ett paket finns det färg och papper och en uppmaning om att måla julkort. I ett brev gömmer sig en rimlek. Vi får också en grön lampa att hänga i taket och ljusskenet med konnotationer till både julgran och illamående gör det bekanta rummet åtminstone lite främmande.

I högtalaren surrar spellistan med julmusik och föredrag av både

genusvetare och familjeterapeut vidare. Det känns som att vi lajvar ett mer intellektuellt tv-program med Ernst Kirchsteiger.

Det märks att "Advent" är en nödlösning. Instruktionerna har inte slipats och mellan varven känner man att det finns större ambitioner. Men det funkar ändå. Inte minst för att blandningen av hejdlöst bejakande och problematiserande utsagor landar helt rätt i tiden. Efter att ha följt lekledarnas uppmaningar ett par timmar möts vi oavsett ålder i en förväntan som liknar barndomens

– och det är långt mer än jag har förväntat mig.

Sebastian Johans

De håller farmor sällskap genom spel på nätet

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Många äldre lever isolerat under coronapandemin och kan inte umgås med sina barn eller barnbarn. Så är fallet för Anette Kristiansen, 69, som dessutom är änka och bor själv.

Men i våras hittade hon och barnbarnen Stina och August Kristiansen ett alternativt sätt att umgås.

Det är måndag eftermiddag och Stina Kristiansen, 9 år, och August Kristiansen, 6 år, har kommit hem från skolan. För dem rullar vardagarna på som vanligt med undervisning på plats.

Ibland, innan de ska äta middag, brukar de spela sällskapsspel med sin farmor Anette Kristiansen.

Den här eftermiddagen är inget undantag. De sitter framför sin dator, vid ett bord i lägenheten i Svedmyra i södra Stockholm, och är mitt i ett parti schack mot sin farmor. Hon sitter bakom andra sidan skärmen, i sitt hus i Huddinge, lite längre söderut.

Innan coronapandemin utgjorde långa promenader, squaredans, körsång och studier i tyska och ekonomisk historia vid Senioruniversitetet Anettes vardag. Men sedan viruset kom till Sverige har hon fått leva mer isolerat. Sina tre barn och åtta barnbarn träffar hon inte lika ofta och när de väl ses är det utomhus och på avstånd.

– Ett tag kändes det tungt, att man inte fyller någon funktion eller duger till någonting, säger hon.

Tidigt under våren kom hon och ena sonen fram till en lösning,

som skulle möjliggöra för henne och barnbarnen Stina och August att umgås oftare och hålla kontakten. Det började med att de löste samma korsord tillsammans över videosamtal. Efter några veckor tröttnade de på det, men då hittade Anette en hemsida där man bland annat kan spela klassiska sällskapsspel ihop.

– Vi spelade fyra i rad för det kunde de. Jag lärde grabben yatzy. Sedan har vi spelat andra spel också. Det senaste vi började med var schack, säger hon.

– Vi höll på varje dag under sommarlovet, men sedan när de

började skolan har det minskat lite. Vi håller på i kanske en halvtimme–tre kvart. Det har fungerat jättebra.

Hon tror att det är bättre att göra något tillsammans över nätet, som att till exempel spela sällskapsspel eller hjälpa till med läxorna, än att bara ha telefon- eller videosamtal. Data- eller mobilskärmen kan upplevas som en barriär när man ses digitalt, men Anette menar att det inte känns så när man spelar. – Då är man koncentrerad på själva spelet. Man gör någonting och tittar på var spelpjäserna

läggs. Det är ett komplement till att bara prata med varandra.

Innan pandemin kunde hon hämta upp de yngsta barnbarnen från förskolan. Hon kunde gå hem till dem och gå på museum och till lekparker med dem.

– Jag saknar dem. Jag saknar också allt man kunde göra förut. Jag är evigt glad att jag bor i hus och kan hålla på i trädgården hur länge som helst och att kunna gå ut och ganska snart komma till en skog.

Hemsidan som de spelar på heter ”Boardgamearena” och innehåller hundratals spel. Det finns en chatt

på sidan där man kan skriva med motståndaren. Vill man prata och se varandra samtidigt som man spelar, får man göra som Stina och August som ringer videosamtal till sin farmor via antingen datorn de spelar på eller mobil. På hemsidan kan man lägga till sina vänner och därefter bjuda in dem till ett spel.

– Vi brukar bjuda in henne, hon vet inte hur man gör det, säger August.

Hans favoritspel är schack och Stinas är fyra i rad. Enligt henne är det olika vinnare varje gång men August menar att han brukar

vinna. Ibland får farmor förklara hur spelen går till, som med yatzy, berättar dem.

Förutom att spela sällskapsspel med sin farmor via nätet pratar de nästan dagligen på telefon och Stina brukar också få hjälp med sina läxor av farmor.

– Vi träffas fortfarande, utomhus och på avstånd. Vi kan leka och äta lunch tillsammans i en park. Farmor brukar bjuda på fika, säger Stina.

– Hon bjöd på en sockerkaka. Den var god, inflikar August.

– Vi brukar göra så här, säger han och visar hur de gör en luftkram när de ses.

– Det är inte bättre än en vanlig kram, men bättre än ingen kram, fortsätter han.

De berättar att de, innan pandemin, brukade umgås hemma hos Anette tillsammans med sina kusiner ett par gånger i månaden, sova över hos henne, baka och pyssla. Anette passade på att köpa en elcykel det här året och har därför kunnat cykla till barn- och barnbarnen och undvika kollektivtrafiken. Under

höstlovet skar de pumpa ihop i en park, berättar Stina.

– Men det är inte på samma sätt som förut. Jag saknar att kramas och sova över hos farmor. Det är roligare att umgås inomhus, säger hon.

Det första hon kommer göra när pandemin är över är att åka hem till henne.

– Jag längtar efter att få krama farmor jättemycket. Jag längtaaar. Det har gått nästan ett helt år, säger August.

Under pandemin utför Anette flera av sina sysslor på nätet. Förutom att möta barnbarnen

över ett parti schack eller spela andra sällskapsspel med dem, fortsätter hon sina tyskstudier på distans och handlar även det allra mesta på nätet – däribland elcykeln. Denna tekniska möjlighet har underlättat mycket för henne.

Men att plötsligt ställa om och ta till sig den digitala tekniken kan vara svårt för äldre. August och Stina tipsar att man kan ringa upp sina mor- och farföräldrar och gå igenom steg för steg för hur man startar ett spel, eller så kan de äldre söka information på nätet

om hur man går tillväga. Anette hade en motivation.

– Jag hade inte spelat ett dugg på nätet innan pandemin. Att jag kom i gång hade att göra med att jag bestämde mig för att hålla kontakten med barnbarnen och sysselsätta mig.

Har du något tips på hur andra kan komma i gång?

– Om man är mor- eller farförälder och ska spela med barnbarnen, kanske det finns en förälder där som kan hjälpa till, säger hon.

Christian Youhana

christian.youhana@dn.se

Anette Kristiansen.

Ålder: 69

Bor: Huddinge

Intressen: Trädgård

Det ska jag göra när pandemin är över: "Då ska jag supernjuta av att ta pendeln till stan och gå omkring där och bara titta och äta lunch någonstans."

Stina Kristiansen.

Ålder: 9

Bor: Svedmyra tillsammans med mamma, pappa och lillebror.

Intressen: Basket, spela Roblox med kompisar och Harry Potter. Det ska jag göra när pandemin är över: "Träffa mormor, morfar och farmor. Gå på museum med farmor."

August Kristiansen.

Ålder: 6

Bor: Svedmyra tillsammans med mamma, pappa och storasyster.

Intressen: Spela tv-spel, läsa Bamse och spela handboll.

Det ska jag göra när pandemin är över: "Träffa farmor – direkt."

Dela

Tips. Så kan ni ”träffas” coronasäkert på internet

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Kolla på film tillsammans
Titta på favoritkanalerna på
Youtube tillsammans via
TwoSeven samtidigt som ni ser
och pratar med varandra.
TwoSeven skapades 2016 av ett
par – Guru och Namita – som
hade ett långdistansförhållande
och tröttnade på att försöka räkna

ner och trycka på play-knappen
samtidigt för att synkronisera
uppspelningen med varandra.
En kort instruktionsfilm finns på
startsidan. Använd webbläsarna
Chrome eller Firefox för bäst
upplevelse. Skapa ett konto,
alternativt logga in med Facebook
eller Gmail. Skapa ett ”rum” och
bjud in vänner och familj. Ni kan
nu med enkla klick sätta på
mikrofonen och kameran på er
dator och titta på samma
videoklipp från exempelvis
Youtube, Vimeo eller som ni själva
laddat upp från datorn.
Sajt: twoseven.xyz

På Kast kan ni dela datorskärm med varandra, se på filmer eller serier och chatta samtidigt. En instruktionsfilm för hur man kommer i gång finns på Youtube.

Sajt: kast.gg

Spela sällskapsspel ihop

Spela Pictionary på Skribbl. Du kan spela med främlingar men du kan också skapa ett privat "rum" och bjuda in upp till elva kompisar genom att skicka en länk.

Ena spelaren får ett ord, till exempel "krabba" och får rita det med hjälp av datamusen eller styrplattan – att rita fint kan bli

en utmaning. Samtidigt ska övriga spelare försöka gissa vad teckningen föreställer. Det gör de i chatten intill så fort de bara kan – ni tävlar nämligen om poäng. Alla får chansen att både rita och gissa. Instruktionerna är på engelska men själva orden går att ställa in på svenska och många andra språk.

Sajt: skribbl.io

Spela vändåttan eller andra kortspel på Playingcards.

Vändåttan, eller "Crazy eights", är två väldigt lika kortspel som går ut på att bli av med sina – från början sju – kort. Det första kortet

från plockhögen bestämmer färg eller valör. Är det exempelvis klöver sju, får man lägga ut ett kort med valören sju eller färgen klöver.

Har man inte samma valör eller färg på handen får man, enligt vändåttans regler, plocka upp till tre kort från plockhögen tills man har ett spelbart kort. Har man fortfarande inte det får man stå över. Som namnet antyder har åttorna en speciell funktion och kan läggas på vilket kort som helst. Olika varianter av spelet finns och mer ingående instruktioner hittas på spelregler.

Hemsidan har ingen egen chatt för varje spel, utan det är upp till spelarna att ringa telefon- eller videosamtal. Du bjuder in vännerna till ett spel genom att dela en länk.

Sajt: playingcards.io/game/crazy-eights

Fler kortspel som finns att spela på Cardzmania. Instruktioner på svenska för många kortspel finns på spelregler.

Sajt: cardzmania.com/games/
Spela klassiska brädspel som schack, yatzy, kalaha, backgammon och fyra i rad på Boardgamearena. Du behöver

bara en e-postadress för att registrera dig. Välj ett användarnamn och lösenord och lägg till dina kompisar genom att söka på deras användarnamn i fliken "community" längst upp på sidan.

För att starta ett spel klickar du på fliken längst upp till vänster på skärmen, "spela nu" och väljer därefter spelläge – "enkelt spel" om du vill spela med kompisar.

Sajt: sv.boardgamearena.com

Anordna en bingokväll via Myfreebingocards och spela gratis med upp till 30 personer. Du kan designa dina spelbrickor –

jultema finns – och välja att ha siffror eller skriva in egna ord i bingobrickan. Därefter skickar du med hjälp av en länk ut spelbrickorna till alla deltagare. Använd ett annat program för videosamtal för att kunna se och prata med varandra samtidigt. Detaljerade instruktionsfilmer och texter på engelska finns på hemsidan.

Sajt: myfreebingocards.com/bingo-card-generator

Skapa ett quiz via Kahoot! På hemsidan, som brukar användas av lärare i deras undervisning, kan du registrera dig gratis och skapa

en egen frågesport med olika svarsalternativ.

Ring ett videosamtal för att kunna dela din datorskärm med kompisarna. På så vis kan de se frågorna och svarsalternativen under spelets gång, när du sätter i gång det från ditt kahootkonto. Frågesporten du skapar får en egen kod, som spelarna i sin tur skriver in i Kahoot.

Det gäller att vara snabb på att svara rätt. Man får nämligen poäng för både rätt svar och hur snabbt man svarar. Efter varje fråga kan man se hur man ligger

till poängmässigt i förhållande till de andra spelarna.

Sajt: kahoot.com

Ladda ner mobilspelet Wordfeud som funnits sedan 2011 och möt en vän för ett parti Alfapet.

Samla ihop ett gäng och spela mobilspelet Among Us. Ni är astronauter och ska lösa problem och förbereda ert rymdskepp för avgång. Samtidigt är en av er inkräktare som låtsas vara astronaut. Spelarna vinner om de lyckas avslöja inkräktaren eller löser alla problemen på rymdskeppet.

Christian Youhana

christian.youhana@dn.se

Riksdagen bromsar regeringen om ensamkommande

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Förordningsändringen som underlättar för ensamkommande unga att få stanna skjuts upp eller blir inte alls av. Regeringen vill avvakta riksdagens beslut. På torsdagen skulle förordningsändringen ha trätt i kraft. Den skulle innebära att ensamkommande som har beviljats tillfälliga uppehållstillstånd för att läsa in

gymnasiet kan få permanenta uppehållstillstånd om de skaffar en anställning för minst ett år. Hittills har två år varit kravet. Men en majoritet i riksdagen vill uppmana regeringen att inte genomföra den och andra aviserade lättnader för ensamkommande som studerat på gymnasiet. Så länge riksdagen inte fattat formellt beslut om uppmaningen till regeringen så avvaktar regeringen med att låta förordningsändringen träda i kraft.

Så förordningen träder inte i kraft i dag?

– Regeringen har inte beslutat om det, nej, säger miljöministern och vice statsministern Isabella Lövin, avgående språkrör för Miljöpartiet.

TT

Största andelen testade för covid-19 i Norge är svenskar

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Svenskar är den grupp i Norge där störst andel har testat sig för covid-19.

Hittills har över 2,3 miljoner människor testat sig i Norge – och de som har testat sig mest sedan sommarsemestern är svenskarna. Det visar de senaste siffrorna från

landets folkhälsomyndighet,
Folkehelseinstituttet.

En av förklaringarna som ges är
att många av svenskarna jobbar
inom hälso- och sjukvården, och
sjukvårdspersonal testar sig
betydligt mer än resten av
befolkningen.

TT-NTB

Jag har bott i Norge i många år men det är inte roligt längre.

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Anna Rapp som firar sin första jul
på 48 år utan sällskap av sina
föräldrar. Hon bor utanför
Trondheim medan föräldrarna

bor i Sverige. För personer som reser från länder som det norska Folkhelseinstituttet anser har hög smittspridning är det hårda krav som gäller, bland annat tio dagars karantän i särskilda karantänhotell som ska betalas ur egen ficka.

Besöksstopp i 32 kommuner

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Folkhälsomyndigheten har utfärdat ett tillfälligt besöksförbud på särskilda boenden för äldre i 32 kommuner. Beslutet som gäller till och med den 12 december är det första i sitt slag. Tidigare besöksstopp som kommunerna utfärdat på egen hand har saknat lagstöd.**TT**

23 000 anställda i sjukvården smittade de senaste 30 dagarna

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Under den senaste månaden har 23000 sjukvårdsanställda i Italien smittats av coronaviruset, enligt en ny studie. Sedan virusutbrottet i början av året har 200 läkare dött i covid-19, en av dem är 67-årige Roberto Stella. Hans vän

Alessandro Colombo berättar för DN om deras sista möte. Rom.

Smittspridningen av covid-19 har återigen exploderat och finns i dag över hela Italien, men är även denna gång särskilt koncentrerad till Norditalien och regionen Lombardiet. Ett område som var hårt drabbat av coronaviruset redan i våras.

Alessandro Colombo leder den skola som utbildar nya läkare i Lombardiet.

– Vi har världens äldsta läkarkår. 6 300 har fyllt 57 år, vilket utgör 85 procent av kåren i mitt område

Varese utanför Milano, säger Alessandro Colombo.

Alessandro sörjer sin kollega och nära vän Roberto Stella, 67, som närmast dog på sin post. Han var en av de första att dö i början av mars.

– I slutet av februari hade ingen en tanke på att vi mycket snart skulle behöva köpa in 200 miljoner munskydd i veckan, säger Alessandro Lombardo. Hur var säkerheten för dem som skulle jobba med svårt sjuka patienter?

– De första dagarna då covid-19 bröt ut i mars kantades av panik.

Vem skulle ge oss skyddsutrustning? Det var enkelt: det fanns ingen. Varken gummihandskar eller munskydd fanns. Vid denna tidpunkt sade Världshälsoorganisationen (WHO) att man inte behövde bära munskydd, säger Alessandro Colombo.

Han minns sitt sista möte med Roberto Stella som var mycket trött.

– Nu går jag och lägger mig. Det finns inga munskydd och plasthandskar kvar. Men vi fortsätter som vanligt, sade Roberto Stella.

På morgonen mådde han inte bra och när han anlände till sjukhuset lade de omedelbart in honom.

– Jag såg honom aldrig mer. Han kom in direkt på intensivvården, där han dog efter tre dagar, berättar Alessandro Colombo för DN.

I dag är situationen bättre. Många patienter insjuknar och en del blir mycket dåliga. Men liksom i Sverige överlever en större andel och nu finns fungerande skyddsutrustning för all personal. Smittspridningen har tagit ny fart under oktober–november.

Walter Ricciardi är professor i allmänhygien och samarbetar med Italiens sjukvårdsdepartement. I en av sina studier visar han hur lätt smitta sprids på ett stort sjukhus. – Italiens sjukhus haft en fruktansvärd press på sig, säger han.

Under de senaste 30 dagarna har 805 000 personer i Italien smittats, varav 23 000 är sjukvårdsanställda.

Walter Ricciardi talar om en ytterst svår situation.

– Redan innan hade vi brist på sjukvårdspersonal. Det saknas nu 53000 personer inom vården. Häromdagen tvingades en stor avdelning för cancervård att stänga, efter att alla onkologer smittats. Många cancerpatienter har fått ställa in sin behandling.

– I dag går nästan alla viktiga resurser till vård av covid-19. Det är som om vi befann oss i den anhopande storm som sjukvården redan talat mycket om. Svårigheterna för patienter som inte har covid att komma fram till viktig vård är enorma, säger Walter Ricciardi.

I ett grannland som Tyskland är situationen lite annorlunda. En studie visar att dödligheten är betydligt lägre i covid-19 i Tyskland. Italien har den tredje högsta dödligheten i världen, 3,8 fall på 100 patienter, visar statistik från Johns Hopkins-universitetet. Bara Mexiko och Iran har sämre siffror. Tyskland har en dödlighet på 1,6 fall per hundra invånare, mindre än hälften av Italiens siffror.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

7 761

FREDAG 4 DECEMBER 2020

kronor per sparare sätts in på
svenskarnas
premiepensionskonton i helgen.
Totalt sätts 44,5 miljarder kronor
in.

TT

Lina, 12, har varit sjuk sedan i våras

FREDAG 4 DECEMBER 2020

**12-åriga Lina har varit sjuk
sedan i slutet av mars. Hon är
ett av drygt 20 barn med lång-
variga symtom efter misstänkt
covidinfektion som ska
behandlas i ett nytt projekt på
Astrid Lindgrens barnsjukhus.
Förhoppningen är att resultatet
ska bli vägledande för**

**behandling av liknande fall i
framtiden.**

**– Vi står helt handfallna, man är
så ensam i detta, säger Linas
mamma.**

Redan under våren började
vittnesmål komma från
människor, med bekräftad eller
misstänkt covid-19, som upplevde
att symtomen dröjde sig kvar.

Under myndigheternas
presskonferens i tisdags lyftes
behovet av forskningsunderlag på
området.

– Förmodligen är det så att även
barn och unga kan drabbas av
sena komplikationer, sade

Thomas Lindén på
Socialstyrelsens presskonferens.
I slutet på mars blev Johanna och
Jonas Sandefeldt och deras 12-
åriga dotter, här kallad Lina, sjuka
i vad de misstänker var covid-19.
När de sju veckor senare fick testa
sig så kunde ingen sådan infektion
påvisas. De har inte heller haft
några mätbara antikroppar.
Läkare har dock slagit fast att
deras symtom beror på trolig
covidinfektion.

Johanna Sandefeldt och hennes
dotter följdes åt i
sjukdomsförloppet under våren.
De hade ingen feber eller hosta,

men extrem frossa, andfåddhet och trötthet.

I juni började Lina må bättre och kunde stegvis återvända till skolan. I slutet av samma månad kom nästa bakslag: Lina fick åka akut till sjukhus för något som visade sig vara hjärtmuskelinflammation, vilket föräldrarna fick höra kan kopplas ihop med covidinfektion, liksom med andra virusinfektioner.

Tre månader senare hade hjärtat läkt, men Lina mår fortsatt dåligt. Johanna Sandefeldt berättar att dottern vissa dagar får kämpa för

att förflytta sig från ett rum till ett annat.

– Det är jättesorgligt att se sitt barn så här och tiden bara tickar på. Jag saknar hennes sprudlande påhittighet, snabba repliker, glimten i ögat.

Lina är vanligtvis en person som älskar att måla och skapa. Hon är intresserad av djur och natur och är med i den lokala scoutföreningen.

– Hon är en fysiskt stark tjej som gillar att träna, både dans och gymnastik, berättar Johanna Sandefeldt.

Lina har tidigare drabbats av en depression, men mår bättre en tid innan insjuknandet. Förutom lätt astma är hon fullt frisk.

Johanna Sandefeldt har försökt pusha sin dotter att komma utomhus, men upplever att hon blir sämre av sådana aktiviteter. – Under bra dagar har jag försökt undervisa henne när hon ligger ner, men de senaste dagarna har det inte alls fungerat.

Föräldrarna har sökt hjälp från vården, men säger att de bara får höra att det är ett tufft virus och att återhämtningen kan ta lång tid.

Malin Ryd Rinder, medicinsk verksamhetschef och överläkare på Astrid Lindgrens barnsjukhus, berättar att hon och hennes kollegor för en tid sedan blev kontaktade av ett nätverk som bildats på sociala medier. Det var föräldrar med barn som var långtidssjuka efter vad de misstänkte var corona – och de vädjade om hjälp.

Brevet var adresserat till verksamhetschefer i hela landet, men Malin Ryd Rinder såg en chans att ta sig an frågan på ett grundligt sätt.

– Eftersom jag har barninfektionssjukvården inom mitt ansvarsområde så svarade jag att vi är angelägna om att förstå och följa upp detta. Jag föreslog att vi skulle kalla den här gruppen av barn för att försöka få en mer samlad bild.

Barninfektionsläkarna på Astrid Lindgrens barnsjukhus diskuterade först med kollegor på vuxenmottagningen för covid-19 och tog del av deras erfarenheter. Därefter har man tillsammans med bland annat barnreumatologer, kardiologer, neurologer samt fysioterapeuter,

psykologer och kuratorer tagit fram en strukturerad plan för att göra en första utredning av de drygt 20 barnen.

– Förhoppningsvis kan vi utforma riktlinjer för utredning och eventuell behandling som kan spridas till andra enheter. De här barnen finns säkerligen i alla delar av landet.

Planen är också att söka etiktillstånd för att göra en studie av pilotprojektet. I första hand vill dock gruppen säkerställa att barnen får den vård de behöver.

– Dels vill man förstå vad coronaviruset har för effekter på

lite längre sikt, vilka organsystem som i så fall påverkas, men också om man får påverkan på kognitiva och psykologiska funktioner som exempelvis koncentration, minne, oro, ångest och sömn.

Malin Ryd Rinder säger att det inte är av avgörande betydelse att slå fast huruvida barnens symtom uppkommit till följd av covid-19 eller ej, men att de fall där det går att säkerställa ett samband är intressanta.

– Vi hoppas också att detta kan ge stöd för hur man kan utreda och stötta den här typen av patienter på primärvårdsenheter.

Jonas F Ludvigsson är barnläkare i Örebro och professor i klinisk epidemiologi på Karolinska institutet. Han har nyligen publicerat en fallrapport med fem barn som har varit sjuka i minst två månader efter misstänkt covidinfektion. Ingen av dem har testats positiv för varken pågående infektion eller antikroppar, men Jonas F Ludvigsson säger sig ändå vara säker på att majoriteten av fallen kan kopplas till det nya viruset.

– Barnen hade covid-19-typiskt insjuknande och samma förlopp

och symtom som hos vuxna, säger han.

Att detta verkar drabba barn förvånar inte Jonas F Ludvigsson. Han berättar att bland annat borrelia, körtelfeber och spanska sjukan har påverkat barn på liknande sätt.

– Barn med covid-19 blir inte lika sjuka i akutskedet, men en del barn verkar få multiinflammatoriskt symtom och långvariga symtom långt efter den akuta infektionen.

De barn som han fått kännedom om, både de fem i fallrapporten och ytterligare 20 genom en

självrekryterad webbenkät inför ett seminarium, har nästan alla varit mellan 7 och 16 år gamla. Jonas F Ludvigsson säger att det verkar vara mindre vanligt att riktigt små barn drabbas. Av dem han varit i kontakt med har också majoriteten varit flickor.

Barn som blir sjuka en längre tid efter en misstänkt covidinfektion är ett outforskat fält. Det finns i princip inga studier gjorda i andra länder, säger Jonas F Ludvigsson. Trots att fenomenet fram till nu har varit förhållandevis okänt tror han inte att mörkertalet är stort.

– Detta är nog inte jättevanligt hos barn, men för föräldrarna och barnen som drabbas så är det naturligtvis en katastrof.

Lina är ett av barnen som ska få undersökas på Astrid Lindgrens barnsjukhus inom ramen för pilotprojektet. Johanna Sandefeldt, som även själv är sjuk i sviterna av trolig covidinfektion, hoppas intensivt på att de ska få hjälp.

– Vi undrar naturligtvis vad det är som gör henne så dålig och vill veta om det kan vara något annat som ligger bakom. Men främst vill vi veta om vi kan göra något – vad

som helst – för att hon ska må bättre.

Lina heter egentligen något annat

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Mamman inte längre brottsmisstänkt

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Den 70-åriga kvinna som varit misstänkt för olaga frihetsberövande av sin 41-åriga son i Haninge är inte det längre. Kammaråklagare Emma Olsson säger att det inte är ett ärende för rättsväsendet.
– Mannen ger inte uttryck för att han utsatts för brott. Han förklarar det med att ”det har

blivit som det har blivit”. Men helt klart är att ingen människa mår bra som lever under såna här miserabla förhållanden, - säger hon och tillägger att fallet nu blir ett ärende för socialtjänsten.

Kvinnan greps på söndagen misstänkt för olaga frihetsberövande, grovt vållande till kroppsskada och grovt vållande till sjukdom. Brottsoffret var hennes 41-åriga son som ska ha varit i mycket dåligt fysiskt skick, men på onsdagskvällen försattes hon på fri fot. Nu är kvinnan inte längre misstänkt.

– Det är så att vi inte har kunnat styrka något brott från hennes sida under de här tre dagarna.

Men anledning av det har anhållandet hävts, säger Emma Olsson till DN.

Hon bekräftar att utredningen fortfarande är igång, men att detta handlar om en formalitet.

– Utredningen är fortfarande - öppen för att vi ska kunna få svar på några frågetecken. Vi ska ha en dialog med socialtjänsten nu. Och det måste göras inom ramen för förundersökningen, säger hon.

– Något åtal kommer inte att väckas mot den här kvinnan.

Pojken har tydligen tagits från skolan tidigt på 90-talet? Är inte det ett brott?

– Om det är ett brott, om kvinnan har isolerat pojken redan då, då är de brotten preskriberade för länge sedan, säger Emma Olsson.

Åklagaren säger att inget tyder på att mannen har hållits mot sin vilja i den aktuella lägenheten.

– Det vi har gjort är att vi har gjort en brottsplatsundersökning. Det finns inga låsta dörrar eller låsta utrymmen i lägenheten. Det finns inte heller något som tyder på att han har varit fastbunden eller hållen mot sin vilja. Och vi har

vittnesuppgifter som tyder på att mannen har setts utomhus, säger hon.

41-åringen togs till sjukhus på söndagen. DN har tagit del av fotomaterial som visar att mannen hade skador på benen – något han sedan har framgångsrikt har behandlats för på sjukhus. Enligt Emma Olsson har även en rättsläkare undersökt 41-åringen. – Man har inte hittat något som tyder på att han har utsatts för våld. De skador han har är på grund av sjukdom. Han har gått med sår som har blivit infekterade, säger hon.

Åklagaren Emma Olsson menar att allt tyder på att 41-åringen har kunnat ta sig in och ut ur lägenheten om han har velat.

Emma Olsson menar vidare att det inte tjänar något till att hitta någon syndabock i den rådande situationen. I stället handlar det om att ge rätt stöd till både mamman och den 41-årige sonen. – Jag förstår verkligen att människor kan reagera med avsky och bestörtning när man hör en sådan här historia. Något sådant här ska inte kunna inträffa i något samhälle, och absolut inte i Sverige. Men det är fel fokus att

leta efter en syndabock nu, säger hon.

Den tidigare misstänkta kvinnans försvarsadvokat Mikael Söderman vill inte ge några vidare upplysningar till DN.

– Jag kan bara bekräfta att jag är hennes försvarare, men på alla andra frågor kring ärendet kommer jag att säga ”Ingen kommentar”, säger han.

Det var mannens syster som hittade honom i lägenheten i söndags. Hon begav sig till bostaden sedan hon fått höra att mamman befann sig på sjukhus. Mannens tillstånd var så pass illa

att han har behövt genomgå operation, enligt polis och åklagare.

Hur mamman och sonen kunnat leva isolerade under så lång tid är en fråga som både polis och kommun nu försöker få svar på. Systemen till mannen säger att hon larmat flera gånger om att något inte stod rätt till i lägenheten.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Marijana Dragic

marijana.dragic@dn.se

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Tilt i dödshjälpsdebatten. Återupprätta läkaretiken i svensk sjukvård, skriver Johan Frostegård

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Många med covid-19 har prioriterats bort och i stället för behandling som dropp, syrgas och blodförtunnande läkemedel, fått palliativ vård. Detta ändrar hela dödshjälpsdebatten menar jag. PC Jersild håller inte alls med mig (DN 25/11) och skriver till och med: ”om anklagelserna stämmer”. Han gör en helt annan

tolkning än Inspektionen för vård och omsorg, som är hårda i sin kritik av hur de sårbara hanterats. Jersild gör en stor sak av terminologin. Där har jag ingenting begripit, menar han och slår fast att ”Dödshjälp innebär per definition att patienten frivilligt ber om hjälp att få dö”. Men själv använder Jersild begreppet dödshjälp även när det gäller dementa och nyfödda med hjärnskador i sin nya bok ”Hur vill du dö?”. Han liknar min argumentation vid kulan i ett flipperspel, men är det något som hoppar hit och dit som en

flipperkula är det Jersilds egna definitioner och argumentation. Jersild har suttit i Statens medicinsk-etiska råd, Smer, i många år och vill liksom Smer använda begrepp som assisterat döende och självvalt livsslut. De faller in i den trend där man ändrar orden, som om verkligheten kunde betvingas på det viset. Läkarassisterat självmord är en rimlig terminologi. Jersild tycker jag är osaklig utan att ge exempel och hänvisar till Smers rapport om dödshjälp. En viktig poäng för mig, att en vanlig

anledning till att människor ber om dödshjälp är att de inte vill ligga andra till last, bekräftas där. Men Smers utredning framstår redan som passé. När man där går igenom argument för och emot dödshjälp har man helt underskattat den ekonomism som alltmer breder ut sig i vården och nämner inte att det i Sverige är osannolikt att vårdpersonal kommer att kunna hänvisa till samvetsfrihet och säga nej till att ge dödshjälp. I sin roman "Den moderna döden" förutser Carl-Henning Wijkmark hur ekonomismen i sjukvården

driver fram dödshjälp: de som ska bli föremål för dödshjälp är ju minusposter. För att få samtycke från de gamla att sluta sina liv tidigare genom dödshjälp så bör man kunna vädja till deras solidaritet med samhället säger moderatorn i romanen, som visar att skönlitteratur i komplexa frågor ofta är ett bättre sätt att förstå verkligheten än filosofi och vetenskap. Den utmärkte författaren Jersild ondgör sig däremot över att jag blandar in skönlitteratur i min argumentation, som om han inte riktigt tror på sin profession.

Man kan notera att flipperspel kan tiltas. Tilt anger att spelbordet rubbats och spelet avbrutits. Detta är vad som har hänt sedan pandemin avslöjat äldrevården och synen på de mest sårbara: dödshjälpsdebatten har tiltats. Mitt förslag är att läkaretiken tas till heders igen som den självklara värdegrunden i sjukvården. Dödshjälp förpassas då från dagordningen. Filosofen Torbjörn Tännsjö vill införa något som skulle kunna beskrivas som utilitaristisk medicin, där man börjar med att massvaccinera människor som

själva löper mycket liten risk att bli svårt sjuka eller dö (DN 29/11). Med tanke på att han är förespråkare av global despoti kanske han har idéer och uppslag hur man ska få till stånd en sådan massvaccinering som ska stoppa smittan. Själv är jag mycket glad och imponerad över att vaccinkandidater utvecklats så snabbt, men menar att man bör börja med dem som har högst risk att själva bli sjuka på frivillig basis vilket rimligen går väl ihop med de nuvarande prioriteringreglerna där behov är en central faktor.

Tännsjö anser att jag tolkar socialstyrelsens nya prioriteringsregler rätt: om biologisk ålder är ett kriterium om man måste välja mellan patienter som har botbara sjukdomar, så bör den rike väljas före den jämnårige fattige. Jag menar att denna utilitaristiskt inspirerade ordning är riskabel. Men Tännsjö har motsatt uppfattning: utilitarismen bör genomföras systematiskt – här talar en sann ideolog. Ett problem med renodlad utilitarism är att det är mycket svårt att mäta summan av all lycka (eller nytta) som blir

konsekvensen av en handling.
Renodlad utilitarism har
beskrivits som en filosofi för
gudar.

Läkaretiken innehåller i själva
verket en blandning av utilitarism
– konsekvensetik, pliktetik och
dygdeetik. Läkaretiken är ett oting
för en sann ideolog! Den finns för
att skydda patienten som ska
kunna känna sig säker på att
läkaren vill henne väl, samt för
läkarens skull också – tredje part
som håller i pengarna eller har
andra ekonomiska intressen
kanske inte alls är så intresserad

av kostsamma behandlingar eller
en lång ålderdom.

Vi gör klokt i att aktivera
läkaretiken mer och ha den som
utgångspunkt i hälso- och
sjukvårdens värdegrund. Låt oss
även stärka den palliativa vården,
och satsa på livshjälp och inte
dödshjälp.

Johan Frostegård

Ledare: Vaccinet måste kunna ges direkt när det kommer

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Forskarsamhället och läkemedelsindustrin har stått för en bragd. På rekordkort tid har de tagit fram flera vaccinkandidater mot covid-19. Parallellt har företagen börjat tillverka miljontals doser och inväntar nu godkännande från EU. Pfizers

vaccin bedöms få grönt ljus den 29 december och Modernas i början av januari. I vår kan det komma fler varianter från andra bolag.

Detta är synnerligen goda nyheter. Vaccin är det enda som kan avsluta pandemin utan att farsoten drar igenom hela världens befolkning med miljontals döda som följd.

Nu gäller det att svenska folket får sina injektioner så fort vaccinet levereras. Varje dag är dyrbar – ju längre vi väntar med att påbörja vaccinationsprogrammet, desto fler blir sjuka och desto längre får

vi leva med restriktioner och ekonomiskt bortfall.

Samtidigt är det en logistisk utmaning att massvaccinera på ett effektivt sätt. Först ska äldre med särskilt boende eller hemtjänst få sina doser, samt den personal som tar hand om dem. Sedan följer annan vårdpersonal och övriga riskgrupper. Därefter är det den breda allmänhetens tur. Detta är en bra och rimlig prioritetsordning.

Regeringen tillskjuter ytterligare 300 miljoner kronor till regionerna för att de ska klara av vaccinationen mot covid-19.

Därmed kan också regionerna börja planera.

Men den svenska coronahanteringen har karaktäriserats av ett otal brister och förseningar. Beredskapslager, skyddsmateriel, testning och smittspårning har inte fungerat tillräckligt bra. Nu får inte vaccinationerna gå fel.

Då är det oroväckande att det saknas ett nationellt vaccinationsregister som går att använda praktiskt.

Folkhälsomyndigheten har ett hälsodataregister där barns vaccinationer registreras sedan

2013 och till detta ska nu covid-19-vaccin läggas. Men denna data ska bara användas för uppföljning och forskning och vaccinationsregistret får inte användas som ett journalsystem av vårdgivare. Men de behöver aktuell information om vilka personer som fått en dos, av vilken sort, hur länge det har gått sedan de fick första sprutan och om de tillhör de prioriterade grupperna.

Det finns inget gemensamt journalsystem som både regionala och privata aktörer använder i hela landet. Detta låter som en

teknisk detalj, men det är det tyvärr inte.

Bolaget Inera, som ägs av kommuner, regioner och SKR, har ett vaccinationsregister, Svecac, men det ska läggas ner under nästa år. Och Inera har inga planer på att erbjuda ett nytt system.

Det finns redan privata vaccinationscentraler på stan där man kan få en spruta mot influensa och tbe på drop-in. Dessa måste kunna bidra i arbetet med att ge de miljontals sprutor som svenskarna ska få. Fler aktörer vill och kan erbjuda

tjänsten, och de kan spela en avgörande roll precis som skett rörande testning och labbanalyser under pandemin. Men inga nya får ansluta sig till Svevac sedan i maj i år. Och vad händer när Svevac försvinner?

Nu vill det till att regeringen och myndigheterna bidrar till att ge regionerna, som har ansvaret att genomföra vaccinationerna, goda praktiska förutsättningar. Pengar räcker inte.

Folkhälsomyndigheten skrev i sin vaccinationsplan mot covid-19 i augusti att: "Förutom juridiska anpassningar behöver it-tekniska

lösningar utvecklas, såväl inom myndigheten samt hos de vårdgivare som ska genomföra vaccinationerna. Här finns särskilda utmaningar som till exempel avvecklingen av Svevac som många använt för att registrera vaccinationer i vaccinationsregistret." Problemet har alltså inte varit okänt. Men vad har Folkhälsomyndigheten och SKR gjort åt saken?

Ytterst styr regeringen landet. Den ska inte i efterhand kunna avhända sig allt ansvar, likt den gjort om testningen, om även vaccinationerna försenas. Nu

krävs det konstruktivt och
resultatinriktat samarbete från
alla parter för att undanröja
hinder att vaccinera svenska
folket när och i den takt som
vaccinleveranserna kommer.
Förpackningarna kan inte få stå
oöppnade i januari på grund av
bristande it-system.

DN 5/12 2020

Amanda Sokolnicki: Strategin var tydligen bra – det var svenskarna som var problemet

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

**Vad kom först: Strategin eller
människan? Det självklara
svaret i berättelsen om
pandemin borde ha varit
människan. Men så blev det
inte.**

Intressant observation.” Så reagerade Anders Tegnell när en reporter i slutet av mars berättade för honom att de där beredskapslagren med skyddsutrustning som regionerna hade hand om tydligen inte fanns. Det framstod då som osannolikt att statsepidemiologen inte kände till detta. Nog måste myndigheten ha tagit reda på hur förutsättningarna såg ut innan man valde väg? Nej, visade det sig. I början av april frågade författaren och bloggaren Mats Engström om Folkhälsomyndigheten hade tänkt

på bristen på skyddsutrustning när den utformade Sveriges världsunika strategi.

I ett mejl fick han svaret:

”Folkhälsomyndigheten har inte tagit hänsyn till eventuella bristsituationer.”

Det är ett häpnadsväckande besked. Sverige valde en strategi som gick ut på att tillåta större smittspridning – vi skulle bara skydda riskgrupperna – men hade i praktiken ingen aning om huruvida det var realistiskt. Skydda de äldre!, uppmanade beslutsfattarna med stigande förtroende i mätningarna. Med

vadå?, undrade den alltmer
utskällda personalen.

Vad som hände sedan är välkänt.
Den omfattande smittan vandrade
rakt in på de särskilda boenden
och hos den hemtjänst som
saknade rätt utrustning. Mängder
av liv gick förlorade.

Samtidigt som
Folkhälsomyndigheten avfärdade
hårda restriktioner för att man
inte ansåg dem vara långsiktigt
hållbara hade man ingen aning
om ifall den egna strategin var
genomförbar – ens i en vecka.
För vad betydde den där
”intressanta observationen” – att

vi saknade lager med
livsnödvändiga skydd när
pandemin drog i gång? Jo, att vi
gav oss ut på en världsmarknad
där alla ville ha precis samma
produkter: många gånger fanns
det inte mer än att det skulle
räcka ett par veckor. Och därför
fattades tuffa beslut:
Socialstyrelsen tvingades
prioritera att skicka
skyddsutrustningen till
sjukvården. Äldrevården fick klara
sig bäst den kunde. Under vårens
mest kritiska tid, när smittan på
äldreboendena skenade, så
betalade desperata kommuner

stora summor för rena bluffprodukter. De hade inga bättre alternativ.

Men det har inte hindrat beslutsfattarna bakom strategin från att skjuta över ansvaret på äldrevården.

Och inte bara äldrevården för den delen. När Anders Tegnell ska förklara varför Sverige sticker ut på ett så smärtsamt sätt i dödstalen jämfört med grannländer dyker de upp: invandrarna.

Vi har så många invandrare, därför drabbades vi hårdare, förklarar han i Aktuellt. Men

invandrare fanns i Sverige även när strategin utformades. Utgick man från det eller ansågs det vara lika ointressant hur befolkningen såg ut som hur det såg ut i beredskapslagren?

Brydde man sig om det faktum att det i denna grupp finns en överrepresentation av människor som kan drabbas extra hårt av en omfattande smitta, eftersom de inte har arbeten som går att ta med sig hem? Och som de är tvungna att ta sig till på samma trånga bussar som många andra. Utan munskydd. I många fall är det samma utskällda personer

som slitit som undersköterskor eller anställda i äldreården. Det finns ett grundläggande problem i perspektivet. Strategin är till för människorna.

Människorna är inte till för strategin.

I Sverige har över 7 000 personer dött i covid-19. Men det är inte relevant att jämföra oss med grannländerna, tycker regeringen och Folkhälsomyndigheten.

Däremot förklarar Tegnell att de länder som drabbades hårt i våras också drabbas nu (vilket inte alls stämmer i till exempel Östeuropa).

Dessutom ser han som en orsak att grannländerna är mer glesbefolkade. Trots att Danmark har betydligt fler invånare per kvadratkilometer än Sverige.

Det tycks bara finnas en gemensam faktor för alla dessa motsägelsefulla förklaringar: ingen av dem innefattar att strategin var en dålig idé.

I somras förklarade Tegnell:

”Misstag är något som man gör mer eller mindre avsiktligt och några sådana finns inte.” Och jag tror honom. Detta är inte avsiktliga misstag. Snarare är de

en följd av högmod och ett osunt ointresse för invändningar.

Men om man utgår från den mer etablerade betydelsen av misstag – att fatta dåliga beslut – så blir listan lång. Mycket lång.

Felbedömning har följt på felbedömning. Utan någon tillstymmelse till självrannsakan.

Till slut blir det tragikomiskt att se hur arkitekterna förklarar att deras strategi var bra. Det var bara Sverige det var fel på.

Amanda Sokolnicki

amanda.sokolnicki@dn.se

Stor osäkerhet när regioner förbereder för vaccinering

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Sverige kommer ha minst fyra miljoner doser vaccin före påsk, säger vaccinsamordnaren Richard Bergström till DN. Samtidigt finns 2,6 miljoner prioriterade personer – som behöver två doser var.

Landets regioner förbereder sig nu i blindo utan att veta när vaccinet kommer, vilket vaccinet är och hur mycket som dyker upp.

Invånarna i USA, Storbritannien och Tyskland har fått höra att vaccineringen kan börja redan i december. Premiärminister Boris Johnson har lovat brittena ett normalt liv till påsk. Den svenske vaccinsamordnaren Richard Bergström är försiktigare, men gör nu ändå en optimistisk bedömning.

– Om allt blir godkänt etcetera, etcetera har vi minst fyra miljoner

doser under första kvartalet. Jag vågar inte ge en siffra för januari, men i alla fall flera hundra tusen doser, säger han till DN.

Inga vacciner har godkänts för användning i Sverige och EU ännu. På onsdagen godkändes dock Pfizers vaccin för användning i Storbritannien – vilket Bergström ser som en lovande nyhet.

– Det gör det ännu mer sannolikt att vi får ett godkännande.

Storbritannien har en mycket bra läkemedelsmyndighet som ju var en del av EU-systemet tills nyligen, säger han.

Samtliga vacciner som är närmast ett godkännande måste tas i två doser, vilket innebär att de fyra miljoner doserna skulle räcka till hälften så många individer. De svenskar som ska vaccineras först är personer över 70 år, personer i riskgrupp och anställda inom vård och omsorg. Enligt Folkhälsomyndighetens beräkningar är det ungefär 2,6 miljoner personer. Stämmer Richard Bergströms förhoppning kan alltså en stor del – men inte alla – av dessa ha fått vaccin före påsk.

Richard Bergström har sagt att alla regioner måste vara redo att börja vaccinera efter trettonhelgen. Regionerna är redan under hårt politiskt tryck att leva upp till förväntningarna. Socialminister Lena Hallengren (S) har under pandemin kritiserat dem för att de saknat skyddsutrustning och varit för långsamma med att testa invånarna, statsminister Stefan Löfven har sagt att regionerna bär ansvaret för att gamla människor inte har fått den vård de haft rätt till.

De tio regionala vaccinsamordnare som DN talat med har alla börjat sina förberedelser men säger att arbetet präglas av stor osäkerhet. – Vi vet inte vilka vaccin som kommer, hur många doser, eller när de kommer. Det innebär en planering som måste vara ganska öppen, säger Magnus Thyberg, vaccinsamordnare i Region Stockholm.

Ett särskilt väntrum har öppnat på Liljeholmens vårdcentral. Här inne väntar ett tiotal personer, samtliga tillhörande den äldre delen av befolkningen, på att få

årets influensaspruta. Sofforna är inte avgränsade för att avstånd ska hållas, men alla håller sig på sin kant ändå i väntan på att deras namn ska ropas upp. Många har munskydd.

Influensavaccineringen under pågående coronapandemi är en generalrepetition för Region Stockholm. Samma tillvägagångssätt ska användas när massvaccinationen mot covid-19 drar i gång – vilket väntas ske om blott fem veckor.

– Vi ser att vi framför allt i början kommer att använda de strukturer vi har vid säsongsinfluensan. Vi

känner oss bekväma med det och undviker då trängsel och onödiga resor, säger Magnus Thyberg. Han sitter mitt uppe i planeringen inför det som komma skall. Eller – planeringarna. Eftersom så många faktorer är osäkra krävs flera olika arbetshypoteser och scenarier. Först när de prioriterade grupperna är vaccinerade är det dags för resten av befolkningen. De flesta regionala vaccinsamordnare DN har talat med tror att det kommer att dröja minst till sommaren innan det kan bli aktuellt.

I Västerbotten räknar den lokala vaccinsamordnaren, Ronny Lestander, med att ta emot ungefär 1 000 doser vaccin i januari.

– Då blir det nog bara äldreboenden till att börja med. Och vårdpersonal i direkt närhet till den typen av verksamhet, säger han.

Totalt är de prioriterade personerna ungefär 50 000 i länet, enligt Lestander. Precis som Region Stockholm planerar Västerbotten att genomföra vaccinationen via primärvården. I Sverige får sjuksköterskor med

viss behörighet ge vaccin, men det är en yrkesgrupp som det råder brist på.

– Den svåra biten blir att få ihop arbetskraft samtidigt som vi har en pågående pandemi med hög belastning. Det är inte så att det är folk som står och hänger runt vårdcentralen och vill ha anställning, så den stora utmaningen blir för vården att upprätthålla patientsäkerheten för övrigt, säger Ronny Lestander. I Region Örebro tänker man annorlunda. Inger Nordin Olsson är ansvarig för vaccinsamordningen i regionen,

och hon drar lärdomar från vaccineringen under den förra pandemin 2009.

– Vi är några som var med på svininfluensans tid, jag organiserade den vaccineringen tillsammans med några andra. Vi har valt att planera för större vaccinationsnoder – större centrum – i våra olika länsdelar, säger hon och nämner bland annat uttömda företagslokaler och konferenscenter.

– Jag ser det som enda möjliga vägen att hålla linjerna, hålla tidsbokningarna och hålla flödena.

I Uppsala vill vaccinsamordnaren Margareta Öhrvall i stället undvika stora vaccincenter och förlita sig på redan etablerade rutiner så långt som möjligt.

– Vi tittar över vilka lokaler vi ska använda men i det här skedet har vi inga arenor bokade. Dels är vi rädda för att det är för många i samma lokal och dels är vi rädda för köer, säger hon.

– Vi försöker planera i detalj vem som ska vaccinera, var det ska ske, och vilka som ska få det. Men egentligen är vi otroligt beroende av ett datum. Vilken dag exakt finns vaccinet hos oss. Alla kan

inte stå på plats med en spruta i handen innan vaccinet kommer. Hur vaccindoserna som anländer till Folkhälsomyndighetens hemliga lagerlokaler ska fördelas regionalt råder det också osäkerhet om. En del av regionerna DN har talat med är säkra på att Folkhälsomyndigheten kommer att gå på befolkningsmängd. Andra på att det är riskgruppsantalet som avgör.

– Vi brukar ligga etta eller tvåa i landet på att ha äldst befolkning, säger Andreas Delphin på Region Kalmar.

– I och med att vi vet att den första omgången vaccin ska dedikeras till riskgrupper så har det rätt stor betydelse.

Men både Örebro och Uppsala, två regioner med yngre befolkning, har en annan bild.

– Jag tror att det vore omöjligt att fördela baserat på prioriterade grupper, säger Margareta Öhrvall på Region Uppsala.

Folkhälsomyndighetens press-sekreterare Anna Wetterqvist skriver till DN att hänsyn ska tas till äldre och riskgrupper när vaccinet fördelas till regionerna, men inte hur det ska gå till.

”Våra utredare svarar att regionerna kommer att få beställa upp till det tak som utgör max vad regionerna kan få per vecka med hänsyn till hur stor befolkningen är, prioriteringar och leveransvolym. Faktorer som hur många som bedöms tillhöra riskgrupp och äldre kommer att vägas in i fördelningen av vaccin till regionerna.”

Emma Bouvin

emma.bouvin@dn.se

Mikael Delin

mikael.delin@dn.se

Amina Manzoor: Det är mycket som måste klaffa för att de som behöver ska få vaccin

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Alla länder vill börja vaccinera mot covid-19 så snart det bara är möjligt. Men antalet doser kommer att vara begränsade i början. Det väntas ta minst hela nästa år för läkemedelsbolagen att producera de doser som de har lovat.

Det har varit ett tufft och omtumlande år. Pandemin har

vänt upp och ner på världen och våra vanliga liv. Men nu ser vi för första gången på länge ett tydligt ljus på horisonten i form av vaccin mot covid-19. Hjälp är på väg, twittrade Storbritanniens hälsominister Matt Hancock efter att landet på onsdagen blev det första i Europa att godkänna ett vaccin mot covid-19.

Det är en enorm bedrift av forskare och läkemedelsbolag världen över. På mindre än ett år har flera effektiva och säkra vaccin mot ett helt nytt virus utvecklats. Om de blir godkända är de med god marginal de

snabbaste vaccin som någonsin har utvecklats. Storbritannien som snart lämnar EU har valt en egen godkännandeprocess. USA har också en egen process och ett godkännande kan komma inom någon vecka. Sverige, liksom övriga EU-länder, behöver vänta på EU:s godkännandeprocess. I nuläget granskas två vaccin, och besked kommer som senast i slutet av december för Pfizer/Biontechs vaccin och senast i början av januari för Modernas. Det kan låta som långsamt om man jämför med USA och Storbritannien, men i själva

verket har EMA skyndat på och löpande granskat data under hösten. Viktiga steg i processen kan inte hoppas över, trots att vi befinner oss mitt i en pandemi. Läkemedelsbolagen har också producerat vaccindoser parallellt under hösten, så att de är redo att skicka i väg miljontals doser när vaccinet väl blir godkänt. Världens länder förbereder sig för att börja vaccinera så fort som möjligt. Många har förbeställt vaccin så det räcker och blir över till landets befolkning. Men hur många doser som varje land har förbeställt säger

egentligen inte så mycket om hur snabbt det kan gå att vaccinera alla behövande. Antalet vaccindoser kommer att vara begränsat till en början. Att producera vaccin tar tid och är en känslig process. Pfizer/Biontech och Moderna tror att de tillsammans kan leverera 70 miljoner doser i år. Det räcker till 35 miljoner människor i hela världen. Astra Zeneca och Oxford Universitys vaccin förproduceras också, i större volymer. Men det vaccinet är inte färdigtestat och det är inte troligt att det skulle godkännas före årsskiftet. Det

uppstod en del frågetecken när det visade sig att två doser av vaccinet skyddade 62 procent från att bli sjuka, men en halv dos följt av en hel efter en månad gav 90 procents skydd. Den halva dosen berodde på ett misstag, och det var endast en liten grupp som fick den doseringen. Astra Zeneca överväger att göra en ny studie för att reda ut frågetecknen. Det är fortfarande oklart om detta kan försena ett godkännande. Vi alla är trötta på den här pandemin och ett vaccin kommer att hjälpa oss ut ur den. Vissa länder har sagt att man planerar

att vaccinera miljontals människor före påsk. Regeringen och Folkhälsomyndigheten har varit lite mer försiktiga i sin kommunikation och fått kritik för det. Är Sverige för pessimistisk eller de andra länderna för optimistiska?

För att planen ska hålla måste de flesta av de vaccin som befinner sig i slutfasen godkännas inom kort. Inget får försenas eller få avslag. Dessutom måste läkemedelsbolagen producera de miljarder vaccindoser som de har lovat och avtalat om. Det väntas ta hela nästa år. Det är mycket som

måste klaffa för att de som behöver ska få vaccin.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Nu läggs vaccinsystemet ned

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Helt avgörande för att covid-vaccineringen ska fungera är att regionerna vet vilka personer som har fått vaccin, hur många doser och av vilken typ. Samtidigt avvecklas det journalsystem som de flesta regioner använder för att registrera uppgifterna.

Sveriges vaccinsamordnare Richard Bergström säger till DN att fyra miljoner doser vaccin ska ha nått Sverige under årets tre första månader. Men vaccineringen innebär en stor logistisk utmaning. Det väntas komma flera olika typer av vaccin som fungerar på olika sätt. En mängd aktörer som regioner, kommuner och privata vårdgivare kommer vara inblandade. För att regionerna ska kunna hålla ordning ska uppgifterna journalföras och registreras i det nationella vaccinationsregistret.

– Vi kommer att komma till en punkt när privata aktörer kommer att vaccinera. Då blir registreringen avgörande för att veta hur stor del av befolkningen som är vaccinerad, säger Andreas Delphin, samordnare vid Region Kalmar.

– Problemet är att vi ligger mitt i en fas då det nuvarande systemet ska tas bort och ersättas av en nyare variant.

De flesta av Sveriges regioner använder systemet Svevac för att journalföra vaccinuppgifterna. Systemet utvecklades av Smittskyddsinstitutet och har

sedan tagits över av Inera, som ägs av Sveriges kommuner och regioner.

Men samtidigt som pandemin har dragit in har Inera påbörjat avvecklingen av Svevac. Beslutet fattades i slutet av 2018 och avvecklingen har inletts. Sedan i maj ansluts inga nya vårdgivare till systemet, och i september nästa år kommer det inte längre vara möjligt att använda det.

Yvonne Edénholm, pressansvarig på Inera, bekräftar att Svevac ska avvecklas men säger att det pågår en dialog med regionerna.

– På grund av det rådande läget undersöker vi nu deras behov av att förlänga användningen av Svevac, säger hon.

Inera har inte utvecklat något alternativ till Svevac, men det finns andra aktörer på marknaden som regionerna skulle kunna använda.

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att skapa tekniska möjligheter att registrera vaccinationer mot covid-19 i det nationella vaccinationsregistret. Det uppdraget ska redovisas senast den 15 mars 2021. Då väntas

vaccinationerna ha pågått i åtminstone två månader.

Emma Bouvin

emma.bouvin@dn.se

Mikael Delin

mikael.delin@dn.se

Svenskarna ska få vaccinera sig gratis mot covid-19

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

**Vaccination mot covid-19 blir
kostnadsfri när den startar runt
årsskiftet.**

**– Ingen ska behöva avstå från
den trygghet som ett vaccin**

**ger, säger statsminister Stefan
Löfven.**

Ett EU-godkännande av det första
vaccinet mot covid-19 rycker allt
närmare och regeringen har nu
beslutat att det kommer bli gratis
för medborgarna att vaccinera sig.
Samtidigt avsätter regeringen 300
miljoner kronor till landets
regioner för att stärka
förberedelserna inför att
befolkningen ska vaccineras.

Enligt statsministern ska Sverige
vara berett att sätta i gång så fort
vaccinet kommer till landet.

– Det blir en stor logistisk
utmaning men Sverige har ett väl

fungerande maskineri för att kunna klara det här, säger Stefan Löfven (S).

Folkhälsomyndigheten har nu tagit fram en mer detaljerad lista över vilka som ska stå först i kön när vaccineringen startar.

– Målet med covidvaccinationen är i det här läget att skydda de mest utsatta. Det kommer inte att komma doser med en gång som täcker hela behovet och därför måste vi prioritera, säger generaldirektör Johan Carlson.

– Vaccinet behöver i första hand erbjudas dem som löper störst risk att drabbas av svår sjukdom

och som löper störst risk att dö, fortsätter han.

Först ut blir personer som bor på äldreboenden eller har hemtjänst. Därpå följer personal som jobbar inom äldreomsorgen samt nära hushållskontakter, det vill säga vuxna som lever tillsammans med någon som vårdas av äldreomsorgen.

– Vi uppskattar det till ungefär 600 000 personer, säger Johan Carlson.

Därefter kommer övrig personal inom hälso- och sjukvård, personer över 70 och övriga personer i riskgrupperna. Resten

av befolkningen kommer att få sin vaccinering senare.

– När de som behöver vaccinet mest har erbjudits vaccin kan man börja vaccinera resten av befolkningen också. I första hand gäller att skydda de mest sårbara, i andra hand vaccinera befolkningen så att pandemin avstannar, säger Johan Carlson. EU har sagt att ett godkännande av det första vaccinet ska ske senast den 29 december. Ytterligare två vaccin väntas bli godkända under januari.

– Det innebär att vi får ungefär fyra miljoner doser under det

första kvartalet. Under andra kvartalet väntas fler godkännanden och då kommer volymerna att öka, säger Johan Carlson.

Flera länder, till exempel Frankrike, har sagt att de räknar med att kunna vaccinera större delen av sin befolkning före sommaren.

Folkhälsomyndigheten har samtidigt flaggat för att svenskarna kan få vänta till hösten innan de stora befolkningsgrupperna kan vaccineras.

Johan Carlson understryker att vaccinleveranserna kommer att komma till alla länder samtidigt.

– Vår bedömning är att vi kommer att kunna vaccinera vår befolkning lika snabbt som fransmännen. När det blir beror på ett antal omständigheter som vi faktiskt just nu inte rör över, säger Johan Carlson.

Tidigare har

Folkhälsomyndigheten fått 4,5 miljarder till inköp av vaccin. Vad slutnotan blir för staten är ännu oklart.

– Men alternativkostnaden är mycket högre. Det kostar väldigt

mycket för ett samhälle att ha många sjukskrivna, säger socialminister Lena Hallengren (S).

Fredagens besked innebär att alla medborgare ska kunna vaccinera sig gratis under nästa år mot covid-19.

– Under överskådlig tid ser inte vi att människor ska behöva betala för en vaccination. Beskedet är att ingen ska behöva tveka när det gäller kostnaden. Men om det handlar om att man behöver vaccinera sig flera gånger så får vi återkomma när vi utvärderat det här, säger Lena Hallengren.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. 60 nya dödsfall med covid-19

60 nya dödsfall med bekräftad covid-19 har rapporterats i Sverige, meddelar Folkhälsomyndigheten. Därmed har totalt 7 067 smittade avlidit i landet.

Sammanlagt har 278 912 personer bekräftats smittade av covid-19 i Sverige.

TT

Ann-Katrin, 60, vräktes mitt under coronapandemin

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

60-åriga Ann-Katrin Hegvold i Alby har runt 80 000 kronor i hyresskuld. Nu vräks hon från sitt hem – mitt i pandemin. – Det här blir dödsstöten för mig, säger Ann-Katrin Hegvold. Utanför hyreshuset i Alby i södra Stockholm faller ett snöblandat

regn. Ann-Katrin Hegvold sitter på sin rullator utanför porten. Det har varit ingången till hennes hem i 22 år.

– Det finns ingen medmänsklighet längre, det är så kallt i Sverige, säger hon.

Hon har precis vräcks. Jamal, hennes sambo, packar den lilla bilen full med det allra nödvändigaste, men mycket står kvar i lägenheten sex trappor upp. Ann-Katrin är i dag 60 år och har levt ett liv kantat av kamp och svårigheter. Från att ha varit ensamstående mamma till två barn till att själv ha fått en

kognitiv diagnos i 40-årsåldern. Nyligen drabbades hon av en utmattningsdepression. Men på sistone hade livet äntligen börjat stabilisera sig och hon hoppades att hon skulle kunna ta igen de förlorade åren.

– Jag tänkte nu när jag fyllde 60 i somras, nu kanske man äntligen kan få börja leva.

I dag har hon en tjänst på 25 procent som brukarombudsman på Botkyrka kommun och är sjukskriven på 75 procent. Tjänsten har betytt mycket för henne. Hon är den första brukarombudsmannen i Sverige

som själv har en kognitiv diagnos. Det är även ett arbete där hon får hjälpa människor som har diagnoser likt hennes egna.

– Det ligger mig varmt om hjärtat att hjälpa människor, det är det jag vill göra. Men nu är det jag som behöver hjälp.

Klockan är 08.03. Ann-Katrin kollar upp på väggklockan som hänger i matsalen. För tre minuter sedan skulle hyresvärden ha varit här tillsammans med låssmeden för att byta lås.

Hon går ut på balkongen för att lugna nerverna och för att ta en sista cigarett.

Anledningen till vräkningen är en hyresskuld. När en skuldsanering gjordes för många år sen exkluderades en av skulderna.

Den härrör från tiden då Ann-Katrin Hegvold var ensamstående mamma med småbarn. Skulden fanns kvar och i somras kom ett avhysningsdatum.

Med hjälp av en jurist fick Ann-Katrin möjlighet att bo kvar så länge hon följde en amorteringsplan som fastighetsägaren Hembla gått med på. Men på grund av en miss från arbetsgivaren uteblev hennes lön i

oktober och hon kunde inte uppfylla amorteringskravet.

– Jag sa att jag kommer att betala in hyran så fort jag får in pengarna. Det spelade ingen roll, jag har brutit ett avtal och fått många chanser sa de.

Sambon Jamal ska åka hem till en vän och sova där för natten, men Ann-Katrin som går med hjälp av rullator och har knäproteser och cirkulationsproblem i benen klarar inte att sova var som helst.

– Jag funderar på om jag ska försöka ta mig till Huddinge sjukhus och sätta mig där. Där får jag värme och tillgång till toalett,

men jag har ju en hel del prylar också. Min rullator, kryckor och allt det här.

Jamal är mer orolig för sin sambo än för sig själv.

– Jag kan ju bo i bilen, men det är svårt för henne, säger han.

I fem år har de varit tillsammans och nu måste de skiljas åt.

– Jag kommer inte kunna leva utan honom, han är min gubbe.

Det var ju ingen som trodde att det skulle bli så här. Vi skulle ha ett bra liv på ålderns höst.

08.06 knackar det på dörren. Det är Kronofogden, fastighetsägaren Hembla och en låssmed.

Låssmeden väntar på klartecken för att få börja byta ut låset. Ann-Katrin och Jamal har packat ner det nödvändigaste, men mycket lämnas kvar i lägenheten. Saker som kommer att magasineras och som de sedan måste hämta inom tre månader. – Jag skiter i de flesta sakerna, det är bara grejer. Men vissa saker, som tavlan som hänger över pianot, är från min mammas barndomshem, säger Ann-Katrin. Den stundande hemlösheten leder till många problem för Ann-Katrin. För att kunna fortsätta sitt jobb, som hon gör på distans,

behöver hon ha tillgång till internet. Även de hjälpmedel hon har fått från kommunen går förlorade. Det mobila teamet som kommer på besök en gång i veckan för att hjälpa henne i vardagen kan inte göra några hembesök om hon inte har ett hem.

– Jag vet inte var jag ska stå skriven. Jag behöver ha tak över huvudet och internet så jag kan fortsätta med jobbet och få den hjälp jag har rätt till. Hon har försökt söka hjälp hos socialjouren på kommunen, men eftersom Botkyrka kommun inte

har någon tak över huvudetgaranti så kan de inte hjälpa henne.

Ann-Katrin Hegvold är i grunden utbildad operasångerska och musiker. Nu måste hon lämna alla instrument och alla minnen bakom sig. Att hämta ut sakerna från magasinet är inte ett alternativ.

Jonatan Öhman är kommunikationschef på Hembla och han vill av integritetsskäl inte gå in i detalj om det enskilda fallet, men han säger att Ann-Katrin fått många chanser och att de inte såg något annat alternativ.

– Det finns en dialog mellan oss och insatser har gjorts för att hitta en gemensam lösning, säger han. På eftermiddagen hör Ann-Katrin av sig till en väninna som bor på Albyberget. Där ska hon få sova den första natten tills hon hittar en annan lösning. Väninnan bor med sin son och en hund och har egentligen inte tillräckligt med plats, men Ann-Katrin får ta soffan.

Ann-Katrin och Gunilla har varit vänner i över 30 år. De har inte alltid haft regelbunden kontakt, trots det tvekade inte Gunilla en

sekund när Ann-Katrin bad om hjälp.

– Jag tänkte ju att jag skulle få sova på en parkbänk i natt, säger Ann-Katrin.

Trifeh Amini

trifeh.amini@dn.se

Fakta. 508 personer vräktes i Stockholm förra året

2019 vräktes 508 personer i Stockholm. Det är en ökning jämfört med året innan då det skedde 419 vräkningar. Siffrorna för i år är ännu inte tillgängliga på länsnivå. Nationellt har antalet verkställda vräkningar minskat.

Under första halvan av år 2019 verkställdes 1 350 vräkningar i hela landet. Under samma period år 2020 verkställdes 1 182 vräkningar, vilket motsvarar en minskning på ungefär 12 procent.

– Det kan tyda på att det vräkningsförebyggande arbetet har intensifierats till följd av pandemin. Ganska många hyresvärdar agerar mindre offensivt nu, säger Johan Krantz, analytiker på Kronofogden.

Hanna Fahl: Jag - motarbetar aktivt idén om att sätta ”guldkant på tillvaron”

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Det har gjorts flera försök att mäta hur folk mår i stor skala. Just 2020 är väl svaret: inte så himla bra. Men trots detta röv-år är en sak hoppfull – det blir långsamt bättre.

Tyska tidningen Die Zeit har varje dag sedan 2017 frågat sina läsare hur de mår. Kul, i all sin enkelhet, även om statistiken i flera års tid inte sade mycket mer än att tisdag är veckans sämsta dag – visst har läsarnas välmående skiftat beroende på nyhetshändelser och annat, men över tid är skillnaderna inte så stora. Förrän i mars 2020, då, när folk började må storskaligt skit. Hedonometern är också ett försök att mäta stora befolkningars humör. Projektet startades av Peter Dodds och Chris Danforth och analyserar stora textmassor

från Twitter för att komma fram till ett dagligt lyckovärde.

Det finns statistik för nio olika språk (inte svenska, tyvärr) – men det engelskspråkiga materialet är störst och mest detaljerat. Där har forskarna lagt till tänkbara förklaringar till ovanligt stora toppar och dalar. Jul, till exempel, då är folk i den engelsktalande världen ovanligt lyckliga.

Terrordåd och massskjutningar, dagarna efter att George Floyd dödades av polis, när Notre-Dame brann – då var folk väldigt olyckliga. Och så pandemin då,

den har inte direkt gjort underverk med Twitters humör. Hedonometern är byggd för massiva textmassor, men i ett nyligt avsnitt av podcasten ”Reply all” bad en av programledarna, den självutnämnt depressivt lagda Alex Goldman, forskarna att köra analysen på hans egna sms från det senaste året. Resultatet visade ungefär det man kunde tänka sig – en stor dipp i mars, de tidiga morgontimmarna mellan 03 och 06 innehöll de mest deppiga orden – förutom att det fanns en lyckotopp. I oktober förra året var Goldman ovanligt glad, och i

podcasten försöker han minnas varför. Inget särskilt hände. Ett jobbuppdrag som var lite extra roligt. En dag på stranden med barnen.

Goldman kommer fram till att han är dålig på att notera de där glada stunderna. Och till skillnad från sin fru, som till exempel orkar lägga en citronskiva i sitt vattenglas en helt vanlig morgon, anstränger han sig heller inte särskilt mycket för att skapa någon *guldkant*, som det brukar kallas.

Jag kan relatera. När jag var liten var jag fruktansvärt bra på det

som brukar kallas för marshmallowtestet. Alltså att lämna barn ensamma i ett rum med godis och se om de äter. En december när jag var kanske sju fick jag en chokladkalender vars guldkantpotential jag aktivt motarbetade. Öppnade rituellt varje lucka på sin rätta dag, tog ut en liten lågkvalitativ chokladbit, lade den i en porslinsskål bland de övriga, ställde in den i kylskåpet (av oklar anledning, kanske föreställde jag mig att det kunde dröja tio till tjugo år innan Rätt Tidpunkt att Äta inföll och chokladen behövde förvaras

svalt), och återgick till dagens bestyr.

Någon gång efter lucia fick jag veta exakt hur dålig min pappa var på marshmallowtestet för då åt han upp dem. Här kunde man möjligen infoga någon lärdom för livet ("Ta ansvar för att äta din egen choklad!") men det var ärligt talat ingen lärdom för livet, bara ett exempel på att jag är född med en bitvis rätt trist personlighet. Det intressanta med Die Zeits kurva är att det tyska välbefinnandet långsamt segat sig uppåt till nästan normala nivåer igen, trots att detta röv-år

knappast blivit bättre sedan i mars. Även hedonometerns värden börjar stabilisera sig. Och det säger väl också något om något. "Reply all"-avsnittet slutar med att Alex Goldman berättar att han börjat bada badkar som självhjälpsaktivitet, och det är väl fint och så, men jag vet inte, vissa av oss äter nog bara helt enkelt inte den jävla chokladen. Det kommer att bli okej till slut ändå.

Hanna Fahl

hanna.fahl@dn.se

Så förändras tv-landskapet av pandemin och strömning

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Pandemin har förändrat förutsättningarna för i stort sett all kulturkonsumtion. Samtidigt som allt fler tittar på strömmad film och tv finns det också fler plattformar än någonsin tidigare som tävlar om tittarnas

uppmärksamhet. Frågan är hur hemmasittandet drivit på den digitala utvecklingen och hur vi kommer se på tv i framtiden?

För att konkurrera med de globala strömningssjättarna har franska tv-bolag gått samman och lanserat en gemensam strömningstjänst. Public service-bolaget France Télévisions och de två kommersiella tv-bolagen TF1 och M6 presenterade tillsammans tjänsten Salto. Samtidigt berättade giganten Netflix att man i just Frankrike testar en linjär, tablåsatt tv-kanal med program från sin strömningstjänst.

Den här typen av nya tjänster och samarbeten är sannolikt inte på väg i Sverige. Varken medieanalytiker eller stora tv-bolagschefer spår den framtiden, men samtidigt konstaterar de att även det svenska tv-landskapet genomgår en omstöpning från det linjära till det strömmande, en förändring vars utgång är svår att förutspå. Magnus Anshelm, vd på analysföretaget MMS, tror att framtida samarbeten mellan tv-bolag snarare kan leda till att de i större utsträckning delar på sändningsrättigheter.

– Antingen att flera bolag köper rättigheterna tillsammans, eller att man köper rättigheterna för att sedan sälja vidare till ett annat företag, säger Magnus Anshelm. Filippa Wallestam är innehållschef på Nent Group, som står bakom Viaplay. Hon berättar att de har internationella samarbeten på gång, men tror inte att det kommer dyka upp nationella samarbeten likt den franska tjänsten Salto. Viaplay ska till exempel i Finland tillsammans med telekombolaget Elisa lansera en gemensam strömningsplattform.

– Det är ett samarbete där vi slår ihop våra respektive tjänster. Vårt starka utbud med deras starka lokala finska innehåll blir tillsammans bättre för användarna, säger Filippa Wallestam.

Sedan Netflix introducerades på den svenska marknaden 2012 har antalet strömningstjänster eskalerat, senast i raden är Disney+ som bara två månader efter lanseringen når ut till tio procent av svenskarna, enligt en aktuell rapport från MMS. Frågan som många nu ställer sig är hur

många betaltjänster som får plats på marknaden.

Magnus Anshelm säger att hushållens köpkraft än så länge är stark, många har fler än en prenumerationstjänst och han tror vi kan vänta oss fler globala mastodonter i klass med Netflix, HBO eller Disney+ de kommande åren.

– Sverige är en mogen marknad med en stor konsumtion, där man kan tjäna pengar från start. Även Filippa Wallestam tror att det finns utrymme för flera prenumerationsbaserade

strömningstjänster, både internationella och lokala.

– Den nordiska marknaden är ganska unik, 60 procent av befolkningen har redan två streamingtjänster och vår bedömning är att de kommer att ha åtminstone tre tjänster år 2025.

SVT:s mediedirektör Jan Helin berättar att public service-bolagets prognoser visar att SVT Play kommer att locka fler tittare än den linjära kanalen SVT1 inom ett till två år. Även han är inne på att den svenska marknaden är mogen och tror att det kommer

finnas ungefär samma strömningstjänster om fem år som i dag.

– Däremot tror jag inte att broadcast försvinner, det är en sändningsform med en unik egenskap att skapa en närvaro som håller tittaren sällskap och linjär sändning kommer fortsatt vara självklart kring stora event som Melodifestivalen, fotbolls-VM och så vidare, säger Jan Helin. På SVT diskuteras förflyttningen från linjär-tv till det strömmade materialet och vilken påverkan det får på tv-programmen. Förändringar i det klassiska

utbudet väcker i stort sett alltid känslor och reaktioner från tittarna.

– Det är en utmaning för alla tv-hus med historia, att göra den förflyttningen utan att störa sin kärnpublic.

Även TV4 ser en liknande förflyttning från det linjära till strömningsplattformarna TV4 Play och Cmore, den ena reklamfinansierad och den andra prenumerationsbaserad. TV4:s vd Casten Almqvist gör däremot en annan tolkning än flera inom branschen som DN talat med. Han tror inte att det kommer

finnas lika många betaltjänster i framtiden, utan spår i stället ett uppsving för reklamfinansierade tjänster likt TV4 Play. Något som bolaget sett stöd för under pandemin.

– Det som är kraftigt på frammarsch är det som är gratis, om man ska ha alla appar så blir det för dyrt. Intresset för TV4 Play har ökat med 60 procent under året, säger Casten Almqvist. Hur tror du att tv-landskapet ser ut om fem år?

– Strömmad tv kommer att vara den dominerande konsumtionsformen.

Reklamfinansierade tjänster kommer att öka kraftigt vilket gör att balansen mellan reklam- och betaltittande påminner mer om hur konsumtionen fördelade sig förr i tiden då tv-tittandet var helt linjärt.

– Det andra är att det kommer vara betydligt färre spelare, färre tjänster och de som är kvar kommer att vara väldigt stora. Pandemins framfart har inte bara betytt en boom för strömmad film och tv, den har också påverkat själva produktionerna då det inneburit en risk för smittspridning när många

människor ses. Något som resulterat i uppskjutna program, inställda sportsändningar och helt andra förutsättningar för det vi ser på tv, en del av de förändringarna har inte nått våra tv-skärmar ännu.

Vinterns "Expedition Robinson" kommer inte utspela sig på en tropisk paradiso, utan i Haparandas skärgård. Inspelningen av Josephine Bornebuschs och Jonas Karlssons tv-serie "Harmonica" fick skjutas på framtiden, i stället skapade Bornebusch fysisk distans-filmen "Orca". I "Idol" fick deltagare

sjunga från sitt hotellrum i stället för i studion när flera deltagare smittades av coronaviruset.

– Produktionssidan har så klart varit extremt utmanad det här året. I Sverige har vi varit duktiga på att fortsätta hitta lösningar så att vi kan producera på ett säkert sätt och vi har lyckats genomföra många produktioner, däremot har vi varit tvungna att senarelägga speciellt de som produceras utomlands, säger Filippa Wallestam på Nent.

Förutom en ökning av digital kulturkonsumtion och pandemiska käpphästar för

produktionerna har 2020 också inneburit att en ny tittargrupp letat sig in på strömningssplattformarna. Under året har äldre tittare börjat använda sig av de olika tjänsterna. – Det finns fortfarande rätt många äldre, mindre hushåll, så det finns en tillväxt i seniorgruppen. Det har syns under pandemin att de har ökat sitt tittande. Jag tippar att det är drama som drar ganska mycket där, säger Magnus Anshelm på MMS.

Flera av tv-bolagen funderar nu på vad för innehåll som de äldre tittarna vill se och Magnus

Anshelm säger att han på sikt tror att vi kan få en nischad strömningstjänst för dem. Precis som att det i dag finns Disney+ för barnfamiljerna. Men han tror också att vi kan vänta oss fler nischade plattformar för olika genrer, som till exempel lokala sportsändningar eller kvalitetsfilm.

– Det handlar framför allt om att det är så dyrt att köpa in alla rättigheter, säger Magnus Anshelm.

Nu ser bolagen över hur de kan möta den ökade tittargruppen. Viaplay planerar till exempel att

köpa in klassiska serier, som äldre tittare kanske sett tidigare men nu vill se igen.

– I vår julsatsning är det väldigt mycket nostalgi som jag tror går väldigt brett, men också passar den äldre målgruppen, säger Filippa Wallestam.

TV4:s Casten Almqvist ser att även den nya utvecklingen drivs av en gammal sanning inom tv-industrin.

– Det finns två krafter som lockar publiken, dels innovation dels vanans makt. Publiken tycker om sina klassiker, så det gäller att vårda och utveckla dem samtidigt

som man måste fortsätta att skapa helt nya program, säger han.

Agnes Laurell

agnes.laurell@dn.se

Iliaden och Odysséen i lätt och intelligent ny tappning för barn

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Annika Thor återberättar Iliaden och Odysséen för barn, ur Odysseus sons perspektiv. Pappa är borta i kriget i tio år, försvunnen i ytterligare tio. Vem är han när han kommer hem? Och vem har sonen blivit?

Annika Thor

"Odysseus pojke"

**III. Ishtar Bäcklund Dakhil, Bonnier
Carlsen, från 9 år**

De klassiska berättelserna om grekernas krig mot Troja och Odysseus efterföljande irrfärder är berättelser om vuxna män, krig, ära och äventyr. Odysseus son Telemachos är ett litet barn när Odysseus ger sig ut i kriget; det kommer att ta tjugo år innan han återvänder.

Kvar på Ithaka sitter Penelope och hennes son. Och en öbefolkning som idoliserar den mångförslagne Odysseus, krigaren som ju är

starkare och skickligare än alla andra. Men när Odysseus inte kommer hem fastän kriget är över sedan länge, ska man ändå inte tro att han är död då? Är det inte dags att utse en ny härskare, en ny make till Penelope?

Historien är välkänd, Homeros epos "Iliaden" och "Odysseen" har sjungits, berättats, lästs, skrivits om och omtolkats alltsedan 700-talet före Kristus.

Ändå vågar sig Annika Thor på att berätta den i barnboksversion, ur Odysseus sons synvinkel. Och som hon gör det! På drygt trehundra sidor återberättar hon de

viktigaste berättelserna, samtidigt som hon ger pojken Telemachos en egen, välbehövlig uppväxtskildring där han snart börjar grubbla över sin mäktige, frånvarande far. Varför valde Odysseus kriget före familjen? Och där börjar den gamla berättelsen: med hur Odysseus låtsas vara galen för att slippa dra ut i kriget. Klokt nog väljer sedan Annika Thor att inleda med "Odysséens" mer spännande berättelser, som när Odysseus lurar cyklopen, när han tar sig fram mellan havsmonstren Scylla och Charybdis och när han lyckas

klara sig undan Kirkes list. Illustrationerna av Ishtar Bäcklund Dakhil är förstås medvetet klassiska, rena och svartvita.

Men parallellt finns Telemachos liv: hur han växer upp med en frånvarande hjälte till pappa, en sån hjälte han själv aldrig kan hoppas på att bli. I stället är han en spinkig, maktlös grabb med gäll röst. Hur blir man vuxen? Så småningom kommer också historien om trojanska kriget. Skickligt beskriver Annika Thor hur Telemachos bild av pappan börjar krackelera: vad är

skillnaden mellan en tapper hjälte och en hänsynslös slaktare? Vill Telemachos ens bli sådan? Till slut kommer Odysseus hem. "Odysseus pojke" lyckas berätta den gamla berättelsen i en lätt, sinnrik och upprorisk version. Där finns en genuint stor kärlek till de gamla hjältarna, men också en sorgsen insikt om hur annorlunda den ärrade krigshjälten är i verkligheten. Det skulle ha räckt med att återberätta klassikern, men Annika Thor låter det även bli en allmänmänsklig, sårig beskrivning av hur svårt det är att förena

sonens kärlek till fadern med den unge mannens övertygelse om att faderns väg aldrig kan bli hans.

Lotta Olsson

lotta.olsson@dn.se

Nej, giljotinen uppfanns inte av doktor Guillotin

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

**Vissa berättelser ur historien
får ett långt liv, trots att de inte
är sanna. Ett exempel på det är
den som handlar om att
giljotinen uppfanns av en
doktor vid namn Guillotin, som**

**sedan själv förlorade livet i en
sådan.**

Allt tog sin början 1789 i
revolutionstidens Frankrike,
berättar författaren Eddie Persson
i den nyutkomna boken ”Doktor
Guillotin. En huvudlös
historia” (Santérus förlag). Inför
den nyligen upprättade
nationalförsamlingen, som tagit
makten från kung Ludvig XVI,
framträdde en ansedd läkare vid
namn Joseph-Ignace Guillotin.
Han hade ett radikalt förslag –
han ville att dödsstraffet skulle
avskaffas. Enligt doktor Guillotin
var det emot alla rimliga

humanitära principer att avrätta brottslingar, oavsett hur allvarliga deras brott var.

Förslaget röstades dock genast ned. Strax efteråt återkom därför Guillotin med ett annat förslag. Om man nu absolut måste fortsätta att avrätta människor så borde man inte göra det lika grymt som tidigare, och inte heller borde man göra skillnad på folk och folk. För så hade det traditionellt varit. Adelsmän halshöggs med svärd, medan enkelt folk i allmänhet hängdes. Det senare kunde ta lång tid och var därför ofta mycket plågsamt. I

straffen ingick också i många fall brutal tortyr innan döden.

Dessa metoder borde ersättas med en snabb och smärtfri lösning, menade doktor Joseph-Ignace Guillotin. Rent konkret borde den dömda halshuggas, ”med hjälp av en enkel mekanism”, som det heter i hans förslag. Mer detaljer än så angav doktorn inte.

Guillotins förslag antogs formellt av nationalförsamlingen i januari 1790. Sedan dröjde det ytterligare en tid innan projektet verkställdes. I slutet av 1791 var revolutionen på väg in i en ny fas, då tusentals påstådda

motståndare till den nya ordningen fängslades och dömdes till döden. Paris bödel varnade för att det skulle vara både dyrt och besvärligt att avrätta så många. Därför gav nationalförsamlingen i uppdrag åt en annan doktor, Antoine Louis, att göra verklighet av Guillotins allmänt hållna förslag.

Tillsammans med en hantverkare vid namn Tobias Schmidt konstruerade Louis en så kallad fallbila – en maskin där en tung, vass klinga släpps från hög höjd och kapar den dömdes huvud med ett enda snitt. Liknande maskiner

hade utvecklats vid flera tillfällen i historien, så det fanns gott om förebilder att använda sig av. I Skottland var till exempel en fallbila kallad "The Maiden" i bruk från mitten av 1500-talet och under närmare två hundra år framöver.

Antoine Louis och Tobias Schmidt arbetade intensivt. Under utvecklingsarbetet insåg de bland annat att en delvis snedställd klinga skulle ge bäst resultat. Den 25 april 1792 användes sedan den nya maskinen för första gången i Paris, på en rånmördare vid namn Nicolas-Jaques Pelletier – med

utmärkt resultat. Pelletier dog mycket riktigt hastigt och maskinen visade sig även vara enkel att hantera. Under de kommande åren användes den sedan för att ta livet av tusentals människor – bland dem både den franske kungen Ludvig XVI och hans drottning, Marie Antoinette. Däremot dog inte doktor Guillotin på detta sätt, vilket en seglivad skröna gör gällande. Visserligen hamnade doktorn, som så många andra, i onåd hos de mest radikala revolutionärerna. Men han lyckades lämna Paris och hålla sig undan tills det så kallade

skräckväldet hade fallit. Då kunde Joseph-Ignace Guillotin återvända till huvudstaden, för att återuppta sitt arbete.

Med tiden skedde dock något som gjorde honom själv beklämd. Den maskin som använts för att avrätta så många människor hade från början kallats "louisette" i folkmun, efter den läkare som faktiskt konstruerade den. Men snart började den istället kallas just "giljotin", med hänvisning till honom. Doktor Guillotin kände sig orättvist utpekad – han var ju en övertygad motståndare till dödsstraff som sådant, ändå kom

han att förknippas med en
avrättningsmaskin av en typ som
redan funnits i flera hundra år.
Ända till sin död 1814, 76 år
gammal, fortsatte den intensivt
arbetande doktorn att klaga över
hur vanärat hans namn blivit.
Magnus Västerbro

Emma Bouvin: Om att hålla sin fyraåring hemma från förskolan, i nationens intresse

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

**Nu när coiden kan drabba oss
alla, gäller det att ta sitt ansvar.
Även om det handlar om
ovanliga symtom. När jag höll
mitt barn hemma förväntade jag**

mig beröm men det blev inte som jag trodde.

Det ringer från förskolan. Samtalet kommer samtidigt som smittspridningen tilltar, restriktionerna hårdnar, allt som fanns kvar att ställa in är inställt, helt enligt statsministerns order. Det kommer också en timme efter att jag glatt har sagt till min chef att mina barn ändå har varit ovanligt friska hela hösten.

– Vi har en väldigt skruttig liten kompis här. Hon var först frusen och nu har hon så ont i magen att hon gråter, säger min dotters snälla förskollärare.

Min dotter är personen som brukar dra iväg till grannarna endast iförd trosor på helgerna. Hon slänger av sig alla sina kläder så fort hon får chansen. Hon är den minst frusna person jag känner.

Men framför allt gjorde min dotter en stor bukoperation när hon var bebis. Ett hål i hennes diafragma lagades, vilket räddade hennes liv. Rädslan för att det där hålet ska gå upp ligger ständigt latent i min egen mage och nu blossar den upp – hon har nämligen aldrig klagat över ont i magen förut. Aldrig.

Jag slänger mig iväg till förskolan och möter en ynkelig fyraåring på gården. Hon håller sin pedagog i ena handen, andra handen har hon över magen. Gråten tilltar när hon ser mig.

– Ta hand om er nu så ses vi på måndag, säger förskolläraren.

Det är torsdag. Vi får väl se om vi någonsin ses igen, svarar jag inte, för man ska inte låta sina katastrofkänslor tala för högt. I bilen hem snyftar dottern vid varje ojämnhet i marken.

Ibland kan mina barns plötsliga sjukdom gå över bara de vet att de är på väg hem, när de vet att

barnprogram och soffa och mammakramar är deras närmaste överskådliga framtid.

Men inte nu.

Jag försöker att inte låta paniken springa iväg med mig. När vi går ut bilen hemma hör vi ambulanssirener i närheten, det gör man ju hela tiden just nu, men fyraåringen lystrar till.

– Den får inte hämta mig, mamma! säger hon med skrämd röst och jag önskar att ambulansen i stället ska komma och ta mig, söva ner mig från den här skräcken, men svarar förstås

glatt att ambulansen inte ska hämta henne.

Såklart ska den inte det.

Väl hemma undersöker jag fyraåringsmagen noggrant, utan att egentligen veta vad jag letar efter. Magar ska vara mjuka, det vet jag, men jag tycker det är svårt att avgöra vad en mjuk mage egentligen är. Jag ser dock att magen är ganska uppspänd.

Fyraåringen gör blindtarmstricket utan problem (alltså, hon kan hålla upp båda knäna mot magen, jag vet inte om det är vetenskapligt vedertaget, men en gång räddade jag livhanken på

min vän Jonatan genom att konstatera hans mycket riktigt brustna blindtarm genom detta råd). Hon säger att det gör ont under naveln. Bara precis under naveln.

Sedan äter hon en skål vindruvor och går på toaletten. Magen återgår till normal storlek.

Magontet försvinner sin kos. Min ångest lägger sig för att vila någonstans långt inne i kroppen igen.

Resten av kvällen är vår fyraåring precis som vanligt. Nästa morgon likaså.

– Ska hon verkligen vara hemma från förskolan, hon är ju inte sjuk? undrar min man som har mötestung dag framför sig sig (inkompatibel med 52 omgångar barnmonopol).

– Självklart ska hon det. För säkerhets skull, magont är faktiskt ett av coronasymptomen, svarar jag (den ansvarstagande).

Det är väldigt viktigt för mig att hålla mig väl med förskolepersonalen. Just det är troligen ganska viktigt för min man också, men jag vill utöver det att de ska GILLA mig. Se mig som en god mor, en bra person, en

som respekterar deras regler och drar mitt strå till stacken, osv.

På måndagsmorgonen lämnar jag fyraåringen på en förskolegård som badar i kylig sol. Jag letar upp en pedagog för att avrapportera magontet.

– Det gick över när hon hade varit på toa. Men hon fick såklart vara hemma i fredags också, för säkerhets skull, säger jag och ser eventuellt ut som att jag väntar mig beröm för att jag till punkt och pricka har tagit in Stefan Löfvens tal till nationen.

Pedagogen tittar konstigt på mig.

– Eh. Det var ju planeringsdag i fredags. Förskolan var stängd.

Emma Bouvin

emma.bouvin@dn.se

Emma Bouvin började som reporter på Dagens Nyheter 2009. Hon jobbar med granskande journalistik till vardags och har fått höra att hon borde sprudla mer. I september 2020 kom hennes debutbok “Det här är den bästa tiden i ditt liv”. Hon skriver krönika i DN Lördag varannan vecka.

God jul, eller? Så kan du umgås med familjen i år

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

I år kommer få av oss att kunna fira jul precis som vi brukar. Men hur ska man väga smittorisken mot riskerna med ensamhet? Och finns det några fördelar? DN frågade experterna hur man kan tänka om umgänget i jul.

1 Det går att sitta i karantän

– Vill man väldigt gärna fira jul tillsammans, så går det åtminstone teoretiskt att sätta familjen i karantän fram till julafton, säger Joakim Esbjörnsson, virolog vid Lunds universitet.

– Om man isolerar sig i två veckor inför julafton allihopa, och inte uppvisar några symtom under den tiden, då är sannolikheten otroligt låg att du skulle ha viruset och vara smittsam, säger han.

Men frågan är hur görbart det är för de flesta. Det handlar om att inte träffa någon alls utanför

gruppen som man är i julkarantän med, så alla inköp som inte går att beställa med hemkörning får man göra på förhand.

2 Julhandla på nätet

Hur stor risken är i julhandeln beror på hur bra folk är på att hålla fysisk distansering, tvätta händer och stanna hemma om de har symtom, säger Soo Aleman, överläkare och docent vid enheten för infektionssjukdomar på Karolinska universitetssjukhuset. Beställ gärna julklappar via nätet, särskilt om det finns allmänna råd om att undvika butiker.

– Det förkortar den tid och det antal ställen du behöver vara inomhus på, det blir ju endast vid uthämtning av paketen.

3 Dela upp er

I år ska man hålla sig ifrån släktkalas, säger Soo Aleman. Kontakter med personer man inte umgås med så ofta annars kan sprida smitta till nya sammanhang.

– Vi behöver minska på antalet smittade i samhället generellt, för att kunna skydda de i riskgrupper. Det är också viktigt att komma ihåg att även de som inte är i

riskgrupper och har varit helt friska förut kan råka ut för allvarliga komplikationer efter covid-19, säger hon.

Det gör också att resor kan ifrågasättas, även om en resa i bil inte utgör en smittorisk.

– Syftet med resor brukar ju vara just att träffa personer som man annars inte träffar, säger Joakim Esbjörnsson.

Men bör ändå inte till exempel en äldre, ensamboende mamma kunna komma på besök till en liten familj med välvädrad lägenhet på julafton – med tanke på att också ensamhet kan skada?

– Det är en fråga som berör väldigt många. Dessvärre tycker jag inte att det är lämpligt med tanke på hur smittspridningen i samhället ser ut just nu, säger Joakim Esbjörnsson.

4 Byt julklappar utomhus

Att träffas utomhus i små grupper är en bra idé, säger Soo Aleman.

– Risken är förstås mycket mindre om man träffas utomhus och håller avstånd, och att de med symtom stannar hemma, säger hon.

Joakim Esbjörnsson brukar fira jul med sina föräldrar och syskon

med respektive familjer. Om inte smittspridningen i samhället förändras planerar de i år att träffas utomhus på avstånd och byta klappar.

Men Joakim Esbjörnsson tycker inte att det är lämpligt att träffas ens utomhus om man tillhör en riskgrupp.

Oavsett hur man firar är det viktigt att känna efter om man har symtom.

– Har mina barn eller jag själv umgåtts med personer som ganska nyligen uppvisade förkylningssymtom så finns det en

risk att jag själv har annalkande symtom, säger han.

5 Skynda långsamt med - antikropparna

Det är rimligt att tro att man sannolikt har ett bättre immunskydd om man har antikroppar, säger Joakim Esbjörnsson. Samtidigt är det viktigt att vänta ett tag efter att man har varit sjuk med att träffa andra, så att viruset inte finns kvar.

Soo Aleman säger att det inte är hundra procent säkert att umgås

med andra även om man har varit sjuk.

– Det har rapporterats få fall med återsmitta med det nya coronaviruset, men det är mycket sällsynt att man blir sjukare andra gången man smittas. Vi känner inte till säkert om man är smittsam om man skulle bli återsmittad, säger hon.

6 Koppla upp julmiddagen

Risken finns att många blir ofrivilligt ensamma i jul.

Psykologen Liria Ortiz uppmanar till att tänka på hur man kan göra någon annan mindre ensam. Man

kan till exempel vara uppkopplad via videolänk medan man tittar på tv eller går en skogspromenad.

– Vi vet att en sak som många gånger ger en känsla av gemenskap är att man delar en upplevelse, säger Liria Ortiz.

Kanske gör en digital jul också att man inser att man kan bjuda in fler än de som man vanligtvis umgås med, påpekar hon. Den där familjemedlemmen som bor långt bort och aldrig kan komma, kan nu delta på samma sätt som alla andra.

Psykologen Johan Waara, universitetsadjunkt i Uppsala,

föreslår att ha med mor- och farföräldrarna på flera skärmar vid middagsbordet.

– Är det lika bra? Nej. Är det någonting? Ja, säger han.

7 Var inte en covid-polis

Inom vänkretsar och familjer finns det olika uppfattningar om hur försiktig man ska vara i förhållande till smittan. Johan Waara säger att man inte ska vara en skällande ”polis”.

– Det kan vara väldigt jobbigt att vara den som säger att ”nej, vi kommer inte, och ni borde inte heller ses”. Men om man är några

stycken som hjälps åt blir det inte så jobbigt, säger han.

Hur ska man då hantera till exempel en släkting i riskgrupp som tycker att det är viktigare att träffas än att bli skyddad?

– Då får man lyfta in att om de här personerna blir sjuka, så kanske det inte spelar roll för dem, men då tar de platser på sjukhus, säger Johan Waara.

8 Skyll på corona – och njut

Någonting som kan lugna hjärnan för den som har stora förväntningar på julen är orden ”just i år”, säger Liria Ortiz:

– Man behöver inte känna att ”nu kommer jag aldrig att fira jul som vi brukar igen”, utan just nu, i år, så är det på det här viset.

– Det är tufft för många att inte bara förlora julafton utan dessutom jobbet julbord, glöggfester, luciafirande och nyårsafton, säger Johan Waara. Men precis som det finns de som har kunnat jobba hemifrån och känt att tillvaron har förenklats under pandemin, så kommer folk att uppskatta att slippa julstressen.

– Det här med att göra åtta typer av sill och två sorters Jansson för

att någon är glutenintolerant och någon är laktosintolerant – allt det där skalas ner nu och man kan ha det mysigt i ett mindre format, fortsätter han.

Man kan också slippa att träffa till exempel en besvärlig farbror.

– Alla pratar om hur synd det är att vi inte kan umgås i år, men jag är säker på att det är ganska många som upplever det här som väldigt befriande, säger Liria Ortiz.

Malena Johansson

malena.johansson@dn.se

Bristen på vaccin för säsongsinfluenzan kan bli nytt slag mot vården

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

De första fallen av årets säsongsinfluensa har konstaterats. Men prognosen över hur smittan kommer att slå mot befolkningen är oklar. I flera regioner är vaccinet redan slut.

– Det kan bli väldigt svårt både för individen och sjukvården om både influensa och covid-19 cirkulerar samtidigt, säger AnnaSara Carnahan, epidemiolog på Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndighetens mätningar över den årliga säsongsinfluensan visar att aktiviteten ännu är mycket låg, endast sex bekräftade fall har hittills rapporterats sedan vecka 40. Statistiken omfattar bara de som har blivit så sjuka att de behöver uppsöka vården och har provtagits. Övervakningen görs

för att kunna se när säsongsinfluensan börjar spridas och vilka virusstammar som cirkulerar.

Mörkertalet är stort men man uppskattar att mellan 5 och 15 procent av Sveriges befolkning blir smittade av viruset en vanlig - säsong, alltså 0,5 till 1,5 miljoner. Under en intensiv influensasäsong kan uppemot 3000 personer avlida, varav majoriteten är äldre.

– I år tror vi inte att det blir lika många som smittas men vi vet inte hur den här säsongen ser ut än, vanligtvis drar det i gång kring jul, säger AnnaSara Carnahan.

Myndighetens bedömning av smittan grundar sig dels i hur utvecklingen för influensan är i omvärlden och dels på åtgärderna som har satts in för att begränsa coronapandemin med distansering och handtvätt.

Det fick en tydlig effekt i våras då antalet influensafall gick från en toppnotering under vecka 10 till att upphöra helt i vecka 13.

– En sådan snabb minskning har vi inte sett under de senaste 20 åren inom laboratorieövervakningen, säger AnnaSara Carnahan.

Totalt slutade den senaste säsongsinfluensa med runt 8 000 bekräftade fall mot 20 000 bekräftade fall 2017–2018.

På grund av coronapandemin har Folkhälsomyndigheten tryckt extra på att äldre över 65 år och personer i riskgrupper ska vaccinera sig mot säsongsinfluensan i år.

Skräckscenariot är att få två influensor som cirkulerar samtidigt vilket kan sätta ytterligare press på den redan hårt belastade sjukvården.

– Det är en stor anledning till att vi har lyft

säsongsinfluensavaccineringen i år, säger AnnaSara Carnahan. Men efterfrågan har blivit större än vad myndigheten förväntade och flera regioner har redan larmat om att vaccinet snart är slut, bland annat i Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Vaccineringen för riskgrupperna startade den 3 november och först efter den 30 november blev det tillgängligt för övriga befolkningen. Men hur många som verkligen får vaccinet är alltså oklart och prioriteringarna är hårda. På en del håll vaccinerar

man fortfarande endast riskgrupper.

För att se vad som gäller i regionen som du tillhör kan du gå in på hemsidan 1177.se, råder AnnaSara Carnahan.

– Det har varit en otrolig efterfrågan. Det positiva är att fler i riskgrupp har vaccinerat sig än tidigare vilket gör att fler är skyddade om vi får en omfattande smittspridning, säger hon.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Fakta. 1,9 miljoner doser har köpts in

Upphandlingen av vaccinet för säsongsinfluensan baseras på regionernas beräkningar och sker via Sveriges kommuner och regioner, SKR. Eftersom man redan i våras förutsåg en ökad efterfrågan köpte man in 250 000 extra doser. Totalt har 1,9 miljoner doser köpts in, jämfört med 1,65 miljoner förra året.

Bristen på säsongsinfluensavaccin finns över hela världen och har satt press på läkemedelstillverkarna. Samtidigt tar produktionen tid så det går inte att få fram mer i någon rasande takt.

Distansstudier försämrade psykisk hälsa

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

**Ensamhet, ångest och stress.
Enligt studier från i våras
påverkades en majoritet av
ungdomarna negativt av att
behöva plugga på distans.
– Det mest oroväckande är att
deras psykiska hälsa
förändrades, säger Sabina**

Kapetanovic på Högskolan Väst.

Landets gymnasieskolor ska hålla stängt från och med på måndag och året ut. I stället ska undervisningen, som under flera månader i våras, ske på distans. Enligt Sabina Kapetanovic på Högskolan Väst riskerar distansundervisningen att leda till en försämrad psykisk hälsa för många gymnasieelever. Så blev det i alla fall i våras, utifrån en studie med 1 700 ungdomar som Högskolan Väst och Jönköping University gjort.

– Eleverna upplever förändringar i sin vardag. Relationen till familjen förändras, det blir en del konflikter till exempel. De umgås också i lägre grad med sina kompisar, i en ålder då man brukar vända sig mycket till sina kompisar, säger Sabina Kapetanovic.

– Det är väldigt många som rapporterar att de kände sig ensamma i högre grad och samma sak med stress och depressiva inslag.

Omkring en tredjedel av ungdomarna i studien upplevde hemmavistelsen som positiv.

Men för en majoritet innebar hemmastudierna mest en negativ förändring.

Utöver rädslan för covid-19 och saknaden efter kompisarna fanns i våras även en stor oro för hur det skulle gå med betygen.

– Det som de är mest oroliga för är hur deras skolframgång ska påverkas. Vi ser i resultaten att de i hög grad är oroliga över att inte ligga i fas med skolarbetet, säger Kapetanovic.

TT

Sverige måste skaffa sig ett modernt journalsystem

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Telefaxen är död. Men inte i sjukvården. Medicinska uppgifter faxas fortfarande i stor mängd mellan olika vårdgivare. Det är precis så patientosäkert och ineffektivt som man kan befara. Inte minst multisjuka äldre som får behandling från många aktörer blir lidande.

Svenskar som behöver uppsöka sjukvård när de befinner sig utanför sin hemregion kan inte heller räkna med att läkarna där har tillgång till deras sjukdomshistoria.

Hur kan det vara så? De 21 regionerna har dels olika journalsystem, dels olika system för sluten- och primärvård.

Kommunerna som har ansvar för äldreomsorgen har sina lösningar. Systemen är inte kompatibla och kan inte kommunicera med varandra.

I Sverige äger också varje vårdgivare patientdatan i sina

journals. Det betyder att en privat vårdcentral inte behöver göra den tillgänglig för sjukhusen – och tvärtom. Därför kan det vara svårt att snabbt få fram vital information när en svårt medtagen person kommer in till akuten. Medarbetarna är självfallet frustrerade. De måste ägna mycket tid åt att växla mellan it-system och vet inte om de fått tag på allt som är relevant om patienterna.

Journals är förvisso ett arbetsverktyg för vårdpersonal, men i ett framtida system bör informationen vara knuten till

individen. Både av principiella skäl och för att kunna skapa en sömlös ordning för alla vårdgivare – oavsett var den enskilde bor och vilken hälsoproblematik den har. Men det har gått troll i arbetet att hitta en lösning i hela landet. De tre storstadsregionerna försökte för nära tio år sedan att komma överens om att köpa in samma journalsystem. Men projektet 3R rann ut i sanden. Region Skåne och Region Västra Götaland har var för sig nyligen upphandlat ett nytt vårdinformationssystem från samma leverantör, medan Region

Stockholm lagt ner sin upphandling.

Riksdagen gav förra våren regeringen i uppdrag att ”se till att gemensamma standarder tas fram för journalsystem och kvalitetsregister.” Men det verkar inte ha lett till någon större aktivitet i vare sig Sveriges kommuner och regioner, SKR, eller i regionerna. Dessutom begränsar patientdatalagen att journalerna digitaliseras fullt ut. Papper, brev och fax anses fortfarande säkrare än it. Arbetet med att ta fram ett modernt och sammanhållet e-

journalsystem försvåras av en mängd historiska, geografiska, organisatoriska, politiska och juridiska hinder. För att undanröja ett par av de tyngsta stenarna behöver riksdagen uppdatera den otidsenliga patientdatalagen och samarbetsbolaget Inera måste få alla inblandade att bygga en nationell it-arkitektur.

Ut med faxen, och in med appar och bank-id!

Sofia Nerbrand

sofia.nerbrand@dn.se

”Svensk välfärd fungerar inte för den som är sjuk länge”

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

DN. DEBATT 201207

Svårt sjuka människor kan i dag förlora sin ersättning eftersom de anses ha en arbetsförmåga de egentligen

inte har, vilket ofta leder till fattigdom och förvärrad ohälsa. Regelverket är strikt och förutsätter snabb återgång i arbete. Försäkringskassan har också skapat bedömningsinstrument som försvårar ytterligare för den som är sjuk, skriver 17 forskare.

Vi har i dag ett sjukförsäkringssystem som inte tjänar sitt grundläggande syfte: att erbjuda ekonomisk trygghet till personer som inte kan arbeta på grund av sjukdom. I stället har vi en situation där svårt sjuka

människor kan förlora sin ersättning eftersom de anses ha en arbetsförmåga de egentligen inte har, vilket ofta leder till fattigdom och förvärrad ohälsa. Detta visar mycket av forskningen om socialförsäkringarna. Den lagändring som januaripartierna aviserade den 26 november i år är långt ifrån tillräcklig för att reparera systemet.

Det finns en vanlig föreställning att Sverige har en generös och välfungerande välfärd, där staten ger trygghet vid sjukdom eller funktionsnedsättning. Detta stämmer till viss del fortfarande –

i alla fall så länge man inte är sjuk för länge och i rätt diagnoser. Men om man blir sjuk en längre period eller i sjukdomar som inte kan bekräftas med tester eller provtagning så har vi i dag ett tufft system. Både eftersom att vi har ett strikt regelverk som förutsätter snabb återgång i arbete och eftersom att Försäkringskassan har skapat bedömningsinstrument som försvårar ytterligare för den som är sjuk.

Enligt Försäkringskassans egna siffror avslås i dag fem gånger så många ansökningar om

sjukpenning mellan 6 och 12 månaders sjukdom jämfört med 2015. I dagsläget handlar det om runt 2 300 personer varje månad. För fem år sedan avslogs i snitt 452 per månad. För många som är långtidssjuka leder detta till en situation där man å ena sidan är för sjuk för att arbeta och å andra sidan får sin ekonomiska trygghet undanryckt.

I förlängningen hamnar många, efter att de har sålt sina ägodelar och uttömt alla andra möjligheter att försörja sig, hos det kommunala försörjningsstödet. Den senaste tillgängliga

statistiken visar att det i dag är över 22 000 personer som får försörjningsstöd eftersom de nekas sjukpenning, trots att de har läkarintyg på att de inte kan arbeta. I denna grupp finns både personer som fått avslag på sina ansökningar om sjukpenning och de som inte har arbetat tillräckligt länge för att vara berättigade till ersättning.

Forskningen om sjukförsäkringen har identifierat tre huvudsakliga orsaker till dagens situation: Alliansregeringarna skapade ett strikt regelverk med fasta tidsgränser, som kallas

”rehabiliteringskedjan”. Denna har sitt namn till trots ingenting med rehabilitering att göra, utan är ett system som gradvis gör bedömningen av rätten till sjukpenning tuffare ju längre man har varit sjuk. Framför allt efter 180 dagar, då man provas mot ett ”normalt förekommande arbete” faller många ur systemet. Den ursprungliga rehabiliteringskedjans ”bortre gräns”, som skapade problemet med utförsäkringar, är i dag borttagen.

Men i dag fungerar 180-dagarsgränsen på ett liknande

sätt: på grund av att Försäkringskassan gör en bred tolkning av vem som har arbetsförmåga faller många ur systemet då de anses kunna arbeta. Innan rehabiliteringskedjan infördes gjordes arbetsförmågebedömningar mot hela arbetsmarknaden när det ansågs relevant i det individuella fallet, medan detta i dag görs för alla som passerar en godtyckligt bestämd tidsgräns. Regeringen styrde mellan 2015 och 2018 Försäkringskassan mot att göra striktare bedömningar

genom att införa siffermål för att minska sjukfrånvaron. I regleringsbrevet för 2016 fick Försäkringskassan i uppdrag att verka för att sjukpenningtalet i december 2020 inte överstiger 9,0 dagar, vilket ledde till att antalet avslag och indrag accelererade. Försäkringskassans samordningsuppdrag (att samordna den sjukskrivnes rehabiliteringsinsatser) nedprioriterades till förmån för strikta prövningar av rätten till ersättning. Försäkringskassan har i sin tur svarat på de politiska

styrsignalerna genom att göra systemet betydligt hårdare för sjuka människor. Forskningen har visat att målet om ett sjuktal på 9,0 dagar ledde till en stark press på handläggare att bli striktare i sina bedömningar – dels från chefer och dels på grund av hur handläggarnas arbete organiseras och utvärderas. Myndigheten har systematiskt tolkat regelverket på ett sätt som lägger bevisbördan på den som ansöker om ersättning, trots att myndigheten enligt lag har en omfattande utredningsskyldighet. Därtill har modeller för hur läkarintyg ska

värderas tillförts (till exempel den så kallade DFA-kedjan och kravet på undersökningsfynd och observationer) som saknar täckning i lagstiftningen. Ett centralt tema i forskningen om sjukförsäkringen är att Försäkringskassan har fått en alltmer kontrollerande och administrativ roll, som bygger på en misstänksamhet mot att sjuka vill ha mer ersättning än de har rätt till. Studier av sjukskrivnas agerande i utredningar pekar på motsatsen – de vill vara ärliga och göra rätt för sig.

För att tala klarspråk: tusentals, kanske till och med tiotusentals, människor har fått avslag som har byggt på bedömningar som inte stämmer överens med hur lagstiftningen ser ut.

Försäkringskassan kan inte skylla detta på regeringens styrning, eftersom deras uppdrag är att tillämpa lagen såsom den är beslutad av riksdagen. Detta är en stor rättsskandal som har fått förödande konsekvenser för enskilda. Samtidigt ger sjukförsäkringsforskningen också vägledning om hur vi kan åtgärda de mest akuta bristerna. Vi ser två

åtgärder som på kort sikt skulle ha stor betydelse:

1 Det behövs lagändringar som gör att det blir enklare att få sjukpenning efter 180 dagar.

Januaripartiernas överenskommelse om att ändra regelverket för när undantag kan göras vid prövningen efter 180-dagar är ett första steg, men det är långtifrån tillräckligt. Regeringen och riksdagspartierna behöver nu ta ytterligare steg för att ändra bedömningsgrunderna vid denna prövning. Det är nu tolv år sedan rehabiliteringskedjan infördes.

En rehabiliteringskedja som lever upp till sitt namn bör ha mer fokus på att erbjuda sjukskrivna adekvat stöd än på att dra undan deras försörjning. Även en politik som handlar om att ge tydliga incitament för återgång i arbete måste baseras på insikten att rehabilitering kan ta tid och försvåras av ett system som straffar sjuka människor med fattigdom. Det här behöver de partier som i dag värnar om rehabiliteringskedjan ta till sig. Annars finns en påtaglig risk att konsekvenserna av dagens system

undergräver försäkringens legitimitet.

2 För att lagändringar ska få avsedd effekt måste

Försäkringskassans ledning göra en omfattande och självkritisk granskning av hur verksamheten har utvecklats under de senaste åren. Myndigheten har fått ett regeringsuppdrag att göra en intern genomlysning av hur myndighetsutövningen brister. Förhoppningsvis vågar man ta detta uppdrag på allvar. Det är inte acceptabelt att en central myndighet i vårt välfärdssystem

förhåller sig nonchalant till gällande lag.

I dagens statsförvaltning talas ofta om tillitsbaserad styrning. Den här diskussionen har dessvärre inte nått sjukförsäkringen.

Snarare bygger denna i dag på en institutionaliserad misstänksamhet mot sjuka och en bristande tilltro till handläggarnas förmåga att göra professionella bedömningar.

Det är inte en ordning värdig en modern välfärdsstat.

Niklas Altermark, docent och forskare i statsvetenskap, Lunds

universitet; Kerstin Ekberg, professor emerita i arbetslivsinriktad rehabilitering, Linköpings universitet; Anna-Carin Fagerlind Ståhl, fil dr i medicinsk vetenskap, arbetsmiljöforskare; Katarina Hollertz, universitetslektor i socialt arbete, Göteborgs universitet; Sara Hultqvist, postdoktor vid socialhögskolan och CASE, Lunds universitet; Kerstin Jacobsson, professor i sociologi, Göteborgs universitet; Björn Johnson, professor i socialt arbete, Malmö universitet; Johan Kaluza, ek dr i företagsekonomi,

senior utredare
Jämställdhetsmyndigheten;
Margareta Kristenson, överläkare
och professor emerita i
socialmedicin och
folkhälsovetenskap, Region
Östergötland och Linköpings
universitet; Rafael Lindqvist,
professor emeritus i sociologi,
Uppsala universitet; Ruth
Mannelqvist, professor i
rättsvetenskap, Umeå universitet;
Stina Melander, universitetslektor i
statsvetenskap, Lunds universitet;
Tora Nord, universitetslektor i -
arbetsvetenskap, Högskolan i
Borås; Ida Seing,

universitetslektor i sociologi,
Linköpings universitet; Christian
Ståhl, bitr professor i sociologi,
docent i arbetslivsinriktad
rehabilitering, Linköpings
universitet; Stefan Svallfors,
professor i sociologi, Institutet för
framtidssudier; Ylva Wallinder,
universitetslektor i socialt arbete,
Göteborgs universitet.

Catia Hultquist: Dragkampen mellan könen kan bli rena slagfältet på Tinder

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

En ny studie visar att män upplever att de har för lite makt i hemmen – och kvinnorna håller med. När det gäller singlar och sex tycks mäns och kvinnors maktlöshet vara lika stor. Vad ska vi göra med den dragkampen?

Tror du att det är möjligt för en man att till exempel spontanköpa ett överkast till sovrummet? Alltså utan att förhandla i veckor med sin partner om färg och material?” Frågan är uppenbart retorisk. Jag diskuterar med en manlig bekant den där studien som visar att (hetero) män tycker att de har för lite makt i hemmet och han ger överraskande kraftigt stöd åt forskningsresultatet.

Makt- och genusstudien, som kommer bland annat från Lunds universitet, och publicerats i den vetenskapliga tidsskriften Plos One, visar alltså att män upplever

att de har för lite makt när det gäller familjen och i sina nära relationer. Kvinnorna håller med, de tycker också att de har mer makt än männen i just den här sfären. Dessutom värderar både männen och kvinnorna i studien den privata sfären högst.

Forskarnas, möjligen långt dragna, slutsats är att även om kvinnor har mindre makt i det offentliga, väger deras privata inflytande upp det hela och därför har män och kvinnor lika mycket makt.

Min manliga referensperson berättar vidare att den maskulina

maktlösheten i hushållet inte stannar vid inköp av överkast, den gäller tydligen för alla inredningstextilier i hemmet; gardiner och kuddar. Att som man spontanklippa sitt barn eller impulsbestämma familjesemestern är ett lika stort brott enligt samma oskrivna regler. På det stora hela målar han upp en bild av den svenske mannen som en försmådd Cliff Barnes i Familjen AB. Beskrivningen får mig att tänka att jag kanske hittat svaret på gåtan om varför krisande män alltid måste skilja sig för en 15 år yngre kvinna.

Handlar det i själva verket om den där fromma förhoppningen att någon jänkla gång få bestämma vilken sorts överkast som ska ligga på sängen?

Det finns dock ett område där både mäns och kvinnors skriande maktlöshet blivit till, om inte en studie, så i alla fall en kultursnackis. Om Pat Benatar skulle släppa sin 80-talslåt "Love is a battlefield" i dag skulle den med största sannolikhet fått heta "Tinder is a battlefield". För enligt kultursidornas pågående "sexdebatt" verkar både kvinnor och män, ja, i stort sett alla utom

möjligen Linda Skugge, lida av akut maktbrist så snart de dras in i Tindervärlden – det vill säga dejtningens svar på snabbköp. Om man ska sammanfatta klagomålen lite grovt: Männen tycker att de ratas före dejtandet, medan kvinnorna anser att de blir ratade efteråt. Män upplever bland annat att deras bilder inte får tillräckligt många matchningar, det har till och med flaggats för att detta skulle kunna ge upphov till den fruktade så kallade inceliskan. Kvinnliga kritiker av dejtningsskulturen verkar mer uppgivna, de känner sig

utnyttjade av män som ghostar dem efter sex, eller av distanserade ”kanskemän” som vill ha sex men inte en fast relation. Skribenten Saga Cavallin, som uppenbart varit ute på det där slagfältet, verkar så besviken att hon ifrågasätter hela poängen med sexuell frihet modell -68 . ”För det enda den sexuella revolutionen egentligen åstadkommit är ju att tvinga alla kvinnor bli obetalda horor under bordellmamman Tinder”, skriver hon i Expressen. Det verkar som det, i högsta grad mänskliga, sökandet efter kärlek

och närhet, i Tinders tappning kokas ner till en narcissistisk dragkamp om makt och bekräftelse.

Har det möjligen blivit dags att uppdatera Oscar Wilds klassiska citat ”Everything in the world is about sex, except sex. Sex is about power” till ett ”Allt här i världen handlar om makt. Tyvärr även sex”?

Catia Hultquist

catia.hultquist@dn.se

Längtan efter en trygg hamn eller famn

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

En längtan efter att känna sig hemma – antingen i en trygg hamn eller i en vänlig famn – binder samman två nya serieböcker. Alexandra Sundqvist har läst dem.

Edith Hammar

”Homo line”

Förlaget

Malin Skogberg Nord

”Nikki”

Syster förlag

Jaget i Edith Hammars debutalbum befinner sig *in transit*. På ett hav, mellan länder. En generisk Finlandsbåt på sin väg från Helsingfors till Stockholm och tillbaka igen är tänkt att gestalta slitningen mellan de två städerna, som finlandssvenska Edith Hammar pendlar mellan i denna personliga debut.

Bildkonstnären Edith Hammar, född 1992 och utbildad vid Kungliga konsthögskolan i Stockholm, längtar bort från

Södermalms homogena gator och tillbaka till Helsingfors.

Men inte heller den finska hemstaden med sina svindyra barnkläder i kashmir känns som den brukade. Istället fantiserar hon om en smutsigare, mindre tillrättalagd finsk hemstad med svettiga möten i bastun och hånglande Tom of Finland-typer under en stjärnklar himmel. Minnen glorifieras, jämte den finska folksjälen och det råa i det förflutna. ”Måste framtiden vara så fräsch och vinstdrivande”, undrar hon, allt medan en

brännande hemlängtan grumlar så väl sinnet som omdömet.

Valet att ankra berättelsen i Östersjön tillåter en glidning och en mångbottnad rörelse så väl geografiskt som tankemässigt. Det är särskilt välkommet då det finns en formmässig stiltje i boken. Olik de flesta andra serietecknarna i sin generation undviker Hammar att dela upp sidorna i strippar, arbetar istället med hela bildsidor och lånar förvånansvärt lite av seriemediets berättarteknik i form av exempelvis disposition och dialogdrivet narrativ.

Bildrutor har ju generellt en tendens att driva berättelsens tempo, men används också för att betona och sakta ner. Denna typ av bildmässiga dynamik saknas i Hammars debut och bidrar till att "Homo line" blir en ganska enahanda läsupplevelse. Å andra sidan finns en rörelse och en kvickhet i den tecknade tuschen som till stor del väger upp. Det är faiblesse för det absurda som livar upp hennes tuschade teckningar; att hängla med en spårvagn, att sticka en svensk flagga i rumpan på en dalahäst. I skärningspunkten mellan dröm

och verklighet, raka och böljande linjer, finns det vitala och provocativa i hennes uttryck. Och visst är det lika estetiskt som upplivande. Även Malin Skogberg Nords "Nikki" handlar om rotlöshet, en önskan att höra till. De båda albumen delar på så vis en liknande klangbotten. Längtan efter att känna sig hemma – antingen i en trygg hamn eller i en vänlig famn. "Nikki" är en uppväxtskildring i blyerts, så rörande och rar i berättelsen om en tonårstjej som växer upp och känner sig tjock, fel

och ful. Så småningom hittar Nikki en väg som bara är hennes. Därtill den första stora kärleken. Mammans missriktade omsorg präglar historien, som är illustratören och serietecknaren Malin Skogberg Nords första album i det långa formatet. Trots att hon debuterar är hon en veteran i sammanhanget och har med hjälp av sin vibrerande, ofta sinnliga, men rakt igenom realistiska blyerts bland annat skapat den minnesvärda serien ”Simhallen”, ett bidrag till antologin ”Draw the line” som släpptes efter metoo. I såväl

”Simhallen” som det nya albumet utgör vänskapen och systerskapet en fristad i en annars ganska hård och hotfull värld.

Skogberg Nord har en förmåga att berätta om det allra svåraste och mest smärtsamma men samtidigt låta försoningen och glädjen skina igenom.

Och däri ligger hennes styrka.

Alexandra Sundqvist

alexandra.sundqvist@dn.se

De trotsar viruset – forsätter dansa sin salsa utomhus

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

**Om man vill se glada och
leende människor får man leta
länge den här hösten. Men en
gång i veckan möts ett gäng
seniorer och dansar salsa**

**utomhus, högst uppe på
Observatoriekullen i
Stockholm.**

**Det är deras sätt att mota bort
coronadepression och
isolering.**

EN två tre fyr, FEM sex sju åtta.
Anita Looström rättar till sin
randiga mössa och koncentrerar
sig på att få alla steg rätt i den nya
salsasnurren. Det ska ju helst se
snyggt ut.

Hon fyller 82 i januari men har
tagit sig till fots ända från
Reimersholme på Södermalm och
hit till Observatoriekullen i
Vasastan. Det är fem kilometer

enkel väg, och hon tänker promenera hem också.

– Eftersom jag måste hålla mig borta från kollektivtrafiken så går jag vart jag än ska. Jag brukar ha en mil på mätaren varje dag.

Stockholm är ju så fantastiskt att gå i, med allt vatten. Det är inget svårt alls. Det tar lite drygt en timme.

Vad händer med dig när du är utomhus och dansar?

– Jag får så mycket energi och endorfinpåslag efter de där passen, så jag orkar gå hela vägen hem också. Jag visste inte att det var så mycket glädje i dans och jag

trodde inte att det var något för mig, jag har alltid känt mig som en tennsoldat... Men det är bra för både kropp och knopp.

De är 16 stycken seniorer som tagit sig till Observatoriekullen den här fredagen för att delta i Monica Grahns salsakurs på gårdsplanen utanför restaurang Himlavalvet. Endast två av dem är män. Men det spelar egentligen ingen roll för under coronapandemin är det ändå inte läge för pardans, utan alla håller avstånd.

Att dansa en salsasväng som är ett helt varv kräver sin koncentration. Monica Grahm tar om och tar om.
– Steg, du, steg, du. Har jag uttryckt mig tillräckligt diffust?
Alla skrattar.

Så övergår gruppen till ett steg där man går framåt genom att placera den ena foten rakt framför den andra samtidigt som man roterar lite på höfterna. Helst skulle man kanske ha högklackade sandaler för att få till det, men här är det fotriktiga höstskor som gäller. Nästan alla har mössor och vantar. Det är en isande kall dag. Men salsatonerna gör sitt till för att öka

pulsen. Nästan alla låtarna handlar om kärlek.

Den här gruppen har hållit på sedan i januari. De började inomhus men från och med mars har de hållit till utomhus, bland annat i Vasaparken. Monica Grahm hann precis fylla 70 och ha en dans- och glitterfest innan restriktionerna slog till.

– Det var då jag fick min senaste kram.

Att dansa i grupp är kanske så nära en kram man kan komma just nu. Röra sig till musik och le mot varann. Värmen som uppstår, och glädjen mitt i allt det mörka.

– Dans är den bästa motionen eftersom den frigör en massa hormoner som endorfiner och dopaminer. Det finns en väldig glädje i det hela. Visst kan man stå framför tv:n hemma och gympa med Sofia, men att dansa och träffas och få nya vänner, det betyder extra mycket för många, säger Monica Grahm.

Hur kom du själv i kontakt med salsan första gången?

– Jag har alltid tyckt om att dansa, på 70-talet var det mycket disco. När jag var 55 så gick jag in på en salsaklubb där de hade en

nybörjargrupp, och sedan var jag fast. Jag har aldrig slutat.

Senare gick hon på en dansskola som heter Sabor latino dance academy. En dag kom en av lärarna där fram till henne och frågade om hon skulle vilja tävlingsdansa med honom och hon tänkte: "Är han inte klok?".

– Det visade sig att tävlingen gick i Florida. Vi hade ett år på oss att träna.

69 år gammal deltog hon i sin allra första danstävling för amatörer, i Orlando. Och tog silver.

– Det är absolut inte klokt. Men klänningen hänger på väggen därhemma. Det är lärarna på Sabor som gjort så att jag vågat gå vidare och leda egna kurser, säger Monica Grahm.
Fattas bara.

Folk som promenerar förbi för att njuta av utsikten stannar till och tittar leende åt dansgängets håll. Leenden som är så ovanliga detta coronans år. Och som de flesta hungrar efter.

– När vi höll till i Vasaparken var det många som filmade oss. Jag undrar var de filmerna hamnar någonstans... Det är många som

stannar och tittar, många äldre som ser glada ut och både små barn och ungdomar har dansat med. Framför allt när vi dansar ”Jerusalema” som är så stor på Youtube, säger Karin Litsén, som är 66 år.

– Jag tror att folk tycker att det är roligt att se oss även om allt inte går perfekt. Och det får man bjuda på, tycker jag.

Hon och hennes man Carl Åke hade aldrig dansat innan de gick med i gruppen i januari.

– Det var jättekul direkt, fast svårt. Vi filmade av Monicas steg så vi kunde öva hemma, Karin och

jag. Och efter ett tag kommer ju rörelserna, och glädjen. Monica är så entusiasmerande, man blir glad bara av att se henne, säger Carl Åke Litsén, som hunnit fylla 69.

– Att börja när man är i vår ålder, det är ju rätt häftigt ändå att man kan utvecklas. Min man är alldeles vild, han tycker att det här är det roligaste som finns. Man får så mycket energi av att hålla på, framför allt blir man glad, säger Karin.

Man blir lite hög av att dansa, tycker hon, och det brukar hålla i sig hela helgen. Och koncentrationen på de olika

stegen innebär att man måste släppa alla sina problem för stunden.

– De försvinner för man är helt koncentrerad på stegen hela tiden. Det blir en sorts avkoppling mitt i allt. Jag kraschade mitt knä i början av maj så jag får inte göra hopp eller tvära kast, men jag försöker hänga med så gott det går, säger hon med kinder som blivit rosigt röda.

För den här gruppen är salsan ett sätt att genomleva tristessen under coronakrisen. Det sociala är inte minst viktigt, att den gruppen som uppmanats stanna hemma

kan göra något tillsammans utomhus kan verkligen inte underskattas. Det intygar flera av dem vi pratar med.

Här uppe på Observatoriekullen avslutas passet för den som vill med fika eller jultallrik på restaurang Himlavalvet, på uteserveringen med infravärme, filtar och behörigt avstånd. Men prata går ju bra även på lite håll. Och finna nya bekanta.

– Vet du, det är faktiskt bevisat genom flera studier att just salsan, som medför många nya steg och kombinationer är ganska krävande och därför väldigt bra

för minnet. Deltagarna ska titta på mig samtidigt som de håller takten, lyssnar på musiken och memorerar stegen, säger Monica Grahm.

Ännu bättre för hjärnan lär det vara att dansa tillsammans med någon annan, när man kan hålla om varandra och försöka stegen tillsammans. Det kan man kanske kalla kommunikation på ett högre plan. Men detta gäller förstås post corona.

Vid det här laget håller fotografen och jag på att frysa ihjäl. Men deltagarna verkar ha fått upp värmen.

Kommer ni att fortsätta att dansa om det kommer snö?

– Kläder kan man ju sätta på sig mot kylan, men det är värre om det regnar eller snöar. Vi önskar oss ett tak, åtminstone en presenning. Och kanske lite infravärme, säger Karl Åke Litsén.

– Om vi äldre nu uppmanas att inte umgås med andra inomhus så borde staden se till att vi kan umgås utomhus på ett drägligt sätt.

Monica Grahn har varit i kontakt med både Stockholms stad och stadsdelsnämnden. Hon har bemötts med intresse men

budgeten för nästa år ska godkännas och allt tar tid.

– Man måste ge oss förutsättningar att vara ute mycket mer. Jag kan dansa utomhus i ur och skur om jag har rätt kläder, ett tak och infravärme. Det räcker inte med tal till nationen och uppmaningar om att stanna inomhus och enbart umgås med människor i det egna hushållet. Jag bor inte med någon!

Och det delar hon med närapå två miljoner personer i detta land. Av Sveriges 4,7 miljoner hushåll är

nästan 1,9 miljoner ensamhushåll (ensamstående utan barn).

Anita Looström har för en gångs skull stannat kvar för att fika med några av de andra. Energin från dansen brukar annars få henne att direkt promenera hem till Reimersholme. Men i dag vill hon njuta av lite gemenskap också. Så du har ytterligare en timme motion framför dig?

– Ja, men tid är ju det jag har. Jag prioriterar att ta mig till dansen, för det är viktigt för mig att hålla min kropp i gång. Jag har sådan glädje av det så jag kommer att

hålla på så länge mina ben klarar det.

Ingrid Borggren

ingrid.borggren@dn.se

Fakta. Salsa

Salsa blev i början av 1970-talet den samlade benämningen på karibisk dans och musik spelad av latinamerikaner i USA.

Rötterna finns främst i den kubanska musikstilen son och utvecklades av kubanska

orkestrar i framför allt New York under 1920-talet.

Under 1960-talet tillkom de puertoricanska stilarna bomba och plena och salsa blev snart en samlande identitet för invandrade puertoricaner och andra latinamerikaner.

Salsan har även påverkats av rock, jazz och soul. Andra influenser har på senare år varit dans- och musikformer som colombiansk cumbia och dominikansk merengue.

Salsagruppen som Monica Grahn leder är till för 50-plussare, men

de flesta är äldre än så. Den äldsta är 82 år.

De träffas varje fredag utomhus på Observatoriekullen i Stockholm. Tidigare var de en grupp mellan klockan 11 och 12, nu har de delat upp sig i två grupper för säkerhets skull, den första 10.30 och den andra 11.30.

En död i storbrand i flerfamiljshus

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

En man i 50-årsåldern har avlidit efter en brand i ett trevåningshus i Värnamo natten till söndagen.

Mannen fördes till sjukhus, men hans liv gick inte att rädda.

– Vi fick ut en person med våra rökdykare. Övriga personer i huset har evakuerats, säger Rickard Wertheimer, inre befäl

vid räddningstjänsten i Jönköpings län.

Branden startade i en lägenhet och elden spred sig till vinden och taket. Mellan 30 och 40 brandmän bekämpade lågorna.

TT

Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

Sida	<u>Inrikesartiklar i Kapitel 3</u>
265	<u>Riksdagen</u>
294	<u>Statsrådsberedningen och statsministern</u>
301	<u>Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.</u>
556	<u>Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet</u>
650	<u>Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi</u>
705	<u>Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem</u>
927	<u>Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.</u>
1106	<u>Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.</u>
1198	<u>Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.</u>
1209	<u>De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.</u>

Utbildnings- departementet

Utbildningsdepartementet ansvarar för regeringens utbildnings- och forskningspolitik. Departementet arbetar med frågor som exempelvis handlar om skolresultat, lärarnas villkor och studiefinansiering.

Områden

Områden

- [Barn- och ungdomsutbildning](#)
- [Folkbildning](#)
- [Högskola och forskning](#)
- [Studiefinansiering](#)
- [Vuxenutbildning](#)

Om Utbildningsdepartementet

Relaterad navigering

- [Utbildningsdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)

- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

[Anna Ekström](#)

Utbildningsminister

[Matilda Ernkrans](#)

Minister för högre utbildning och forskning

Genvägar

Genvägar

- [Arbete inom utbildningsområdet med anledning av nya coronaviruset](#)
Aktuellt från Utbildningsdepartementet

Anna Ekström

Utbildningsminister

[Utbildningsdepartementet](#)

"Vi har haft ett av de mest högpresterande och jämlika skolsystemen i världen. Dit ska vi igen. Då krävs ordning och studiero, kunskap och bildning. Vi ska skapa en skola där varje elevs ansträngning avgör hur långt hon kan nå i sina studier – inte vilka föräldrar hon råkar ha eller vilken skola hon valt."

Anna Ekströms områden

- [Barn- och ungdomsutbildning](#)
- [Folkbildning](#)
- [Vuxenutbildning](#)

Matilda Ernkrans

Minister för högre utbildning och forskning

[Utbildningsdepartementet](#)

”Oavsett var du bor i vårt land ska det finnas goda möjligheter att studera vidare. Vi ska se till att Sveriges studenter får bra förutsättningar och en trygg studietid. Vi investerar i utbildning och forskning för att bygga ett starkare samhälle.”

Matilda Ernkrans områden

- [Högskola och forskning](#)
- [Studiefinansiering](#)

[SW .7957 Undervisning o d. Forskning](#)

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet ansvarar för frågor som rör kultur, demokrati, medier, de nationella minoriteterna och det samiska folkets språk och kultur. Departementet ansvarar också för idrott och ungdomspolitik samt för frågor som rör det civila samhället, trossamfund och begravningsverksamhet.

[Områden](#)

Områden

- [Civila samhället och idrott](#)
- [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Kultur](#)
- [Medier](#)
- [Ungdomspolitik](#)

[Om Kulturdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Kulturdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)

- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvarigt statsråd](#)

Ansvarigt statsråd

[Amanda Lind](#)

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Amanda Linds möten angående nya coronavirusets effekter](#)
- [Regeringens strategi för romsk inkludering](#)
- [Demokratin 100 år](#)
- [Kulturrådsbloggen](#)

Aktuellt från Kulturdepartementet

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

[Kulturdepartementet](#)

”Vår demokrati ska främjas, journalister och konstnärers frihet skyddas och oavsett om du bor i storstad eller på landsbygden ska du ha tillgång till att utöva och uppleva kultur och idrott.”

Amanda Linds områden

- [Civila samhället och idrott](#)
 - [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Kultur](#)
- [Medier](#)
- [Ungdomspolitik](#)

[SW 70 Allmänt om konst o kultur.](#)

[SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.](#)

[SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.](#)

[SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.](#)

[SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.](#)

[SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.](#)

[SW 78 Musik \(konserter o d 792\)](#)

[SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.](#)

[SW .7911-7913 Seder och bruk.](#)

[SW .7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.](#)

[SW .792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.](#)

[SW .793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.](#)

[SW .7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.](#)

[SW 796/799 Sport, idrott o d.](#)

[SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.](#)

[SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.](#)

[SW .101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.](#)

[SW .102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning](#)

[SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar](#)

[SW 11/19 Individernas inre verkligheter.](#)

[SW 2 Religiösa verksamheter o d.](#)

[SW .655 Förlagsverksamheter o d.](#)

[SW .659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. SW .](#)

[657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW 32 Statsvetenskap.](#)

Flickorna bäst i alla skolämnen

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Flickorna är bättre än pojkarna i samtliga ämnen i skolan, visar en granskning av tidningen Läraren som gått igenom slutbetygen i alla ämnen i årskurs 9.

Sedan det nuvarande betygssystemet infördes 2012/2013 har dessutom

skillnaderna i de flesta ämnen ökat.

Även inom idrott och hälsa, där pojkarna varit bäst i decennier, har nu flickorna gått om. Där är snittpoängen visserligen fortsatt densamma, men fler flickor hade betyget A i våras.

I genomsnitt har flickorna 12 procent högre genomsnittspoäng. Förutom att ha högre genomsnittspoäng i varje ämne har flickorna även många fler toppbetyg, med dubbelt så många A i genomsnitt som pojkarna. Skillnaden mellan könen fortsätter även i gymnasiet. Bland

annat var det 80,8 procent av flickorna i gymnasiet som gick ut med grundläggande högskolebehörighet 2019. För pojkarna var siffran endast 66,4 procent, visar Lärarens granskning.

TT

I år står Tomten arbetslös när parken stänger

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

**Barnskratt, önskelistor och
sjungande sagofigurer – det är
vardag under varje
vintersäsong i Moras
Tomteland. Men sedan**

regeringsbeslutet för två veckor sedan står nu den 18 hektar stora sagovärlden helt tom.

– Jag får inte tappa hoppet, men det ser mörkt ut just nu för mig och många andra säsongsarbetare, säger skådespelaren Andreas Lans.

Bland rustika röda dalabyggnader ligger Tomteland i Mora där vintersäsongen vanligtvis är livad. Skådespelaren Andreas Lans, 47, sveper med våtservetten över ansiktet. Han ser på sig själv med en granskande blick i spegeln. I rummet hänger peruker och utklädnader på väggarna.

Huden rodnar av sminkborttagningen. Men nu är den vita färgen borta.

– Det är även mitt jobb som säsongsarbetare för tillfället, säger Andreas Lans uppgivet.

För ungefär fem år sedan drabbades Andreas Lans av lymfom, en cancer som utgår från lymfkörtlarna. Han klarade sig.

– I samband med det sa jag upp mig från mitt tidigare arbete som ingenjör för att göra det jag alltid drömt om. Att bli skådespelare, säger han med ett leende.

Flera sång- och teaterlektioner senare står han på scen som

skådespelare för Astrid Lindgrens värld och i Tomteland i Mora. Den ena dagen är aldrig den andra lik. Han möter barn som kapten Efraim Långstrump i Vimmerby för att i nästa sekund mingla runt som sagokaraktär bland knuttimrade stugor i Mora. Men i november meddelade Astrid Lindgrens världs vd, Joacim Johansson, att nöjesparken riskerar att gå i konkurs då coronapandemin slagit hårt mot parkens föreställningar. Och den 20 november skulle egentligen ha

varit dagen då Tomteland invigde sin vinterpremiär för i år.

I stället tvingades parken stänga till följd av regeringens sänkta gränser för allmänna sammankomster till max åtta personer. Beslutet väntas gälla i fyra veckor från den 24 november, men kan förlängas över jul och nyår.

– Jag får inte tappa hoppet, men det ser mörkt ut just nu för mig och många andra säsongsarbetare, säger han. Föreställningarna och besöken har ställts på vänt. Kultur- och nöjesbranschen står inför den

värsta kris de någonsin skådat.
Det menar i alla fall Tomtelands
Camilla Collett som har varit med
och byggt upp konceptet med
Tomteland, och också varit vd för
parken i över 18 år.

I dag är det ett familjeägt företag
som Camilla Collett, hennes tre
barn och man är högst
involverade i.

– Vi har aldrig någonsin tvingats
ta ett beslut om att stänga parken.
Man är inte realistisk om man inte
tar med det i beräkningarna att
det kan gå så illa så att vi faktiskt
inte kan bedriva någon
verksamhet alls framöver.

– Det är jobbigt att prata om,
säger hon och ser ut över den 18
hektar stora parken.

Tomteland ligger vid
Gesundabergets fot, 18 kilometer
från Mora. Där bor den svenska
Tomten som under vintern
vanligtvis har fullt upp med besök
från små barn. Varje år kommer
omkring 60 000 besökare som vill
se Tomtens stuga, renarna och
släden. Här har det bjudits på
trolldom och fantasi under såväl
sommars som vinters sedan 1984.

– Det är en fantasivärld med alla
möjliga sagofigurer. Vi är en liten
park om man jämför med Astrid

Lindgrens värld, men en viktig inkomstkälla för vår bygd, säger Camilla Collett.

Tomten vinkar övergivet när DN besöker nöjesparken som omges av skog och vatten.

– Det här har jag aldrig varit med om tidigare, man kan sannerligen säga att det är något som saknas här, säger han.

Camilla Collett öppnar dörren till Sveriges största timmerhus. Där är det mörkt och Beethovens Ödessymfoni ekar i bakgrunden när hon berättar att risken för massarbetslöshet ökar på landsbygden.

Övriga befolkningen påverkas i högsta grad då besöksnäringen drabbas hårt av de nya

restriktionerna, menar hon.

– Det slår oerhört snett i hur reglerna drabbar de olika

näringarna. Och vi från

upplevelseindustrin är en viktig del i samhället. Vi är en så kallad publikdragare till vårt område, precis som Vasaloppet. Vi bidrar till att andra kollegor får bra affärer när barnfamiljer kommer hit och handlar.

Den svenska coronastrategin lämnar besöks- och kulturnäringen utanför, likväl som

landsbygden, upplever Camilla Collett.

– Kan man i sin verksamhet coronasäkra, eller se till att människor kan hålla avstånd, så borde man få göra det. Under vår sommarsäsong anställde vi dubbelt så många skådespelare för att kunna sprida ut alla besökare.

– I dag ser reglerna konstiga ut när Ullared kan ta in 3 500 personer, och här kan vi inte ens ha teater för åtta personer utomhus. Vilken verksamhet man än har borde man ha regler som kan appliceras på alla branscher, säger hon.

Omsättningen för verksamheten förväntas gå spikrakt neråt och Camilla Collett menar att de kommer att behöva strypa flera av sina investeringsprojekt.

Sammanlagt har de 40 anställda skådespelare som riskerar att stå utan jobb i vinter.

– Förhoppningen är att vi ska kunna öppna igen om en månad. Vi har redan behövt krympa vår fasta organisation och läget är allvarligt.

Runt om i Sverige drabbas flera säsongsarbetare.

Andreas Östlund driver Bergamunken i Stockholm som

hyr ut jultomtar till såväl privatpersoner som företag. Även han berättar att det knappt finns några jobb att utföra i jul.

– Vi är hundra procent drabbade. Det finns ingen verksamhet att bedriva, marknaden är död, säger han.

Andreas Östlund hyr även ut glassmaskiner, popcornmaskiner och partytält. Under jultider är det främst tjänster som jultomte i köpcenter och till företagsfester som efterfrågas, men allt är inställt.

– Jag har fått säga upp min anställda jultomte. Vanligtvis är vi

fullbokade vid den här tiden på året. Man hade inte tänkt att det man jobbat så hårt för skulle raderas. Vi säsongsarbetare och småföretagare har inte fått någon hjälp, säger han.

Tillbaka i Tomteland förbereder man nu för att kunna ha kvar sina skådespelare genom att spela in en adventskalender som är tänkt att släppas 2021.

Sagomiljöerna och barnen som besöker parken betyder allt för både Camilla Collett och Andreas Lans.

– Det här är ett yrke jag lever för. Det är barnen jag lever för, både

jag och Camilla. Jag vet inte vad jag hade tagit mig till om jag hade förlorat mitt jobb, säger Andreas Lans.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Fakta. Tomteland

Tomteland i Mora invigdes den 8 december 1984 och är en temapark med improviserad och manusbunden teater.

Parken ligger på Gesundaberget strax söder om Mora i Dalarna. På området finns några av norra Europas största knuttimrade stugor.

**Talangen
tänker inte
tveka i EM:
”Jag gör min
grej”**

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

**Nina Dano är talangen som
placerats i topp på listan över
både Sveriges och Europas
mest lovande handbollsspelare.**

– Det är inte att man ligger etta på talanglistan som gäller, säger Dano inför torsdagens EM-premiär mot Tjeckien.

Hon är yngst i truppen och första 2000-talisten i damlandslaget.

Nina Dano började med handboll som femåring, som 20-åring gör hon nu sitt första stora mästerskap.

– Jag har alltid suttit och kollat på landslaget på tv och drömt om att få vara med och spela, det vill väl alla, det är ju häftigt att få spela i landslaget.

Nu får hon spela med Isabella Guldén, Jamina Roberts och

Nathalie Hagman, trion som var med och spelade hem ett EM-silver 2010 och EM-brons 2014.

– De är ju rutinerade, det märks ju. Det är kul att få ta del av deras kunskap och få tips, det är en trygghet att ha dem i laget för alla unga orutinerade.

En svensk kvällstidning placerades Dano som den största talangen i svensk handboll och Handball-Planet.com hade henne på listan över en av de mest lovande högerniorna i Europa.

– Det är självklart väldigt smickrande och jag tackar för det men det är det jag presterar på

handbollsplanen som jag bryr mig om.

Nina Dano hann med 28 matcher i ungdomslandslaget och gjorde mer än fem mål i snitt per match.

– Jag fick en ganska bärande roll och var en av dem som var med från början till slut förutom att jag missade sista mästerskapet då jag spelade Champions League med Sävehof.

Tomas Axnér, som i mars tog över som förbundskapten efter Henrik Signell, har vaskat om rejält och har med sig sex mästerskapdebutanter till Danmark.

Nina Dano har bara spelat fyra A-landskamper. Hon debuterade i dubbelmötet med Polen i början av oktober då hon gjorde sju mål på två matcher, i helgens landskamper mot Ungern blev det totalt fyra mål.

– Det har varit både nervositet men också stor glädje över att få vara med.

Fysiken och tempot ser hon som den stora skillnaden.

– Sedan möter man också bättre handbollsspelare, gör man misstag så blir man straffad.

Även om ett misstag kan straffas vill hon inte ge avkall på sin spelstil.

– Jag gör min grej och tycker Axnér att det är dåligt så får han byta ut mig. Det går liksom inte att tveka, det är nog det värsta man kan göra.

Hon spelar i regel både anfall och försvar. På fyra matcher har Dano dragit på sig tre utvisningar.

– Vi spelar ett helt annat försvarsspel än vad jag är van vid. Det är många fler utvisningar internationellt än vad jag är van vid från svenska ligan, förklarar hon.

Nina Dano lever knappast på sin längd, 172 centimeter är rejält under snittet för en niometersspelare.

– Jag får leva på min snabbhet, tempo och tajming.

Hon är ensam om att vara vänsterhänt niometersspelare i det svenska laget. Emma Lindqvist konkurrerar om platsen som högernia men hon är högerhänt.

– Vi kan spela med en vänsterhänt eller högerhänt beroende på vad vi ska spela för spel. Jag tror att det är lite lättare att spela med en

vänsterhänt men det får du fråga de som spelar i mitten.

Hon kommer från en handbollsfamilj, Ninas mamma spelade i högsta serien och hon har två yngre systrar som spelar i Kungälv och Torslanda.

– Mycket handboll blir det, konstaterar Dano.

Lars Grimlund

lars.grimlund@dn.se

Guide. EM i handboll för damer 2020

Datum: 3–20 december.

Värdnation: Danmark.

Vart tog Norge vägen? På grund av coronapandemin drog sig Norge ur som värdnation och Danmark tog på sig hela värdskapet.

Gruppspelet och huvudrundan: Avgörs i Herning och Kolding, finalen i mytomspunna Boxen i Herning.

Grupperna:

Grupp A i Herning: Frankrike, Danmark, Montenegro, Slovenien
Grupp B i Herning: Ryssland, Sverige, Spanien, Tjeckien.

3 december: Sverige–Tjeckien
20.30. TV6 och Viaplay.

5 december: Sverige–Spanien
20.30. TV6 & Viaplay.

7 december: Sverige–Ryssland
20.30. TV6 & Viaplay.

Grupp C i Kolding:
Nederländerna, Ungern, Serbien,
Kroatien

Grupp D i Kolding: Rumänien,
Norge, Tyskland, Polen

Hur går lagen vidare?

De tre bästa i varje grupp går vidare till huvudrundan. Grupp A och B slås ihop i Herning, C och D i Kolding.

Från huvudrundan går ettorna och tvåorna till semifinal och treorna

spelar match om femteplats 18 december.

Finalen och match om bronset spelas 20 december.

Regerande mästare: Frankrike, efter 24–21 i finalen mot Ryssland 2018.

Kvartett att spränga: Norge, Ryssland, Frankrike, världsmästarna Nederländerna.

Trio att hålla koll på:

Rumäniens vänsternia Cristina Neagu har blivit utsedd till världens bästa tre gånger. Norges Nora Mørk är tillbaka efter långtidsskada och Lois Abbingh,

Nederländerna, är en spelare som vågar avgöra.

Profiler som saknas:

Anna Vjachireva, den ryska stjärnan, missar EM på grund av en ryggskada. Nederländernas Estavana Polman och Spaniens Alexandrina Barbosa är båda knäskadade.

De ska bära Sverige:

Isabelle Guldén är fortfarande den som kan ge laget medaljglans, i försvaret är Anna Lagerquist en nyckelspelare och målvakten Filippa Idéhn måste storspela om Sverige ska ta sig vidare till finalhelgen.

Svenska truppen

Förbundskapten: Tomas Axnér, ny.

Målvakter:

Filippa Idéhn, Minaur Baia Mare, 125 landskamper/11 mål.

Jessica Ryde, Herning-Ikast Håndbold, 12/0.

Evelina Eriksson, Vipers

Kristiansand, 2/0 (reserv på plats)

Vänstersexor:

Emma Rask, H65 Höör, 5/5.

Elin Hansson, Skuru IK, 6/9.

Mittsexor:

Linn Blohm, CS Minaur Baia Mare, 102/258.

Johanna Forsberg, Nykøbing
Falster HK, 21/22.

Anna Lagerquist, Rostov-Don,
60/86.

Högersexor:

Matilda Lundström, IK Sävehof,
36/36.

Nathalie Hagman, Nantes
Atlantique, 157/495.

Vänsternior:

Jamina Roberts, IK Sävehof,
166/345.

Kristin Thorleifsdóttir, Randers
HK, 5/7.

Mittnior:

Carin Strömberg, Viborg HK,
92/113.

Melissa Petrén, Horsens HK,
18/46.

Bella Guldén, Brest Bretagne,
218/830.

Högernior:

Nina Dano, IK Sävehof, 4/11.

Emma Lindqvist, Höör, 21/25.

Reserver på hemmaplan:

Målvakter: Johanna Bundsen,
Köpenhamn, Martina Thörn,
Århus, Sofie Börjesson, Sävehof.

Vänstersexor: Victoria Larsson,
Höör, Louise Rundcrantz,
Sävehof.

Högersexor: Emma Fernis,
Thüringer, Daniela Gustin,
Horsens, Evelina Källhage, Höör.

Mittsexor: Sofia Hvenfelt,
Köpenhamn, Vilma Matthijs-
Holmberg, Skuru.

Niometer: Johanna Westberg,
Nykøbing, Hanna Blomstrand,
Köpenhamn, Frida Rosell,
VästeråsIrsta, Isabelle Andersson,
Höör, Jenny Carlson, Holstebro,
Thea Stankiewicz, Tertnes.

Försvär: Sabina Jacobsen, CSKA
Moskva, Linnea Pettersson,
Sävehof.

Perliskog coronasjuk

Robert Perliskog har kommenterat
37 handbollsmästerskap i tv under
25 år. Men eftersom han varit
coronasjuk tidigare i höst stoppas

han från att resa till Danmark. Han
missar Sveriges tre gruppmatcher.
Från och med måndag i nästa
vecka får han kliva in i EM-
bubblan. Under tiden
kommenterar han från Stockholm.
Anders Bjühr ersätter Perliskog i
Sveriges matcher med Claes
Hellgren som bisittare.

1994

...avgjordes EM för damer för
första gången. Danmark, Norge,
Ryssland, Tyskland och Ungern
har varit med i samtliga
mästerskap.

Vilket land har flest titlar? Norge
har sju, Danmark tre.

Niklas Wahllöf: Drömmen om att bara försvinna har aldrig varit starkare

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

När ledan blir för stor kan man lätt börja fantisera om att dra. Fast ett verkligt försvinnande är ofta en tragisk historia och inget att romantisera. Det kan ändå fungera som ett mentalt reningsarbete.

Vi svänger inte av, vi bara - fortsätter. Kastar ut telefonerna, gör en avstickare mot Oslo och

tömmer Amex-kortet på så mycket kontanter som det är möjligt. Sedan tar vi söderut igen, i kväll färjan över till Tyskland. Och så bara kör vi, så långt vi kan. Säljer bilen till en man med opålitlig uppsyn, fimp i mungipan och stor plånbok. Tar en båt ut till en ö ... uppger falska namn och nationaliteter ... flyttar in i ett övergivet stenhus ... börjar om ... I Spanien, Frankrike, Italien, Kroatien, Albanien ... Många i min närhet har genom åren hört mig dra i gång fantasin. Och ett milt obehag har genast spritt sig i bilen: Skoja inte så där.

Man kan inte lämna allt, bara försvinna. Befängt.

Ja, nej, jo, visst. Eller?

Ett verkligt försvinnande är ofta en tragisk historia och inget att romantisera. Dementa, deprimerade, mördade, självmördade, olycksfall.

När det i förra veckan rapporterades att en avliden man i Nederländerna identifierats som svensk – efter en tjugofem år lång utredning – innebar det mellan raderna att de anhöriga har levt i ovetskapens helvete lika länge. Eller ta det efter sex år fortfarande försvunna jätteflygplanet med

flightnummer MH370. Utan svar sörjer anhöriga 239 människors försvinnande. Finansmannen Carl-Eric Björkegren 1994. Manic Street Preachers-gitarristen Richey Edwards 1995. Kanske, troligen, samtliga nu döda av egen eller andras hand. Eller extrem otur.

Men så finns de som valt att lämna den här världen för att träda in i en annan. Svikna älskare som plötsligt uppslukade av Sydamerika. Eftersökta som tagit tidig förtidspension, så att säga, i Sydostasien. Asylsökande som fått avslag men aldrig rest ut. Borta

bara, för oss andra. Men tänk om de är hemma för egen del?

När det förment goda syftet har företrädde framför allt det okända, då övervakningssystem av olika slag (grattis du med andelar i ett säkerhetsbolag) registrerar varje steg, blir drömmen om att sticka och starta om alltmer suddig i konturerna.

Övervakningskapitalismen, "golningsekonomin" som andra kallar den, kan smälla champagnekorkar i taket varje dag. Det kommer ständigt nya system för att veta exakt hur det ser ut under den stenen, bakom

det hörnet, i den skogen. Och, som vanligt, ingen ekonomi utan oss andra som glatt köper, som gått med på genomlysning av precis allt.

Det finns mänskliga varianter. Jag säger bara privatspanaren som med manisk blick lägger en livstid på att ta reda på vem Banksy egentligen är. Försöker avslöja honom inför alla andra. Bocka av och arkivera.

Det är kanske lättare att visualisera hur ens eget försvinnande rullas upp. För vad då leva anonymt på en ö, som en Lawrence Durrell på Rhodos? I

höjd med andra eftermiddagen skulle man väl bli lite skojig i hatten på en uteservering, låta någon nyvunnen kompis ta en groupie, som läggs ut på en plattform med platstjänster påslagna, och som enligt Stanley Milgrams "Small world theory" skulle kännas igen i flödet fortare än en ny Retsina kom på bordet: "Där är de ju! Hallå, de har stuckit till *Rhodos*." Och så får man åka hem och betala Amexräkningarna. Vi skulle väl kanske inte ens komma till Sassnitz: "*Sorry, only credit cards.*"

Så, att försvinna får nog fortsätta att tjäna som mentalt reningsarbete. Tanken på att lämna all stress och press för att betala för det som ingår i ett godkänt liv. Slippa käbblet, poserandet, sorgen över vuxnas ständiga mamma-semig-beteende. Bara tänka på att bli "The fool on the hill". Som dröm var den vacker att få, och kanske ännu starkare i coronatider när man sitter fast i detta mer än någonsin. Eller som musikern Daniel Norgren uttrycker det: "You were looking into the blue. Like there was a door." En dörr ut härifrån.

Niklas Wahllöf
niklas.wahllof@dn.se

Nytt bolag ska ge fler filmer i Stockholm

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Nu är det klart att Stockholms stad och Region Stockholm bildar ett nytt produktionscentrum för film och tv tillsammans. Ambitionen är att öka antalet inspelningar där. Förhoppningen är att de ska bli en motor för de

kulturella och kreativa näringarna i huvudstaden.

Cecilia Elving (L), ordförande för kulturnämnden i Region Stockholm, låter hoppfull inför den nya satsningen och samarbetet som ska inledas den 1 januari 2021.

– Diskussioner om samarbete har pågått länge och under den här mandatperioden har vi kommit i gång på allvar med konstruktiva samtal.

Vad kommer detta att innebära för Stockholm?

– Att regionen till slut kan bli en mycket attraktivare

inspelningsplats och därmed få hit fler filmproduktioner. Det kommer så klart att innebära fler skatte- och turistintäkter. Det är väldigt många människor som krävs för att göra film- och tv-produktioner.

– Men jag tycker också att det är väldigt viktigt att det här innebär att det blir fler bilder från Stockholmsregionen. Många tv- och filmproduktioner som utspelar sig i Stockholm har ju länge spelats in på andra ställen. Att få hit stora inspelningar kräver dock att Stockholm kan konkurrera kostnadsmässigt med

produktioner som i dag görs på andra håll i Sverige, eller utomlands.

– Absolut, men vi hoppas att produktioner som lagts i andra delar av Sverige ska göras i vår region. Med coronapandemin står hela filmbranschen för väldigt stora utmaningar, men det finns en liten öppning genom att en del produktioner nu genomförs i Sverige som annars inte skulle gjorts här, säger Elving.

– Men det är klart att vi behöver produktionsincitament för Sverige, det är en jätteviktig del som vi arbetar med parallellt.

Hur ska ni lyckas?

– Vi skapar nu bolaget Film Stockholm och har skrivit avtal med Stockholms stad. Genom det här gemensamma produktionscentrumet för film- och tv får vi en enda aktör i regionen och blir därmed tydligare. Det blir en enda ingång för alla som vill söka stöd i regionen, säger Cecilia Elving.

– Det blir också väldigt mycket mer pengar än vi haft tidigare, 15 miljoner till nästa år som vi ska investera i film- och tv-produktioner. Det är en fördubbling mot de medel som

funnits tidigare. Det känns så roligt att vi får till det här samarbetet.

Kulturborgarrådet Jonas Naddebo (C) delar denna framtidstro:

– Det här har verkligen vuxit fram och nu har vi fått ihop ett samverkansavtal med staden och regionen. Det har vi jobbat länge med, vi har jobbat framåt och sett hur vi kan stärka insatserna för filmen långsiktigt, säger han.

Naddebo har arbetat som ordförande i Film Capital Stockholm, som staden nu slutar vara medlem i och organisationen läggs ner.

– Det har varit en tuff resa för oss, men vi ser ju att när vi slår ihop våra påsar med

Stockholmsregionen så kommer vi också stärka filmsatsningarna långsiktigt. Jag är verkligen glad att vi äntligen får till det här.

Film kostar stora pengar. Hur ska ni lyckas få tv- och filmproduktioner till Sveriges dyraste stad?

– Dels måste vi förenkla kring sådant som tillstånd och ha ett starkt fokus på det filmkommissionära arbetet – när man lyfter luren och ringer till oss

så ska man få den absolut bästa hjälpen, svarar han.

– Men sedan handlar det också om frågan om nationella filmincitament där vi jobbat stenhårt för att påverka regeringen. Det finns en utredning kring detta som skulle kunna göra det enklare och billigare både för nationella produktioner, men också för att få hit de stora internationella filmerna.

Vad är dina förhoppningar kring Stockholm som filmstad om säg fem år?

– Om fem år vill jag titta tillbaka på vilken tur det var att vi tog tag i de här svåra frågorna och fick till det här samarbetet, säger Jonas Naddebo.

– Jag tror att det här kommer att skapa en stabil grund för en långsiktig filmsatsning. En som gör det tydligare för branschen och med ökade resurser för filmproduktion. Men också att vi blir en filmvänlig stad som gör det enklare att spela in och visa Stockholm som en viktig attraktion.

Georg Cederskog

georg.cederskog@dn.seDela

Placera museet över Förintelsen i Stockholm

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Platsen för det planerade svenska Förintelsemuseet har symbolisk betydelse för hur vi väljer att minnas vår tids stora katastrof. Därför bör det ligga så centralt som möjligt i vår huvudstad, skriver Tommy

Ringart och Tobias Rawet från Föreningen Förintelsens Överlevande.

Frågan om ett svenskt museum om Förintelsen har väckt diskussion både om vilken inriktning ett museum ska ha och var det ska placeras.

Vi i Föreningen Förintelsens Överlevande (FFÖ) anser att det är viktigt att hålla fast i utgångspunkten att museet ska föra de överlevandes berättelser vidare och öka förståelsen för vad som hände under Förintelsen, samtidigt som museet ges största möjliga autonomi och får en fast

förankring i forskningen. Vi anser också att museet bör placeras i Stockholm. Det skulle både vara en tydlig signal från våra politiker om vikten av att hålla minnet av Förintelsen vid liv, och innebära stora praktiska och logistiska fördelar. Med en placering i huvudstaden skapas förutsättningar för största möjliga antal besökare till museet. FFÖ:s medlemmar, som initierade förslaget om ett museum, har alla själva genomlevt Förintelsen eller är barn eller barnbarn till överlevande som funnit en fristad och möjlighet att bygga upp ett

nytt liv här i Sverige. Vi välkomnar diskussionen och det stora intresset kring ett svenskt museum. Vi tycker att den statliga utredning som lades fram i april i år (SOU 2020:21) utgör en bra bas att stå på. Det är också bra att regeringen i enlighet med vad som föreslås i utredningen, har tagit initiativ till att snabbt komma igång med insamlandet av dokument och vittnesmål från överlevande i Sverige. Att utredningen så starkt betonar att Förintelsen är en del av den svenska historien är en viktig utgångspunkt. Utredningen slår

också fast att ett svenskt museum på ett så rakt och korrekt sätt som möjligt ska berätta om den. Naturligtvis kommer det att vara viktigt att då belysa hur fördomar och antisemitism var avgörande för att Förintelsen kunde äga rum, och det faktum att antisemitismen frodas i världen, Europa och Sverige än i dag. Men det är viktigt att hålla fast i utgångspunkten att museet ska föra de överlevandes berättelser vidare och öka förståelsen för vad som hände. Dessa insikter är också helt avgörande för att kunna

förstå och bekämpa antisemitism och rasism i dag.

Museets självständighet och att det ska ha en stark forskningsanknytning är också viktiga aspekter som lyfts fram i utredningen. Det är även bra att utredningen framhåller att en av museets uppgifter är att motverka förnekandet av Förintelsen, liksom att de överlevande och deras berättelser, föremål och dokument ska stå i centrum. Utredningen hade inte i uppgift att uttala sig om var museet ska placeras. Här har olika förslag framförts, både i remissvaren och

i debatten. Ett förslag som lyfts fram är Malmö, och det har i diskussionen framförts argument om att stadens nutida antisemitiska historia är ett tungt skäl att förlägga museet dit. Detta är en mycket viktig fråga att belysa och arbeta med.

Vi tror emellertid att man med denna argumentering som bas riskerar att missa var tyngdpunkten i ett framtida museum bör ligga; att genom de överlevandes berättelser öka förståelsen för och kunskapen om Förintelsen. Ett av resultaten är att man då inser vilket gift

antisemitismen är för hela samhället. Vi tror att ett svenskt museum om Förintelsen, som grundas med målsättningen att bekämpa antisemitismen i dagens Malmö, kan få en annan inriktning och ett annat innehåll än vad avsikten har varit.

Att det finns lokal anknytning i Malmö och regionen till historien om Förintelsen är värt att beakta. Här steg de danska judarna i land när de räddades över sundet 1943. Hit kom de vita bussarna. Hit anlände de överlevande efter överfarten från kontinenten efter kriget.

Emellertid anser vi från FFÖ:s sida att huvudstaden är en bättre placering för ett museum. Mordet på sex miljoner judar och andra förföljda grupper, för inte så länge sedan, inte långt härifrån, är ett sår som ännu är långt ifrån läkt och väcker berättigade dagspolitiska och etiska frågor om hur vi ska handskas med detta minne och denna erfarenhet, såväl i Europa som här i Sverige. Därför anser vi att ett svenskt museum om Förintelsen ska placeras så centralt som möjligt i Stockholm, för att visa att man från svensk sida också vill ge denna del av vår

historia en central roll. En sådan placering kommer att få stor symbolisk betydelse och ge ett starkt signalvärde.

Framför allt finns det praktiska och logistiska skäl till att lägga ett framtida museum i Stockholm. Befolkningsmässigt utgör regionen landets tätaste och därmed kommer ett museum helt naturligt att besökas av flera. Det gäller inte minst alla de skolungdomar som finns i och runt om Stockholm som behöver få en större förståelse för Förintelsen. Ett museum i huvudstaden skulle vara nåbart

för många skolelever i Stockholmsregionen och i Mälardalen, som en del av den sedan några år obligatoriska undervisningen om andra världskriget och Förintelsen. Det är också i Stockholm som flest besökare och turister har möjlighet att besöka museet. Inget hindrar dock att ett Stockholmsmuseum kan ha en underavdelning, komplett med en utställning, i till exempel Malmö på en mer eller mindre permanent bas. Även de läns museer som så önskar skulle kunna få ta del av ambulerande eller permanenta

skärmutställningar om Förintelsen.

Regeringen har tagit ett viktigt och historiskt beslut i att inrätta ett svenskt museum om Förintelsen. Det är viktigt att man i det fortsatta arbetet håller fast i de utgångspunkter som finns om ett framtida museums inriktning, och att man genom att placera det i Stockholm ger så många som möjligt tillfälle att besöka museet, samtidigt som man visar på frågans betydelse för Sverige.

Tommy Ringart

Ordförande för Föreningen
Förintelsens Överlevande

Tobias Rawet

Vice ordförande för Föreningen
Förintelsens Överlevande

Dotter tävlar mot Lillasyster i Melodifestivalen nästa år

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

**Schlagerdrottningen Charlotte
Perrelli, Melodifestivalstvän
Dotter och ännu ett
hårdrocksband från Göteborg –
Lillasyster. Det är några av de
tävlande i Melodifestivalen som
annonserades under onsdagen.
Med endast en poängs marginal
förlorade Johanna ”Dotter”**

Jansson mot vinnarna The Mamas i finalrysaren i mars. Men att ställa upp igen handlar inte om revansch till varje pris, berättar hon.

– Det hade varit jättekul att vinna. Det finns alltid en chans, men det är inte därför jag är med. Jag är med för att låten är stark och jag vill inte bara släppa den utan att göra något större av den, förklarar Johanna ”Dotter” Jansson för DN. Sist tävlade hon med bidraget ”Bulletproof” som hyllades internationellt av fansen och förutspåddes att ta hem hela Eurovision. I slutänden blev det

The Mamas som gick segrande ur tävlingen och som i sin tur fick se sig snuvade på Eurovision som ställdes in på grund av pandemin. Dotter medger att hon känner viss nervositet över att ställa upp igen.

– Det finns en viss oro över att ”Bulletproof” var en succé, liksom hur ska man kunna toppa det? Men jag har ett nytt nummer nu. Det är ett annat kapitel, säger hon.

Sitt nya bidrag ”Little Tot”, som hon skrivit tillsammans med sin ständige låtskrivarpartner Dino Medanhodzic, beskriver hon som en vaggvisa i modern tid, som

kritiserar hetsen på sociala medier. Hennes budskap till barnen är: Bli inte som oss vuxna. Var föddes tanken att göra en låt om det?

– Jag har alltid haft en känsla av att vi måste förändra vårt sätt att leva. Jag var väldigt inne på klimatfrågan när jag var tio år. Jag hade en idé om att bilar borde drivas av magnetism och jag lovade mig att om jag någonsin får chansen att säga något inför massor av människor så ska det handla om djur och miljö. Tidigare år har SVT hållit en presskonferens där man släppt

alla tävlande, men på grund av pandemin har produktionen i år tänkt om och sjösatte på tisdagen en omfattande satsning. Under tre dagar – tisdag, onsdag och torsdag – presenteras i stället en ny tävlande per timme.

Samtliga 28 bidrag släpps utan inbördes ordning och det är ännu inte känt vilka som tävlar i respektive deltävling.

Under onsdagen kom beskedet att Dotter får sällskap av bland andra Charlotte Perrelli, Anton Ewald och Elisa Lindström från dansbandet Elisa's. Dessutom ställer låtskrivaren Patrik Jean,

som låg bakom The Mamas segerlåt "Move", upp med ett eget bidrag. Sedan tidigare står det klart att bland andra Danny Saucedo, Arvingarna och Kadiatou tävlar.

För dansaren och den forna flickidolen Anton Ewalds del, som tidigare har ställt upp med låtar som "Begging" och "Natural" och de senaste åren främst satsat på en modellkarriär i USA, var det in i det sista oklart om huruvida han skulle ställa upp.

– Under en låtskrivarsession i Los Angeles skrev vi den här låten och jag kände direkt att den var

klockren för Mello. Så då fick jag ställa mig frågan – vill jag eller vill jag inte? Nu känns allt skitkul.

Vad handlade tveket om?

– Att göra Mello kräver ju extremt mycket jobb, den här låten har jag både skrivit och producerat och jag kommer även att koreografera hela showen. Så det handlade mest om sånt, är jag redo, kan jag ens kunna flyga hem?!

Anton Ewalds

Melodifestivalskarriär startade som dansare bakom Danny Saucedo. Nu kommer de i stället att konkurrera mot varandra. En situation som Ewald tar med ro.

– Danny är en god vän, jag ser det inte som en tävling. Visst, det finns bara en som kan vinna, men det är varken han eller jag som avgör det i slutänden.

Charlotte Perrelli är minst sagt en schlagerlegend med fyra bidrag i bagaget, varav två vinster och en i Eurovision. Hon har också programlett tävlingen. När hon senast ställde upp 2017 med den avskalade gitarrballaden "Mitt liv" åkte hon ut redan i sin deltävling. Nu återvänder hon med en poppig upptempo-låt som handlar om att vara ung i sinnet.

– Var sak har sin tid. Hade jag inte gjort "Mitt liv" så hade inte "Still young" känts rätt nu, man hade inte längtat efter den här maffiga låten, kommenterar

Charlotte Perrelli och tillägger:

– Man vänder ut och in på sig själv som artist, och blir ofta sårbar. Man gör det här i offentlighetens ljus och blir bedömd. Men man måste våga kasta sig ut och utmana sig. Låtarna skiljer sig väldigt men det är charmen.

Vad tror du om dina vinstchanser i år?

– Det är otroligt svårt att säga. Jag tycker att låten är bra och jag tror nog några kommer att gilla den. Men jag är så etablerad i sammanhanget och vet att det inte bara är en bra låt som krävs. Det ska va rätt tajming – ballad eller upptempo, kvinnlig eller manlig artist, ung eller gammal. Det är så många faktorer som spelar roll, säger Charlotte Perrelli. Huruvida tajmingen är rätt för hård rock i tävlingen återstår att se. Under onsdagen blev det känt att Lillasyster debuterar i tävlingen – och blir därmed det andra hårdrocksbandet från

Göteborg som tar plats i startfältet, utöver debutanterna i Mustasch.

– Med tanke på hur många festivaler och spelningar som ställts in så tror jag att det finns ett vansinnigt sug för hårdrock och det speglar tävlingen i år. Jag tycker ärligt talat lite synd om alla de andra artisterna som tävlar, de behöver inte ens dyka upp, nu är det show down mellan Lillasyster och Mustasch, säger Lillasysters sångare Martin Westerstrand och skrattar.

Att debutera i ett brett sammanhang som

Melodifestivalen är helt okomplicerat för honom, som berättar att han har varit ett stort schlagerfan länge.

– Jag har ju gillat schlager sedan Herreys vann -84 och har velat vara med i Mello under hela min karriär, men har alltid spelat för hård musik för att jag trodde det skulle kunna vara möjligt. Men nu verkar tiden vara mogen!

Berätta om "Pretender", vad är det för låt?

– Den skrevs faktiskt tack vare pandemin eftersom att alla våra gigs blev inställda. Plötsligt öppnades dörren för Mello och jag

hade tid att åka till Stockholm och skriva "Pretender" med några goa gubbar. Det är en riktigt hård låt, ingen jävla rockballad, vi drar på alla stärkare till max!

Melodifestivalen 2021.

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se

**Bekräftade bidrag i
Melodifestivalen 2021.**

Dotter – "Little dot"

Elisa Lindström – "Den du är"

Lillasyster – "Pretender"

Frida Green – "The silence"

Charlotte Perrelli – "Still young"

Patrik Jean – "Tears run dry"

WAHL feat. SAMI – "90-talet"
Nathalie Brydolf – "Fingerprints"
Anton Ewald – "New religion"
Danny Saucedo – "Dandi dansa"
Lovad – "Allting är precis likadant"
Kadiatou – "One touch"
Mustasch – "Contagious"
Eva Rydberg & Ewa Roos –
"Rena rama ding dong"
Emil Assergård – "Om allting
skiter sig"
Tess Merkel – "Good life"
Paul Rey – "The missing piece"
Arvingarna – "Tänker inte alls gå
hem"

Johanna Paulsson: I tystnaden kan vi börja lyssna på andra

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

**De 107 svenska tonsättarnas
musikaliska stafett "Mosaic
tales" är en kraftsamling och ett
oersättligt tidsdokument.**

I våras var det tystnaden som blev
en obekant tvärnit efter musikens
sista taktslag. Nu hajar jag till
hemma i fåtöljen när applåderna
brakar loss. Så främmande känns

plötsligt det där ljudet av mänskligt jubel när de sista tonerna i ett konserthus klingat ut. Men i salongen är det förstås tomt. Kameran sveper över ett hav av öde sammetsstolar och applåderna är pålagda. Men nog hade musikerna ur Kammarensemblen, dirigenten Christian Karlsen och framför allt de 107 tonsättarna förtjänat ett rungande bifall. För kollektivkompositionen "Mosaic tales" som i tisdags livestreamades från Konserthuset i Stockholm handlar verkligen om delad ensamhet.

FST – Föreningen Svenska Tonsättare – har tagit initiativet till denna musikaliska stafett. Varje kompositör har tagit vid där kollegan slutat, inte bara gjort sin grej, utan lyssnat in och fogat till. Samarbete i stället för individualism, kollegialt samspel snarare än konkurrens. Så som människor i allmänhet borde tänka lite oftare. Att komponera 10–15 sekunder musik gör ingen tonsättare ekonomiskt rikare. Men som musikalisk manifestation är den här klangliga kraftsamlingen desto mer effektiv och som tidsdokument

oersättlig. Bara en sådan sak som att mellansatsen i detta tredelade verk är elektroakustisk musik som inte brukade klinga på Konserthuset före pandemin. Nu sprakar ett technosmattrande och strömförande sound till datorskärmens visuellt abstrakta ackompanjemang. En musik som söker ny frekvens i en tom rymd, där lyssnarna sitter utspridda som satelliter i sina hem innan instrumenten tar vid igen med både ödsliga stråkklinger och utåtriktad energi. Jag tänker också att fler strömmade konserter borde ha en konceptuell

regissör som Pia Forsgren och en Marika Lagercrantz som recitator. Texterna hon läser upp är tonsättarnas tankar om den pandemiska tillvaron som angår alla.

Just nu görs många både mer och mindre lyckade försök att ersätta den känsla av gemenskap som går förlorad när publiken inte kan vara på plats. Salong Zoom – ett nytt initiativ från kammarmusikfestivalen Järna Festival Academy – får nog jobba lite mer på upplägget för sitt försök att hålla musiksamtalet levande med digital

konferensteknik. På Konserthuset försöker man i sin tur locka tittare till den kommande fredagens digitala soppkonsert med eget matlagningsprogram filmat i foajén.

Medan jag ser svampsoppan tillredas tänker jag på sommarens inställda feriekurs för ny musik i Darmstadt. Under vinjetten "Die Fettecke" ("Fetthörnan") presenterade den norska tonsättaren Lars Petter Hagen i stället videoklipp, där han tillredde makrobiotiska recept av den amerikanska avantgardisten och svampälskaren John Cage.

När dirigenten Kirill Petrenko åter tvingades stänga Berlinfilharmonikerna för säsongen i slutet av oktober valde han att avsluta med just Cages ikoniska 4'33" som en sorts tyst protest. Man vet aldrig vad som uppstår ur den ofrivilliga tystnaden. Men i bästa fall är det förmågan att lyssna på andra – precis som i "Mosaic tales".

Johanna Paulsson

kultur@dn.se

Nytt pris ska lyfta de som hållit musiken levande

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Musik.

Sami, Svenska artisters och musikers intresseorganisation, instiftar priset Årets initiativ 2020 för att premiera verksamheter som upprätthållit musiken under

pandemin. Priset delas ut nästa år och ersätter Årets klubb.

Syftet är att lyfta verksamheter som hållit musiken levande på säkra och kreativa sätt. Priset ämnar lyfta restauranger, barer och nattklubbar och det är publik och besökare som nominerar bidragen, vilket går att göra fram till den 31 december. Priset delas ut 2021.

Moa Malmqvist

2 000 000

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

såg första avsnittet av ”Mirakel”, årets julkalender i SVT1 i linjär tv. Det är en ökning med sex procent från förra årets ”Panik i tomteverkstaden”. Ytterligare 810 000 såg programmet på SVT Play.

”Jag känner mig lycklig över att skriva det här. Att vara här. Att vara på den här platsen i livet.”

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Skådespelaren Elliot Page, tidigare känd som Ellen Page, har kommit ut som transperson. Han skriver på Instagram att han har bytt namn och numera går under andra pronomen än tidigare.

Elliot Page slog igenom i filmen "Juno" från 2007, för vilken han Oscarnominerades.

Killar kan visst lyckas i skolan

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Tjejer har länge haft högre betyg än killar. Det handlar inte bara om att de oftare är behöriga till både gymnasiet och högskolan. De har även betydligt fler A:n – i våras var de bättre än killarna i vartenda ämne (Läraren.se 2/12). Det är ingen naturlag att det ska vara så. Tvärtom kan många killar (och tjejer) lyckas bättre än de gör, men det förutsätter att skolan

utvecklar en stark pluggkultur, även bland pojkar. För att nå dit menar pedagogikforskaren Fredrik Zimmerman, som fördjupat sig i betygsskillnaderna, att det krävs flera saker. Den första är hög vuxennärvaro, som ser till att det inte förekommer kränkningar, eftersom idén att det är dåligt att studera frodas när killar retar den ambitiöse. Vidare behöver pluggkulturen stärkas genom att förbättra elevernas studieteknik, vilket förhoppningsvis leder till ett mentalt skifte. Enligt Zimmerman har många killar inställningen att

bra är någonting som man *är* – prestation anses handla om talang – medan tjejer snarare menar att bra är någonting som man *blir*. Dessutom säger Zimmerman att pedagogiken bör ses över, eftersom killar generellt är mindre självständiga och har svårare för öppna uppgifter. Trenden att lärare låter eleverna ta ett större ansvar är alltså i regel ingenting för dem som har svårare för att fokusera. I stället gynnas många pojkar av ett upplägg där det tydligt framgår hur saker ska utföras, vilket exempelvis märks genom att killar som har det

tuffare ofta förklarar att deras favoritlärare är en person som tar sig tid att förklara ordentligt. Sist men inte minst är det värt att jämföra undervisningen i exempelvis matematik och engelska, där betygsskillnaden mellan könen är liten, med undervisningen i bild och svenska, där den är gigantisk. Det är inte omöjligt att det som fungerar i det ena ämnet kan jämna ut betygsglappet i det andra.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

Jag var med i Myrdals sekt – upprepa inte mina misstag

FREDAG 4 DECEMBER 2020

**Jan Myrdal skrev ibland
lysande och Sven Wollter var
en fantastisk skådespelare.
Men bagatelliserande
kommentarer om deras
livslånga tro på proletariats
diktatur kränker minnet av alla
människor som mördats.**

Det är mer än fyrtio år sedan jag träffade Jan Myrdal, och nu är han död. Jag hoppas att han ska vila i frid, men mig lämnar han inte i fred.

Under slutet av 1970-talet deltog vi på samma möten med Vänskapsföreningen Sverige Kampuchea, och ibland fastnade hans flackande blick på den unga kvinna som var jag.

Hur hamnade jag där? Länges försökte jag ursäkta mig med att det började som ett äkta engagemang mot USA:s krig i Vietnam, Laos och Kambodja – och det är en del av svaret.

Som mycket ung upprördes jag över USA:s bombningar och gick med i FNL-grupperna. Där fick jag vänner och gemenskap och när kriget tog slut jublade jag förstås, men det uppstod också en känsla av tomhet. Därför blev jag glad över erbjudandet om att vara med i redaktionen för tidningen Kampuchea.

Själv var jag aldrig kommunist, men definitivt något slags vänster. Jag inbillade mig att vi skulle skriva om det sönderbombade landets försök att komma på fötter, men tidningen blev en röst som ifrågasatte flyktingarnas

berättelser och bortförklarade de röda khmerernas blodiga styre. En gnagande känsla av obehag fanns med från början, och blev allt starkare. Jag var med i redaktionen under knappt två år och avskedet blev varken heroiskt eller dramatiskt; jag drog mig bara ur och slutade betala vänskapsföreningens medlemsavgift.

Under flera år försökte jag förtränga mitt deltagande, men till slut blev det omöjligt. Den privata uppgörelsen var smärtsam och jag har också skrivit offentligt

om min inblandning (först i Moderna Tider 1996).

Måste du verkligen berätta om det där igen? undrar mina nära, för de vet att det fortfarande plågar mig. Men jag tror att vi som drogs in i 1970-talets galna rörelser har något betydelsefullt att förmedla till yngre generationer. Fler borde försöka förklara vad det var som lockade, och hur förfärligt det slutade.

Vad som har hänt i kommunismens namn är väl känt sedan länge. Det finns kartläggningar överallt: Hur många män, kvinnor och barn

som torterades och dödades i de röda khmerernas Kambodja. Hur många människor som har deporterats, dömts i skenrättegångar och avrättats i Sovjetunionen och Kina och alla andra kommunistiska diktaturer. Det är så bottenlöst ohyggligt – och det pågår fortfarande. Min väg bort från Myrdal ledde fram till en stark övertygelse om hur viktigt det är att försvara demokratin, rättsstatens principer och varje enskild människas frihet och rätt. Ett förment gott mål kan aldrig helga alla medel.

Därför har jag också blivit illa berörd den här hösten, när jag har läst kommentarerna efter Jan Myrdals, men också Sven Wollters död.

Visst kunde Myrdal ibland skriva lysande och Wollter var en fantastisk och folkkär skådespelare, men som välkänd företrädare för Kommunistiska partiet var Wollter ”lika stark i det politiska arbetet”, som partiets ordförande uttrycker saken i tidningen Fokus minnesord. Ändå bagatelliseras Myrdals och Wollters livslånga tro på proletariats diktatur. I Fokus

hävdar kulturredaktören att Myrdals förljugna rapport från Maos Kina är ett stilbildande "historiskt dokument", i Aftonbladet Kultur hyllas Myrdals arbetsmetod ("Gå till källorna! Lita aldrig på referaten!"), som om massmordens försvarare faktiskt sökte sanningen. I P1:s "Godmorgon världen" är krönikörens slutsats att Myrdal var "barnsligt nyfiken – in i det sista" och i DN Kultur applåderas Wollters "godlynta, vänsterpolitiska envishet". Som om det vore berömvärt att aldrig ändra åsikt.

Kommunistiska avhoppare har ofta bemötts som förrädare och renegater. Författaren Arthur Koestler beskriver i sin självbiografi hur en "snällt radikal" god vän reagerade när han hade läst "Natt klockan tolv på dagen", Koestlers mästerliga adjö till kommunismen. Vännen "tyckte inte om folk som bytte sida" och kontakten bröts. Den inställningen har också jag mött. Människor som var lika insyltade som jag (många betydligt mer) kan urskulda sig med att de egentligen bara ville väl, och sedan tala föraktfullt om

alla (mig) som anses vara överlöpare.

Jag tröstar mig med François Furet, den franska historiker som var kommunist som ung och sedan blev en av 1900-talets mest betydelsefulla analytiker och kritiker av den totalitära ideologin.

I "Slutet på en illusion. En essä om den kommunistiska tanken i tjugonde seklet" skriver Furet: "På fyrtio års avstånd skriver jag om min dåtida förblindelse utan overseende, men också utan bitterhet. Utan overseende, eftersom den ursäkt man ofta vill

ge sina avsikter inte förlåter dumheten och förmåtenheten.

Utan bitterhet, eftersom detta olyckliga engagemang har lärt mig något."

Den slutsatsen har jag tagit till mitt hjärta.

Att jag hade goda avsikter ursäktar inte min dumhet. Men efter tiden i Jan Myrdals sekt har jag svårt att stå ut med en överslätande inställning till kommunism och andra totalitära ideologier, och det är jag glad för.

Annika Ström Melin är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Annika Ström Melin

Djurgårdstjärnans önskan efter sin karantän i Norge: ”Generell frihet”

FREDAG 4 DECEMBER 2020

**Pandemiallsvenskan tar slut på
söndag. Säsongen utan publik
tar sin speciella plats i
historien.**

**Inför avslutningen återser DN
Fredrik Ulvestad. Han är på väg
bort från Djurgården, in i en
karantän och en oviss framtid.**

n av fotbollsallsvenskans
huvudpersoner kommer gående
på gatan där han bor på
Östermalm i Stockholm. Fredrik
Ulvestad är klädd i svart ullrock
och vita sneakers. Vi hinner inte
många kvarter ner mot vattnet
innan saker han säger låter
bekant.

Det-är-som-det-är-attityden från i
våras finns kvar. ”Vi har klarat oss
bra”, kommer lika snabbt nu som
då.

– Jag kommer att minnas det här
året som ett konstigt år. Som jag
sade senast – allt står lite stilla.

”Senast” var när april gick över till
maj. Den första pandemivågen
svepte fram men solen sken och
ljuset fanns där. Ljuset som är så
lätt att sakna och längta till när
mörkerfilten lägger sig över
landet.

DN träffade eller pratade med
Djurgårdens norske mittfältare
varje dag under en vecka i väntan
på den uppskjutna säsongen. Nu
ses vi igen för att höra hur allt
blev.

– Pandemin har inneburit att vi
inte fått besök hemifrån och jag
har inte varit i Norge sedan fjärde
januari. Så det har blivit att hålla

kontakten på avstånd men så är det för alla. Jag ska inte klaga. Vi har klarat oss bra.

”Vi” är sambon Sara Stavik och Athena, dottern som börjat prata och gå på förskolan sedan vi sågs. Fredrik har bara en match och två träningar kvar med Djurgården. Sedan får han och familjen träffa släkt och vänner i Norge igen.

I vårens reportage pratade Fredrik om ländernas olika strategier. Det var svårt att säga vilken som skulle visa sig bäst. Den diskussionen är för länge sedan över.

När Fredrik, Sara och Athena åker hem får de känna på Norges strategi.

– Det blir karantän i tio dagar. Vi får sitta hemma, vi har tur som har ett hus hemma i Ålesund, andra får sitta på hotell. Men reglerna ändras ofta, så vi får se hur det blir, säger Fredrik.

I våras pratade vi mycket om hur pandemin påverkat deras sociala tillvaro. Hur promenaderna som tidigare ofta svängde in mot city nu gick ut mot Djurgården och naturen och Skansen där. Hur Athena inte fick gå till lekparken längre och hur Sara skulle sakna

att gå på matcherna för att uppleva stämningen och träffa folk.

– Vi håller oss mest undan folk, säger Fredrik Ulvestad nu om familjelivet. Det händer att vi gör sociala saker men den senaste tiden har det varit extremt lite. Man får göra det mesta utomhus och det är helt okej.

Har ni hållit er friska?

– Ja, som vi vet. Vi i laget har testat oss alla när någon har blivit sjuk och sedan var det mer under Europa-spelet. Jag var gjort över ett tiotals tester och alla har varit negativa, so far.

Hur har pandemiåret varit för dig som spelare?

– Jag tror att jag får mer perspektiv när jag blir äldre och får det här lite mer på avstånd.

– Självklart saknar jag att ha publik. Det är en annan inramning runt matcherna men vi har ändå fått spela under pandemin. Vi får göra vårt jobb och ska vara glada för det. Det är andra som bli permitterade och sitter utan jobb just nu.

– Man hade en förhoppning att det skulle komma folk under säsongen och det var en bortamatch (Falkenberg) där det

var 250 åskådare i publiken men det är som allt annat i livet, man blir van. Nu är det normalt att spela utan publik. Vi får hoppas att vi blir vana vid att ha fansen snart.

Fredrik har på väg ner till Strandvägen just passerat kyrkan Zlatan Ibrahimovic köpt och gjort om till bostad. När vi gick här förra gången tränade Zlatan med Hammarby, det spekulerades i om delägaren skulle spela för laget. Hammarby tillhörde allsvenskans favoriter. AIK skulle nå toppen med sitt nya offensivare spel.

Mästarlaget Djurgården var ute efter att försvara SM-guldet.

Men Malmö FF avgjorde serien tidigt och det här blev inte o8-lagens år.

Djurgården slutar högst av de tre och kan fortfarande bli trea.

Fredrik Ulvestad säger ändå:

– Vi skulle gärna ha varit däruppe och kämpat om guldet igen. Det är en besvikelse att vi ligger en bit ner, det är inget att dölja.

Varför har det inte gått bättre?

– Svårt att svara på. Först och främst har vi gett bort för många poäng mot bottenlagen. Vi har inte varit tillräckligt stabila och

aldrig riktigt fått det momentum där vi bara vinner som förra året.

– Det har varit instabilt tyvärr.

Men det är svårt att sätta fingret på varför.

Kanske har frånvaron av publiken spelat roll. Fredrik Ulvestad säger:

– Flera av de stora lagen har gjort en sämre säsong än vanligt. Vi saknar trycket på matcherna, man får en extra energiboost av det. Förra året avgjorde vi många matcher mot slutet när det var riktigt levande stämning på läktarna.

Det har varit en del medial turbulens kring Djurgården. Astrit

Ajdarevics avhopp, Emir Kujovics och Magnus Erikssons besvikelse över lite speltid. I samtliga fall har det målats upp missnöje med tränarduon Thomas Lagerlöf och Kim Bergstrand.

– Jag tycker inte att det där har påverkat oss så mycket, säger Fredrik Ulvestad om rubrikerna.

– Det är alltid någon som är missnöjd i ett lag, så är det i en grupp som ska prestera. Jag vill inte säga att det varit en missnöjd grupp. Det är i alla fall inget jag har märkt av.

För egen del tycker han att säsongen varit ”okej”.

– Jag har gjort mycket mål och poäng och utnyttjat den delen. Jag tycker att det har gått bra men man vill alltid att det ska gå bättre.

Av Fredrik Ulvestads elva mål har sex kommit på straff. När Fredrik vandrat över bron till Djurgården och passerat Nordiska museet säger han att han aldrig missat en straff som seniorspelare.

– Jag kollar på målvakten, vad han gör. Sedan beror det på hur han går...jag ska inte säga för mycket. Jag försöker att inte bli lättläst och det har fungerat bra hittills.

– Man ska vara koncentrerad när man går fram. Inte nervös, då ska man inte ta en straff. Jag brukar vara spänd men man får använda det till något positivt och vara fokuserad.

Vilket lag ska han sätta straffar för i framtiden?

– Jag skulle gärna vilja veta själv men just nu är det ganska öppet. Vi får se vad framtiden kommer med.

Fotbollsspelare är ett flyttfolk. De flyttar dit kontrakten finns.

Fredrik och Sara bodde tre år i England när han spelade där. Nu har de bott tre år i Sverige och

Fredriks kontrakt med Djurgården går ut. Skulle klubben behållit honom hade det blivit dyrare, hans artistskatt skulle inte längre gälla då.

Under torsdagen meddelade klubben att det är klart att Ulvestad lämnar.

Fredrik Ulvestad är 28 år. Efter sina år i Djurgården och med ett utgående kontrakt borde fotbollsmarknaden vara hans. Men pandemin har påverkat alla arbetsmarknader, även fotbollens. – Just nu vill jag spela på så hög nivå som möjligt. Det gäller att

hitta något som passar både mig som spelare och familjen..

På tal om familj. I våras pratade vi om bröderna Ulvestads skilda världar. Fredrik berättade om ändrade rutiner men vanliga träningar på Kaknäs. I norska ligalaget Kristiansund hade Dan Peter och Pål Erik just fått börjat träna igen när vi träffades.

– De delar in planen i zoner och det får bara vara fem spelare i varje, sade Fredrik då. De kan spela två mot två och en joker. Eller, jag vet inte ens om de får göra det. Och de får inte ”heada” bollen. Nicka.

Nu säger han:

– Deras serie började lite senare och är i full gång nu. Mina bröders lag har gjort en bra säsong och ligger femma. Sista matchen är planerad till 22 december men det har varit coronafall i klubbarna och då hamnar hela lagen i karantän, så det kan bli matcher i mellandagarna.

Coronafall och karantän gjorde att Fredrik snabbt fick dra iväg till landslaget för Nations League-spel borta mot Österrike (1–1) i mitten av november.

Det lät dramatiskt men Fredrik Ulvestad har samma sansade

inställning till de dagarna som till det mesta. Ena dagen ringde de, nästa dag åkte han. Det var kul men han hade hoppats vara med redan i ursprungliga truppen. I Norge är det i dagarna mycket snack om skidpensionären och Petter Northugs julvideo. Northug har haft ett svart år och visat hur svårt livet efter en idrottskarriär kan vara. Fredrik Ulvestad har själv börjat fundera på vad han ska göra. Tränare? Ja, kanske. Vi pratade om Netflix-serien La casa de papel i våras. Nu har han nyss sett The queen's gambit. Serien handlar om schack, Fredrik

spelar själv på mobilen och han har just följt norske schackstjärnan Magnus Carlsen senaste matcher.

I våras blev det en hel del familjebesök på Skansen. DN följde med en dag och vi är framme vid grindarna igen. De är stängda nu. Sista fredagen i november 2020 blev första gången på 129 år Skansen stängde.

När vi var här i maj uppmanade en skylt vid ingången: ”Vänligen håll avstånd som en liten älg mellan dig och andra.”

Nu säger en skylt att Skansen öppnas igen i vår. Någon gång. Det Fredrik Ulvestad längtar mest efter, när pandemin är över, är att slippa skyltar som den. Han längtar efter ”generell frihet”. På frågan vad han lärt sig av det här året säger Djurgårdens norske mittfältare:

– Man får andra perspektiv på hur lyckliga vi tidigare har varit som har kunnat gå och röra oss fritt. Man kan inte ta för givet att man kan göra det i samhället hur som helst. Och man ska vara glad att man har ett jobb och en familj.

Johan Esk

joohan.esk@dn.se

FREDAG 4 DECEMBER 2020

9 snackisar från årets fotbollsallsvenska

Zlatan bryter mot protokollet, 14 juni.

Det tog inte många allsvenska omgångar innan någon bröt mot det medicinska protokollet som var en förutsättning för att serien skulle kunna inledas. Boven i dramat? Själveste Zlatan Ibrahimovic.

Direkt efter Hammarbys premiärseger hemma mot

Östersund klev den nye delägaren in i omklädningsrummet för att gratulera spelarna – något som var förbjudet.

Hammarby slapp böter och kom undan med en erinran från Svensk elitfotbolls disciplinutskott.

ÖSK spelar med magsjuka spelare, 5 juli.

Att allsvenskan över huvud taget kunde genomföras i år byggde på att alla lag följde ett rigoröst medicinskt protokoll. Därför reagerade fotbolls-Sverige med bestörtning sex omgångar in i säsongen när Örebro SK:s tränare Axel Kjäll efter bortamötet

med Sirius sade att "fyra eller fem spelare hade spytt före matchstart". Det uppenbara regelbrottet gav Örebro en bot på 50 000 kronor.

Vad heter skyttekungen?, 18 juli.

Länge rådde det oklarheter kring hur efternamnet på Varbergs skyttekung skulle stavas – tills han redde ut det hela i en intervju med Fotboll Direkt. Astrit Selmani tog bort j:et inför säsongen och öste därefter in mål i allsvenskan. 23-åringen har med sina 15 mål fått personifiera Varbergs succé i västkustklubbens första år i högsta serien. Nytt kontrakt

säkrades redan i tredje sista omgången.

AIK sparkar Rikard Norling, 27 juli.

Ett misslyckat "man mot man"-försvar, ett uppenbart nedflyttningshot och en derbyförlust mot Djurgården blev för mycket för AIK. Efter att ha fört storklubben till SM-guld 1,5 år tidigare fick Rikard Norling sparken från tränarposten. In kom i stället Bartosz Grzelak som fick en tung start – fem raka utan seger. Men med förstärkningar som Mikael Lustig, Filip Rogic och

Sotirios Papagiannopoulos fick Bartosz ordning på laget.

Rekord i stolpträffar?, 9 augusti.

Fyra stolpträffar på drygt två sekunder. Den bedriften stod Falkenberg för hemma mot Malmö FF.

Karl Söderström trodde knappt sina ögon när han satte bollen i den vänstra stolpen innan den rullade längs mållinjen och rakt in i den högra. Därefter dröjde det inte länge innan Malmös Anel Ahmedhodzic rensade bollen på framrusande John Chibuike varpå bollen åter gick i vänsterstolpen, studsade tillbaka på anfallaren

och sedan via stolpen bort från målet.

Malmö vann matchen med 1–0.

”Era jävla pajasar!”, 17 augusti.

Att man inte ska fira för högt och ljudligt i spelargången inför ögonen på motståndaren man precis har besegrat var något som Sirius fick lära sig efter 2–1-segern borta mot Helsingborg. Uppsalalagets tränare Henrik Rydström fick sina fiskar varma då han skälldes ut av landslagskaptenen Andreas Granqvist efter matchen.

– Ni får gå in i omklädningsrummet och fira, era

jävla pajasar. Rydström, kom igen för fan! Ni kan väl fira i omklädningsrummet? skrek den långtidsskadade Helsingborgsbacken upprört.

Sugita berövas sitt drömmål, 1 november.

Stundtals under säsongen har de allsvenska domarna fått utstå hård kritik för varierande bedömningsnivå och märkliga beslut. Ett exempel hittar vi på Studenternas i Uppsala då japanen Yukiya Sugita slet sig loss från Kalmars försvarare utanför straffområdet och fullbordade ett drömmål när han

vek upp bollen i det bortre kryssset. Problemet var bara att domaren Kristoffer Karlsson blåst frispark för Sirius någon tiondels sekund efter att bollen lämnat Sugitas högerfot.

Smittspridning i guldfirandet, 8 november.

Om tajmingen över huvud taget kan vara god för coronaspridning i ett fotbollslag så kanske det ändå är direkt efter ett säkrat SM-guld. Det var i alla fall vad som hände Malmö FF efter 4–0-segern hemma mot Sirius. Guldmiddagen ställdes in då mittfältsstjärnan Anders Christiansen testat positivt

för covid-19 redan samma kväll, och en vecka senare bekräftade Malmö att ytterligare ett flertal spelare drabbats av sjukdomen. – Under det spontana gulfirandet efter matchen fanns det brister, sade Malmös vd Niclas Carlnén. **Wernbloom skäller på alla, 23 november.**

Jacob Une Larsson hade ”aldrig mött en spelare som surrar lika mycket under en match” och Henok Goitom fick order om att ”ställa sig upp” så att hela pressläktaren hörde orden eka på ett tomt Friends arena. Att Pontus Wernbloom inte kopplade på

något filter märktes ti digt i hemvändarens återkomst. Men 34-åringen kunde även skälla ut sina egna lagkamrater, något som 20-årige Emil Holm fick klä skott för när han i 1–1-derbyt mot Häcken fick höra att han stått för ett ”horriblett inhopp”.

– Jag har inte kunnat kontrollera mig under 34 år. Det var likadant nu. Och allt hörs ju nu, sade Wernbloom till Fotbollskanalen.

Fakta. Fredrik Ulvestad

Född: 17 juni 1992 i Ålesund, Norge.

Klubbar: Ålesund 2010–2014, Burnley 2015–2018, Charlton 2016–2017 (lån), Djurgården 2018–.

Landskamper för Norge: 3.

Bröder: Pål-Erik och Dan-Peter Ulvestad, 30 och 31 år, spelar båda i Kristiansund.

Fredrik Strage: Det går inte att överskatta Arecibos betydelse för populärkulturen

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Radioteleskopet i Arecibo kollapsade i tisdags. Det figurerar i Bondfilmen "Golden-eye" och en rad andra filmer. Man kan inte heller överskatta Arecibos betydelse för postpunken. Det är som om 2020 vill spotta oss i ansiktet en sista gång.

I januari 1974 skickades en radiosignal mot stjärnhopen M13 som ligger 25 000 ljusår bort, en relativt kort sträcka med intergalaktiska mått. I meddelandet fanns information om människan och hennes dna, en karta som visade att vi bor på tredje klotet från solen och en skiss av radioteleskopet Arecibo som användes för sändningen. Arecibomeddelandet, som det kallas, kommer att nå M13 om cirka 25 000 år. Men om utomjordingarna får lust att komma hit och titta på teleskopet

lär de bli besvikna för Arecibo utplånades i tisdags.

Reflektorn skadades redan i somras när en kabel gick av.

Tidigare i höstas bestämde man att radioteleskopet skulle monteras ner, men innan det hann ske rasade den 900 ton tunga plattformen ner på aluminiumpanelerna. Med en diameter på 300 meter var skålen som fångade upp radiovågor en av världens största. Nu återstår bara skrot av radioteleskopet som tjänat vetenskapen i 57 år.

Att Arecibo försvinner är inte bara astronomiskt utan även

popkulturellt sorgligt. Här utspelar sig slutstriden mellan James Bond och skurken i "Goldeneye" (liksom en nivå i det stilbildande Nintendo 64-spelet "Goldeneye 007" där anläggningen sprängs). Jodie Fosters forskare jobbar på Arecibo med SETI-projektet (Search for Extraterrestrial Intelligence) i filmen "Contact", där hon tar emot signaler från yttre rymden. Radioteleskopet syns även i skräckfilmen "Species" i vilken forskarna får ett svar på Arecibomeddelandet och kombinerar utomjordisk och

mänsklig dna-kod för att skapa en korsning av yppig blondin och mordisk mutant.

Det går inte heller att överskatta Arecibos betydelse för postpunkten. Astronomen Harold Craft, som jobbade med teleskopet i slutet av sextiotalet, gjorde den illustration av vågorna från en pulsar som hamnade i boken "The Cambridge encyclopaedia of astronomy" och senare blev det ikoniska omslaget till Joy Divisions debutalbum "Unknown pleasures".

De flesta observatorier byggs på högt belägna platser i torrt klimat.

Arecibo ligger i djungeln vilket redan från början gjorde miljön till ett problem. ”Allting möglar, rostar och vittrar sönder i ett helt annat tempo än det vi är vana vid”, sa Mikael Lerner, forskare vid Onsala rymdobservatorium och tidigare medarbetare på Arecibo, nyligen till tidningen Populär Astronomi. ”Avdelningen för underhåll har alltid varit en av de större vid observatoriet. Att teleskopet överlevt över ett halvt sekel i den här miljön är bara det en stor ingenjörsteknisk bragd.” Slutet var alltså väntat och kanske är det passande att en symbol för

mänskliga triumfer kollapsar i slutet av ett år som sugit mer än de svarta hål som Arecibo använts för att upptäcka? Det är som om 2020 vill spotta oss i ansiktet en sista gång. Vi får hoppas att de återstående radioteleskopen är tillräckliga för att upptäcka eventuella hot från meteoriter och kometer. ”It’s a big ass sky”, som Billy Bob Thornton säger i ”Armageddon” (okej, astronomer granskar rymden, inte himlen, men jag gillar det citatet). Förmodligen är det också lika bra att vår förmåga att kontakta och kontaktas av främmande

livsformer begränsas just nu. Trots att vi har tillgång till mer kunskap än några tidigare generationer tror vi på konspirationsteorier. Trots att vi riskerar att smitta varandra med ett dödligt virus trängs vi i julhandeln. Trots att jorden håller på att bli överhettad fortsätter vi leva som förut. Utomjordingar som gör en egen Search for Extraterrestrial Intelligence lär inte hitta mycket av den egenskapen här.

Fredrik Strage

kulturdebatt@dn.se

Det klickar inte som det ska

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Dan Andersson var något av en tidig svensk Jim Morrison med hinsideslängtan i ryggsäcken. Göran Greiders nya roman kretsar kring en ung kärlekshistoria som satte spår i författarskapet. Han kan verkligen materialet, men boken lyfter inte.

Göran Greider

”Hon vars hjärta var som mitt.
Dan Andersson och Märta
Larsson – en kärlekshistoria”
Ordfront, 232 sidor
Här finns verser som sitter djupt
inpräglade i äldre generationer
svenskar. ”Omkring tiggarn från
Luossa” i Hootenanny Singers
version låg 52 veckor på
Svensktoppen 1972–73. Det var
svenskt rekord då.
Det är från den dikten Göran
Greider lånat titeln till sin roman
om ”vildmarkspoeten” Dan
Andersson och östermalmsflickan
Märta Larsson: ”Satt jag tyst vid
hennes sida, hon, vars hjärta var

som mitt, / redde hon med mjuka
händer ömt vårt bo.”
Greider låter Märta känna igen sig
i ”hon, vars hjärta var som mitt”.
Och i den mån en dikt låter sig
dechiffreras dokumentärt kan
Märta, eller snarare Göran
Greider, mycket väl ha rätt.
Greider vet mer än de flesta om
Dan Andersson, diktaren från
finnskogarna i Dalarna som inte
minst på grund av sin död, bara
32 år gammal, i en
förgiftningsolycka på ett
hotellrum i Stockholm i
september 1920, förebådar en
senare tids romantiserande

rockmytologi. En svensk Jim Morrison med hinsideslängtan i ryggsäcken: "Det är något bortom bergen, bortom blommorna och sången".

Göran Greider gav för 12 år sedan ut en fin biografi över Dan Andersson, "Det gångna är som en dröm och det närvarande förstår jag icke." Märta Larsson gavs stort utrymme redan i den boken. Nu är det inte bara hundraårsminnet av Dan Anderssons död på Hotell Hellman som fått Greider att återvända till poeten från Luossa och den relation han hade med

Märta från hösten 1914 till tidigt 1917.

Göran Greider skriver i ett fylligt efterord till romanen att han länge känt att han borde arbeta vidare med materialet kring Märta Larsson, att hon troligen "är den kvinna som lämnat allra tydligast spår i Dan Anderssons författarskap", men ändå i viss utsträckning har lyfts undan, kanske av hänsyn till den hustru och den då ännu ofödda dotter han lämnade efter sig. Dan Andersson hade 1918 gift sig med lärarinnan Olga Turesson.

Märta Larsson och Dan Andersson hade träffats på Brunnsviks folkhögskola, utanför Ludvika, där båda var elever. Skolan hade några år tidigare grundats av författaren Karl-Erik Forsslund. Greider ger en antydning om det unika i denna bildningsmiljö när han i en scen låter lärarkåren presentera sig: rektorn Torsten Fogelqvist, senare kulturredaktör i DN och ledamot i Svenska akademien; Rickard Sandler, blivande statsminister; Eva von Bahr, docent i fysik; hennes blivande man Niklas Bergius, före detta jesuit, lärare i

humanistiska ämnen, något av mentor för Dan Andersson. De flesta av eleverna kom från enkla eller fattiga förhållanden. Märta Larsson avvek. Hon hade tagit studenten, och hade vuxit upp på olika adresser på Östermalm. Greider väljer att göra detta till berättelsens motor, den kraft som driver isär kärleksparet, och hindrar dem från att bli man och hustru. Romanen är dedicerad till Göran Greiders mamma som gick bort i covid medan han arbetade med slutkorrektur. I efterordet berättar han fint om hennes

kärlek till Dan Anderssons sånger. ”Hon vars hjärta var som mitt” är i mer än ett avseende en kärleksberättelse. Man vill gärna ta den till sitt eget hjärta. Men det måste ändå sägas: En av allt att döma spännande historia har blivit en förvånansvärt trögläst roman.

Hur kan det komma sig? Göran Greider är ju annars en allt annat än trögläst skribent. En förklaring är fokuseringen på klassfrågan. Den rika fadern som motar bort den fattiga friaren är en populärkulturell schablon, ”Driver dagg faller regn” och så vidare. I

just det här fallet kan man dessutom fråga sig hur djup klassklyftan faktiskt var. Dan Andersson var förvisso fattig, men ändå en publicerad författare och son till en folkskollärare. Märta Larssons far kom själv från fattiga förhållanden i Dan Anderssons hemtrakter, men hade arbetat sig upp till funktionär i baptistsamfundet där han hade hand om fastighetsbeståndet. Därav bostäderna på de fina adresserna.

Också en schabloniserad intrig kan förstås bli engagerande. Greider framhåller själv att han

gillar melodramer. Haken här är berättarformen, historien berättas växelvis ur Dans respektive Märtas perspektiv, så kallad intern fokalisering, och Göran Greider blir aldrig trovärdig som 20-årig familjeflicka från 1910-talet. En kärleksrelation där den fysiska attraktionen uppenbarligen spelade viss roll kräver dessutom en lite mindre pryd prosa: "Några dagar senare hade de varit tillsammans, fysiskt", kan det heta. Låter snarast som om de hade cirkeltränat på Friskis & Svettis.

Att, som Jan Myrdal brukade säga, vrida upp verkligheten i fiktion, är en rimligt och ofta fruktbar konstnärlig strategi. Det betyder inte att det är okomplicerat. Jag känner mig en smula lurad när Greider i efterordet berättar att det är han själv som skrivit merparten av Märtas brev till Dan medan breven från Dan till Märta är autentiska. Hans brev finns kvar. Hennes är med något enstaka undantag borta, har kanske bränts. Det är en förklaring. Det uppstår ändå ett slags etisk och episk obalans.

Inte bara ur den aspekten hade det nog varit bättre om Göran Greider följt sin ursprungliga impuls och skrivit "en fackbok". Det hade förmodligen till och med blivit en mer fantasieggande berättelse.

Per Svensson

per.svensson@dn.se

Fadern, sonen och den heliga filmmanden

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Efter tre decennier har David Fincher filmat sin pappas manus om 30-talets Hollywood och manusförfattaren bakom "- Citizen Kane". *Nicholas Wennö* fick ett exklusivt samtal med drömfabrikens mest passionerade perfektionist om

mästarprovet "Mank" med Gary Oldman.

Det vore förstås långsökt att påstå att spriten gjorde David Fincher till regissör, men den hjälpte honom tveklöst på traven. Om hans farfar inte hade varit en våldsbenägen alkoholist så skulle hans pappa Jack inte behövt ta skydd i biomörkret på helgerna. Medan hans mamma slet för brödfödan blev biosalongen en trygghetszon för Jack Fincher under uppväxten. Han skulle föra över sin passion för filmkonsten till sin son.

David Fincher minns sitt livs första stora uppenbarelse vid sju års ålder när hans pappa tog med honom på "2001: ett rymd-äventyr". Fem år senare såg han Orson Welles banbrytande mästerverk "Citizen Kane".

– Före visningen trodde jag att vi skulle få se någon gammal grottmålning. Efteråt var jag helt knockad! säger David Fincher på en telefon från hemmet i Los Angeles.

– Utan att kunna formulera det kände jag att det pågick enastående saker på alla plan i "Citizen Kane". Det är en makalös

film som berättas med en imponerande självsäkerhet utan ett enda snedsteg, säger den tvåfaldigt Oscarsnominerade regissören som gjort sig känd för sina smart berättade filmer som ofta har en mörk atmosfär och inte sällan en makaber humor. "Citizen Kane" skulle också förena far och son i ett genensamt filmprojekt i början av 90-talet. Under sin karriär som journalist hade Jack Fincher skrivit manus på hobbynivå, men ville växla upp inför pensionen. Sonen, som vid denna tidpunkt hade profilerat sig som en fixstjärna inom tv-reklam

och musikvideor, föreslog att pappan skulle skriva om Herman L Mankiewicz, den mytomspunna manusförfattaren som hade sina duster med Orson Welles i samband med skapelseprocessen inför "Citizen Kane" i skarven mellan 30- och 40-talet.

– Det är en fantastiskt spännande story. Och Mankiewicz är helt enkelt en av de mest fängslande rollfigurerna att hänga med om man vill uppleva Hollywoods guldålder. Du vet, jag har ju alltid gillat den där Rosencrantz och Gyllenstjärna-aspekten att berätta en historia om någon som står vid

sidan av själva scenen, säger Fincher som en referens till Tom Stoppards pjäs om de två perifera figurerna i "Hamlet".

Mankiewicz var en sylvass skribent, tillika en alkoholiserad spelmissbrukare, som kom från en intellektuell judisk immigrantfamilj från New York. Tillsammans med sin bror Joseph ("Allt om Eva", "Cleopatra") hade han lockats till Los Angeles för att hjälpa Hollywood genom den traumatiska övergångsperioden till ljudfilmen. "Mank" kretsar kring denna osannolika, självdestruktiva hjälte under

slutspurten av manusarbetet med "Citizen Kane" – isolerad på en torrlagd gård i Mojaveöknen för att hålla honom borta från frestelser och distraktioner.

Medan Mankiewicz kämpar mot Orson Welles stränga deadline, låter han sig berusas av tillbakablickar till 30-talets Hollywood där han minglar med legendariska figurer som stjärnproducenterna David O. Selznik och Irving Thalberg, MGM-bossen Louis B. Meyer och den cyniska mediemagnaten William Randolph Hearst som

hamnar under attack i "Citizen Kane".

Trots sonens skepsis adderade Jack Fincher historien om guvernörsvalet i Kalifornien 1934 i manus till "Mank". Den socialistiska demokraten och författaren Upton Sinclair utsattes för en smutskastningskampanj genom fejkade journalfilmer på order av Louis B Meyer – uppbackad av Hearst.

I mitten av 90-talet var det svårt att få någon att göra en svartvit film om en bortglömd, försupen manusförfattare och fejkade nyheter. När Fincher blev

upptagen med att regissera seriemördarfilm "Seven" hamnade "Mank" i byrålådan. I början av 00-talet drabbades Jack Fincher av cancer i bukspottkörteln och insåg att han aldrig skulle få se sitt manus på vita duken. Han dog 2003.

Sonen David fortsatte sin karriär med att göra det stillsamma seriemördardramat "Zodiac" och samla på sig Oscarsnomineringar för baklängesfilmen "Benjamin Buttons otroliga liv" och "The social network" som handlar om Facebook-grundaren Mark Zuckerberg. Efter "House of

cards” och två slitsamma säsonger med att profilera seriemördare i FBI-serien ”Mindhunter” halade regissören fram sin pappas gamla manus ur rockärmen inför sina Netflixbossar.

– Plötsligt så framstod ”Mank” i skarpare konturer, Trump-eran hade gjort manuset betydligt mer relevant. Begreppet fake news var något som alla kunde relatera till – så trots min skepsis hade pappa rätt instinkt där. Däremot hade han alltför romantisk syn på Hollywood. I verkligheten är det en mycket mer cynisk industri

som drar till sig sociopater, säger David Fincher.

”Mank” började spelas in i Los Angeles i september 2019 och blev klar precis före nedstängningen i slutet av februari. Processen blev som en naturlig fortsättning på familjen Finchers livslånga samtal om film.

– Ja, men jag lovar att jag aldrig hade några morbida seanser med andar som ville se dagstagningar eller krävde ursäkter för att jag hade ändrat repliker, säger Fincher och visar ännu en gång prov på sin torra humor.

Hur mycket kan du identifiera dig med Herman L Mankiewicz som människa och konstnär?

– Som regissör är det omöjligt att göra film om människor som inte intresserar mig. Men jag har lätt att förstå Mankiewicz – han var ju en migrant i 30-talets Hollywood som hyrdes in som ”punch up artist” för att vässa dialogen och skriva lite skämt. På den tiden var manusförfattande nästan enbart ett hantverk för att skapa förströelse, snarare än att stimulera några verkliga kreativa muskler. Jag kan relatera till det där efter mina 80-talsår när jag

regisserade reklamfilmer och musikvideor. När folk säger till mig: ”Å vilka fantastiska musikvideor!”, så tänkte jag:

”Jaså, verkligen? Några supermodeller och en artist som mimar framför en kamera...”

”Mank” är ju också en film om hur missbruk och kreativitet kan gå hand i hand, hur ser du på detta?

– Jag träffade aldrig min farfar, men via berättelser fattade jag hur svår min pappas uppväxt var på grund av farfars alkoholmissbruk. Med det sagt så kan man inte blunda för att alkoholen kan ha vissa kreativa effekter – vissa blir

tio gånger mer briljanta när de är berusade. Jag har erfarenheter av ... vi har alla upplevt hur till exempel ståuppare som blir rena och plötsligt slutar att vara roliga, skrockar han.

– När det gäller Mankiewicz är jag inte säker på att man kan skilja manusförfattaren från missbruket. Ingen vet hur han skrev i nyktert tillstånd eftersom han aldrig var vit. Han var en person som sakta dränkte in sig i bensin och letade febrilt efter en tändsticka. Det är ju också väldigt patetiskt med en vuxen man som är så berusad att han måste ha

hjälp av med kläderna när han ska gå och lägga sig. Men jag ville inte göra "Mank" till någon sedelärande historia.

"Mank" handlar ju också om en konstnär som hittar sin egen röst. Hur hittade du din?

– Det skedde gradvis. Med "Seven" lyckades jag hitta ett personligt estetiskt uttryck, särskilt i olika aspekter av hur historien berättades. Jag blev upprymd av att det här provocerande greppet med en skurk som anger sig själv. "Fight club" har en viss sorts humor och satir som jag gillar. Och "Zodiac"

blev en djupt personlig film eftersom jag hade växt upp i Bay Area i San Francisco och gått runt på de där gatorna och kunde fånga atmosfären på pricken, säger Fincher.

Annars är han inte särskilt road av att prata om sitt cv.

– Nej, även om det kanske finns typiska drag i mina filmer så hjälper det mig inte ett dyft som filmskapare. Mitt enda fokus är att se framåt och leta efter nya saker som intresserar mig.

Hans visuella vision för ”Mank” var att den skulle se ut som om den hade hittats i något källarvalv

bredvid ”Citizen Kane”. På ett - minutiöst sätt efterapades den expressionistiska svart-vita stilen med djupfokus och låga kamera-vinklar. På digital väg skapades också repor och det karakteristiska knakljudet som präglade dåtidens filmkopior. Det slutade med att ”Mank” blev lika ”arbetsintensivt som en Marvel-film” där Fincher fick manipulera pixel för pixel.

– Jag kände att det var nödvändigt att göra ”Mank” i samma stil som den tidens filmer för att hjälpa publiken att

förflyttas till denna tid, förklarar han.

Under sina år i Hollywood har Fincher gjort sig känd som en superpedantisk perfektionist som är besatt av alla aspekter av filmskapandet, in i minsta detalj. Han vill till och med kontrollera var publiken ska fästa blicken i bildrutan för att inte tappa fokus på det väsentliga.

Manusförfattaren Eric Roth ("Forrest Gump", "Benjamin Buttons otroliga liv"), som hjälpte till att slutbesiktiga "Mank", gillar att skämta om att Fincher lider av tvångssyndrom. Under

inspelningarna har han rykte om att pressa allt och alla till det yttersta. Robert Downey Jr jämförde inspelningen av "Zodiac" med ett arbetsläger i Gulag.

– Jag är en icke-perfektionist! Jakten på perfektion överlåter jag på Lexus, säger Fincher innan jag hunnit formulera frågan om perfektionism klart.

– Om jag uppfattas som perfektionist så är tanken att uppnå något icke-perfekt, att mejsla fram ett mänskligt beteende som känns levande och inte verkar ansträngt.

Filmskapande är en enda stor

kaotisk skitstorm. Mitt jobb är att försöka eliminera alla distraktionsmoment så att vi kan ägna oss åt det väsentliga. Det handlar om att ge skådespelarna de bästa förutsättningarna för att bli bekväma i den fysiska miljön, för att det ska se ut som om de tänker på något annat än var de ska placera armbågen, säger han. Han verkar ha lyckats igen. Det har redan börjat surra om en andra Oscar för Gary Oldman som är tjugo år äldre än Mankiewicz när han skrev "Citizen Kane". Oldman har tidigare förlitat sig på mask och peruker när han spelat

transylvansk blodsugare ("Dracula") eller den ikoniske Winston Churchill ("Finest hour"). Men Fincher ville denna gång inte ha något filter mellan sin huvudrollsinnehavare och publiken.

– Gary Oldman är en gåva från skådespelargudarna! Det är otroligt svårt för en skådespelare att inte döma sina rollfigurer och försöka kontrollera deras effekt på publiken. Till skillnad från många av sina kollegor är Gary inte fåfäng, han försöker inte vinna över dig på rollfigurens sida. För att vara lika bra som Gary Oldman

måste man vara på ett mycket zen-liket ställe, säger Fincher. Regissören tycks också ha hittat sin zen-spot hos Netflix. Numera tillhör han de toppregissörer som tagit sin tillflykt till strömningsvärlden för större konstnärlig frihet och mer personliga filmer; Martin Scorsese, Noah Baumbach, Steven Soderbergh, Alfonso Cuarón, Spike Lee, bröderna Coen och Bong Joon-ho.

– Jag är väldigt nöjd med att jobba med Netflix. De är extremt omtänksamma och inte ovilliga att ta risker. Det är sunt att vara

på ett företag som satsar mer på produkten som tittarna ska se än på att marknadsföra den. Man kan stänga pannan blodig och hoppas att folk bildar en förening som säger att de inte kan tänka sig att se på en duk som är mindre än 12 meter, men det är ett faktum att en enorm mängd ögonglober vill titta på filmer i vardagsrummet, säger han och tillägger, för säkerhets skull: – Jag har inga problem med Hollywoods affärsmodell. Om man sitter med 25 studiorum i Culver City och behöver pytsa in sju miljarder kronor om året på

produktioner för att hålla sig flytande och avlöna alla anställda. Fine! Men jag som vill göra mellanbudgetfilmer för vuxna får gå någon annanstans.

Vore det inte läge att göra "Social network 2"?

– Ja, absolut! Det verkar som om det bara hettar till mer och mer kring Facebook. Men jag ska inte göra den filmen. *I'm not that guy ...*

Så vad har du på gång?

– För en gångs skull, inget.

Faktiskt ...

Äntligen fri ..?

– Haha, jag antar det ...

Men först ska medborgare Fincher sätta punkt för den långa historien med "Mank" som lär sluta på Oscarsgalan i april. Från och med den 4 december finns filmen att strömma för 100 miljoner hushåll med Netflixkonto världen över.

– Det är lite sorgligt att den person som jag allra helst skulle vilja att han såg filmen inte kan göra det. Å andra sidan är jag inte så säker på hur min pappas respons skulle vara efter att ha läst hans recensioner av några andra av mina filmer, säger

Fincher och gör paus för skratt innan han tillägger:

– Men pappa skulle i alla fall ha gillat Gary Oldmans insats. Ja, han skulle ha verkligen ha varit stolt över Gary.

Läs Helena Lindblads recension av "Mank" och Mårten Blomkvists text om hur "Citizen Kane" blev filmhistoriens största sensation på [dn.se/kultur](https://www.dn.se/kultur).

Nicholas Wennö

nicholas.wenno@dn.se

David Finchers filmer och serier.

"Mank" (2020)

"Mindhunter" (2017–2019)

"Gone girl" (2014)

"House of cards" (2013)

"The girl with the dragon tattoo" (2011)

"The social network" (2010)

"Benjamin Buttons otroliga liv" (2008)

"Zodiac" (2007)

"Panic room" (2002)

"Fight club" (1999)

"The game" (1997)

"Seven" (1995)

"Alien 3" (1992)

Född 1962 i Denver, Colorado.

Familjen flyttade senare till Marin County, norr om San Francisco.

Hans fru Ceán Chaffin har varit hans producent sedan 90-talet. Började sin karriär som 19-åring vid Georg Lucas företag ILM (Industrial Light and Magic) för specialeffekter i början av 80-talet. Började sedan regissera reklamfilm och musikvideor (för bland andra Madonna, Michael Jackson, George Michael, Iggy Pop och Patti Smith. Långfilmsdebuterade med "Alien 3" (1992) som blev en flopp. Fick sitt stora genombrott med seriemördarfilmen "Seven" (1995). Oscarsnominerades för "Benjamin Buttons otroliga liv" (2008) och

"The social network" (2011) som också gav honom en Golden Globe och en Bafta för bästa regi.

Sagt om David Fincher.

Den roligaste fan jag har träffat. Han muttrar hela tiden: 'Den där tagningen funkar. Det där är en dålig passning. Varför en sådan onödig närbild där? Stabilisera! Det är som att se på en amerikansk fotbollsmatch med tränaren Bill Belichick.

Brad Pitt som spelat i "Seven,
"Fight club" och "Benjamin
Buttons otroliga liv".

Folk förblindas av hans
överdimensionerade visuella stil.
Han får inte tillräckligt med cred
för sin förståelse av historie-
berättande.

Steven Soderbergh, regissör.
Fincher målar med människor.
Det är tufft att vara en färg.
Jake Gyllenhaal som spelade i
"Zodiac".

Han har samma mentalitet som
en anarkist. Han gillar att spränga
system i luften.

Scott Rudin, producent för "The
social network" och "The girl with
the dragon tattoo".

”Inuti diamanten” är en unik ädelsten i svensk film

FREDAG 4 DECEMBER 2020

”Inuti diamanten”

Regi & manus: Viktor Johansson

Medverkande: Hossein Ahmadi,

Ali Reza Ghulami, Markus Skivik,

Ida Hammernes, Elin Marklund,
Elias Marklund m fl. Längd: 1 tim
15 min. Språk: svenska, engelska.
Premiär på Draken film 4/12.

Betyg: 4

För fem år sedan lade
diamanttillverkaren Element Six
ned sin gamla fabrik i Robertsfors,
som ligger mellan Umeå och
Skellefteå. Nästan tvåhundra
anställda förlorade jobben.

Den stora, tomma fabriken är det
mörka hjärtat i Viktor Johanssons
nya hybridlångfilm ”Inuti
diamanten”. Möjligen, men inte
säkert, kan man se den som slutet
på en trilogi som omfattare hans

tidigare filmer "Under Gottsunda" och "Himmel över Flogsta". Estetiken är densamma, ett uppbrutet berättande där verklighet, lek, fiktion och drömmar ständigt byter plats med varandra. Ett berättande som hela tiden tycks äga rum i mellanrummen, eller kanske i utkanterna, av det "vanliga" livet där tiden liksom bara pågår och pågår.

Här har Uppsalaslätten fått ge plats för Västerbottens kustlandskap. Robertsfors tecknas som ett samhälle på väg att implodera, där den tomma

fabriken liksom drar folk till sig. Alla verkar tvungna att relatera till den negativa men liksom sugande kraft som de övergivna lokalerna utgör. Bland de medverkande framför kameran finns asylsökande killar på ett flyktingboende, två utlevande syskon som är barn till friställda fabriksarbetare, en migrant som kommit till byn för kärleken och jobbet men blivit av med allt och ett ungt par där framför allt killen tycks ha fastnat i ett drömligt tillstånd mellan vaka och vila. Inne i de skräpiga fabriksrummen pågår ett slags spökligt liv. Några

growlar, andra sysslar med urban exploring, en tredje vill hålla vakt. Byggnaden själv försöker stillsamt fortsätta kommunicera med en viskande kvinnlig röst, som för att visa att den visserligen är tom – men inte riktigt död.

Viktor Johanssons sätt att skapa liknar inget annat i svensk film. I en presentation inför premiären på Göteborgs filmfestival i början av året kallades han ”psykedelisk etnograf”. Tja, varför inte?

Med ”Inuti diamanten” har han putsat på sitt särpräglade, svart humoristiska filmspråk så att det verkligen glänser. Den nya filmen

väver ett finmaskigt nät som kopplar ihop olika slags utanförskap; vilsenheten och rotlösheten hos de nyanlända som känner sig som andar – avknoppade från den vanliga vardagen med arbete, hem och fasta relationer – möter den övergivenhet som präglar en avfolkningstrakt. Surrealistiskt visst, men också oväntat gripande. Se mer. Tre andra svenska filmer i gränslandet mellan verklighet och fiktion: ”Belleville baby” (2013), ”Återträffen” (2014) och ”Fraemling” (2019).

Helena Lindblad

helena.lindblad@dn.se

Kajsa Haidl: Med både dansband, metal och killfajt blir tävlingen mindre likriktad

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Det är svårt att säga vilken musikscen som drabbats allra hårdast av coronarestriktionerna men nog måste väl ändå dansbandskulturen, som i sin själva kärna går ut på att få

människor att dansa tätt intill varandra, ligga i någon form av topp.

Under vår och sommar, den mest inkomstbringande perioden, stod dansbanor och folkparker tomma. Dansbandsveckan i Malung som varje år drar nära 100 000 besökare ställdes in.

All ledig tid efter inställda turnéer och shower är troligen en förklaring till varför dansbanden sätter ovanligt stor prägel på på Melodifestivalen 2021, där både Arvingarna, Sannex och Elisa Lindström från Elisa's märks i startfältet. Men inte bara, det

handlar så klart också om Melodifestivalens vurmande för det varma, breda och inkluderande. Någonting för både stad och land och allt det där, en linje som blivit allt viktigare att driva när kritiken mot SVT, och public service i stort, håller på att få allt större fäste. Att tävlingen trots allt blir av i vinter, om än i en helt publikfri variant från Stockholm, är lika mycket politik som det är glädjande och behövligt.

De senaste årens modernisering, där traditionell schlager fått stå tillbaka för Spotifykompatibel

topplistemusik, märks lite mindre. Visst, här finns en handfull "Idol"-artister och ett obligatoriskt urban-alibi i form av Wahl och Sami, men ett första intryck av den nu kompletta laguppställningen är att den är mindre likriktad än vanligt. Mest uppiggande är förstås att den hårda rocken, som lyst med sin frånvaro i tävlingen ända sedan lightpudelrockarna Eclipse slogs ut ur sin deltävling 2016, gör högljudd comeback med inte mindre än två goa rockband från Göteborg – Ralf Gyllenhammars

Mustasch och Lillasyster, sprunget ur metallbandet Lok. Sist Ralf Gyllenhammar tävlade eldade han upp sin flygel och den här gången hoppas jag innerligt att han eldar upp minst det dubbla för att nå igenom tv-skärmarna i den nästa år helt studioanpassade produktionen. I slutändan ska ju hård rock upplevas live, och även om suget ute i stugorna är större efter sommarens inställda Sweden rock, så kan det bli svårt att nå några högre listplaceringar – och desto roligare om det visar sig att jag har fel.

Roligt att notera är också att för första gången kommer tävlingens nuvarande segrare (The Mamas) få möta tvåan (Dotter) i en Melodifestival, i en förhoppningsvis lite mindre panikspännande duell än sist, tack.

Helt säkert är också att senaste årens manliga dominans i topplaceringarna, som fick sig ett välbehövligt avbrott i år, blir återställd 2021 med tanke på den forna flickidolstrion Saucedo – Saade – Ewald, och nytillskott som Tusse och Efraim Leo. Ingen är nog gladare för denna

upphetsande killfajt än tävlingens nestor Christer Björkman, som nästa år gör sin sorti och enligt rykten kommer att ta större plats i tv-sändningarna. Som Saade själv påpekade: ”Det är Christers år nästa år, inte vårt.”

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se

Sara Martinsson: Musikens nya ekonomi gör att få överlever

FREDAG 4 DECEMBER 2020

När strömningstjänster som Spotify lägger beslag på alla pengar tvingas många av de medelstora artisterna ägna sig åt sociala medier – eller lägga av, skriver Sara Martinsson.

I ett stort porträtt i DN 2013 sa Oskar Linnros om vardagen som artist:

”Jag slår inte sönder några gitarrer utan placerar pengarna.” Jag tänker på det här citatet och på Linnros när jag läser amerikanske kritikern William Deresiewiczs nya bok. Den heter ”The death of the artist: How Creators Are Struggling to Survive in the Age of Billionaires and Big Tech” och undersöker verkligheten som den fondsparande popstjärnan från Sundbyberg beskriver. Att vara artist betyder nästan aldrig längre att slå sönder gitarrer. I stället har de flesta i den kreativa sektorn börjat agera som vilka företagare

som helst. Deresiewicz kallar, motvilligt, den nya yrkesrollen för ”den kreativa entreprenören”. Den demokratisering av kulturindustrin som internet skulle erbjuda har förvisso gjort publicering tillgänglig för fler. Men den har också helt dirigerat om intäktsströmmarna. Där pengarna förr gick åtminstone hyfsat direkt från publiken till skaparna, går de nu från publiken till techbolagen. Deresiewicz menar att denna förändring är på väg att utplåna kulturens medelklass. De små aktörerna, hobbyprojekten för vilka pengar

är bonus, är glada att kunna lägga upp låtar enkelt på Spotify. De riktigt stora, Håkan Hellström och hans gäng, är åtminstone ganska nöjda. De kan fortfarande fylla arenor.

Men alla där emellan försvinner. De tjänar nästan inget på inspelad musik. Turnéer är inte någon idiotsäker vinstaffär, många går bara precis runt på sina konserter. Därutöver kan man licensiera sin musik till tv eller reklam. Men sådana chanser är också begränsade. Runt det sistnämnda finns dessutom ett stigma,

underblåst av oss kritiker som inte gillar när en artist "säljer ut".

I denna allt mer svårforcerade ekonomi tvingas kulturskapare som tidigare hade kunnat leva ganska bra på en lagom lyckad karriär lära sig allt om att bygga varumärke och göra marknadsanalys. Den kreativa entreprenörens dygn har fortfarande 24 timmar, men arbetet som hen förväntas lägga på allt som inte är själva skapandet tar mer och mer tid. I en av de hundratala intervjuerna i "The death of the artist" berättar en musiker att han lagt av. Kraven

från skivbolaget på att hela tiden synas på Instagram fick honom att känna sig som att han inte var med i ett band utan i en dokusåpa. Ett vanligt argument är, som Deresiewicz påpekar, att det inte är någon mänsklig rättighet att kunna leva på att göra musik. Detta är dock inte de kreativa entreprenörernas dilemma. Visst kan ingen musiker utan publik kräva att vi ger hen pengar. Men vi lyssnar ju på Oskar Linnros! Han senaste skiva är ju riktigt bra! Det är bara det att nästan ingen av oss har betalat för att höra den.

Okej, vi har kanske ett Spotify-konto. Men alla vet vid det här laget att ersättningen som kommer upphovspersonen till del därifrån är minimal. Att få betalt för att göra musik som människor lyssnar på borde vara en rättighet, skriver Deresiewicz. De enda som inte verkar hålla med är techbolagen. Det är dags för en debatt som på riktigt vågar utmana dem.

Sara Martinsson
kultur@dn.se

Därför är det omöjligt att tänka sig världen utan religion

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Den svenska religionsdebatten präglas av en platt och förenklad syn på vad religion är. I själva verket är religionen så närvarande i alla människors liv att det skulle vara svårt att föreställa sig tillvaron utan den,

skriver religionsvetaren Paul Linjamaa.

Det är något skevt i religionsdebatten som stundtals beklär kultursidorna i Sverige. Bland annat Björn Ulvaeus har tagit till orda flera gånger mot religionens existens (i till exempel SvD 16/5 samt 25/5). Han beskriver religiösa människor som vetenskapsfientliga och kunskapsföraktande, barnsligt naiva individer som borde förstå bättre i ljuset av vetenskapens många framgångar. I Corona-tider har Ulvaeus särskilt svårt att begripa sig på de som ber till Gud.

Han kopplar religion till flumideologi, konspirationsteorier och populism som bidrar till frammarschen av populister såsom Orbán, Trump och Putin. En av de som Ulvaeus stört sig mest på är teologen och kulturskribenten Joel Halldorf. Även Ulf Lundell har stört sig på honom (i sina dagböcker "Vardagar").

I Halldorfs svar till Ulvaeus under våren (SvD 22/5) och Lundell (Expressen 25/5) räcker han ut en fredens hand och framhäver den gamla sanningen att religion inte kan kritiseras på vetenskapliga

grunder eftersom den utgår från helt andra bevekelsegrunder. Religion rör moral och mening, det har inget med provrör och laboratorier att göra. Samtidigt lutar sig Halldorf på universitetens legitimitet när han förvånas över hur Ulvaeus kan anklaga honom för ovetenskaplighet, han som verkat vid universitetet så länge. Men Halldorfs specifika gudstro (kristendom) kan inte framhävas med hjälp av akademiska meriter. Även kulturskribenten John Sjögren har kommit till religionens, eller snarare

kristendomens, försvar (i SvD 19/5). Sjögren gav kristendomen äran för vetenskapens framväxt. Hans text är som bensin på den ateistiska elden. Och lite märkligt är det faktiskt att läsa hur den antika världsbilden och intellektuella mylla som ligger till grund för mycket av vår västerländska kultur omstöps till en kristen uppfinning. Sjögren kritiserar Ulvaeus för att dikotomisera religion och vetenskap, men hans text kommer knappast leda till någon försoning ateister och kristna emellan.

Det som saknas i debatten om religionens natur är religionsvetarnas röster. Religion definieras allt som oftast väldigt snävt i kulturdebatten, nästan alltid synonymt med tron på ett högre väsen (oftast en personlig sådan). Men så enkelt är inte religionsfenomenet, vilket man blir varse om man läser ett introduktionsverk till ämnet. Det råder ingen konsensus bland religionsvetare kring exakt hur man ska definiera fenomenet. Men det är svårt att förneka att ateismen är på frammarsch. Eller i alla fall religionskritiken.

Förutom Abba-Björns inlägg indikeras det tydligt av den mängd av religionskritiska böcker som publiceras och säljs i mastodontupplagor. Den senaste i raden är "Vårt enda liv" (Volante) av Martin Hägglund, Yale-filosof och tillika sommarpratare i SR. En av Hägglunds teser är att religion hindrar människor från att leva sina liv till fullo. Religion stjälar fokus, urholkar möjligheten till att leva livet maximalt. Var kommer det religionskritiska engagemanget ifrån? Vadan vurmen för ateismen? Är det verkligen så att religion och

kunskapsförakt går hand i hand, som Björn Ulvaeus verkar påstå? Nej, i alla fall inte om man antar en lite mer dynamisk religionsdefinition än den Ulvaeus tyr sig till. Vi lever utan tvekan i en sekulariserad tillvaro, men det innebär inte att religionen slutat vara relevant för människor. Oavsett om du är en bekännande ateist eller outtalad agnostiker som inte kunde bry sig mindre om religionens vara eller icke-vara så spelar religionen fortfarande en central roll i våra liv, till om med för religionskritiker som Ulvaeus. Jag är villig att gå så långt som att

hävda att religion är så närvarande i allas våra liv att det skulle vara svårt att föreställa sig tillvaron utan den.

Inom religionsvetenskapen diskuteras fenomenet postsekularism flitigt.

Postsekularismen ger vid handen att religionen inte försvunnit ur människors liv, inte ens bland de som säger sig sakna en religiositet. Ta Sverige till exempel. Vi gifter oss i kyrkan. Begraver våra döda på kyrkogården och besöker dem, skänker dem blomster och önskar att de har det bra där de nu finns.

Vi döper fortfarande våra barn till namn menade att ära Gud/gudarna (Teodora = Guds gåva; Timothy = att ära Gud; Johanna = Gud är nådig; listan kan göras oändlig). Veckodagarna är till och med döpta efter gudar. Vi konfirmerar oss, firar religiösa högtider, och vilar på söndagen. Religionen formar våra liv mer än vi tror, och då har jag inte ens berört litteraturens, musikens och konstens intima förbindelse till religiösa narrativ och symbolik, eller känslan av vördnad som kommer över oss i natursköna landskap. Detta är inget nytt. Det

har diskuterats av religionsvetare tidigare. Senast och skarpast är religionsvetaren David Thurfjell med böckerna "Det gudlösa folket" (Molin och Sorgenfrei, 2015) och nu senast "Granskogens folk" (Nordstedts, 2020).

Men är inte det här resultat av att religion upplösts i det bredare begreppet kultur? Exakt var gränserna går mellan religion och kultur är en omdebatterad fråga bland religionsvetare. Oavsett vad man anser om religionens relation till det vidare fenomenet "kultur" eller dess vara eller icke-vara i människors liv så finns det inga

tecken på att religion är på tillbakagång. Inte heller de som själva identifierar sig som religiösa blir färre i världen. Blickar vi ut från vår lilla svenska kontext blir det tydligt. En anledning till att människor i omvärlden i högre utsträckning än svenskar identifierar sig som religiösa beror delvis på att vi inte talar samma språk – varken symboliskt eller bokstavligt. Jag lärde mig själv denna läxa på en resa för många år sedan. Sittande på ett tåg mellan Mumbai och Delhi frågar den indiske kupékamraten mig om min

religionstillhörighet. Jag svarar att jag inte tillhörde någon religion, för jag trodde inte på Gud. Han såg förvånat på mig och sa att han inte förstod vad jag menade. "Var kommer du ifrån då?", frågade han. "Sverige", svarade jag. "Ja, men då är du kristen", sa han bestämt. Att tänka på religion endast utifrån vissa intellektuella försanthållande som man håller för sig själv (i mitt och många andras fall: existensen av en personlig övernaturlig varelse) är snävt och svårligen ett adekvat sätt att se på fenomenet och dess

plats i människors liv. Men denna kunskap är inget som rotat sig i den breda allmänheten, inte heller bland dem som skriver långa böcker mot religionens existens. Stjärndebattörer som Christopher Hitchens och Sam Harris, kändisar som Ricky Gervais, Stephen Fry och Björn Ulvaeus, samt välrenommerade akademiker som Daniel Dennett och Richard Dawkins är bara några vars dom över religion nått miljoner världen över. Flera av dem har skrivit storsäljande böcker. Men varför köper folk dessa böcker om religion skrivna av människor

som inte är experter på ämnet?
Hur kommer det sig att det inte är religionsvetare som skriver dem, de som inom akademien specialiserat sig på ämnet? Svaren går delvis att hitta i det förenklade sätt på vilket fenomenet religion ofta definieras i den allmänna debatten, på det sätt som jag själv vidhöll på tåget i Indien. En anledning till att ateism lockar i dag är troligen exakt densamma som varför religion varit så viktigt för människan genom alla tider: dess identitetsbärande egenskaper. Att säga "jag är ateist" verkar vara synonymt med att

säga "jag vet bäst". En ateistisk hållning är ett ställningstagande i en specifik fråga, ofta om Guds existens (i vilken skepnad det än manne vara). Ateisten har funderat på frågan (i bästa fall studerat) och slutit sig till att den negativa ståndpunkten måste vara den mest troliga, eller som ateister ibland skyndsamt tillägger: bevisbördan ligger ju faktiskt på den som hävdar att Gud finns! (Vilket i strikt mening innebär att man intagit en agnostisk hållning). Att religiösa människor vinner en identitet och samhörighet genom

sin religiositet är lätt att förstå. Men vad är det för identitet som ateister knyter till genom att ta avstånd från ett specifikt försanthållande? Det här är ett fenomen som den italienska historikern och författaren Umberto Eco behandlade i sin essä "Inventing the enemy" (Mariner Books 2013). Människan, menar Eco, har ett inbyggt behov av en motpol, någon att identifiera sig mot. Utan "den andre", fienden, blir den egna identiteten mindre tydlig, svårare att definiera. Utan fienden riskerar man att förlora riktning,

man blir ängslig. Ser vi till ateismens identitetsgivande egenskaper blir intresset för det förståeligt, speciellt i dessa tider då all världens sakuppgifter och ofiltrerade informationsflöden bara är en knapptryckning bort på vår smarta telefon, något som förmodligen leder till mer ängslighet än något annat. Oavsett om man är kristen apologet eller ateist finns det anledning att stanna upp och tänka efter exakt vad det är man egentligen diskuterar? Är det tron på en personlig Gud man talar om? I så fall är det en ganska snäv

definition som troligtvis leder till en platt diskussion. Om vi definierar religion på ett bredare och mer dynamiskt sätt än ”att tro på Gud” så blir det snabbt klart hur ogenomförbar tanken är att ta avstånd från ett fenomen som är så mångfacetterat och som genomsyrar kulturer i världens alla hörn.

Paul Linjamaa

Kommentarer: se följande artikel

"Ateism är inte en livsåskådning. Karikatyren av icke-troende skapar inga samtal, skriver Christer Sturmark"

"Ateism är inte en livsåskådning. Karikatyren av icke-troende skapar inga samtal, skriver Christer Sturmark"

DN 10 dec 2020

Ett stort antal människor – bland andra undertecknad – menar att religion inte spelar någon betydande roll eller någon roll alls i deras liv. Men vi har fel, enligt religionshistorikern Paul Linjamaa (DN Kultur 4/12).

Religion, hävdar han, spelar i själva verket fortfarande en central roll i alla människors liv och det är till och med svårt att föreställa sig tillvaron utan den.

Vi behöver ha ett seriöst samtal om livsåskådningsfrågor i den offentliga debatten. Vår samtid präglas av en tilltagande globalisering och migration. Om vi inte förstår varandras livsåskådningar, eller ens vår egen, så kan vi inte heller förstå eller kommunicera med varandra. Det försvårar en fredlig samexistens.

Detta mål gagnas inte av den typ av resonemang som det Paul Linjamaa för där begrepp omdefinieras till oigenkännlighet och resonemang förenklas till halmgubbar (till exempel i kritiken av Björn Ulvaeus).

De flesta människor uppfattar begreppet ”religion” som någon form av tro på övernaturliga fenomen, gudar, andar, transcendentia själar, återfödelse eller liknande, vilket bekräftas av de flesta uppslagsverk.

Men det är uppenbart att vi är ett stort antal – sannolikt ett växande antal – människor, i Sverige och i världen, som inte tror på sådana fenomen. När Linjamaa påstår att religion spelar en central roll även för dem, och att det är svårt att föreställa sig en tillvaro utan religion, så beror det inte på att han i grunden ifrågasätter detta.

I stället utgår påståendet från en omdefiniering av begreppet religion till att vara i det närmaste identiskt med kultur. Man brukar kontrastera kultur mot natur; med kultur i vid bemärkelse avses all mänsklig aktivitet. Till den räknas – för att ta exempel från Linjamaas artikel – litteratur, musik och konst, men också sociala företeelser som att människor gifter sig, ger sina barn namn och begraver sina döda.

Linjamaa låtsas som om dessa ritualer alltid utövas i en religiös kontext, men faktum är att de i växande omfattning sker under helt sekulära former. Allt färre gifter sig i kyrkan eller döper sina barn. Men i Linjamaas värld spelar det ingen roll. Alla dessa mänskliga aktiviteter är enligt honom ett uttryck för religion.

Vi människor har naturligtvis en stor frihet att sätta namn på ting och företeelser. Men kommunikationen oss emellan underlättas om vi är någorlunda överens om definitionerna. Med den etablerade förståelsen av begreppet religion råder det knappast någon tvekan om att ett stort antal människor inte är religiösa, särskilt i Sverige.

Linjamaa vill emellertid omdefiniera religion på ett sätt som innebär att den omfattar precis alla. Om man omdefinierar religion så att det är detsamma som fascination och förundran inför verklighetens natur och alla kulturella uttryck, så inkluderas givetvis fler i begreppet. Men det förlorar samtidigt sin innebörd och relevans, och Linjamaa missar att

berätta vilket nytt begrepp han vill använda för det som hittills har kallats religion.

Linjamaa lyfter också fram det kända fenomenet att en gruppssamhörighet och identitet ibland i högre grad formas av gemensamma yttre fiender än av en inre gemenskap. Han hävdar att det här gäller ateister, som enligt honom betraktar religion som en fiende.

Däremot menar han att gudstroende människor genom sin religiositet får både identitet och samhörighet. Det är riktigt, som Linjamaa själv konstaterar, att det enda som förenar ateister är en specifik fråga, nämligen uppfattningen att Gud inte existerar. I andra frågor som rör värderingar, kultur och politik har ateister runt om i världen vitt skilda uppfattningar. Det finns därför knappast någon strävan efter en gemensam identitet.

Men samma motsättningar finns bland religiösa. Den ”identitet och samhörighet” dem emellan som Linjamaa talar om existerar inte. I själva verket råder det, som alla har noterat, starka motsättningar inte bara mellan skilda religioner utan också mellan olika inriktningar inom samma religion. De leder många gånger till krig snarare än samhörighet.

Han skriver vidare att ”oavsett om man är kristen apologet eller ateist finns det anledning att stanna upp och tänka efter exakt vad det är man egentligen diskuterar”. Han myntar begreppet ”bekännande ateist”, ett begrepp som rimligen inte betyder någonting. (Jag tror inte att astrologi fungerar, är jag då en ”bekännande a-astrolog”?)

Linjamaa gör ett kategorifel när han ställer kristendom (en livsåskådning och religion) mot ateism (en uppfattning i en enskild sakfråga).

Ateism är inte en livsåskådning. Ateism är tomt på både innehåll och värderingar. En ateist kan tro på astrologi och spöken, kan vara vänster eller höger, demokrat eller antidemokrat. Ateism är förutom uppfattningen att det inte finns någon gud en innehållslös beteckning.

För egen del bekänner jag mig till livsåskådningen sekulär humanism. Den har en specifik kunskapsteoretisk hållning som bland annat leder till uppfattningen att astrologi inte fungerar och att spöken inte finns. Den livsåskådningen har en värdegrund och människosyn som vilar på en sekulärt formulerad etik. Den har också en naturalistisk verklighetsuppfattning: uppfattningen att världen definieras och styrs av naturliga, snarare än övernaturliga, krafter. Av naturalismen följer ateism. Så därmed är jag också ateist, men det är bara en av många konsekvenser av att vara sekulär humanist.

Alla sekulära humanister är således ateister (eller agnostiker), men alla ateister (eller agnostiker) är inte sekulära humanister. Att som Paul Linjamaa betrakta ateismen som ett kulturbärande och menings-skapande begrepp är bara vilseledande.

Vi behöver tala om kultur och livsåskådningar med respekt och utan att göra karikatyrer av andras livsåskådningar. Först då kan diskussionen bli meningsfull.

Christer Sturmark

Författare, bokförläggare och vd för fackboksförlaget Fri Tanke. "

"Den "identitet och samhörighet" religiösa emellan som Linjamaa talar om existerar inte. I själva verket råder det, som alla har noterat, starka motsättningar inte bara mellan skilda religioner utan också mellan olika inriktningar inom samma religion. De leder många gånger till krig snarare än samhörighet. "

8

FREDAG 4 DECEMBER 2020

miljarder har den svenska kultursektorn backat i omsättning under årets första nio månader, meddelar Statistiska centralbyrån. Antalet sysselsatta har sjunkit från 58 000 till 52 000. Det motsvarar en minskning på cirka tio procent. Teatrar och konserthus går särskilt dåligt. I den branschen minskar omsättningen med hela 62 procent.

TT

Martin Nyström: John Lennons fruktan var alltid att bli övergiven

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Frasen "I'm losing you" är inte bara uttalad i flera av John Lennons låtar utan finns också som en undertext i hela hans liv och konstnärskap.

År 2009 gav Bokförlaget Max Ström ut den uppmärksammade boken "Fred! 100 röster mot våld och krig" som gavs bort till alla 16-åringar i hela Sverige. Och som bland annat innehåller Annie

Leibovitz berömda bild på John Lennon och Yoko Ono, tagen i deras hem i New York den 8 december 1980, där John ligger naken i fosterställning tätt intill en fullt påklädd Yoko. En bild tagen bara några timmar innan han blir skjuten till döds. Under skapandet av boken var förläggaren Jeppe Wikström ute i gymnasieklasser och testade innehållet. Efter att ha berättat om kärleken och den plötsliga döden hulkade en flicka i klassen med tårfyllda ögon: "Vilken gripande historia! Men vem var John Lennon?"

Den 9 oktober i år skulle John Lennon fyllt 80 år och den 8 december är det alltså 40 år sedan han dog. Med anledning av detta har Universal givit ut den magnifika samlingen "Gimme some truth" på cd och vinyl, med nya mixningar av ljudet, lite bilder och texter. Men helt utan nya kommentarer. De tankarna får man stå för själv.

Och de första som kommer till mig är att jag debuterade i tidningen Ny Dag som musikkritiker med att skriva om John Lennons sista album "Double Fantasy", som kom i

november 1980. Hur jag precis hade blivit far för första gången, gick runt och vaggade min son om nätterna, och lyssnade på det albumets "Beautiful Boy" – där Lennon ger livsrådet till sin yngste son Sean att: "Before you cross the street, take my hand. Life is what happens to you while you're busy making other plans". En uppmaning som jag så väl kände igen från min egen far – att känna tillit och söka äventyret.

Men jag minns också hur vi alla ringde varandra den 8 december och samlades på kvällen, för att inte vara själva med det ofattbara

som hänt. Och hur redaktören på Ny Dag ringde mig dagen därpå och sa lite lågmält: ”Martin, du får ändra tempus på några ställen i din recension, John Lennon lever ju inte längre.”

Frågar någon mig i dag vilka ord jag mest förknippar med John Lennon så svarar jag: ”I’m losing you”. En fras som inte bara är uttalad i flera av hans låtar utan som också finns som en undertext i hela hans liv och konstnärskap. Och som bottnar i hans fruktan över att förlora den han älskar, vilket han på de mest brutala vis fick erfara som mycket ung – då

hans far försvann, hans mor dog, liksom hans älskade fosterfar. En fruktan som yttrade sig i hans manipulationer med sin egen röst och i det gudabenådade låtskrivandet. I hans inre strider med antagonismer, rivaliteter och svartsjuka; i hans narraktiga lekar med ord och namn. Och inte minst, i alla de vanställda kroppar som finns i de bilder han tecknade.

Att det kunde brinna en sådan känsla av övergivenhet bakom hans makalöst uttömmande sånginsats på ”Twist and shout” hade jag givetvis ingen aning om

när jag 1963 hörde den om och om igen som 8-åring, och hade hans inramade porträtt på mitt nattduksbord. Men att där var något som också handlade om mig, det anade jag. I dag skulle jag säga att det jag hör hos Lennon är hans aldrig sinande längtan efter helhet, kärlek och sanning. Hans med åren ursinniga tro på att övervinna det som stänger in, att släppa taget och säga ”ja”. Och hans innerliga önskan om att vi alla skulle kunna ”shine on, like the moon and the stars and the sun”.

Martin Nyström

martin.nystrom@dn.se

John Lennon.

John Lennon föddes 9 oktober i Liverpool och dog 8 december 1980 efter att ha blivit skjuten utanför sitt hem i New York av Mark Chapman.

Sångare, gitarrist, pianist och låtskrivare. Men också tecknare och författare till tre böcker.

Från 1962 till 1968 var han gift med ungdomskärleken Cynthia Powell med vilken han fick sonen Julian. Från 1969 till sin död var han gift med konstnären Yoko

Ono med vilken han fick sonen Sean.

1956 bildade han sitt första band, skifflebandet The Quarrymen, i vilket Paul McCartney gick med året därpå. 1960 bildades The Beatles där också George Harrison och Ringo Starr kom att ingå. En grupp som revolutionerade popmusiken och som till i dag har sålt ca 1,3 miljarder skivor.

Efter upplösningen av Beatles 1970 fortsatte John Lennon under eget namn eller i samarbete med Yoko Ono på sammanlagt åtta studioalbum.

Julgranen i Mora sågades ned

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Den kommunala julgranen i Mora utsattes under natten för en minst sagt omild behandling. Granen sågades ned med motorsåg vid tvåtiden på natten.

– Det är en rejäl pjäs på cirka 15 meter, säger polisens presstalesperson Lars Hedelin.

Totalt misstänks fyra personer för
inblandning i trädfällningen.

TT

S:t Johannes kyrkas torn rostskadat

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Nyligen fick S:t Johannes församling årets Rot-pris för byggandet av Johannessalen under kyrkan. Nu måste både samlingsalen och kyrkan stängas och en stor del av kyrkogården spärras av sedan man upptäckt rostskador i både tornet och långhuset.

Kyrkan på Brunkebergsåsen stod klar 1890 och nu börjar åldern ta ut sin rätt.

Det är ingen hemlighet att kyrkan behöver renoveras. Såväl torn som skorsten har konstaterats vara i dåligt skick, värmen i kyrkan lämnar en hel del övrigt att önska eftersom flera fönster är trasiga. Elsystemet är uttjänt liksom avloppsstammarna och dessutom saknar denna, en av Stockholms högst belägna kyrkor, åskledare. Catharina Segerbank, kyrkoherde i Johannes är sorgsen över att behöva stänga kyrkan, men säger att man inte har något val.

Hon understryker dock att ingen människa har kommit till skada trots att delar av byggnaden har börjat vittra rejält.

Så vad händer nu?

– Vi kommer att spärra av både kyrkan, Johannessalen och delar av kyrkogården som en försiktighetsåtgärd, säger Catharina Segerbank.

Hur stor del av kyrkogården som hamnar innanför avspärrningarna eller hur länge staketet kommer att vara uppställt är oklart. Det kan bli så att såväl minneslunden som den intilliggande

askgravlunden blir omöjliga att besöka.

Dessutom fungerar kyrkogården som skolgård för skolorna som ligger på ömse sidor om kyrkan: Franska skolan på Döbelnsgatan och Stockholm International School på Johannesgatan.

Närmast väntar en grundlig besiktning av kyrkan och det kommer att ske före jul för att man dels ska se hur stora skadorna är, dels få en uppfattning om hur mycket renoveringen kommer att kosta. I kyrkan invigdes nyligen en utställning om påven Johannes

Paulus II av den svenske kardinalen Anders Arborelius.

Johannes Paulus II var från Polen och sedan många år hyr katolska polska missionen Johannes kyrka varje söndag och det brukar vara fullsatt, men på grund av pandemin har allt varit annorlunda de senaste månaderna.

Gudstjänstverksamheten i S:t Johannes församling har i övrigt bedrivits i Stefanskyrkan i Vanadislunden och intill kyrkan finns såväl Stefanssalen som Stefansgården som kan fungera

när den prisbelönta samlingssalen
under Johannes är stängd.

Eva-Karin Gyllenberg

eva-karin.gyllenberg@dn.se

**Vallachefen:
”Vi kommer
valla med fluor
så länge vi
får”**

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

**Som ny vallachef för svenska
längdlandslaget är Petter
Myhlback nöjd med att
fluorförbudet sköts upp från
2020 till 2022.**

– Det var mycket klokt eftersom testutrustningen som skulle säkerställa att åkarna känner trygghet i systemet inte fungerade tillfredsställande.

Hade fluorförbudet blivit verklighet redan den här säsongen tror vallachefen Petter Myhlback att Sverige stått som vinnare.

– När det blev bestämt att det skulle bli ett fluorförbud så blev det en enorm utveckling av alternativen, det bara sprutade in produkter som vi började testa i maj. Jag hade verkligen sett fram emot att få åka på dem och vet att vi gjorde ett betydligt större

arbete än andra nationer med att hitta de här produkterna.

Skidförbundet samarbetar med flera producenter för att hitta den rätta vallan.

– Vad de har i sina vallor vet inte jag, däremot är jag säker på att de följer kemikalielagstiftningen i de olika länderna, säger Petter Myhlback som vallat professionellt de senaste tio åren, bland annat i Norge.

För drygt tio år sedan gjordes en studie vid Universitetssjukhuset Örebro där man under tre års tid följde vallarna i det svenska längdlandslaget. Den visade en

kraftig ökning av fluorämnen i blodet hos vallarna.

”Halterna kvarstår från en säsong till nästa och kan ge upphov till långsiktig påverkan på hälsa även efter avslutad exponering.

Personer som arbetar som vallare har omkring 100 gånger högre halter fluorämnen i blodet än den svenska normalbefolkningen i genomsnitt”, konstaterades i avhandlingen.

– Det har hänt mycket med arbetsmiljön, vi har fått mycket kraftigare ventilationsläggningar och en personlig skyddsutrustning med friskluftsmasker. Fluorvallen

är inte bra för vår miljö men vallaindustrin står för en liten, liten gnutta av den fluor som industrin förbrukar, säger Petter Myhlback.

Även om tillverkningen av fluorvallor krymper kommer längdlandslaget fortsätta åka på fluorvallade skidor.

– Vi klarar oss bra den här säsongen, vi kommer valla med fluor och göra det så länge vi får. Christer Majbäck var som åkare med på 1980-talet när fluorvallen slog igenom.

– Tack vare fluor, eller på grund av, det beror på hur man vill

tackla det, åkte man ju fortare, säger han.

Det italienska laget var först ut med att lägga fluorpulver på skidorna under VM i Oberstdorf 1987. Sedan kom det i paraffin- och vätskeform.

Att åka på skidor vallade med fluor ger åkaren stora fördelar.
– Om det är det riktigt blött och vattnigt handlar det om fem, tio minuter på 15 kilometer, en större skillnad än vad bloddopning gjorde. Om det är kallt, torrt och kärvt så kanske det rör sig om en minut, säger Christer Majbäck.

Sedan 25 år tillbaka driver Majbäck, som tog VM-brons på tremilen i Oberstdorf 1987, företaget Skigo i Kiruna, en av de stora tillverkarna av skidvalla.
– Jag är positiv till att vi kör utan fluor, det gör att vi kommer tillbaka till mer gammaldags skidåkning, det blir mer benåkning än stakning, säger han. Under vintern och våren har Majbäck jobbat hårt med olika råvarumaterial som alternativ till fluor.

– Man jagar möjligheter och försöker hitta halmstrån, nu vill

jag inte gå in exakt på vad det är.
Men det är en lång väg att vandra.
Christer Majbäck tycker inte man
ska överdriva miljöfaran med
fluorvalla.

– Man räknar att 0,005 procent
av den totala biten kommer från
fluorvalla.

Han är kritisk till hur
Internationella skidförbundet har
drivit frågan om att få bort fluor
från skidspåren.

– Tyvärr så är det stor risk att det
blir fusk om man inte har säkra
mätmetoder, det blir så mycket
enklare att fuska. Man vet inte
vem som har vunnit om det inte

finns en hundra procentig
mätmetod, då riskerar vi att
förstöra hela skidsporten.

Lars Grimlund

lars.grimlund@dn.se

Gifterna från fluorvallorna kommer aldrig försvinna

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Om två år kommer fluorvallor inom skidsporten förbjudas – men skadan är redan skedd. – De här ämnena påverkar människan och finns kvar för evigt, säger Anna Kärrman,

kemist och forskare på Örebro universitet.

Det blev lite av en revolution när fluorvallen introducerades inom skidåkningen i slutet av 1980-talet.

Men nu ska fluorvallen, som visat sig vara skadlig för människan och miljön, bort från skidåkningen enligt ett beslut från Internationella skidförbundet. – Det finns ingen väg tillbaka. Man kan inte backa bandet och fixa till det man har släppt ut tidigare, säger kemisten Anna Kärrman som har fluorämnen som sitt huvudforskningsområde.

Det är fluorämnena i vallan som gör att skidorna glider bättre, framför allt i blött och slaskigt före eftersom fluorämnena i vallan är vatten- och smutsavvisade.

Vallan hjälper åkarna till bättre tider men ämnena från fluorvallan fastnar i spåren och när snön smälter kommer de ut i mark och vatten. Där riskerar de att slutligen hamna både i maten vi äter och i vårt dricksvatten.

– Fluorämnena från vallade skidor transporteras genom jordlager och ned till grundvattnet och kan spridas, de stannar inte bara i

skidspåret. Hamnar de i en dricksvattentäkt kan fluorämnena gå rakt igenom de konventionella reningsmetoderna och vi får det i oss via dricksvattnet i kran, säger Anna Kärrman.

PFAS (poly- och perfluorerade alkylsubstanser) är samlingsnamnet för cirka 5 000 industriellt framställda kemikalier som kan påverka immunförsvaret, något som blivit högaktuellt nu i covidsammanhang då de sänker responsen för vaccinationer. PFAS påverkar hormonsystemet och kan vara reproduktionsstörande.

I experimentella studier på däggdjur har forskare sett negativa effekter på levern, blodfetter och uppkomsten av tumörer.

– Vi får i oss PFAS främst genom födan, genom vår näringskedja. Den största dosen kommer från utsläpp från många olika källor som till slut hamnar i dricksvattnet eller i matproduktionen. Det är utsläpp som har skett under 50 års tid som inte försvinner, säger Anna Kärrman.

I värsta fall kan gifterna framkalla cancer.

– Problemet är att gifterna inte försvinner i naturen, de stannar kvar. Vi har vetat om problematiken sedan mer än tio år. Vallorna innehåller ämnen som inte alls är bra för miljö och hälsa.

Anna Kärrman har föreläst om faran med PFAS för flera branscher.

– Jag tycker att företag delvis förstår problemet och agerar därefter. Men det finns också en skepticism att det är överdrivet och att man borde satsa på att ta bort ämnena från andra produkter i stället. Då vill man ofta att man

tar bort produkter där man använder mycket högre koncentrationer, men ofta är de mer samhällsviktiga, de här ämnena finns till exempel i vissa skyddskläder.

Man vill ta bort all användning som inte är nödvändig för samhällsfunktioner – och dit räknas inte skidvallen.

– Den är inte viktig för samhället och ska bort fort, egentligen direkt. Utsläpp från fluorvalla kan vi inte kontrollera, vi kan inte samla upp den efter användning och på så sätt ta hand om problemet. Man har klassat att

den här typen av kemikalier är så pass skadlig för miljön och för vår framtid. Om vi inte agerar nu så kommer vi i framtiden ha miljarder i årliga kostnader per land bara i att hantera hälsoeffekterna. Redan i dag lägger man otroligt mycket pengar på att rena dricksvattnet och förbättra förorenade områden, säger Anna Kärrman.

Norska Dagbladet publicerade i fjol en större undersökning som visade att det fanns uppseendeväckande höga nivåer av fluorkemikalier i skidområdena Holmenkollen, Rena och

Lillehammer. Men skidvallen är inte den värsta boven.

– När det gäller dricksvattenproblematiken är övning med brandskum den stora boven. Har man otur lokalt kan skidvallaanvändningen vara en stor orsak till om det finns PFAS i dricksvattnet men jag känner inte till något exempel där man gjort den kopplingen. Men det finns flera studier där man mätt de här ämnena i snön, i jord och i grundvatten där kopplingen till skidvalla finns.

Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet har nyligen

sänkt det rekommenderade dagliga intaget för vissa PFAS-ämnena.

– Man har tittat på vilka effekter de har när de kommer in i kroppen och räknat ut hur mycket är det riskfritt att vi får i oss varje dag. Det värdet har nyligen sänkts rejält, det värdet är mer än hundra gånger lägre nu jämfört med första riktvärdena som kom 2008. På sista tiden har det kommit fram att de här ämnena är farligare än man tidigare trott, säger Kärrman.

Lars Grimlund

lars.grimlund@dn.se

Det är själva debatten som är farlig för marknadsskolans försvarare

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Det är inte kommunism att föreslå en tillbakagång till en skola liknande våra grannländers.

Debatten om marknadsskolan har flammats upp på allvar. Läraren och skoldebattören Filippa Mannerheims text på Expressens

kultursida refereras som den tändande gnistan, men marken hon står på pyr av en glödbland i undervegetationen. Systemet utmanas och granskas underifrån och inifrån av en klassisk gräsrotsrörelse – rimligen som en naturlig följd av den politiska (och mediala) handlingsförklamningen vid ytan.

Själv är jag fortfarande förbryllad av genomslaget för Mannerheims klarspråk. Den svenska marknadsskolan, den enda av sitt slag i världen, är ju så bisarr att saklig kritik ofta låter hätsk och överdriven medan oberoende

granskning lätt ser vinklad ut, varför redaktörer helst smyger ut genom den journalistiska nödutgången och arrangerar debatt i stället. Modellen kan liksom inte skildras utan att skildraren riskerar att låta som en ungsocialist på efterfest. Så dumt kan det inte vara, tänker man. Men så dumt är det.

Sverige är det enda landet i världen där bolagskoncerner i skolbranschen tillåts omvandla skattepengar till oreglerade vinster och således vrider på alla möjliga små rattar och kranar för att göra just det. Resurskrävande

barn sållas bort och högpresterande hushåll knyts upp med riktad marknadsföring, behändiga trösklar och den köprincip som låter driftiga föräldrar boka upp varje bänkplats i de eftertraktade friskolornas klassrum redan från BB-sängen. Bänkplatser som sedan helt finansieras av alla skattebetalare och emellanåt konstgödslas med överbetyg för att höja attraktionsvärdet. Denna pseudomarknad har, kanske inte helt oväntat, blivit ännu en katalysator för de klassmekanismer som alltid

spökat i glipan mellan möjligheter och utfall. Och i den kommunala skolan – lämnad med ett mer krävande elevunderlag och helhetsansvaret för alla elever i kommunen – får personalen i praktiken arbeta för riskkapitalisternas vinster. Också. Det är klart att det är svårt att prata om den förödelsen utan att det låter överdrivet. Jag föreställer mig i alla fall att den svenska marknadsskolans orimlighet i någon mån har fungerat som en inbyggd skyddsmekanism – förstärkt av socialdemokraters och miljöpartisters ängslan för att

oroa den breda medelklassen där många redan anpassat sig till skolans förvandling från samhällsfunktion till servicefunktion. De täta och syltkladdiga fingerflätorna mellan friskolelobbyn och politikerna – främst de borgerliga med stöd av ett nyligen uppköpt SD – är också krångliga att benämna. ”Ordet ni söker är korruption”, skrev Aftonbladets kulturchef Karin Pettersson häromveckan om systemet där politiker säljer ut svensk skola till högstbjudande, och det duger väl. Men det brukar

vara svårt att vinna gehör med den sortens språk i ett land där många känner att korruption bara finns någon annanstans. Den är liksom kontinental. Som tangon. Men vad ska vi kalla det då? Osvensk stämning? Subventioner och läckage av skattepengar – som kunde ha lagts på större resurser till andfådda skolor eller tillbaka i skattebetalarnas plånböcker – är knappast något borgerligheten historiskt ömmat för. När liberala politiker ändå ägnar sig åt denna besynnerliga nymodighet känns

det tamt att anklaga dem för att sprida osvensk stämning. Och kanske är tiden mogen för klarspråket och en debatt som bryter igenom den parlamentariska isen. Mannerheims genomslag tyder på det. Det finns förstås stora ekonomiska muskler på andra sidan slagfältet, men det största hotet mot dem är väl slaget i sig? När man ser motelden får man känslan av att debatten redan är förlorad för de oreglerade vinsternas försvarare – om den bara får äga rum.

Kritik mot en modell vi är ensamma om i världen avfärdas som kommunism, kritik mot utländska ägarintressen i svensk skola kallas rasism, hänvisningar till skollagens mål om likvärdighet avfärdas som vänsterflum och förslag om en återgång till en modell liknande den i våra grannländer kallas förbudsiver. När Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni replikerar Mannerheims angrepp inleder hon med en liten föreläsning om Émile Zola och ett inkännande ”jag vill erkänna att jag helt förstår din frustration” – för att

sedan ägna de resterande tretusen tecknen åt att inte prata om det Mannerheim angrep. Ordet vinst förekommer inte alls. Det gör det inte heller när skolentreprenören Hans Bergström (om man nu kan använda begreppet entreprenör om någon som rör sig på en nästan riskfri marknad) replikerar med en kanonad under rubriken ”Skolkritikerna är bottenlöst okunniga om företagande” (som om förmågan att företaga var ifrågasatt). SD:s Patrick Reslow vill prata om invandringen i sin replik. Liksom DI:s politiska redaktör PM Nilsson.

Flera av försvararna låtsas att de är under attack från ”vänstern”, trots att många liberala röster efterlyser uppstramning av marknadsskolan.

Jag gick förresten själv i en friskola från första till sjunde klass, driven av människor som trodde på en annan pedagogik och finansierad med en klumpig och orolig soppa av behovsprövade elevavgifter, donationer, ideellt arbete av föräldrarna och små rännilar av statliga bidrag. Det fanns eldsjälar där som kämpade länge för rätten till full skattefinansiering av varje elev,

men inte för att de ville skicka överskottet till skatteparadis. Det är en annan sorts själar.

Andrev Walden är journalist och fri kolumnist på DN:s ledarsida.

Andrev Walden

70 miljoner satsas på forskning om hållbar idrott

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

En stor majoritet av den svenska befolkningen är engagerad i idrott och friluftsliv. Men kunskapen om miljöeffekterna är bristfällig. Sedan april i år söker över 20 forskare, med en budget på 70

miljoner, svar på hur vi kan vara fortsatt aktiva men på ett hållbart sätt.

Idrott och friluftsliv främjar individens hälsa, men vårt beteende kan slita på miljön, när många inte nöjer sig med närmaste löpspår utan söker större upplevelser, som ett fjällmaraton med ny utrustning och långa resor.

Peter Fredmans, professor i -turismvetenskap vid Mittuniversitetet, är programansvarig för Mistra sport and outdoors. Det fyraåriga programmet (som kan förlängas i

ytterligare fyra år) ska fylla i kunskapsluckorna vad gäller idrott, friluftsliv och miljöpåverkan.

Forskarna i 70-miljonersprojektet arbetar på ett nytt sätt. Sju lärosäten deltar och genom en unik samverkan med ett tjugotal andra aktörer i samhället – Riksidrottsförbundet, Friluftsförbundet, Naturvårdsverket med flera – är målet att ta fram konkreta lösningar.

– Målsättningen är att miljöbelastningen ska minska. Sedan ser vi gärna att idrott och

friluftsliv knuffas i positiv riktning vad gäller andra hållbarhetsperspektiv, alltså även socialt och ekonomiskt, berättar Peter Fredman.

Programmet har identifierat miljöutmaningar inom sex teman: Kunskap och omvandling.

Hållbara transportlösningar.

Hållbar användning av mark och vatten.

Material och hållbar utrustning.

Hållbara evenemang.

Beteenden, styrmedel och utveckling.

Första temat har ett historiskt perspektiv för att förstå dagens

samhälle: Hur och varför har vi kommit dit där vi är i dag?

Tema sex är mer framåtsyftande: Hur kan vi påverka utövandet i en mer hållbar riktning?

Under tema transportlösningar skriver ni bland annat att stadsplanering spelar in. Ändra en stad är inget som görs på fyra eller åtta år.

– Nej, men vi kanske kan vrida det en bit i den riktningen, hur man planerar infrastruktur, var hockeyhallar ligger när det ska byggas nya eller hur man placerar elljusspårarna och så vidare.

Programmet vill ta fram lösningar på samhällsnivå men även knuffa den enskilde individen i en mer hållbar riktning för att skapa stora effekter.

– Ett perspektiv som jag kan tänka mig att vi kommer att lyfta fram är ett mer cirkulärt tänk, att till exempel som Fritidsbanken återbruka idrottsutrustning i stället för att köpa nytt och slänga. Peter Fredman nämner också Skidförbundet samt Riksidrottsförbundet som har tagit fram miljö- och hållbarhetspolicys och han hoppas att programmets samverkan ska

ge ännu fler idéer som får praktisk användning.

– Under temat material och utrustning har jag kollegor här i Östersund som är i gång och bland annat tittar på fluorvalla och hur man kan minska kemikalieanvändningen i samband med skidåkning. Och konstsnö tillverkning har vuxit på senare år, hur kan det göras på ett mer hållbart sätt? Kemikalier i - friluftskläder är ett annat område.

Tove Nordenhall

tove.nordenhall@dn.se

Fakta. Mistra sport and outdoors

Ett forsknings- och samverkansprogram för att skapa kunskap och lösningar för ökad hållbarhet inom idrotten och friluftslivet.

Mistra, stiftelsen för miljöstrategisk forskning, finansierar med 56 miljoner kronor och samarbetspartners bidrar med 14 miljoner. Arbetet leds av Peter Fredman, professor i vid Mittuniversitetet.

Övriga deltagande lärosäten: Kungliga Tekniska Högskolan, Malmö universitet, Högskolan Dalarna, Göteborgs universitet,

Chalmers och Stockholms universitet.

Pågår fram till 2024, möjlighet finns till finansiering i ytterligare fyra år.

Starka känslor när Borlänge lägger ner

Björlingmuseet

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

**Efter tjugosex år slår
museidörrarna i Borlänge igen
för gott. Sviktande
besökssiffror och ansträngd
ekonomi anges som skäl, men
kommunens hantering av
processen ifrågasätts.
– När byråkraterna får styra och
ställa blir det alltid så här för**

kulturen, säger operasångaren Marcus Jupither.

Känslorna går höga efter beskedet om att museet läggs ner.

”Skamligt och sorgligt” skriver hovsångerskan Malin Byström om beskedet i ett inlägg på Facebook. Hennes ord är milda jämfört med många branschkollegors. På sociala medier har invektiven haglat sedan nyheten blev känd. Jussi Björling-museet har drivits av Borlänge kommun sedan oktober 1994. Då öppnades dörrarna till den gamla läkarvillan några minuters promenad från Borlänge centralstation.

En scenkostym som burits av Enrico Caruso och som skänktes till Jussi Björling av Carusos änka finns utställd i en monter. Cd-skivor, stenkakor, klippböcker, videofilmer och konsertaffischer visas över två våningsplan. Men bara några veckor till. Den 1 januari 2021 stängs museet. Vad som kommer hända med samlingen i framtiden är oklart.

- I dagsläget vet vi inte vilka lokaler vi får, berättar museichef Jan-Olof Damberg.
- Troligen kommer vi att husera i något rum på biblioteket och basen blir nog en fotoutställning

av Jacob Forsell som visades på Stockholms konserthus 2011.

Det är kombinationen av museum och tillgängligt forskningsarkiv som gjort platsen unik.

Samlingarna har lockat musikforskare från hela världen samtidigt som en intresserad allmänhet har kunnat botanisera i en komplett katalog av Jussi Björlings inspelningar, recensioner, konsert- och operaprogram.

Allt det som ett faktiskt museum innefattar med sakkunnig personal, försäljning och forskarstöd kommer att försvinna.

Det bekräftar Borlänge kommun i sitt svar på en skrivelse som gjordes i slutet av april, där ordförandena i de tre Jussi Björling-sällskapen i Sverige, Storbritannien och USA samt engagerade musikforskare och operasångare ville få svar på lokalfrågan och museets framtid. Ett mejl från kultur- och fritidschef Patric Hammar bekräftade mottagandet i juni. Han lovade återkomma under hösten för "vidare diskussion" och för att svara på frågor. Det dröjde till den 23 november, dagen innan beslutet om nedläggningen av

museet klubbades, innan svaret kom.

Kan du förstå att många blev besvikna när den utlovade dialogen om museets framtid uteblev?

– Tidsaspekten kan man alltid diskutera. Men vetskapen om att det har varit tufft har funnits länge hos alla inblandade.

Kommunen har kommit till en punkt där det blivit ohållbart att driva museet på det här sättet. Flytten har varit aktuell under flera år.

– Frågan kom upp redan 2013, bekräftar museichef Jan-Olof Damberg.

Han betonar att diskussionerna hela tiden handlat om att flytta verksamheten. Inte avveckla museet. Stora delar av den permanenta utställningen består av depositioner från familjen Björling. Föremål som nu ska lämnas tillbaka.

Jussi Björlings barn Lars och Ann-Charlotte är besvikna över att museet stängs. De ifrågasätter även hur kommunen agerat i ärendet. Beskedet om

nedläggningen nådde familjen på omvägar.

– Det var Harald (Henrysson, tidigare chef för Jussi Björling-museet) som ringde och berättade. Familjens inställning till hanteringen av detta är minst sagt väldigt kritisk, säger Lars Björling.

Även Ann-Charlotte Björling är besviken på Borlänge kommun. Hon fick beskedet av Jussi Björling-sällskapets ordförande Bengt Krantz.

– Jag tycker det är eländigt. Att familjen inte informerades är riktigt, riktigt dåligt. Det är

sorgligt att det blivit så här, för pappa ville ligga begravd i Borlänge. Det är tråkigt att det finns så lite stolthet över pappa där.

Kultur- och fritidschefen Patric Hammar är av en annan åsikt. Han påpekar hur värdefull Jussi Björling är för staden.

– Det kommer alltid vara viktigt att visa upp minnet av honom i staden. För kommunens del kommer vi alltid att ära och hylla Jussi.

Kan du förstå familjens reaktioner i förhållande till hur kommunen hanterat ärendet?

– Det är beklagligt om det är som du säger, att beskedet om nedläggningen kom dem till del på andra vägar. Relationen till familjen är jätteviktig. Men även om vi hade haft en bättre dialog hade problemen med ett sviktande besöksunderlag och en ohållbar ekonomi funnits kvar. Kanske finns ändå en ljusning. Marcus Jupither hoppas att familjen Björlings samling kommer till Stockholm. Han drömmer om ett museum i gamla Operaskolans lokaler.

– Byggnaden står tom och den är så stor så man skulle kunna ha ett helt operamuseum.

Lars Björling låter antyda att familjen har liknande tankar.

– Utan att säga för mycket kan det finnas en öppning i Stockholm.

Kanske kan det bli något som även uppmärksammar Kristina Nilsson och Jenny Lind. Mer får jag nog inte säga ännu, avslutar han.

Carl-Henric Malmgren

När såg du senast stjärnan i det blå?

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

I "Mörkermanifestet" skildrar biologen Johan Eklöf vår tids eskalerande ljusföroreningar och bristen på naturligt mörker. Förlusten av natten är inte bara ett problem för poeter. Det flyende mörkret hotar

**paradoxalt nog allt levande.
Kristina Lindquist har läst den.**

Johan Eklöf

"Mörkermanifestet. Om artificiellt ljus och hotet mot en uråldrig rytm"

Natur & Kultur, 261 sidor

Jag hade skrivits ut från sjukhuset efter en tragedi och hade ingenstans att gå. Så vi lånade en gammal Volvo och körde norrut. Det var knappt vinter än, men snön låg redan knädjup när vi hämtade nyckeln på Gästis i Lillholmsjö – där Kerstin Ekman en gång i tiden fick impulsen till "Guds barmhärtighet" och det

som skulle komma att bli trilogin "Vargskinnet". För mig fanns ingen barmhärtighet, men vid en ensam stuga under Jämtlands himmel fanns i alla fall ett mörker som var lika stort som mitt. Episoden kommer till mig i läsningen av "Mörkermanifestet", där biologen Johan Eklöf diskuterar vår tids eskalerande ljusföroreningar och bristen på naturligt mörker: "Världens alla tätorter utgör lysande fläckar som syns långt ut i världsrymden. Belysta vägar binder ihop städer i ett skinande nätverk och de mest

tätbefolkade delarna utgör ett enda töcken av ljus."

Under stadens gulgråa dis syns som bekant nästan inga stjärnor och alltfler människor på jorden lever utan att ha upplevt hur det är att ha ett "fullt utvecklat mörkerseende" – bara var femte europé kan urskilja Vintergatan till vardags. Och det är ju... sorgligt? Som Eklöf själv konstaterar kan denna förlust av natten tyckas nostalgisk och perifer, men det flyende mörkret är mer än så – det är ett existentiellt hot mot allt levande. Eklöf ser i denna alltmer upplysta

värld en av de främsta symbolerna för att vi befinner oss i antropocen, människans epok. Ljus och mörker bär på väletablerad symbolik i vår kulturkrets, där ”Gud inte bara frammanar ljuset, han är ljuset och allt gott här i världen”, skriver Eklöf och noterar hur påve Franciskus tidigare i år liknade den syndiga människan vid en fladdermus, som lever och verkar i mörker. Det talas till och med om *mörkrets inbrott*, ”som om mörkret i det närmaste kan våldföra sig på vår tillvaro”. Men

utan naturligt mörker riskerar hela ekosystem att falla. Eklöf beskriver initierat hur artificiellt ljus förleder flyttfåglar och sköldpaddor, får koltrastar att drilla mitt i november och underminerar livsvillkoren för nattfjärilar, lysmaskar och bladlöss. Ja, bladlöss – och det är i ärlighetens namn inte självklart att få den här läsaren fångslad av en bok som till så stor del handlar om kryp av olika slag. Men Eklöf är en flyhänt berättare, som dessutom sätter alla dessa insekter i självklar relation till människans egen överlevnad.

Kommer ni ihåg bilden från fruktodlingar i Sichuan som spreds för ett par år sedan? Eklöf påminner om de "tusentals arbetare försedda med varsin pensel" som "klättrade i träd för att handpollinera växter". Framtiden riskerar onekligen att bli en väl upplyst mardröm. För den som ändå är mer humanistiskt lagd hjälper det också att Eklöf strösslar sina korta kapitel med kulturella referenser, från "Det stora blå" och "Hitta Nemo" till brev av Franz Kafka och etsningar av Francisco de Goya. Inget särskilt djuplodande,

mer som sporadisk namedropping, men det gör läsningen tämligen lättsam och underhållande. Ofta framträder också ett slags lyrisk längtan hos den här fladdermusforskaren, vilket kan leda till oväntade och egensinniga formuleringar. Som att ljusföroreningarna på himlen ger effekten av att "vi använt en smutsig trasa för att torka av fönstret mot universum". Andra gånger gör en lätt fartblind språkglädje att det märks lite väl tydligt att Eklöf också är verksam som copywriter. "Honor och

hannar riskerar att inte mötas i natten som det var tänkt”, skriver han och placerar syrsornas parningsritual i ett slags schlagertext av ranelidskt snitt. Nå, i detta finns trots allt viss charm och personlighet. Svårare att svälja är den klichétyngda optimism som i vissa delar präglar ”Mörkermanifestet”. Samhällets behov av ljus och naturens behov av mörker kan förefalla oförenliga, skriver Eklöf. Men med ”modern teknik och framför allt ökad förståelse kan vi förhoppningsvis komma en bra bit på väg”. Titta bara på hur led-

lampans ljuspalett återerövrar skuggorna i japanska Roppongi Hills!

Här behövs ingen systemkritik, bara lite goda idéer. Att hejda den skenande temperaturen på jorden är ”extremt svårt”, konstaterar Eklöf – då är det ”betydligt lättare att dimma ner eller släcka lamporna”. Som om inte både klimatförändringar och ljusföroreningar hade sin grund i samma ekonomiska system, där jorden och allt levande betraktas som råvaror att utvinna?

Det måste vara denna brist på politisk helhetsanalys som gör att

Eklöf talar uppskattande om möjligheten till storslagen astroturism ”en timmes flygresan” från La Paz i Bolivia, där gästerna kan ta del av natthimlens ostörda skådespel och samtidigt äta gourmetmat? Så blir även det döende mörkret till en konsumtionsvara.

Kristina Lindquist
kulturdebatt@dn.se

Uppsala växer snabbt och behöver ett nytt konstmuseum

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Återigen är konstmuseifrågan i Uppsala på tapeten. Stadens underlåtenhet på konstområdet gäller såväl konstsamling som lokaler. Ända sedan 1940-talet har lokalerna varit en sorglig serie av

nödlösningar, från ett par
fönsterlösa salar i
stadsbibliotekets källare, via det
anrika hotell Gillet till det gamla
Vasaslottet, dit verksamheten
flyttade 1995.

Behovet av ett ändamålsenligt
konstmuseum har med jämna
mellanrum ventilerats lokalt, men
aldrig nått riksmedia, i sin tur ett
tecken på hur marginaliserat
Uppsala är i konstsammanhang.
Samtidigt expanderar Uppsala
kraftigt och siktar mot 300 000
invånare. Satsningar i
miljardklassen görs på
anläggningar för olika idrotter

medan detta är långbänkarnas
stad när det gäller kulturen, som
fortfarande hukar i skuggan av det
traditionsrika universitetet.

Kommunen var länge utan
stadsteater och fick först för drygt
ett decennium sedan, efter nästan
hundra års ältande, äntligen ett
nybyggt konserthus som inneburit
ett rejält lyft för musiklivet.

Utredningar av konstmuseifrågan
har avlöst varandra i ett tiotal år.
En extern utredare och stadens
konstexpertis har dömt ut de
nuvarande otjänliga lokalerna i
det svårtillgängliga Vasaslottet.

Kommunledningen tog i detta läge tillbaka frågan från kulturkontoret och lät ta fram en skraddarsydd utredning som förordade på stället marsch, att museet stannar där det är i ett uppsminkat slott. I sista minuten har kommunstyrelsen också för att blidka slottsmotståndarna kastat in ytterligare ett omöjligt alternativ, en gammal industribyggnad i ett kvarter intill Fyrisån. Allt vittnar om en hårresande brist på kompetens och visioner hos berörda politiker i landets fjärde största stad.

Stadens lokaltidning, Upsala Nya Tidning, har under åren publicerat en aldrig tidigare skådad flod av debattartiklar och insändare där det stora flertalet förkastat slottsalternativet. Skribenterna har presenterat en rad alternativa förslag till placeringar för ett nybyggt konstmuseum, som skulle berika och vitalisera stadskärnan. En ideell förening, Konstens Hus Nu, har under en tioårsperiod presenterat olika förslag och drivit en omfattande programverksamhet.

Under december månad väntas utredarna lämna sin rekommendation till kommunstyrelsen för beslut beträffande de två föreliggande förslagen, båda lika olyckliga. Svårigheterna att bygga om gamla hus så att de passar för dagens musei- och utställningsbehov är väl kända.

I stället bör kommunstyrelsen förpassa de nuvarande förslagen till papperskorgen och skyndsamt utreda saken på nytt.

Målet bör vara att Uppsala, som alla jämförbara och flera mindre städer, får ett nytt modernt

konstmuseum med en förstklassig arkitektur som är byggt inifrån och ut för konstens och publikens behov.

I stället för att än en gång smita undan är det dags att Uppsala, med sina deklarerade ambitioner och efter alla försummelser, nu kommer till skott, tar ett rejält krafttag och generöst bjuder in till konstens äventyr.

Christian Chambert

Lars Lambert

Leonidas Aretakis: Det eviga trallandet om polarisering kväser den fria och bråkiga idédebatten

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

**I Sverige anses samförstånd
vara viktigt – ändå påstås
landet vara splittrat. Hur hänger
det ihop? I samhället är tillit
och samsyn en tillgång,
partipolitiken skulle däremot**

**må bättre av mer polarisering.
Det sista som behövs är
postpolitisk allsång i tv.
Sverige är en konsensuskultur.
Sverige är för polariserat.
Båda teserna framförs med
samma självsäkerhet, så vad ska
en förvirrad folksjäl göra? Det är
som när tjejer kallas både
slampiga och trista; i stället för att
upphäva varandra skapar hånen
en ständig rädsla för att göra fel.
Författaren Qaisar Mahmood
skrev nyligen (DN 3/12) att den
svenska samsynen visserligen tog
oss från fattigdom till folkhem på
rekordtid. Men den gör också att**

vi rynkar på näsan mot nysvenskar som inte spontanälskar senapssill och bryggkaffe, samt är en ”handbroms i en samtid som präglas av förändring, turbulens, oförutsägbarhet och komplexitet.” Därför behöver vi odla en dissensuskultur. Visst, men historieskrivningen är märklig. Saltsjöbadsavtalet slöts i december 1938, en tid som varken var harmonisk eller förutsägbar. Sverige är dessutom unikt tolerant, och fler är här beredda att bo granne med missbrukare, homosexuella och invandrare

(World Values Survey, 2020). Samförstånd verkar lira med öppenhet – så vad är problemet? Sveriges svar på pandemin förstås. Som än en gång avfärdas som en masshypnos, trots att Folkhälsomyndigheten – måhända för mycket – gick sin egen väg. Tillit till institutioner är dessutom en dyr tillgång i kris, hur mycket coronakritikerna än vill få Sverige att framstå som en tjugad ormgrop framför Tegnells flöjt. Om ordet ”konsensuskultur” är en retorisk figur som framställer motståndare som flockdjur, så

låter ”polarisering” oss avfärda dem som splittrare. Det senare hör man allt oftare i den partipolitiska debatten, där har Qaisar Mahmood en poäng. Tanken att Sverige är för polariserat upprepades senast i humorserien ”Svenska nyheter” (20/11), som fick halva twitterhögern och en handfull symbolsossar att sjunga en modern ”We are the world” om hur inneslutna alla är i sina filterbubblor. Inslaget fick kritik av Petter Larsson (Sydsvenskan 23/11) för att normalisera högertroll, och han kallades snart

för ”pinsam”, ”fanatiker” och ”totalitär” i tre olika tidningar. Vänstern fick också kritik för att inte medverka. Men varför sjunga med om man inte stämmer in i premissen att oenighet kan trallas bort i tv? Plötsligt gnolar trollen och samlingsliberalerna samma nihilistiska refräng: ”Jaha, så du bryr dig om politik på riktigt? Tönt!” Därmed är också analysen av polarisering ställd på huvudet. I stället för att ses som ett symtom på splittringar ute i samhället – geografiska, ekonomiska, etniska – betraktas den som ett

självständigt fenomen. Då blir systemkritiken problemet snarare än systemet självt. Allt som behövs är lite samtalsaktivism och körsång.

Se hur den amerikanska feministen Susan Faludi (DN 13/11) beskriver vänstern som grinungar som vill ha allt de pekar på, som om det vore bortskämt med allmän sjukvård och grön omställning. Men då hon vill se samarbete med republikanerna blir alla förslag som de ogillar polariserande. Bäst då om vänstern håller käft i fyra år.

Den hållningen är ett recept på mer populism. Om man får samma politik oavsett vem man röstar på – säg, en havererad marknadsskola – är det inte konstigt att två av tre unga har lågt eller inget förtroende för politiska partier. Då klingar samlande allsång bara falskt.

Leonidas Aretakis

leonidas.aretakis@dn.se

Dags att återupptäcka Sveriges mest högljudda musikgeni

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

**Catherine Christer Hennix är
förutom musiker också
konstnär, filosof, poet,
matematiker, datavetare. Nu
finns delar av hennes verk**

**återutgivet på skiva. Det är hög
tid att stifta bekantskap med
denna udda fågel som är unik
även i ett internationellt
perspektiv, skriver Magnus Säll.**
Våren 1976 hölls en märklig
musikfestival på Moderna museet
i Stockholm. I slutet av mars
spelades musik av bland annat de
amerikanska minimalisterna
Terry Riley och La Monte Young.
Men det som i efterhand har visat
sig vara betydligt viktigare är att
här presenterades också för första
gången den då 28-årige
stockholmare och kompositören
Christer Hennix i helfigur (som

senare lade till Catherine till sitt namn). Festivalen hade få besökare och det kryptiska namnet "Brouwer's lattice" (Brouwer var en nederländsk matematiker) hjälpte antagligen inte heller till. Under de senaste tio åren har musiken som spelades in de här dagarna börjat ges ut på skivor internationellt. I fjol gav det amerikanska bolaget Blank Forms ut albumet "Selections from 100 models of hegikan roku" med Hennix trio The Deontic Miracle. I engelska musiktidningen The Wire toppade albumet senare

deras lista över 2019 års bästa återutgåvor.

Catherine Christer Hennix har kallat gruppen för "Europas mest högljudda trio" och även "det mest ratade bandet som någonsin bildats i Sverige". Inte utan fog. Det enda tillfället som de spelade tillsammans offentligt var under de här vårdagarna 1976.

Intendenten och senare akademiledamoten Ulf Linde lär ha varit orolig för att gruppens höga ljudvolym skulle kunna skada konsten på museet.

Enbart av att lyssna på "Selections from 100 models of hegikan roku"

så anar man att Lindes oro kanske var befogad. Det låter som om hela rummet skälver. The Deontic Miracle bestod av Hennix och brodern Peter, som var jazzmusiker, och Hans Isgren, som tidigare spelat med Don Cherry. Syskonen Hennix spelar elektrifierad skalmeja och liveelektronik och Isgren spelar elförstärkt sarangi, ett indiskt stråkinstrument. På två långa stycken om vardera över 40 minuter – troligen ändå bara korta utsnitt – skapar de en helt omslutande minimalism med djupa droner och skärande, höga

klanger. Några få toner upprepas energiskt om och om igen, byggs på med ekon och övertoner tills allt blir ett extatiskt, dånande nu. Det liknar ett tillstånd mer än kompositioner. Det är kort sagt ett helvetes, underbart oväsen. Några högljudda referenspunkter kan vara: Lou Reeds "Metal machine music", experimentella heavy metal-bandet Sunn O))), japanske noisemusikern Merzbow, kompositören Glenn Brancas symfonier för elgitarrer. David Toop menar i sin bok "Ocean of sound" (Serpent's Tail, 1995) att på en viss ljudnivå så

suddas gränserna mellan genrer ut helt, att musiken

”genomtränger varje cell och skakar varje ben och får den analytiska hjärnan att tappa greppet”. Och det är exakt vad som händer när man lyssnar till The Deontic Miracle.

Inte helt oväntat var Sverige inte redo för detta i mitten av 1970-talet. Hennix försvann utomlands. Flera andra inspelningar från festivalen ”Brouwer’s lattuce” har getts ut de senaste åren. Först ”The electric harpsichord” (Die Schachtel, 2010) som satte igång det internationella Hennix-

intresset, senare kom även ”Central palace music” (Important Records, 2016) och ”Selected early keyboard works” (Blank Forms, 2018). Nyinspelad musik av Hennix har också börjat ges ut, som den mäktiga orientaliskt klingande ”Live at Issue project room” (Important Records, 2016) med hennes ensemble Choras(s)an Time-Court Mirage. I augusti kom också en inspelning från 1974 i Stockholm med Hennix och Hans Isgren där de tolkar Karl-Heinz Stockhausens verk ”Unbegrenzt” (Blank Forms).

Entusiasterna på Blank Forms gav dessutom nyligen ut Hennix samlade texter i "Poësy matters/ Other matters", två band om sammanlagt drygt 750 sidor. Ett verk med en osannolik spännvidd, som speglar den multibegåvade Hennix hela tankevärld. Den rör sig mellan psykoanalys, matematik, konceptkonst, islam, cybernetik, filosofi och haikudikter.

Det är som om alla år av ignorans och tystnad nu tas igen med accelererande hastighet.

Vem är då denna udda fågel, som är unik även i ett internationellt perspektiv?

Catherine Christer Hennix föddes i Stockholm 1948. Mamman var jazzkompositören Margit Sundin-Hennix. Jazzmusiker på besök i staden sov ofta över hos familjen. Hennix började spela trummor vid fem års ålder och tog senare musiklektioner av trumpetaren Idrees Souleyman. Hon umgicks och spelade med den internationella jazzeliten på 1960-talet. Började studera biokemi, lingvistik, logik och matematik på universitetet. Gav som tjugoåring

ut "Identiteten II (score model: sound and picture poeme)" på poeten och konstnären Åke Hodells förlag Kerberos. En av de "märkligaste utgivningarna i Kerberos historia", som Pekka Särkiniemi skriver i Bokvännen #436 (vilket inte vill säga lite). Det består av nio lösa plastfilmer med besynnerliga tecken och diagram tillsammans med en linjal i en vit mapp. Hennix började under samma tid även skapa musik i Elektronmusikstudion i Stockholm och medverkade på en av festivalerna för den nya genren Text-ljudkonst. "Still life, Q*" är

ett av få verk från den här tiden som finns bevarade 1968 reste Hennix till New York. Med hjälp av Hodell fick hon ingång till stadens avantgardekretsar, träffade bland andra John Cage, Walter De Maria och La Monte Young. Den senare kom att bli oerhört betydelsefull. Studerade i likhet med Young för den indiske mästernångaren Pandit Pran Nath. Hennix är starkt påverkad av såväl klassisk indisk som japansk musik. Reste under flera år fram och tillbaka mellan Stockholm och USA. Spelade

trummor i olika konstellationer i New York, med bland andra cellisten Arthur Russell. Hemma i Stockholm startade hon förutom The Deontic Miracle även gruppen Hilbert Hotel.

Hon är utöver sitt musicerande dessutom konstnär, filosof, poet, matematiker, datavetare. Hennix har haft utställningar i New York, Amsterdam, Stockholm, Hong Kong. Hon har studerat vid universitetet i Berkeley och arbetat nära den ryske matematikern Alexander Sergeyevich Yessenin-Volpin. Dessutom varit verksam som

professor i matematik och datavetenskap vid bland annat prestigeuniversitetet Massachusetts Institute of Technology.

Begreppet ”renässansmänniska” används alldeles för frikostigt, men här verkar det faktiskt ha bäring. Hennix är en överskridare av flera sorters gränser: geografiska, konstnärliga, könsmässiga.

I det givande förordet till boken ”Poësy matters” skriver redaktören Lawrence Kumpf att orsaken till att Hennix varit så undanskymd är delvis självvald:

hon har vägrat att se sitt skapande som en kommersiell produkt. Hon har levt långa perioder i Amsterdam och Berlin och studerar just nu klassisk arabisk och turkisk musik i Istanbul. Till och med den tyska huvudstaden verkade vara för trång. I en intervju med The Wire för några år sedan sa hon att grannarna har ringt till polisen när hon övat i sin studio. Och att det är svårt att hitta en lämplig arrangör som är riktigt beredd på de omfattande konserterna: ”Normalt sett så kastar de ut oss efter fyra–fem timmar.” Helst skulle hon vilja

vara i en lokal med musiken dygnet runt.

I Sverige har intresset för hennes musik efter 1970-talet varit minst sagt svalt. Det finns bara enstaka texter skrivna på svenska, bland annat en artikel på den nedlagda musiksajten Sound of music.

Tiden borde vara mogen för en Hennix-festival på svensk mark (självklart när coronaläget så medger). Kanske på Fylkingen eller Slakthuset?

Att Catherine Christer Hennix tillsammans med den amerikanske samarbetspartnern Henry Flynt på 1970-talet

använde termen "hallucinogenic/ecstatic sound environments" känns logiskt. För hennes musikaliska värld är allomslutande och sinnesutvidgande. Hennix har ett starkt intresse för musikteori. Hon rör sig bakåt till en punkt i historien då det som kallas liktempererad stämning inte slagit igenom i den västerländska musiken. Till det som kallas ren stämning, och som förenar medeltida, europeisk kyrkomusik med till exempel blues och balinesisk gamelan. På samma sätt spelar också dronen en viktig

roll i hennes verk, den ihållande ton som är klangbotten i såväl medeltida som en del utomeuropeisk musik. Catherine Christer Hennix är inte intresserad av rytm, harmonik eller melodi – utan enbart av Ljudet med stort L. Det är ett slags musikens urtillstånd. Tiden luckras upp och man hamnar lätt i ett slags trans. Att till exempel lyssna på hennes verk "The electric harpsichord" är som att bada i klanger. De 25 minuter som finns tillgängliga (leta på Youtube) känns lite fjuttiga eftersom verket egentligen är

”oändligt” och helst ska avlyssnas på 100 decibel. Det kan påminna om en indisk raga. Här finns ingen utveckling eller framåtrörelse. Övertonerna skimrar som solblänk i ett oändligt hav.

Ulf Linde skrev en presentation av Catherine Christer Hennix konst till utställningen ”Toposes & adjoints” på Moderna museet 1976. Hon ska även ha hjälpt Linde med hans arbete att tolka konstverk av Marcel Duchamp. I sin text uppmärksammar han den komplexa, avancerade teoribildningen som låg bakom, men att den inte var nödvändig

för den konstnärliga upplevelsen. Den utstrålade en nästan andlig kvalitet, ett säreget ljus. Han skriver i ”Mysterium fascinans – The epistemic art of Catherine Christer Hennix”, som ingår i boken ”Other matters”, att när konsten väl fanns på plats inne på museet så tog själva dess aura över allting i sin närhet. Linde skriver att det mest anmärkningsvärda draget i Catherine Christer Hennix konst är dess ”obegripliga frid”. Detsamma kan sägas om hennes musik.

Magnus Säll

Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknads- departementet och näringsdepartementet

Sida	<u>Inrikesartiklar i Kapitel 3</u>
406	<u>Riksdagen</u>
432	<u>Statsrådsberedningen och statsministern</u>
462	<u>Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.</u>
535	<u>Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet</u>
682	<u>Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi</u>
767	<u>Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem</u>
1164	<u>Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.</u>
1393	<u>Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.</u>
1497	<u>Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.</u>
1510	<u>De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.</u>

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsmarknadsdepartementet ansvarar för frågor och ärenden som rör arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö. Departementet ansvarar också för arbetet för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och mänskliga rättigheter på nationell nivå. Dessutom ansvarar departementet för arbetet för integration, mot segregation, rasism och diskriminering samt för att stärka hbtq-personers och barns rättigheter.

[Områden](#)

Områden

- [Arbete mot segregation](#)
- [Arbetsmarknad](#)
- [Arbetsrätt och arbetsmiljö](#)
- [Barnets rättigheter](#)
- [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Jämställdhet](#)

- [Nyanländas etablering](#)

[Om Arbetsmarknadsdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Arbetsmarknadsdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Eva Nordmark](#)

Arbetsmarknadsminister

Åsa Lindhagen

Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation

Genvägar

Genvägar

- [Följ Arbetsmarknadsdepartementet på Twitter](#)
- [Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens arbetsmarknadspolitik](#)
- [Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens jämställdhetspolitik](#)
- [Reformering av Arbetsförmedlingen](#)
- [En arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016-2020](#)
- [Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck](#)
- [Samlat grepp mot rasism och hatbrott](#)
- [Ordning och reda på arbetsmarknaden](#)

Aktuellt från Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark

Arbetsmarknadsminister

[Arbetsmarknadsdepartementet](#)

"Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är grunden för vår gemensamma välfärd. När arbetslivet förändras gör vi en nystart i arbetsmarknadspolitiken. Regeringen fortsätter föra en politik för fler jobb och nya satsningar på kompetensutveckling. Vi bygger ett tryggare arbetsliv med goda utvecklingsmöjligheter. Så möter vi framtiden tillsammans."

Eva Nordmarks områden

- [Arbetsmarknad](#)
- [Arbetsrätt och arbetsmiljö](#)
- [Nyanländas etablering](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

[SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.](#)

Åsa Lindhagen

Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation

[Arbetsmarknadsdepartementet](#)

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde."

Åsa Lindhagens områden

- [Arbete mot segregation](#)
- [Barnets rättigheter](#)
 - [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)

- [Jämställdhet](#)
- [Nyanländas etablering](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

Näringsdepartementet

Näringsdepartementet har ansvar för frågor som rör bolag med statligt ägande, näringsliv, innovation, landsbygd, livsmedel och regional utveckling.

[Områden](#)

Områden

- [Bolag med statligt ägande](#)
- [Innovation](#)
- [Landsbygd, livsmedel och areella näringar](#)
- [Näringspolitik](#)
- [Regional utveckling](#)

[Om Näringsdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Näringsdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Ibrahim Baylan](#)

Näringsminister

[Jennie Nilsson](#)

Landsbygdsminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Information in English from the Ministry of Enterprise and Innovation](#)
- [Regeringens strategiska samverkansprogram](#)
- [En livsmedelsstrategi för jobb och hållbar tillväxt i hela landet](#)
- [Ett nationellt skogsprogram för Sverige](#)

Aktuellt från Näringsdepartementet

Ibrahim Baylan

Näringsminister

[Näringsdepartementet](#)

Ibrahim Baylans områden

- [Bolag med statligt ägande](#)
- [Innovation](#)
- [Näringspolitik](#)

[SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

[SW 66/68 Tillverkning av varor.](#)

[SW 66 Tillverkning av kemivaror od.](#)

[SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d](#)

[SW 68 Tillverkning av komplexvaror.](#)

[SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.](#)

[SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.](#)

[SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.](#)

[SW 62 Ingenjörsvksamheter \(konstruktion o d\)](#)

Jennie Nilsson

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Landsbygdsminister
Näringsdepartementet

Jennie Nilssons områden

- Landsbygd, livsmedel och areella
näringar
- Regional tillväxt

150

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

procent ökade handeln i hemelektronikbranschen under Black Week förra veckan. Det enligt Swedbanks statistik över korttransaktioner, skriver TT.

Onlinelyft i pandemin för Clas Ohlson

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Clas Ohlsons onlineförsäljning lyfter kraftigt i den andra vågen av coronasmitta, upp med 64 procent i november.

Och inför den viktiga julhandeln pekar det mesta rätt. Men på börsen är det tummen ned för hemmfixarkedjan.

– Det är låg ränta. Det är låg arbetslöshet. Bostadspriserna stiger och aktiemarknaden är

stark. Det finns pengar i plånboken, sedan är det bara en fråga om konsumenterna kan konsumera, säger finanschefen Pär Christiansen, som går in som tillförordnad vd senare i veckan när Lotta Lyrå lämnar posten. Han räknar med att konsumtionsmönstret från november håller i sig. De positiva utsikterna på julhandeln kommer samtidigt som Clas Ohlson redovisar en vinst före skatt på 131,8 miljoner kronor för perioden 1 augusti–31 oktober, det andra kvartalet i bolagets brutna räkenskapsår.

Under motsvarande period ett år tidigare gjorde Clas Ohlson en vinst på 116 miljoner kronor.

TT

Strejkvarsel på Ikea- restauranger

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Hotell- och restaurangfacket (HRF) varslar om strejk på tre Ikea-restauranger, dels i Stockholm, dels vid varuhuset i Västerås. Detta efter att förhandlingarna mellan HRF och Svensk handel gällande kollektivavtalet för restaurang- och kaféanställda inom handeln slutat i oenighet. TT

Stockholmshusen ska snabba på byggandet av hyresrätter

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Bristen på nybyggda hyresrätter brukar vara en av de hetaste frågorna när det drar ihop sig till budgetdebatt i Stockholms stadshus. Det blir det kanske även i år även om bostadsdebatten liksom övriga fackdebatter är inställda.

Stockholmshusen är ett samarbetsprojekt för att öka byggnadstakten när det gäller hyresrätter. Det handlar om att bygga både snabbare och billigare och i de allra flesta fall om att förtäta i Stockholms ytterområden.

I den budget som ska fastställas den 14–15 december skriver majoriteten att minst hälften av alla hyresrätter som allmännyttan bygger ska vara så kallade Stockholmshus.

För det är allmännyttan det handlar om: Svenska Bostäder, Familjebostäder och

Stockholmshem, som i samarbete med privata byggentreprenörer och stadens tekniska förvaltningar ska se till att det tillkommer flera tusen nya hyresrätter på halva tiden.

Den normala tiden från idé till inflyttning är åtta år. För Stockholmshusen räcker det med fyra år och Rågsved var först ut. Just nu pågår inflyttning i kvarteret Ledinge i Tensta. Det rör sig om sammanlagt 172 lägenheter.

Närmaste projekt på tur är Stockholmshus att byggas på Kvarnbacksvägen i Bromma, på

Älvsjövägen och på Lisebergsvägen. I de båda förstnämnda fallen handlar det om 100 lägenheter, i Liseberg 125. Det dröjer dock några år innan det är klart för inflyttning. Är det då möjligt att bygga på halva tiden utan att göra avkall på kvaliteten? Från Stockholms stads sida heter det att tack vare att man tillämpar så kallad seriell produktion så får man både återupprepnings effekter och stordriftsfördelar och det ska minska kostnaderna över tid. Betyder det att husen kommer att se likadana ut?

– Nej, inte alls, säger bostads- och fastighetsborgarrådet Dennis Wedin (M), men om man tittar på de hus som redan är klara ser man tydliga likheter. I arkitekturen har man valt en gemensam utformning av bottenvåningen med en förhöjd tegelfasad som igenkänning. Gemensamt för Stockholms husen är också att det inte finns några gemensamhetsutrymmen. I stället kommer det att finnas tvättmaskin i varje lägenhet, något som ska hålla bygg- och därmed hyreskostnaderna nere.

Dennis Wedin säger att han är mycket glad över att man i budgeten stakar ut att de tre kommunala bostadsbolagen primärt ska arbeta med Stockholmshus.

– Det är ett bra sätt att arbeta på om man vill få fram bostäder snabbt och effektivt och samtidigt få ner byggkostnader, säger han. Det handlar alltså om förtätning och företrädesvis i Stockholms ytterområden och Wedin nämner Farsta som ett aktuellt exempel. Det handlar om ett kommande Stockholmshus mellan tunnelbanan och pendeltåget.

– Där låg det tidigare kontor och restauranger lite avskilt. Det var tidigare ett otryggt område. I stället river man och bygger bostäder. Vi tog ett spadtag alldeles nyligen, säger borgarrådet.

Och vad händer nu?

– Nu drar vi i gång arbetet med en ny upphandling. Vi ska hitta områden där Stockholmshusen kan passa in. Det blir upp till exploateringskontoret att identifiera passande områden runt om i Stockholm. Jag kan inte säga några specifika områden, men vi kommer att kolla brett.

Det handlar om förtätning i bostadsområden som byggdes på 1960- och 70-talen.

Hur många lägenheter handlar det om?

– Vi säger att bolagen tillsammans ska producera 600 lägenheter per år och att hälften ska vara

Stockholmshus, säger Dennis Wedin, som utgår från att bostadsbolagen kommer att bygga där de redan är etablerade. Som Svenska Bostäder på den västra sidan och Familjebostäder på den södra.

Faktum kvarstår att även om det ska gå snabbare att bygga dessa

lägenheter så har ribban sänkts när det gäller utbyggnadstakten på hyresrätter. Det tidigare målet var 1 000 allmännyttiga lägenheter per år. Nu är det 600.

Eva-Karin Gyllenberg

eva-karin.gyllenberg@dn.se

Fakta.

Stockholmshusen är ett samarbetsprojekt mellan Stockholms stads tekniska förvaltningar, privata byggentreprenörer och de tre allmännyttiga bostadsbolagen för att bygga effektivt och till lägre produktionskostnader.

Byggnaderna inspireras av klassisk Stockholmsarkitektur och har igenkännbara element som de träklädda entréerna med sittbänk, fönsteromfattningarna och draghandtag, skapade av tre välrenommerade konstnärer.

Charlotte Gyllenhammar har skapat ett handtag i brons med två händer, ett i vuxen- och ett i barnstorlek.

Lena Cronqvists handtag är gjort i form av en huskatt och Dan Wolgers består av en mängd återvunna drag- och tryckhandtag.

”Här är åtgärderna som får integrationen att fungera”

FREDAG 4 DECEMBER 2020

DN. DEBATT 201204

Beskrivningen av integration i Sverige är alltför ljus och läget är inte hållbart. Det visar slutrapporten från vårt projekt Integration Sverige. Nu krävs kraftfulla reformer för att skapa integration på riktigt. Den enda möjligheten är att öka

individens incitament att acceptera enkla arbeten, skriver entreprenörerna Rune Andersson, Lars Backsell, Lovisa Hamrin och Dan Olofsson.

I slutet av år 2019 initierade vi här på denna sida ett nytt projekt som vi döpte till "Integration Sverige" (DN Debatt 16/11 2019). Bakgrunden var våra egna kontakter med företagare och anställda runt om i landet som vittnade om att den ekonomiska integrationen av utrikes födda till stora delar havererat. Vittnesmål som fick eldunderstöd i en

Sifundersökning, beställd av Entreprenörskapsforum, som visade att åtta av tio svenskar dömde ut den förda integrationspolitiken.

Nu, ett år och fem rapporter senare, är projektet i hamn. I dag fredag lanseras slutrapporten: "Vägar till självförsörjning" på entreprenorskapsforum.se.

Arbetet har letts av Johan Eklund, professor i nationalekonomi, som med sitt team tagit fram ett intressant material som vi menar att våra ledande politiker måste förhålla sig till vid utformningen

av Sveriges framtida integrations- och migrationspolitik.

Först och främst visar de att hela grunden för

verklighetsbeskrivningen på området bygger på en alltför ljus syn på den ekonomiska integrationen och

sysselsättningsstatistiken. Alla är enligt SCB:s statistik sysselsatta bara de arbetat en enda timme under en undersökningsmånad.

Sysselsättningsmåttet måste skrotas och ersättas med ett självförsörjningsmål som vägledning för integrationspolitiken. Det bör inte sättas för

högt utan motsvara en årsinkomst på fyra prisbasbelopp, vilket år 2019 motsvarar cirka 12 600 kronor i månaden netto.

En sådan mer rimlig bedömningsgrund visar att drygt 600 000 utrikes födda i arbetsför ålder (20–64 år) redan före pandemin inte nådde upp till självförsörjningsmålet. De samhällsekonomiska kostnaderna för detta reella utanförskap är betydande. Enbart de statsfinansiella kostnaderna motsvarar enligt tillgänglig forskning 1 till 2 procent av bnp, alltså 50–100 miljarder kronor.

Till detta kan läggas betydande samhällsekonomiska kostnader för kriminalitet och sociala problem i våra utanförskapsområden.

Detta är kostnader som sammantaget, om inget görs, kommer att stiga dramatiskt. Bara kostnaderna för grundskyddet i utrikes föddas pensioner kommer enligt prognoser från Pensionsmyndigheten att stiga från dagens 4,1 miljarder till 69 miljarder kronor om 40 år, om vi fortsätter i tangentens riktning. Det är denna utveckling som gör att vårt nuvarande integrations-

politiska samhällskontrakt håller på att lösas upp.

Det säger sig självt att detta inte är hållbart. Projektet Integration Sverige visar att det krävs kraftfulla reformer för att bryta denna trend och skapa integration på riktigt i vårt land. Det går inte utan att vi först erkänner problemet och är beredda att vidta reella och genomgripande åtgärder.

Så vad måste då göras? Först visar projektet att den politiska favoritlösningen – en satsning på utbildning – inte förslår långt. Vi är för alla tänkbara insatser på

området, och utbildning är en självklar integrationspolitisk delåtgärd. Men vi måste vara klara över att det inte går att utbilda bort sysselsättningsglappet mellan utrikes och inrikes födda i vårt land. Det är ett självbedrägeri att hävda att så är fallet.

Projekt Integration Sverige blottlägger med all önskvärd tydlighet att den enda möjligheten att påtagligt minska detta glapp är genom att öka individens incitament att acceptera enkla arbeten. Kostnaderna för att anställa individer med låga färdigheter och kunskaper är höga

i Sverige sett ur ett internationellt perspektiv.

Kombinationen av tre vägar är angelägen:

1 Skapa ett respektavstånd mellan bidragsnivå och nettolön.

Generösa ersättningssystem motverkar en ökad etablering på arbetsmarknaden. Inte minst utrikes födda kvinnors benägenhet att ge sig ut på arbetsmarknaden påverkas negativt av de nuvarande ersättningssystemens konstruktion. Systemet utgör också en inhemskt skapad jämställdhetsbroms för de

grupper i vårt samhälle som redan har en kulturell ryggsäck att bära i detta avseende.

2 Villkora bidragen. För att ytterligare stimulera en övergång till arbete ska bidragen inte delas ut utan motkrav. Det kan handla om krav på aktivt deltagande i språkundervisning och yrkesutbildningar.

Den vägledande principen måste vara att bidrag bara delas ut under förutsättning att bidragstagaren under tiden står till förfogande för alla aktiviteter som kan leda till att självförsörjning uppnås.

3 Underlätta för självförsörjning. Den svenska arbetsmarknaden har ändrats markant. Många utrikes födda får i dag sina första jobb i nya former i gränslandet mellan anställning och näringsverksamhet. I stället för att begränsa och försvåra för dessa frilansare, giggare och soloföretagare, måste samhället underlätta inträdet på den arbetsmarknad som i dag står till buds.

Här förtjänar det också att lyfta fram de goda möjligheter som ackordslöner ger. Taxinäringen är ett bra exempel på detta där

många får ett första inträdesjobb. Att underlätta de första åren står inte i motsatsställning till att invandrare efterhand får traditionella avtalsenliga jobb eller arbetar som soloföretagare. Hur bidragen justeras ned, och vilka bidrag som omfattas av den reformen, är en politisk fråga. Det viktiga är att det sätts ett bidragstak för den sammanlagda bidragssumma som varje individ/del av hushåll kan tillgodoräkna sig. Och denna nivå måste ligga i paritet med den självförsörjningsnivå som införlivas i den officiella

statistiken samt ligga på en lägre nivå än de i dag kollektivavtalsbestämda minimilönerna efter skatt. I dag kan en ensamstående förälder med ett barn få 14 800 kronor i månatligt bidrag. För en familj med två vuxna och fyra barn är bidragsnivån över 33 000 kronor i månaden. Om vi betänker att 741 979 helårspersoner i arbetsför ålder var helt försörjda av bidrag under 2019, ser vi storleken på detta samhällsåtagande. Bidragen är en stor samhällskostnad.

Härtill kommer att bidrag i nivå med arbetsinkomster efter skatt minskar drivkraften för den enskilde att byta bidrag mot inkomst. Bidragen på nuvarande nivåer är en fälla såväl för samhället som för den enskilde som fastnar i ett utanförskap. Det är viktigt att komma ihåg att vissa typer av bidrag har större effekt på arbetsbenägenheten än andra, de bör utsättas för särskild prövning. Ett typexempel är flerbarnstillägget som tenderar att höja tröskeln för utlandsfödda kvinnors vilja att träda in på arbetsmarknaden.

Över 800 000 personer jobbar i dag som företagare utan anställda. Projektet Integration Sverige föreslår en soloföretagsreform med en enkel schablonbeskattning för försäkringsskydd och pensionsinbetalning och ett okomplicerat regelverk kring bokföring och redovisning där jobb och ersättningar helt hanteras via en app. Sammantaget utgör detta en trestegsraket mot ett fungerande integrationspolitiskt samhällskontrakt där

utanförskapet minskar och det svenska samhället åter läker ihop. Sanningen är den att om vi fortsätter i tangentens riktning riskerar vårt samhällskontrakt att lösas upp. Vi kan bryta utvecklingen så att invandrare kommer in på arbetsmarknaden och får egen försörjning. Om politikerna vill och vågar når vi dit.

Rune Andersson, grundare Mellby
Gård
Lars Backsell, grundare
Recipharm och ordförande
Entreprenörskapsforum

Lovisa Hamrin, ägare Herenco
Dan Olofsson, grundare Sigma

Nytt projekt som ska ge arbetslösa jobb kritiseras

FREDAG 4 DECEMBER 2020

**Arbetsförmedlingens
pilotprojekt kritiseras av de
största privata leverantörerna.
Modellen för ekonomisk
ersättning skapar trösklar som
riskerar att stänga ute
fristående aktörer.**

**– Om även de bästa drar öronen
åt sig och inte vågar, då har vi
en utmaning, säger Patrik
Hellberg, utbildningsdirektör på
Academedi.**

Pilotprojektet kallas Rusta och
matcha, och har pågått sedan i
mars. Det är till för arbetssökande
som behöver extra stöd för att
hitta jobb eller studier.

Arbetsförmedlingen slussar
arbetslösa till projektet men den
sökande får sedan själv välja
vilken fristående aktör han eller
hon vill ha hjälp av i ett så kallat
valfrihetssystem.

När testperioden är över ska all matchning gå till på detta sätt, enligt januariavtalet mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna. Men valfriheten hotas av en ersättningsmodell som riskerar att skrämma bort fristående aktörer, varnar flera av de största leverantörerna.

– Det kommer att gallra bland leverantörerna. Så är det rent krasst. Lyckas man rusta och matcha deltagare så kommer man att överleva och lyckas man inte fullt ut så kommer man inte att överleva, säger Patrik Hellberg,

utbildningsdirektör på företaget Academedia.

Ersättningen till leverantörerna är resultatbaserad vilket betyder att större delen av pengarna betalas ut först efter det att deltagaren hamnat i långvarig sysselsättning.

– Det innebär att vi måste prioritera resultatskapande aktiviteter. Allt det är positivt i grunden, säger Anders Hvarfner, divisionschef för utbildning på det statliga bolaget Lernia och styrelseledamot i Almega utbildningsföretagen.

– Men den stora utmaningen är att man får betalt långt efter att

deltagaren har lämnat. Det gör att en aktör som ska vara inne i det här måste ha en ganska stark balansräkning, säger han vidare. En deltagare kan vara i tjänsten i maximalt ett år. För att leverantören ska få ut den resultatbaserade delen av ersättningen krävs att deltagaren har varit i sysselsättning i fyra månader.

– Då pratar vi alltså om uppemot 14–15 månader innan jag som leverantör får betalt, och du klarar dig inte på bara grundersättningen, säger Anders Hvarfner.

Även Patrik Hellberg på Academedia tycker i grunden att resultatfokuset är positivt, men säger att barriärerna riskerar att bli för höga.

Han jämför med Arbetsförmedlingens andra tjänst, Stöd och matchning, som också utförs av fristående aktörer men med en annan ersättningsmodell. Där finns betydligt fler aktörer att välja bland.

Samtidigt finns den tjänsten i hela landet, till skillnad från Rusta och matcha-projektet som än så länge bara testas i 32 kommuner.

– Upp till en viss gräns gör det inget att det blir barriärer. Jag jobbar hellre med 30 professionella aktörer, än med 300 varav 100 är kortsiktiga och mindre seriösa. Men om även de bästa drar öronen åt sig och inte vågar, som vi ser, då får vi en utmaning, säger Patrik Hellberg.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

”Det är politikens beställning att det ska vara resultatbaserat”

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Arbetslösheten kommer inte ha nått sin topp förrän till våren.

Samtidigt ska

Arbetsförmedlingen genomföra en stor kritiserad reform innan 2022.

Generaldirektören Maria

Mindhammar kallar

**coronapandemin för ett
”krisläge på arbetsmarknaden”.
– Det är olyckligt att vi ska testa
och utveckla en
matchningstjänst mitt i en
pandemi, säger hon.**

Arbetsförmedlingen ska under
nästa år förändras i grunden.
Stora delar av själva
jobbförmedlandet ska lämnas
över till externa aktörer och
myndigheten ska snarare ägna sig
åt kontroll, analys och
arbetsmarknadspolitiska
bedömningar.

Ett steg i förberedelserna är de
pilotprojekt med tjänsten Rusta

och matcha i 32 kommuner, där
externa aktörer genom
individuellt stöd ska rusta
arbetslösa och få dem i
sysselsättning.

DN har tagit del av resultaten i
projektet så här långt, och varit i
kontakt med flera externa
leverantörer av tjänsten som är
kritiska till ersättningsmodellen.
De menar att den riskerar att
stänga ute vissa aktörer, vilket i
förlängningen blir en begränsning
av valfriheten för den
arbetssökande. De första
resultaten är svaga visar
pilotprojektet.

Maria Mindhammar,
Arbetsförmedlingens
generaldirektör, känner till
kritiken men vill inte gå närmare
in på vad hon själv tycker om
systemet.

– Jag kan säga så här. Det är
politikens beställning att det ska
vara så resultatbaserat och
ingenting vi har agerat för. Det är
olyckligt att vi ska testa och
utveckla en matchningstjänst mitt
i en pandemi, vi kan alla förstå att
det är tufft för många. Men
januariavtalet är format så att det
ska vara så här resultatorienterat

och då följer vi det, säger Maria
Mindhammar.

I dag, fredag, har hon lett
myndigheten i exakt ett år. Det är
tolv månader som har varit allt
annat än en mjukstart för en ny
generaldirektör.

– Det är väl inget jag kan
rekommendera att starta ett
generaldirektörskap mitt i en
viruspandemi. Speciellt inte på en
myndighet som redan förut var i
ett exceptionellt tufft läge.

Det tuffa läget hon syftar på
består av flera olika delar.

När den tidigare
generaldirektören Mikael Sjöberg

lämnade Arbetsförmedlingen och Maria Mindhammar tog över hade myndigheten efter budgetnedskärningar påbörjat en stor bantning av kontorsnätet. Nära hälften av de lokala kontoren skulle bort eller slås ihop med andra. Stora varsel lades på myndigheten och många slutade utöver det på egen begäran. Samtidigt kom direktiv från regeringen att myndigheten måste stärka sin lokala närvaro i landet. Och så den stora reformen som aviserades i januariavtalet tidigare samma år. Det som kallas för den

största förändringen i Arbetsförmedlingens historia, med deadline om bara ett år.
Om läget var exceptionellt tufft när du klev på, vad är det nu med coronapandemin ovanpå detta?

– Jag kallar det för vad det är. Det är ett krisläge. Vi har ett väldigt allvarligt läge både i samhället och på arbetsmarknaden. Mitt fokus har varit att jobba mot uppdraget, att ta hand om de arbetslösa på bästa sätt och få ut dem i jobb, för det finns faktiskt jobb, säger Maria Mindhammar.

I månadsskiftet oktober/
november var drygt 450 000
personer inskrivna hos
Arbetsförmedlingen som öppet
arbetslösa.

Under sensommaren och hösten
har anstormningen bromsats
något, och de senaste månaderna
är det fler som lämnat
Arbetsförmedlingen för jobb eller
studier än vad det är som skrivit
in sig. Någon gång under nästa
kvartal räknar man med att ha
nått en halv miljon arbetslösa –
9,6 procent – och därefter ska det
börja gå ner igen.

– Vi hade ett scenario innan som
var 10 procent 2021 så det ser
bättre ut nu i alla fall, säger Maria
Mindhammar.

**Hur påverkas förberedelserna
för reformen av att ni befinner er
i krisläge, som du själv beskriver
det?**

– Vi är vana vid att vara i ständig
förändring och med många som
har åsikter om oss. Vi hörde
statsministern redan för ett par år
sedan säga att
Arbetsförmedlingen skulle
reformeras i grunden, så det är
något vi levt med. Vi har
fristående aktörer redan i dag i ett

system som vi själva byggt upp och som vi prövat i många år.

Har ni klart för er hur det ska bli till 2022?

– Jag vet egentligen inte så mycket mer än någon annan. Men jag tycker att bilden har klarnat sedan en tid tillbaka, säger Mindhammar.

Hennes bild är att Arbetsförmedlingen efter reformen ska vara navet i arbetsmarknadspolitiken. Man ska fortsatt jobba med arbetsmarknadspolitiska bedömningar och analysera arbetsmarknaden, man ska

upphandla, kontrollera och följa upp de fristående leverantörerna. Det är i själva arbetet med att rusta arbetslösa för jobb och få ut dem i arbete eller studier som handpåläggningsfrågan från Arbetsförmedlingen blir betydligt mindre.

– Det är det man har sagt. Att matchning och rustning ska ligga på fristående aktörer. Sedan ska vi alltid finnas där så att det blir en likvärdig service till arbetslösa över hela landet.

Tydligare direktiv hoppas hon ska komma i samband med departementsskrivelsen i vår.

Kommer ni att bli övertaliga när reformen är klar och uppdraget förändras?

– Vi är en myndighet som ska effektiviseras precis som alla andra, det måste vara fokus på alla myndigheter och inte minst den här, säger Maria Mindhammar och pekar på budgeten som kommer att bli allt snävare.

I vårpropositionen aviserades en stor neddragning på omkring en miljard kronor, som nu inte kommer att genomföras. I stället får Arbetsförmedlingen ytterligare 300

miljoner kronor för 2021, som en coronaåtgärd, och därefter påbörjas en nedtrappning åren som följer.

– Det är klart att vi kommer ha en tajt budget. I och med att vi vet det redan nu så måste vi jobba mycket med visstidsanställningar. Vi kommer inte kunna tillsvidareanställa speciellt många för vi måste hålla budgeten, säger Maria Mindhammar.

Men varken budget eller reform ska behöva leda till några stora omställningar personalmässigt, försäkrar hon.

– De har så viktigt uppdrag och det kommer att finnas uppdrag kvar. Vi har också en naturlig omsättning och är en stor myndighet så vi kan jobba med att inte återbesätta vissa tjänster. Jag har ingen oro för ekonomin.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Fakta. Tar avstamp i januariavtalet

I samband med januariavtalet mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna stod det klart att Arbetsförmedlingen ska

reformeras i grunden.

Utgångspunkten är att fristående aktörer i ett system baserat på lov (lagen om valfrihetssystem) tar över ansvaret för att matcha och rusta arbetslösa för de lediga jobben.

Arbetsförmedlingens framtida uppdrag ska vara mer fokuserat på kontroll av arbetssökande och fristående aktörer, arbetsmarknadspolitisk bedömning och analys.

Fakta. Leverantören får ersättning i efterhand

Rusta och matcha är ett pilotprojekt där Arbetsförmedlingen i 32 kommuner testar ett upplägg med fristående aktörer utifrån vad januariavtalet säger om reformen. Den sökande anvisas till insatsen om det anses passa, och får då välja bland fristående aktörer som anslutit sig till tjänsten och godkänts av Arbetsförmedlingen.

Leverantörernas ersättning är till stor del resultatbaserad, de får det mesta av betalningen först när de fått ut en person i arbete eller studier och personen blir kvar där.

386 637

personer har skrivits in som arbetslösa på Arbetsförmedlingen under året. Totalt är över 450 000 inskrivna som arbetslösa. Trots att ökningen nu sker i lägre takt tror Arbetsförmedlingen toppen på 500 000 arbetslösa nås någon gång nästa kvartal.

173 000 personer har varit arbetslösa i över ett år, och klassas därmed som långtidsarbetslösa. I februari, innan de stora effekterna av pandemin syntes, var 154 000 långtidsarbetslösa. Det kan jämföras med 55 000 långtidsarbetslösa under finanskrisen 2008.

Källa: Arbetsförmedlingen

Åsa Beckman: Shoppingens kraft har varit stark för mig

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Framför ett skyltfönster i en småstad i forna Tjeckoslovakien tror jag att jag förstod shoppingens väsen. Bakom det dammiga glaset fanns en rad olika saker: en stekpanna, ett strykjärn, en dammvippa, ett par promenadskor. Ingen hade

försökt väcka min köplust genom någon belysning eller snygg bakgrund. Sakerna var bara det de var.

Det fanns ingen *aura* runt dem. Ingen känsla av dröm, magi och löfte.

Jag kom att tänka på det där skyltfönstret när jag i veckan skulle handla några julklappar online. Jag har varit en ganska sparsam näthandlare men de här pandemimånaderna har förändrat det. Och jag är ju inte ensam. E-handeln har upplevt en explosion och helt nya grupper har börjar klicka hem varor lätt och smidigt

när vi behövt undvika att gå in i affärer.

Men herregud så tråkigt det är. Jag håller på att somna när jag skrollar ner genom vattenkokare och plädar, praktiskt och tydligt avfotograferade som i en gammal pekbok. Och det har med den där bristen på aura att göra. Sakerna är som de är.

Jag vet inte om det beror på att jag kommer från ett hem där det inte fanns speciellt mycket pengar, men jag har alltid varit svag för den där löftesrika auran. Det ledde en gång till en lite... ja, hetsig diskussion mellan mig och

författaren Nina Björk. När vi en dag lämnade redaktionen i DN-huset suckade jag över att jag måste hinna ner till NK för att köpa en ny ansiktskräm. ”Den kan du väl köpa på Åhléns vid Fridhemsplan?”, sade Nina.

”Absolut inte”, sade jag, ”ska jag nu köpa en svindyr ansiktskräm så måste det vara på NK. ”Men du är ju helt lurad!”, utbrast Nina bestört. ”Du är ju en tänkande människa! Vakna!”

Medan vi gick till tunnelbanan försökte jag förklara att jag var fullt medveten om att jag *var* lurad, men *om* jag nu skulle bli

lurad så ville jag i alla fall bli det i en lyxig atmosfär.

Sedan början av 1800-talet har butiker och varuhus jobbat hårt på att få oss att fångas av varans magi. De kunde byta ut gamla bodluckor mot butikernas skyltfönster, fick tillgång till massproducerade varor och elektriciteten gjorde att städernas växande befolkning kunde flanera utomhus kvällstid.

Konsumtionskulturen har sedan bara förstärkts och allt fler har sugits in i den berusade flocken av människor med fulla kassar och påsar.

Så det är sannerligen inte underligt att det känns lite torftigt här framför skärmen. Jag förstår helt varför e-försäljningen av kläder och skor sjunkit under det här året (med 21,4 respektive 28,4 procent). Självklart har det att göra med att många förlorat sina jobb och är oroliga över ekonomin, men jag tror också att det har att göra med att auran just nu försvagats. På nätet klarar den sig om man emellanåt får lite drömpåfyllning i verkliga affärer, men utan det blir det tråkigt att klicka ner en tröja i varukorgen.

Och kanske är just det vår smala lycka? Vi vet ju att vi måste handla mycket mindre och mer hållbart. Ja, kanske är det rentav så att det där tjeckiska skyltfönstret tvärtom visade något mycket tänkvärt om hur ting faktiskt bara kan få vara vad de är. En stekpanna, ett strykjärn, en dammvippa och ett par promenadskor. Saker som är värda att älskas även utan sin aura.

Åsa Beckman
asa.beckman@dn.se

Glada miner inom tjänstesektorn

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Inköpschefsindex för den privata tjänstesektorn steg till 58,6 i november jämfört med uppreviderade 55,3 i oktober. ”Tjänstekonjunkturen har stärkts ytterligare och för fjärde månaden i rad är PMI-tjänster över det historiska snittet. Effekterna av den ökade smittspridningen och

hårdare restriktioner från myndigheter har inte smugit sig in i de större tjänsteföretagen”, säger Jörgen Kennemar, ansvarig för analysen av inköpschefsindex på Swedbank.

TT

Låg utbildning riskfaktor för dålig hälsa på jobbet

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Riskerna i arbetslivet skiljer sig mycket mellan olika yrken i Stockholms län, det visar Arbetshälsorapport 2020 som Centrum för arbets- och miljömedicin har tagit fram. Hovmästare, servitörer och bartendrar är de yrkesgrupper

som röker mest och det är också den grupp där riskkonsumtion av alkohol är vanligast. Lärare är de som oftast upplever stress, 42 procent bland männen.

Bland exempelvis snabbmatspersonal och städare uppger över hälften att de är tveksamma till om de kan vara kvar i yrket om två år, med tanke på sin hälsa.

Det är ganska dyster läsning. Kan Region Stockholm göra något åt det här?

– Vi måste tänka att vi kan göra något och se hur vi kan påverka

människors arbetsliv. Det är första gången som risker i arbetsmiljön vägs ihop med levnadsvanor, det är oerhört värdefullt, säger Christine Lorne (C), ordförande i regionens folkhälsoberedning.

De yrken där störst andelar män och kvinnor är tveksamma till om de kan arbeta kvar i sitt nuvarande yrke om två år med tanke på sin hälsa sammanfaller i stor utsträckning med de yrken där fysiskt och psykiskt nedsatt arbetsförmåga är vanligast. Bland män är det vanligast inom yrken med låga utbildningskrav och med

höga fysiska krav, som snabbmatspersonal och städare. Bland kvinnor är det städare och hemservicepersonal.

Hovmästare, servitörer och bartendrar är den yrkesgrupp där störst andel är rökare: nästan en tredjedel bland män och en fjärdedel bland kvinnor röker dagligen. Det är också den yrkesgrupp där det är vanligast att ha en riskkonsumtion av alkohol.

– Om man jobbar på en arbetsplats där alla tar en öl efter jobbet så gör man kanske också det, tar man i stället en lunchpromenad varje dag så

hänger man med. Det är viktigt att arbetsgivare går in aktivt, de har allt att vinna på en friskare personal, säger Christine Lorne. Bland män inom yrkesgruppen lärare i yrkesämnen uppger 42 procent att de känner sig stressade ganska eller mycket ofta. Kvinnor inom yrkesgrupperna universitets- och högskolelärare samt lärare i yrkesämnen upplever stress ganska ofta eller mycket ofta. – Lärare utsätts kanske för motstridiga krav, från skolledning, föräldrar och elever. Högutbildade kvinnor har oftare

en spänd arbetssituation, alltså att arbetskraven är höga och det dessutom finns exempelvis tidspress och motstridiga krav i kombination med en låg grad av kontroll, säger Christine Lorne. De yrkesgrupper där män i högst utsträckning rapporterar utsatthet för hot är socialsekreterare och kuratorer, 27 procent, samt hovmästare, servitörer och bartendrar, 25 procent. Poliser är den yrkesgrupp där störst andel kvinnor, 19 procent, rapporterar att de blivit utsatta för hot. När alla indikatorer i rapporten – även till exempel buller, fysiskt

tungt arbete och luftföroreningar vägs ihop – är de mest utsatta yrkena bland män
fordonsmekaniker, reparatörer, maskinförare, städledare, fastighetsskötare, lagerpersonal, transportledare, lastbils- och bussförare.

Bland kvinnor är det skötare, vårdare, personliga assistenter, hovmästare, servitörer, bartendrar, butikspersonal, kockar och kallskänkor, resesäljare, kundtjänstpersonal och receptionister.

– Vibrationer ger upphov till en av de vanligaste arbetsskadorna. Jag

trodde att det var ett 1980-talsproblem, men medvetenheten och kunskapen är låg hos både arbetsgivare och arbetstagare, säger Christine Lorne.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Metall och Kommunal tar täten

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Om den 4 december 2020 går till historien på samma sätt som den 20 december 1938, när Saltsjöbadsavtalet undertecknades, får vara osagt. Däremot är det ingen bagatell att Svenskt näringsliv och tjänstemännens PTK i oktober kom överens om ett nytt avtal, där

flexiblare uppsägningsregler bland annat byttes mot ökade möjligheter till fortbildning. Inte heller att de bestämde sig för att gå vidare, trots att LO sa nej, vilket enligt IF Metalls ordförande Marie Nilsson hade varit otänkbart för bara några år sedan. Därmed markerades ett skifte, där tjänstemännen tar alltmer plats i de fackliga förhandlingarna, vilket är rimligt med tanke på att TCO numera är större än LO och den typiska fackmedlemmen är en tjänsteman. På fredagen var det dags för nästa steg – och det är vad som gör

situationen historisk. Nu meddelar Metall och Kommunal att de väljer att ansluta sig till överenskommelsen, vilket alltså klyver LO i två delar, och frågan är hur organisationen ska kunna samla ihop sig efter det.

För det är de två stora LO-förbunden som gör rätt. Så här goda fortbildningsvillkor kommer de aldrig att kunna förhandla fram på egen hand och den möjligheten är viktig för arbetstagarnas trygghet.

Utan kompetensutveckling hjälper inga turordningsregler i världen, som Metall uttryckte saken, och

det är bra att dörren inte är stängd. Tvärtom säger Svenskt näringsliv att de hoppas att fler LO-förbund hakar på, vilket inte bara är ett erbjudande utan ett tips, eftersom det är oktoberavtalet som kommer att vara normerande för svensk arbetsmarknad framöver, oavsett vad LO tycker.

Den som vill vara med och påverka utvecklingen bör alltså göra som Metall och Kommunal och ta plats vid förhandlingsbordet, samt notera att de båda LO-förbunden har fått igenom justeringar från

ursprungsavtalet. Alternativet är att sätta sig på läktaren och titta på.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

Annie Lööf: ”Det här är historiskt”

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Efter parternas besked kommer regeringen nu att börja ta fram en ny lag om arbetsrätten.

– Den här överenskommelsen är ett styrkebesked för den svenska arbetsmarknadsmodellen, säger statsminister Stefan Löfven (S).

Regeringen har tagit emot parternas överenskommelse om förändringar av arbetsrätten och kommer nu att inleda lagstiftningsarbetet.

– Det här har inte varit en rak väg, knappast enkel heller, säger statsminister Stefan Löfven.

– Den här överenskommelsen är ett styrkebesked för den svenska arbetsmarknadsmodellen och för Sverige, fortsätter han.

Regeringen kommer nu att analysera det förslag som parterna lagt fram och föra dialog med parterna om förslaget.

– Från regeringen ser vi det som positivt om fler fackförbund skulle välja att ansluta sig till den här överenskommelsen. Vi välkomnar en så bred överenskommelse som möjligt, säger Stefan Löfven.

Frågan om en förändrad arbetsrätt är en av punkterna i januariavtalet mellan regeringen, Centern och Liberalerna. Där framgår att regeringen ska genomföra förslag som är i linje med parternas överenskommelse. Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S) kallar uppgörelsen historisk och säger att hon kommer att återkomma med

besked om hur den fortsatta processen ska se ut före jul. Lagändringarna kommer att genomföras under den här mandatperioden.

C-ledaren Annie Lööf välkomnar beskedet att Kommunal och Metall ansluter sig till överenskommelsen om las.

– Nu tar vi äntligen avgörande kliv mot en modern arbetsmarknad, säger Annie Lööf. Centerpartiet var drivande för att få med punkten i januariavtalet om en förändrad arbetsrätt. C-ledaren Annie Lööf är mycket nöjd med att Svenskt Näringsliv

och PTK nu är överens med IF Metall och Kommunal.

– Det här är historiskt. Miljontals löntagare kommer nu att få möjlighet till bättre omställning och alla företag kommer att få betydande undantag från turordningsreglerna, säger Annie Lööf.

Hon anser att överenskommelsen uppfyller alla krav som finns i januariavtalet.

– Ja. Nu kommer vi att genomföra det här avtalet till punkt och pricka.

Hon ser inga problem med att det bara är två LO-förbund som anslutit sig till avtalet.

– Det är faktiskt en majoritet av medlemmarna i LO som står bakom det här nya avtalet, säger Annie Lööf.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Dela

Hans Strandberg: Beskedet ett slag mot bilden av en enad front

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Genom höstens las-överenskommelse med Svenskt - Näringsliv tog tjänstemännen över den fackliga taktpinnen i Sverige. Nu ansluter sig IF Metall och Kommunal till avtalet.

Därmed tappar LO kraft som enad front, skriver DN:s Hans Strandberg.

1 Vad betyder beskedet?

Det innebär att de två största LO-förbunden, med 750 000 yrkesarbetande medlemmar, säger ja till något som LO tidigare höst sade nej till – två gånger. De ansluter sig till överenskommelsen mellan tjänstemännens PTK och Svenskt Näringsliv från den 16 oktober. Tanken var från början att även LO skulle vara med på ett - historiskt avtal, som skulle omfatta 2,8 miljoner svenskar.

Tryggare anställningsformer och betald vidareutbildning skulle bytas mot fler undantag i las och billigare uppsägningar. Parterna skulle också utveckla en ny arbetslöshetsförsäkring.

Det är denna överenskommelse som nu ska ligga till grund för nya lagar på området, och som nu ska behandlas vidare under ledning av arbetsmarknadsminister Eva Nordmark.

2 Varför händer detta?

LO har fjorton förbund – från jätten Kommunal med en halv miljon medlemmar till lilla Musikerförbundet med dryga 2 000

anslutna. De verkar i helt olika branscher och hade därmed olika prioriteringar under höstens lasförhandlingar.

Så här sade IF Metalls ordförande Marie Nilsson nyligen till DN, apropå det splittrade LO:

”Det går till en gräns att hålla ihop, sedan tar de enskilda förbundens hjärtefrågor sådan plats att det spricker.”

Två sådana hjärtefrågor för hennes medlemmar är dels vidareutbildning i en industri under stark teknikutveckling, dels hårdare regler för hur länge man får vara inhyrd på ett företag. IF

Metall sade tidigt att man var intresserad av att ansluta sig till överenskommelsen. Nu blir det verklighet.

Kommunal gör däremot, i alla fall utåt, en kovändning. Så sent som i oktober sade ordförande Tobias Baudin ”blankt nej” till överenskommelsen i en intervju med DN. Anledningen var att förbundets viktigaste frågor inte fick genomslag.

Nu säger det kvinnodominerade förbundet att man ”i direkta förhandlingar” med PTK och Svenskt Näringsliv fått gehör för dessa. Det handlar om bland

annat villkoren för osäkra anställningar och så kallad hyvling.

Denna innebär att arbetsgivaren med kort varsel minskar arbetstiden för flera i stället för att säga upp ett fåtal.

3 Hur påverkar detta LO?

LO driver opinionsbildning och jobbar internationellt, till exempel mot EU:s minimilöner men har också en förhandlande roll i vissa frågor, som just denna om trygghet och flexibilitet. Men de 14 förbunden är ändå suveräna inom sina områden.

Med Marie Nilssons ord: ”det vore tjänstefel av mig att inte driva de frågor som vår kongress har beslutat.”

Ändå innebär dagens besked trots allt ett slag mot LO som enande kraft, de två förbund som nu avviker har mer än 60 procent av dess medlemmar. Vi vet inte om fler kommer ansluta vartefter – men redan på fredagen kom - kritiska synpunkter från bland - annat Byggnads.

PTK:s uppgörelse med Svenskt Näringsliv innebar att tjänstemännen blev den viktigaste fackliga parten i Sverige – en roll

som LO haft länge. I en längre artikel häromdagen i DN sade arbetslivsforskaren, professor Anders Kjellberg, att ”LO har akterseglats, totalt sett har den fackliga rörelsen försvagats”.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Fakta. Förändrad arbetsrätt

Uppgårelsen mellan facken och Svenskt Näringsliv omfattar frågor om anställningsskydd, vidareutbildning och ett förslag om att ta fram en ny partsstyrd arbetslöshetsförsäkring.

Turordningsreglerna: I dag får företag med max 10 anställda göra två undantag från regeln ”först in, sist ut”. Nu är förslaget tre arbetare och tre tjänstemän på alla typer av företag.

Arbetsgivarna har också fått igenom att det ska bli billigare för dem vid arbetstvister.

Bemanningsanställda: Inhyrning av personal är vanligt inte minst inom industrin.

Överenskommelsen innebär att den som varit placerad på samma avdelning på ett företag i 24 månader under en treårsperiod ska erbjudas fast anställning.

Visstidsanställning: Inte minst Kommunal kämpar för att minska de osäkra anställningar som framför allt finns i kvinnoyrken. Den nya regeln är att den som varit visstidsanställd i 12 månader under en femårsperiod ska få fast jobb – i dag krävs 24 månader. Hyvling: Vardagsnamn för det som heter ”omreglering av anställning till lägre sysselsättningsgrad”. Innebär att arbetsgivaren med kort varsel kan ändra arbetstiden för alla. Nu införs en regel som tar hänsyn till förtur och en omställningstid på mellan en och tre månader.

Omställning och vidareutbildning: Det ska bli bättre stöd för den som mister arbetet, men en tung del är också ett nytt statligt studiestöd. Det ska kunna ge studier i uppemot tre terminer under yrkeslivet, där man får behålla 80 procent av lönen.

Uppgårelsen om las splittrar LO

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

De stora LO-förbunden IF Metall och Kommunal ansluter sig till - las-uppgörelsen som tecknats mellan Svenskt Näringsliv och PTK.

Nu varnar flera förbund att fredagens uppgörelse skadar - sammanhållningen inom LO.

Samtidigt är organisationen kluven till utvecklingen.

– Det är tudelat, säger Susanna Gideonsson, LO:s ordförande.

Svenskt Näringsliv välkomnar att Kommunal och IF Metall anslutit till överenskommelsen kring lagen om anställningsskydd (las). Den ska bland annat ge stöd till utbildningar på heltid i upp till ett år med 80 procent av lönen, exempelvis för omställningar. Svenskt Näringsliv hoppas att fler förbund bestämmer sig för att ansluta till denna överenskommelse.

Visstidsanställda ska få bättre villkor och kostnaderna för uppsägningar ska minska. Anställningsskyddet ska stärkas samtidigt som arbetsgivarna får mer flexibla anställningsregler. Tanken är också att det ska bli lättare att driva ärenden för enskilda som tycker att de blivit orättvist uppsagda, enligt parterna. Ett sätt som vistidsanställdas villkor ska stärkas är att perioder mellan anställningar ska kunna räknas in i anställningstiden, det vill säga att man snabbare når gränsen för tillsvidareanställning. Människor

inom bemanningsbranschen ska dessutom erbjudas fast anställning efter att man arbetat för samma arbetsgivare i minst 24 månader.

IF Metalls avtalssekreterare Veli-Pekka Säikkälä säger att omställningsvillkoren, som för övrigt ska få utnyttjas tre gånger under arbetslivet, har varit en viktig fråga i förhandlingarna. Förbundets medlemmar har många gånger råkat illa ut i olika tekniksiften eller när arbetsförutsättningarna ändrats på andra sätt. Det här betyder inte att IF Metall har lämnat walkover

i las-frågan säger ordförande Marie Nilsson i en kommentar:
– Problemen med otrygga anställningar och bristen på kompetensutveckling finns ju fortfarande kvar, och måste fortfarande lösas. Vi behöver vara med och försvara våra medlemmars intressen. Vi kan inte låta de viktiga frågorna om trygghet och omställning lösas av andra. Och vi hoppas att fler LO-förbund ansluter sig. Kommunals avtalssekreterare Johan Ingelskog säger att man prioriterat tre frågor under förhandlingarna och att man är

nöjd på samtliga tre. Det gäller allmänna visstidsanställningar, sänkt sysselsättningsgrad samt frågan om omställningsmöjligheter och kompetensutveckling.
– Jag är glad att vi äntligen kan förpassa allmän visstid till historieböckerna och att missbruket av ”hyvling” stoppas. Jag vågar kalla det en historisk framgång när vi nu för första gången på flera decennier förändrar las på ett sätt som stärker tryggheten på arbetsmarknaden för medlemmarna i Kommunal, säger

förbundsordförande Tobias Baudin.

Susanna Gideonsson, ordförande på LO menar att trots att de tidigare sa nej till uppgörelsen, finns positiva aspekter av utgången.

– Det finns inte så mycket att säga. Det står ju varje förbund fritt att teckna avtal som de behöver för att lösa problemen för sina medlemmar. Utifrån det är det positivt att de fått igenom just kraven för säkra anställningar för de kvinnodominerade branscherna.

Är det alltså positivt att IF Metall och Kommunal hoppar på - villkoren?

– Det är tudelat. Allra helst hade vi velat få möjlighet att teckna ett helt nytt huvudavtal, att Svenskt Näringsliv hade sagt ja när det var LO som väckte kraven. Men det de har fått igenom i sakfrågan är bra, säger Susanna Gideonsson.

Flera fackförbund varnar nu för att uppgörelsen får betydande konsekvenser för sammanhållningen i LO-familjen. ”En sak är säker, det kommer få effekter på LO och LO:s roll. Exakt vilka konsekvenserna blir

för samarbetet inom LO och LO:s roll framöver måste vi nu analysera”, skriver Sekos ordförande Valle Karlsson i en kommentar.

Byggnads ordförande Johan Lindholm är inne på samma spår även om det är för tidigt att säga exakt hur samarbetet kommer att påverkas: ”Det är ingen hemlighet att det var ansträngt tidigare och jag har svårt att se att den här nyheten skulle göra den situationen bättre”, skriver han i ett pressmeddelande.

Även Transports ordförande Tommy Wreeth är kritisk.

”Vi som förbund måste på allvar fundera på LO:s framtida roll som samordnare när IF Metall och Kommunal uppenbart skiter i allt som vi är överens om inom LO familjen dagen efter vi fattar beslut.”, säger han i ett pressmeddelande.

IF Metall och Kommunal tonar inte oväntat ner splittringen. Samarbetet ska fortsätta, säger IF Metalls avtalssekreterare Veli-Pekka Säikkälä.

– Det är inte en sak som gör att LO spricker, säger han.

Maja Andersson

maja.andersson@dn.se

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

TT

Fakta. Kraschade samtal och politisk strid

Under september förhandlade Svenskt näringsliv, tjänstemännens PTK och arbetarnas LO om ett nytt huvudavtal för den privata sektorn. Samtidigt remissbehandlades den så kallade Toijerska utredningen om nya arbetsrättslagar, som var ett krav från (C) och (L) i januariöverenskommelsen.

Vänsterpartiet hotade fälla regeringen om den utredningen skulle bana väg för nya lagar. Partsförhandlingarna kraschade, men återupptogs i mitten av oktober. då sade LO återigen nej, men PTK och Svenskt näringsliv enades. Därefter avfördes Toijerutredningen och utgångspunkten blev i stället partsöverenskommelsen som utretts vidare under samråd på arbetsmarknadsdepartementet.

Dela

En av tre vill köpa färre julklappar

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

En av tre kommer att anpassa sin julhandel på grund av pandemin och köpa färre julklappar.

Det visar en ny

Novusundersökning, gjord på uppdrag av Tradera.

Majoriteten, 46 procent, planerar dock att handla ungefär lika många som vanligt. Bara 6

procent av de tillfrågade uppger att de avser att handla fler julklappar i år jämfört med tidigare år. En av tio tänker inte köpa några klappar alls.

Undersökningen genomfördes den 19-25 november och omfattar 1 082 webbintervjuer via en slumpmässigt rekryterad och representativ så kallad Sverigepanel.

TT

27

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

våningar ska kontorsbyggnaden bli som Skanska vill bygga i centrala Boston, Massachusetts i USA. Byggbolaget har köpt mark för 177 miljoner dollar, cirka 1,5 miljarder kronor, enligt ett pressmeddelande, skriver TT.

Effekten av metoo är på väg att försvinna visar ny undersökning

LÖRDAG 5 DECEMBER 2020

Metoo fick enormt genomslag i Sverige under 2017–2018. Nu presenterar Kantar Sifo en ny rapport som visar att lärdomarna från det globala uppropet glömts bort. Utsattheten och tystnadskulturen kring sexuella

trakasserier kvarstår och kunskap om effektiva motåtgärder saknas fortfarande.

En viss attitydförändring framkommer i undersökningen, som genomförts med hjälp intervjuer under 2018 och 2019 med totalt 6 184 kvinnor och män. Men andelen som uppger att de utsatts för sexuella trakasserier har inte minskat. Och hälften berättar inte om de blivit utsatta. Passivt ledarskap på arbetsplatser ökar dessutom risken för att drabbas.

Störst utsatthet syns bland kvinnor, unga samt på mansdominerade arbetsplatser. – Den faktiska förekomsten av sexuella trakasserier i arbetslivet har inte förändrats nämnvärt efter metoo. Det är uppenbart att det rör sig väldigt lite, vilket i sig inte är förvånande – vi ser det här i många studier både i Sverige och utomlands, säger Fredrik Bondestam, föreståndare för Sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet till DN. Vad det här ett förväntat resultat? – Men tanke på det stora genomslaget för metoo i just

Sverige så hade vi väntat oss att det hade rört på sig mer, säger han.

Han tillägger att det blygsamma genomslaget delvis kan bero på att människors benägenhet att rapportera trakasserier kan ha ökat samtidigt som frekvensen av utsatthet faktiskt kan ha minskat.

– Tar de två förändringarna ut varandra får vi rent statistiskt samma situation som innan. Det intressanta är dock att i den här studien och många andra i Europa så rör det sig varken åt det ena eller andra hållet och då måste

slutsatsen vara att det verkligen går väldigt långsamt.

Vad är förklaringen till att metooengagemanget inte haft en större effekt hittills?

– Det finns få exempel i dag där arbetsgivare och organisationer tagit ett större kliv framåt med hur man tänker och jobbar preventivt med dessa frågor. Det är fortfarande ett slags *mismatch* mellan metoouppropet och förväntningarna på förändringen av arbetskulturen och arbets- och anställningsvillkoren. Majoriteten av arbetsgivare har fortsatt med

samma preventiva metoder, konstaterar Fredrik Bondestam. Vad skulle kunna förändra den här situationen?

– Det absolut tydligaste instrumentet är trygga anställningsvillkor. Med sådana har man en större möjlighet och trygghet att säga ifrån både gentemot kollegor – men också att rapportera till närmaste chef. Då kan man också stötta andra, svarar han.

– Som arbetsgivare måste man förstå att man har ett långsiktigt åtagande att försöka styra om dysfunktionella arbetsgrupper och

roller på arbetsplatsen. Det är en enorm resurs- och kvalitetsförlust för den svenska arbetsmarknaden att vi låter trakasserier fortgå, som vi faktiskt gör. Det saknas en fördjupad förståelse för omfattningen och utsattheten, men också av konsekvenserna. Vad gör din forskningsenhet – framgent i dessa frågor?

– Vi har uppdrag från regeringen och Nordiska ministerrådet och flera andra aktörer som vill ha den här typen av kunskap så vi kommer absolut att fortsätta följa frågan om sexuella trakasserier. Men också bredda blicken och

titta på villkoren i arbetslivet och konsekvenser på olika nivåer.

Georg Cederskog

georg.cederskog@dn.se

Missnöje i V efter las- uppgörelse

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Flera hundra vänsterpartister kräver i ett internt upprop att V ska stå fast vid hotet om att avsätta regeringen om anställningstryggheten försämras, rapporterar Ekot som läst uppropet.

I fredags anslöt sig fackförbunden Kommunal och IF Metall till

uppgörelsen mellan
tjänstemannafacken PTK och
Svenskt näringsliv, trots att flera
andra LO-förbund sagt nej.

TT

Varannan stockholmare kan inte jobba hemifrån

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

**Mer än hälften – 55 procent – i
Stockholms län kan inte arbeta
på distans. Det visar en analys
av utvecklingen i spåren av
corona som regionen har tagit
fram.**

– Väldigt många, till exempel bussförare, lärare och butiksanställda har inte det valet att arbeta så smittsäkert som myndigheterna rekommenderar. Många känner oro, säger samhällsplaneringsregionrådet Gustav Hemming (C).

I Stockholms län arbetar knappt 500 000 personer, 44 procent, i yrken där man potentiellt kan arbeta på distans, till exempel inom informations- och kommunikationsteknik och avancerad tjänsteproduktion. Den

största delen av dem bor i de centrala delarna av länet.

– Men i det långa loppet, efter pandemin, tror jag inte att alla som kan arbeta på distans kommer att göra det. Det finns en psykosocial risk med att helt förlora de fysiska kontakterna, säger Gustav Hemming.

Samtidigt finns det 620 856 personer i länet, 55 procent, som har yrken där det inte är möjligt att arbeta på distans, till exempel inom tillverkning och omsorg. Samtliga yrken är inte klassade i studien.

Färdmedelsfördelningen har påverkats kraftigt av pandemin. Kollektivtrafiken tappade ungefär hälften av sin färdmedelsandel. Andelen bilresor ökade med en tredjedel. Både andelen cykelresor och resor till fots fördubblades. Peakproblematiken består under rusningstiderna, även om en viss minskning har skett under pandemin.

– Omfördelningen är inte långsiktigt önskvärd på något sätt, kollektivtrafiken måste få tillbaka sin andel av resandet efter pandemin, det gäller att få tillbaka

biltrafikanterna, säger Gustav Hemming.

Områden med invånare som har lägre inkomst fortsätter i större utsträckning än andra att använda kollektivtrafik. Invånare i dessa områden har sannolikt få resandeanternativ och arbeten som inte kan utföras hemifrån. Gruppen innerstadsboende, som har den kortaste pendlingen, ersätter en större andel av sina kollektivtrafikresor med cykel eller promenader. Att bussbiljetter inte har kunnat valideras under pandemin kan till viss del förklara den kraftiga minskningen av

registrerat kollektivtrafikåkande i innerstan.

Länets cykelinfrastruktur bör utvecklas i snabbare takt, enligt analysen. Målet i den regionala cykelplanen är att cykelvägnätet ska vara fullt utbyggt år 2030.

– Prognosen nu pekar på att det är klart först 2040. Vi måste snabba på insatserna, framför allt när det gäller sammanbindande regionala cykelstråk, säger Gustav Hemming.

Med ökat distansarbete ökar också möjligheten att bosätta sig längre utanför stadskärnorna. Statistik visar att efterfrågan på

småhus och fritidshus är stor i länet och i exempelvis Värmdö kommun är snittpriset på fritidshus 4,4 miljoner kronor efter en prisuppgång på 11 procent de senaste 11 månaderna.

– Jag tror att vi ser en tendens att fler bor mer permanent i skärgården och fler kan ha valet att bo i Småland eller Bergslagen och åka in till jobbet i Stockholm en dag i veckan. Det är bra om människor kan bo var de vill, men samtidigt vore det olyckligt om vi fick en avstannande befolkningsutveckling. Men jag tror att Stockholms

attraktionskraft är så stor att bostadsbehovet ökar, säger Gustav Hemming.

Analysen visar på behovet av att öka hastigheten på bredband på landsbygden och i skärgården och att säkerställa en fortsatt utbyggnad i områden som saknar nödvändig uppkoppling.

– Upp till sju procent av befolkningen saknar fullgod bredbandsuppkoppling och stora ytor, särskilt i Norrtälje, har dålig täckning. Det är också viktigt att vi stöttar digitaliseringen av små och medelstora företag, annars riskerar handeln att samlas hos

nätjättarna, säger Gustav Hemming.

Men han tror också att det superlokala näringslivet kan vara en vinnare, särskilt när det gäller service, fler kommer att vilja äta lunch där de bor.

Men även den som flyttar till sommarstugan eller stannar i sitt bostadsområde har kvar ett visst resebehov.

– Vi kan inte ha bussar och spårvagnar till varenda stuga, det gäller att göra det lättare med kombinationsresor med cykel och kollektivtrafik, eller bil och

kollektivtrafik, säger Gustav Hemming.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Utredning ska granska startlån för unga köpare

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Regeringen har gett en utredare i uppdrag att ta fram förslag på hur ett statligt startlån ska hjälpa förstagångsköpare på bostadsmarknaden. Beskedet får både ros och ris av bostadsaktörer.

För tio år sedan infördes bolånetaket – en köpare av en bostad får inte ta ett bostadslån på mer än 85 procent av köpeskillingen. Resten, 15 procent, måste köparen finansiera själv.

Med de stigande bostadspriserna har kontantinsatsen blivit ett allt högre hinder för framför allt unga att ta sig in på bostadsmarknaden. Och dit är många av dem hänvisade då mer än 60 procent av marknaden består av ägda bostäder.

Nybyggda hyresrätter är oftast för dyra för unga och köerna till de

äldre och billigare kan vara decennielånga.

För att klara kontantinsatsen har många köpare använt sig av blacolån – lån utan säkerhet. De är dyra lån med räntor långt över bolåneräntorna.

Riksdagen har uppmanat regeringen att komma med förslag på hur förstagångsköparna ska kunna få stöd och i torsdags tillsattes en utredning som ska komma med förslag.

Fokus i direktiven ligger på ett statligt startlån som ska kunna hjälpa köparna att klara en del av den egna insatsen på 15 procent.

Från flera håll välkomnas beskedet.

– De senaste årens ensidiga fokus på kraftiga kreditrestriktioner behöver balanseras med åtgärder som gör det möjligt för unga vuxna att köpa en egen bostad, säger, Anders Lago i ett pressmeddelande.

I fjol beställde HSB en rapport från analysföretaget WSP som visade att om ett statligt startlån på 10 procent av köpeskillingen fanns, skulle tiden för en ung människa att spara till den egna insatsen kortas från tio till tre år. Men HSB menar att även om ett

startlån är ”ett steg i rätt riktning”, räcker det inte. Det krävs även stöd till bosparande som i Norge och även att amorteringskravet slopas.

Amorteringskravet är tillfälligt slopat under pandemin, men - meningen är att det ska återinföras i sommar.

Kristdemokraterna, som har drivit frågan om startlån, är besvikna och hade räknat med mer. Vid sidan av bolånetaket är amorteringskraven och de väldigt höga räntor som bankerna i sina Kvar-att-leva-på-kalkyler (Kalp) anser att låntagarna måste klara.

Dessa kalkylräntor har höjts från runt fem procent till över sju procent, bland annat efter påtryckningar från Finansinspektionen.

– Det vore rimligt att också ta med kreditrestriktionerna i en sådan utredning. Som riksdagen har begärt. Nu riskerar man i stället att lappa och laga, framför att se helheten och hur förslag samverkar, skriver partiets ekonomisk-politiska talesperson Jakob Forssmed på Twitter. Den norska motsvarigheten till HSB, Obos, planerar att fördubbla sitt bostadsbyggande i Sverige de

närmaste åren. Där välkomnar företagets ansvariga för storstadssatsningar, Sofia Ljungdahl, startlånen.

– Klyftan mellan de som är inne på marknaden och de som står utanför har blivit för stor i Sverige, och med tidens allt tuffare villkor är det många unga som ställs utanför, säger hon i en skriftlig kommentar.

Jakob Forssmed, KD:s ekonomiskt politiska talesperson menar att regeringen borde ha gjort det riksdagen sa till den att göra, en ordentlig översyn av alla kreditrestriktioner.

– Vi tycker att startlån är bra. Det har vi argumenterat för länge, säger han.

Men han menar att det inte räcker. Han vill se att det stärkta amorteringskravet slopas.

– Det är ett stort hinder för unga att komma in på bostadsmarknaden.

Framför allt vill partiet se en total översyn av de senaste årens restriktioner på bostadslån.

Forssmed säger att KD nu kommer att ta frågan till riksdagen och begära att regeringen gör den översynen.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

”Ytterst få handlare kommer ur det här utan enorma skulder”

SÖNDAG 6 DECEMBER 2020

Först en kostsam renovering och sedan en pandemi.

Hötorgshallens handlare är oroliga för framtiden.

– Vi hade ju problem före corona med hyrorna, sen blev

**pandemin dödsstöten, säger
Peter Schenk som har butik i
hallen.**

Sedan pandemins början har många företag och verksamheter drabbats av coronarestriktionerna och Hötorgshallen i Stockholm är inget undantag.

Hötorgshallen, som har funnits sedan 1880-talet, ägs i dag av Stockholm stad. Dennis Wedin (M), bostads- och fastighetsborgarråd i Stockholm stad, ser med oro på utvecklingen. – Jag måste konstatera att det är ett tufft läge, och jag har väldigt

stor förståelse för stressen de känner för sina verksamheter. Hyresrabatt är ett av flera verktyg som Stockholms stad har använt för att stötta de som har det tufft. Utöver regeringens hyresrabatt på 50 procent under tre månader i våras erbjuder Stockholm stad 20 procents hyresavdrag för handlarna i Hötorgshallen. – Det är mer än vi kunnat ge till de flesta men kontoret har gjort bedömningen att de ska få mer utifrån hur handlarna är drabbade, säger Dennis Wedin. En av butikerna i saluhallen är ostbutiken Fromageriet där Calle

Härstam jobbar. I snitt har butiken tappat 70 procent av omsättningen sedan pandemin började. Den 20-procentiga rabatten de får på hyran gäller endast butiksytan och inte förråd eller annat.

– I vårt fall rör det sig om mellan 20 000 och 25 000 kronor på sex månader, men när omsättningen är mindre än hälften av vad den var tidigare så är det inte nog. Men det är klart att de 20 procenten hjälper, säger han. Räddningen för osthandlarna blev en idé som uppstod redan innan pandemin: En mobil ostbutik.

Genom att köra runt med en lastbil till olika företag och sälja sina varor har de lyckats hålla huvudet över vattenytan, men alla har inte samma möjlighet.

– Det är ytterst få handlare här nere som kommer ur det här utan enorma skulder, då har man nästan blivit livegen efter pandemin, säger Calle Härstam. Butiken har inte velat säga upp sin personal och tack vare permittering så har de inte behövt göra det.

Peter Schenk driver Hellbergs fågel & vilt och har inte haft möjlighet att expandera butiken

som Fromageriet gjort. Han väntar på beslut om restriktionerna i jul och hoppas att julhandeln blir bra

- Vi har legat på ungefär 50 procent och julhandeln ser inte ljus ut. Eftersom vi jobbar med färskvaror är det svårt att veta hur mycket vi ska köpa in, säger han. Redan före pandemin hade handlarna problem med hyran. Efter Hötorgshallens renovering år 2013 ökade hyrorna, men inte handeln som man hade hoppats. Fastighetsborgarrådet Dennis Wedin (M):

- De hyror som de fått är marknadsmässiga. Handlarna har en liten saluplats i ett av stadens mest attraktiva lägen, och får låg hyra för exempelvis förråd vilket gör den sammanslagna hyran lägre.

Peter Schenk håller inte med.

- Vi hade ju problem innan corona med hyrorna, sen blev pandemin dödsstöten, säger han. Dennis Wedin hoppas att alla handlare i saluhallen kan behålla sina butiker och uppmuntrar allmänheten att stödja dem.

- Det vore tråkigt om några handlare skulle behöva flytta, jag

hoppas att stockholmarna tar tillfället i akt att nu stötta dessa handlare. Det är ett tufft läge för många och staden har svåra ekonomiska prioriteringar att göra, säger han.

Trifeh Amini

trifeh.amini@dn.se

”Ungdomar ställer högre krav på sina framtida arbetsplatser”

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Att jobbet känns meningsfullt och att arbetsgivaren har rätt värderingar är viktigt för unga svenskar.

– Många vill kunna identifiera sig med sin arbetsplats, säger Ellinor Wassberg, jobbsökar-expert på Arbetsförmedlingen.

Enligt Ellinor Wassberg har ungdomar blivit bättre på att ställa krav på framtida arbetsplatser.

– De är mer medvetna om att de har rättigheter som anställd. Det kan vi se i undersökningar, från vad arbetsgivare upplever och när vi själva hjälper personer att hitta jobb.

Kraven kan handla om att jobbet ska kännas meningsfullt och att kollegorna och chefen är trevliga.

Det är även viktigt för många att arbetsgivaren har rätt värderingar.

– Att kunna identifiera sig med sin arbetsplats och företagets värderingar skattar många högt. Rikard Molander, analytiker på konsultfirman Kairos Future, har studerat unga människors värderingar och syn på livet. Han menar att detta är typiskt för generation Z, som är födda mellan mitten av 1990-talet och mitten av 00-talet.

– Man tar lite allvarligare på jobbet än tidigare generationer. Generation X, som är födda på

1970-talet, hade som jämförelse en lite mer distanserad relation till arbetet.

Klimatet och social rättvisa är två värden som är viktiga för yngre svenskar, enligt Rikard Molander.

– Jämställdhet och goda arbetsförhållanden är också viktigt. Arbetsgivaren ska vara schyst mot personen i fråga, sina anställda och mot världen och klimatet.

Men trots att ungdomarna ställer högre krav på sina arbetsplatser, identifierar de sig mindre med sina yrken än vad man gjorde tidigare.

– Någon som växte upp på 1950-talet och arbetade som brevbärare kunde se sig själv som ”Carl-Johan, brevbärare”. I dag är det mer ”Carl-Johan, miljövän, som jobbar med att dela ut brev”.

Rikard Molander uppfattar att detta har att göra med att arbetsmarknaden blivit alltmer osäker, med så kallade gigjobb och visstidsanställningar. Det gör att unga identifierar sig med något annat än sin sysselsättning.

– Man håller fast vid att vara miljövän, för det kan man inte bli sparkad från.

Att yngre ställer mer krav på arbetsgivare hänger även ihop med otrygghet på marknaden, tror Rikard Molander.

– Generation Z har vuxit upp med en ”instrumentalisering” av arbetsmarknaden, där man upplever att man blir behandlad som bara en kugge i ett maskineri. De sparkar nog därför bakut och kräver att få bli behandlade som människor på jobbet.

John Falkirk

john.falkirk@dn.se

Sköterskestudenten Sofia går mot en säker framtid

MÅNDAG 7 DECEMBER 2020

Om fem år kommer det att saknas runt 100 000 personer med rätt kompetens i Sverige. Det rör sig framför allt om sjuksköterskor, läkare och lärare. Sköterskestudenten Sofia Lönn ser fram emot att ta examen om tre år.

– Det ska bli väldigt kul att få jobba när jag blir klar.

20-åriga Sofia Lönn har alltid varit intresserad av kroppen och tyckt om att ta hand om människor. När hon skulle välja yrke stod det mellan två alternativ.

– Jag valde mellan biomedicinsk tekniker och sjuksköterska.

Det blev det sistnämnda, och i dag går hon sin tredje termin på sjuksköterskeutbildningen vid Röda korsets högskola i Stockholm.

Sofia Lönn gjorde ett klokt val om man ska tro Arbetsförmedlingens prognos. Enligt myndigheten är sjuksköterskor ett av de yrken

som det kommer att råda störst brist på i framtiden.

– Jag tänkte inte så mycket på det när jag började, men min mamma har alltid pratat om att det saknas mycket personal inom vården.

Även läkare, lärare, ingenjörer och it-tekniker har goda utsikter. Om fem år beräknar

Arbetsförmedlingen att det kommer att saknas 100 000 personer med rätt kompetens – främst inom vård och utbildning.

– Exakt hur det blir är lite osäkert, eftersom vi inte vet hur pandemin utvecklar sig, men det lär finnas en stor efterfrågan inom många

jobb, säger Fredrik Mörtberg, analytiker på myndigheten.

Marknaden för svetsare, elektriker, vvs-montörer och undersköterskor spås också bli god.

– De som har gått en gymnasieutbildning med en tydlig yrkesinriktning kommer att ha bra förutsättningar.

I dag är arbetslösheten högre än på länge på grund av att många restauranger, hotell och butiker behövt stänga eller dra ner på sina verksamheter.

Men pandemin har lett till en akut brist på sjuksköterskor och läkare.

Dels eftersom vården har fått ett ökat behov av personal, dels på grund av att många blir sjuka och behöver ersättare. 20-åriga Sofia Lönn fick hoppa in i somras på ett äldreboende där många smittats av viruset.

– Det var väldigt intressant.

Patienterna var däremot inte jättesjuka, utan jag tog hand om de som kommit tillbaka från sjukhusen, säger hon.

Det fanns en brist på sjuksköterskor redan innan coronaviruset började sprida sig i Sverige. Yrket har toppat listor från Arbetsförmedlingen länge,

och flera regioner har behövt ta in hyrsjuksköterskor för att de inte får tag på personal.

Vårdförbundet uppfattar att en anledning är att de tjänar för lite. En undersökning som de gjorde i fjol visar att 45 procent av sjuksköterskorna funderar på att sluta, och de allra flesta har sagt att lönen är huvudanledningen. I dag är det knappt värt att utbilda sig till sjuksköterska om man ser till lönen under hela livet, enligt förbundet. De menar att utgifterna under tiden vid universitet inte vägs upp av lönen efter examen.

– Det lönar sig heller inte att studera vidare till specialistsköterska, som det finns stor brist på. Andelen specialistsjuksköterskor sjunker, säger Sineva Ribeiro, ordförande för Vårdförbundet.

Sofia Lönn tycker att lönen för sjuksköterskor borde höjas, men är inte så orolig för sin egen framtid.

– Jag skriver alltid under upprop om högre löner. Grundlönen är låg, men om man byter arbetsplats ett par gånger och specialiserar sig så kan man nog få upp den.

Samma problem finns för grundskolelärare, arbetsterapeuter och personer som studerat humaniora och konstnärliga ämnen, enligt Saco. Lågstadielärare går med 3 procent minus i livslön jämfört med om de inte hade utbildat sig. Värst är det för biomedicinska analytiker, som får 10 procent mindre i lön sett till hela livet. Läkare och ekonomer har desto ljusare utsikter. En läkare får i dag hela 48 procent mer i livslön jämfört med någon som inte studerat vidare och för en ekonom är siffran 39, enligt Saco. Men det

finns inte samma efterfrågan på ekonomer som för de förstnämnda.

– Banktjänstemän drabbas hårt av digitaliseringen. Många av arbetsuppgifter på lokala bankkontor försvinner. Det lär även bli hård konkurrens om många tjänster i finanssektorn, säger Fredrik Mörtberg.

Andra professioner som kan få det tufft i framtiden är journalister, kommunikatörer, grafiska formgivare och fotografer.

– Det rör sig ofta om populära yrken som många vill arbeta med. Den tekniska utvecklingen gör

också att arbetsuppgifterna för dessa jobb förändras.

Han uppfattar att digitaliseringen skyndas på av pandemin.

– Hela omstruktureringen av arbetsmarknaden går snabbare. Företagen får mer press på sig att effektivisera och hitta nya lösningar. Vissa jobb inom handel kanske aldrig kommer tillbaka utan ersätts av e-handel.

Även en stor del av Sofia Lönns utbildning har flyttat över på nätet.

– Det känns tråkigt. Jag kommer nog heller inte kunna göra min praktik utomlands, vilket jag

gärna hade velat. Att göra den i Tanzania hade varit drömmen.

John Falkirk

john.falkirk@dn.se

Fakta.

Jobb med liten konkurrens 2025

För dig med utbildning efter gymnasiet:

Barnmorskor

Civilingenjörskyrken

Förskollärare

Grundutbildade sjuksköterskor

Läkare

Lärarkyrken

Mjukvaru- och systemutvecklare

Specialistsjuksköterskor

Speciallärare och
specialpedagoger
Systemanalytiker och It-arkitekter
För dig som inte har
eftergymnasial utbildning:
VVS-montörer
Elektrikeryrken
Kockar
Maskinställare och
maskinoperatörer inom
metallarbete
Motorfordonsmekaniker och
fordonsreparatörer
Svetsare
Träarbetare och snickare
Underhållsmekaniker och
maskinreparatörer

Undersköterskor
Källa: Arbetsförmedlingen

Livslön efter utbildning

De tjänar minst respektive mest i
nettolivslön* jämfört med någon
som inte har utbildat sig efter
gymnasiet:

Mest

Läkare 48%

Jurist 42%

Ekonom 39%

Systemvetare 23%

Minst

Konstnärligt utbildad -7%

Tandhygienist -8%

Bibliotekarie -8%

Biomedicinsk
analytiker -10%

*Livslönen beräknas som den
samlade lönen mellan 19 och 85
års ålder inklusive månadslöner,
arbetslöshetsrisk, studietid,
studiemedel, skatter och
pensioner.

Källa: Saco

Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

Kommentarer kan ingå i de
andra områdena

Sida	<u>Inrikesartiklar i Kapitel 3</u>
406	<u>Riksdagen</u>
432	<u>Statsrådsberedningen och statsministern</u>
462	<u>Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.</u>
535	<u>Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet</u>
682	<u>Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi</u>
767	<u>Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem</u>
1164	<u>Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.</u>
1393	<u>Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.</u>
1497	<u>Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.</u>
1510	<u>De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.</u>

Finansdepartementet

Finansdepartementet ansvarar för frågor som rör statens ekonomi. Det handlar om samordning av statens budget, prognoser och analyser, skattefrågor samt styrning och förvaltning av statens verksamhet. Dessutom ansvarar departementet för frågor som rör finansmarknad, bostäder och samhällsplanering samt konsumentlagstiftning.

Områden

Områden

- [Bostäder och samhällsplanering](#)
- [Ekonomisk politik](#)
- [Finansmarknad](#)
- [Kommuner och regioner](#)
- [Konsumentpolitik](#)
- [Offentlig upphandling](#)
- [Skatt och tull](#)
- [Spelpolitik](#)
- [Statlig förvaltning](#)

Om Finansdepartementet

Relaterad navigering

- [Finansdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

[Magdalena Andersson](#)

Finansminister

[Lena Micko](#)

Civilminister

[Per Bolund](#)

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Statens budget](#)
- [Prognoser för den ekonomiska utvecklingen](#)
- [Ekonomiska åtgärder för 2020 till följd av virusutbrottet](#)
- [För företagare med anledning av covid-19](#)

Aktuellt från Finansdepartementet

Magdalena Andersson

Finansminister

[Finansdepartementet](#)

"Att tillväxten skapas på ett sätt som är socialt och ekologiskt hållbart och fördelas rättvist är en av vår tids ödesfrågor, men också en fråga där Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant".

Magdalena Anderssons områden

- [Ekonomisk politik](#)
- [Skatt och tull](#)

[SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.](#) (Tull)

[SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.](#)

Lena Micko

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Civilminister

Finansdepartementet

”Som civilminister är en av mina viktigaste uppgifter att se till att kommuner och regioner har de förutsättningar de behöver för att klara sina uppgifter, inte minst att kunna erbjuda medborgarna en god och tillgänglig välfärd. För ett Sverige som håller ihop är det också viktigt med en statlig närvaro över hela landet”

Lena Mickos områden

- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Statlig förvaltning

Per Bolund

[SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.](#)

[SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.](#)Länsstyrelser hör till regeringen

Finansmarknads- och bostadsminister,
biträdande finansminister

[Finansdepartementet](#)

”Jag är en oroad optimist. Vår generations viktigaste uppdrag är att skapa ett samhälle som håller även för de som ska leva långt efter oss. Därför arbetar jag för finansiell stabilitet och ett stabilt bostadsbyggande. Ekonomin ska gynna den som fattar klimatsmarta val.”

Per Bolunds områden

- [Bostäder och samhällsplanering](#)
- [Finansmarknad](#)

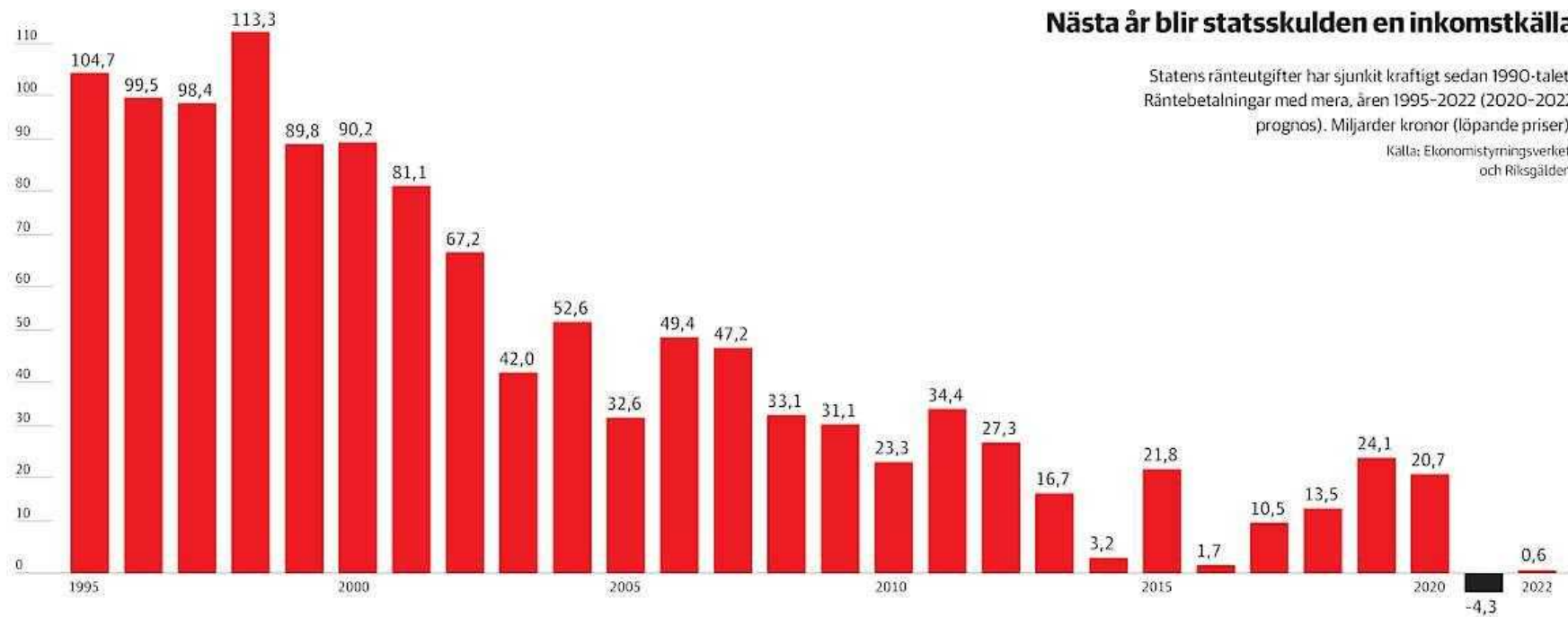
[SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.](#)

Mångmiljonvinnare efterlyses

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Trots flera telefonsamtal har Svenska Spel ännu inte lyckats få tag i den Kalmarbo som kammade hem 114 miljoner kronor i Eurojackpot för fyra dagar sedan, skriver Barometern. Eurojackpot är ett internationellt spel som går i 18 länder samtidigt och i fredagskväll stod det klart att bara en enda person hade lyckats pricka rätt rad – en man i centrala Kalmar.TT

Därför är statsskulden just nu en kassako

FREDAG 4 DECEMBER 2020

Från och med den här veckan och en tid framöver är Sveriges statsskuld en inkomstkälla för staten. Räntebetalningar blir rena inbetalningar. Ett tag. Hur kan det komma sig?

Kommentar. Carl Johan von Seth, ekonomikommentator

Alldeles inför OS-invigningen i Atlanta sommaren 1996 tog den svenska staten ett stort lån.

Det var en annan tid. Räntebetalningarna var statsbudgetens absoluta tyngsta post. En sjättedel av statens inkomster, eller drygt 11 000 kronor per svensk, gick till att bekosta skulden det året.

Hårresande.

I tisdags betalades just detta lån tillbaka. Inflationssäkrad statsobligationen nummer 3102, en av de sista från denna era, löpte ut. Adjöss.

Och hallå, nya sköna värld. Under en tid framöver kommer vår statsskuld inte längre att vara någon utgift alls utan faktiskt en ren inkomst för staten. Enligt Riksgäldens senaste kalkyl kommer ränteutbetalningarna nästa år – för första gången – att vändas till en inkomst på drygt 4 miljarder kronor.

Det händer dessutom mitt en ekonomisk kris. Hur kan det bli så?

En viktig förklaring har förstås att göra med ränteläget. Från att ha betalat över 10 procent på tioåriga

statsobligationer under 1990-talet har räntan nu blivit negativ.

Det skiftet är globalt. Även Grekland och Portugal har nyligen fått minusränta på en del av sina statsobligationer. Och delvis beror det på centralbankernas stimulanspolitik. Svenska Riksbanken, eurozonens ECB och amerikanska Fed har köpt upp en stor del av statsskulderna. Det pressar räntorna.

En ganska märkvärdig aspekt av läget vi nu befinner oss i är alltså att staten, i form av Riksbanken, betalar staten, i form av regeringen, för att låna pengar av

sig själv. Det blir lite som att ta pengar ur högerfickan och stoppa dem i vänsterfickan.

Lågräntetrenden är samtidigt gammal. Räntorna har varit på väg ner under flera decennier. En del forskning tyder på att vi har haft den här tendensen åtminstone sedan renässansen. Gradvis har det fått genomslag i statens räntebetalningar.

Men att staten cashar in just nu har framför allt en teknisk förklaring. Hur det hela går till är bokstavligen överkurs. När man säger att staten lånar till minus 0,1 procent i ränta betyder det

nämligen inte att staten varje år får en inbetalning som motsvarar 0,1 procent av sitt lån.

Riksgälden, som sköter vår statsskuld, vänder sig till sina långivare med en begränsad meny av statsobligationer. Den kan inte bytas ut hur som helst. På en av de senaste auktionerna den 4 november bjöd Riksgälden ut en obligation som från början utfärdades 2014 och löper ut 2025. Man kan säga att den gamla obligationen "fylldes på" med nya pengar.

Kruxet är att den här obligationen har vad som kallas en

kuponränta på 2,5 procent. Den bestämdes 2014 och ändras inte. Staten har lovat en viss ränteutbetalning fram till 2025. På auktionen den 4 november blev den verkliga räntan, trassligt nog, ändå minus 0,38 procent. Det beror på att långivarna betalar en premie, eller överkurs, som den kallas. Den motsvarar skillnaden mellan den gamla kuponräntan och den egentliga ränta som marknaden för tillfället är villig att acceptera. Man kan därför se det som att minusräntan kommer in som en klumpsumma när lånet tas ut. Under resten av löptiden betalar

staten en förutbestämd kuponränta. Och skälet till att staten väntas tjäna storkovan på statsskulden nästa år – men inte år 2022 – är ovanligt stora inkomster från överkurser när staten fyller på de gamla obligationerna. Det är trögheten i Riksgäldens meny som skapar upp- och nedgångar. När man jämnar ut betalningarna är räntorna fortfarande en kostnad för staten. Miljardregnet är alltså tillfälligt. Men om ränteläget fortsätter lär vi få se det fler gånger.
Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

Kommentarer kan ingå i de
andra områdena

Sida	<u>Inrikesartiklar i Kapitel 3</u>
406	<u>Riksdagen</u>
432	<u>Statsrådsberedningen och statsministern</u>
462	<u>Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.</u>
535	<u>Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet</u>
682	<u>Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi</u>
767	<u>Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem</u>
1164	<u>Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.</u>
1393	<u>Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.</u>
1497	<u>Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.</u>
1510	<u>De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.</u>

Länsstyrelserna

Uppdaterad 05 februari 2015

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding.

Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

[Länsstyrelsernas webbplats](#)

- [Facebook](#) [Twitter](#)
- [LinkedIn](#) [E-post](#)

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- [Finansdepartementet](#)
- [Statlig förvaltnin](#)
-

De 21 Regionerna De 290 Kommunerna

Sten Nordin slutar som landshövding i Blekinge

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Blekinges landshövding Sten Nordin lämnar sitt uppdrag. Nordin har tackat nej till förlängning av sitt förordnande och slutar därmed den sista januari nästa år, uppger länsstyrelsen i Blekinge i ett pressutskick. Nordin hänvisar till att han fyller 65 och att han vill ägna mer tid åt sin familj.

Nordin var tidigare riksdagsledamot för Moderaterna och under åren 2008–2014 finansborgarråd och kommunstyrelseordförande i Stockholms stad. Han tillträdde sin post som landshövding den 1 oktober 2017. TT

Budgetdebatten bantas

TORSDAG 3 DECEMBER 2020

Budgetdebatterna i Stockholms stadshus brukar bli långdragna tillställningar – men inte i år. Den debatt som var tänkt att pågå i två långa dagar (14–15 december) har bantats till ett par timmar.

Endast gruppledarna får komma till tals och detta vid den ”inledande” debatten, en debatt som samtidigt blir den ”avslutande”. Dessutom kommer

antalet ledamöter i rådssalen vara betydligt färre än normalt. Drygt 50 i stället för 101.

– Det är ett för oss nytt och annorlunda format, säger kommunfullmäktiges ordförande Cecilia Brinck (M).

De nio gruppledarna inleder med anföranden på tre minuter vardera följt av en runda utan repliker sedan blir det en runda med två minuter vardera med repliker.

– Vår ambition är att gruppledardebatten ska ta ungefär två timmar, men vi kan tänka oss att tänja lite på det beroende på hur

det känns i salen, säger Cecilia Brinck och berättar att när gruppledarna har sagt sitt är det färdigdebatterat.

Sedan går man direkt på beslutsärenden och det kan ta ytterligare ett par timmar.

Att endast gruppledarna deltar i debatten betyder dock inte att endast dessa ledamöter är närvarande. För att församlingen ska vara beslutsfällig enligt kommunallagen krävs att minst 51 av de 101 ordinarie ledamöterna är på plats i salen.

Vid kommunfullmäktiges ordinarie sammanträde i måndags

(30 november) deltog 53 ledamöter och alla satt med minst en tom stol på ömse håll. Det är så det har sett ut i rådssalen sedan i april.

Cecilia Brinck understryker att det inte råder några kontroverser kring beslutet att krympa budgetdebatten till ett minimum. Måndagen den 14 december klockan 10 inleds årets budgetdebatt. Ett beslut är redan fattat: skattesatsen. Den måste fastställas före november månads utgång och det gjordes vid måndagskvällens debatt.

Skattesatsen 2021 är oförändrad:

29 kronor och 82 öre per intjänad
hundralapp.

Eva-Karin Gyllenberg

eva-karin.gyllenberg@dn.se

Från<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf>

Under regeringen lyder Landshövdingar med Länsstyrelser.

Här från Sven Winnell 1 maj 2019:

Människornas verksamheter och grunderna för planering av
framtiden för världen och Sverige.

<http://wimnell.com/omr40zp.pdf>

Länsstyrelserna

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

[Länsstyrelsernas webbplats](#)

Publicerad 17 december 2014 · Uppdaterad 05 februari 2015

Länsstyrelsen Blekinge län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra senaste nyheter](#) [Läsa mer om oss](#) [Besöka ett naturreservat](#) [Våra remisser](#) [Ring rätt telefonnummer vid kriser](#)

Dalarnas län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Kontakta oss](#) [Sök i Länsstyrelsens diarium](#) [Hitta publikationer](#)
[Hitta ett naturreservat](#) [Läs om landshövding och länsledning](#)

Gotlands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Få utflyktstips](#) [Kontakta oss](#) [Anmäla bristande djurhållning](#)
[Ansöka om stöd i Landsbygdsprogrammet](#) [Jobba hos oss](#)

Gävleborgs län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Anmäla bristande djurhållning](#) [Söka solcellsstöd](#) [Titta i vårt diarium](#) [Veta mer om motortrafik i naturen](#) [Veta mer om hotade arter \(ÅGP\)](#) [Läsa våra nyheter](#)

Hallands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra nyheter](#) [Söka jobb](#) [Söka stöd till solceller](#) [Läsa våra kungörelser](#) [Kontakta oss](#) [Ansöka om strandskyddsdispens](#)
[Anmäl för miljöprovning av vattenkraft](#)

Jämtlands län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Jobba hos oss](#) [Evenemang på gång](#) [Kungörelser](#) [Aktuella jaktbeslut och domar](#) [Komplettering eller yttrande i ärende](#)

Jönköpings län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Jobba hos oss](#) [Evenemang på gång](#) [Kungörelser](#) [Aktuella jaktbeslut och domar](#) [Komplettering eller yttrande i ärende](#)

Kalmar län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa nyheter](#) [Kontakta oss](#) [Anmäla att djur far illa](#) [Söka karta eller geotjänster](#) [Läsa fiskeregler](#) [Ansöka om medborgarskap](#) [Publikationer](#)

Kronobergs län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Anmäla vattenkraft till miljöprövning](#) [Ta del av kungörelser](#) [Anmälan om vattenverksamhet](#) [Söka stöd till solceller](#) [Kolla lediga jobb](#)

Norrbottnens län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Jobba hos oss](#) [Veta mer om årets älgjakt](#) [Söka i diariet](#) [Läsa våra senaste nyheter](#) [Veta mer om landshövdingen](#)

Skåne län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Söka solcellsstöd](#) [Överklaga kommuns beslut](#) [Ansöka om tillstånd för djurverksamhet](#) [Söka stiftelser och stipendier](#) [Ansöka om medborgarskap](#)

Stockholms län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Registrera stiftelse](#) [Anmäla att djur far illa](#) [Kontakta Länsstyrelsen](#) [Jobba hos oss](#)

Södermanlands län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra senaste nyheter](#) [Jobba hos oss](#) [Veta mer om Länsstyrelsen](#) [Anmäla vattenverksamhet](#) [Ansöka om tillstånd för djurverksamhet](#) [Ansöka om förprovning av djurstallar](#)

Uppsala län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa nyheter](#) [Söka jobb](#) [Läsa kungörelser](#) [Skaffa en digital brevlåda](#) [Söka stöd för naturvård](#) [Överklaga kommunens beslut](#)
[Hyra boende i naturreservat](#)

Värmlands län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Se om vi har lediga tjänster](#) [Läsa om nya regler för vattenkraft 2019](#) [Hitta ett naturreservat](#) [Läsa nyheter](#) [Söka energistöd](#) [Delta i Regional samverkanskurs - RSK - 2019](#)

Västerbottens län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Anmäla bristande djurhållning](#) [Anmäla vattenkraft till nationell plan för miljöprövning](#) [Söka i Länsstyrelsens diarium](#) [Läsa våra nyheter](#) [Ladda ner en publikation](#)
[Jobba hos oss](#)

Västernorrlands län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Besöka ett naturreservat](#) [Läsa våra publikationer](#) [Hitta en författning](#) [Söka i vårt diarium](#)

Västra Götalands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra nyheter Kolla status på vattnet och musslor i Västerhavet Ansöka om medborgarskap Registrera stiftelse](#)
[Jobba hos oss Komplettera ditt ärende Söka i våra karttjänster och geodata](#)

Örebro län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa nyheter Kontakta oss Söka jobb Ladda ner en publikation Använda karttjänster och geodata Hitta naturreservat eller kulturmiljö](#)

Östergötlands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Ansöka om bidrag för vård av kulturhistoriska miljöer](#)
[Ansöka om bidrag till solceller Hitta en vigsselförrättare](#)
[Söka stiftelser i vår stiftelsedatabas Samråd för ändring i naturmiljön](#)

Kommuner och landsting (regioner)

Kommunallag (2017:725)

Svensk författningssamling 2017:725

SFS nr: 2017:725

Departement/myndighet: Finansdepartementet K

Utfärdad: 2017-06-22

Ändringsregister: SFSR (Lagrummet)

Källa: Regeringskansliet / Lagrummet.se

SFS-nummer · 2017:725 · [Visa fulltext](#)

Innehåll:

- 1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten
- 2 kap. Kommunala angelägenheter
- 3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och
- 4 kap. Förtroendevalda
- 5 kap. Fullmäktige
- 6 kap. Styrelsen och övriga nämnder
- 7 kap. Anställda
- 8 kap. Delaktighet och insyn
- 9 kap. Kommunal samverkan
- 10 kap. Överlämnande av kommunala angelägenheter
- 11 kap. Ekonomisk förvaltning
- 12 kap. Revision
- 13 kap. Laglighetsprövning
- Övergångsbestämmelser

Sven Winnell 9+16+26 maj 2016:

Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner.

Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.

<http://winnell.com/omr36-39zzzq.pdf>

Innehåll:

Sida

3	Sveriges regioner.
10	Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. Kompletteringar har skett den 14 och 16 maj 2016: För varje län har lagts till: * Skattesatser 2016 i kommuner, län riket. Uppgifter från SCB. * Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun år 2014 för kvinnor och män. Uppgifter från SCB. * Samtliga förväntade påbörjade bostäder genom nybyggnad, Uppgifter från boverkets intervjuundersökningar presenterade i maj 2016. * Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun År 2014. Uppgifter från SCB. * Svenskt Näringslivs hemsidor för länen. * Arbetsförmedlingarna i länen. * Handelsbanken
11	1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.
29	2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.
55	3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.
74	4) Gotlands och Stockholms län.
84	5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

106	6) Blekinge och Skåne län.
119	Detaljer om kommunerna. Folkmängd per tätort och småort per kommun 2005 (enligt SCB)
121	1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.
144	2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.
177	3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.
200	4) Gotlands och Stockholms län.
212	5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.
246	6) Blekinge och Skåne län.
267	Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning.
277	Några kommentarer den 14 maj 2016.
280	Innehållet i hemsidor hos boverket, naturvårdsverket och socialstyrelsen samt arbetsuppgifter för den nya regeringen.
293	Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.
294	Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
297	Utvecklingens krafter
298	Systemet för mänskliga verksamheter
301	Den fundamentala påverkanskedjan
303	Sven Winnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
305	Något om välfärd och näringsliv. 26 maj 2016.
307	Näringslivet.
308	Svenskt Näringsliv
317	Arbetsförmedlingen
324	Handelsbanken

[Från SKR.se 28 dec 2019](#)

Sveriges kommuner och regioner

Meny

Arbetsgivare, kollektivavtal

Demokrati, ledning, styrning

Ekonomi, juridik, statistik

Hälsa, sjukvård

Integration, social omsorg

Näringsliv, arbete, digitalisering

Samhällsplanering, infrastruktur

Skola, kultur, fritid

Förskola, grund- och gymnasieskola

Kultur, fritid

Om SKR

- [Lediga jobb](#) [Remisser](#) [Styrelsehandlingar och beslut](#) [Styrelse och beredningar](#) [Kansliorganisation](#) [Om SKR](#)

Mer från SKR

- [Kurser och konferenser](#) [Rapporter och skrifter](#) [Cirkulär](#) [Webbsändningar](#) [Nyhetsbrev](#) [Press](#) [Lärande exempel](#) [Bloggar](#)

Kommuner, regioner

- [Kort om kommuner och regioner](#) [Kommuner, lista](#) [Fakta kommuner och regioner](#) [Regioner, lista](#)

Hjälp

[English pages](#)

[Lättlästa sidor](#)

[Webbkarta](#)

[A-Ö index](#)

Webbhandboken

I webbhandboken samlar vi alla riktlinjer, instruktioner och annat som krävs för att kunna göra ett bra jobb med sidorna på SKR:s webbplatser.

[Sök i webbhandboken](#)

[Om webbhandboken](#)

Om SKR

SKR är en arbetsgivar- och intresseorganisation. Vi är en medlemsorganisation för alla kommuner och regioner.

SKR:s uppgift är att stödja och bidra till att utveckla kommuner och regioners verksamhet. Vi fungerar som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. I vår roll ingår att ge service och professionell rådgivning till tjänstepersoner och förtroendevalda i kommuner och regioner inom alla de frågor som kommuner och regioner är verksamma inom. Vi erbjuder även kurser och konferenser inom många ämnen.

[SKR:s medlemmar](#)

Sveriges största arbetsgivarorganisation

SKR är arbetsgivarorganisation för alla kommuner och regioner. De är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. SKR har till uppgift att teckna centrala kollektivavtal om lön och allmänna anställningsvillkor.

[Arbetsgivarfrågor](#)

Det går att göra skillnad

SKR:s ambition är att ligga steget före och belysa viktiga omvärldsförändringar. På så vis kan vi påverka utvecklingen i den riktning som ger störst nytta för våra medlemmar, och som i förlängningen bäst gynnar allmänheten. Genom intressebevakning arbetar vi för att påverka beslutsfattare såväl nationellt som internationellt.

[Internationellt](#)

[Lättläst information om Sveriges Kommuner och Regioner](#)

Fakta om kommuner och regioner

Antal kommuner och regioner

Det finns 290 kommuner och 21 regioner i Sverige. Gotlands kommun räknas in både under kommuner och regioner. Gotland är kommun med landstingsuppgifter och regionalt utvecklingsansvar och har också rätt att kalla sig region.

Så styrs regionerna

Regionerna styrs av politiker som valts direkt av länets invånare. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur regionerna utför sina uppdrag.

[Så styrs regionerna](#)

Så styrs kommunerna

Kommunerna ansvarar för en stor del av den samhällsservice som finns där vi bor. Bland de viktigaste uppgifterna är förskola, skola, socialtjänst och äldreomsorg. Kommunerna styrs av politiker som valts direkt av medborgarna. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur kommuner utför sina uppdrag.

[Så styrs kommunerna](#)

Kommungruppsindelning

Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning 2017. Här finns en beskrivning av den reviderade kommungruppsindelning som gäller från 1 januari 2017.

[Kommungruppsindelning](#)

Läns- och kommunregister

Här finner du en lista över alla län och vilka kommuner de innefattar samt en lista med landets alla kommunkoder och en karta över Sveriges kommuner.

[Länsregister](#)

[Kommunkoder](#)

[Kommunindelning, karta från SCB \(PDF, nytt fönster\)](#)

Kostnader och intäkter för kommuner och regioner

Vi har sammanställt statistik kring hur kommunernas och regionernas kostnader och intäkter är fördelade. Du finner bland annat tabeller med övergripande uppgifter om kommunernas och landstingens resultat, de siffror som diagrammen bygger på samt utvecklingen av statsbidragen.

[Fakta om kommunernas och regionernas kostnader och intäkter](#)

Antal anställda i kommuner och regioner

Sveriges kommuner och regioner är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. Mer exakta och uppdaterade uppgifter hittar du på våra statistik-sidor.

[Personalstatistik](#)

Rena fakta om kommuner och regioner

Det finns många föreställningar och uppfattningar om kommuner och regioner och den verksamhet som de ansvarar för.

Många gånger är uppfattningarna korrekta och relevanta och bidrar till att förbättra våra välfärdstjänster. Andra gånger baseras de på bristfälliga fakta, onyanserade resonemang och oproportionerliga slutsatser. Orsaker och verkan, resultat och resursfördelning – det är inte alltid det låter sig förklaras i korta, slagkraftiga rubriker.

Vi har därför tagit fram en skrift där vi samlat fakta om kommuner och regioner i ett försök att ge hela bilden, eller den bild som sällan visas.

[Välfärden i siffror](#)

Läs vidare

[Därför är självstyrelse bra](#)

[Styra Sverige, så fungerar det](#)

[Lista på kommuner som återtagit benämningen stad](#)

[Stads- och kommunhistoriska institutet](#)

[Kartor, SCB:s webbplats](#)

Informationsansvarig

- **Björn Kullander Handläggare**

Sveriges Kommuner och RegionerSKR är en medlems- och arbetsgivarorganisation för landets alla kommuner och regioner. Vi är en politiskt styrd organisation och vår styrelse består av förtroendevalda från kommuner och regioner. Sveriges Kommuner och Regioner hette tidigare Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Kontakta SKR

[Adress och övrig kontaktinformation](#)

[08-452 70 00](#)

info@skr.se

- [Facebook](#)
- [Twitter](#)
- [YouTube](#)
- [RSS](#)
- [Prenumerera på webbinnehåll](#)
- [SKR:s webbhandbok](#)
- [Om webbplatsen](#)
- [Kakor](#)
- [Personuppgifter - GDPR](#)
- [Förbättra webbplatsen](#)

Kommungruppsindelning 2017

Här är en beskrivning av SKLs kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Kommungruppsindelningen används för att underlätta jämförelser och analyser i olika statistiska sammanhang och är utarbetad på Statistiksektionen, SKL.

Indelningen består av totalt nio grupper fördelade på tre huvudgrupper, där kommunerna grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Dataunderlaget är hämtat från SCB:s olika databaser.

Förändringar jämfört med tidigare indelning

Huvudprincipen för den nya indelningen har varit storlek på tätorten, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Grupperna storstad och större städer bygger nu på antal invånare i den största tätorten i kommunen istället för som tidigare, invånarantalet i hela kommunen.

En ny grupp, mindre stad/tätort, har tillkommit och pendlingsmönstren i omkringliggande kommuner har fått ökad betydelse. Grupperna varuproducerande kommuner och kommuner i tätbefolkad respektive glesbefolkad region har utgått. Gruppen turism-och besöksnäring-kommuner finns kvar, men med förändrad definition.

Beskrivning av grupperna

För en mer utförlig och detaljerad beskrivning, se publikationen Kommungruppsindelning 2017.

A. Storstäder och storstadsnära kommuner

A1. Storstäder - kommuner med minst 200 000 invånare varav minst 200 000 invånare i den största tätorten.

A2. Pendlingskommun nära storstad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en storstad eller storstadsnära kommun.

B. Större städer och kommuner nära större stad

B3. Större stad - kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten.

B4. Pendlingskommun nära större stad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

B5. Lågpendlingskommun nära större stad - kommuner där mindre än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

C6. Mindre stad/tätort - kommuner med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i den största tätorten.

C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort - kommuner där minst 30 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i annan mindre ort och/eller där minst 30 procent av den sysselsatta dagbefolkningen bor i annan kommun.

C8. Landsbygdskommun - kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten, lågt pendlingsmönster (mindre än 30 procent).

C9. Landsbygdskommun med besöksnäring - landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.

Översiktstabell och lista på indelning 2017 (Excel, nytt fönster)
Classification of Swedish municipalities 2017 (engelsk översättning)
(PDF, nytt fönster)

Publikationer

Kommungruppsindelning 2017 (PDF, nytt fönster)

**[https://skr.se/tjanster/
omwebbplatsen/omkakor/
webbkarta.16.html](https://skr.se/tjanster/omwebbplatsen/omkakor/webbkarta.16.html)**

Webbkartan visar alla sidor som finns på webbplatsen.

Myndigheter

Utredningar: sök under deparementen

Under regeringen lyder Myndigheter

Här från Sven Winnell 1 maj 2019:

Människornas verksamheter och grunderna för planering av
framtiden för världen och Sverige.

<http://winnell.com/omr40zp.pdf>

Genom att klicka får man veta vad de gör. De sysslar med
gemensamma problem och privata problem

Statsrådsberedningen

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/statsradsberedningen/>

Myndigheter

- **[Svenska institutet för europapolitiska studier \(Sieps\)](#)**
18 december 2014 från [Statsrådsberedningen](#)
- **[Harp sundsnämnden](#)**
18 december 2014 från [Statsrådsberedningen](#)

Utrikesdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/>

Myndigheter

- **[Business Sweden](#)**
02 september 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **[Sweden House](#)**
10 augusti 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **[Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC](#)**
26 maj 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **[Nordiska Afrikainstitutet](#)**
09 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **[Svenska institutet, SI](#)**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **[Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida](#)**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **[Kommerskollegium](#)**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **[Exportkreditnämnden \(EKN\)](#)**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **[Folke Bernadotteakademin](#)**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)

Justitiedepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/justitiedepartementet/>

Myndigheter

- **Revisorsinspektionen (RI)**
19 april 2017 från [Justitiedepartementet](#)
- **Polismyndigheten**
11 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Inspektionen för strategiska produkter, ISP**
06 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Stiftelsen Gällöfsta utbildningscentrum**
05 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Justitiekanslern (JK)**
05 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Statens haverikommission (SHK)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Sveriges Domstolar**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Rättshjälpsmyndigheten**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Migrationsverket**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Kriminalvården**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Ekobrottsmyndigheten (EBM)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Domarnämnden**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Brottsoffermyndigheten (BrOM)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Brottsförebyggande rådet (Brå)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Åklagarmyndigheten**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Kustbevakningen (KBV)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)**
02 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)

- **Säkerhetspolisen**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Rättsmedicinalverket (RMV)**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)Morgan Johansson
- **Gentekniknämnden**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Datainspektionen**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)

Försvarsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/forsvarsdepartementet/>

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
07 september 2018 från [Finansdepartementet](#)
- **Totalförsvarets rekryteringsmyndighet**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarsunderrättelsedomstolen**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarsmakten**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarets radioanstalt (FRA)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarets materielverk (FMV)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)

Miljö- och energidepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/>

Myndigheter

- **Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, SIVL**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Stiftelsen för Internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **De lokala säkerhetsnämnderna vid kärntekniska anläggningar**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Svenska Miljöinstitutet AB, IVL**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI**
02 februari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Kemikalieinspektionen, KemI**
27 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Energimyndigheten**
27 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Statens geotekniska institut (SGI)**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Strålsäkerhetsmyndigheten**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Oljekrisnämnden**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Naturvårdsverket**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Kärnavfallsfonden**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Havs- och vattenmyndigheten, HaV**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Energimarknadsinspektionen**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Elsäkerhetsverket**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Statens va-nämnd**
19 december 2014 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Svenska kraftnät**
08 december 2014 från [Miljö- och energidepartementet](#)

Socialdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/socialdepartementet/>

Myndigheter

- **Jämställdhetsmyndigheten**
21 mars 2018 från [Socialdepartementet](#)
- **Myndigheten för vård- och omsorgsanalys**
06 februari 2015 från [Socialdepartementet](#)
- **Läkemedelsverket (LV)**
06 februari 2015 från [Socialdepartementet](#)
- **Stiftelsen WHO Collaborating Centre for International Drug Monitoring**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Provinsialläkarstiftelsen**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Systembolaget Aktiebolag**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Statens institutionsstyrelse (SiS)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Pensionsmyndigheten**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Myndigheten för delaktighet**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Försäkringskassan**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Folkhälsomyndigheten**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)

E-hälsomyndigheten

19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)

- **Barnombudsmannen (BO)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Arvsfonden**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Alkoholsortimentsnämnden**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Inspektionen för vård och omsorg (IVO)**
18 december 2014 från [Socialdepartementet](#)

Utbildningsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utbildningsdepartementet/>

Myndigheter

- **Etikprövningsmyndigheten**
24 januari 2019 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Karlstads universitet**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Skövde**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Halmstad**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Borås**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan Dalarna**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Göteborgs universitet**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)

- **Försvarshögskolan**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Centrala studiestödsnämnden (CSN)**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Blekinge tekniska högskola (BTH)**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Överklagandenämnden för högskolan**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Örebro universitet**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Vetenskapsrådet**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Uppsala universitet**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Universitetskanslersämbetet (UKÄ)**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Universitets- och högskolerådet (UHR)**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Södertörns högskola**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Stockholms universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Stockholms konstnärliga högskola (SKH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Statens skolverk**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Statens skolinspektion**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Skolforskningsinstitutet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Sameskolstyrelsen**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Rymdstyrelsen**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Polarforskningssekretariatet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)

- **Mälardalens högskola (MDH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Mittuniversitetet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Malmö universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Lunds universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Luleå tekniska universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Linnéuniversitetet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Linköpings universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. Tekniska högskolan (KTH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (KMH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. Konsthögskolan**
13 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. biblioteket (KB)**
13 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Konstfack**
12 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Karolinska institutet (KI)**
12 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Institutet för rymdfysik**
11 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan Väst**
11 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Kristianstad (HKR)**
11 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Umeå universitet**
05 februari 2015 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Skolväsendets överklagandenämnd**
05 februari 2015 från [Utbildningsdepartementet](#)

Kulturdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/>

Myndigheter

- **Nationalmuseum**
02 januari 2018 från [Kulturdepartementet](#)
- **Delegationen mot segregation**
02 januari 2018 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för stöd till trossamfund**
01 juli 2017 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Fängelsemuseum**
02 januari 2017 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nämnden för hemslöjdsfrågor**
21 november 2016 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för press, radio och tv**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för tillgängliga medier**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens musikverk**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens konstråd**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens försvarshistoriska museer**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksantikvarieämbetet**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Naturhistoriska riksmuseet**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för kulturanalys**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Moderna museet**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Konstnärsnämnden**
24 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Institutet för språk och folkminnen**
24 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Forum för levande historia**
24 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Svenska Artisters och Musikers Intresseförening (SAMI)**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)

- **Stiftelsen Dansmuseifonden**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Radio**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nordicom**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksteatern**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Valmyndigheten**
05 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Zornsamlingarna**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Thielska galleriet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Tekniska museet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Strindbergsmuseet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Skansen**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Nordiska museet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Arbetets museum**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksförbundet Sveriges museer**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nobelmuseet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Judiska museet i Stockholm**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Ättje, Svenskt fjäll- och samemuseum**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Voksenåsen AS**
21 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Drottningholms Slottsteater**
21 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)

- **Kungliga Operan AB (Operan)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Föreningen Svensk Form**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Diskrimineringsombudsmannen, DO**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Utbildningsradion**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Television**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges författarfond**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Svenska Filminstitutet**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Dansens Hus**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens museer för världskultur**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens medieråd**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens maritima museer**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens kulturråd**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens historiska museer**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens centrum för arkitektur och design**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sametinget**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Röhsska museet i Göteborg**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksarkivet**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nämnden mot diskriminering**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)

- **Bildkonst Upphovsrätt i Sveriges (BUS)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Författarförbund**
11 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Bildmuseet i Umeå**
11 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)

Arbetsmarknadsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/arbetsmarknadsdepartementet/>

Myndigheter

- **Myndigheten för arbetsmiljökunskap**
16 augusti 2018 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Arbetsmiljöverket**
07 mars 2016 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, SNAU**
15 oktober 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Arbetsdomstolen**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Svenska ILO-kommittén**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Svenska ESF-rådet, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Nämnden för styrelserepresentationsfrågor**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, IAF**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Arbetsförmedlingen**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Medlingsinstitutet**
03 december 2014 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)

Näringsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/naringsdepartementet/>

Myndigheter

- **Teracom Group AB (Teracom)**
22 november 2017 från [Näringsdepartementet](#)
- **European company for the financing of railroad rolling stock (EUROFIMA)**
09 april 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden)**
09 april 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Stiftelsen Industrifonden (Industrifonden)**
09 april 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Centrala djurförsöksetiska nämnden**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Skogsstyrelsen**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Livsmedelsverket (SLV)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Statens jordbruksverk (SJV)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Lernia AB (Lernia)**
05 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Orio AB (Orio)**
05 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Verket för innovationssystem (Vinnova)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Vattenfall AB (Vattenfall)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Vasallen AB (Vasallen)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **V.S. VisitSweden AB (VisitSweden)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Transportstyrelsen**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Trafikverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Trafikanalys**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)

- **Tillväxtverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **TeliaSonera Aktiebolag (TeliaSonera)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Svevia AB (publ) (Svevia)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Sveriges geologiska undersökning (SGU)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB (Svedab)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Svenska skeppshypotekskassan (Svenska Skeppshypotek)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Svenska rymdaktiebolaget (SSC)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Swedfund International AB (Swedfund)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Swedesurvey Aktiebolag (Swedesurvey)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Swedavia AB (Swedavia)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Sveaskog AB (Sveaskog)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Statens Bostadsomvandling AB (Sbo)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Specialfastigheter Sverige Aktiebolag (Specialfastigheter)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Sjöfartsverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **SJ AB (SJ)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **SBAB Bank AB (publ) (SBAB)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **SAS AB (SAS)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Samhall Aktiebolag (Samhall)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)

- **PostNord AB (PostNord)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Post- och telestyrelsen (PTS)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Patentombudsnämnden**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Patent- och registreringsverket (PRV)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Myndigheten för tillväxtpolitiska analyser och utvärderingar (Tillväxtanalys)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Metria AB (Metria)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Luftfartsverket (LFV)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Konkurrensverket (KKV)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Jernhusen AB (Jernhusen)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Inlandsinnovation AB (Inlandsinnovation)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Infranord AB (Infranord)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Green Cargo AB (Green Cargo)**
04 februari 2015 från
- **Fouriertransform Aktiebolag (Fouriertransform)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Bolagsverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Arlandabanan Infrastructure AB (Arlandabanan)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Apoteksgruppen i Sverige Holding AB (Apoteksgruppen)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Apoteket AB (Apoteket)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **ALMI Företagspartner AB (ALMI)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-

- **Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Aktiebolaget Svensk Bilprovning**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Aktiebolaget Bostadsgaranti (AB Bostadsgaranti)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Akademiska Hus Aktiebolag (Akademiska Hus)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **AB Svenska Spel (Svenska spel)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **AB Göta kanalbolag (Götakanal)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Styrelsen för samefonden**
19 december 2014 från [Näringsdepartementet](#)
- **Lantmäteriet**
19 december 2014 från [Näringsdepartementet](#)
- **Boverket**
19 december 2014 från [Näringsdepartementet](#)

Finansdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/finansdepartementet/>

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
07 september 2018 från [Finansdepartementet](#)
- **Upphandlingsmyndigheten**
25 november 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Trygghetsstiftelsen**
25 juni 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Miljömärkning Sverige AB (Miljömärkning Sverige)**
19 maj 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statistiska centralbyrån**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens skaderegleringsnämnd**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens Personadressregisternämnd**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Resegarantinämnden**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)

- **Kammarkollegiet**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Fastighetsmäklarinspektionen**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Allmänna reklamationsnämnden (ARN)**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Första AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Stipendiestiftelsen för studier av japanskt näringsliv**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Tredje AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Tullverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Sparbankernas säkerhetskassa**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Skatteverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Skatterättsnämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Sjätte AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Sjunde AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Riksgälden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Prövningsnämnden för stöd till kreditinstitut**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Länsstyrelserna**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Lotteriinspektionen**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Krigsförsäkringsnämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Konsumentverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Kronofogdemyndigheten**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Konjunkturinstitutet**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)

- **Forskarskattenämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Fjärde AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Finanspolitiska rådet**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Finansinspektionen**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Ekonomistyrningsverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Bokföringsnämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Arbetsgivarverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Andra AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statskontoret**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens överklagandenämnd**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens servicecenter**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens fastighetsverk (SFV)**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens ansvarsnämnd**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Fortifikationsverket**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens tjänstepensionsverk (SPV)**
18 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor**
18 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Offentliga sektorns särskilda nämnd**
18 december 2014 från [Finansdepartementet](#)